

מטה רן 'בוזרי

חלק שני

הוצק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ט

יוכיח וזרה בטענות שכליות בראיות חזקות ובמופתים גדולים אמתת
חורה שבעל פה המקובלת מר"ל חכמי המשנה והש"ס ינחיתו
אף עמיתיו חגי הנעיר **רוך** בן המשכיל ונבון כה"ר

פנחס נימו זל"ה

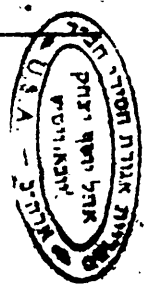
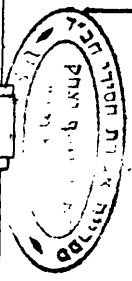
פה לונדריש הבירה

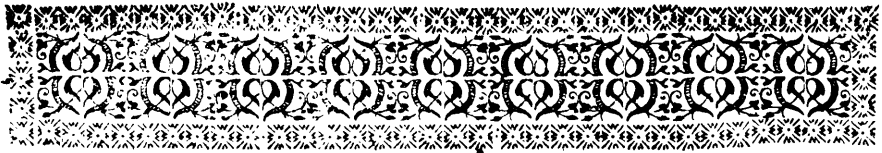
שנת

לסן חמשים חטיב **רעת** לפ"ק

בדפוס טומ"אס אי"ל"ף

ברשות מעלת אנשי המעמד י"ו :

DEDICATORIA

A Los muy Ilustres, y Nobles Señores

Parnassim, y Gabay, del K. K. de
Sahar Hassamaym.

Los Señores

ISHAC FERNANDES NUNES, *Presidente.*

YAHACOB YESSURUN ALVARES.

PINHAS GOMEZ SERRA.

YAHACOB HAYM GABAY.

SEMUEL DA COSTA ALVARENGA *Gabay.*

DEdico a V^{ms}. mi MATTEH
DAN, ó SEGUNDA
PARTE DEL CUZARY,
*no para implorar su Patrocinio,
por que fuera solicitar mi Conveniencia, mas*

Dedicatoria.

para manifestar mi Gratitude, para tributar mi Obsequio. Dedicolo à V mds. por que lo devia dedicar, y por que se les devia dedicar ; Devolo dedicar, por que lo tengo prometido en mi Sermon à V mds. y à todo este muy Ilustre, y Noble K. K. Deveseles dedicar, por que provandose enèl, la irrefragable verdad de nuestros Divinos Sabios de F. M. sin cuya Tradicion, quedara nuestra Santa Ley, incomprehensible para la Contemplativa, e impracticable para la Activa, era justo dedicarlo à V mds. como à zelantes Conservadores, y Protectores desta Divina, e infalible Verdad, y para que se reconozcan los solidos, e inconcussibles Fundamentos, sobre los quales se apoya la Autoridad de nuestros Venerables Maestros, que V mds. con tanta Piedad, y Zelo sostienen. Como el Asumpto es sublime, por ser la Materia Divina, espero, que la Forma que le he dado, corresponda à lo Divino de la Materia, y à lo Piadoso del intento,

Dedicatoria.

intento, que es imprimir en nuestros corazones, la Creencia, Veneracion, Respecto, y Obediencia, que devemos à la Ley Oral, revelada por Dios à nuestro Santo Legislador Mossèh en Sinay, transmitida de Padres a Hijos successivamente, y conservada siempre pura, siempre intacta, siempre inalterada, y siempre incorrupta enel fiel Archivo de nuestros Sabios. A Vmds. pues, devia ofrecer, y ofrezco esta Obra, para que sirva de incontestable testigo delo mucho que los estimo, y venero, tanto por el honroso Titulo, que dignamente gozan de Cabeças deste K. K. como por las singulares virtudes, y prendas que los adornan.

Suplico pues à Vmds. sean servidos admitir esta pequeña memoria de mi cordial Gratitude, con el mismo affecto, y Amor, con que la ofrezco; Con el qual pido al Gran Dios de Israel bendiga, prospere, y aumente, à Vmds. y a todo este muy Ilustre, y muy Noble

Dedicatoria.

*Noble K. K. concediendoles todos los bienes,
y felicidades, que concedió à nuestros Santos
Patriarcas, Pios Reyes, y Zelantes Pro-
phetas, como implora, y desea este.*

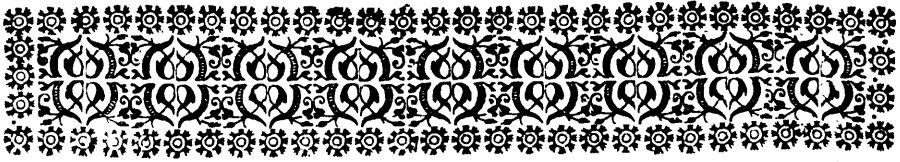
Londres Pro. Veadar, 5472.

Servidor de Vmds.

DAVID NIETO.

הקדמה

הקדמה

בנים בישראל כי מלך ה' נבאח בחר בן וירושלם היתה תהלה בארץ יערה על נביאינו וקמנינו רוח ממרוס רוח קמה ובינה לבוא עד תכונת אמת ה' גרופה לגלות מלפנייה לחפור מטמוניה ולמשול במכמניה לא יערכה זהב וחכמת מרגניתא דלית בה טימי • וכל בית ישראל כולו עיניהם בנאמני ארץ סנהדרי גדולה עמודי הקבלה משען לחם ומשען מים להגיד להם פירוש תורה שבכתב אשר זולתו הסקיס והמשפטים והתורות כדברי הספר החתום ואין פותר אותם • ובימים ההם ובעת ההיא אין קטטה בבתי מדרשינו ואין מלחמה בשיבותינו ואין נוחה ברחובותינו רק אמת ומשפט שלום כי חכמי ישראל הקדושים והנאמנים יעידון ויגידון כולם באחד לכל שואל על טמא טמא ועל טהור טהור • ויהי כן מיום השמיעי ה' את תוד קולו על הר סיני בקולות וברקים וענן כבד ונשמע את קול ה' אומר אנכי ולא יהיה לך • עד אשר פרהה גרעת נדוק ובייתוס בימי בית שני תלמידים חולקים על רבם עבדים המתפרטים אשר פרקו מעליהם עול מלכות שמים תורה שב'עפ ופשתה הנגע בקירות בית ישראל גרעת ממארת היא כי הטילו מוס בקדושים שלומי אמוני ישראל חכמינו ז"ל • אז יחלק העם ישראל לאגודות אגודות • אז חרב פתחו רשעים לטבוחי שרי דרך ואיש כי יבה כל נפש אדם נדיק וישר שפעת גמול'ים יכסוהו בקול רנה ותודה • אז יגורו מלחמות הפרושים נגד הנדוקים להקהל ולעמוד על נפשם ליום קרב ומלחמה כי אמרו שגאה תעורר מדניס ונסבו עלינו והכריתו את שמנו מן הארץ • ואף כי אחרי אשר הנדוקים מלאו כל ארץ ישראל חללים גברה יד הפרושים עליהם עב'ז עדין לחלואית שלהם קיימת עד אשר גלה יקרנו ונטל כבוד מבית חיינו אז ספו תמו גם הם מבלהות הפיזור והטלטול וימעטו וישוחו ורוח עברה ויבערם כמון יסוער מגורן ולא נודע מקומם אים :

זאת נחמת עבדי ה' בגלותם המר והגמור רב ועטם ממנו אשר כולם כאחד שומעים לקול מוריהם חכמי המשנה וה'עם עמודי הקבלה לנחרות הוהב לוחות הברית כרובים סוככים בכנפי תורתם וקבלתם ואמונתם וחיתם על עם ה' למען לא ימעדו אשוריו ח'ו מעורר רעה ויגון הנרות הנרות צטבלותם חכופות ומקיפות יום ביום די לא שלו • וירבו הימים יהי • כשבע מאות שנה אחר אשר הוקף ה' שנית ירו לענות את שאר עמו **(בשנת ר' אלפים תק"ך)** קמו המורדים והפושעים ההוללים וינהללים ענן אשכול בנו שחו בשמים פיהם הפרו בבית עולם תורה שב'עפ אשר

הקדמה

כבדים יגידו ויאמרו לא היו דברים מעולם כי הכל הכל רטילו אדם סבלתם ורשעתם על פני כל הארץ
ויסיתו ודיחו אנשים רבים ופוזזים יסבי קרנות חגבי דקטימיה כל חסם בס • ולולי קמו עליהם הגאונים
והרבנים המאזנים הגדולים ובריקו חרבותם על פגעותם להמירם ולהכחידם מעל נקלת ישראל מפני
כל מע' עדי אל בארץ יאף גם זאת בעונותיו שרבו ינאזו מה שינאזו והגליה מעשה שטן אבדה סיאמנה
ונכרתה מפני קנת מאנשי ישראל • כי הנה אלה רשעים פרטו פרץ בע' הוה וחבמי סדורות הבאים אסר
הגאונים לא נתאפקו לטוול מקל להכות על קדקדם להחזיר להם תשובה יען העלו על לבם את מש' הנה
פתורה הוית אל תען כסיל כאלותו שבקיה לריות דעגפסיה נפיל • ובין דא לדא רבו המטקות
ועינמו התלמות וידל ישראל מאד נודד הוא ללחם איש תל פת לחם יפ' סע גבר חכס בעוו בשוקים
וברחובות לבקש טרף לביתו כי עוללים שאלו לחס פורש אין לחס וענך בקול גדול לאמר איש דגן
ויין עגמה נפשי לאגורה כסף וככר לחס בקשתיו ולא מנאיתו ואין מנחס ואין מרחס לעני כי יעטוף
ואין קומץ מלא קומנו מסלתו ומשתנו אל עני ונכה רוח הקרד אל דבר ה' • על כן משג תורס היתס
באלמנה מונקת בקרן וזית דורש אין לה • כי מי חכס רבן אלה נבון ודעס ולא יאמר לפעש לסס
נמות מזו רעב ולחומי רשף הלא טוב לנו ללכת אל עיר מושב סמלאים בתיהם בסף כי סס נוס' ס' את
הברכה ממגד תבויות שטס • ואס יד ארונים תעסיר והגבר כסף כעפר והספף יענה אפ סכל סס
נתחכמה לו אולי יסכן ה' נבאת ונשבע לחס וניהה טובים • ובכן ססדס יעוובו מקד סיס סיס רלכו אסרי
ססכל כסף אס' ס וכסף סט' את ולא סתו על לבס לאמר מה עשינו כי יש לכסף מו'נא לעומת סכא כן ילך •
על זאת תאכל הארץ כל פנים קבנו פארור כי העו' סר יסולל חכס ואין רוחה ואין יודע ואין מבין דברי אלהים
סיס ה' נבאת אלהינו אלא אסר מעיר וסנים ממשפחה סעניס והאבינוס ונביהס אין לחס ואין סמלה :
ונוסף על זה סבר על סבר כי קמו עמדו חרות אנשי' סטיס חכמים בעיניהס אסר לא ריאו מאורות ססדס
מיסיהס וסימו סכלס בסכלס וקלסונס בלסונס ויאמרו ספתינו אחנו מי אדון לנו מה לנו עס מחלוקת
תנאים ואמוראים ומה לנו עס הוית דרב וסמואל ואבני ורבא והלא זאת ססדס אסר סס משה לפני
בני ישראל ברה כמה מירית עינים אין עיף ואין כסל בנה כי ספר תורת האלהים מפורש בסוס סכל
והבין במקרא ולא ידעו ולא יענו כי לולי קבלת קו'ל כסלנו בנהריס כנשף • ואס האמת אחס סאין
לנו אלא מה סכתוב בתורה הלא סס ירוני יאמרו לי למה דוד סמלך סססיד והקדוש לפני ה' יספוך
סיסו לאמר הורני ה' דרך הקיך • הבינני ואצרה תורתך • הבינני ואלסדה
מצותיך • עבדך אני הבינני וארעה ערותיך • וכי לא סיה יודע לקרוא בתורה ?
והלא כל סכמוס תינוקות סל בית רבן לומדין אותו אפילו בעל פה גד' וס' סנים ? עוד כתיב
שבעת ימים תאכל מצות • וכתיב ששת ימים תאכל מצות • היך יתקיימו
ב' כתובס סללו ? וכן כתיב לא תשחט על חמץ דם זבחי וכתיב אך ביום הראשון
תשביתו שאור מבתיכם ? ולענין סספריס כתיב בצעמד בין סכמריס ועבדום וענו
אותם ת' שנה וכתיב ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנת
וארבע מאות שנה • כתיב ועשו לחם ציצית • וכתיב גדלים תעשה לך
ולא ידעו לא קומד ולא טרה הנינית ? כתיב אל יצא איש ממקומו ביום השביעי

הקדמה

ואם הדבר כפשוטו לא סיו רש"ן לנאת מפתח ביתם בשבת * וכת"ב וימצאו איש מקושש
עצים ביום השבת אם כן ינאו לטייל ומנאו אותו ועברו על מצות אל ינא איש ממקומו וגו'
וא"עפ"כ לא מנינו שנענשו : כן אלה אחת מני אלף מעה שכתוב בתורה שאי אפשר להבין בלי פירוש *
ועל אלו וכיוצא בהן עסק דוד ר'מרני תקיך * הבינני ואדעה ערותיך :

ואם אמור יאמר המבחי' וכן לו יהי כדברך שקנת מצות גריכות ביאור ואפילו תימא כולן אחת לאחת *
מי הוא זה ואי זה הוא אשר מלאו לבו לקיים ולאמר שמה בפירשו סכמי המשנה והתלמוד הוא הוא
מש שקבל משה מסיני? אך אני אשיב אמרו לו כי זוהי נגמת ועיקר החיבור הלזה ועל זה הענין
דוקא יסובו כל גלגלי מופתיו טענותיו ורזיותיו ובכן לך קורא ובוז בחדרו ותראה כי שמה ארום ללכת
לא יסבו בלבתן : ואם עדין יסוב ויאמר שאם כל מה שהזכירו-ח"ל הוא מקובל איכה יעם זאב
הקבלם בכלבול המחלוקות? השכותו בלדו שאין מחלוקת נוגע בעיקר הדין אלא בפירושו ועל פי שנים
עדים יקום דבר הרמ"בם והר"אבד ז"ל הראשון בהקדמת פירוש המשנה תראנו משם * והפני בהקדמת
ספר הקבלה ח"ל :

זה ספר הקבלה כתבנוהו להודיע לתלמידים כי כל רברי רז"ל חכמי
המשנה והגמרא כולם מקובלים חכם גדול וצדיק מפי חכם
גדול וצדיק ראש ישיבה וסיעתו מפי ראש ישיבה וסיעתו מאנשי כנסת
הגדולה שקבלו מהנביאים ז"ל * ולעולם חכמי הגמרא וכל שכן חכמי
המשנה אפילו דבר קטן לא אמרו מלבן חוץ מן התקנות שתקנו
בהסכמת כולם כדי לעשות סייג לתורה * ואם לחשך אדם שיש בו ריח
אפיקורוסות לומר מפני שנחלקו בכמה מקומות לכך אני מסופק
בדבריהם * אף אתה הקהה את שניו והודיעהו שהוא ממרא ע"פי ב"ד
ושלא נחלקו רז"ל לעולם בעיקר מצוה אלא בתולדותיה ששמעו עיקרה
מרבותיהם ולא שאלום על תולדותיה מפני שלא שמשו כל צרכן *
כיוצא בו לא נחלקו אם מדליקין נר בשבת אם לא * על מה נחלקו
במה מדליקין וכמה אין מדליקין? ולא נחלקו אם חובה לקרות קרית
שמע ערבית ושחרית או לא? ועל מה נחלקו מאימתי קורין את
שמע בערבית ומאימתי קורין את שמע בשחרית וכן לכל דבריהם
עכ"ל :

ועתה שמענא וזאתה דע לך שכל מה שאני כותב בספר אינו אלא פירוש הרמ"בם והר"אבד בענין
סוה כי שני המחזרות הגדולים האלו אשר לבן כפתחו של אולם די להם בראשי ספרים ולכן
דברים מועטים וענייניהם מרובים אבל אני אקום לי כי בימים האלו ובזמן סוה אשר סטאיתנו מנעו
כתוב מנעו ואין טוב אלא תורה גריבין אנו לדברים ולעניינים מרובים ולביאור רחב וכולי
האי ואלוי יסיק לשום מקום בפי הדוברים סוה על רז"ל עמודי האמת והקבלה ולכן אמרתי כגה באתי

הקדמה

במגלת ספר להוכיח במשור בטענות שכליות בראיות אמתיות ובמופתים גדולים שר' זל אמת ודבריהם אמת. ולפעמים הבאתי ראיות מפסוקים לפי פשטן להכריח למכחשים אל דרך האמונה וקבלה כמו שנאמר **עת לעשות לה' הפרו תורתך** אף שלא נעלם ממני שר' זל פירשם בענין

אחר :
וקראתי שם הספר הזה בישראל **בטח דן** וכוזרי חלק שני. **בטח דן** כי הוא מטח עוז ודין להכות על קדקד הקראים תלמידי ענן ושאלו לדון אותם במלקות ברעושת האמת והסברא. למען ידעו ויבינו כי שוא עוולו חכמיהם ומפרשיהם להבין דברי אלהים חיים מסבתם הרעושה בלי עזר וסיוע האמת המקובלת ממר' עה ועד היום והיום והעתיד בכלל כי לא תשכח מפי זרענו :

עוד קראתי בטח דן לפי שתיבת דן כוללת שמי וכינוי דוד ניטו :
כוזרי חלק שני לפי שהרב ר' יהודה הלוי ז"ל וקל כל מגמתו בספר הכוזרי שלו היא להוכיח אמתת תורה שבכתב בפרט ועל תורה שב'עפ לא דיבר אלא דרך כללי. ובכן מיניה ומיני התברר אמתת שתיבתן ויסתתמו טענות מכחישיהן ואף כי הוא ז"ל מגדולי חכמי ספרד היה ובניו מנאס ידו בכל בכמות אלהיות ואנושיות ואנכי הדל באלפיי עם כל זה לא משכתי את ידי מהמלאכה הזאת מלאכת שמים כי בטחתי בסיעתא דרחמנא דליבא בעי ובעמודי האמת המקובלת שהם הריבוי לנאנת קנאת ה' לנאות ותורתו הטורה והתמימה וחקמי ישראל הקדושים והנאמנים. להודיע ולהודע שכל מה שהורו והודיעו אינו אלא מה שלמדו מרבותם ורבותם עד משה בנינו. חן מהסיגות והתקנות שלכם אשר הם ענאס ז"ל כתבו בכמה וכמה דוכתי הא דאורייתא והא דרבנן. מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא :

ולפי שיש מחלוקות על מלך כחר הראשון ועל מלכותו שזה אומר בכה וזה אומר בכה יש אומרים שהרב שמקבר המליא בדעתו מלך ומלכות אשר לא היה ולא נברא ויש אומרים שמעשה שהיה כך היה נכתב בספר כדי שלא לאפשי במחלוקת על הכוזרי שלי אני מודיע נאמנה לכל קורא בספרי שלא נהיה כדברים האלה כי מלבי אני בודאש עין מימי לא ראיתי לא מלכות כוזר ולא מלך כוזרי אלא שדרכתי אחר עקבות רב ר' יהודה הלוי ז"ל לקיים מה שנאמר **למען תלך בדרך טובים וארחות צדיקים תשבור** ומיבדתי ספרי בספרו דרך שאלה ותשובה אף כי אני המדבר כי רב מיל הסגנון הזה לתקוע חוק הטענות ותוקף הראיות וכח המופתים בלב הקורא יותר ממיזה דרך וסגנון אחר למען ידע כל שער עמי כי חכמת רז"ל היא חכמתנו ובינתנו וזולתה לא נדע מה נעשה בקיום התורה :

וחילקתי הספר הזה לחמשה ויכוסים :
בויכוח ראשון אני מוכיח מן המקראי שהיתה לישראל תורה שב'עפ בימי הגזאים מקברי המקראי בשני אודיע נאמנה שאי אפשר שר' זל בדו מלכס פירוש התורה והמנות :
בשלישי שמחלוקות חז"ל אינן על העיקרים המקובלים אלא על פירוש קנאס :
ברביעי שהיו בקיאים בכל החכמות והיתרון הגדול שיש להם על הפילוסופים אפילו במחלוקות :
בחמישי תגלה ותראה עוד אמתת מסוד העיבור ואגב גררר אני משיב קושיות ענומות שמעוררים עלינו :

והנני מפיל תמנתי לפני כל המרבינים תורה בכל נפשות יהודה וישראל שקודם שיטנו לתלמידים פירוש החמשה או קמרא שילמדו אותם שלשה ויכוסים הראשונים של ספר הזה ויערשו אותם באר סיטב כי

הקדמה

כי לבן פתחים בלשון לח ונקל ובכן כשיכנסו בקדרי המשנה והגמרא לא יפוג לבם בראחם שקלא וטריא והיות דאביי ורבא כי מקדם קדמתה יכירו וידעו שאלו ואלו דברי אלהים חיים :

ראש אלהים ה' בוחן לבות וכליות הוא יודע ויבראל הואידע כי לא לכבודי ולא לכבוד בית אבא עשיתי יען כל ידעי ומכירי לפני ממי חרפי ועד היום הוה אשר נזרקה בי שיבה ישידון יגידון כי מעולם לא גבה לבי ולא רמו עיני אלא לכבוד ה' ותורתו וחכמי ישראל • עלה בדעתי לקוק ולאמן אמונת בני עמנו בר"ל בטענות ובראיות שכליות המתישבות על הלב למען יהיו תפוחי זהב במשכיות כסף :

סוף דבר אני משתקוה בפישוט ידים ורגלים לכני האדון ה' אלהי ישראל ואתחנן אליו בכל לבבי ובכל גפשי יזכני ויקניני לעשות ספרים אחרים כאשר עש לבבי לכבודו ולכבוד תורתו הקדושה והתמימה עד אשר יקים את דברו אשר דבר עלינו ומלאה הארץ דעה את ה' בקייכון וביומיוון ובקיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב אב"ר :

לוח המעיות

ויכוח א'

סימן ז"א לא ישיב נרדף לסימון לא תשיב :
סימן ו' הואמין ז"ל היאמן :
סימן ק"ט ולא נפש תחת נפש ז"ל ולא נפש תחת עיין :

ויכוח ה'

סימן ר"ד היתה תקופתם נופלת בכ"א מארצו ושלנו בכ"ד ז"ל בכ"ה :
סימן רכ"ז בלוח בבית שני תחת מלת מותר ותחת כ"ג כתוב ב' וז"ל כ"ב :

ויכוח ד'

בדבור תוספות סתמקיל ריבועא דנפיק וכו' ברף נ"ד ע"א סוף שורה י"ח ובירע
ז"ל ורביע :
בדף נ"ט רע"א סימן סתמקיל ועוד דרצועה וכו' י"א של הקף ז"ל י"ב של הקף :

השמטה

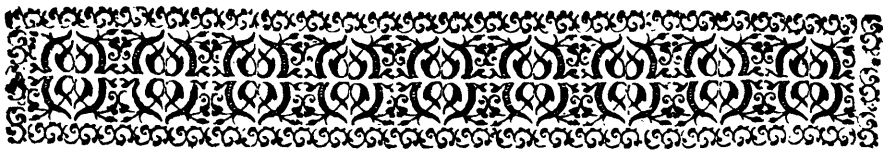
ויכוח המישי

סימן ק"ב

בשנת הש"מ מולד תשרי יום א' י"א שעות וכו' ככתוב שם : ונרדף לסימון י"ט
שיטימברי :

השנ"ט מולד תשרי יום ד' ר' שעות ל' שיטימברי :
הש"ע מולד תשרי ליל ש"קט' שעות ל' שיטימברי :
הש"צ מולד תשרי ליל ג' א' שעה כ"ט שיטימברי :
הת"ו מולד תשרי יום ה' ו' שעות ל' שיטימברי :
הת"ל מולד תשרי ליל א' עשר שעות ל' שיטימברי :
הת"נ מולד תשרי ליל ד' ג' שעות כ"ט שיטימברי :
הת"ע מולד תשרי יום ו' ו' שעות ל' שיטימברי :

PREFACION

PREFACCION.

PROFESSAVA Israel enel Segundo Templo, tanta adversion, y odio à la Idolatria, quanto anhelo, y propension le havia professado enel Primero; vivia obediente al supremo Senado, venerando sus Decisiones, y observando sus Constituciones, unas por Divinas, otras por Inspiradas. Imperando Iohanàn, ò Hircano Macabeo Rey, y Sacerdote, la Devocion intempestiva de un Viejo, y la Dissimulada Malicia de un Cortesano, fomentaron un horrible Scisma, en los Animos primero, en la Religion despues. Festejava el Rey en un Banquete, donde assistian Sabios, y Magnates, el triunfo de su valor, que despues de una dilatada Guerra, y de muchas sangrientas Batallas, havia adquirido mucha Gloria, y mucha Tierra; insinuò el malicioso Cortesano al Rey con titulo de zelo, que los Sabios mal affectos à su Corona, deploravan sus victorias, como si fueran estragos. Confirmò el Viejo lo que havia insinuado el Maligno, alegando, que haviendo su Madre sido Cautiva enel Castillo de Modibit, se dudava que forçada, no huviesse contaminado la Fe Conjugal, y por consequencia la puridad y santidad de la sangre Sacerdotal, que por muy noble, muy sublime, y muy sagrada, la fuerça se considerava enella como enorme delito, y la violencia como indeleble mancha; que para descargo de su Consciencia convenia, deponer la Sacerdotal Mitra, y conservar el Real Sceptro, à cuja possession no obstava la impuridad de la sangre, incompatible con el Sacerdocio. Oyo el Rey la proposicion con indignacion, y vengòla con crueldad; passò à cuchillo casi todos los Sabios de Israel, y passòse el à la Secta de los Saduceos, hasta entonces inconsiderable, si bien siempre prejudicial. El origen desta perniciosa Secta fue un devoto Axioma, pronunciado por Antignòs illustre cabeça del

P R E F A C C I O N .

Gran Senado, que persuadia à esperar el Premio Espiritual como Grasia, no à pretenaerlo como Deuda. La malicia de Zaddk, y Bailós, indignos Discipulos de tan digno Preceptor, convirtió este divino antidoto en diabolico veneno, negando Premio, y Pena Espiritual, la Inmortalidad del Alma, y la Tradicion de los Sabios, para reparar lo contradictorio de sus impios Principios; pues supuesto que el Pio, y Santo Antignòs huviesse dicho lo que ellos falsamente le atribuyan, venian à admitir la autoridad de los Sabios quando pretendian negarla, fundando su perniciosa Secta sobre el Axioma de un Sabio. Deplorable abuso de la Heregia, que aunque se conozca convencida, no por esso se confiesse vencida. Celebrò esta perversa Secta Triunfos debaxo de algunos Reyes Fautores, y llorò Amagos debaxo de otros Persecutores, hasta la destruicion del Templo, quedando despues parte dissipada, y parte agregada al cuerpo de la Nacion, cuja miserable Constitucion, no permitia fomentar facciones, ni solicitar partidos. Pero quando se creia desuanecida, y se Juzgava olvidada, levantòsse en Babilonia un cierto Hanèn, cerca el Año 4520. de la Criacion, que aspirando ambicioso à la suprema Catedra de Pumbadira, y no haviendola conseguido, tomando la repulsa por ofensa, forjó indignado una Secta que llamamos Caraitas, à imitacion de los Saduceos, que conviene con Ellos en negar la Tradicion; con Nòs en admitir la Inmortalidad del Alma.

Este Hanèn pues con su hijo Saul, agregando Libertinos, persuadiendo Malcontentes, y engañando Mentecatos, fundaron la Secta de los Caraitas, que subsiste todavia en algunas Provincias y Ciudades de la Europa; como en Polonia, Ruffia, Valaquia, y Costantinopla; En la Asia, en Jerusalem, Damasco, y Cairo. En la Tartaria tienen numerosas Congregas. No faltan tambien en la Etiopia (como consta de la Consultacion 219. del Rab Ben Zimrà) haviendo este lethal veneno infectado considerable parte de la Nacion; y si los Sabios contemporaneos no se huviesssen opuesto con fervoroso, y vehemente zelo, huvieran inundado la mejor, y mayor parte de la viña de Israel; no dexaron sin embargo de hazer notable daño, haviendo distraido considerable numero. Fuesse con el tiempo inueterando la llaga, y fuesse tambien entibiando en los successores el antiguo fervor, y zelo; sobrevinieron despues, Persecuciones, Vexaciones, Destierros, y Estragos, por los quales faltando los socorros, y emolumentos a los Professores de nuestra Santa Ley, destituidos de medios, acoffados de hambre, afligidos de neces-
sidad,

P R E F A C C I O N .

frdad, y atropellados de miseria, obligados a buscar nuevo empleo con que grangear Alimento para sus Familias, dexaron las famosas Academias de Surà y Pumbadittà despobladas de Academicos; con que quedó la meditacion de nuestra Santa Ley tan minorada, que si no fuera por algunos, que prefiriendo la Deuocion a la Conveniencia, frequentan las Divinas letras, vivieramos sumergidos en un profundo Oceano de Ignorancia.

Esta universal omision pues, y deste pernicioso descuido nace, que algunos que se jactan de Sabios sin serlo, fiados en su audacia, y animados de su presuncion, Juzgan superflua la Tradicional dotrina de nuestros Divinos Maestros, Autores de la Misnàh, y Guemará, alegando ser la palabra de Dios por sí tan clara, patente, e inteligible, que no necessita de humana exposicion; no reparando estos presumidos, que si no fuera la Tradicion, haviamos de tropezar en la mayor serenidad delo mas claro del Divino Texto, como en las densas tinieblas de la mas lobrega noche.

Para que se corrobore esta irrefragable verdad, pregunto; A que fin el pio, y santo Rey David, pide a Dios reiteradas vezes con tanta eficacia. Muestrame Señor el camino de tus Estatutos. Hazme Pg1. entender, y guardarè tu Ley. Enséñame tus Fueros. Hazme entender, y aprehenderè tus Preceptos? Es creible, que un hombre favorecido de Dios con su Divino Espíritu, no penetrasse el sentido literal del Pentatheuco, o de la Ley, quando los Niños lo aprehenden en 4. ù 5. años? Buelvo a preguntar; como hemos de conciliar las manifestas, y aparentes Contradicciones de la Ley, que enel Exodo manda. 6. 13. Siete dias comeràs Cenceñas; y enel Deuteronomo. Seis dias comeràs Cenceñas? impone enel Exodo que. 29. 16. No salga varon de su lugar enel dia septimo. 8. 16. Por donde parece que no era permitido salir de casa en Sabado; y en Numeros se lee. Que Estando Israel en el 15. 32. Difierto hallaron un hombre, que cogia leña en dia de Sabado, y que lo llevaron a Moseh. Ergo los que salieron, transgridieron tambien por haver salido; pero ni por esso fueron culpados, ni por esso fueron condenados.

Si hay Contradicciones en lo Ritual, no dexan de haverlas tambien en lo Historico. Revela Dios a Abram en la Genesis, Que sus ijos havian 15. 13. an de ser vexados en tierra agena 400. años. Tenel Exodo afirma, que Israel estuvieron en Egipto 430. 12. 40.

Estas son una pequeña parte de las Contradicciones, y Dificultades, que

P R E F A C C I O N .

que se ofrecen en la Ley, y que necessitan conciliarse; Por estos passos pues, y por otros semejantes, pide David a Dios, Que lo enseñe, y que le haga entender.

Si todavia replicare el Caray, instando no deduzirse de la explicacion, la certidumbre de la verdad? Respondo, ser el Objeto de mi Obra provar lo contrario, y que a esse solo centro apuntan todas sus Demonstraciones, Razones, y Pruevas, como experimentará el Lector.

Si instare de nuevo, arguyendo, que si todo lo que enseñan los Sabios fuera Tradicion, ni huvieran questiones, ni huvieran Controversias? Respondo, ser notorio, y manifesto, no haver question, ni Controversia en los Principios Generales, mas solo en la explicacion de algunos, como se verá difusamente en la Obra, y como lo atestan Harabàd, y Harambàm, fidedignos testigos; Este en la Prefaccion de su Comento de la Misnàh; Aquel en la de su libro de la Successiva Tradición, o Salslet Hakabalàh.

Impuse al Libro el nombre de Matteh Dan, y Segunda parte del Cuzari. Matteh Dan, que quiere dezir Vara de Justicia por ser una rigurosa Vara de Justicia, que castiga los Caraitas, con los sensibles golpes de la Verdad, y Razon; para que consideren, y reconozcan, que en vano se emplean sus Sabios, y Expositores a penetrar la palabra de Dios con su corto entendimiento, sin auxilio de la verdad recebida por nuestro Legislador Moseh, la qual permaneció en Nos hasta el presente tiempo, y permanecerá perpetuamente en futuro, por que tenemos fixa promessa de Dios, que no se ha de olvidar jamas de nuestros descendientes.

Llamolo mas Matteh Dan, por estar mi nombre David Nieto cifrado en las letras iniciales de Dan.

Segunda parte del Cuzari; por que no llevando otro objeto el Rab R. Jehudàh Levi D. F. M. mas que provar precisamente la verdad de la Ley Escrita, no tratando de la Vocal, sino es superficialmente, dexò este campo abierto a mi empleo, por donde entre èl, y yo, quedarà probada, y demonstrada la verdad de toda la Ley Escrita, y Mental, y quedarán convencidos los que las niegan; y aunque èl fue uno de los mas eminentes Sabios de España, y muy docto, y consumado en todas las Ciencias Divinas, y Humanas, y yo soy incomparablemente inferior, no por esso me acobardè, ni desistè desta Devota, y util Obra, fiado en la misericordia de Dios, (que hallando buena voluntad, y disposicion en nuestro Coracon, lo favorece, y fomenta con sus santos auxilios) y en los inconcusos, e irrefragables fundamentos de la verdad recebida, los quales me animaron à aplicarme a esta Obra por zelo de Dios, de su santa, y perfecta.

P R E F A C C I O N .

• *ra Ley, y de los Santos, y verdaderos Sabios de Israel, para mostrar, y publicar, que todo lo que nos enseñaron, e insinuaron, no es mas que lo que aprehendieron de sus Maestros, y estos de otros, hasta Moseh en Sinay; exceptuando los Vallados, y Constituciones, que ellos mismos pregonan por suyos en muchas partes; diziendo, Esto es de Ley, y esto de Sabios;*

T por que han nacido Controversias sobre el primer Cuzari, y su Reyno, afirmando algunos, ser uno, y otro, quimericos, forjados por el Autor del libro; quando otros al opuesto sostienen, haver sucedido como se relata por èl; para que no haya semejante question sobre el mio, notifico con verdad al Lector, que no hubo tal cosa, siendo todo invencion mia, no habiendo yo jamas visto, ni Reyno Cuzar, ni Rey Cuzari; mas le quise dar la misma forma, que diò el Rab R. Jehudah Levi al suyo, para seguir sus vestigios, y cumplir con lo que dize el sapientissimo Rey en sus Proverbios. Para que andes en camino de

2. 10.

Buenos, y fenderos de Justos guardes, Dispuselo tambien en forma de

Pregunta, y Respuesta, con ser yo solo el que hablo en ambas, por que es un

modo muy eficaz, para insinuar en la mente del Lector lo Fuerte de las

Razones, lo Solido de las Pruevas, y el Vigor de las Demonstraciones,

mas que qualquiera otra forma, y modo, y para que reconozca nuestra

Nacion, que nuestra sciencia totalmente depende de la de nuestros Sa-

bios, sin cuiu direccion, no supieramos como deviamos guardar la Ley.

Divido el Libro en cinco Dialogos.

Enel primero pruevo por nuestra sagrada Biblia, que en tiempo de los Prophetas Autores de la misma Biblia, havia Ley Mental.

Enel segundo muestro, ser impossible, que los Sabios hayan inventado la explicacion de la Ley, y Preceptos.

Enel 3º. que las controversias de los Sabios, no son jamas sobre los Principios recibidos, mas solo sobre la explicacion de algunos dellos.

Enel 4º. que eran versados en todas las Sciencias; y la gran ventaja que llevan a los Philosophos, aun en las Questiones.

Enel 5º. finalmente, se manifesta, y comprueba mas su verdad, por la disposicion del Calendario Hebraico, y con essa ocasion se responden las fuertes objeciones, que contra èl mueven.

Visto pues lo necessario, y provechoso desta Obra; Pido con toda eficacia à los que enseñan Ley en todas las Congregas de Israel, que antes que espliquen à sus Dicipulos la Misnàh, ò la Guemrà, les lean los Tres primeros Dialogos deste libro, y se los hagan muy bien comprehender, habiendo yo empleado enellos à esse fin un estilo
inteligible,

P R E F A C C I O N .

inteligible, y facil; para que entrando despues en lo intrinseco de la Misnah, y Guemará, no se desmayen hallando Controversias, persuadidos ser sus palavras divinas.

T como Dios que penetra nuestros intrinsecos sabe, sepa tambien Israel, que no fue vanagloria la que me estimulo a hazer esta Obra, mas solo por Honra, y Gloria de Dios, de su Ley, y de nuestros Sabios, siendo bien notorio a todos los que me conocieron desde mi Mocedad hasta oy, que jamàs pudo conmigo ni soberbia, ni ambicion; siendo solo mi objeto corroborar, y animar la Fè que tiene nuestra Nacion a nuestros Sabios, con Razones, y Pruevas Naturales, y Conformes al buen Discurso, para que brillen con la decencia, y decoro que les conviene.

T por fin, genuflexo con toda submission delante el Señor .A. Dios de Israel, le pido con todo mi Coraçon, y con toda mi Alma, me conceda merecimiento, y vida, para componer otras ideadas obras, para su gloria, y de su santa, y perfecta Ley, hasta que cumpla su palabra, donde nos promete, que enel tiempo futuro se llenará todo el mundo del conocimiento de su Divinidad; lo qual le suplico sea prontamente en nuestros dias Amen.

O M I S S I O N .

Dialogo Quinto. §. 192.

Año 5340. Novilunio de Tefri Domingo à 11. horas &c. como se lee en su lugar; deviendo se añadir. 19. Setiembre.

5359. Novilun. Tefri, Miercoles à 4. horas. 30. Setiembre.

5378. Novilunio Tefri Noche de Sabat, à 9. horas. 30. Setiembre.

5393. Novil. Tefri Lunes a la noche, à 1. hora. 29. Setiembre.

5416. Novil. Tefri Jueves à 6. horas. 30. Setiembre.

5435. Novil. Tefri Saliente Sabat à 10. horas. 30. Setiembre.

5454. Novilunio Tefri Martes à la noche à 3. horas. 29. Setiembre.

5473. Novilunio Tefri, Viernes à 7. horas. 30. Setiembre.

DIALOGO

ויכוח ראשון

DIALOGO PRIMERO.

יוכיה שכל המצות והחקים שטוה הש"ת לאבות
 העולם ולאבותינו בין מצות עשה בין
 לא תעשה היו בעל פה עד שנכתבו
 בתורתנו הקדושה : (ב)
 בזמן מר"ע ובין בזמן שאר הנביאים
 והנדיקים מחברי המקרא היתה לישראל
 תורה שבע"פ : (ג)
 צריכין אצו תורה שבע"פ אפילו למצות שגראם
 שהן מפורשות בתורה : (ד)
 בימיו עורא ונחמיה הוטיאו הנשים הנכריות
 ובניהן עמקן או מפני שגרמו בתורה או
 מפני שהיתה קבלה בידם : (ה)

Pruevase, que todos los Preceptos, y Estatutos, que mandò Dios a los Patriarcas del Mundo, y a los Nuestrros, tanto Afirmitivos, como Negativos, fueron Mentales, hasta que se escribieron en nuestra santa Ley. §. 2.
Que tanto en tiempo de nuestro Legislador Moseb, como de los otros Prophetas, y Justos, Autores de la Biblia, havia Ley Mental. §. 4.
Que aun para los preceptos, que parecen claros en la Ley, es necessaria Ley Mental. §. 17.
Que en tiempo de Hezrà, y Nehemiàh, becharon las Mugerés Estrañas con sus hijos, o por que se balla indicado en la Ley, o por que lo tenian por Tradicion. §. 28.

אמר הצעיר דוד בן המשכיל

Dize DAVID hijo de PINHAS NIETO, de feliz memoria.

ונבון כה"ר פנחס ניטן
 זל"ה :

אול שאלו ממני
 אוהבי וריעי
 לכתוב בספר הטענו'
 והתשובות שיש לי
 על המכהישים תורה שבעל פה
 המקובלת

HAVIENDOME instado mis Amigos, y Compañeros, que pufiese por escrito las Razones, y Respuestas, que tengo contra los que niegan la
 B Ley

Ley Mental, recebida por nuestros Sabios de F. M. para condescender con su gusto, juntè lo que hallè escrito sobre este assunto delos Coluquios del segundo Haber, que tuvo con el Rey Cuzar en el Año 5470. El caso pues, fue como sigue.

1. Haviendo salido este Sabio de Venesia su Patria por mar, para passar al oriente, levantòse en el decimo dia tan horrible, y fiera tormenta, que dio con el Navio en un puerto delos del Reyno del Cuzar, donde fue recebido de aquel Pueblo con mucho respeto, y cariño, y haviendo llegado noticia al Rey, que un Sabio de Israel havia venido a su Tierra, mandò llamar, fue el Haber, postrossè delante del tres vezes, diciendo Viva vuestra Magestad largos años, Levantòse el Rey de su Trono, recibiole en sus braços con mucho regozijo, diziendole, venegas en hora buena bendito de Dios, y bendito sea su Santissimo nombre, en quien siempre puse mi Confiança, y siempre me respondió. Digo esto, por que desde que tengo uso de razon, me derrito en lagrimas la noche, implorando de Dios, con ayuno, cilicio, y ceniza, misericordia para mi Pueblo, por que temo caiga en las afechanças delos Karraitas, quales

המקובלת מה'ל ולהפיק רצונם
אספתי מה שמצאתי כתוב על
ענין זה מויכותי החבר השני עם
מלך כוזר בשנת חת"ע ומעשה
שהיה כך היה :

ה'התפס הזה יצא מעיר מולדתו
ויני' ייא דרך אניה בלב

ים ללכת למסעיו ארצה בני קדם
זיהי ביום העשירי לצאתו ויהי סער
גדול בים וישא את האניה ויולך
אותה במהות ממחוזי מלכות הכוזר
ויצא אל היבשה וקבלו אותו העם
בכבוד גדול ובחבה רבה ויגזר
למלך כי בא חכם מחבמי ישראל
אל עירו וישלח ויקראו ויבוא אל
וישתחו למלך על אפיו ארצה ג'
פעמים ויאמר יהי ארוני המלך
לעולם והמלך קם מכסאו ויהבקהו
בשמתה רבה ויאמר לו שלום בואך
בוא ברוך ה' ברוך אתה לאל עליון
וברוך אל עליון אשר בו בטח לבי
ויענני משמי קדשו כי מן היים אשר
בית אדם לי בדמעת ערשי אמסה
ואשפוך את נפשי לפני ה' בצום ושק
ואפר להתחנן לו ולבקש מלפניו על
בני עמי כי יראתי כי אמרתי פן יהיו
לשלל לקראים הכבדשים את
נשותם

נפשותם להסיתם ולהרהי' מהסתפת
 בנתלת ה' תורה שבעל פה ואף
 כי זה כשש מאות שנה האלהים
 אשר התהלכו אבותי לפניו שלח
 מלאכו הרב הגדול רבי יהודה הלוי
 וצו"קל אשר הציל את נפשותינו
 ממכשול העצבים כולם תוהו וכאז
 הוחל לקרוא בשם ה' במלכותי עד
 היום הזה לא נסוג אחר לבנו
 תהלות לאל יען הטעימנו והראנו
 כספרו החשוב והיקר אשר שמו
 כשמי כוזרי כי טוב ה' לכל אשר
 יקראוהו באמת ועל כן אמרו
 המושלים דברי רבי יסוף הלוי כולם אחת :
 דעור אמרו הסמר לך קן תעזוב את כלו :
 רהנה הוא זכרונו לברכה שם
 מאמת פני ויכוחיו עם מעלת חזרי
 המלך יוסף זל"ה אל תורה
 שבכתב לברא אמנם על תורה
 שבע"פ לא דיבר אלא מעט מעט
 לא כביר ודרך העברה על זה היה
 דוח לבי שהקראים המסמאנים
 ומכחישים קבלת חז"ל אומרים
 לטוברע שמים אזר לחשך ומתוק
 למר ואמת לשקר אלה עשן באפי
 מרו ועצבו את רוחי בעמגני
 בהבליהם

que los Karraitas rehusan, y
 nuestros Sabios D.F.M. llamando

ponen todo su conato en dis-
 fuadirlo, y retirarlo de agre-
 garse ala Heredad de Dios,
 quiero dezir ala Ley Mental ;
 y aun que aquel Dios a quien
 mis Padres firvieron, y ado-
 raron de todo coraçon, embiò
 ha cerca de 600. años, su An-
 gel el gran Rab R. Yeudah
 Levy de F. M. el qual salvò
 nuestras Almas del tropieço
 de la vana Idolatria, y que
 desde que se empeçò a invo-
 car en mi Reyno el Santiffi-
 mo nombre de .A. hasta el
 presente dia, no dexamos fu
 divino culto, Loores a Dios,
 por havernos hecho constar en
 su precioso, y estimado libro
 intitulado Cuzari, (como yo,)
 que Dios es bueno para todos
 los que lo invocan con ver-
 dad, y que por este insigne
 Sabio afirman los Autores. *Las
 palabras de R. Tehuda Levy son
 todas verdad.* y mas encargan.
Guardate no dexes jamas al Levy.
 Sin embargo todo el objecto
 de los Discursos, que tuvo con
 la Magestad del Rey Joseph
 mi antecessor de F. M. fue la
 ley Escrita, no hablando de la
 Mental, fino es muy poco, y
 muy superficialmente. Duele-
 me pues el coraçon de ver,

niegan la Tradicion de nue-
 lo bueno malo, reputando la
 luz por tiniebla, lo dulce por
 amargo, y lo verdadero por
 falso

falso. Estas reflexiones pues, extremadamente me disgustan, me tormentan, y me desvelan, y mucho mas, por ver que los sabios de mi Reyno quedan casi mudos en las controversias, por faltarles razones con que cerrarles la boca, no sabiendo alegar en su abono otra prueba, que la autoridad del *Cap. 17. ver. 8. y siguientes del Deuteronomio.* Que manda en ocasion de duda, recurrir a los Sabios, para que la decidan; Mas ellos escarnecen de mis Sabios, hablando con mucho descomedimiento de nuestra Tradicion, lo que me causa inesplicable dolor, siendo yo extremadamente zeloso del honor de nuestros Sabios; Hallome pues por esso tan afrentado, que deseara tener alas como Paloma para bolar, y circundar las quatro partes del Mundo, para buscar un Sabio de Israel, que nos hiziera constar por la Biblia, y por razones naturales, la verdad de la Tradicion de la ley Oral.

Y aunque el H. H. R. Immanuel Aboab de F. M. compilo un hermoso Libro en Castellano sobre este assunto, intitulado *Nomologia*, que quiere dezir *Discursos de la Ley.* Y todo es verdadero, y cierto, no satisface sin embargo alo que se necessita, por que *Dos questiones se deven ventilar, en esta importantissima materia.*

נהבליהם גם כלילה לא שכב
לבי ונוסף יגון על מכאובי בראותי
חכמי ארצי לפניהם כרחל לפני
גוזויה נאלמה כי אין לאל ידם
לבלום עדים כמתג ורסן התשובות
בלתי בכתוב על פי התורה אשר
יורוך והם ילעיגו להם יפטירו
בשפה דברים אשר לא כן על
קבלתנו זאת היתה לי מפח נפש כי
קנאת ה' זל אכלתני ותהי להרפות
לי ואומר מי יתן לי אבר כיונה
אעופה נא ואסובבה בארבע כנפות
הארץ ואבקשרה חכם מחכמי
ישראל שיורנו מכת המקרא ומכת
מענות שכליות אמתת קבלת תורה
שבע"פ ואף כי הה"ך עמנואל
אבוהב ז"ל חיבר ספר נחמד בלשון
ספרדי על זה הענין ויקרא שמו
נזמולוג' יאה (ר"ל ויטמי הדת) וכל
דבריו אמת וצדק הנה עדין איננו
מספיק לצרכי כי שתי שאלות יש
בדבר הגדול הזה :

אם

א אם אפשר להבין תורה שבכתב
בלתי תורה שבע"פ :

ב אם פירוש הז"ל הוא פירוש
התורה שקבל משה מסיני :

והנה המכתישים מסכימים עמנו
במקצת שתי השאלות

וחולקים במקצת שהרי מוריכ
שצריך קבלה לידע איזהו האבר

הנימול כי לא פורש בתורה וכן
לידע אמההדרש האמור בתורה הוא

של חמה או של לבנה אבל יכחשו
בשיעור הכוכה ובחומר וצורת

התפילין וכיוצא וכן יודו במקצת
השאלה השנית ויאמרו שאמרת

הורונו הז"ל באבר הנימול ובט"ל
מלאכות שבת שהם מורים בהן

כמונו אבל חולקים עמנו בפירושן
ובפירוש כל המצות כמעט מחמת

שהם מפרשים אותן כפי אומר
דעתם ולא כפי קבלת הז"ל וכל

אחד ואחד בונה במה לעצמו
ואומר קבלו דעתי ובכן נעשו

אגודות אגודות חבורות חבורות
ולא אמרו בלבבם נירא נא את

ה' אלהינו אשר קדשנו במצותיו
וצונו תורה אחת יהיה לכם ולמען

תרע

I. *Si se puede entender la ley Escrita, sin la Mental?*

II. *Si la explicacion de nuestros Sabios, es la misma que recibio Moseh en Sinay?*

Los Contrarios pues convienen con nos en parte destas dos questiones, y diffienten en parte. Convienen, ser necessaria la Tradicion, para saber qual es la parte que se deve circuncidar, no havien-dose declarado en la Ley, como tambien para saber, si el Mes que manda la Ley, es Solar, o Lunar.

Diffienten, haver cantidad determinada en la cavaña, como tambien en la materia, y forma de los Tephilin, &c. Otorgan tambien parte de la segunda. question, afirmando ser verdad lo que nos enseñaron nuestros sabios, en lo que toca ala parte que se deve circuncidar, como tambien en las 39 obras de Sabat, en las quales convienen con nos. Pero diffienten en la explicacion dellas, como casi en la de todos los Preceptos, explicandolos segun el dictamen de su entendimiento, no segun la Tradicion de nuestros Sabios; y cada uno dellos forma una idea asu

gusto, pretendiendo sea seguida de todos.

De aqui nace haver entre ellos facciones, y sectas, sin considerar el temor que deven a aquel Dios, que nos santificò con

con sus preceptos, y nos mandò. *Ley una fera a vos.* Y para que te confte no ser lo que afirmo invencion mia, atiende, y te relatarè lo que hallè en un quadro, que me vino ala mano de un Libro dellos, cuyo autor se llama Eliahu hijo de Mofeh, el qual confieffa sin erubescencia, que tres diferentes practicas huvo entre ellos en varios tiempos sobre Circuncidar en Sabat, por que en los antiguos siglos circuncidavan enèl, esplicando como nos el verso, *Ten el dia octavo circuncidavà,* aun que fea Sabat. Levantòse despues otro figlo, que recelando de prophanar fabat, transferia la Circuncision al siguiente dia, pero los terceros successores, apartandose delas sendas de sus padres, por que bolvieron a recelar de faltar al precepto, si no circuncidavan en el octavo dia, bolvieron a circuncidar en fabat, pero despues de ponerse el sol, que es en el Crepusculo Vespertino, que llaman ellos con metaphorico nombre, Arrabal del fabat, siendo segun su opinion entonces Sabat respecto del dia, pero no para quebrantarlo; sin saber, ni hazer reflexion, que son dos terminos contrarios, y en un mismo sujeto.

Es finalmente publica boz, y fama, que los Karraitas niegan

תדע כי לא מלבי דברתי אהוך שמע לי מרה שמצאתי ראיתי בקונטרס שבא לידי משלהם מספר אחד ששם מדברו אליהו בן משח אשר הודה ולא בוש ששלשה מחלוקות היו ביניהם בזמנים שונים לענין מילה בשבת שבדורות הראשונים היו מלין בו לפי שהיו דורשים כמונו וכיום השמיני ימול אפילו בשבת (מנה ע"ס דף קל"ב) ויקם דור אחר אחריהם אשר חששו לחילול שבת וידחו אותה לזם ראשון ובנים אשר נולדו להם דור שלישי סרו מהר מן הדרכים אשר למדום אבות' וחזרו וחששו לעיצומו של יום השמיני ובכן גמרו לחזור ולמול ביום שבת כבראשונה אבל אחר שקיעת החמה דחינו בין השמשות שחם קורין מגרש השבת מפני שאז לפי כברתם הוא שבת לענין היום ואינו שבת לענין חילול ולא ידעו ולא יבינו שהם שני חפכים ואי אפשר שיהיו בנושא אחד : סוף דבר הקול נשמע שהקראים מכחישים רוב תורה שבע"פ והחכם הג' בקש לסתור טענותיה' בהקש

que por consecuencia inconsistentes

בהקש זה אשר לכרתי מדברי
ז"ל :

אי אפשר להבין תורה שבכתב
בלתי תורה שבע"פ :

חז"ל פירשו תורה שבכתב
אם כן פירושה הוא תורה שבע"פ
האמתית :

ורנה יטעון המכחיש שאין
התולדה נמשכת

מהקדמה שהרי אף על פי שהוא
מורה במקצת החלק הראשון של
ההקש ויסכים ויאמר שאי אפשר
להבין קצת תורה שבכתב בלתי
תורה שבע"פ ויורה בכל חלק
השני ויסכים ויאמר עמנו שחז"ל
פירשו תורה שבכתב עכ"ז ימהר
יהיש וימאן ויכחיש בתולדה וידחה
אותה בשתי ידים בי יאמר שמלבד
קצת פרטים שהוא מורה בהם כגון
מילה והחדש וכיוצא בהן כל השאר
הוא פרי מהשנותם של חז"ל
ושחכמינו ונקיני המה רמונו (יסכך
פי דוברי שקר) ולכן הוכה עלינו
להעמיד ולהחזיק החלק הא' בכל
ולהורות שהתולדה היא אמיתית
ובכן אמתת קבלת חז"ל כארץ
תוציא צמחה ויכירו וידעו כל יושבי
הב"ל

de nuestros Sabios de F. M.
tierra, y conoceran todos los

gan la mayor parte dela Ley
Mental, y el precitado Sabio,
intenta confutar sus razones
con este Silogismo, qual infie-
ro de sus palabras.

*No se puede entender la Ley
Escrita, sin la Mental.*

*Los Sabios esplicaron la Ley
Escrita ;*

*Ergo su esplicacion, es la ver-
dadera Ley Mental.*

A esto replicarà el contrario,
no deduzirse esta Consequen-
cia de la Antecedente, por
que aun que confieffa en parte
de la Mayor, conviniendo ser
impossible entenderse parte de
la Ley Escrita sin la Mental,
y concede toda la Menor, con-
viniendo con nos, que los Sa-
bios esplicaron la Ley Escrita,
rehusarà sin embargo, y negarà
constantemente la Consequen-
cia, refutandola con todo co-
nato, por que dirà, que ex-
ceptuando algunos preceptos
particulares, que confieffa, co-
mo la Circuncision, el Mes, y
otros, todo lo demas ser inven-
tado por nuestros Maestros, y
que nuestros Sabios, y Viejos
nos engañaron ; Somos pues
obligados a sostener la Mayor
en todo, y a provar que la Con-
sequencia es real, y dessa ma-
nera la verdad de la Tradicion

germinarà, y florecerà como la
moradores del Mundo, que lo
que

que nos indicaron, y enseñaron nuestros Sabios en la explicacion de la Ley, es lo mismo que revelò Dios a su siervo Moseh en Sinay. Y por que hasta aora no hubo un solo Sabio entre los modernos, que tratasse deste Assumpto, sino poco, y generalmente, se atrevieron los Contrarios a hablar con indecencia de los Antiguos, diziendo. *Bien podemos perseguirlos, y cogellos, pues no hay quien los escape.* Pero bendito .A. que no les dexò oy carecer de Redentor, confiando yo en su misericordia, que serviràs de abrigo, y amparo, para salvarlos de la furiosa catterva de sus contrarios, y tengo por cierto no haver sido la Tormenta la que te truxo aqui, mas haverte encaminado Dios, para estirpar estos abrojos dela Tierra de Iehudà, y dela casa de Israel, Viña de Dios.

Animate pues Amigo Sabio, cobra haliento, armate de Lança y Espada, contra los que niegan la verdad delos perfectos, y fieles Sabios de Israel, ciñete de corage como hombre valeroso, yo te irè Preguntando, y tu me iràs manifestando las pruebas que tienes a favor de la Ley Mental, lo que juzgas dellas, y lo que tienes alcançado, para que pueda responder a los que calumnian estos Santos, que estan gozando dela Divina gloria en el Paraíso.

תכל כי מה שהורנו ולמדנו בפירוש התורה הוא אשר דבר ה' אל משה עבדו בסני ולפי שער עכשיו אין גם אחר מחכמי ישראל האחרונים שירבר מהענין הזה אלא מעט ודרך כלל מלאם לבם למכתישים להרחיב פה ולהאריך לשון נגד הראשונים לאמר רדפו ותפשו כי אין מציל אמנם. ברוך ה' אשר לא השבית להם גואל היום וכושח אני בתסרו שתהיה להם למהסר ולמסתור מזרם מכתישיהם ולכי אומר לי כי לא לשטף מים רבים הובאתה הנה רק ה' אלהים שלחך למלאת מקו' אשר הניחו לנו אבותינו ולמען יוסר הסיר הזה מארץ יהודה ומכרם ה' צבאות בית ישראל ועתה אהובי החבר התחזק והיה לבן חיל והרק הנית וסגור לקראת מכתישי אמתת הז' שלומי אמוני ישראל אזר נא כגבר הלצ'ך אשאלך והודיעני הראיות שיש לך על תורה שבע"פ ומה ראית על ככה ומה הגיע אליך ואשיבה חורפי קרושים אשר בעדן גן אלהים חמה דבר :

נאמר

ב אמר החבר ארוני המלך
 המכת כל אשר
 דברת כי אין א' מתכמינו האחרוני'
 שיוכיח העיקר הזה שהכל תלוי
 בו דהיינו שפירוש חז"ל על התורה
 והמצות הוא תורה שבע"פ שקבל
 משה מסיני והטעם הוא לפי שכל
 עם בני ישראל סומכים על אמונת
 חז"ל הירושה להם מאבותיהם דור
 אחר דור מאמינים בני מאמינים
 ולכן לא שתו על לבם לאמר
 מה נשיב לקראים אשר פיהם דבר
 שוא נגר חז"ל ומזה יצא שרבו
 המתפרצים והמדברים סרה על
 קבלתם בימים האלו ובזמן הזה
 ובכן צריכי' אנו להודיע כי הם אמת
 ודבריהם אמת :

ודאשונה אוכיח שכל המצות
 שניתנו מאת ה' קודם

תורת משה היו בעל פה :

ואחר כך אוכיח שבימי הנביאים
 מחברי המקרא היה להם
 תורה שבע"פ ושאפילו במצות
 המפורשות בתורה יש מצות
 סתומות ואח"כ אברר ואצרף
 שפירוש תורה שבע"פ שמסרונו
 חז"ל היא היא אשר קבל משה
 מסיני אך אשא תחלה מאת אהינו
 שנתן

es forçosamente, la que recibió Mofeh de Sinay ; Suplicando

2. *Haber.* Tiene razon en lo que dize V. Magestad, no haver ningun Sabio moderno, que prueve este articulo, del qual depende todo ; a saber, que la esplicacion delos Sabios fobre la Ley, y los Preceptos, es la Ley Mental, que recibio Mofeh de Sinay ; y la razon es, por que todo el pueblo de Ifrael, vive confiado en la verdad delos Sabios, heredada delos Padres successivamente, creyentes hijos de creyentes, conque no tomaron cuidado de responder a las calumnias, que levantan los Karraitas contra nuestros Sabios, donde procedio, que en este Siglo han aumentado los que se desverguençan, y hablan mal de su esplicacion ; por donde somos necessitados a provar, que ellos son verdaderos, y sus palabras verdaderas : Mostrare pues primero, que todos los preceptos que fueron dados por Dios antes de la Ley de Mofeh, fueron Mentales ; Despues mostrare, como en tiempo delos Prophetas Autores de la Biblia, tenian Ley Mental, y que aun en los Preceptos claros, hay otros ocultos ; y finalmente harè constar clara, y patentemente, como la esplicacion dela Ley que nos entregaron nuestros Sabios,

DIALOGO PRIMERO

דבֿר ראשון

primero a aquel Dios, que nos dió Ley de verdad, me ayude para gloria de su nombre, y que los Sabios gozen el honor, que es enellos hereditario, para que se engrandezca, y fortifique la Ley. Amen.

Haviendo su D. M. determinado, de dar Ley a su pueblo Israel, y deviendo ser la mayor parte Mental, quiso acostumbrar al genero Humano desde su principio, a recibir vocalmente los preceptos que le mandò, para que no estrañassen los posteriores, y futuros hijos de Israel, de recibir la mayor parte de su Ley mentalmente; y por esso el primer precepto que mandò a Adam, *Que no comiesse del Arbol de saber bien y mal,* fue vocal, y no escrito, no havendose escrito, hasta que Moseh recibio la Ley de Sinay; Assy fue tambien el precepto de no matar; Pruevase. Por que haviendo Dios condenado a Cain, por haver muerto a su hermano Hebel, confesò y se resignò, diciendo, *Grande es mi pecado de sufrirse,* y si no huviera sido anteriormente amonestado, pudiera disculparse, diciendo, ignorar, incurrir en pena de muerte el matador; Pruevase lo mismo delos del Diluvio, los quales fueron castigados, *Por que se havia llenado la tierra de violencia, y por que havia corrupto toda criatura su costumbre;* Y siendo

שנתן לנו תורת אמת יעורני על דבר כבוד שמו וכבוד חכמים ינחלו ויגדיל תורה ויאדיר :

להיות שמגמה הש"ת היתה לתת תורה לעמו ישראל

שרוכה בעל פה רצה להרגיל למין האנושי מתחלת היותו לקבל בעל פה המצות שצוהו למען לא יהיה לורה לדור אחרון בנים יולדו עם בני ישראל לקבל רוב תורתם בעל פה ולכן המצוה הראשונה שצוה לאד"הר שלא

בראשית ב'

יאכל מעץ הרעת טוב ורע היתה בע"פולא בכתב שהרי לא נכתבה על ספר עד שמשה קבל תורה מסיני וכן מצות לא תרצח והראיה שהש"ת העניש את קין על הרגו את אחיו את הבל והוא התורה והצדיק עליו את הרין באמרו

גדול עוני מנשוא ואם לא היתה מותרת מתחלה היה יכול להתנצל ולומר שלא היה יורע שהרוצח מתחייב בנפשו וכן ראיה מדור המבול שהעניש אותם כי מלאה הארץ חמס מפניהם וכי השחית כל בשר את דרכו וכין שפלים ומאזני

ל' ס

י' ס

משפט

que

משפט לה' ודאי שלא היה מענישם
 אם לא שהתרה בהם תחלה וצום
 על איכור החמס והזנו' שהרי השכל
 מלמד אדם דעת שאין מלקין לא
 אם כן מתריץ וכן צוה לנח שלא

נראשית ט'

יאכל אבר מן החי שנא' °אך בשר
 כנפשו דמו לא תאכלו וחזר וצוהו

על הרציחה שנא' °שופך דם האדם

טס י"ב

באדם דמו ישפך ° נגע את פרעה

טס כ'

נגעים גדולים °ועצר בעד כל רחם

ל בית אבימלך על דבר שרה

אשת אברהם מפני שרצו לשכב

אצלה להיות עמה והיא בעולת

בעל ° כל אלו הם מצות לא תעשה

וכולן ניתנו בעל פה :

ובמצות עשה מצינו שקין והבל

ונח והאבות בני מזבחו

ויזבחו זבחים ' הש"ת צוה לאא"ע

על המילה ואמר קודם הפיכת

טס י"ג

סדום ועמורה °המכסה אני מאברהם

אשר אני עושה כי ידעתיו למען

אשר יצוה את בניו ואת ביתו

אחריו ושמרו דרך ה' לעשות

טס כ"ו

צדקה ומשפט והעיד עליו °וישמור

משמרתו מצותי הקתי ותורותי

יעקב צוה את ביתו ואת כל אשר

עמו

yo encubrir de Abraham lo que quiero hazer? conociendolo yo,

que mandarà a sus hijos, y domesticos, que guarden mis caminos,

haciendo limosna y justicia; y testifica del. Guardo mi guardia,

mis preceptos, mis estatutos, y mis leyes. Jahacob mandò a sus

domesti-

que Dios mantiene en equili-
 brio las balanças de su Justi-
 cia, es infalible, que no los
 huviera condenado sin haver-
 los primero amonestado, pro-
 hibiendoles, robos, e incestos ;
 siendo Ley Natural, que no se
 deve castigar, sin haver prece-
 dido la amonestacion.

Mandò a Noah, que no
 comiesse miembro de ani-
 mal viviente, como consta del
 verso, *Decierto carne en su*
alma su sangre no comais. Re-
 pitio la prohibicion del ma-
 tar, diciendo, *El que derrama*
sangre del hombre, con el hombre
su sangre serà derramado. *Llagò*
a Parhoh llagas grandes, y detuvo
la prolificacion en casa de Abi-
melech, por causa de Sarah Muger
de Abraham, por que intenta-
 van violentarla siendo casada.
 Todos estos son preceptos Ne-
 gativos, y todos fueron Men-
 tales.

Gen. 9

1b. ver.

Ibid. 1.

17.

Ibid. 2

18.

Ibid 1

17.

Gen. 26

domesticos, y sequaces, *Quitad los Idolos estraños que ay entre vos, y purificad-os, y mudad vuestros vestidos.*

Pregunto pues al hombre Sabio, a quien Dios haya dotado de entendimiento, y penetracion, que me indique, y diga, quien subió al cielo, y baxò, a manifestar a Cain, y a Hebel, a Noah, y a los Patriarcas, que Dios mitiga su indignacion mediante los humanos Sacrificios? siendo cosa que el entendimiento no admite, antes al opuesto creyera, como dize el psalmo, *Si fuera capaz de hambre no te lo dixera, por que el mundo con todo su contenido, es mio.* Por que fue acepto el Sacrificio de Hebel, y por que el de Cain desechado? que hizo? y que indicios tenian para saber qual fue el recebido, y qual el desechado? Pregunto tambien, que Limosna? que Justicia? que Estatutos? que Leyes? que Preceptos son, los que observò nuestro Patriarca Abraham, y que mandò guardar a sus hijos, que parece por el literal de la escritura, que eran muchos, y no tenemos noticia de otro, que mas? que mal, o imundicia, se puede hallar en figuras de Metal, o de Palo, y Piedra, que pueda contaminar a quien las posee? y que necesidad tenian de purificarse y mudar vestidos? Es fuerça pues confessar, y creer, que todos

עמו °הסירו את אלהי הנכר אשר בקרבכם והטהרו והחליפו שמלותיכם ועתה אשא מכל איש חכם לב אשר חנן לו האלהים שכל ובינה שיורני ויאמר לי מי עליה שמים וירר להגיד לקין ולהבל ולנח ולאבות שהק' בה מתרצה ומתפייס בזבחי בני האדם? שהרי השכל אינו מחייב זה לא כדרכיב °אם ארעב לא אומר לך כי לי תבל ומלואה ולמה נתקבל קרבנו של הבל ושל קין למה נפסל מה עשה? ומה סימן נמסר להם לידע שזה נרצה וזה לא נרצה? וכן אשא מה הן הצדקה והמשפט והחקים והתורות והמצות ששמר אברהם אבינו ושצוה את בניו לשמור שנראה שרבו כמו רבו מפשט הכתוב ולא ידענו אלא המילה? וכן איזה דבר דע או טומאה נמצאת בצורות של מתכות או של עץ ואבן שיטמאו את אשר ישנם תחת רשותו? ולמה יוצרכו ליטרה ולהחליף שמלותם? אלא ודאי שצריך להורות ולהאמין בהכרח שכל

dela Circuncision? Pregunto los

שכל החקיק' והמשפטים שצוה הש"ת
קודם מעמד הר סיני בין שגלויים
לנו כגון אבר מן החי • מילה • גזל
וכו' בין שאינן גלויים לנו כגון מצותי
חקתי ותורותי הנאמרים באברהם
כולם היו בע"פ ולא בכתב וצוה
הש"ת כל הדברים האלה לאיזה
איש או אנשים באיזה זמן ונעלם
ממנו ואנחנו לא נדע :

ג אמר הכוזרי יפה דנת אהובי
החבר :

ז א"הח אוכיח ואערכה לעיני
כל איש אשר רוח בו

מן המקרא שבימי משה ושאר
הנביאים היה להם תורה שבעל
פה שהרי ירמיהו מכריז בשערי
ירושלים כה אמר ה' השמרו
בגפשותיכם ולא תשאו משא ביום
השבת והנאתם בשערי ירושלים
ולא תוציאו משא מבתים ביום
השבת ולא מצינו מצוה זו בכל
התורה כולה א"כ צריך לומר
שנשמרה בעל פה מימות מרע"ה
עד שנכתבה ע"י ירמיהו :

ה א"הכ כדברך כן הוא אבל
עדין יש מקום לבעל
דין לחלוק ולומר שירמיהו לא
פירש שיעור המשא :

וא"הח

nista diciendo, Irmyahu, no haver manifestado la cantidad
dela carga.

los preceptos, y estatutos que
mandò Dios antes de Sinay,
tanto los que llegaron a nuestra
noticia, como Miembro de animal
vivo, Circuncision, Robo,
&c. como los que no nos son
manifiestos, como los Precep-
tos, Fueros, y Leyes, dichos por
Abraham, todos fueron Men-
tales, no Escritos, habiendo
mandado Dios todas estas co-
sas, a algun hombre, o hom-
bres, en algun tiempo, y lo
encubriò de nos, y por esso lo
ignoramos.

3. *Cuzary.* Discurre muy
bien amigo Sabio.

4. *Ha.* Provarè, y mostrarè
al Discreto por la Biblia, co-
mo en tiempo de Moseh, y
los demas Prophetas, havia
Ley Mental, pues vemos que
Irmyahu pregona en las puer-
tas de Ierusalaim, *Affy dize*
.A. guardad-os en vuestras almas,
y no lleveis carga en dia de sabat,
y traigais por las puertas de Ie-
rusalaim, ni saqueis carga de
vuestras casas en dia de sabat. No
hallandose este precepto en to-
da la Ley, es fuerça dezir, que
se conservò mentalmente, des-
de el tiempo de nuestro Legis-
lador Moseh, hasta que se
escriviò por Irmyahu.

5. *Cuz.* Assi es; pero toda-
via puede oponerse el Antago-

haver manifestado la cantidad
6. *Ha.*

Irm.
21.

6. *Ha.* Desso mismo de-
duzgo yo mi ilacion, por que
habla con Reyes, y Señores,
que no suelen llevar carga pe-
sada, como porteros y traba-
jadores; Hablando pues con
Grandes, que no suelen llevar
fino carga ligera, como un
pañuelo, una pequeña llave, o
una carta, y sin embargo felo
prohibe; Siguese, fer prohibi-
da la carga ligera.

7. *Cuz.* Replicarà el Con-
trario, fer esta una simple con-
jectura, por que si Irmyahu
habló con el Rey, fue por que
tiene facultad de castigar al
Pueblo, que suele llevar carga
ponderosa, no para prohibir la
ligera; por donde inferirà, fer
licita la Ligera, prohibida la
Pesada.

8. *Ha.* La prohibicion dela
ligera està casi declarada en la
Ley, puesto que David dize,
que, *Con palabra de Dios, las
Cielos se hizieron.* Segun esto,
la criacion fue en el figuiente
modo. El primer dia; *Dixo
Dios, sea Luz, y fue Luz.* El se-
gundo. *Sea esparidura, y fue
affi.* El Tercero. *Juntense las
aguas.* El quarto. *Hayan Lumina-
rias.* El quinto. *Produzgan las
Aguas.* El sexto. *Saque la Tierra
infectos.* Formò al hombre, soplòle el alma. *Terminaronse los
cielos, y la tierra con todo lo que contienen.* y dize el verso, que,
Reposò en el setimo dia. Siguese pues, que quando descansò,

ו' א"ה ח משם ראה שהרי הוא
מדבר עם מלכים
ושרים שאין דרכן לישא משא
כבר כסבלים ובעלי מלאכה וכיון
שדיבר עם גדולים שאין דרכן
לישא אלא משא קל כגון סודר
או מפתח קטנה או אנרת ואסרן
צריך לומר שאף משא קל נאסר :
ו' א"ה ח יאמר המכחיש שוהי
השערה בעלמא
ושירמיהו דיבר עם המלך לפי
שיש בידו מקל ורצועה להלקות
לעם ולעולם דמשא כבד אסור
אבל קל מותר :

ו' אה"ח איסור משא קל כמעט
שמפורש בתורה שהרי

מהלם ל' דה"עה אמר בדבר ה' שמים נעשו
וגו' ובכן כך היתה הבריאה ביום
הראשון אמר הש"ת יהי אור ויהי
אור כב' יהי רקיע ויהי רקיע בנ'
יקוו המים כד' יהי מאורות כה'
ישרצו המים בששי תוציא הארץ
נפש חיה בהמה ורמש וייצר את
האדם ויפח באפיו נשמת חיים
סס ב' ויכלו השמים והארץ וכל צבאם
וכתיב וישבות ביום השביעי נמצא

שכששבת

alma viviente, quadrupedos, e
Terminaronse los
y dize el verso, que,
pues, que quando descansò,
no

שכששבת לא שבת לא ממאמר
 בעלמא שהוא דבר שאינו יכול
 לגרום לו ליאות ויגיעה משני
 טעמי' הרא מפני שבו יתברך שהוא
 בלתי בעל תכלית וכוהו בלתי
 בעל תכלית לא יתכן ליאות
 ויגיעה' ב' שאפילו תימא ה' שהיה
 ראוי לכך אי אפשר שייעף ויגיע על
 הוצאת שתי מלות בכל יום בלבד.
 נמצינו למדים שהקב"ה שבת ממה
 שלא היה יכול לייגעו מב' הטעמים
 ולכן האיש הישראלי אשר ישבות
 ממשא כבד בלבד לא ישבות כמו
 ששבת הקב"ה אבל כשישבות אף
 ממשא קל אזי באמת שומר שבת
 מחללו ומחזיק בבריתו יתברך
 ושמע מינה תרתי' הרא שאיסור
 הוצאה מרשות לרשות הוא מאת
 ה' מן השמים לפי עדות ירמיהו' ב'
 שאפילו משא קל ומועט נאכר וכיון
 שלא נכתבה מצוה זו בתורה אז
 על ידי רמז במן שלא היה יורד
 בשבת כדי שלא יביאו מרשות
 הרכים לרשות היהודי צריך לומר
 שהיתה בע"פ מימרת מר"ע ער
 ירמיהו :

ט א'הכ

la manà, qual no baxava en
 facassen de una jurisdiccion, a
 precepto fue mental, des del
 Irmياهو.

no descansò mas que de un
 simple Dicho, que es cosa,
 que no le podia causar can-
 fancio ni trabajo, por dos razo-
 nes; Primera, por que siendo
 El bendito sea su nombre, in-
 finito, y su potencia infinita,
 no cabe, ni se le adapta cansan-
 cio, ni trabajo. 2^a. por que
 aunque fuera capaz de esso, era
 imposible cansarse, por pro-
 nunciar dos palabras solamente
 cada dia. Siguese pues delo
 dicho, que Dios descansò delo
 que no podia cansarlo, por las
 dos alegadas razones; y affi,
 el Judio que se abstuviere de
 llevar carga pesada solamente,
 no descansará como descansò
 Dios, pero absteniendose tam-
 bien dela ligera, entonces
 guarda en verdad el Sabat,
 para no quebrantarlo, y obser-
 va el pacto de D. B.

Dos puntos se deduzen des-
 ta Doctrina, primero, que la pro-
 hibicion de facar de una jurif-
 dicion a otra, emana de Dios
 por lo que testifica Irmياهو.
 2º. que queda prohibida tam-
 bien la carga ligera, y pe-
 queña; No haviendose pues
 escrito este precepto en la Ley,
 sino es significativamente en

Sabat, para indicarles, que no
 otra, es fuerça dezir, que este
 tiempo de Mofeh, hasta el de

9. *Cuz.* Y quien assegura, que Irmyahu habla por la carga ligera?

10. *Ha.* La Ley tiene prohibido la obra de Sabat en muchas partes, pero en ninguna dellas nos manifiesta su definicion, ni nos declara su essencia, sin embargo vemos escrito en la Ley, que el *Coscojean*, (*Sufrase lo barbaro del termino, por la fuerza de su expression.*) fue apedreado por orden de Dios; ponderando con atencion el nombre *Coscojean*, hallaremos, que procede de la *Raiz Casàs*, de donde viene *Càs*, Paja, y segun el caso literalmente considerado, dize el texto que *Coscojed*, y no dize que cogió, o cortò leña, por que esto sucedio en *Di-fuerto*, tierra falobre, incapaz de sembrarse, y de producir arboles domesticos, ni silvestres, no brotando mas que espinos, y abrojos, que son el alimento de los Camellos, y son medios entre el Arbol, y la Paja, y por esto los llama con los dos nombres, *coscojean* leña; Aqui tenemos una obra ligera, y sin embargo fue apedreado un hombre por ella.

11. *Cuz.* Hablas muy razonablemente.

12. *Ha.* Manda Dios a nuestro Patriarca Abraham, que

ט א"הב ודילמא לא כיון ירמיהו לכך ?

א' הח התורה אסרה המלאכה בשבת בכמה מקומות ובשום מקום מאלה לא פירש לא גדרה ולא מהותה ואע"פכ עינינו ראו ולא זר כתוב לאמר שהמקושש נסקל על פי ה' ואם נשים דעתנו להבין כח שם מקושש נמצא שהוא נגזר משורש קשש ואחיו בן אמו קש ולפי פשט המעשה כינהו הכתוב בשם מקושש ולא קראו מלקט או כורת עצים לפי שזה אירע במדבר שכולו ארץ מלחה לא תזרע ולא תצמיח לא אילני מאכל ולא אילני סרק אלא קוצים ורדרדים שהם מאכל גמלים והם אמצעיים בין האילן והקש ולכן קראם הכתוב בשני השמות יחד ואמר מקושש עצים הרי לך שזו מלאכה קלה ואע"פכ נסקל אדם בעבורה :

י"א א"הב ראיתי דברך טובים ונכוחים :

י"ג א' הח צוה השם ירחיך לאברהם אבינו ע"ה שימול בשר ערלתו הוא ובניו וילדי ברתו ומקנת כספו וכן

Se circuncide èl con sus hijos, nacidos

וכן צורה לעמו ישראל ° ובימים ויקרא י"ב
 השמיני ימול בשר ערלתו אבל
 לא פורש בתורה האבר הנימול
 לא לזה ולא לזה ולא נזכר בשום
 מקום במקרא ° וכן צונו להקריב
 קרבן פסח ביד לחדש הראשון
 הוא חדש האביב וצונו ג"כ על
 השבתת שאור ועל אכילת מצה ז'
 ימים ° צונו ג"כ לענות נפש בעשור
 לחדש השביעי ושלא לעשות בו
 מלאכה ° הרי ג' מצות המורות
 ששלשתן ענשן כרת וע"כ לא
 פורש בתורה איזהו האבר הנימול
 ולא בפסח וי"ה א"ם החדש צריך
 למנותו כפי מהלך החמה או הלבנ'
 ולכן אי אפשר לידע אם יש לנו
 לשמור חג הפסח ומועדי תשרי
 בניסן ותשרי דחדשים או דתקופה
 ואין ספק שישראל שמרו כל מועדי
 ה' בימי משה ויהושע והשופטים
 והנביאים והמלכים וצריך בהכרח
 שידעו פירוש המצות הללו בכל
 פרטיהן ודקדוקיהן וזה הפירוש
 אינו בכל תנ"ך א"ם כן בימי
 הצדיקים האלו היה להם תורה
 שבעל פה :

י"א הכ

ción destes preceptos con todos sus particulares, y circunstancias, y nada desto ay en toda la Biblia ; Ergo en tiempo destes Justos, havia Ley mental.

cidos en casa, y esclavos comprados. Lo mismo manda a su Pueblo, *En el dia octavo, se circuncidarà, &c.* pero ni a uno, ni a otro se declara en la Ley, qual sea el miembro que se deve circuncidar, ni se halla en alguna parte de la sagrada Biblia. Mandanos tambien ofrecer el sacrificio Pasqual en el 14. del primer Mes, que es el dela Primavera, hechar todo fermento, y pan fermentado, y comer Cenceñas por 7. dias ; Affigir nuestras almas, y abstenernos de obra, en el 10. del 7º. mes.

Con que tenemos tres Preceptos pesados, por que todos tres tienen pena de Tajamiento ; Sin embargo, ni se señala en la Ley, qual es el miembro que se deve circuncidar, ni se explica en la Pascua, y Kipur, si el Mes deve ser Solar, o Lunar ; Es pues imposible saberse, si devemos celebrar la Pascua de Pessah, y las de mas Fiestas de Tesfri, en el Nissan, y Tesfri lunar, o solar. No ay duda pues, que Israel celebraron todas las divinas Fiestas, en tiempo de Moseh, de Jehosuah, y delos Juezes, Prophetas, y Reyes ; Es pues forçoso, que supiessem la espli-

Lev.

13. *Cuz.* Este Articulo, lo confieſſan los mismos Contrarios.

14. *Ha.* La prohibicion de comprar, y vender en Sabat, y Fieſtas, ni ſe eſcrivio en la Ley, ni queda comprehendida debaxo del genero de obra, pues no la colocan los Sabios en las 39. que quentan; Sin embargo, ſe guarda inviolablemente por todo Iſrael, ſin faberſe, ſi la prohibicion emana de Moſeh en Sinay, o ſi es inſtitucion de nueſtros Sabios.

Hallaſe en Nehemia, que tomaron ſobre Si, los que bolvieron de la captividad Babilonica, *Con maldicion y Juramento, de obſervar la Ley de Dios, que fue dada por mano de Moſeh ſervo de Dios, y de guardar, y hazer todos los preceptos de .A. nueſtro Señor, y ſus Juizios, y ſus Fueros. Y que no daremos nueſtras hijas a pueblos de la Tierra, y a ſus hijas no tomaremos para nueſtros hijos. Y pueblos de la tierra, que trahen las mercancias, y toda coſa comestible, en dia de Sabat a vender, no tomaremos dellos en Sabat, ni en dia de Santidad, y dexaremos el año ſetimo la Agricultura, y deuda de toda mano. Aqui tenemos tres Preceptos, dos delos que es no conſagrar con gentiles, y el dexar repoſar la tierra; pero la prohibicion de comprar, y vender en Sabat, ſe halla en la Ley, ni clara, ni ſignificativamente, y*

יג א"ה אפילו המכתיש בדברי רז"ל יורה כזה :

יד א"ה איסור קנין ומכירה בשבתות וי"ט לא נכתב בתורה ולא נכנס תחת סוג מלאכה שהרי לא מנזרו חז"ל בט"ל מלאכות ואף על פי כן נתפשט איסורו בכל ישרא"ל ואין יודע אם נאסר למשה מסיני או אם הוא תקנת חז"ל אבל מצינו בנחמיה שקבלו עליהם עולי הגולה באלה ובשבעה ללכת בתורת האלהים אשר נתנה ביד משה עבד האלהים ולשמור ולעשות את כל מצות ה' אדוננו ומשפטיו וחקיו ואשר לא נהזן כנורתינו לעמי הארץ ואת בנותיהם לא נקה לבנינו ועמי הארץ הכביאים את המקחות וכל שבר ביום השבת למכור לא נקה מהם בשבת וביום קדש ונטוש את השנה השביעית ומשא כל יד הרי כאן ג' מצות ששתים מהן כתובות בתורה והיינו לא תחתן ושנת השמיטה אבל איסור הקנין והמכירה ביום קדש לא נמצא בתורה לא בהדיא ולא ברמז ואף על

נקיים י

quales estàn eſcritos en la Ley, ſin

על פי כן הצדיקים האלו קראוהו מצות ה' ונתמיה כתב והצורים ^{טז} יסבו בה מביאים דאג וכל מכר ומוכרים בשבת לבני יהודה ובירושלים ואריבה את חורי יהודה ואומרה להם מה הדבר הרע הזה אשר אתם עושים ומחללים את יום השבת הרי ששמו הקנין והמכירה בין החיתון והשמטה שהן שתי מצות כתובות בתורה וכללו אות' עם שתיהן וקראום מצות ה' אדוננו ועוד קרא העוברים מחללי שבת נמצא שזאת המצוה היא מאת הש"ת ולא מצינו שנכתבה עד נחמיה א"כ היתה בעל פה :

^{טז} א"ה ב ולמה לא הוכחת איסור קנין ומכירה מעום שצועק כמרה על מפקיעי שערים שהיו אומרים מתי יעבור החדש ונשבירה שבר והשבת ונפתה הבר :

י"א ה"ח מפני שיונתן בן עוזיאל ור"שי ור"דק והרב דון יצחק אברבנאל מפרשים דשבת דקאמר עמוס אינו שבת כראשית לא דשמטה דכתיב בה ושבתה הארץ שבת לה ואיני רוצה להביא ראיה לא מפסוקים שאין מחלוקת בפירושם :

עמוס ק'

fin embargo, estos Justos la llaman precepto de Dios, y Nehemia narra. *Y los Zorim estaban en ella, trahiendo pescado, y toda cosa de vender, y vendian en Sabat a hijos de Jehuda, y en Jerusalem; y barrajè con los Señores de Jehuda, y dixeles, que es la cosa la mala esta, que vos hazeis, y quebrantais al dia de Sabat?* Aqui se ve el comprar, y vender, colocados entre el confogar con gentiles, y reposar la tierra, que son dos preceptos escritos en la Ley, y los ponen con los dos, llamandolos preceptos de .A. nuestro Señor, y de mas amàs, llama a los que lo hazian, quebrantadores de Sabat; Siguese que este precepto es de Dios, y no hallamos que se escrivio hasta Nehemia; Ergo, fue mental.

Cap. 16.

15. *Cuz.* Por que no pruevas la prohibicion de comprar, y vender, de Hamòs, que esclama amargamente contra los Monopolistas, que dezian, *Quando passarà el Mes, y compraremos cosas comestibles, y el Sabat, y abriremos la Civera.*

Ham. 5.

16. *Ha.* Por que Jonatan hijo de Huziel, Raffy, R. David Kimhy, y el Rab D. Ifhac Abarbanel, declaran, que el Sabat, que apunta Hamòs,

no es el Sabat, que celebramos en memoria de la Criacion, mas el sabat, o reposo de la Tierra, por quien dize, *y reposarà la tierra Sabat a .A.* Y yo no quiero traher prueva, sino es de versos, que no hay controversia en su esplicacion.

Levit. 2.

17. *Cuz.* Buena resolucion.

18. *Ha.* La Opinion de los

que niegan los Sabios es, que no necessitamos de Tradicion, sino es para algunos pocos preceptos, quedando la mayor parte declarados en la Ley, todo lo suficiente; Mas yo harè constar, que no solamente, los preceptos no esplicados que alegué, necessitan de tradiciones, mas aun los esplicados en la Ley, de modo que parece que no tienen que añadir, ni disminuir, ocultan debaxo de sus palabras, cosas que no huvieramos imaginado, sino se especificàran en la Biblia; Desto nasce una gran questtion entre nós, y los contrarios, afirmando ellos, no ser necessaria Ley mental, sino es para los preceptos ambiguos solamente, como la Circuncision, el Mes, y el fruto del Arbol hermoso, y otros semejantes; pero nós sostenemos, que casi toda la Ley escrita, necessita de Ley mental, y sin ella fuera para nos impenetrable; Para provar esto, propondrè algunos preceptos claros, y patentés, que incluyen otros, que fuera imposible alcançarlos por algun modo, sino se escrivieran en la Biblia.

19. *Cuz.* Oyrè con atencion, lo que Dios te inspirare.

20. *Ha.*

י' א'הכ יפה כיוונת במה שטענת :

י"א א'הח סברת מכתישי חז"ל היא שאין אנו צריכין קבלה, לא למיעוט מצות שהרי הרוב נתבארו בתורה כל הצריך ואני אוכיח שלא מבעיא המצות הסתומות אשר הזכרתי צריכות קבלה, אלא אפילו המפורשות בתורה באופן שנראה שאין בהן כדי להוסיף או לגרוע יעלימו תחת כנפי דבריהם ענפים אשר לא היו עולים על דעתנו לולי שהזכרו במקרא' ומוה יצא לנו מחלוק' גדול' בינינו ובין המכתישים שהם אמרו שאין אנו צריכין לתורה שבע"פ לא למצות הסתומות בלבד. כגון מילה וחדשופרי עץ הדר וכיוצא באלו. ואנו אומרים שכמעט כל התורה שבכתב צריכה לתורה שבע"פ ובלתה תהיה לנו כדברי הספר החתום. והנני מציג לפניך קצת מצות מפורשות וברורות אשר בכללן מצוה אחרות שלא היה אפשר להשיגן בשום פנים אם לא שנכתבו במקרא :

י"ב א'הכ אשמעה את אשר ישים ה' בפיק :

ב' א'הח

נ'א"הח כתוב הדר הוא °כי דגרים ו'
 יביאך ה' אלהיך א הארץ
 אשר אתה בא שמה לרשתה ונשל
 גוים רבים מפניך החתי והגרנשי
 והאמרי והכנעני והפרזי והחוי
 והיבסי שבעה גוים רבים וגו' ולא
 תתחתן בם בתך לא תתן לבנו
 ובתו לא תקח לבנך כי יסיר את
 בנך מאחרי ועברו אלהים אחרים
 וגו' . הרי שאסר לנו החיתון בו'
 עממים בלבד ולא בשום אומה
 ולשון אחרת . וזו היא מצוה ברורה
 ומפורשת אשר אין בה לא דבר
 סתום ולא מסופק . אמנם כתוב על
 שלמה °והמלך שלמה אהב נשים מלכים ו'
 נכריות רבות ואת בת פרעה
 מואביות עמוניות אדומיות צדניות
 חתיות מן הגוים אשר אמר ה' אל
 בני ישראל לא תבואו בהם והם לא
 יבואו בכם אכן יטו את לבנכם
 אחרי אלהיהם . הרי שש אומות
 אבל אין ביניהן אלא שתיים מז'
 עממין שהן צדניות וחתיות ואע"פי
 כן אמר על כולן מן הגוים אשר
 אמר ה' לא תבואו בהם וגו' .
 צריך לומר א"כ שאע"פי שהכתוב
 לא אסר אלא שבעה עממין כונתו
 גם כן על כל האומות שאינן ישראל
 דאי

prohibir todas las que no son Israclitas, por que no siendo assi,
 devia

20. Ha. Dize el verfo. *Quando te truxere . A. tu Dios, a la tierra, que tu viniten alli para haredarla, y quitare gentes muchas delante de ti, el Hitty, el Guirgassy, y el Emory, y el Kenahany, y el Perizy, y el Hirvy, y el Jebussy, siete naciones grandes, &c. no consuegres con ellas, tu hija no des asu hijo, ni su hija tomes para tu hijo; por que quitara a tu hijo de mi, y serviràn Dioses otros, &c.* Aqui nos prohibe, contraher matrimonio con las siete naciones solamente, y este precepto es claro, e inteligible sin contener cosa oculta, ni ambigua ; Pero escrivese sobre Selomoh. *Tel Rey Selomoh amò mugeres estrañas muchas, y a la hija de Parboh, Moabitás, Hamonitas, Edomitas, Sidonitas, Hititas. Delas gentes que dixo . A. a hijos de Israel, no os introduzgaís con ellas, ni ellas con vos, por que inclinaràn a vuestro coraçon, tras sus Dioses.* Aqui estan nombradas seis Naciones, però no hay entre ellas mas, que dos de las siete, que son Sidonitas, y Hittitas, y sin embargo dize por todas, que eran delas gentes que dixo Dios a hijos de Israel, que no se comunicassen reciprocamente. Es fuerça luego dezir, que aun que la escritura no prohibe sino siete Naciones, su intencion es de

Deut. 1.

Rey I. 11. 1:

devia nombrar en Selomoh, las Sidonitas, y Hittitas solamente, que son destas siete Naciones, y no nombrar las otras; mas es necessario sea lo que tengo dicho; Queda pues probado, hauer un precepto claro, que parece no tener que añadir, y sin embargo vemos que contiene 63. vezes mas delo que dize; asaber el resto de las 70. Naciones.

21. *Cuz.* Perdoname Amigo, que no dizes nada, porque puedo replicar afirmando, que Selomoh prevaricò por todas; por las Sidonitas, y Hittitas, por el precepto. *No consuegres con ellos.* Por las Egipcias, Edomitas, Moabitas, y Hamonitas, por los versos que mandan, que *no entre Egipcio, ni Edomeo, en la Congrega de Dios, hasta tercero generancio, ni el Hamonita, y Moabita jamas*; Con que bien dize la Prophecía, haver Selomoh aparentado con quien no devia, pero con cada uno debaxo de diferente titulo. Ni vale replicarme con lo que dizen los Sabios que los varones Hamonitas son solo los prohibidos, por que el verso habla dellos en genero masculino, por dos razones. Primera, por que tu te empeñaste a no traher prueba de sus autoridades, hasta haver establecido la verdad de su Tradicion. Segunda, por que te responderan por tu mismo estilo, y assy como los Sabios hallando dos versos, o tratados inmediatos, uno claro, y otro ambi-

ראי לא תימא חכי חיה לו לחוכר
 צרניות וחתינות כלבר שהן משבעה
 עממין ולישתוק מהשאר אלא
 ודאי כדאמרן נמצא שיש בידנו
 מצוה מפורשת שנראה שעליה אין
 להוסיף ועיניך רואות שכוללת
 ששים ושלוש פעמים יותר ממה
 שאומרת רחינו שאר ע' אומות:
 כ"א ה"ב במחיל' מכבודך העלית
 חרס בידך דלעול' אימא
 לך דשלמה עבר על כולן בלא יבא
 דהרי צרניות וחתינות הן בלא
 תתחתן ומצרית ואדומית ומואבי'
 ועמונית בלא יבא דהכתוב אסר
 אדומי ומצרי עד דור שלישי ועמוני
 ומואבי עד עולם: א"כ שפיר אמר
 קרא דשלמה עבר בלא יבוא האי
 כריניה והאי כריניה ואל תשיבני
 בדרש חז"ל שאמרו עמוני ולא
 עמונית מואבי ולא מואבית משני
 טעמים הריא שאתה אמרת שאי
 אתה רוצה להביא ראיח מרבריהם
 עד שתוכיח אמתת קבלתם: ב'
 ששיבנו לך מטונך וכשם שחז"ל
 דרשו סמוכים ידרשו גם הם ויאמרו

כתוב

guo,

כתוב לא יבוא ממזר בקהל ה' וכתוב
בתריה לא יבוא עמוני ומואבי
בקהל ה' עד עולם ולא יבוא אדומי
ומצרי עד דור שלישי . מה ממזר
אחד זכרים ואחד נקבות אסורים .
אף עמוני ומואבי וכו' א' זכרים
וא' נקבות אסורים . והיינו דקאמר
קרא על כולן מן הגוים אשר אמרה ה'
לא תבואו בהם . ועוד למה התירו
נקבו' עמוני ומואב ואסרו של מצרי'
ואדום . מה נשתנו או מאי ?

נקמיה י"ג

כ"ג א' ה"ח כתיב ° ביום ההוא
נקרא בספר משה
באזני העם ונמצא כתוב בו אשר
לא יבוא עמוני ומואבי בקהל
האלהים עד עולם כי לא קדמו וגו'
ויהי כשמעם את התורה ויבדילו
כל ערב מישראל . ואם איתא דכל
שהוא בלא יבוא אחד זכרים
וא' נקבות במשמע . צריך לומר
שהבדילו הזכרים והנקבות :

כ"ג א' ה"ב ודילמא מעשה שהיה
כן הדה ?

כ"ד א' ה"ח א' אפשר לומר כן .
דהרי כתיב בסוף הספר

גם בימים ההם ראיתי את היהודים
הושבו נשים אשדודיות עמוניות
מואביות ובניהם וגו' ולכם הנשמע
לעשות

tomado mugeres Asdoditas, Hamonitas, Moabitas, y sus hijos &c. y hemos

guo, aplican al ambiguo las circunstancias del claro, asfy haran los contrarios, diziendo, que dize un verso. *No venga Espurio en congrega de. A.* y dize el verso contiguo, *no venga Hamoni, ni Moabi &c.* y *no venga Idumeo ni Egiptio hasta 3ª. generacion.* asfy pues como el genero *Espurio*, contiene los dos sexos; asfy enel Hamon, y Moab, quedan prohibidos entrambos sexos, Masculino, y Feminino, y por effo dize el verso en Selomoh, que sus mugeres eran de aquellas Naciones, por quien Dios mandò, que no contrahiesen matrimonio con ellas.

Deut. 2: 3.

22. *Ha.* Dize el verso, *En aquel dia se leyò en el libro de Moseh en presençia del Pueblo, y se hallò escrito en èl, que no entrasse Hamoni, ni Moabi, en congrega de Dios jamas, por que no anteciparon, &c.* y fue como su oir la Ley, y apartaron toda mescla de Israel. Y siendo verdad, que debaxo dela Nacion prohibida, se comprehenden entrambos sexos; Siguese, que en esta ocasion fueron expelidos hombres, y Mugeres.

Nehemi. 13. 1.

23. *Cuz.* Diran que asfy fue.
24. *Ha.* No se puede dezir tal, por que en el fin del libro escribe. *Tambien en aquellos dias, vi los Judios que havian tomado mugeres Asdoditas, Hamonitas, Moabitas, y sus hijos &c. y hemos*

Nehem. 13. 23.

7. *y hemos de consentir, que hagais este mal grande, a falsar en nuestro Dios, tomando mugeres estranas?* Si fuera verdad pues que en la prohibicion de Hamon, y Moab, se comprehendieran los dos sexos, era fuerça dezir, que quando apartaron los varones, apartaron tambien las mugeres, y siendo assy, a que fin las buelve a nombrar, con las otras mugeres gentiles? es luego fuerça ser infalible lo que dizen los Sabios, la prohibicion no estenderse al sexo femenino, y que assy tenia por tradicion todo Israel de Mosséh, pero no se escrivio hasta Nehemia, y esta Tradicion la apoyaron los Sabios al verso que dize, *No venga Hamonita &c.* Con que las Hamonitas, y Moabitas fueron repudiadas por gentiles, no por Hamonitas, por que todas las gentiles se comprehenden enel verso, *No consuegres con ellos.* Queda pues provado, que aun lo que està claro en la Ley, tiene necesidad de Tradicion.

25. *Cuz.* Podrassé dezir, que en un tiempo expelieron los hombres, y en otro las Mugeres, pero insistiran en afirmar, estenderse la prohibicion a los dos sexos.

26. *Ha.* Supuesto esto, como casó Bohaz con Rut, aun

לעשות את כל הרעה הגדולה הזאת למעול באלהינו להושיב נשים נכריות? ואם איתא דבלאו דלא יבוא עמוני ומואבי אף נקבות במשמע צריך לומר שכשהבדילו הזכרים הבדילו גם כן הנקבות ואם כן למאי הלכתא חזר והזכירן בכלל נשים נכריות? אלא ודאי שהאמת עם חז"ל שדרשו עמוני ולא עמונית ושכך היתה קבלה ביד כל ישראל מימות מר"ע ולא נכתב עד נחמיה ואתו רבנן ואסמכוה אקרא והנשים עמוניות ומואביות נתגרשו משום נשים נכריות ולא משום לאו דלא יבוא עמוני וגו' וכל נשים נכריות נכללו בלאו דלא תתחתן הרי שאפילו המפורש שבתורה צריך קבלה:

כ"א ה"כ אפשר לומר שבזמן אחר הבדילו הזכרים ועזבו הנקבות לזמן אחר אבל לעולם שזכרים ונקבות של עמון ומואב הם בכלל לא יבוא:

כ"א ה"ח אם כן איך נשא בעונו את רות אע"פ שנתגיירה והלא כתיב בעמון ומואב עד עולם

ואיך

que se hiziese Judia, prohibiendo Dios las Naciones de Hamon, y Moab, para jamas? y como

ואיך מלך רחבעם שהיה בן נעמה
עמונית? והא קל בנך
הבא מן השפחה ומן הגויה אינו
קריו בנך לא בנה ונמצא לפי
כלל זה שרחבעם לא היה בן
שלמה:

כִּי אֵלֶּהָב זְכִיתָ בְּמֵרָה שְׁהוֹכַחְתָּ
מֵרוֹת אֲבָל אֵינִי יוֹדֵעַ

איך שחחת והבאת ראיה
מה'זל קודם שהוכחת אמתת
קבלתם כפי מה שעלה ברעתך
לעשות?

כִּי אֵלֶּהָב הַנְּנִי הוֹלֵךְ לְהִזְכִּיחַ זֶה
אֲחֵר שְׁעֵלָה עֲזֹרָא

מכבד וגלותו עמו הוגר הוגר לו
שהתערבו זרע הקדש בעמי הארצו'
וירע בעיניו מאד ויבך ויצום ויען
שכניה בן יחאל ויאמר לעזרא
אנחנו מעלנו באלהינו ונושב נשים
נכריות מעמי הארץ ועתה יש מקוה
לישראל על זאת ועתה נכרת ברית
לאלהינו להוציא כל נשים והנולד
מהם כעצת אתני והחרדים במצות
אהינו וכתורה יעשה הרי שכרתו
ברית להוציא האמהות והבנים
ואמרו

y como reinò Rehabham, si-
endo su madre Nahamah
Hamonita? siendo entre nos
incontrastable Dogma, que el
hijo del Judio que nace de
Esclava, o gentil, sigue la ma-
dre, no el Padre, y segun esto,
Rehabham no fue hijo de Se-
lomoh.

27. *Cuz.* Pruebas suficien-
tamente bien, con lo que ale-
gaste de Rut, pero me admiro
como alegaste con Autoridad
de Sabios, antes de haver af-
sentado la verdad de su dotri-
na, como tenias determina-
do?

28. *Ha.* Voy a provar esta
Dotrina. Haviendo Hezrà pas-
fado con toda su comitiva, de-
la captividad Babilonica, a Je-
rusalem, fuele manifestado.
Haverse mesclado el semen santo Hez. 9.
con los pueblos de las tierras, sin-
tiolo mucho, llorò, y ayunò por
esta causa. Y respondió Jehaniah Ibid. 1.
hijo de Jehiel, y dixo a Hezrà, 2.
nòs falsamos en nuestro Dios, y
tomamos mugeres gentiles de pue-
blos de la tierra, y agora hay
esperança a Israel sobre esto? y
agora tajemos firmamento a nu-
estro Dios, de faoar todas las
Mugeres, y lo Nascido dellas por
consejo de .A. y de los que estre-
mecen en el precepto de nuestro Dios, y como la Ley sera hecho. Con-
sta pues de aqui, que determinaron hechar las Madres, y los
hijos

hijos, y afirman ser por consejo de .A. y como la Ley fera hecho ; para mostrar, que esta resolucion, no se hizo por constitucion de los Sabios, ni por acuerdo de hombres, mas por expressa orden de Dios, qual no se halla en toda la sagrada escritura, respecto de los hijos. Suplicote pues, Señor, apuntarme donde se significa en el Pentateuco, que el que casa con una gentil, y tiene della hijos, deve expeler la Madre, y hechar al hijo ?

29. *Cuz.* Puede ser que esté significado en alguna parte, pero no lo he visto hasta oy, y si acaso lo vi, no me acuerdo agora.

30. *Ha.* Manda el verso en el siervo Hebreo que. *Si su Amo le diere Muger, y pariere hijos, o hijas, la Muger, y sus Niños seran para su Amo, y él saldrà solo.* Coligese pues de aqui, que los hijos nacidos de esclava, y gentil, no figuen el tronco paterno ; mas figuen la Madre, como dizen los Juristas. *Partus sequitur ventrem.*

31. *Cuz.* Esta es la explicacion que dan los Sabios al verso que dize. *No consuegres con ellos, por que apartarà a tu hijo de mi.* E infieren por dezir *tu hijo*, que el hijo de Judio, y muger esclava, o gentil, se llama hijo della, y no del ; pero esta explicacion es tan remota del literal, como el Oriente del:

ואמרו וכתורה יעשה לומר שאין זו תקנת ה'זל או הסכמת בני אדם אלא גזרת הק"בה ולא נמצא כזה בכל הכתוב לגבי הבנים . אלא אדוני המלך אמור לי היכא רמזא בתורה שהנושא נכרית והוליד ממנה בן . אם על בניו רטשה ?

כ"ט א"הכ אפשר שנרמז באיזה מקום אבל לא ראיתי ער. הגה ואם באולי ראיתי אינו ברעתי לעת עתה :

ל' א"הח כתיב בעבד עברי ° אם אדוניו יתן לו אשה וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדוניה והגא יצא בגפו . הרי שהבנים הנולדי משפחה ומנכרית אינם מתיחסים אל האב ישראל :

ל"א א"הכ זהו דרש חז"ל ° דילפי מדכתיב כי יסיר את בנך מאחרי ודרשו מרכתיב בנך . בנך הבא מן השפחה ומן הנכרית אינו קרוי בנך לא בנה אבל הדרש רח' מהפשט כרחוק מזרח ממערב ורע

המות כ"א

עיין בפ"ב דשבוט דף כ"ג רע"א רמ"בס עט"ו מה' חיסורי ביאה דין ל'

ודע לך כי ראיה כזאת לא ישיב
את פני המכחישים ובכן תכין לך
דרך אחרת לשום מחסום
לפיהם :

ל' ב' א' ה'ח ידעתי אדוני ידעתי
כי לא נכון להשיב
למכחישים בדרשו' ר' ז'ל אמנם כ'ע
מודו דבשפחה משתעי קרא שנאמ'
°האשה וילדיה תהיה לאדוניה •
ובאיזו שפחה? אילימא עבדיה
והכתיב °כי ימכר לך אחיך העברי
או העבדיה ועברך שש שנים
ובשנה השביעית תשלחנו חפשי
מעמך • לא וראי בשפחה נכרית
הכתוב מדבר :

שמות כ"א

דברים ט"ו

ל' ב' א' ה'כ ודילמא בעבדיהוואת
דוקא אינה יוצא' בשש
לפי שנישאת לעבד :

ל' ד' א' ה'ח אי אפשר לומר כן שהרי
הכתוב אומר שצריך
שייעד אותה לו או לבנו ואם לאו
°לעם נכרי לא ימשול למכרה
שר' ל שאינו יכול למכרה לאיש
אחר • ועוד דוראי פקודי ה' ישרים
ואיך יעלה על הדעת שמי שנמכר
בגנבתו

שמות כ"א

del Occidente. Advierte pues, que esta prueba, no hade convencer los contrarios, y assi busca otro camino de imponerles silencio.

32. *Ha.* Bien señor, no fer esta respuesta adecuada para los contrarios, por fer espliacion de Sabios; Pero todos convenimos, en que el verso que manda que la Muger, y sus Niños, queden al Amo, habla de Muger esclava. Devese pues ventilar que esclava es esta? Hebrea no puede fer, por que dize Dios. *Quando se vendiere a ti tu hermano Hebreo, o Hebrea, y te serviere seis años, enel año septimo lo embiaràs livre de ti.* Es indubitable pues, que el verso que dize, que la muger, y sus Niños seran del Amo, habla de esclava gentil.

Deut. 12.

33. *Cuz.* Puede fer, que trate de esclava Hebrea, la qual no fale al fin delos seis años, por haver casado con esclavo?

34. *Ha.* No se puede dezir esso, por que el verso dize, que es menester que la tome para si, o para su hijo, y no haziéndolo. *No podra venderla*

Exo. 21

a pueblo extraño. Que quiere dezir, que no puede venderla a otro. Además que siendo los preceptos de Dios rectos, como se puede imaginar, que el que se vendio por hurto fal-

55.

ga al fin de seis años, y la pobre esclava inocente, quede esclava, y Biuda, para todos los dias de su vida? Añadese alo dicho, que el verso dize, *que mis siervos ellos, que saque a ellos de Tierra de Egipto, no se vendan vendida de siervos.* No salieron de Egipto las Mugeres? no entran en numero de siervos de Dios?

35. *Cuz.* Dios nos livre, quien se ha de atrever a dezir esto?

36. *Ha.* Siguese pues forçosamente, que el verso habla de esclava gentil, y dize que la muger, y sus niños seran de su amo; Luego el hijo que nace de Judio, y esclava gentil, se reputa hijo dela Madre, no del Padre; y por esta Dotrina mandò Hezrà hechar las Mugeres, y los hijos.

37. *Cuz.* Podràsse replicar, que siendo hijo de esclava gentil, sigue a la madre por tener duplicados defectos, pero siendo hijo de muger gentil livre, seguirá al Padre.

38. *Ha.* Con un Dilema se resuelve esta instancia; O el hijo dela muger gentil, queda comprehendido en la esclava, o no? si respondieren afirmando, queda provado comprehendérse cosas ocultas en la Ley, debaxo delas claras; si negando, es fuerça dezir, que

בננכתו יצא לחפשי בשש והאמה אשר אין לה עון אשר המא תשאר שפחה ואלמנות חיות כל ימיה? ועור שהכתוב אומר כי עברי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבר וכי הנשים לא יצאו ממצרים ואינן בכלל עברי ה'?

דקרא כ"ס

ל"א א"הב הם ושלום מי הוא זה ואי זה הוא אשר מלאו לבו לדבר כן!

ל"א א"הח נמצא שבהכרח בשפחה נכרית משתעי קרא וכתוב האשה וילדיה תהיה לאדוניה א"כ בן ישראל הנאמן השפחה ומן הנכרית קרוי בנה ולא בנו ומכאן למד עזרא להוציא כל נשים והנולד מהם:

ל"א א"הב ודילמא דוקא בן שפחה דאית ביה חרתי לגריעותא הולך אחר הפנים אבל בן נכרית בת חורין דליכא בה לא חרא ולדה ישראל?

ל"א א"הח מה נפשך או בן נכרית בת חורין בכלל בשפחה או לא? אם תאמר שנכלל הרי שאפילו במפורש בתורה יש כרום ואם תאמר שלא נכלל

Hezrà

נכלל צריך לומר שעודא וסיעתו
 רוציאו בני הנכריות מקבלה
 שהירה בידם שנכון לעשות
 כן הרי מצות בעל פה שלא נכתב
 בתורה אפילו ברמו לפי דעתך
 ועזרא ובני דורו אמרו וכתורה
 יעשה :

ל"ס א"הכ יישר אבל שמעתי
 שהמכחישים אומרים
 שעבר עברי הכתוב בתורה
 אינו ישראל רק ממשפחת אברהם
 כנן בני ישמעאל ובני קטורה
 ובני עש ואם הדבר כן לריק
 יגעת :

מ' א"הח הורא בע הביא הסברא
 הזאת משמם כריש פ'
 משפטים וסתר דבריהם כטוב טעם
 ודעת ואמר דאי הכי ימה בן אמתי
 הנביא לא היה מישראל לפי שאמר
 למלחים עברי אנכי ובימי עלי
 אמרו הפלשתים איש אל רעהו
 °התחזק והוי לאנשים פלשתים בן
 תעבדו לעברים כאשר עבדו לכם
 ואין ספק אפילו לקראים שהיו
 אומרים כן על בני ישראל
 °ובירמיהו כתיב לשלה איש ארץ
 עבדו ואיש ארץ שפחתו העברי
 והעבריה

ממולא ח"ג

דמיסו ל"ג

los Karraitas, que los Philisteos
 rael. En Irmyahu dize. De

Hezrà y sus sequaces, hecharon los hijos delas gentiles, por tradicion que tenian, que devian hecharlos ; Por donde se colige inconstraftablemente, haver preceptos verbales, que no estan ni escritos, ni significados enla Ley, segun tu supoficion ; y fin embargo, Hezrà, y sus contemporaneos dizen, que haziendo esto, se harà como la Ley.

39. *Caz.* Està muy bien ; Pero yo tengo oydo, que los contrarios afirman, el siervo hebreo de quien habla la Ley, no ser Israelita, mas descendiente de Abraham, como los hijos de Ismael, de Ketturàh, y de Heflau ; y siendo assy, todo lo que travajaste, es en vano.

40. *Ha.* El Rab Aben Hezra, trahe esta opinion en nombre de los Karraitas, confundandola con mucho fundamento, y discrecion, diciendo, que si fuera como ellos opinan, fequiriase que Jonah hijo de Amitay Propheta, no fuera Israelita, haviendo dicho alos Marineros, *Hebreo ya.* En tiempo de Heli dixeron los Philisteos entre si. *Esforçad-os, y sed hombres Philisteos, para que no sirvais alos Hebreos, como ellas os sirvieron.* Y no pueden dudar

dezian esto por los hijos de Israel. En Irmyahu dize. De embiar cada uno a su siervo hebreo 9.

Jona. 1.
9.
Sam. 1.
9.

Irme 34.

breo 9.

breo, y hebrea livres, para no servirse el Judio de su hermano. Especifica aqui diciendo, Con Judio su hermano. Para indicar, que lo mismo es hebreo, que Iudio. Y dize en el Levitico, y quando se empobreciere tu hermano, y se vendiere a ti &c. hasta año del Jovel servirá contigo. Y en el Siervo hebreo dize. Seis años servirá. Y si el siervo hebreo es decendiente de Ismahel, Ketturàh, o Edòm, figuese tener estos, mejor condicion, que el Israelita, no firviendo el Hebreo mas que 6. años, quando el Israelita puede servir 49. Añadese, que Dios dize. Que mis siervos ellos que los saquè de tierra de Egipto, no sean vendidos como Siervos. A caso los hijos de Ismahel, Ketturàh, y Edòm, fueron oprimidos en Egipto, o salieron de Egipto? No. Es infalible pues, no fer esto mas que torpeza, e ignorancia.

41. *Cuz.* Dizes bien. Pero no te quiero mas molestar, habiendo tu oy salido del Mar, y oy entrado en la ciudad; Es fuerça pues, que estès cansado, y assi vete a descansar, enel quarto que te he señalado en mi Palacio, y mañana te embiarè a buscar, por que entiendo que comas en mi mesa todo el tiempo que estuvieres aqui.

והעבריה חפשים לכלתי עבד במ ביהודי אחיהו איש . הרי שפירש ביהודי אחיהו לומר שהיינו עברי והיינו יהודי . ועוד כתיב וְכִי יִמְוֹךְ אֶתֶּיךָ עִמָּךְ וְנִמְכַר לְךָ וְגו' עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל יַעֲבֹד עִמָּךְ . ובעבד עברי כתי' שש שנים יעבוד . ואם עבד עברי הוא מבני ישמעאל וקטורה ואדום . נמצא שיפה כחו מהעבד הישראלי . שהרי העברי אינו עובד אלא שש שנים והישראלי אפשר שיעבוד מ'ט . ועוד שאמר הקב"ה כִּי עֲבָדֵי הֵם אֲשֶׁר הוּצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יִמְכְרוּ מִמְכַרְתָּ עֶבֶד . וְכִי בְנֵי יִשְׁמַעֲאֵל וּבְנֵי קַטּוֹרָה וְאָדָם נִשְׁתַּעֲבָדוּ בְּמִצְרַיִם וַיֵּצְאוּ מִמִּצְרַיִם ? אֵלֶּה וְדָאֵי טַעֲנָה זו אינה אלא פתיות וסכלות :

מ"א א'הכ כן דברת . אקנם איני רוצה להטריחך יותר כי היום יצאת מן הים והיום באת לעיר ואתה עיף ויגע ובכן לך ותנוח במלון אשר הוכן לך עמי במחיצתי ושלחתי מהר ולקחתך משם ואתה תאכל לחם על שולחני כל ימי החיתך עמני :

מ"ב א'הח

יקרא כ"ט

ט"ט

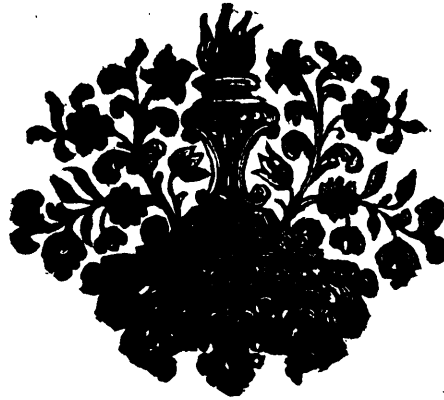
מ"ג אֶהְיֶה יְהִי אֲדוֹנָי הַמֶּלֶךְ דוֹד
 לְעוֹלָם מְדוּעַ מִצְאָתִי
 חֵן בְּעֵינֶיךָ לְהַכִּירֵנִי וְאֲנֹכִי הַצַּעִיר
 בְּחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל יִשְׁלַם ה' פְּעֻלְךָ
 וְיוֹסִיף יָמִים עָלַי יָמִיד וְשָׁנִים עָלַי
 שְׁנוֹתֶיךָ :
 מ"ג אֶהְיֶה לְךָ לְשָׁלוֹם וְהוֹי יִהְיֶה
 עִמָּךְ :

42. *Ha.* Viva la Magestad del Rey David perpetuamente, no merefco yo tan heroicos favores, siendo el minimo delos Sabios, de Israel; remunerere pues Dios tu Caridad, alargandote los dias, y años de la vida.

43. *Cuz.* Vete en hora buena, Dios te acompañe.

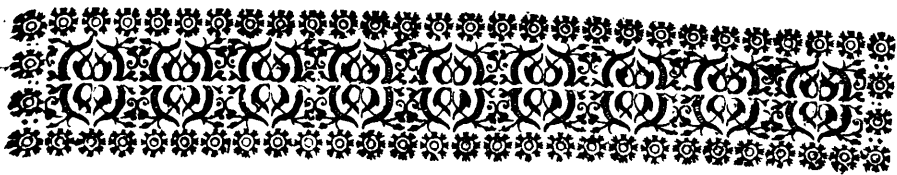
סליק ויכוח ראשון

Fin del PRIMER DIALOGO.

ויכוח

DIALOGO SEGUNDO

ויכוח שני

Prueba. Ser imposible que los Sabios bayan inventado la explicacion de la Ley escrita. §. 4.

אי אפשר שח"ל ברו מלכס תורה שב"עפ
לפי שאין שר או נגיד עושם חקים רעים לו
ולטמו : (ד)

Por que se expusieron a la muerte, para Santificar el Nombre de Dios. §. 16.

לפי שמסרו נפשם על קידוש השם : (יו)

Aun que dizen que en tres cosas el Din es opuesto ala escritura, no es sino explicacion de la escritura. §. 27.

אע"פ שאמרו שלכה עוקבת את המקרא
אינה אלא מפרשת : (כז)

Si sangre, pleito, y llaga, que dize el verso, es precisamente, o se se estiene tambien a todo. §. 51.

אם כש"ט הש"ת שבשנסתפק בדם ודין ונגע
לב"ד הגדול הוא דוקא • או כוונתו הדין בכל
מילי : (נא)

Nuestras razones san ciertas, y parentes, las de los contrarios no son mas que recelos. §. 60.

אנו טוענין ברי • והמכחישינו : (ס)

Se reconoce la verdad de los Sabios, en el cuidado que tomaron de manifestar qual es precepto de Ley, y qual constitucion suya. §. 66.

שנראה אמת וזקת ח"ל בזה שישנו בין
דאורייתא לדרבנן : (סו)

Explicase lo que dizen los Sabios, Aun que te digan por la derecha que es izquierda, y por la izquierda que es derecha, no te apartes. §. 67.

פירוש אפילו אמרים לך על ימין שהוא שמאל
ובו' לא הסור : (סו)

El precepto de seguir la Decision de los Sabios, en sangre, pleito, y llaga, se estiene a todo lo dudoso. §. 81.

דין ונגע לאו דוקא • אלא הוא הדין בכל
דבר המוספק : (פא)

Podian dominar al Pueblo causandole poco dispendio, y sin esponer totalmente las vidas. §. 85.

חז"ל היו יכולין להסתדר על הגבור בהפסד מוח
מוטע • ובלי שום הפסד נפשות : (פו)

En muchos Casos, ellos mismos estrecharon los terminos de su Jurisdiccion. §. 90.

בכמה עניינים הם ענינו ממשלתם :
(צ)

אם אסרו הטורפיות מפני הסכנה • היה להם לתלות איסורם בה ולא בתורה שבש"ס : (צג)

קצת דינים שנראה לנו שהם חידושים • אינם אלא מדאורייתא : (צח)

מוזמן וסדר המשנה וההסכמת כל ישראל עליה • נודעת אמתתה : (ק"ח)

קצת דינים שנראין לנו חדשים ממש • כבר היו לעולמים מוזן האבות וממתן תורה בהכרח : (קכח)

כל שפטי אומות העולם מבקשים עילות להרחיב גבול ממשלתם • אבל ח"ל אדרבה הסגנו אף גבול עמם כששעבדו נפסס לזכמי ארץ ישראל : (קמח)

הדינים הנלמדים מהכתוב • ביותר שהם רחוקים מפשוטו • מורים ביותר שאף וביתר עו אמתת קבלת ח"ל : (קנ"ה)

Si prohibieron lo Trefo, por que justgavan que trabe riesgo de vida. §. 93.

Algunas ordenes que parecen instituidas por ellos, no son suyas, sino de la Ley. §. 98.

Por el tiempo, y metodo dela Misnab, y la aceptacion que tuvo en todo Israel, se becha de ver, ser lo que contiene, verdad. §. 118.

Algunos Ritos que parecen Nuevos, es fuerza que se practicasssen des del tiempo que se dió la Ley, y de los Patriarcas. §. 128.

Todos los juezes dela Tierra procuran dilatar su Foro, todo lo possible, pero los Sabios de Israel al opuesto, restrinieron el suyo, sugetandose a los Sabios de Tierra Santa. §. 148.

Quanto los Dinim, que deduzen nuestros Sabios de un verso, son mas remotos del literal, tanto mas muestrán la verdad de la Tradicion de nuestros Sabios. §. 155.

יום השני טרם
הצהרים שלח
המלך שרים
רבים ונכבדים

לקרויא לחבר לביא א המשתה
אשר יעשה ביום ההוא לכל
שריו ועבדיו • וילך החבר וישתחו
למלך וישאל לו המלך לשלום
ויצו וישימו לו ולחבר לבדם
ולגדולים ולשרים לבדם ויאכלו
וישתו ויהללו את ה' ויהי אחרי
הסעודה :

א"ה

L Segundo dia antes dela Siefert, embiò el Rey a convidar al Haber, por muchos y grandes señores, al Banquete que hazia aquel dia a todos los mas conspicuos de su Corte; fue el Haber, hizo su acatamiento al Rey, el qual le preguntò por su salud, mandò poner una mesa para èl, y para el Haber solos, y para los Magnates aparte, comieron y alabaron a Dios; Y despues dixo el.

1. *Cuz.* Oí dezir, que los Contrarios se quexan de nuestros Sabios de F. M. diciendo, que inventaron de su cabeza estatutos, y preceptos, no mandados por Dios, haziendonos prevaricar lo que dize, *No acrecenteis sobre la cosa que yo os mando, ni disminuais della.* Pruevanlo assi. *Manda la Ley, Y Carne Arrebatada en el campo, no comais.* El sentido del verso es, que no comamos animal herido por animal de rapiña. Pero ellos comparando una cosa a otra, deduxeron prohibirse por aqui, no solo el animal arrebatado indicado por el Texto, mas tambien todo el que padeciere ciertas enfermedades, o llagas, que le hayan venido natural, o accidentalmente; como si se le huviesse quebrado las costillas, o que se le haya dislocado el Anca, y corroidos los nervios o cuerdas, por enfermedad, o caida; Y deste modo formaron del termino *Arrebatada*, un genero que contiene 8. especies, colocando debaxo dellas, 70. individuos, que llaman vulgarmente 70. *Tarfior.* Manda Dios que no se haga obra en Sabat, diziendo, que *El que hiziere obra en dia de Sabat, matar sera matado.* Sin definir lo que es obra, ni enseñarnos las especies que contiene;

א'הב שמעתי שהמכחישים מתרעמים על הזל כאמרם שברו מלכם חקים ומצות אשר לא צורה ה' והעבירונו על לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו וגו' וטוענין כך כתוב בתורה ובשר בשדה טרפה לא תאכלו ומשמעו הכתיב הוא שלא נאכל בעל חי שנטרף מבעל חי דורס אכל הם השוו דבר לדבר והעלול לא מבעיא דטרפה כמשמעה אמרה לא אפי' כל שיש לה מיני הלאים או מכות בין שבאו לה דרך טבע בין דרך מקרה כגון שנפלה ונשתברו צלעותיה או בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ונתעכלו ניביה בין מחמת חולי בין מחמת מכה או נפילה ובכן עשו ממלת טרפה סוג וכללו בו ה' מינים שסימנם ד' הנ' ק נפ' ש ותחת הח' מינים ע' אישים שקראו אותם ע' טרפיות :

צורה הש"ת שלא נעשה מלאכה בשבת שנ' כל העושה מלאכה ביום השבת מות יומת ולא פירש לנו גדר המלאכה ולא המינים שתחת סוגה אבל הזל חלקורה לט"ל

זכריס ד'

שמות כ"ב

א"ב ע"ב

לט' מינים שקראו אבות מלאכות
 ושמו תחתיהם כמה וכמה אישים
 שקראום תולדות . ואין הפרש
 בין אב לתולדה אלא שהעושה
 אבות מלאכות הרבה בשוגג חייב
 חטאת אחת לכל אב ואב . כגון אם
 עשה ח' או עשרה אבות מביא
 ח' או עשר חטאות . אבל אם עשה
 אב אחד בכל תולדותיו אפילו הן
 מאה אינו חייב לא חטאת א' . הרי
 שהציעו לנו ע' דרכים להפסיד
 ממוננו ודרכים אין מספר לאבד
 חיינו בתרפה . ומה תשיב על זה
 אהובי ההבר ?

רוב'ס פ'ז
 מה' שבת
 ק"ו'

ג' אהה אם הש"ת צוה כ"י
 יפלא ממך דבר וגו'
 וקמת ועלית וגו' על פי התורה אשר
 יורוך והאיש אשר יעשה בזדון וגו'
 ומת האיש ההוא . איך מלאם
 לבם לקראים לפצות פה ולצפצף
 נגד מצות ה' ברה כזאת ?

דברים י"ז

ג' אהב מפני שאמרים שח'זל
 עשו מהמפורש כתוב
 ובלבלו הפסוקים הברורים כרי
 שיהיה מקום להם לפרש כפי רצונם
 כמו שעשו בתולדות המלאכות
 ובטרפיות . וכמעט בשאר כל
 המצות :

ד' אהה

claro, para tener lugar de esplicar a su capricho, como hizieron en las obras Subalternas, y en lo Trefo, y casi en todos los pemas Preceptos.

que llaman Principales, o primarias, colocando debaxo destas, muchos y muchos individuos, que llaman Secundarias, o subalternas ; No difieren las primarias delas subalternas en otro, fino es, que el que haze por yerro muchas obras primarias, deve traer un sacrificio por cada una; como V. G. si huviesse hecho 8. ù diez obras primarias, deve ofrecer 8. ù 10. sacrificios de Limpieza, pero si huviesse hecho una obra primaria con parte de las subalternas, que estan debaxo de su especie, o con todas, no es obligado a mas de un sacrificio, aun que las subalternas fuesen 100. Con esto pues, nos allanaron 70. vias para dissipar nuestra hazienda, e innumerables caminos, para perder ignominiosamente nuestra vida. Que respondes pues a esto, amigo Sabio ?

2. Ha. Si Dios tiene mandado que, *Nasciendo alguna duda se recurra al senado, y que se siga su decreto, sopena de muerte;* Como se atreven los Carraitas a abrir la boca, contra un precepto de Dios, tan claro como este ?

Deut. 8.

3. Cuz. Por que dicen, que los Sabios hizieron lo facil dificultoso, y confundieron lo

claro, para tener lugar de esplicar a su capricho, como hizieron en las obras Subalternas, y en lo Trefo, y casi en todos los pemas Preceptos.

4. *Ha.* El que posee la facultad Legislativa, sea Rey, Principe, o Republica, siendo justo, y recto, y deseando el bien, y aumento de su pueblo, no dirigirá todas sus constituciones y gobierno, sino es al provecho, y beneficio de sus vassallos, para conservarles la vida, y la hazienda; siendo codicioso, los cargará de pechas, para llenar sus tesoros, sin compadecerse de pobres, ni cuidar de miserables; teniendo finalmente el medio entre estos dos estremos, los hará contribuir de modo, que ni sea de peso al Rico, ni de falta al Pobre, quedando èl siempre opulento; Pero no se verá, ni se hallará enel mundo, Rey, o Principe, que promulgue Constituciones, o Leyes, nocivas, para èl y sus vassallos, haziendoles perder las vidas, y haziendas, por diferentes caminos.

5. *Cuz.* Affi dicta la razon.

6. *Ha.* Si los Sabios pues fueron inventores delas obras Segundarias, y de lo Trefo, figuese haver hecho Leyes, y Constituciones contra si, y contra el pueblo; Por que hallandose trefo un animal, o ave, de un Sabio, tan prohibido le ferà a èl, como al idiota; como también, si hiziere alguna obra segun-

א'הח מ' שיש בידו כח לעשו' נמוסים ודתות כגון המלך או השר או קבוץ טובי העם אם הוא צדיק וישר ודורש טוב לעמו לא ישים מגבת פני נימוסיו אלא להנאת עמו ולטובתו כרי לשמור גופם וממונם . ואם הוא להוט אחר הממון ישים עליו עול כבד למלאת אוצרותיו כסף וזהב ולא יכמרו רחמיו לשוד עניים ולאנקת אביזנים . אך אם הוא בינוני במדות ישים עליו מס באופן שלא יעריך המרבה והממעט לא יחסיר אבל הוא לעולם בריוח נמצא שהוא יעשה טוב לעמו ולא לו . הב' לו ולא לעמו . הג' הרוב לו והמיעוט לעמו . אבל כל יראה וכל ימצא מלך או שר בעולם שיעשה דתות ונימוסים רעים לו ולעמו להפסיד ממונם ולאכזר גופם בדרכים מדרכים שונים :

ב' א'הכ הכי נמי מסתברא כדאמרת :

א'הח אם ח'זל ברו מלכם והוסיפו מדעתם דיני התולדות והטרפויות נמצא שעשו דתות וחקים רעים להם ורעים לעם כי הנה אם יארע טרפות נבהמה או עוף של החכם תהיה אסורה לו כמו לעם הארץ . וכן אם יעבור על

על איזה מתולדות מלאכות בשוגג
 יביא חטאת במזיד הייב סקילה כי
 אין יתרון לחכם מן ההדיוט בדבר
 איסור . היאמין אם כן כי יסופר
 שה' זל עשו רתות והמציאו נימוסים
 שאינם לא אבות נזיקין להם ולכל
 ישראל הן בגוף הן בממון בלי שום
 הנאה ותועלת לא לחכם ולא
 לעם הארץ ?
 ו' א"הכ זה לא יעלה על לב
 איש :

ח' א"הח הוספת מים הוסף קמח
 שהרי יש כמה מצות
 מלבד אלה שפירשום הם זל
 ומפירושם יבוא נזק גדול למפרשים
 ולשומעים בקולם :
 ט' א"הכ ספרה נא לי קצת
 מהנה :

י' א"הח כתוב בתורה לא
 ויקרא י"ט תשחית את פאת

זקנך ומשמע מהכתוב שאין איסור
 לא בפאה א' ולא נתפרש בתורה
 איזו היא הפאה . וכן לא נתפרש אם
 השחתה היא בכל מיני כלים או
 במקצת והם הקלו בכלים והחמירו
 בפאות שהרי אמרו אין השחתה
 לא בתער ובמספרים כעין תער
 מותר אע"פי שמן הכתוב משמע
 איסור

פ"ג דמוכות
 דף כ' וכו'
 רמב"ם סי' ג'
 מה' ע"ז
 ט"ד ס'
 קפ"א

que el dañar se entiende con
 afirman ser licito, aunque por

segundaria, si fuere por yerro,
 ofrecerà su sacrificio ; si de pro-
 posito, sera apedreado ; no go-
 zando ninguna ventaja el sa-
 bio sobre el idiota, en lo que
 toca a delito. Es pues creible,
 que los Sabios huviessen hecho
 leyes, e inventado constitucio-
 nes, que no son mas que inex-
 ahustos manantiales de nocu-
 mentos, a ellos, y a todo Israel
 en vida, y hazienda, sin utili-
 dad ni provecho para el Sabio,
 ni para el Idiota ?

7. *Cuz.* Nadie imaginara tal.

8. *Ha.* Hay toda via mucha
 materia con que amplificar la
 dificultad; habiendo otros pre-
 ceptos fuera de los dichos, que
 los esplican ellos, y de su espli-
 cacion nace grande perjuizio,
 a ellos, y a quien la figue, y la
 admite.

9. *Cuz.* Refereme algu-
 nos dellos.

10. *Ha.* Manda la Ley. *No
 dañes a Rincon de tu barba.* Y pa-
 rece que no es la prohibicion
 fino en un solo Rincon, el qual
 no se manifiesta en la Ley ;
 como tambien no se declara, si
 el dañar se prohíbe con qual
 quier instrumento, o con al-
 gunos ; Los Sabios facilitan en
 los Instrumentos, y restringen
 en los Rincones, esplicando,
 Navaja solo, pero con Tixera,
 el Texto, parece ser totalmente
 prohi-

Levit. 19
 27.

prohibido el trasquilarlo con instrumento, o con droga; Los Rincones dicen ser cinco, y assi afirman, que el que haze la barba con Navaja, deve llevar *Malkut* cinco vezes.

Manda el sagrado Texto.

No guizes cabrito con leche de su Madre. Esplicando este verso

literalmente, no queda prohibido mas que aquel Cabrito, y no es prohibido sino es guizado, y esto con la leche de su Madre, no de otro animal que no sea su Madre, aun que sea de su especie; Pero los Sabios dicen, que aunque la escritura no prohibe mas que el Cabrito, se estiende la Prohibicion a vacas, y ovejas, y que todos son tan prohibidos con la leche de su Madre, como de qualquiera otro animal (limpio;) Que se halla este precepto triplicado, para advertirnos, que ni se puede guizar, ni comer, ni aprovecharse; Con que aun que por el Texto no se halla mas que un solo pecado, ellos hazen tres. Aprietan todavia mas, diciendo, que si cayere la cantidad de una azeituna de leche, en una puesta de Carne, que no tenga 60. azeitunas para baldar la dela leche, toda aquella puesta de Carne queda prohibida, fino huvieren en la

איסור גילוח הפאה לגמרי בשום מין כלי או סם • ולענין הפאות אמרו שהן חמש • ובכך גזרו אומר שהמשחית זקנו בתער לוקה חמש :

הכתוב אומר ° לא תבשל

גדי בחלב אמו ואם הרברים כמשמען אין איסור אלא בגדי • ואינו אסור אלא בבישול • ודוקא בחלב אמו אבל לא בחלב אחרת שאינה אמו אפילו היא כמינו • והם ° אמרו דלאו דוקא גדי אלא אפילו פרה ורחל במשמע • ולא שנת בחלב אמו ולא שנת בחלב אחרת אסור מן התורה • וכן אמרו ° דנאמר לא תבשל גדי ג' פעמים א' לאיסור בישול • אחד לאיסור אכילה • וא' לאיסור הנאה • הרי שהכתוב לא העניש אלא מלקות אחד והם חייבו ג' • עוד ° אמרו שבבשר וחלב אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה דהיינו שאם נפל כזית חלב לחתיכה של בשר ואין באותה חתיכה ס' לבטל החלב חתיכה עצמה נעשית נבלה וצריך ס' כנגד החתיכה ואז אם מכירה משליכה והשאר מותרות

שמית כ"ג ול"ד דברים ז"ה

בפ"ח דמולין דף ק"ד רמב"ם ע"ט מה"מח ט"ד ס' בשב"ב ס' פ"ז סס דף קט"ז ע"ב

ט"ד ס' בשר בחלב ס' ז"ב ס' ג'

23.
34.
14.

olla, otras 60. puestas dela prohibida,

מותרות . ואם לא כל החתיכות . רע' צס טס
 טי' ד' ס' י' נ' ב' . אסורות אם ראויה להתכבד .
 הרי לך כמה וכמה חומרות שלא
 נרמזו בתורה והרי לך הפסד כמון
 גדול :

כתיב ° שדך לא תזרע כלאים ויקרא י' ע
 סתם . אם כן לפי הפשט
 אם יש לו לאדם שדה אפילו יהיה
 עשרים מיל על עשרים מיל
 ואפילו ק' ואפילו אלף ואפי' רבוא
 ואפילו מלא כל הארץ אסור לזרוע
 בו יותר ממין א' אבל חז"ל אמרו
 ° שיעזוב בית רובע פנוי דהיינו
 עשר אמות וחומש מרובעות ואז
 יוכל לזרוע בו ב' מינין לכתחלה
 ואם זרע בתוך שיעור זה אינו לוקה
 עד שיעזב ב' מינין בתוך ששה
 טפחים וזו חומרא גדולה . שהרי
 אם יהיה לו לאדם שדה וממנו
 פרנסתו ופרנסת ביתו בצמצום לחם
 לפי המך מוכרה לעזוב עשר אמות
 וחומש מרובעות לא מקום זרע .
 היש גרמא בנזיקין גדול מזה ?
 ואפילו לא יהי אלא ששה טפחים
 הוא נזק גדול לעני המרודל הזה
 לפי שששה טפחים מרובעות הם
 לו בשטח ולמה החמירו כל כך ?
 והלא

רמ' צס פ' א'
 מה' כלאים
 דין ט'

bida, hechandola, quedan las demàs licitas ; no conosciendola, queda toda la olla prohibida. Aqui tenemos muchas restricciones no significadas en la Ley, y tenemos tambien no poco daño en la hazienda.

Dize el verso, *Tu campo no siembres mixtura.* Segun fue na el literal, teniendo un hombre un Campo, aun que sea de 20. millas en quadrado, y aun que sea de 100. de 1000. de 10000. y aun que sea tan grande como toda la tierra, no puede sembrar en el mas de una fuerte de Simiente ; Los Sabios dizen que si dexare 10. cobdos, y un quinto, en quadrado, defocupados, podra sembrar dos generos de semillas ; dexando menos, todavia no incurre en pena, hasta que siembre dos diferentes semillas, dentro del espacio de seis puños. Aqui vemos grande peso, porque, suponiendo que un hombre tenga una tierra, donde saque limitadamente el sustento de su familia, es fuerza que dexé 10. cobdos, y un quinto quadrados, que son 100. cobdos, y algo mas, sin sembrar, y quando no sean mas que seis puños quadrados, son de considerable daño para este

Levit. 19. 19.

pobre y miserable, inaportando seis puños quadrados, 36. de superficie. Por que pues apretaron tanto ? quando bastava con

con qualquiera division, como ellos mismos dizen en otra parte, que se puede plantar, Pepinos, y Calabaças, en un hoyo, con que las hojas de cada una miren a partes opuestas?

Mandanos Dios poner Tephilin en la mano, y en la cabeza, como dize, *T atarlos has por señal sobre tu mano.* Por el literal parece, que a la escritura le es indiferente, la materia y forma delos Tephilin, como tambien el color; Mas los Sabios toman cuenta destas tres cosas, mudan el lugar de ponerlos, explicando que quando el verso dize, *sobre tu mano.* es el Braço izquierdo, y *entre tus ojos,* no quiere dezir precisamente entre los ojos, mas de frente de entre los ojos, desde el principio de las raizes del cabello de la frente, hasta el fin del lugar, donde fuele pulsar el cerebro del Niño. Sobre la materia, dizen, que el cuero de que se forma la Caja, sea de animales domesticos, filvestres, o aves, limpios; Deven ser de figura quadrada; Deven tener una SIN con tres cabeças de la parte izquierda, y 4. de la derecha; que se embuelva lo escrito en una emboltura; que se ponga encima algun cabello; que se cuezan con nervios; que tengan un vazio por donde passe la correa; que las correas sean negras; que feles haga un nudo en forma de DALET, y faltando alguna destas

והלא בהבדל משהו כני • • כרתנן
 נוטע אדם קישורת ודלעת לתוך
 גומא אחת וכו' ?
צוננו השי"ת להניח תפילין ביד
 ובראש שנא' • וקשרתם
 לאות על ירך וגו' ומפשט הכתוב
 נראה שלא הקפיד לא בחומר
 ולא בצורת התפילין ולא בצבען •
 אבל חז"ל הקפידו על שלשתן ושינו
 מקום הנחתן ופירשו • שעל ידכה
 היינו זרוע שמאל • ושבין עיניך אינו
 בין העינים ממש לא כנגד בין
 העינים מהתחלת עיקרי השיער
 במצח עד סוף המקום שמוחו של
 תינוק רופס שם • ועל החומר אמרו
 שיהיה עור הבתים מעור בהמה
 חיה ועוף הטהורים • ועל הצורה
 שיהיו הם ותפירתן מרובעים •
 שיהיה בשל ראש צורת ש"ן של
 ג' ראשין מימין ושל ד' משמאל •
 שיכרוך הפרשיות במטלית •
 ושיכרוך שיער עליו • שיתפרם
 בגדין שיהיה להם מעברתא • שיהיו
 הרצועות שחורות • שיעשה קשר
 בצורת דל"ת • ואם שינח באחד
 מאלו

פ"ג דמלאים
 י"ט ט"ה

דברים ו'

רמ"ב פ"ד
 מה' תפילין
 דין ח'

ט"ז פ"ג
 דין ח'

מאלו פכולין כל זה קבלנו מה'זל
מלבד כמה וכמה דקדוקים וחלוקים
וחומרות בכתיבתן ובסידורן אשר
יארך סיפורם וכל זה אינו נעשה
לא בהוצאה רבה ובאיבוד זמן רב
ובטורח גדול ואלו היו מניחין
הדברים כששומן דהיינו לכתוב אלו
הפרשיו' על נייר או קלף ולקושרם
בחוט ובמשיחה על היד ובין העינים
ההרשתי אבל הם שמו על עצמם
ועלינו כל ההוצאות והטרחות
והחומרות הללו בהפסד גדול ובלי
תועלת והנאה לא להם ולא לנו :

בחג הכוכות אמר הכתוב

וידבר אלהים

° ולקחת' לכם ביום הראשון
פרי עץ הדר וגו' ואפשר שהכוונה
היא על רמון נאה או חבוש או
תפוח או אשכול של ענבים אבל
הם ז' פירשו שהוא אתרוג דוקא
ופסלו כל מה שאינו אתרוג ממש
כפי הסימנים אשר מסרונו אע"פ
שיהיה מאותו המין וזה גורם
הוצאה רבה ועגמת נפש גדולה
ליושבי ארצות ואקלימים הקרים
לפי שצריך שיביאו להם אתרוג
מארץ מרחקים לחוג בו את חג
המסות

tas circunstancias, son *invalidos*.

Todo esto nos enseña la Tradicion de nuestros Sabios, fuera de otras muchas circunstancias, y menudencias, en lo que toca al escribir, y colocar los capitulos regularmente, que fuera prolixo narrar; Todo esto no se haze sino es con mucho dispendio de dinero, y tiempo, y con imenso trabajo; y si dexaran el verso en su literal, nos bastava escribir los Tephilin sobre papel, o pergamino, y atarlos con un hilo, o cinta, sobre la mano, y entre los ojos; pero ellos pusieron a Si, y a nos en todos estos gastos, molestias, y pesos, con mucho daño, y sin ninguna utilidad ni provecho para ellos, ni para nos.

En la fiesta de Cavañas, manda el Texto, *Y tomareis a vds en el dia primero, fruto de Arbol Hermoso, &c.* Puede ser, que por fruto de arbol hermoso, entienda una hermosa grana-da, un melacoton, una mançana, o un razimo de uvas; Pero ellos declararon ser precisamente Cidron, invalidando todo lo que no lo es, con aquellas señales que nos dexaron

Levit. 23
40.

escrito, aun que sea dela misma especie. Esto trahe grande dispendio, y maysor disgusto, a los que viven en tierras, y regiones frias, por que es necessario que manden traer Cidron, de tierras remotas, para celebrar la fiesta con imenso

gasto; pero no me queixo de-
 fto, por ser insensible para el
 publico, mas lo que hay que
 sentir es, que algunas vezes
 sucede tener el gasto, sin lograr
 el gusto dela Misvá, por que
 no lo suelen alcançar, fino es
 en medio dela fiesta, o despues.
 Crees pues, señor, que hom-
 bres Sabios, y discretos, inven-
 taron todo esto de su cabeça,
 sin otra razon, ni motivo, que
 de dominar al publico?

11. *Cuz.* Tus dificultades
 son fuertes, y grandes, pero
 que tienes que responder?

12. *Ha.* En haziendo una
 question a los Contrarios, res-
 ponderè.

13. *Cuz.* Proponla, que yo
 responderè por ellos, lo que
 suelen responder.

14. *Ha.* Pregunto pues, si
 reputan a nuestros Sabios por
 Justos, o no?

15. *Cuz.* Si los creyeran
 Justos, ni murmuràran dellos,
 ni los censuràran.

16. *Ha.* Sino eran Justos, pa-
 ra que se entregaron a la muer-
 te, para santificar el nombre de
 Dios, como hizo R. Haqui-
 vâ, al qual cardandolo con
 Cardas de hierro, dezia el
 verso de *semàh Israel*, y a-
 largò tanto en la palabra
Ehad, hasta que salió su pura,
 y santa alma en *Ehad*? R. Je-
 hudâ

הסכות בהוצאה רבה . ולא עליה
 תלונותי כי אין צבור עני . אלא
 שלפעמים יש להם ההוצאה
 אבל לא השכח של המצוה כגון
 כשלא הגיע לידם אלא בתוך ימי
 החג או אחריו . התאמין אדוני
 המלך שאנשים חכמים ונבונים כדו
 כל זה מלבם מבלתי טעם ויסוד אחר
 אלא להשתרר על הצבור ?

י"א **א"ה** כ שזיתך הם עצומת
 וחזקות . אך מה יש לך
 להשיב עליהן ?

י"ב **א"ה** שאלה אחת אני שואל
 מהמכתשים ואחר כך
 אחזיר להם תשובה :

י"ג **א"ה** שאל ואני השיב
 בעדם עד מקום שיד
 תשובותיהם מגעת :

י"ד **א"ה** עשה כל אשר בלבבך .
 ועתה שאל ממך אם
 הם מחזיקים חול לצדיקים או לא ?
 ט"ו **א"ה** אם היו מחזיקים אותם
 לצדיקים לא היו דוברים
 סרה עליהם :

י"ז **א"ה** ואם לא היו צדיקים איך
 מסרו נפשם למות

על קידוש ה' כמו שעשה ר' ע
 שרקו את בשרו במסרקות של
 ברזל והיה מאריך באחד עד
 שיצאה נשמתו (הקרושה
 והמהורה)

פ"ט דברכות
 דף ס"א
 ע"ב

פ"ק דע"ז
 ק"ק ס"ב
 ס"ס ק"ד י"ח
 ס"ט ב'
 מ"ח ס"ח
 ר"ח

והטהורה) באחד * ור"י בן בבא
 שעשו את גופו ככברה על
 שסמך חמשה זקנים נגד גורת
 המלכות * ור' חנינא בן תרדיון
 שנשרף וס'ר עמו * ורש"ב ור'
 ישמעאל וכל שאר הרוגי מלכות *
 וכי אדם מוסר נפשו למיתה
 משונה על דת שאינו
 מאמין ?

א"ה אפשר שלא מסרו
 נפשם אלא להגדיל
 שם כרי שבני ישראל יחזיקים
 לקדושים ויחיה זכרונם לכרבה :
א"ה ויש מי שיכול לטעון
 ברי שמסרו עצמם
 למיתה מחמת זה ולא על
 קדוש ה' ?

א"ה בודאי שלא יש מי
 שיכול לטעון זה :
א"ה אמור לי עוד אדוני
 המלך מהו יותר קרוב
 א חטבע ואל חסברא שאדם ימסור
 עצמו למיתה על קידוש שם ה'
 אהי ישראל או על דבר כבוד שם
 עצמו אחר מיתתו שאין לו
 תועלת ולא הנאה * ובפרט כי יש
 בידו להציל את נפשו מלהט
 ההרב או מלהבת האש בשני
 דברים

huda hijo de Babah, que le horadar
 on el cuerpo como un cribo, por que
 concedio facultad a cinco Sabios de
 juzgar en criminal, contra el manda
 to del Emperador? R. Hanina hijo
 de Teradion, que lo quemaron con
 un Sefer Torah? Raban simhon
 hijo de Gamliel, y R. Ismahel, y los
 de mas que murieron hasta numero
 de diez en aquella ocasion? Hay
 hombre pues, que se entregue a
 muerte cruel, por una Ley que no
 cree ?

17. *Cuz.* Puede ser que se ha
 yan dexado matar, para cobrar
 fama, para que los juzgassen
 fantos, y para que siempre los
 nombrassen con Bendicion.

18. *Ha.* Hay quien pueda
 afirmar positivamente, que se
 dexaron matar por la razon
 que alegas, y no para fantifi
 car el nombre de Dios?

19. *Cuz.* Cierito que no.

20. *Ha.* Dime mas, señor,
 qual destas dos proposiciones
 es mas adecuada a lo Natural,
 y al entendimiento? que un
 hombre se dexa matar para
 fantificar el nombre de A.
 Dios de Israel, o para alcançar
 una imaginaria fama despues
 de su muerte, la qual no re
 dunda en alguna utilidad, ni
 provecho suyo, y particular
 mente, quando está en su mano
 el salvarse dela espada, o del
 fuego,

fuego, con dos folas palavras, como huviera fucedido a estos Diez Sabios, si se huvieran doblado a la voluntad del Emperador, que huvieran indubitablemente escapado sus vidas, y adquirido mucha honra, y estimacion?

21. *Cuz.* No hay duda, que todos los que se entregan a la muerte, pudiendo salvar su vida facilmente, mueren para fantificar el nombre de Dios.

22. *Hi.* Siguese pues, que los diez muertos por orden del Emperador, que eran Sabios grandes, y Tanaym, eran tambien Justos, Pios, Santos, Rectos, y Perfectos.

23. *Cuz.* Puedese dezir, que se hizieron tales en su muerte, pero que en vida, inventaron muchas cosas para atropellar al Pueblo.

24. *Hi.* Haviendo ellos hecho penitencia con todo su coracon, y con toda su alma en la hora de su muerte, porque no manifestaron a todos hijos de Israel, o a los que se hallaron presentes por lo menos, y particularmente al pueblo menudo, que todo lo que le havian enseñado eran imaginaciones vayas, y no lo que Dios havia dicho a Mofeh en Sinay?

25. *Cuz.* Podrassè dezir, que les faltò tiempo, o que no hallò ningun Judio en su muerte, o que se lo manifesta-

דברים בלבד . שהרי אם העשרה הרוני מלכות היו ח' עושים רצון הקיסר היו נצולים כלי כפק וכרי גדולה וכבוד היה להם :

כ"א **א"ה** כ אץ ספק שכל הנוסדים נפשם למיתה ויש בידם להנצל בנקלה שמתים על קידוש ה' :

כ"ב **א"ה** א'כ העשרה הרוני מלכות שהיו חכמים גדולים ותנאים היו צדיקים וחסידים קרושים ישרים ותמימים :

כ"ג **א"ה** אפשר שהיו כך בשעת מיתתן אבל בחייהם כרו מלבם דברים הרבה להתנאות על הצבור :

כ"ד **א"ה** יכין ששבול ה' בכל לבם ובכל נפשם בשעת מיתתן למה לא הודיעו לכל ישראל או לפחות ליושבים אצלם ובפרט להמון העם שכל מה שהורו להם היו מורשי לבכם ולא דבר ה' אשר דבר א' משה בכניני :

כ"ה **א"ה** אפשר שלא היה להם פנאי או שלא נמצאו אצלן בני ישראל בשעת מיתתן או שאע"פ שהודיעו להם התלמידים

התלמידים העלימו הרבר מהמון
העם כרי להתנאות ולהשתרר
על הצבור :

כ"ו **א'הח** נא אדוני המלך
החכם שים עיניך

ולבך אל כל מה שטענת לזכות
המכתישים שאינן אלא טענות

שמא • וכי כשביל טענות רעועות
כאלו נבטל מצות לא תסור ?

כ"ז **א'הב** אם ח'זל היו מפרשים
הפסוקים כפי פשוטן

או קרוב לפשוטן • בודאי שלא
היה נמצא פוצה פה ומצפצף

נגדם • ואם באולי המצא ימצא
היינו אומרים שתואנה הוא

כבקש להעביר מעליו עול כלכות
שמים • והיינו מחזיקין אותו למן

ולאפיקורוס • אבל הם פירשו
בהרבה מקומות דברים שהם

ממש נגד הפשט • ואף על פי
שתירצת קושיות הפאות ובשר

בחלב וכלאים ותפילין •
(כאן סי' י')

קשים להולמם ולהשיב עליהם •
אמרו • בשלשה מקומות הלכה

עוקבת את המקרא • התורה
אמרה בעפר (לענן כסו כסו ולא

הגעד דבר אחר) והלכה בכל דבר •
(הואל נחמס נתן בעד והגנין והסיד והסית

ולכנס מכתה •) התורה אמרה ספר •
(לענן)

ron, pero los dicipulos lo ocul-
taron al pueblo, para que les
quedasse lugar de fugetarlo.

26. *Ha. Suplicote Sabio Rey,*
que te sirvas hazer reparo en
todo lo que alegas a favor de
los Contrarios, y hallaràs no
alegar mas que dudas, y pos-
sibilidades. Como pues? por
razones tan fragiles, hemos de
dexar el precepto de Dios, que
manda que no nos apartemos
delas decisiones del Senado?

27. *Cuz.* Si los Sabios espli-
càran los preceptos segun el li-
teral, o cerca del, es infalible
que no huviera quien murmu-
rassse dellos, y si alguno hablas-
se, se dixera que buscava pre-
textos para eximirse dela obe-
diencia de Dios, y lo reputà-
ramos por Herege y Epicureo ;
Pero ellos declaran muchos
Textos totalmente contra el
literal, y aun que tienes resuel-
to las dificultades delos Rinco-
nes dela Barba, dela Carne con
leche, dela Mezcla delas semil-
las, y delos Tephilin (*aquí*
§. 10.) alegarè yo algunos pas-
sos mas dificultosos de allanar,
y de responder.

Dizen los Sabios enel Cap. 2.
De Sottah ; *En tres partes la*
Tradicion arranca al Verso ; La
Ley dize, que se cubra la Sangre
con Polvo solo, y la Tradicion dize,
que se puede cubrir con todo lo que
puede florecer. La Ley dize que
se

פ"ז דסוטה
דף י"ו ע"ב

se escriba la Carta de divorcio sobre Pergamino, y la tradicion permite que se escriba sobre un Oja de Olivar, sobre un Papel, y sobre una Tabla. La Ley finalmente manda, que no passe Navaja sobre la cabeza del Nazareno, o Abstemio, y la tradicion dize, que le es prohibido no solo Navaja, mas Tixerá, y toda cosa que pueda quitar el cabello. Aqui ves, que ellos mismos confiesan que la Tradicion recebida, arranca, o defquicia el Texto de su sentido literal; Quien podra pues abstenerse de murmurar contra ellos, y dezir, que acrecentaron y diminuyeron en la Ley, lo que quisieron?

28. Ha. Que entiendes pues dezir, sobre estos Textos?

29. Cuz. Nada mas que entenderlos como literalmente fueran; a saber, que no se deve cubrir (la Sangre) sino solo con Tierra; que no se deve escribir la Carta de Divorcio sino es en Pergamino; y que el Nazareno no prevarica, sino es trasquilandose con Navaja solamente.

30. Ha. Segun esso, el hombre que matare Muger, no merece pena.

31. Cuz. De donde te consta?

32. Ha. Por que el Texto dize, que quien matare Varon, que lo maten.

33. Cuz. No se puede dezir esso, por que dize en el Levitico

(לענין גט כהיות) והלכה בכל דבר (על עליה כל זית על הנייד ועל הלוח •) התורה אמר' בתער • (בניזר יתער לא יעבד על ראשו) והלכה בכל דבר (דתמן ניזר טיגלח בין ביזג בין בתער או ספסוף כל שהוא חייב •) הרי שח"ל עצמם הורו שהלכה דהיינו הלכה למשה מסיני שקבלו עוקרת את הכתוב מפשוטו • ומי הוא זה ואיזה הוא שיהיה מעזר לרוחו ולא יתריס נגדם לומר שגרעו והוסיפו בתורה כפי רצונם ?

כ"ח א'הח מה נפשך לומר בפירוש המקראות הללו ?

כ"ט א'הכ לחניחן כפשוטן • דהיינו שאין מכסין לא בעפר דוקא • ואין כותבין את הגט אלא בספר דוקא • והניזר אינו עובר לא כשתלח בהער דוקא :

ל' א'הח אם כן איש שהרג את האשה פטור :

ל"א א'הכ מנא לך הא והיכא רמזא ?

ל"ב א'הח שנאמר • מכה איש ומת מות זיכרת • הא

מכה אשה ומתה פטור :

ל"ג א'הכ אי אפשר לומר כן • שהדי' כתיב בסוף פ' אמר

בידבר ו' ניזר פ"ו מכה ג'

מית כ"א

אמור 'ואיש כי יכה כל נפש אדם וקרא כל
 כות יוכת . ושם אדם כולל כל
 מין האנושי בין זכר בין נקבה
 וכתוב 'נפש תחת נפש סתם .
 דמשמע שההורג אחר משניהם
 הייב :

ל' א'הח ואיך יאמרו כך ?
 והלא הם בודחין

מרבני חז"ל כברות הצאן מן הארי
 והזאב והדוב . וזהו כלל חז"ל
 בהרבה מקומות . שאמרו דברי
 תורה כתומים במקום א' ומפורשים
 במקום אחר . וכך בכל מקום אלמד
 סתום מן המפורש :

ל"ב א'הכ המכתישים אינם
 בורחים מרבני חז"ל .

לא במה שאומרים נגד המשט או
 נגד הסכרא :

ל"ג א'הח אם כן צריך על
 כרחם שלא כטובתם

שיודו בפירוש חז"ל על שלשה
 מקראות הללו . שאינו לא נגד
 זרה ולא נגד זרה :

ל"ד א'הכ ואיך תוכיח זרה מן
 הכתוב ?

ל"ה א'הח הדי הוא ברור כשמש
 שתחת סת עפר נכלל

כל מה שמצמיח . ונוסף לו כל
 מה שהתורה קרא עפר אע"פ
 שאינו ראוי לצמיח . כגון אפר
 שהתורה

Lev 17.
 tico que, *El que matàre hombre, que lo maten.* El nombre pues de hombre, *Adam*, comprehende en si ambos sexos, Masculino, y Femenino, como consta tambien indubitabilmente delo que sigue. *Alma por Alma* en absoluto ; que quiere dezir, que el que mata qual quier de los dos, merece muerte.

34. *Ha.* No diran tal los Contrarios, por que huyen de las palavras delos Sabios, como la Oveja, del Leon, del Lobo, o del Osso ; (esplicando pues ellos un passo por otro,) figuran esta regla delos Sabios que dizen en muchas partes, que la Ley es cerrada en una parte, y clara en otra, y que assi es necessario, que se esplique lo cerrado por lo claro.

35. *Cuz.* Los Contrarios no huyen delos Sabios, fino es en lo que dizen contra el sentido Literal, o contra la Razon.

36. *Ha.* Es fuerça pues, que otorguen la esplicacion que dan a estos tres versos, no siendo contra uno, ni contra otro.

37. *Cuz.* Como lo pruevas?

38. *Ha.* Es tan claro como el sol, que debaxo del genero, *Polvo*, queda comprehendido todo lo que puede producir, devriendosele añadir todo lo que la Ley llama polvo, aun que sea incapaz de producir, como

como la Ceniza, que la Ley llama polvo, por que tratando dela Ceniza dela Vaca Vermeja dize. *Y tomaràn para el imundo, del polvo dela quemadura dela Limpieza.* Lo mismo es del Oro que lo llama tambien polvo en Yob. *Y polvos de oro a èl.* Vese pues, manifiestamente, como esta espficacion ni es contra el Literal, ni contra la Razon. Lo mismo se dize del Divorcio, donde se lee *Y escribirà a ella carta.* Por donde se puede entender, que la Ley encarga que la materia sea. V. G. pergamino, y dize nos la Tradicion, que la esencia del Divorcio, no estriba en la Materia subjecta ala escritura, mas si en la misma escritura. A saber que el Divorcio se haga por escrito, y no vocalmente, como dize tambien enel Sumo Sacerdote; *Que no salga del santuario.* Que quiere dezir, que no salga para acompañar los funerales de sus Padres.

39. *Cuz.* Y por que no podra entenderse literalmente, que jamas salga del Santuario?

40. *Ha.* El Texto manda que *Se tema al santuario,* que quiere dezir, que se tenga al sagrado Templo, todo el res-

pecto que pueden los hombres y santificada por honra de .A. Dios de

שהתורה קראו עפר שנא' ולקחו
 לטמא מעפר שרפת החטאת
 ואיירי באפר פרה אדומה וכן
 מצינו בזהב שקראו הכתוב בשם
 עפר שנא' ועפרות זהב לו הרי
 שההלכה אינה נגד הפשט ולא נגד
 הכברא וכן בנט התורה אמרה
 וכתב לה ספר כריתות ואפשר
 להבין שהקפידה על חומר הספר
 שיהיה ד"מ מעור דוקא וכאה
 ההלכה ללמדנו שלא הקפידה לא
 על הכתב ולא על הספר דומיא
 דכתב בכהן גדול וזמן המקדש לא
 יצא שרוצה לומר שלא יצא אחר
 מטת אביו ואמו ללוותם כראיתא
 בריש פרק כהן גדול :

ל"ט אה"כ ודילמא כוננת הכתוב
 כפשוטו שלא יצא מן
 המקדש לעולם ?

י' אהח הכתוב אומ' ומקדשי
 תיראו שר"ל שינהגו
 כב"ה כל הכבוד שיש כח ביד בני
 אדם לנהוג בבית המיוחד והמקודש
 לכבוד ה' אלהי ישראל לעברו
 ולשרתו ולכרך בשמו ואם יש שם
 דירה לכהן גדול היכן יפנה גופו
 והיכן יזרווג עם אשתו ? הנראה
 בעיניך

professar a una casa dedicada,
 de Israel, para servirlo,
 adorarlo, v bendezir su nombre; Si el sumo sacerdote pues
 tuviesse habitacion enel proprio Templo, como havia de exer-

בילמד י"ט

ליון כ"ח

דנריס כ"ד

ויקרא כ"ח

דף י"ט ע"א

ויקרא י"ט

בעיניך שזהו מוראו של כ"ה וזהו דרך כבוד כלפי מעלה ?

מ"א א"הכ זכורני י"היו נב"ה פ"ג ד"עמר
לשכות בניוית בקדש ס"ו חשנה
ה' ה'

ובחול . ואפשר שתהיה דירתו נלשכות של חול הכמוכות לקדש :

מ"ג א"הח ואם כן היאך אני כקיים ומן המקדש לא יצא ?

מ"ג א"הכ הרין עמך . ברוך עבדך בחכמי ישראל

ובמשנתם שכל דבריהם אמת וצדק . וערה גמור כה שהתחלת :

מ"ד א"הח כעס שמן המקדש לא יצא לאו דוקא . כך

ספר דקאמר בגט לאו דוקא אלא כל דבר הראוי לכתיבה :

מ"ה א"הכ ומה תשיב על הנזיר ?

מ"ו א"הח כל דברי ההלכה מוכרחים :

מ"ז א"הכ מאי קראה רמזית זה ?

מ"ח א"הח דכתיב ג'רל פרע שער ראשו . וא"כ

כל . מין השרת שיער אסור בין ביד בין בכלי בין כסס :

מ"ט א"הכ

cer las funciones indispensablemente necesarias a un cuerpo humano? Parecete señor, ser este, temor dela Casa fanta, y ser este el respecto devido a Dios ?

41. *Cuz.* Acuerdome aver leido, que en la Casa fanta havian ciertos Aposentos, situados parte en lo Sinto, y parte en lo Prophano; puede ser pues, que habitasse en la parte prophana, situada junto a la parte fanta.

42. *Ha.* Siendo assy, no cumplia con el precepto, que le prohibe salir del Santuario.

43. *Cuz.* Tienes razon. Bendito el que eligò los Sabios de Israel, y su Dotrina, por que todo lo que dizen, es verdadero, y justo. Concluye pues, lo que empezaste.

44. *Ha.* Assi como el no salir del Santuario, no se deve entender rigurosamente, assi el Pergamino que dize en el Divorcio, no se deve entender precisamente, mas se entien-de por qual quier materia capaz de escrivirse.

45. *Cuz.* Que respondes sobre el Absternio o Nazareno?

46. *Ha.* que es forçoso seguir la Tradicion.

47. *Cuz.* De donde consta ?

48. *Ha.* Del Texto que dize que, *Dexe crecer la guedexa del cabello de su cabeça.* De donde se sigue, que no puede quitar cabello ninguno, ni con Mano, ni con Instrumento, ni con Droga. Levi

H 49. *Cuz.*

49. *Cuz.* Parece-me que no hay quien se pueda oponer a esto. Pero dime? una vez que el literal del Texto, conforma con la Tradicion, para que dicen los Sabios, que la Tradicion arranca al Texto, dando lugar a los mal afectos de censurar, quando se ve, que ambos convienen?

50. *Ha.* Por que superficialmente parece, que el Texto habla con precision, y que la Tradicion se estiende, a lo que no está escrito en la Ley Divina claro; Si bien segun lo que tengo provado, queda comprehendido, o significado.

51. *Cuz.* Espero en aquel Dios que me ha de salvar, que la censura enmudezca con la fuerza de tus razones. Pero todavia quedará agitada, y inquieta contra los Sabios, que (a su parecer) se aplicaron una jurisdiccion que no les pertenecia; alegando, que aun que sea verdad, que el Texto manda recurrir en los casos perplexos al supremo Senado, deve-se entender, por Sangre, Pleito, o Llaga, y como explica el mismo Texto, siendo materias de Pleito, no siendo intencion de Dios, que declaren toda la Ley, aun donde no hay duda, como tienen hecho, pues no hay Precepto, ni Texto, ni Palavra, ni Letra, ni Punto,

מ"ט א'הכ כמרומה לי שאין כח ביד שום אדם להכחיש

דברך . אבל אם פשט הכתוב מוכיח מה שאומרת ההלכה למה אמרו חז"ל שההלכה עוקבת את המקרא ונתנו מקום לבעל דין לחלוק ? והלא מקרא והלכה צדקו יחדיו :

נ' א'הח מפני שלכאורה נראה שהתורה אומרת דוקא . וההלכה ריבתה מה שלא נכתב בתורת האלהים מפורש . אע"פ שכפי מה שהוכחתי נכלל או נרמז :

כ"א א'הכ אוחילה לאלהי ישעי שעולתה תקפוץ פיה

לקול דברך . אמנם עדין לבבם כים נגרש והשקם לא יוכל נגר חז"ל שנמעו דגל כמשלתם כמה שאינו ראוי להם . שהנה אף שהכתוב אומר שבדבר המסופק ילכו לבד הגדול היינו דוקא בדם ודין ונגע . וכמו שפירש דברי ריבות . אבל אין כונת הש"ת שהם יפרשו כל התורה אפילו הינא שאין שם ספק כמו שעשו . שהרי אין מצוה ואין פסוק ואין תורה ולא אורת ולא נקודה שלא דברו עליה

de que no hayan hablado, fundados

עליה וכמטי על מה דכתיב לא זכרים יז
 תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין
 ושמאל ונוסף כוזר על מזרם
 בראותם שפירשו אפילו אומרים
 לך על ימין שהוא שמאל ועל
 שמאל שהוא ימין לא תסור
 שרוצה לומר שאפילו אומרים לך
 נגד מה שצוה הש"ת שתשמע
 בקול דבריהם ולא בקול ה'
 חו' ואך לא ישאנו באריות
 נגד החכמים?

כג **א"ה** לאט לי ארוני המלך
 לחזל נבין בראיטונ'

פשט הפסוקים האלו ואח כנשמע
 מה שפירשו חזל עליהם ובין דא
 לדא הנה אני כודה בעת ובעונה
 הזאת (אבל לא אה"כ) שרוקא
 ברכ ודין ונגע יהיה מה שיהיה
 נצטוינו לילך לבד הגדול ולשמע
 בקול פסק דינו אבל צריך גכ כן
 שהם יזדו לי שהכתוב לא פירש אם
 התורה אשר יורנו בדבר המכופק
 תהיה מאת הק"ב או מאת
 סכרתם :

כג **א"ה** נראה לי שמוכרחים
 להודות בזה :

כד **א"ה** נמצא שכל מה
 שיאמרו לט' הסנהדרין

בדבר המכופק אף על פי שהוא
 נגד כבודתו ואף על פי שהוא
 מסכרתם ולא נאמר למשה בכיני
 הייבים

dados enel verso que dize, *No te apartes delo que te dixeren, De a derecha, ni izquierda, Afirman, 11.* tener mayor sentimiento, por ver que eñpican, que aun que dixeran por la derecha ser izquierda, y por la izquierda derecha, no te apartes; que quiere dezir, aun que te digan contra el mandamiento de Dios, haz lo que ellos dizen, y no lo que dize Dios. Como pues, no han de bramir como Leones contra los Sabios?

52. *Ha.* Despacio señor, con los Sabios; Entendamos primero el literal destos versos, y luego examinaremos la espliacion delos Sabios. Y entretanto concedo por agora, (mas no despues) que en ocasion de fangre, pleito, y llaga folamente, sea lo que fuere, fomos mandados, recurrir al supremo Senado, y sugetarnos a su decision; Pero es fuerça tambien que reciprocamente me otorguen, que el Texto no declara, si la Dotrina que nos han de enseñar en los casos dudosos, es emanada de Dios, o dellos?

53. *Cuz.* Juzgo ser fuerça que confiesse esto.

54. *Ha.* Siguese pues, que todo lo que nos dixere el Senado, en casos dudosos, aun que sea contra nuestra opinion, Y aun que sea emanado dellos, y no haya sido revelado a Mofeh en Sinay, fomos obligados

a creer, que es voluntad de Dios, y que el que transgrediere su decision, merece muerte.

55. *Cuz.* Es verdad lo que dizes, pero que resulta deffo?

56. *Ha.* La Verdad, Rectitud, Humildad de nuestros y Sabios.

57. *Cuz.* Como los justificas?

58. *Ha.* Por que podian atribuir a Si todo lo que atribuyeron a la Ley Mental, recibida por Mofeh en finay, diciendo que ellos esplicavan de tal, y tal modo, y que el que se oponia a su esplicacion, incurria en pena de muerte, como dize el Texto. *Que el hombre que de proposito no quisiere obedecer al sacerdote, &c. y morira el varon el esse.*

59. *Cuz.* Puede fer que hayan atribuido todo a la Ley Mental, por que oyendo el pueblo que lo que dizen los Sabios es palabra de Dios, le tendran mayor respeto.

60. *Ha.* Bolvemos otra vez al puede fer; Ademas, que para que estoy multiplicando palabras? Tu señor, eres un Juez Justo, Recto, y Verdadero. Si pareciere Reuben ante tu Tribunal, con un contrato escrito, y firmado de dos Testigos validos, enel qual confieffa Simhon, deverle mil Ducados, y alegare Simhon diciendo,

חייבים אנו להאמין שהוא רצון ה' והעובר על אותו הפסק חייב מיתה :

כ' א'הכ כדברך כן הוא אבל מה יצא לנו מזה ?

כ"ו א'הח אמתת וצדקת וענות חז' :

כ"ז א'הכ ואיך תצדיק את דינם ?

כ"ח א'הח שהרי היז יכולין ליחס לעצמן כל מה שיחסו

לתורה שבע"פ שקבל משה מסיני . ולומר שהם מפרשים כך . וכל

המכחיש פירושם חייב מיתה שני' והאיש אשר יעשה בזדון

לבלתי שמע א הכהן העמד לשרת שם את ה' אלהיך או אל השופט

ומת האיש ההוא : ומת האיש ההוא :

כ"ט א'הכ אפשר שיחסו הכל לתורה שבע"פ כרי שהעם יחשבו שדבריהם הן דברי

השית' וייראו : השית' וייראו :

ס' א'הח הנה הזרנו א האפשר ומה יש לי עוד

להרכות דברים . אתה אחני המלך שופט צדיק ישר ונאמן . אם

יבא לבית דינך ראובן וכידו שטר כתוב וחתום בשני עדים אשר

בו מודה שמעון שחייב לו אלף זהובים : ושמעון שמעון דשמת השטר

דברים י"ז

השטר מזוייף בלי ראייהובלי טענה
אדרת . מי יצא משפטו מלפניך
חייב ?

ס"ב **א"ה** אין ספק שראובן
שטוען ברי על ידי

השטר המקויים שבירו הוא הזכאי
ושמעון שטוען טענה רעועה
רהינו שמא שטר מזוייף הוא :
הוא החייב :

ס"ג **א"ה** השטר המקויים הוא
של ח"ל וחתום עליו

לער ה' אלהי ישראל אשר עשה
את הים ואת היבשה . והתכמים
הם הם הטוענים ברי . ואיך אפשר
אם כן שאיתרע חוקתייהו בטענת
שמא ?

ס"ד **א"ה** בצדק כל אמרי
פד :

ס"ה **א"ה** מכאן ראייה לאמתתם
וצדקתם וענותנותם .

שהרי כבוד גדול יהיה להם אם
פירשו התורה מסברתם וישמעו
כל קהל ישראל : ממה שאם יאמרו
שקבלו הפירוש ממושה . ואף על
פי כן הקדימו האמת והצדק והענוה
לכבודם :

ס"ו **א"ה** כך נראה לי מכח
טענתך :

ס"ז אהח

Sinceridad, y Humildad, a supropria Gloria.

65. *Cuz.* Assy me parece.

endo, puede fer que esse con-
tracto sea falso, sin otra prue-
va ni razon, qual de los dos
quedarà condenado ?

61. *Cuz.* No hay duda, que
Reuben que alega razones
solidas, mediante el contracto
autentico que presenta, que-
darà vencedor ; mas Simhon
que alega una razon insubsis-
tente, diciendo que el con-
tracto es falso, quedarà conde-
nado.

62. *Ha.* El contracto auten-
tico pues, lo tienen los Sabios,
enel qual está firmado por par-
te, y testigo . A. Dios de Israel,
que hizo la mar y la tierra, y
los Sabios son los que alegan
razones solidas, y positivas.
Como pues pueden vacilar
sus pruebas, con alegar en con-
trario dudas, y posibilidades
solamente ?

63. *Cuz.* Tienes mucha ra-
zon.

64. *Ha.* De aqui se colige
la Verdad, Sinceridad, y Hu-
mildad de nuestros Sabios, de
F. M. Por que mas glorioso
les huviera sido explicar la Ley
segun su proprio dictamen, y
que todo Israel fuesse obliga-
do a admitir su explicacion,
que no que huviesse recibido
la explicacion de Mofeh ; y sin
embargo prefieren la Verdad,

66. *Ha.*

66. *Ha.* No debes dezir señor, Assi me parece, sino Assi es; Lo que consta, por ver la gran diferencia que ponen entre sus constituciones, a las de la Tradicion, diciendo de lo que es Tradicion, haver sido revelado a Moseh en sinay, Como dizen, (1.) Diez plantas Moças. (2.) El Sauze, y (3^a.) la Templacion dela agua, fue revelado a Moseh en sinay. Las dos SIN de los Tephilin, el ñudo, la forma delos Tephilin que sea quadrada, fue revelado a Moseh en sinay; y de lo instituido por ellos, dizen sinceramente ser fuyo, como se halla en muchas partes, donde dizen, Iehosuah instituyò tal y tal cosa; David instituyò tal y tal; Selomoh, Hezrà, Raban Gamliel, Raban Yohanan hijo de Zakay, Rabenu Akados &c. Y en otras ocasiones se lee en el Talmud a cada passo, esto es de Ley, y esto de Sabios; y muchas vezes dizen, esta es institucion de Sabios, y el verso, no es mas que por señal. Si ellos intentàran pues engrandecerse, quanto mejor les fuera dezir, que todo quanto dezian era fuyo?

א'הת אל אמר המלך כן
לא כך הוא והראיה
שהם ז'ל שמו מחיצה של ברזל
מפסקת בין דבריהם ובין דברי
הקבלה שכל מה שהוא קבלה
אמרו הלכה למשה מסיני כי הא
דאמרו עשר נטיעות ערבה
וניסוך המים הל'מ שי'ן וקשר של
תפלין ורצועות שחורות ותפלין
מרוכעות הל'מ ועל תקנותיהם
אמרו שהם שלהם ולכן תמצא
שאמרו בכמה מקומות יהושע
תקן כך וכך שלמה תקן כך וכך
עזרא תקן כך וכך וכן ר'ג
ריב'ז רבינו הקדוש וכו' והתלמוד
מלא על כל גדותיו לומר הא
מדאורייתא הא מדרבנן ופעמים
הרבה אמרו מדרבנן וקרא
אסמכתא בעלמא ואם היה
עולה בדעתם לבקש גדולה לעצמם
הלא טוב להם לומר שהכל מאתם
ס'א'הכ

ק' ח'ק
ס' ג' ס'ט"ב

NOTA.

1. Diez plantas moças. Manda Dios, que cada año seteno descansa la Tierra, llamando aquel año Sabat, como el septimo dia de la semana en que nos manda cessar de obra; Assi como pues, devemos acrecentar alguna porcion del dia sexto para el septimo, assi se deve acrecentar algu-

na porcion del año sexto para el septimo, y por Tradicion se sabe que este acrecentamiento del año 7º. empieza, treinta dias antes del año; en los quales se abstengan de cultivar la Tierra, estando el Templo en ser. Sin embargo la misma Tradicion permitia, que habiendo diez plantas todavia tiernas y Mocas, esparzidas en un quadrado de cinquenta cobdos, se pudiesse trabajar en el, para conservacion destas plantas, hasta el preciso dia que entrava el año septimo.

2. Sauzes. En el sagrado Templo tomavan en los siete dias dela fiesta delas Cavañas, unos ramos grandes de Sañzes, fuera de los que se atan con la palma, los ponian en pie a los lados del Altar, con las Cabeças azia el Altar, y segun algunos, los sacerdotes circundavan el Altar con los sauzes en las manos, una vez cada dia, y en el 7º, siete vezes; En cuya Comemoracion, tomamos el dia de Hofabana Rabà, el Sauze aparte, fuera del de la Palma.

3. Templacion del Agua. Esto era la cantidad de 18. huevos de Agua, que ofrecian a Dios, en la fiesta de Cavañas sòtamente.

ס"ו א"הכ ומה תשיב על מה
שאמרו אפילו אומרים
לך על ימין שהוא שמאל וכו' לא
תסור ?

ס"ז א"הח הרב רבי אליה מזרחי
ז"ל בפירושו לר"שי על

התורה פירש דברי ר"שי שהן
של ספרי כך אפילו תשוב כלבך
שהוא טועה בדין ואומר על ימין
שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין.
עשה כמצותו ולא תאמר איך אוכל
זה שהוא הלב גמור והוא אומר
שהוא שומן או איך אהרוג ראש
הזכאי הזה שהוא אומר שהוא חיוב?
אלא תאמר כך צונו נתן התורה
שנעשה

67. Cuz. Que responderas sobre lo que dicen los Sabios, que aun que te digan que la derecha es izquierda, et viceversa, no te apartes ?

68. Ha. El Rab R. Eliah Mizrahi, en su explicacion del comento de Rassy sobre el Pentateuco, declara las prealegadas palabras, (facadas por Rassy del Sifre) desta manera.
" Aun que te parezca, que el
" Iuez yerra en la decision, y
" dize por la derecha, que es
" izquierda, y viceversa, haz
" lo que te manda, y no digas,
" como comerè esto (v. g.) que
" es totalmente febo, aun que
" èl me dize, que es gordura ?
" o como matarè este hombre
" inocente, a quien èl haze

" delinquente ? mas debes dezir, assi nos mandò el que
" diò

“ diò la Ley, que hagamos to-
 “ do lo que nos enseñare el
 “ Iuez, por que segun la de-
 “ cision de aquel Iuez, nos
 “ diò la Ley; y tanto mas, que
 “ es cierto, que èl no llama
 “ fino derecho a la derecha, e
 “ izquierda a la izquierda, por
 “ que Dios assiste con su divi-
 “ no espiritu, a los que sirven
 “ continuamente a su santua-
 “ rio, y los guarda de yerro, y
 “ tropieço, y no saldrá dellos
 “ fino verdad. Estas son las
 palabras deste Rab, que pare-
 cen Angelicas.

69. *Cuz.* Desto se deduze, que
 lleva por opinion que toda la es-
 plicacion delos Sabios, de la Ley,
 y de los preceptos, es fuya, y no
 recebida por Mofeh en Sinay.

70. *Ha.* Es imposible que
 un Sabio grande, e insigne de
 los Sabios de Israel, crea, ni
 diga tal, fino es en modo de
 suposicion, queriendo dezir,
 aun que imaginàras que
 no hubo tradicion, y que todo
 lo que nos enseñaron es de su
 proprio dictamen, debes tam-
 bien sugetarte a su Decision :
 y esto queda comprehendido
 en el literal del Texto, como
 tengo provado. (aqui §. 52.
 53. 54.)

71. *Cuz.* Affi es.

72. *Ha.* Siguiendo yo los
 vestigios deste Sabio, explicarè sus palavrás, con un exemplo ;

שנעשה ככל אשר יורנו השופט
 ההוא . כי ע"פ דעתו של השופט
 ההוא נתן לנו את התורה . כ"ש
 שאינו אומר רק על ימין ימין ועל
 שמאל שמאל . כי רוח השי"ת
 ויתעלה על משרתי מקדשו תמיד .
 וישמרם מן הטעות ומן המכשול ולא
 יצא מפיהם כי אם האמת . עכ"ד
 לענייננו . ודבריו כדברי מלאך ה' :
 ס"ט **א"ה** כ מדבריו משמע דס"ל
 שכל מה שאמרו חז"ל

כפירוש התורה והמצורה הוא
 שלהם ולא קבלה ממשה מסיני :

ע" **א"ה** ח הלילה להכם גדול
 ורשום מחכמי ישראל

להאמין ולומר כך . לא שכתב
 כך בדרך סלקא דעתך . כלומר
 אע"פ שיעלה בדעתך שאין כאן
 קבלה ושכל מה שהורונו הוא כפי
 שעלה בדעתם . חייב אתה
 להשתעבד לפסק דינם . וזה נכלל
 גם כן בפשט הכתוב כפי מה
 שהוכחתי (סימן נ"ב נ"ג ונ"ד) :

ע" **א"ה** כך הוא כמו שהוכחת
 שם :

ע" **א"ה** ח אני אבוא אדר הרב
 הנ"ל ז"ל ומלאתי את
 דבריו במשל . נא אדוני המלך
 הט

הט אונך ושמע דברי אתה הוא
 מלך גדול ומדינות רבות תחת
 כמשלתך . ויהי היום שלחת
 אחר משריך ל מדינה אחת להיות
 ליושביה למנהיג ולראש ולשופט .
 וצוית להם לשמוע בקולו וכל
 אשר ימרה את פיו יענש במאה
 שקל כסף לאוצרותיך והשר העביר
 קול בכל ערי מדינתו . שכל יראה
 וגל יכנע ברשות שום אדם כלי
 ברזל שיש בו כרי להמית . ויבוקש
 הדבר וימצא בבית ראובן סכין
 אחד . ויאמר לו השר תן מאה
 כסף לאוצר המלך כאשר צוה .
 וימאן ראובן כי אמר המלך העביר
 קול כזה בכל שאר המלכות אבל
 לא אסר הסכינים . וראיה לזה שאין
 בכל ערי המלוכה בית אשר אין שם
 סכין בלי פוצה פה ומצפצף . וכך
 הוא האמת . אך השר לא שת לבו
 למענותיו ויתנהו אל בית הסוהר
 עד שפרע הקנס על שהמרה את
 פיו . ויבוא ראובן לפניך . ויפול
 לפני רגליך . ויבך ויתחנן לך .
 להעביר את רעת השר ולצוות לו
 שישׁיב לו את הכסף אשר לקח
 מכינו בחזקה . אמור לי בבקשה ממך
 מי

Atienda pues tu Magestad.
 Tu eres un gran Rey, y tienes
 muchas Provincias debaxo de
 tu dominio; embiaste a una
 dellas uno de tus Magnates por
 Governador, Cabeça, y Iuez;
 mandaste a los moradores desta
 provincia, que lo obedecicssen,
 condenando al contumaz, en
 100. pesos de plata, applicables
 a tu Tesoro. Mandò este Virrey
 pregonar por todas las tier-
 ras de su gobierno, que ninguno
 tenga en su casa, o poder, in-
 strumento de hierro capaz de
 matar. Hallafè en casa de
 Reuben un cuchillo, dize el
 Governador que pague los 100.
 pesos de pena, a tu Real Te-
 soro. Rehufa Reuben, alegando
 que el Rey mandò publicar el
 mismo pregon en todo el resto del
 Reyno, sin prohibir los cuchillos;
 Pruevalo, por que no hay casa en
 todas las ciudades del Reyno,
 que no tenga cuchillos, sin
 haver quien murmure, y assi
 es en efecto; mas el Governador
 no hizo quenta de sus razones,
 y lo tuvo en la Carcel, hasta que
 pagò la pena de su desobediencia.
 Vino Reuben a la Corte, hechòse a
 tus pies, suplicòte con lagrimas,
 que revocasses la fentencia del
 que-

Virrey, y mandasses le restituyesse el dinero que le havia
 quitado con extorsion. Dime señor, te pido, qual delos dòs,

quedarà condenado en tu recto Tribunal, el Governador, o Reuben?

73. *Cuz.* Es cierto que el Virrey saldrà vencedor, no alegando Reuben suficiente razon; por que no le incumbe a èl, examinar lo que yo tengo mandado en otras provincias, mas solamente obedecer al Virrey, sin apartarse un punto de lo que ordena, habiendolo yo assy mandado.

74. *Ha.* Repara bien en lo que dizes; Esto es lo mismo que nos mandò Dios, diziendo, *Segun la Ley que te enseñaren.* Pero grande ventaja lleva el caso al exemplo, por que Reuben sabe cierto, que no se prohibieron los cuchillos sino es solamente en su Tierra; mas en nuestro caso, quien provarà que lo que nos enseñan los Sabios, no es lo que recibió Moseh en sinay? V. G. Los Sabios dizen, que el fruto de Arbol hermoso dicho en la Ley, es precisamente Cidron. Hay pues hombre en el mundo, que pueda alegar, o provar con verdad, que no sea Cidron, sino Granada, Mançana, Melacoron, o otro fruto?

75. *Cuz.* Cierito que no.

76. *Ha.* Y si el Virrey dixere al pueblo, que lo obedescan, aun que sea contra tu mandamiento, que diras?

77. *Cuz.*

מי משניהם יצא חייב מבית דינך הצדק • השר או ראובן?

ע"ג א"הכ ודאי שהדין עם השר ושענת ראובן אינה

טענה • כי אין לו להצש אחר מה שצויתי בשאר המדינות • אלא לשמוע בקול השר מבלתי נטות ימין ושמאל כי כן צויתי :

ע"ד א"הה השמע לאזניך מה שאתה מוציא מפ"ך •

זהו ממש מה שצונו הש"ת על פי התורה אשר יורוך וגו' • אבל יש יתרון גדול ועצום לנמשל על המשל • שהרי במשל הצערני שראובן יודע בודאי שלא נאסרו הסכינים אלא במדינתו בלכד וכך הוא האמת • אבל כנדרון דידן מי זכיה שמה שהורונו ח"ל אינו מה שקבל מר"ע חסיני ? כגון • הם פירשו לנו שפרי עץ הדר האמור בתורה הוא אתרוג דוקא • היש אדם בעולם שיוכל לטעון או להוכיח באמת שאינו אתרוג לא רמז תפוח אפרסק או פרי אחר ? ע"ט א"הכ מי הוא אשר דבר פי ה' אלץ ויגידה ?

ע"ו א"הה ואם השר יאמר לעם שישמעו בקולו אפילו

במה שהוא נגד מצותיך • מה תאמר ?

ע"ז אהב

ע"ז **א'הכ** אומר שאחד מג' לא
 ימנע * או שהוא
 שומה * או שהוא מורד במלכותי *
 או שהוא מואס בחייו :

ע"ח **א'הח** ואם ישעון שאמר כך *
 כדי שלא יהיה לכם
 של אנשי המדינה נוקפם לידע אם
 מצותיו הם כפי רצונך או אם ברה
 אותם מלכו * ולכן אמר להם בני
 עשו מצותי ברי' פקפוק * שאף
 שנראה לכם שהן נגד מצות המלך
 לא יאשים המלך אתכם * ולא ימצא
 בכם עון אשר חטא * ואם באולי
 תעשו איזה דבר נגד מצותו עלי
 קללתכם ואתי תלין משוגתי *
 ואני אחייב את ראשי למלך ואתם
 תהיו נקיים * שהרי צוה אתכם
 שבכל דבר המסופק תבואו
 אלי ?

ע"ט **א'הכ** אם יהיה כדבר הזה *
 אזי אומר שבחכמה
 עשה * ושהוא נאמן לעבודתי * יען
 בזה הכין לב העם לשמוע למצותי
 ולעשות רצוני בלי גמגום ופקפוק :
 פ' **א'הח** זהו עצמו מרה שאמר
 ח"ל כשאמר אפילו
 אומרים לך על ימין שהוא שמאל
 וכו' לא תסור * שר'ל עשו מכל
 מקום מה שאנו מורים אתכם ואל
 תיראו שאפילו תימא שאנו מורים
 את

77. *Cuz.* Dirè que una de tres no puede faltar, o que es loco, o que es traidor a mi Corona, o que està enfadado de su vida.

78. *Ha.* Y si alegare que dixo affi, para defvanecer el escrupulo que tenian los de su Jurisdiccion, los quales dudavan, si lo que mandava era conforme a tu voluntad, o inventado por èl, y que por effo les dixo, hijos hazed lo que yo os mando sin recelo, por que aun que os parezca que sea contra orden del Rey, no tiene lugar el Rey de culpar-os, ni puede hallar-os delinquentes, y si a caso hiziereis algo contra su orden, a mi se deve atribuir, mio es el yerro, yo foy el digno de castigo, y vòs quedareis livres, por que El os tiene mandado, que en qual quier caso dudoso, recurrais a mi ?

79. *Cuz.* Siendo desta manera, dirè que es politico, y leal vassallo, pues dispuso con effo el Pueblo a obedecerme, y hazer mi voluntad, sin escrupulo, ni hesitacion.

80. *Ha.* Esto mismo hazen los Sabios, quando dizen, aun que te digan por la derecha que es izquierda, et viceversa, no te apartes; queriendo dezir, hazed en todos los modos lo que os enseñamos, sin recelo, por que quando bien os ense-

ñàramos lo que Dios no mandò, quedareis livres, y recibireis premio de Dios, como si huvierais hecho su mandato, por que os tiene mandado que no os aparteis de lo que os dezimos, y si a caso nòs fomos culpados, nòs lo pagaremos, e Israel gozarà de mucho bien, y mucha paz.

81. *Cuz.* Bendito .A. Dios de Israel que te truxo aqui, para alegrarme con tus solidas, y verdaderas respuestas, y para animar nuestra cobardia contra nuetros Adversarios, que hasta agora hablaban con descomedimiento, quando por el avenir enmudeceràn, con favor de Dios. Si bien toda vi les queda lugar de censurar, instando que Dios mandò a Israel, que en la duda que se ofreciere, en Sangre, Pleito, y Llaga, recurran al Senado, y figan su Decision, Pero que no tiene facultad de decidir en lo que no es una destas tres cosas.

82. *Ha.* Podriales responder, que me definiessen primero, Sangre, Pleito, y Llaga, y que despues los satisfaria ; Pero para que no digan que yo quiero confundir las materias, por hallarme yo mismo confuso en ellas, y no tener suficiente respuesta, no quiero oponerme a ellos en la esplicacion destas tres terminos, mas quiero

את אשר לא צוה ה' ח'ו . אתם תהיו נקיים ותקבלו שכר מאת ה' כאלו עשיתם מצותו . שהרי צוה אתכם לא תסור . ואם אנחנו הייבים ואשמים דמנו בראשנו ורב טוב לבית ישראל :

פ"א **א"ה** כרוך ה' אלהי ישראל אשר הביאך הלוים .

כי שמהרתי בתירוץיך הטובים והאמיתיים וחזקת רפיון ידינו נגד המכחישים . אשר עד עתה אמרו ללשונונו נגביר ומכאן ואילך בע"ה ישימו יד על פה . אמנם עדין יש מקום להם לחלוק ולומר כי הכתוב צוה לישראל שבכר המסופק בדם ודין ונגע ילכו אל הסנהדרין ויעשו כפי הוראתם . כרכתיב על פי התורה אשר יורוך . אבל אין כח ביד הסנהדרין לפצות פיהם במה שאינו אחד משלש אלה :

פ"ב **א"ה** הייתי יכול להשיב להם שתחלה יבארו לי מהו

גדר דם ודין ונגע . ואח"כ הייתי משיבם . אבל כדי שלא יאמרו שאני רוצה לבלבל הדברים מפני שאני מבלבל בדבר הזה ואין לי תירוץ מספיק . איני רוצה לחלוק עמהם בפירוש דם ודין ונגע . אבל

אשאל

אשאל מהם אם נפל מחלוקת
בדבר שאינו א' משלש אלה כגון
אם החדש הכתוב בתורה הוא
של חמה או של לבנה . א' מינשלח
ומי יבאר לנו . החייט הספר או
הבנאי ?

פ"ג **א"ה** אין ספק שזהו דבר
הנוגע לחכמים . וכן
כל כיוצא בזה . לפי שעמי הארץ
אינם יודעים כלום בכלל ובפרט
בדבר חכמה :

פ"ד **א"ה** אם כן מה למכחישים
כי נזעקו על חז"ל .
הרי מוכרח מדרך השכל שכל
ספק שנולד בתורה החכמים
יבארוהו :

פ"ה **א"ה** יפה דנת יפה זכית
לחז"ל . ואע"פ עדין
יאמרו שברו כל או הדקדוקים כגון
התולדות של שבת והשבעים
טרפיות . שאע"פי שגורמים הפסד
ממון והפסד נפשות יש בהם תועלת
וכבוד גדול לחכמים . מפני שבזה
מרחיבין ממשלתם ומטילין אימה
יתרה על הצבור . ובכן יכבדום
וינשאו כל ימי עולם :

פ"ו **א"ה** הייתי יטרל להשיב
כמו שכבר השבתי
(סימן ס') שהרי הזרנו אל השמא .
אבל

como ya tengo respondido (§. 60.)

quiero preguntarles, si se ofreciere una question en un punto que no se comprehenda en alguno de los tres ; Como, si el Mes nombrado en la Ley es Solar, o Lunar, a quien preguntaremos, y quien nos lo determinará ? el Sastre, el Barbero, o el Arquitecto ?

83. *Cuz.* No se puede dudar que esto, y otros como esto, pertenecen a los Sabios, por que los Idiotas no saben poco ni mucho de Sciencia.

84. *Ha.* Siendo assi, por que esclaman contra los Sabios ? ya se ve que qual quiera duda que nazca en la Ley, es fuerça segun razon, que los Sabios la espliquen.

85. *Cuz.* Sabiamente discurre, y discretamente favoreces a nuestros Sabios de F. M. Si bien todavia replicaràn, diciendo, que inventaron muchas menudencias, como las Obras Secundarias, o Subalternas de Sabat, y los 70. modos de Trefo, que aun que trahen en consequencia daño de hazienda, y vida, redunda dello grande util, y honor para los Sabios, amplificando por estos medios su potestad, y teniendo al Pueblo en confternacion, para que siempre los honren, y respecten.

86. *Ha.* Pudiera responder como ya tengo respondido (§. 60.) que bolviamos al *Puede ser ;*

ser; Mas para que reconozcan los Contrarios la fuerça de nuestras razones, responderè en particular a esta fragil, e insubsistente oposicion, diziendo, que supuesto lo que ellos alegan, podian imponer una pena mas ligera en las obras Subalternas, mandando açotar al Transgressor, en lugar de apedrearlo; En lo Trefo tambien, hallandose una Sirhà trefa, o hilo enel Pulmon, mandassen hecharlo, y comer el resto del animal, y lo mismo podian hazer en todas las especies de Trefo, hechando el miembro ofendido, y comiendo lo demàs, como dizen en el Feto que facò la mano del vientre de su madre, y la bolviò a recoger, que la porcion que faliò es solamente prohibida; Y assi tambien enel Miembro, o Carne que estàn despegados tanto del cuerpo, que no se nutren màs, que lo despegado solo es prohibido, y lo demàs es licito. Desta manera huvieran amplificado su dominio sin riezgo de vida, y con poco daño de hazienda.

87. *Cuz.* Si huvieran hecho assi, huviera sido bueno para Ellos, y para el Pueblo.

88. *Ha.* Añado mas, que si la intencion de los Sabios era tener al pueblo abatido; Como en muchas ocasiones, disminuyen su Gloria, y restriñen su Jurisdiccion?

89. *Cuz.* En que caso?

אבל כרי שיכירו המנגדים כח טענותינו אשיב דרך פרט לטענה הרעועה הזאת • ואומר ראם כדבריהם כן הוא היו יכולין להקל הקנס בתולדות • שבמקום סקילה ילקו לעובר • ובטרפיות אם המצא תמצא סירכא המטרפת • ישליכו הריארה • ויאכלו שאר הבהמה • וכן בכל שאר המטרפיות ישליכו האבר הנטרף וכשיהי' השאר • כמו שהורנו בענין עובר שהוציא ידו והחזירה • שאמרו שכל פה שיצא מהאבר להזין אכור • וכן באבר או בשר המדולהיין • שאמרו שהם אפורים והשאר מותר • ובכן ירחיבו גבול ממשלתם בלי הפסד נפשות ובהפסד ממון מועט :

זולין רפ"ד
דף ס"ט
וע"ל ט"ז
סי' י"ג
ע"ד ט"ז
ע"ב ט"ז
סי' ס"ב :

כך היה טוב להם וטוב **א"ה** לעם :

ועוד שאם כונת הא"ל יתרה על הצבור • למה בכמה וכמה ענינים פיתחו כבודם ומיעטו ממשלתם ?

הודיעני **א"ה** מקומם איך ?

ו' א"ה

90. *Ha.*

אָהֶה בְּשׁוֹר שֶׁהֵמִית אֶת
הָאָדָם דְּכַתִּיב בִּיה

הַשׁוֹר יִסְקַל וְגַם בְּעֵלְיוֹ יוּמָת • שְׁמַת כֹּף
וּמִשְׁמַע שִׁמִּיתוּהוּ בְּדָ וְהֵם פִּירְשׁוּ
שִׁמִּיתוּ בִּידֵי שָׁמַיִם :

אָהֶב כְּתִלְתָּא הוּיָא הַזְקָה
וְלֹא בְהָד :

אָהֶה כְּתִיב וְשָׁמְרוּ אֶת
מִשְׁמַרְתִּי וְלֹא יִשְׂאוּ
עֲלֵיו חֲטָא וּמָתוּ כּוּ כִי יִחְלְלוּ •

וְאֵחָזֵל דְּאִירִי בּוֹר שְׂאֵכֵל בֵּין
תְּרוּמָה טְהוּרָה בֵּין טְמֵאָה שֶׁהוּא
כְּמִיתָה וּכְן כְּהֵן טְמֵא שְׂאֵכֵל תְּרוּמָה
טְהוּרָה חַיִּיב מִיתָה וְשְׁתֵּי הַמִּיתוֹת

הָלְלוּ בִּידֵי שָׁמַיִם • וְהָהִי כְּחֵלְהָ
וּבְנִכּוּרִים וְעִין בְּרֵאשִׁיטָה ס' סְנֵהֲדֵק פִּיט
דִּין ב' • שְׁמֵנָה י"ח שִׁמִּיתָתָן בִּידֵי
שָׁמַיִם וְג' אַחֲרֵים שֶׁהֵם בֵּין הַכֹּל כֹּפֵּא •

וְאֵם עֵלָה בְּרַעְתָּן שֶׁל הָזֵל לְדֶרֶךְ
עַל כְּמַתִּי עִם יִשְׂרָאֵל לְמָה לֹא אִמְרוּ
עַל אֱלוֹ שִׁמִּיתָתָן בִּידֵי אָדָם ?

אָהֶב זֹהִי טְעֵנָה גְדוּלָה
לְזִכּוֹת חוֹל • אֲבָל
שְׁמַעְתִּי

סְנֵהֲדֵק פִּיט
דִּין ב' • שְׁמֵנָה י"ח שִׁמִּיתָתָן בִּידֵי
שָׁמַיִם וְג' אַחֲרֵים שֶׁהֵם בֵּין הַכֹּל כֹּפֵּא •
וְאֵם עֵלָה בְּרַעְתָּן שֶׁל הָזֵל לְדֶרֶךְ
עַל כְּמַתִּי עִם יִשְׂרָאֵל לְמָה לֹא אִמְרוּ
עַל אֱלוֹ שִׁמִּיתָתָן בִּידֵי אָדָם ?

זֹהִי טְעֵנָה גְדוּלָה
לְזִכּוֹת חוֹל • אֲבָל
שְׁמַעְתִּי

90. Ha. En el Buey que matò al hombre, que el Texto dize. *El Buey sea apedreado, y tambien sus dueños sean muertos.* Exo. 21. 29. y parece que esta muerte la deve executar el Magistrado; pero ellos dizen, que Dios es quien la ha de executar.

91. Cuz. Con triplicadas acciones se toma possession de una cosa, no con una sola; Es necessario pues, que alegues tres pruebas para conolidar lo que propones.

92. Ha. Dize el Texto. *Y guardaràn ami guardia, y no llevaràn por ella pecado, y moriran en ella quando la profanaren.* Levit. 22. 9. Dizen los Sabios, que esto se entiendo por uno que no siendo Sacerdote, comiò Apartadura Limpia o Imunda, que incurre en pena de muerte, como tambien el Sacerdote Inmundo que comiere Apartadura Limpia; Estas dos muertes dizen ser por el Tribunal Celeste; En la misma pena cae, el que come la Halàh (aquel poco que se aparta dela massa del pan, y al presente se

yaema.) y las Primicias; Y Rabenu Moseh cuenta 18. delinquentes, cuya pena de muerte se reserva al Tribunal Celeste, y otros tres mas, que son 21. Si los Sabios pues intentàran conculcar a Israel, por que no agregaron estos Reos a su Tribunal?

93. Cuz. Grande prueba es esta a favor de los Sabios, pero he

he oydo que algunos Contrarios dicen, que los Sabios prohibieron lo Trefo, entendiendo que tuviesse riezgo de vida, por que no teniendo mas que una superficial noticia de la Medicina, juzgavan que el que comia Trefo tenia riezgo de vida, adquiriendo la misma enfermedad que el Animal; Y fiendo assi, no fue revelado a Moseh en Sinay.

94. *Ha.* No puede ser, por algunas razones. Primero, por que esta es una razon possible y conjetural, como he alegado algunas vezes, y alegarè toda vez que las objeciones de los Contrarios sean deste genero. Segundo, que esta conjetura pudiera tener lugar en las enfermedades del Pulmon, que son comunicables; Pero que diremos de un animal que padece un Volvulo, que quiere dezir que se le bolvieron las tripas; Recelaron los Sabios que se comunicasse el Volvulo a quien lo come? No cierto; Por que caufa pues lo prohibieron? Lo mismo discurro del que tiene dos vientres, dos hieles o un pie demasado, que? Recelaron que al que lo comiesse, le naciesse otra hiel, o otro estomago, o un tercero pie? Ah, que esto no es mas que malicia, que quiere cenfurar la tradicion de nuestros Sabios de F. M. sin otra razon, ni fundamento que vivir publicamente con libertinage.

שמעתי שיש מהמנגדים אומרים שח'ל אסרו הטריפיות משום סכנת נפשות . לפי שלא היו בקיאין במלאכת הרפואה אלא בידעה גסה . והיו חושבים שהאוכל מהטריפיות שאסרו יבוא לידי סכנה כי יקפץ עליו החולי עצמו שהיה בבעל חי . וא"כ אינם הלכה למשה מסיני :

א'הח אי אפשר מכמה טעמים ראשונה שזוהי טענת שמא כמו שטענתו ואטעון עוד כל היכא שקושיות המכחישים יהיו ממין זה . שניה דהנחיא בחולי' הדיאה שאפשר שיקפצו על גוף האוכל . אבל מה נאמר על בעל חי שיצאו מעיו לחוץ ונהפכו . האם ח'ל חשבו שהאוכל מהם יהפכו מעיו ולזה אסרום ? וכן אם נמצאו שתי מרות או שני כרסים . או שהיתה יתרת רגל . וכי חששו ח'ל שהאוכל מהיתרות האלו יולדו בגופו מרה שניה או כרס שני או רגל שלישי ? לא ודאי הנה לא רשעים הדוכרים טרה על קכלת ח'ל בלי טענה . לא להתיר לעצמם כל תועבות ה' אשר שנא בפרהסיא ועוד

פ"א תרומ'י
ה'ח"ב פ"א
מה' רוח:
תרומות טס
ה'ח"ב טס
פ"ב

ועוד שחול בכל מלי סכנתא
אמרו חמירא סכנתא מאיכידא
ולכן אסרו קצת משקין משום
גילוי דשמא הנחש הטיל בהן
ארס וכן אסרו כל בעל חי שנשכו
נחש וכן פרי מנוקר ואם אסרו
הטרפיות משום סכנה הלא טוב
להם לפרסם טעם האיכור שאז
צדיקים ורשעים יבדילו עצמם מרם
להציל ממות נפשם :

נ"א א'הב תאלכנה שפתי שקר
הדוברות על חכמי
ישראל עתק כי אין מלה בלשונם
להכחיש הדברים והאמת האה
ומורה אני לפניך כי שש אנכי על
אמרותיך כמוצא שלל רב שהם
הדהיבני להאמין בדברי חול
בראיזת שכליות מה שלא הייתי
מאמין עד עתה לא באמונה בלבד
כנער קטן שיאמן מה שלא יבין :

נ"ו א'הח ברוך ה' אלהי אבותינו
אשר נתן כזאת בלב
אדוני המלך הוא ישמרהו ויחיהו
ואושר בארץ :

נ"ז א'הב היש עזר אתך ראיזת
על אמתת חול ?
נא בלשון בקשה אל תכחד ממני
מאומה :

נ"ח א'הח

97. *Cuz.* Si tienes todavia mas pruebas sobre la verdad de los Sabios, te pido no ocultarmelas.

bertinage. Ademas, que los Sabios advierten que en ocasi-on donde hay Riezgo, primero se deve huir el riezgo que lo Prohibido, y por esta causa prohibieron algunos liquores que quedaron descubiertos, re-celando que alguna Culebra no haya depuesto alli su Veneno, y por esta misma razon prohiben todo Animal mordido, o Fruto picado de Culebra; Si hu-vieran pues prohibido lo Trefo. por riezgo de vida, mejor fuera publicar el motivo de la pro-hibicion, por que entonces buenos y malos se abstuvieran de lo Trefo, para huir el riezgo.

95. *Cuz.* Agora enmudece-ràn las bocas falsas que censu-ran los Sabios de Israel, pues no tendràں palavras con que ne-gar este verdadero discurso. Y te confieso que estimo en mu-cho tus razonamientos, como si hallàra un opulento tesoro, por que me animan a creer en los Sabios con razones naturales, lo que no creia hasta agora fino es por fè, como un Niño que cree lo que no entiende.

96. *Ha.* Bendito .A. Dios de nuestros padres, que inspirò esta buena disposicion enel coraçon de tu Magestad ; El te guarde y alargue tu vida, para que seas feliz en la tierra.

K

98. *Ha.*

98. Ha. Muchas instituciones hallamos en los Sabios, que parece haver sido ordenadas por ellos, superficialmente confidradas, quando realmente son mandadas por la Ley; Como el sacar alguna cosa de la Jurisdiccion universal a la particular, et viceversa; como tengo mostrado del Propheta Irmyahu (*Dial. 1. §. 4.*) La prohibicion de la Carga ligera en Sabat, de Dios bendito mismo (*ibi. §. 8.*) Del que cogió leñas enel Desierto (*ibid. 10*) La prohibicion de comprar, y vender en Sabat, y dias festivos, de Nehemià (*ibid. § 14.*) Que el Hamonita, y Moabita prohibido de admitirse en la congrega de Dios, se deve entender por el sexo masculino, y no por el femenino, como dizen los Sabios, del mismo Nehemià (*ibid. des del §. 20. hasta 27.*) Que el hijo nacido de Judio, y Esclava, o Gentil, sigue la condicion de la Madre, y no del padre, de Hezrà (*ibid. des del § 28. hasta 38.*) Agora voy a provar lo que dizen los Sabios, que estando la Inmundicia del cuerpo no inmunda, por que dize el Texto, que. *El que comiere de su cadaver lavará sus vestidos, y será inmundo hasta la noche.* supongamos pues, que Reuben comió la cantidad de una azeituna, o mas, del cadaver de un animal caffer enel principio de la noche que salió fabat; Simhon comió la misma cantidad el dia siguiente, poco antes que se pudiesse el

לִּי אֵת הַחֵבֶרֶת דִּינִים מֵצִינוּ
 בְּדַבְרֵי חוֹל שְׁנֵי
 לְכַאֲוֶרָה שֶׁהֵם תִּקְנֹם וְאִינֶם לֹא
 מִדְּאֹרֵייתָא • כִּגֹן הִוְצֵאָה מִרְשׁוֹת
 לְרְשׁוֹת שֶׁכֶּבֶד הִוְכַחְתִּי מִיִּרְמִיָּה
 הַנְּבִיא (וַיִּמָּן רֵאשׁוֹן ס' ד') אִיסוּר מִשָּׂא
 קָל מִהֶק"בָּה עֲצֻמוֹ (ס"ח) וְמִהִמְקֻשְׁשׁ
 (ס"ט סִימֹן ') אִיסוּר קִנְיִן וּמְכִירָה
 בְּשַׁבְּתוֹת וַיּוֹמִים טוֹבִים מִנְחֻמִּיהָ •
 (ס"ט ס' י"ד) שֶׁשָּׂאֵמֶר חֲתוּב לֹא יִכּוּ
 עֲמוּנֵי וּמוֹאֲבֵי בְּקַהֲלָה • חִינּוּ עֲמוּנֵי
 וְלֹא עֲמוּנֵי כִּמוֹ שָׂאֵמֶר חוֹל •
 מִנְחֻמִּיהָ (ס"ט ס' כ' ע"ד כ') שֶׁבִּנְךָ הִבָּא
 מִן הַשְּׁפַחָה וּמִן הַנְּבִיאֵי אִינוּ קְרוּי בִּנְךָ
 לֹא בְּנָה • מִעֲזֵרָא (ס"ט ס' כ"ח ע"ד ל"ח)
 וְעַשְׂוֵי אֲבִיא רֵאדִּיה לְמֹה שָׂאֵחֹל
 שְׁשׁוּמֵאָרָה בְּלוֹעָה אִינָה מִשְׁמֵאָרָה
 וְחֹל • מִנִּין לְטוֹמֵאָה בְּלוֹעָה שְׂאִינָה
 מִשְׁמֵאָרָה • שְׂאֵמֶר וְהֵאֵכֵל מִנְּבִלְתָּה
 יִכְבֵּס בְּגָדָי מִי לֹא עֲסֻקֵּן דֹּאֲבֵל
 סִמּוֹךְ לְשִׁקְעֵת הַחֵמֶת וְאֵמֶר דְּחֵמֵת
 שְׂוֹדֵר ? פִּירֵשׁ רֵאוּבֵן אֲכָל כִּזִּית מִן
 הַנְּבִלָה אִזּוֹ יִתֵּד בְּתַחֲלֵת לַי יוֹם
 רֵאשׁוֹן • וְשִׁמְעוֹן אֲכָל זֶה הַשִּׁיעוֹר
 עֲצֻמוֹ אִזּוֹ יִתֵּד בְּסוֹף יוֹם רֵאשׁוֹן וּמִן
 בּוֹעֵס קִדְּם שִׁקְעֵת הַחֵמֶת שְׂנִיָּהִם
 שְׂבֵלִים

חולין פ"ד
 דף ע"א ע"ב
 יקרא י"ב

טובלים יחד • ולערב טהורים •
 נמצא אותו שאכל בתחלת הלילה
 שוהה כג' שעות בטמארת • ואותו
 שאכל בסוף היום אינו שוהה אלא
 חצי שעה • ואפשר שלא ישהה
 אלא רגע אם היה אפשר לצמצם •
 ואין ספק שערץ לא נתעכלה
 הנבלה ואעפ"כ טהור • נמצא
 שטמארה בלועה אינה טמארה
 מדאורייתא :

א'הכ אין לערער על דין זה
 כי ברוד הוא בטוים
 שכל והבין במקרא • אמנם לא
 תבחר ממני שיש פסוקים שפירשו
 אותם נגד הכתוב :
א'הח הוציאם אלי וזרעה
 אותם :

א'הכ המתוב אמר בידוש
 עין תחת עין שן
 תחת שן תג' ועוד אמר כ'אשר יתן
 מוט באדם כן עתן בו • ושם כתב
 ג'כ עין תחת עין • ותול פ'דשו
 שר' לשנתן לו רמי עינו • ובשלמא
 בפרי עץ הדר שפירשו שהוא אתרת
 דוקא יוכלו להתנצל ולומר כי אין
 ביד שום אדם ראה שאינו אתרת
 כמו שאמרת • (סימן ע"ד) אבל
 בנידון הזה מה נדבר ומה
 נצטרק ? ק"י א'הח

defenderse, diciendo, que nadie les puede provar lo contrario, como tengo dicho (§. 74-) pero en este caso, que diremos, y como nos Justificaremos?

sol, ambos a dos quedaran limpios ; en el principio de la noche siguiente; Por donde se ve, que el que comió al principio de la noche queda inmundo 23 horas, y el que comió en el fin del dia, no tuvo mas que media hora de inmundicia, y aun puede ser menos, y es cierto, que no la tiene todavia digerida, y sin embargo es limpio, queda pues irrefragablemente provado, que la Inmundicia intrinseca no inmunda, por orden de la Ley.

99. *Cuz.* Nadie puede replicar a esto, por que atendiendo con aplicacion al Texto, está muy claro ; pero no me negarás tambien, que hay algunos Textos esplicados por ellos contra el literal.

100. *Ha.* Manifiéstalos, para que sepa yo quales son.

101. *Cuz.* El Texto dize claramente *Ojo por ojo, Diente por diente &c.* Y mas dize *Ojo por ojo, Diente por diente, como diere macula en el hombre, affi sera dado en el.* Los Sabios aplican, que quiere dezir que le pagará lo que deteriorò el valor de la persona, por faltarle el ojo, si lo vendieran por esclavo. Digo pues, que en el Fruto de arbol hermoso, que afirman ser *Cidron*, pueden

les puede provar lo contrario, como tengo dicho (§. 74-) pero en este caso, que diremos, y como nos Justificaremos?
 K 2 102. *Ha.*

Exod. 21.
 24.
 Levit. 24.
 20.

סמות כ"א
 וקד"ח כ"ד
 ב'ק דף ע"ב
 רע"ב דף
 ע"ד ע"א

102. *Ha.* Dios nos livre de creer, que los Sabios de Israel Justos, y Verdaderos, espliquen contra la intencion del Texto, pues ellos ni hablan mentira, ni se halla en su boca engaño, como lo reconocerás de la respuesta de tu question; Verdad es que los verfos dicen lo que me representaste, cada uno de por si; sin embargo lo que dixeron los Sabios, es verdadero, y justo, y palabra de Dios, revelada a su siervo Moseh.

103. *Cuz.* Como?

104. *Ha.* Dize el verso; Y

no tomeis rescate por alma de Matador, que está condenado a morir, por que matar será matado. De aqui se prueba, que el Magistrado no tiene facultad de comutar la pena de Muerte del Homicida en pena Pecuniaria, mas es necessario, que muera sin remission; Pero el que hiriere sin matar, puede redimirse con dinero. Supongamos pues, que Reuben quitò un ojo a Simhon, o le cortò la mano &c. si Simhon murió de aquel Golpe, deve morir Reuben irremissiblemente, por el Texto, que manda, que no se comute la pena Affictiva del Homicida, en Pecuniaria, aun que confientan los herederos del muerto, por que el verso dize, que deve morir; pero si le quitò el ojo,

ק"ג א'הה הלילה הלילה לחכמי ישראל הצדיקים והנאמנים לפרש נגד כונת הכתוב כי הם ז' לא ידברו כזב ולא ימצא בפיהם לשון תרמית כאשר תדע ותשכל מתשובת שאתך. וכן הוא לשון הפסוקים כמו שהצעת איש על מקומו. ומו"מ כל מה שאמרו הז' אמת וצדק. ודבר ה' אשר דבר אל משה עבדו:

ק"ג א'הב הורני איזה הדרך ישכון כח טענתך?

ק"ד א'הה כתיב בסוף פ' מסעי ולא תקחו כופר

צמדבר ל"ט

לנפש רוצח אשר הוא רשע למות כי מות יומת. מכאן ראייה שאין רשות ביד ב"ד לפדות את הרוצח בדמים. לא אין לו תקנה לא מיתה. אבל כל מזיק שאינו רוצח יכול לפדות עצמו בממון. הגע עצמך שראובן סימא עינו של שמעון או קטע את ידו וכו'. אם שמעון מת מחמת המכה. אין לו תקנה לראובן אלא מיתה שנא' ולא תקחו כופר לנפש רוצח וגו'. ואפילו נתרצו ירשי הנרצח שנא' כי מות יומת. אבל אם סימא עינו או קטע ידו וכו' ולא המיתו. אזי

o le cortò la mano, y no murió

אזי יאמר הב"ד לשמעון הניזק מה
הנאה יש לך שראובן יאבד את עינו
כמוך • כיון שאי אפשר להשיב
עינך • טוב ליקח ממון תמורתו
והיה לך למשיב נפש • ואם לא
ירצה יכריחו אותו הבית דין •
וגזרת הכתוב לפי פשוטו היא כך •
ולא תקחו כופר לנפש רוצח וגו' •
אבל למזיק שאינו רוצח קחו
כופר :

ק"פ **א"הכ** זהו טעם נכון ומספיק
ואמיתי • ואין מקום

למכחישים לערער לפי שהיא גזרת
הכתוב • אבל יש טעם אחר
שנ"ל שיש להקשות עליו • והוא

שאמרו "אמר קרא נפש תחת נפש
ולא נפש תחת עין • ואם המכה

איסטנים ימות אם נסמא את עינו •
וה"ל נפש תחת עין ולא עין תחת
עין • שובו שמים על זאת • וכי
כשהמכה נקר עינו של חברו אמר
אותו בתחלה אם ימות או לא ?
בודאי שזוהי טענה שאין הרעת
סובלתה :

ק"י **א"הח** נפש הראייה הוא
טוב סידורן • כאשר

עיניך תחזינה בענין זה • והנה לא
אכתה ממך שקושייתך גדולה •
אבל

este caso. No te niego pues,

muridò, dirà entonçes el Magif-
trado al ofendido Simhon, que
ganas tu con que Reuben
pierda el ojo como tu, siendo
imposible recuperar el tuyo?
mas te vale tomar dinero, que
te alentaràs con èl; y rehu-
fando, lo obligaràn a recibirlo;
por que la inteligencia del ver-
so es, no se resgate el Homicida,
pero el que hiriere sin matar,
resgatese.

105. *Cuz.* Esta es una ra-
zon adecuada, suficiente, y
verdadera, donde no tienen lu-
gar los Contrarios de censurar,
mandandolo assi el sagrado
Texto. Pero queda todavia
otra razon, contra la qual pare-
ceme, que hay lugar de arguir;
y es, que dizen los Sabios que
el verso manda, que se quite
Alma por Alma, mas no Alma
por Ojo; Si fucediere pues, que
el Ofensor fuere Delicado, qui-
tandole el ojo morirà, y enton-
ces se havra quitado Alma por
Ojo, y no Ojo por Ojo. Valga-
me Dios que esplicacion tan
inadequada? quando el Reo
quitò el ojo al otro, havia pri-
mero confidrado si podia mor-
rir, o no? cierto que esta razon
no se adapta al entendimiento.

106. *Ha.* El alma delas ra-
zones esfriba en el buen meto-
do, como lo experimentaràs en
este caso. No te niego pues,
que tu dificultad no sea grande;
pero

pero quando yo huviere colocado las razones por su natural orden, diràs que todo lo que dicen los Sabios, tiene por basis la verdad, y la Justicia

107. *Cuz.* No tengo duda deffo, y assi estoy con mucha atencion a oyr lo que diràs.

108. *Ha.* Supuesto que el Texto dize, que no se redima el Homicida, mas si, el que hiriere sin matar, assienta muy bien la razon de ojo por ojo, y no alma por ojo, explicada como sigue. Mandò Dios que se redima el Reo, por ojo, Diente, mano, o pie, para que siendo delicado, no muera. Y si instares alegando que al que devia sufrir *Malkut*, le median las fuerças primero, y supuesto que lo juzgaron capaz de 30. golpes, y murió en los 20., no incurre el Ministro del Tribunal en pena alguna, por que lo que hizo fue con orden del Magistrado, y lo mismo diràs enel que quitò el ojo, a saber, que consulten primero si puede sufrir, y hallandolo capaz executese, y si muriere muera? Responderè, fer mas facil morir, por quitar ojo mano, o pie, que por *Malkut*. Ademas que el Verso dize; *Confusion por confusion.* Y dize antes. *Y quando barrajaren vates, y hiriere uno a otro, con piedra, o con puño, y no muriere &c.*

אבל כשאציג לפניך הטענות כסדרן. תאמר שכל דברי חול' מיסדים על אדני האמת והצדק: ק"א אהב איך לי ספק בזה. ובכן עיני לדברך תלויות:

ק"א אהב כיון שהכתוב אומר שלא יקחו כופר לנפש רוצח. אבל יקחו אותו מהמזיק. יתיישב היטב טעם עין תחת עין. ולא נפש תחת נפש ונפרש כך. שהקב"ה צוה שיקחו כופר על עין או שן או יד או רגל כדי שלא יבוא המכה לידי סכנה אם הוא איסמנים וימות. ואם תאמר ודאי הנלקה אומדן אחריו. ואמרין ש'אם מת בפתות ממה שאמרוהו ששליח ב"ד פטור מפני שמכה ברשות. נימא הכי נמי בסימא עין הבריד שיקרו את עינו אחר שאמרוהו ואם ימת ימות. ויש לומר שיותר שכיח שימות בנקיחת עין או בחיתוך יד ורגל מבמלקות. ועוד שהכתוב אומר הבורה תחת הבורה. וסתוב לעיל וזי ירובון אנשים והכה איש את רעהו באבן או באגרופ ולא ימות וגו' רק שבתו יתן ורפא ירפא. ובוראי שאין

ב"ק טס
מכות פ"ג
דף כ"ב
טע"ב

מכות כ"א

darà

darà solamente su baldio &c.
 Es cierto que no puede haver golpe de piedra sin contusion, y sin embargo dize que le dè dinero; Luego assi como enesta contusion, la pena es dinero, assi en la dicha despues, como es el ojo, Diente, Manò, y Pie, es dinero.

109. *Cuz.* Jamàs imaginè, que tuviessemos pruevas tan verdaderas, claras, y fuertes, que ratificassen, y confirmassen las palabras de nuestros Sabios.

110. *Ha.* Todavia tengo que añadir muchas, y muchas mas.

111. *Cuz.* Ya tienes satisfecho a todas las objeciones que hize en nombre de los Contrarios; Sirvete agora de traer mas pruevas en abono de nuestros Sabios.

112. *Ha.* Sepa tu Magestad, que nuestro exterminador y destruidor Adrianos, arrafò la gran ciudad de Bittèr enel año 52. dela destruicion del segundo Templo; en aquella ocasion mandò matar a R. Haquibà, y en el mismo dia que murió R. Haquibà, nació Rabenu Hakadòs. Este Emperador pues, luego que empeçò a gobernar, mandò que el Rio Euphrates fuesse el termino del dominio de Roma dela parte de Oriente, y que no se estendiesse mas adelante, y assi lo

113. *Cuz.*

שאיין מבת אבן בלא חבורה ואמר
 שישלם ממון שנא' רק שבתו יתן •
 אם כן מה חבורה הנעשית כאן
 ממון • אף חבורה ועין ושן ויד
 ורגל הנאמרים להלן ממון :

ק"ט **א"ה** מעולם לא השבתי
 שהיו בירינו ראיות

כל כך אמיתיות וברורות וחזקות
 לאשר ולקיים דברי חז"ל :

ק"י **א"ה** יש לי עדין להוסיף
 עליהן כהנה וכתנה :

ק"י"א **א"ה** כבר השבת לכל
 מה שהקשיתי בשם

המכחישים בשב טעם ודעת •
 ועתה הלא זמנא עוד ראיות
 לזכרת חז"ל :

ק"י"ב **א"ה** דע אדוני המלך
 שאדריאנוס הקיסר

אשר כלנו ואשר רמה לנו • חדס
 עד היסוד בה כרך גדול של ביתר
 בשנת נ"ב לחרבן בית שני • ובאותו
 הפרק נהרג רבי עקיבא ובאותו
 היום שנחרג נולד רבי • וזה
 הקיסר גזח מיד בתחלת מלכותו
 שנהרג פרת יהיה גבול ממשלת
 רומי לצד מזרח ולא יעבור משם
 והלאה • וכן קיימו וקבלו עליהם
 הקיסרים אשר מלכו אחריו עד כמה
 שנים אחר פטירת רבינו הקדוש •
 ק"י"ג **א"ה**

hizieron sus successores hasta
 faltado Rabenu Hakadòs.

רמב"ם פ"א
 מהל' חובל
 ומזיק דין ס'

קדושין פ"ד
 דף ע"ב
 רע"ב

113. *Cuz.* Que se infiere de esto?

114. *Ha.* Mucho bien a Israel, por que con esta historia que es igualmente admitida por todas las Naciones, ratifico la verdad de la Ley verbal, que es la Misnah, con pruebas tan solidas, que jamas se arranquen del coraçon de Israel.

115. *Cuz.* Como puedo yo penetrar la fuerça de tus razones, siendo tus palavras tan cerradas?

116. *Ha.* Escucha pues, Señor; Tierra santa queda al Occidente del Euphrates; Babilonia al Oriente; Por esso llama el Talmud Babilonico a Tierra Santa, Poniente, por Antonomasia. Rabenu Hakadòs era principe en Tierra Santa; Todos los Reinos, y Provincias pues, que estan entre el Euphrates y España, que es el fin del Occidente, eran sugetas a Roma. Por donde se sigue, que los Judios que habitavan dès del Euphrates por la parte de Oriente, ni estavan sugetos al Emperador de Roma, ni a Rabenu Hakadòs, y assi los de Babilonia, Persia y Media, &c. tenian la Cabeça del Cautiverio que vivia independiente del de Tierra Santa, como consta de muchas partes de la Gue-

117. *Cuz.*

ק"ג א"הב ומאי נפקא לן מינה?

ק"ד א"הח רב טוב לכית ישראל יען וביען בספור

הזה אשר אין מי שיכחיש אותו לא מישרא ולא מאומרת העולם

החזקתי תורה שבעל פה שהיא המשנה במסמרי הראיות כל

תמוט עולם ועד כלב בני ישראל מאמינים בני מאמינים :

קט"ו א"הכ איככה אוכל וראיתי חזק מענתך ועוצם

ראיך כי סתומים וחתומים דבריך :

ק"ו א"הח תהינא אונך קשבת ארץ ישראל היא

למערב פרת ובבל למזרחו ולכן בתלמוד בבלי קורין לארץ

ישראל מערבא סתם ורבי היה נשיא בא"י ומשם דהיינו מנהר

פרת עד ספרד שהיא סוף המערב היו כל המלכויות והמדינות תחת

ממשלת רומי נמצא שהיהודים היושבים מנהר פרת והלאה לצד

מזרח לא היו משועבדים לא לקיסר רומי ולא לרבינו הקדוש ובכן

בבל ומדי ופרס וכו' היה להם ריש גלותא שלא היה תחת נשיא ארץ

ישראל כראיתא בגמרא במקומות הרבה :

ק"ז א"הב

ק"י **א'הכ** ומה שמין דבר נמצא
בזה לאמתת תורה

שבעל פה ?

ק"ס **א'הח** אם מה שכתב רבינו
הקדוש במשנה לא

היה מקודם ידוע ומפורסם ומקובל
לכל ישראל • בודאי שיהיו בה

דברים זרים וחדשים אשר לא
שמעתם אזן מעולם • כגון בפרי

עין הדר שאפשר שיכוין המתוב
לרמז או אשכול של ענבים אותבות

וכו' כמו שהוכחתי (סימן ')

ועוד שברור הוא שכשארס מדבר
עם חברו באיזה ענין צריך

שהשומע ידע שמות הדברים וגדרם
ויבין אותם מקודם • ואם לאו

צריך שרמדבר יפרש מהותם
ואיכותם :

ק"ט **א'הכ** הרחב פיך במשל
למה הדבר דומה •

מפני היושבים כביבותינו כי לא
כל הרעות שוין :

ק"כ **א'הח** אם האמר למי
שאינו יודע הכמה

הגיאוגר'אפיאה שירושלם היא
באורך ס' מעלות • ולונד'יש

ראש מלכות אינגלא'טירה קרוב
לעשרים • ושלכן יורה ויעריב

בירושלם שלש שעות קודם
לונד'ריש • ישאלך מה הן מעלות

נמהו

117. *Cuz.* Que connexion tiene esto con la verdad de la Ley Mental ?

118. *Ha.* Si lo que escribió Rabenu Hakadòs en la Misnàh, no era anteriormente publico, notorio, y recebido en todo Israel, es infalible, que havrian en ella, cosas estrañas, y nuevas, jamás oydas ; Como el fruto de arbol hermoso, por el qual pudierase dezir, que el Texto apunta una Granada, un Razimo de Uvas, o una Mançana &c. como tengo dicho (§.10) Ademàs, que es claro, que quando un hombre habla con otro de una materia, es necesario que el que escucha, sepa los nombres delas cosas con sus difiniciones, y las tenga ya anteriormente comprehendidas ; quando no, es fuerza que el otro se las explique, con su essencia, y qualidades.

119. *Cuz.* Esplicáte mas con un exemplo, para que comprehendan los Circunstantes, por que no todos los entendimientos son iguales.

120. *Ha.* Si dixeras al que no es versado en la Geographia, que Jerusalem està en 66. grados de Longitud, y Londres en 20. y que por esso, el Sol nace, y se pone en Londres tres horas despues de Jerusalem, te preguntará, que son gradòs ?

L.

Y que

Y que es Longitud? y por que el Sol nasce, y se pone, en **Jerusalem** antes que en **Londres**? y por que tres horas, y no **mas**, ni **menos**? Es fuerça pues que le difinas los terminos con sus circunstancias, quando no, ni entenderà lo que dizes, ni harà cuenta de tus palabras. Pero si dixeres a un Geographo succinctamente, que **Londres** es 46. grados mas Occidental que **Jerusalem**, comprehenderà luego los efectos dela situacion, sin que haya necesidad de esplicarlo. **Es**crive pues **Rabenu Hakadòs**, que se tomen trez ramos de Murta, dos de Sauze, una Palma, y un **Cidron**; no siendo pues manifiesto a todo **Israel** que el fruto de Arbol hermoso mandado en la Ley, es el **Cidron**, devia definirlo, diciendo, el fruto de Arbol hermoso dicho en la Ley, es el **Cidron**. como en otra ocasion define el Logro, diciendo, que es el que presta quatro (monedas) para recibir cinco, o dos medidas de Trigo, para recibir tres, haviendo sido forçado a definirlo, por que no està explicado en el sagrado Texto; **Es** fuerça pues dezir, que haviendo nombrado el **Cidron** sin definirlo, ni descrivirlo, que todos los hijos de **Israel** tanto los cercanos, como los remotos sabian lo que era, sin necessitar explicacion.

ומהו אורך? ולמה השמש יצא זיבוא בירושלם קודם לונדריש? ולמה שלש שעות ולא שתיים ולא ארבע? ולכן צריך שתודיע לו גדר השמות ופרטיהם אחד לאחד ואם לאו לא יבין תוכן הדברים ויבז לשכל מליך. אבל אם תאמר סתם ליודע חכמה זו שירושלם היא מ' מעלות יותר מזרחית מלונדריש. באזניו ישמע ולכבו יבין דבר מתוך דבר בלי שיצטרך לפירוש. כך רבינו הקדוש כתב בפרק ל' לולב הגזול רבי ישמעאל אומר שלשה הדסים ושתי ערבות לולב אחד ואתרוג אחד. ואילו לא היה ידוע לכל ישראל שאתרוג הוא פרי עץ הדר האמור בתורה היל' לרבי לומר איזהו פרי עץ הדר זה אתרוג. כמו שאומר "איזהו נשך המלוד סלע כה' דנרין סאתים חטק כג' שהוכרה לפרש כי לא פורש בתורה. אלא וראי כיון שהוכיר אתרוג סתם בלי פירוש נראה בבירור שכל בני ישראל הקרובים והרחוקים היו יודעים מהו:

ועוד

מסכה ב'

כ"ט חיינו
נסך פ"ה
מסכה א'

ועוד שחם רני עם כל
 החכמים אשר תחת
 ממשלתו הסכימו מחדש שיהיה
 אתרוג מאיזה טעם הנעלם ממנו
 אך לא קמו נגדם חכמי בבל
 כאריות שואנים? אפשר שבל
 יראה ובל ימצא בין רבנות לפי
 ישראל שהיו בכבל גם אחד הירא
 את דבר ה' שיקרא ויאמר מה
 המעשה הרע הזה אשר עשיתם
 והפכתם את דברי אלהים חיים ה'
 צבאות אלהינו אשר אמר למשה
 בסני עפרי עין הדר הוא רמון או
 תפוח וכו' ? וכן היה להם לומר
 על כל מה שכתוב במשנה שלא
 נמצא כתוב בתורה כגון ואלו
 טרפות בבהמה נקובת הושט
 ופסוקת הגרגרת נקב קרום של
 מוח וכו' וכן בכמה וכמה מצות
 אבל לא מיבעיא לא הטיחו
 דברים כלפי מעלתו לא אדרבא
 שבתו והוודו לשמו ויכתבו את ספר
 היקר על לוח לבם ועל טוב יזכר
 שמו צדיק בכל הדורות כי כל
 דבריו אמר וצדק ורב ושמואל
 תלמידיו הלכו לכבל ופירשו המשנ'
 באין פוצה פה ומצפצף נגדם
 ורבי יוחנן חיבר התלמוד ירושלמי
 בארץ ישראל קרוב למאה שנה
 אחר

חולין פ"ב
 משנה א'

quien se les opusiese; R. Johanan, cerca de 100. años des-

Añado, que si Riby con todos los Sabios que dependian del, huviesse instituido de nuevo que se tomase Cidron, por alguna razon impenetrable a nós, como no se amotinaron contra ellos los Sabios de Babilonia como furiosos Leones? Es creible, que entre tan imenso numero de Israel que havia en Babilonia, no se hallasse un solo temiente de Dios, que esclamasse, diciendo, Como hazeis una accion tan facrilega? como falsificais las palabras de Dios vivo. A. Zebaot nuestro Dios, que revelò a Moseh en Sinay, que el fruto de Arbol hermoso es Granada, o Mançana, &c.? Lo mismo devian dezir de todo lo que se halla escrito en la Misnàh, y no se halla en la Ley. Como, que el animal que tuviere horadado el esophago (o tragadero) cortada la aspera arteria, o horadada la membrana del cerebro, que es Trefo. Lo mismo tambien de otros muchos preceptos. Mas no solo, no lo censuraron, antes al opuesto, lo alabaron, encomiaron, y estimaron mucho su Libro, llamando al Autor Justo, por juzgar que todo lo que escrivio es bueno, y verdadero; y habiendo Rab, y Semuel sus discipulos pasado de Tierra Santa a Babilonia, explicaron la Misnàh sin haver

pues de Riby, compilò el Talmud Jerosolmitano en Tierra santa, y Rabenà y Rab Afsè en Babilonia compilaron el Talmud Babilonico considerable numero de Años, despues de la Misnàh, en tiempo que no se conocia la descendencia de Riby, ni havia mas Principado fuyo en Tierra Santa. Desto pues colegiras, que todo lo que escribió en la Misnàh, fue recibido por cierto, y verdadero en su vida, y despues de su muerte, muchos y muchos años.

121. *Cuz.* Dizes muy bien ; pero pareceme fer esta razon antigua, y haverla yo oydo otra vez, o cosa semejante.

122. *Ha.* Es verdad Señor ; mas quiero representarte todo el caso sobre que cae, por fer de gusto, y provecho : Sabe pues, que Agustino gran Doctor Christiano, escribe lo que dirè sobre la Biblia. *Es dificultoso creer, que los Judios hayan falsificado en alguna manera los Santos Libros, pareciendo imposible que hayan convenido todos en una voluntad para mal, estando derramados en todas las partes del mundo, sin que se hallasse entre ellos algunos que detestassen tan enorme delito, como es adulterar las palabras santas.*

Desto misma razon me valgo yo, para ratificar, y confortar la verdad de la Misnàh, por que haviendo florecido

Riby

אחר חיבור המשנה . וריבנא ורב אשי בבבל חיברו תלמוד בבלי כמה וכמה שנים אחריה בזמן שלא היה ניכר לאזרע רבי ולא נשיאות בא"י . הרי לך שכל מה שכתוב במשנה נתקבל בכל ישראל לאמת ויציב בימי חייו ומה גם כי אחרי מותו שנים רבות :

קכ"א **א"ה** ראיית דברין טובים ונכוחים אבל נראה לי שהדברים עתיקים . שכבר שמעתי פעם אחרת הטענה הזאת עצמה או קרוב לה :

קכ"ב **א"ה** כן דברת אדוני המלך ולכן אערוך לפניך

כל הענין כי הוא ערב ומועיל . דע כי אגושטינו חכם גדול מחכמי הנוצרים כתב (בספר ט"ו מעירו פ"ג) על המקרא וז'ל . אי אפשר להאמין שהספרים זיפו . בשם אופן הספרים הקדושים מפני שנראה בלתי אפשר . שהסכימו כולם ברצון אחד לרע כיון שהם מפחדים בכל רמות העולם בלתי שימא ביניהם קנת מהם שימאכו בעון הגדול כוס שהוא ויזוף דברי הקדש עכ"ד : וזאת הטענה עצמה הבאתי לאשר ולקיים אמתת המשנה . לפי שרבי היה אחר

אחר הרבן ביתר • וכבר נגדעה
 קרן ישראל וידל ישראל מאד •
 ואם כן איך יקבלו עליהם כל כך
 חומרות ודקדוקין הגורמין איבוד
 ממון וזמן כגון הטריפיות וכהנה
 וכהנה רבות • אם לא שיאמינו
 וידעו שהם מאת ה' מן השמים •
 זה אי אפשר בשום פנים • כי היאך
 הכביד רבי עולו על ישראל והם
 בתכלית הדלות והעוני ? ועכ"ז
 כולם קבלו דבריו בסבר פנים
 יפות • ולא שמו על לב לא איבוד
 ממון ולא עמל ויגיעה לשמוע בקול
 דברו • והנה אם הטענה הזאת היא
 חזקה להשיב תשובה למתגוללים
 עלינו על זוף המקרא • למה לא
 תועיל גם כן לממאנים ברברי
 המשנה ?

קכ"ג **א'הב** כל דכריך מיסודים
 על אדני האמת

והשכל ואין בהן נפתל ועקש :

קכ"ד **א'הח** כל מה שנכתב
 במשנה בלי מחלוקת

(שנקרא סתם משנה) על הרוב

הוי"א קבלה • אם לא שיתידאה

היא • ומה גם יש משניות בשם

יחידי והלכה כמותן • משום שמה

שאמר

Misnàh, sea de un solo Autor.

Sin embargo, cuyo Autor es un hombre solo, y con todo se aprueba y

Riby despues dela defolacion de Bittèr, quando quedava Israel fumamente abatido y pobre, como havian de recibir sobre si tantos pesos, y menudencias, que trahen en confuquencia dispendio de hazienda, y tiempo, como es lo Trefo, y otras innumerables, fino es que creyessen, y supiesfen que eran instituidas por Dios? es totalmente impossible; por que como huviera Riby impuesto tan pesado yugo sobre Israel, padeciendo ellos estrema pobreza, y miseria? Sin embargo todos recibieron su Doctrina con alegre rostro, y sin reparar en dispendio, ni en travajo, ni cansancio para obedecer sus palavras. Si esta razon pues es suficiente para responder a los que nos imputan de haver adulterado la sagrada Biblia, por que no sera suficiente tambien para los que repruevan la Doctrina dela Misnàh?

123. *Cuz.* Tu discurso es fundado en verdad, y razon, sin haver en èl cosa que repugne al entendimiento.

124. *Ha.* Todo lo que se halla escrito en la Misnàh sin controversia, y sin nombre de Autor, es por la mayor parte Tradicion, fino es que aquella Sin embargo hay algunos aforismos, cuyo Autor es un hombre solo, y con todo se aprueba y recibe

recibe su sentencia por fer Tradicion. Lo que consta de un caso que narrarè, para que se comprehenda la fuerça dela prueva.

Siendo Sumo Sacerdote en tiempo que reinavan los Macabeos, Isahar señor dela villa de Barkay, Nació una question entre el Rey, y la Reyna, sobre qual fuesse mas sabroso, si el Cabrito o el Cordero? el Rey era por el Cabrito, la Reyna por el Cordero; determinaron pues que el Sumo Sacerdote decidiesse la controversia, juzgandolo versado por la frecuencia de los Sacrificios. Interrogado, respondió a favor del Cordero, alegando que si fuera mejor el Cabrito, lo huviera mandado Dios para el Sacrificio del Continuo y no al Cordero; Censura un Sabio la Decision deste Sumo Sacerdote, diziendo, que era tan ignorante, que no havia jamás leído el Aphorismo, o Misnàh, donde dize R.Simhòn, que a Dios le es indiferente uno, o otro.

Quiero suponer pues, que este Sumo Sacerdote vivia en tiempo de Antigono hijo de Aristobolos en el Año del mundo 3724. segun la cuenta del Semah David. Rabenu Hakados Compilador de la Misnàh, no nació hasta el 3910. y si bien ay grandes controversias entre los Autores sobre esta Cronologia, no quiero entrar a examinarla, por que todas las opiniones convienen que huvieron cerca de 200. años de

שומר אותו יחיד הוא קבלה • והכי מוכח • בהרי"א גבי יששכר • א"ש כפר ברקאי דקאמר רב אשי • התם יששכר א"ש כפר ברקאי לא • תנא מתניתין • דתנן ר'ש"א • כבשים קודמין לעזים בכל מקום • יכול מפני שהם מוכחרין מהן ת"ל • אם כבש מלמד ששניהם שקולים • ע"כ • וכתב ר'ש"י ז"ל שרוב פעמים מקדים כבש וכאן הקדים שעידרה לכבש לומר ששניהם שקולים • עוד פר'שי שהמלך והמלכה שנפל המחלוקת ביניהם היו ממלכי בית השמונאים • הנע עצמך שכהן גדול הזה היה בימי אנטיגנוס בן אריסטובלוס מלך האחרון לחשמונאים • שהיה לפי השבון הצמח דור בשנת ג' אלפים תש"כ • הנה רבינו הקדוש לא נולד עד שנת תתקי • ואע"פי שיש מחלוקת גדולה על השנים הללו איני רוצה להכניס ראשי בה • מפני שלכל הסברות אין ספק שעברו קרוב למאתים שנה בין מלך האחרון

סוף פ' מקום
ג'הגו
כריתות כ"ח

האחרון של בית חשמונאי וכך
 רבינו הקדוש . ואם כן איך היה
 אפשר שיששכר אכ"ב ידע המשנה
 שנכתבה מאתים שנה אחר מותו?
 וכאי מקשה רב אשי לא תנא
 מתניתין? לא ודאי צריך לומר
 על כרחך שכשאר ש שכבש ועו
 שקולין . לא אמר מסברת עצמו .
 לא שכך קבל וכך היה שגור בפי
 חכמי ישראל הקדמונים כימי יששכר
 אכ"ב . ומשם ראייה לא מבעינא
 לרוב משניות סתומות . לא אפילו
 לאותן שנזכרו בהן תנאים באין
 חולק עליהן שכולם קבלה .
 לפי שרבינו הקדוש לא היה אלא
 סלקט ומסדר ופוסק מרה ששמע
 ואסף מימי התנאים אשר היו
 לפניו עד האחרונים אשר הוא
 אחר מהם :

ק"כ **אדהב** זוהי טענה עצומה
 להוכיח אמתת חול
 לישרי לב . אבל אפשר שערך
 לא יבנע לבנם העדר של
 המכחישים . זאמרו שרב אשי
 הקשה נגד יששכר אכ"ב בסברת
 ר"ש כאילו היתה מקובלת בישראל
 מימי קדם קדמתה . אמל לצולם
 יאמרו שר"ש הכינה וגם הקרה :
 ק"ט **אדהח** הציגא בדינים שאי
 אפשר לאמיתא בדרך
 סופת

de distancia, entre el postter
 Rey Macabeo a Rabenu Ha-
 kaddòs ; Como podia pues If-
 fahar Sumo Sacerdote saber lo
 que dezia la Misnàh, que se
 escribiò 200. Años despues de
 su muerte, y como tiene lugar
 aquel Sabio, de llamarlo igno-
 rante? Es fuerça pues creer,
 que lo que dize R. Simhòn en
 la Misnàh, que el Cabrito, y
 Cordero son iguales para el
 sacrificio, no lo dixo por su pro-
 prio dictamen, y opinion, sino
 por que assi lo tenia recebido,
 y assi lo dezian, y enseñavan
 los mas antiguos Sabios de Is-
 rael, en tiempo deste Sacerdote ;
 De aqui pues se infiere que no
 solamente la mayor parte de
 los Aphorismos de la Misnàh
 (Anonimos o sin nombre de
 Autor) mas aun los que tienen
 nombrado Autor, como no
 haya en ellos question, son to-
 dos recibidos por Tradicion.

125. *Coz.* Es folida razon
 esta para provar la integridad
 de los Sabios para los hombres
 de bien ; Pero los Contrarios
 replicaràn que Rab Assè cen-
 surò a Yffahar con la opinion
 de R. Simhòn como si fuera re-
 cebida de mucho tiempo en Is-
 rael, mas sustentará siempre, que
 R. Simhòn fue el Autor della.

126. *Ho.* Esta objeccion po-
 drà tener lugar en las cosas en
 que

que no se puede evidentemente probar que havian en tiempo de Mofeh, mas que dirán en las que consta haver tenido fu principio de innumerables años atrás; y sin embargo los Sabios tratan dellas de forma que parece son nuevas, e inventadas por ellos?

127. *Cuz.* Alega un exemplo.

128. *Ha.* Manda Dios a Abraham. *Que circuncide todo Varon.* Sin señalar la parte que deve circuncidar. Y dize R. Haquivà. *Que hay 4. Partes en el cuerpo humano, a quien dà el Texto titulo de Prepucio. Aplicase a la Oreja. Eh cerrada su oreja. Dize-se por la Boca. Eh yo cerrado de Labios. Atribuyese al Coraçon. Toda casa de Israel cerrados de Coraçon. Adapta-se al Cuerpo. E incircunciso varon. Y le dize Dios, Anda delante de mi, y sè perfecto. Circuncidandose de la Oreja, de la Boca, o del Coraçon no sera perfecto, de donde se deve circuncidar pues para quedar perfecto? es fuerça que digas de la parte donde ay Prepucio, y esto se comprehende del verso que dize, Y cerrado varon, como? hay hembra a quien se le pueda aplicar este nombre? mas quiere indicarnos que se deve circuncidar en la parte,*

מופת וראיה שהם מימות משה
אמנם מה יאמרו בדינים אשר
כלי ספק היו טהגים משנים
קדמוניות • שחזל כתבום כאילו
היו חדשים מקרוב באו ?
ק"ט א"ה מושל משל להבין
אמרי בינה :

ק"כ א"ה אמר הק"ה לאברהם
המול לכם כל זכר
ולא פירש מקום הצריך לימול •
וארע ארבע ערלות הן • נאמרה
ערלה באזן • הנה ערלה אונם :
נאמרה ערלה בפה • הן אני ערל
שפתים • נאמרה ערלה בלב • כל
בית ישראל ערלי לב • ונאמרה
ערלה בגוף • וערל זכר • ונאמר
לו • ה"הלהך לפני והיה תמים • אם
ימול מן האזן אינו תמים • מן הפה
אינו תמים • מן הלב אינו תמים •
ומהיכן ימול ויהיה תמים ? הוי
אומר זו ערלת הגוף • מקרא אמר
וכו' מסתברא הדא מקרא וערל
זכר • וכי יש ערל נקבה ? לא
ממקום שהוא ניכר אם זכר אם
נקבה משם מוחלין אותו • ואם
איתא דכל מה שנראה חדש
בדברי חז"ל הוא חדש ממש •
מוכרחין

בראשית י"ז
ב"ר פ' מ"ו
ירמיה' ו'
שמות ו'
ירמיה ט'
בראשית י"ז
ס

ט"ז דבנת
ק"ט ק"ד

Masculino, o Femenino.

Si es pues verdad, que todo lo que nos parece nuevo en los Sabios

מוכרחין אנו לומר שלא נימול אדם
 מישראל לעולם עד שבא ר' עולמך
 דערלה דקאמר קרא היינו ערלת
 הגוף ועדן לא פדש כל הצורך ער
 שבא רבי תנחומא ולמד מן התיוב
 במקום שניכר אם זכר או נקבה
 משם מוהלין אותו וכי תימא
 הכי נמי ודא מצינו שנימול
 אברהם וישמעאל בנו וכל בני ביתו
 ויצחק בן שמנת ימים ובקש הש"ת
 להרוג את מישה מפני שאירר
 כילתו נע ויהושע מל במצרת
 ה' את כל העם הילודים במדבר
 בדרך וכי סלקא דעתך שכלו ולא
 היו יודעין מהיכן היה להם לימול?
 לא ודאי צריך לומר שכשאר
 הש"ת לאברהם אבינו שימול
 אכר לו גם כן מקום הנימול
 ונודע בישראל מאבות אל בנים
 בלי הפסק לא שחזל אסמכתו
 אקרא :

ק"כ **א'הכ** אין ספק שכך היה
 מעשה ואין מי שיכול

להכחיש זה ואפילו הקראים
 מורים בו כמו שהודעתך כבר
 (יב"ט א' ס' א')

ק"ל **א'הח** גם לי לכב כמון
 לידע שהקראים
 מורים

tas lo confieſſan, como tengo dicho. (*Dial. I. §. 1.*)

130. *H.* Yo tambien ſe que los Karrantas otorgan eſto;

Sabios es aſſi, fomos obligados a dezir, que ningun hijo de Iſrael ſe circuncidò haſta que vino R. Haquivà, y enſeñò, que el Prepucio que dize la Ley, es el del Cuerpo, y todavia no quedò fuſicientemente eſplicado, haſta que vino R. Tanhumà, y coligiò del verſo, que ſe deve circuncidar de la parte donde ſe diſtingue el ſexo.

Y no ſe puede afirmar ſer aſſi verdad, por que vemos, que Abraham con Iſmahel, y toda ſu familia ſe circuncidaron; Iſhac, de 8. dias; Dios huvo de matar a Moſeh, por haver dilatado la Circuncion de ſu hijo. Iehoſuah circuncidò por mandamiento divino los que naſcieron en el Deſierto por el camino; Hay pues quien pueda juzgar, que circuncidaron, ſin ſaber de donde ſe devia circuncidar? No; Es fuerça luego dezir, que quando Dios mandò a Abraham que ſe circuncidafſe, le ſeñalò tambien la parte; y eſto paſſò y ſe comunicò en Iſrael de padres a hijos ſin interrupcion; Viniendo deſpues los Sabios, infirieronla del verſo.

129. *Cuz.* No hay duda que aſſi ſucedìò, ni hay quien pueda negar eſto, y haſta los Karrantas

Pero deduzgo de aqui una grandissima prueba a favor de los Sabios.

131. *Cuz.* Que prueba es?

132. *Ha.* Todos convienen,

que Dios mandò a Abraham la Circuncision con todas sus circunstancias y continuò en Israel hasta agora sin interrompimiento, de modo que no hay en Israel quien no sepa lo que sea Circuncision, y qual es la Parte que se deve circuncidar; sin embargo R. Haquibà y R. Tanhumà hablan como si jamàs se huviesse tenido noticia della, y como si la huviesse aprehendido del sagrado Texto por su proprio estudio, y perspicacia; por donde se deve colegir, que assi como en esta materia nos manifestaron una cosa vieja, como si fuera nueva, assi todas las demàs materias aprehendidas por este modo, eran recibidas por todo Israel, aun que parecen inventadas por los Sabios.

133. *Cuz.* La prueba es muy buena, pero es unica, y es regla assentada, que el numero tres, haze possession.

134. *Ha.* La mayor parte de las Misnayot, Baraytot, y Axiomas del Talmùd, son por este estilo. Dize la Misnah, Que enel dia Santo de Kipur, deve abstener de Comer, Beber, Lavarse, Untarse, Calçar Zapato, y Coito.

מורים בזה • אבל אני למד מכאן דבר גדול לזכות חז"ל :

ק"ל א"הכ הודיעני נא מה הוא :

ק"ל א"הח הכל מורים שהש"ת צוה לאא"ערה הסילה

בכל דקדוקיה • והתמידה בבני ישראל עד היום הזה בלי הפסק • באופן שאין בין בני ישראל מי שאינו יודע מה היא מילה ואיזה הוא האבר הנימול • ואעפ"כ רבי עקיבא ורבי תנחומא דברו על נידון זה כאילו לא נודע מעולם זכאילו למדוהו הם מהפסוק בכה עיונים ובדקות פלפולם • ולפיכך כשם שבענין זה הודיעונו דבר ישן כאילו הוא חדש • כן כל שאר הלימודים הדומים לאלו היו מקובלים בכל ישראל • אע"פ שגראה שהחכמים חידשום :

ק"ל א"הכ אין לערער על זאת הראיה רק היא יחידה

וקיימא לן דבתלתא הויא חוקרה : ק"ל א"הח רוב המשניות ובריתו' ומימרות התלמוד הן

על זה נדרך : תנינן יום הכפרים אסור באכילה ובשתיה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה •

יחידה ר"ס"ח דף ע"ג ע"ב

Lavarse, Untarse, Calçar Zapato, y Coito.

המטה • ועוד ° תר תעט אר^{סס דף ע"ד}
 נפשותיכם יכל ישב בתמה או^{רע"ב}
 בצנה כרי שיצטער • תל וכל
 מלאכה לא תעשו וכו' • איזהו
 עניו שיש בו אבירה נפש ? הוי
 אימר זה אכילה ושתייה • כפי מה
 שנראה מלשון המשנה והברייתא
 מעולם לא שמרו ישראל יה"כ
 כמצותו עד שבאו רבי ורבי היא •
 ופירשו להם אופן שמירתו • אמור
 לי אדוני המלך הייכבו בעיני שכלך
 הברור הרברים והטענות האלה ?
 ק"ל א"הכ לא בוראי • ועתה
 נשאר עדין אצלך

משל אחר :

ק"ט א"הה כתיב ° רק בכל אות^{דברים י"ב}
 נפשך תזבח ואכלת
 בשר • ולא פירש מה היא זביחה
 וכשבא רבי לפרש לנו דיני שחיטה
 לא התחיל בסדר הראוי • לא
 הכל שוחטין ושהימתן בשרה^{רפ"ק דקולין}
 ועדין לא פירש מהו שחיטה •
 ואיזהו הכלי הראוי לשחוט בו ?
 ואיזהו המקום הראוי לשחוט ? עד
 רפ"ב • ושם כתב השוחט אחד בעוף
 ושנים בבהמה שחימתו בשרה •
 וכן לא יעשה • כי היה לו להתחיל
 ולומר

y Coito. La Baraytà pregunta, que se entiende por affigir el Alma? Si es esponerse a padecer un exorbitante calor, o un extremo frio? y responde, que se deve entender por la abstinencia delas cosas que dize la Misnàh.

Segun lo que parece de las palabras dela Misnàh, Baraytà, y Talmud, jamas guardaron Israel el dia de Kipur como devian, hasta que vinieron los Autores de la Guemará, y mostraron el modo como se devia guardar. Digame pues tu Magestad, señor, se adaptan a tu claro entendimiento, estos discursos, y estas razones?

135. Cuz. No cierto.

136. Ha. Dize el verso, *De-*
cierito con todo deseo de tu alma,
degollaràs, y comeràs carne. Sin
 explicar lo que es degollar ;
 quando Riby nos declara en la
 Misnàh estos Ritos, no toma
 el metodo que convenia, sino
 empieza diziendo. *Todos pue-*
den degollar, y su Degolladura es
buena. Sin haver definido la
 Degolladura, ni haver indica-
 do el instrumento con que se
 deve degollar, ni la parte que
 se deve degollar, hasta el prin-
 cipio del Capitulo Segundo,
 donde dize, que degollando el
 en la Ave, y Ambos en los Qua-
 Devia pues empezar diziendo,
 M 2 la

Deut. 12: 15.

Esophago, o Aspera Arteria drupedos, son bien degollados.

la Degolladura se deve hazer en el Pescueço, en el Aspera Arteria, y en el Tragadero. Mayor dificultad hallo en la Guemará, que pregunta, de donde se prueba que la Degolladura devefe hazer en el Pescueço? que dize el verso, y degollarà, que por Letras, y silabas iniciales viene a dezir, haz al animal capaz de comerse, degollandolo en el lugar donde baxa la Cabeça. Si es verdad pues, que los Sabios inventaron lo que les pareció, si-guiese que no se supieron en Israel los modos de degollar, hasta que los manifestaron Riby, Rabbenà, y Rab Assè; Lo qual es imposible, por que Jehezquel afirma en el fin del Cap. 4.º que jamas havia comido Calabrina, ni Arrebatadura; No sabiendo los modos de degollar, es cierto que comia Calabrina. Es fuerça pues dezir, que Israel fabian muy bien lo que era Degolladura con todos sus requisitos, y que por esso Rabenu Hakadòs no reparò en el metodo, sabiendo que entender an lo que queria dezir, Todos pueden degollar, en el cap. primero, antes que leyessen el principio del cap. 2.º donde declara, que la Degolladura se deve hazer en los dos Caños.

Dize la Misnàh, que las Mugerres a quien deven dar Divorcio los maridos sin pagarles su Dote, son las que prevarican la Ley de Moseh, o la Ley de las Mugerres Judias, la qual de las Judias es, que no salgan a la calle con la cabeça descu-

ולומר מקום השחיטה הוא כצואר בקנה וכושט וכו' • ויותר קשה בגמרא דבעי התם מנין לשחיטה מן הצואר? שנא ושחט ממקום ששה חטו • ואם איתא שח'זל חידשו מה שעלה במחשבתם • נמצא שלא נודעו בישראל דיני שחיטה עד שבאו מחברי המשנה והתלמוד ופירשום • וכי תימא הכי נמי? והאמר יחזקאל ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה • ואם לא ידע הלכות שחיטה בודאי שאכל נבלה? אלא צריך לומר שישראל היו יודעין מה היא שחיטה וכל פרטי דיניה • ולכן לא דקדק רבינו הקדוש בשמירת הסדר לפי שמוכנה לו שהיו מבינין מה שרוצה לומר הכל שוחטין בתחלת פרק ראשון קודם שיקראו תחלת פרק שני אשר שם פירש שהשחיטה צריך שתהיה בסמינים :

איתא במשנה ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית וכו' • ואיזהו דת יהודית יוצאה וראשה פרוע ומקשינן

עס רפ"ב

סוף סימן ד'

כתובות פ"ו דף ע"ב ע"א

ומקשינן °ראשה פרוע דאורייתא עס רע'א
 הוא שנא' ופרע את ראש האשה
 ותנא דבי רבי ישמעאל אזהרה
 לבנות ישראל שלא תצאנה בפירוע
 ראש? ומת'ר'ק'ו'ט' ע'ש' והעולה
 משם הוא שמדאורייתא אסור לכת
 ישראל לצאת לשוק ושער ראשה
 גלוי' ואם כיסהו במטפתת אית
 עוברת על דת משה אבל עוברת
 על דת יהודית' דהיינו מנהג צניעות
 שנהגו בנות ישראל שלא לצאת
 לשוק או למבוי מפולשוראשן פרוע'
 (וכ"כ סרמ'בס' נס' כ"ד מס' אישת דין י"א
 ו"ב' וס' מנ'בס' גירוסין דף קכ"ס רע"א' וט"א'ס
 ס' אישת ס' קט"ו' וב"י' עס' ונש"ע א"ס' ס'
 כתובות סימן קט"ו) למרנו מכאן
 שמדאורייתא די שיהיה שעררה
 מכוסה כדי לצאת לשוק או למבוי
 מפולש או לה'ה' ומדת יהודית
 לא די לה שתהא שעררה מכוסה'
 שזה סני לה בביתה' אבל לשוק
 צריך כיסוי אחר על גבי כיסוי
 השיער :

ק"ל **א"ה** ודילמא דרך הסוטה
 לילך ופניה מססין
 מפני בושטה ולא מדת משה
 ויהודית ?
 ק"ל **א"ה** חזרנו אל השמא ?
 ועוד מי ידע יותר
 דיני ומנהגי בנות ישראל שחזי בזמן
 עבית

descubierta; Replicando la Gue-
 marà que esto es de Ley, por
 que dize en la Muger sospecha
 de Adulterio, que llevandola
 el Marido al Sacerdote para ex-
 perimentar mediante las aguas
 amargas si havia guardado la
 fe conjugal; que el Sacerdote
Descubria la cabeza de la Muger.
 Y por fin lo que resulta es, que
 por Ley de Moseh ninguna hi-
 ja de Israel (*casada*) puede
 salir ala calle con el ca-
 bello descubierto; cubriendolo
 pues con mantilla, o pañuelo,
 no prevarica la Ley de Moseh,
 Pero si la de las Judias, qualés
 por honestidad tomaron sobre
 si de no salir fuera de casa con
 la cabeza descubierta. Coli-
 gese pues de lo dicho, que por
 Ley no puede salir muger ca-
 sada a la calle, sin tener el ca-
 bello cubierto, y por Ley Ju-
 daica, ademas de tener el ca-
 bello cubierto, es menester
 que ponga otra cubierta sobre
 la que cubre el cabello. Affi-
 afirman todos nuestros Autores
 Antiguos, y Modernos.

137. *Cuz.* Puedefe dezir, que
 la muger sospecha tenia la cara
 cubierta por verguença, y no
 por Ley Mosaica, ni Judaica?
 138. *Ha.* Bolvemos al *Puede*
ser? Ademas, quien sabrà me-
 jor los estilos, y ufanzas de las
 hijas de Israel que vivian en
 tiempo

tiempo del Templo, nos que estamos remotos de muchos siglos, o los ultimos Tanaym, que eran sucesores en segunda, o tercera generacion?

139. *Cuz.* No hay duda que los Tanaym, como mas proximos.

140. *Ha.* Como se puede pues tolerar que los Modernos se opongan a los Antiguos? no es razon que prevalezca la Vista a la Oyda?

141. *Cuz.* No hay que replicar.

142. *Ha.* Manda el sagrado Texto, que la fiesta de Roshassanàh sea dia de Aublacion, sin sernos posible entender, si la Aublacion deve ser con Sofàr, o con Trompetas, por que llamamos el termino de aublar, y tañer, empleado en las Trompetas, como dize, y aublareis con Trompetas, y tañereis con Trompetas. La primera vez que se nombra Sofàr en la Mifnàh, es de modo, que parece que era cosa notoria a todo Israel, por que dize. Todo genero de Sofar sirve para Roshassanàh, fuera que de Vaca; por que pues no escrivio Riby por otro estilo, diziendo, la Aublacion que dize la Ley en Roshassanàh es con solo Sofàr? No habiendo pues escrito assi, es indubitable, que todo Israel remoto, y vezino, sabian lo que

שניה המקדש קיים • אנו שרחוקים מהם מכמה וכמה מאות שנים • או התנאים האחרונים שהיו דור שני או שלישי להן ?

ק"ט א"הב אין ספק שהתנאים שהיו קרובים :

ק"מ א"הח איככה אוכל לסכול אם כן שהאחרונים

יחלקו עם הראשונים • וכי לא תהא ראייה גדולה משמיעה?

ק"מא א"הב אין להשיב על דבריו :

ק"מב א"הח כתוב בתורה כי"ט של ר"ה יום תרועה

יהיה לכם • ואין אנו יודעים אם תרועה שאמרה תורה היא בשופר

או בחצוצרות • משום שמצינו תרועה ותקיעה בחצוצרות •

וכתיב • והרעותם בחצוצרות וביום שמתתכם ובמועדים וגו' ותקעתם בחצוצרות והפעם הראשונה שזכר

שופר במשנה הוא באופן שנראה שהיה ידוע לכל ישראל • כדאיתא

בפ"ג דראש השנה ח"ל כל השופרות כשרין חוץ משל פרה

ולמה לא כתב רבי בלשון זה • תרועה הנאמרה בתורה ברה

היינו בשופר וקא? לא ודאי כיון שלא כתב כך בלי ספק שהיה ידוע

מזכר כ"ט

ס

שנס"ג

ידוע לכל ישראל הקרובים
והרחוקים ולא היה דין מחודש
מהמכמים :

כתב רבי כל הבשר אסור
לבשל בחלב חוץ מבשר

מולין ע"מ
ק"ב
סע"ב

דגים וחגבים ור"ל שאסור לבשר
בחלב לא מבעיא גרי בחלב אמו
ככתוב בתורה אלא אפילו בחלב
עצמו או בחלב אחרת אסור ולא

סס דף ק"ג
רע"ב
סס דף קט"ו
ע"ב

מבעיא גרי אלא אפילו פרה ורחל
במשמע ולא מבעיא בבישול
אלא אפילו באכילה ובהנאה אסור

היתכן שחידשו התנאים כל או
הדינים מסברתם וכתבם רבי
במשנה לכל ישראל כדבר הידוע
כאלו נאמר פסח לא יחול לא
במ"ו ניסן וצום כפור ב' תשרי
וחג הסוכות במ"ו אם לא שהיה
גלוי ומפורסם בכל ישראל שמה
שכתב רבי היה אמר ויצ"ב כמו
שגלוי וידוע שהחגים הנ"ל חלין
בימי החדשים הנ"ל :

א"ה ק"מ כך הדין נתן וכאמת

שאין פה לקראים
להשיב ולא למכתשים מצח להרים
ראש נגד המאמינים : אמנם ערין
יערערו ויאמרו שאם אמת היה
הדבר הזה שכל דבר התנאים
והאמוראים מקובלי א"ך ולמה רב
המחלוקת ביניה במשנה ובתלמוד :

ק"מ א"ה

que era, y que no era cosa in-
ventada por los Sabios.

Escribe Riby, que ningun-
a Carne se puede guizar con
Leche, sino es de Pescado, o
Langosta; queriendo dezir, que
no solo no se puede guizar Ca-
brito con Leche de su Madre,
como dize la Ley, mas ni tam-
poco con su propia leche, o
con leche de Otra, y no solo Ca-
brito es prohibido, mas tamb-
ien Vaca, y Oveja, y no solo
es prohibido Guizar, mas ni
Comer, ni Aprovecharse. Es
creible pues que los Tanaym
inventassen todas estas cosas de
fuyo, y que las escriviessse Ri-
by en la Misnàh para todo If-
rael, como cosa sabida, como
si dixeramos, Pessah no entra
fino en 15. Nissan; Kipur en
10. Tefri, y Cavañas en 15.
dicho; fino fuera tan publico,
y notorio a todo Israel, como
es publico, y notorio que estas
Fiestas se celebran en los dias
delos meses dichos?

143. Cuz. Affi dicta la ra-
zon; y en verdad que ni los
Karraim, ni otros, tienen lu-
gar de censurarnos; Pero re-
plicaràn por otra via, instando,
que si es verdad, que todo lo que
dixeron los Tanaym, y Emo-
raym es recebido, como halla-
mos tantas Questiones entre el-
los en la Misnàh, y Talmùd?

144. Ha.

DIALOGO SEGUNDO

ויכוח שני

144. *Ha.* Suplicote señor, te firvas aguardar hasta que entre a tratar deste punto, lo qual no tardarè mucho, devindolo ventilar mañana, y quando mostrarè la ventaja que llevan nuestros Sabios a los Philosophos. (*Dial.* 3°. y 4°.)

145. *Cuz.* Assi harè; Pero entre tanto añade mas pruebas, por que quanto mas pruebas hay, tanto mas se corrobora, y aclara la verdad.

146. *Ha.* Hasta agora todo el objecto de mi discurso estriba en mostrar la verdad de los Sabios, habiendo superficialmente hablado de su justicia, y humildad; agora es tiempo oportuno de provar en ellos estas dos Virtudes, para cerrar la boca de los maldizientes.

147. *Cuz.* Como anhela por la comida el hambriento, que sueña que come, assi anhele por oyr tus preciosos discursos.

148. *Ha.* Todos los Reyes, y Principes de la Tierra, ponen Juezes y Ministros en todas provincias, y ciudades, donde se estiende su dominio para que Juzgen al pueblo, unos en Civil, otros en Criminal; Hay diferencia entre los Tribunales, como havia entre los nuestros, el magistrado de Tres, para lo civil, el de 23. para lo civil y criminal, estos eran los inferiores; El

ק"מ א'הה נא אדוני המלך חכה עד בוא דברי כי בוא

יבוא לא יאחר על ענין זה מאחר (צ"ט ויכוח ג') וכשאדבר מיתרון ההכמים על הפילוסופים: (ויכוח ד')

ק"מ א'הב כן אעשה כאשר דברת: אבל בין כך

ובין כך הבא חבילות חבילות של ראיות כי ברבות הראיות יתחזק ויתברר האמת:

ק"מ א'הה הנה ער עתה כל מגמת דברי היתה

להוכיח אמתת חז"ל. ודברתי שמך דבר מצדקתם וענותנותם

ועתה עת רצון היא להוכיח שתים אלה בהם לחתום פי המשטינים:

ק"מ א'הב כאשר יחלום הרעב והנה אוכל כן נפשי

תערוג אליך לשמוע דבריך הנחמדים מזהב:

ק"מ א'הה כל מלכי הגוים כולם ממנים שופטים

ושופטים בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר במקום אשר דבר המלך

ודתו מגיע ושפט בין איש ובין דעהו. או לדיני ממונות ואו לדיני

נפשות. ויש בין כתי דינים האו מעלות מעלות כמו שהיו בנינו

בית דין של שלשה לדיני ממונות. ושל כ"ג לדי"מ ולד"ג שהם הקמנים. ובית

ובית דין הגדול אשר אין למעלה
 ממנו הוא סנהדרין של ע"א .
 שעליו נאמר על פי התורה אשר
 יורוך . וכל אשר ימרה את פיו
 יוכת . אבל יש עוד באומות העולם
 דינין ודיינין שוים כממשלתם כה
 שלא היה בנינו שכל כ"ד וכ"ד
 היה יודע עד מקום שידו מגעת ויצא
 להם מזה שפעמים יש בין כ"ד וכ"ד
 קטנות על האיש הנידון שזה יאמר
 לי הוא ואתה באת בגבולי . וזה
 ישיב אמרו לו אתה מסיג גבולי
 שזה האיש שלי הוא . וסוף דבר
 כל מגמתם להרחיב ממשלתם כל
 האפשר . וראיתי מזה המין של
 קטנות מעשים ככל יום בכרכים
 ועיירות גדולות אשר בם בתי
 דינין הרבה :

ק"מט **א"ה** שמעתי אומרים שזה
 דרכם :

ק"נ **א"ה** לפי מה שהגדתי
 שמעת שכל דיני
 א"ה עושין כל מאמצי כחם להרחיב
 גבול ממשלתם . אך חכמי ישראל
 אדרכא בלבב שלם ובנפש הפצה
 הם הסיגו לעצמם את גבולם .
 באופן שעונים בקול גדול ואומרים
 שהם הדומות והם שלוחי חכמי
 ארץ ישראל . מפני שדרשו .
 שאלהים דאמר קרא אינן אלא
 דינין

El Magistrado supremo era el Senado de 71. por quien dize el Texto que se admita su decision sin apelo, con pena de muerte al contraviniente ; Pero en las Naciones del mundo hay muchos Magistrados que tienen igual potestad, lo que no havia entre nós, por que cada uno sabia hasta donde llegava su poder ; De aqui procede nacer entre ellos muchas vezes controversias sobre la Competencia del Foro, pretendiendo cada uno, que aquel Reato pertenezca a su Jurisdiccion, y no a la del otro ; y por fin todo su blanco es dilatar y estender su Jurisdiccion todo lo possible, y deste genero de pleitos he visto quotidianamente, en las ciudades, y villas donde hay muchos Magistrados.

149. *Cuz.* Assi oi dezir.

150. *Ha.* Por lo referido deduzirás, que todos los Magistrados del Mundo ponen todo su conato en estender el termino de su jurisdiccion ; Pero los Sabios de Israel al opuesto, con buen coraçon, y mucha voluntad, se estrecharon su proprio termino, de forma que ellos mismos pregonan por Si, no tener caracter, ni ser mas que Ministros de los Sabios de Tierra Santa, por que esplican, que el titulo de *Elohim*, de que se sirve el sagrado Texto para nombrar Juezes, es sola-

N mente

mente aplicable a los Magistrados de Tierra Santa, y affi quando el verso dize. *Y estos los Juizios que podràs delante dellos.* Esplican este relativo *Ellos*, por los Magistrados; o Juezes de Tierra Santa. Más confieſſan con terminos claros, que los Sabios de Babilonia, eſtàn fugetos a los de Tierra Santa, por que eſtos tienen facultad, y no aquellos; En otra parte afirman, no ſer mas que Executores de ſus ordenes, y eſſo en ciertas coſas que frequentemente ſuceden, como ſon en los caſos, en que la parte confieſſa ſer Deudora, o en materia de Mutuos, o Preſtar, pero no en materia de Hurtoſ, ni Daños Perſonales, o Reales; En otra parte dizen, que en Babilonia no ſe executan penas de Mulctas, o Condenaciones. Deſte genero eran los Juezes de Babilonia nombrados en la *Guemará*, quando dize, los Juezes de *Surá*, eran Rab *Hunà*, y Rab *Iſhàc*; los de *Pumbadità*, Rab *Papà* hijo de *Semuel*; los de *Neardehà*, Rab *Ahà* hijo de *Minyumi*. Eſtos no juzgavan Criminalmente, (con las penas infligidas por la Ley, o Tradicion, mas ſi Arbitrariamente;) y ſi la fuerça, y verdad de la Tradicion no les obligàra a ſugetarſe a los Sabios de Tierra Santa, para que havian de privarſe del Dominio que ténian, para darlo a otros?

דיינים הסמוכים באי • ועוד דרשו
ואלה המשפטים אשר תשים
לפניהם לפניהם ולא לפני הדיוטות
ואמרו אנן כייפינן להו • רל אנן
בני בכל משועבדים לחכמי אי •
ופירש' דאינהו סמיכי ובני בכל
לא סמיכי • ובהמגרש אמרו אנן
שליחותיהו קא עברינן מידי דהוה
אהוראור והלואור אבל לא
בגלות וחבלות משום דהויי
מילתא דלא שכיחא • וכתב רש"י
זל שליחותיהו של בני אי: עברינן
הם נתנו לנו דשות: ובפ"ק דב"ק
איתא דאין מגבינ דיני קנסות כבבלי
ומזה תמין היו הדיינין הגזפרין
כסנהדרין דייני דסורא רב הונא
ורב יצחק • דפומבדיתא רב פפא
בר שמואל • דייני דנהרדעא רב
אחא בר מניומי • ולא היו דיני דיני
נפשות כלל ולא דיני קנסות •
ואם כן ואמונת הקבלה לא היה
מכריחם להשתעבד לחכמי אי •
למה להם להסיר נזר הממשלה
מעל ראשם ולתת לאחרים
הודם ?

פרק מקום
שכנגדו
דף כ"א
סע"א •
פ"ט דגיטין
דף פ"ח
סע"ב

דף ט"ו ע"ב
ועיין בפ'
החובל דף
פ"ד סע"א
פ"ק דף י"ז
ע"ב :

ק"ג א"ה כ

ק"נ א"הכ זהו סימן כובהק
בוראי שחכמי ישראל

אמתים וענוים • אבל עדין אפשר
לומר שחכמי בבל נשתעבדו לחכמי
ארץ ישראל לפי שהיו גדולים מהם
בחכמה • ולכך היו קורין אותם
בבלאי טפשאי • כראשכחן בזבחים

° אהא דאמר אב"י קדשים קלים פ"ו דף ס'
נפסלים בפנימת המזבח • ואמר

עלה רבי ירמיה • בבלאי טפשאי סס ע"ג

אמטור דיתבי בארעא חשוכא
אמרי שמעתא דמחשכא • לא

שמיע להו הא דתניא בשעת סילוק
מסעות קדשים נפסלים וכו' ?

ובפסחים ג"ב הא דתנן שתילי פ"ב דף ל"ד
תרומה שנטמאו ושתלן טהורים ע"ב

מלטמא ואסורין לאכול וכו' וא"ר
ששת עלה מאי אסורין ? אסורין

לכתנים הואיל ואפסילו להו כהיטח
הרעת • וא"ר ירמיה בבלאי

טפשאי משום דיתבי בארעא
דחשוכא אמריהון שמערתא

דמחשכי • לא שמיע לכו הא
דאר"שבל וכו' אין זריעה להקדש

ה"נ אין זריעה לתרומה (לטהרה דמעלה עשו רבנן בה) • ובכמה

דוכתי קרו להו הכי בבלאי טפשאי • הרי שאפשר שחכמי בבל היו

מכירין יתרון חכמי א"י עליהם • ולכך היו משעבדים עצמם

להם • ועוד ראיה שכיון שרבי ירמיה חירף וגידיף אותם ואת
שכלם ואת ארץ מגוריהם • צריך להאמין שאמרו דבר שאין
לו שחר :

ק"נ א"הת

151. *Cuz.* Esta es manifiesta señal, e infalible, que los Sabios de Israel son Verdaderos, y Humildes; pero todavia se puede replicar, que los Sabios de Babilonia se sugetavan a los de Tierra Santa, por que se reconocian inferiores a ellos en Sciencia, y por effo los llamavan los de Tierra Santa, *Babilonios Torpes*, como dize R. Irmiah sobre cierto dicho de un Sabio de Babilonia, *Los Babilonios como habitan en tierra obscura, dicen cosas obscuras*, y este dicho se repite muchas vezes en la Guemarà. Es possible pues, que los Sabios de Babilonia reconocieffen la ventaja que llevavan los de Tierra Santa, y que por effo se sugetassen; y añado mas, que puesto que R. Irmiah los injuriò a ellos, a sus entendimientos, y a su Tierra, devian de haver dicho alguna cosa, que no tenia fundamento.

N 2

152. *Ha.*

152. Ha. Es creible, que Sabios Grandes dixessen cosas que no tuviesen fundamento? Ni obstan las injurias de R. Irmiah, las quales no son mas que por gracia, y amor, por que, no siendo assi, es fuerça dezir, que no sabia las condiciones que deve tener el Emorà; Esto se puede colegir de sus objeciones, donde en una dellas les o pone el no haver oydo cierta Baraytà; de no tener noticia desta Baraytà, no se figue ser torpe quien la ignora, siendo regla fundamental de la Guemarà para los Emoraim, que el ignorar una Baraytà no es descredito, no dexando por esso de ser estimado por grande hombre, siendo obligacion del Emorà de saber indispensablemente solo la Misnah. Es fuerça pues que sea una de dos, o que R. Irmiah no sabia quales havian de ser las prerogativas del Emorà, lo que es imposible, siendo el uno de los mayores dellos, pues que la mayor parte de sus quæstiones quedan indecisas, o que hablava por gracia y amor, como tengo dicho. A la segunda digo, no ser tanpoco objecion, por que arguye con palabras de un Emorà, y si no tiene obligacion el Emorà de saber la Baraytà, aun que su Autor es Tanà, mucho menos será obligado a saber lo que dize un Emorà?

ק"ג א"ה חלילה להכמים גדולים לומר דבר שאין לו שחר וחירוף ר' ירמיה אינו לא דרך שחוק וחסה דאל"תה צריך לומר שר' ירמיה לא היה יודע התנאים הצריכים לאמורא וראה והבן מקושייתו שעל ההיא דזבחים אמר לא שמיע להו הא דתניא וכו' וזו אינה קושיא להוכיח ממנה שמי שאינו יודע הברייתא הזאת הוא טפש שהרי כלל גדול הוא בגמרא לגבי אמוראים ברייתא לא שמיע ליה לפלוני ואע"פכ לא חיסר מלמדו כלום דאטו מאן דלא שמע האי ברייתא לאו נברא רבה הוא? וחוכת האמורא אינה לא לידע המשנה א"כ אחד משתים לא יכנע או צ"ל שר' ירמיה לא היה יודע מה משפט האמורא וזה אי אפשר לפי שהוא אחר מגדולי האמוראים שהרי רוב קושייתו סלקי בתיקו או שהיה אומר כך דרך חבה כמ"ש ועל ההיא דשתילי תרומה דפסחים קל וחומר דאם האמורא אינו חייב לידע הברייתא אע"פ שדבריה הן דברי תנא כ"ש דברי רשב"ל שהוא אמורא:

ק"ג א"ה ח

קניג א'הכ ודילכתא ברייתא
דסילוק מסעות היתה

הליכות עלם
טעריב' רפ"ב
ד"ס ודלחי
טעריע ודבא
טערייו *

שגורה בפי הכל ולכך מקשה מינה
ומקשה נמי מדרש' כל משום דהלכה
כמותו ?

קניג א'הח והן לו יהי כדברך
לא יאות לכבליים

תאר הטפשות כי הטפשות הוא
חוסר שכל לא חוסר בקיאות :

קניס א'הכ מוכרחין אנו לומר
שהם אמת ודבריהם

אמת :

קניג א'הח עוד יש לי להוסיף
כי שבני כבל היו

כתובות פ"ו
דף ע"ב
סע"א

מחזיקין את עצמם ליותר חכמים
מבני א"י . כדאמרי ותר מינן
כי סליק להתם עדיף בתרי מינייהו .
דהיינו שחכמת בני א"י היתה להם
מחמת צחורת ודקות האויר
כדאמרינן אוירא דא"י מהכים
אבל לא מטבעם ומזגם . אמנם
חכמת בני כבל היתה להם משוב
תכונתם ודקות שכלם ולכן כשהיו
עולין לא"י היו חכמים יותר מהם
לפי שהיו בידם שתיים טוב תכונתם
וטוב אויר א"י . וביד בני א"י לא
היתה לא אהת דהיינו טוב מזג
ארצם . והכי מוכח בהרא מהוראת
ר'

que de una sola, que era el

153. *Cuz.* Puede ser que los llame Torpes, por ser aquella Baraytà notoria, como tambien la opinion de Res Laquìs con que argumenta, Dia cortado, y por consecuencia sabido.

154. *Ha.* Quando bien fuese assi, no les competia el titulo de Torpes, siendo la torpeza falta de Juizio, no de Noticia.

155. *Cuz.* Es fuerça pues dezir, que nuestròs Sabios nos mostraron la verdad.

156. *Ha.* Tengo todavia que añadir en confirmacion de lo que he dicho, que los de Babilonia se tenian por mas Sabios, que los de Tierra Santa, y assi dezian de Si. *Uno de nòs quando và allà (a Tierra Santa) vale por dòs dellos.* Y es por que la Sciencia de los de Tierra Santa, procedia de lo sereno y futil del Aire, como solian dezir. *El Aire de Tierra santa cria Sabios.* Mas no por su disposicion, y temperamento; pero la Sciencia de los de Babilonia, nacia de su disposicion, y penetracion, de donde procedia, que yendo a Tierra Santa, eran mas Sabios que los Naturales, gozando entonces las dos ventajas, de su buena disposicion, y del clima, quando los Naturales, no gozavan mas clima. Corroborasè con la con-

confission de R. Johanàn Natural de Tierra Santa, que dixo en cierta ocasion, que quedava defengañado, por que hasta entonces juzgava que los de Tierra Santa poseian la Ley, pero que reconocia que realmente la Ley era de los de Babilonia, y sin embargo se consideravan como hombres ordinarios, respecto delos de Tierra Santa, y vivian fugetos a ellos. Puede haver pues mayor humildad en el mundo? y sino creyerran que Dios havia mandado assi a Mofeh, havian ellos de deponer las insignias de su superioridad?

157. *Cuz.* Benditos sean de Dios, que con esto nos mostraron la verdad de la Ley Verbal, y la comendable yirtud de la Humildad. Mas tengo observado una cosa en su Sciencia, la qual no he penetrado, y es, que por Ley es prohibido solamente Guizar Carne con Leche, como es notorio, mas ellos dizen que por Ley tambien no se puede Comer, ni Aprovecharse; yo creo esto sin duda, como si lo huviera oydo en Sinay de la boca de Dios, pero estraño el ver de donde lo deduzen, por que Rab Assè lo aprende del Verso que dize. *No comas ninguna abominacion.* Y quiere de-
zir no comas todo lo que te he

ר' יוחנן שהיה מאי שאסר דלכון אמרי דילהון היא ופירשי דלכון שלכם הייתי אומר תורה של בני אי היא : דילהון של בני ככל היא : ועם כל הכבוד הזה היו קורין עצמם הדיוטו לגבי דידהו והיו משועבדים להם היש ענוה גדולה מזו בעולם ? ואם לא היו מאמינים שכך צוה ה' את משה וזו פושטים לבוש מלכות מעליהם ?

קי"א אהב ברוכים הם לה אשר בזה למדונו אמתת תורה שבע"פ ומדת הענוה המשובחת אמנם ראיתי דבר בחכמתם ולא ירדתי לסוף דעתם והיינו שבשר בחלב נאסר בתורה בבישול בלבד כידוע והם ז"ל אמרו שאסור ג"כ מדאורייתא באכילה ובהנאה ואני מאמין כל זה בלי ספק כאילו שמעתיו בסיני מפי הגבורה אבל היה לי לזרה לראות מהיכן מביאין הראיות שהרי איתא בפרק כל הבשר א"ר אשי מנין לבשר בחלב שאסור באכילה שנ' לא תאכל כל תועבה כל שתעבתי לך הרי הוא ככל תאכל ולר"ל נפקא ליה מדכתיב

Y quiere de-
hecho abominar. Res Laquis
lo

ב"ק פ"י דף קי"ז רע"ב

דף קי"ז יקט"ו

דברים י"ד

מדכתיב נבי קרבן פסח אל תאכלו ^{שמות י"ב}
 ממנו נא ובשר מבושל מה תל
 מבושל לומר לך יש לך בישול אחר
 שהוא כזה ואיזה ? זה בשר
 בחלב ורבי נל מדכתיב גבי דם
 לא תאכלנו למען ייטב לך ולתנא ^{דברים י"ב}
 רבי רבי ישמעאל גל מדכתיב
 לא תבשל גדי גפ אחר לאיסור ^{שמות כ"ב}
 בישול וא לאיסור אכילה וא
 לאיסור הנאה מריה דאברהם
 תלי תניא בדלא תניא! מי שמע
 כזאת מי ראה כאלה! בשלמא
 לרב אשי שאמר כל שתעבתי לך
 לא תאכל נחא אבל לרל
 קשיא מוכא מה לקרבן פסח עם
 בשר בחלב ? ולרבי נמי מה לרם
 עמהם ? ומי הוא זה ואי זה הוא
 אשר נתן ה' לו לב לדעת ועינים
 לראות אשר יאמץ שבונת הפסוקים
 המדברים על הפסח ועל הדם היא
 לאסור בשר בחלב באכילה
 ובהנאה משום כפל לשון בשר
 מבושל או משום יתור לא
 תאכלנו ומה נדבר ומה נצטרק
 למכחישים אשר יאמרו ללשונם
 נגביר נגר החכמים ?
 ק"מ **א"ה** מי ששואל מנן לבשר
 בחלב שאסור באביל
 ובהנאה

lo aprende del Verso del Sacri-
 ficio Pascual que dize. *No co-
 mais del medio crudo, ni guizar
 guizado en las aguas.* La du-
 plicacion del guizado, es para
 dezirte que hay otro guizado
 (prohibido) como este, que es
 la Carne con Leche. Riby,
 por que repite en la Sangre.
No la comas. Y finalmente el
 Tanà de R. Ifmahèl, por que
 dize tres vezes. *No Guizes
 Cabrito con Leche de su Madre,
 una vez para dezir que no se
 puede Guizar, otra que no se
 puede Comer, otra finalmen-
 te que no se puede Aprove-
 char.* Señor del Mundo, que
 tiene que ver una cosa con
 otra! quien oyò jamàs seme-
 jante cosa! por lo que toca al
 que dize que no se deve comer
 por ser que Dios la mandò a-
 bominar, passe; pero al que
 pretende deduzirlo del Sacri-
 ficio Pascual, que relacion ti-
 ene este con la Carne con Le-
 che? Lo mismo pregunto al que
 deduze de la Sangre? qual ferà
 el hombre que tenga ojos, y
 entendimiento que se persuada,
 que los Textos que hablan del
 Sacrificio Pascual, y de la San-
 gre, entiendan prohibir la Car-
 ne con Leche por repeticiones?
 Que diremos pues, y que res-
 ponderemos a los que niegan la

Exod. 12.
9.
Deut. 12.
25.
Exod. 23.
19.

verdad de los Sabios, que con esto tendran ofadia de censurarlos?
 158. Ha. Quien pregunta, de donde consta por Ley, que
 no

no se deve Comer Carne con Leche, indica dudar de la Prueba, mas no de la Propoficion para quien busca la Prueba, antes al opuesto tiene la Propoficion por indubitable y cierta.

159. *Cuz.* No hay duda en esto.

160. *Ha.* Tu ves señor, tres Sabios disputar sobre la Prueba de la prohibicion de Comer, y Aprovecharse de Carne con Leche, y ves tambien, que no hay ninguno ni dellos ni de otros, que niegue el fundamento principal, que es la prohibicion de comer, y de aprovecharse de Carne guizada con Leche. Coligese pues, que este principio era recebido, y notorio a todo Israel, sin haver controversia.

161. *Cuz.* Tambien en esto no hay duda.

162. *Ha.* Siendo el principio verdadero, que importa, que la prueba no sea clara; Parecete señor, que si no se escribieran estos Versos con las palabras de donde deduzen las pruebas, que fuera licito Comer Carne con Leche?

163. *Cuz.* No cierto; Por que si afirmara esto, me contradixera a mi mismo, habiendo ya otorgado, ser este un Precepto Recibido, no Escrito.

164. *Ha.*

ובהנאה מדאורייתא • הוא מסופק על הראיה אבל לא על העיקר שעליו מבקש ראיה • אדרבא הוא אצלו לודאי גמור :

ק"ט **א"ה** לא יסתפק בזה לא מי שלא ראה מאורות

החכמה מימיו :

ק"ס **א"ה** אתה רואה ג' חכמים חולקין על ראית

איסור בשר בחלב • ואין גם אחר לא מהם ולא מאחרים שיחלוק על העיקר שהוא איסור בשר המבושל בחלב באכילה ובהנאה • א"כ העיקר הזה היה מקובל וידוע לכל ישראל מבלי חולק :

ק"י **א"ה** גם בזה אין שום ספק :

ק"כ **א"ה** כיון שהעיקר הוא אמיתי מה איכפת

לן אם הראיה אינה ברורה ? וכי סלקא דעתך שאם לא נכתבו הפסוקים הללו באותן התיבות שמוציאין מהן הראיה יהא מותר לאכול בשר בחלב ?

ק"כג **א"ה** לא בודאי לפי שאם הייתי אומר כן הייתי

סותר דברי עצמי • שהרי הוריתי שהוא עיקר מקובל ולא

כתוב :

ק"כד **א"ה**

קס"ד **א"ה** אִם כֵּן לֹא תִלּוּ
הַחֲכָמִים הַחוֹלְקִים
בְּרֵאִירָה תִנִּיָּא בְּדִלָּה תִנִּיָּא
אַלֶּה הַעִיקָר מְקוּבֵל וְהַרְאִירָה
אֵינָה רֵאִירָה אֶלֶּה אֲסַמְכֵתָּ
בְּעֵלְמָה זֹה מוֹכֵרָת . דַּאֲלֵתָּה
צִדִּיק לֹמַר שְׂרָבִי וְרָל לֹא הִבִּיעוּ
פֶּשֶׁט הַפְּסוּקִים שֶׁהִבִּיאוּ לְרֵאִירָה אוֹ
לְאֲסַמְכֵתָּ :

קס"ה **א"ה** יְהוֹלוּ בְּרִכּוֹת עַל
רֵאשֶׁךְ שִׁכְנָה

הִשְׁבַּעְתָּנִי מִמַּעֲרָנִי שִׁכְלֶךְ :
קס"ו **א"ה** כִּה מִשְׁפֵּט חוֹל לְסַמּוֹךְ
הַעִיקָר הַמְקוּבֵל עַל

אֵיזָה פֶּסוּק אַעֲפִי שְׁהוּא רְחוּק
כַּמִּמְחוּי קֶשֶׁת מִפְּשׁוּטוֹ כִּי זֶה אֵינוֹ
אַלֶּה לְעוֹרֵר הַזְּכוּרָה . וּבִכֵּן בְּרַמּוֹ
בְּעֵלְמָה סָגִי כִּמוֹ שְׁעוֹשֵׂי בְּנֵי אָדָם
שֶׁקוֹשְׂרִין קֶשֶׁר בְּסוּדֵר לְזִכּוֹר אֵיזָה
דָּבָר . כִּגוֹן מִבוֹשֶׁל דִּקְרָבֵן פֶּסַח
לְבִישׁוֹל בֶּשֶׂר בַּחֲלֵב . וְהוֹל כֵּאֵילוֹ
אִמֵּר קֵרָא כֶּשֶׁם שְׂאֵי אַתָּה יִכּוֹל
לְאֲכוֹל הַפֶּסַח מִבוֹשֶׁל . כֵּן אֵי אַתָּה
יִכּוֹל לְאֲכוֹל בֶּשֶׂר מִבוֹשֶׁל בַּחֲלֵב . וְכֵן
גַּבִּי דָם שְׂאִמֵּר בִּפְּ לֹא תֵאֲמַלְטוּ א'
לְדָם . וְא' לְבֶשֶׂר בַּחֲלֵב . וּבִדְבַר הַזֶּה
וּכְיוּצָא כֹל אַחַד וְא' בּוֹהַר בַּפֶּסוּק
שֶׁנִּרְאָה לוֹ יוֹתֵר נִכּוֹן וְשֶׁם אוֹתוֹ
לְסִימָן מוֹבְהָק . שְׂא נָא עֵינֶיךָ וְרֵאִירָה
אֲרוּנִי

ñal. Y para que te conste esta

164. *Ha.* Siguese luego, que los Sabios que controvienten en la prueba, no se valen de una cosa que no tiene relacion con el Assumpto, por que en verdad esto que llamamos Prueba, no es Prueba, mas solamente una Señal. Lo que es fuerça sino queremos dezir, que los Sabios que disputan, no entendian el sentido literal del verso, que trahian por Prueva, o Señal.

165. *Cuz.* Bendito seas del cielo, que tanto me tienes satisfecho con los regalos de tu Entendimiento.

166. *Ha.* Es estilo de nuestros Sabios, arrimar el Din Recedido por Tradicion, a algun verso, aun que sea muy remoto de su literal, por que no se haze a otro fin, que de excitar la memoria, como fuelen hazer los Hombres, dando un ñudo en el pañuelo para acordarse de algo, y assi basta qualquiera significacion, como el Guizar del Sacrificio Pascual, para guizar Carne con Leche; Lo mismo diremos de la Sangre, que dize por ella dos vezes, no la comas, una para la misma Sangre, otra para Carne con Leche, y en estos casos, y otros semejantes, cada uno elige el verso que le parece mas a proposito, y lo pone por Señal. O dize

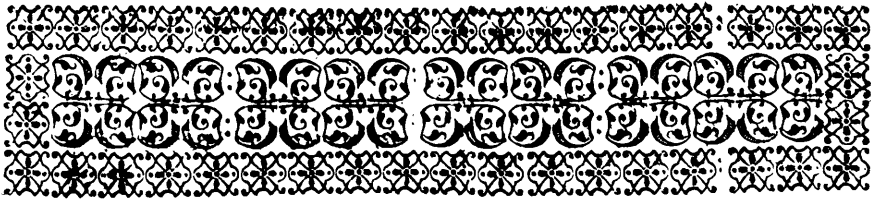
4. **dize** Rab Hanèn hijo de Abà; **fobre** el verso, que dize, *Destos no comereis, de los que alcan ruma, y de los que tienen la Pata Hendida.* Desta palabra *Hendida*, deduze este Sabio, que un Animal Licito que tuviere dos Cuerpos, o dos Espinaços, es prohibido; sin embargo los Niños de la escuela saben, que esta palabra *Hendida*, es Adjectivo del Substantivo Pata, y que quiere dezir, que no se coma Lievre, Camello, o Conejo, aun que algunos destos tienen Pata Hendida; no obstante dize Rab Hanèn, que quiere dezir, que no se coma del Animal, cuyo cuerpo sea dividido en dos Cabeças, o Espinaços; Diremos pues, que esse Sabio no entendia el literal del verso? No; por que fuera cosa ridicula afirmarlo; Es fuerça pues dezir, que Rab Hanèn entendia muy bien el literal del verso, pero que tenia por tradicion la prohibicion del Monstro, y la colocò por memoria en aquel Adjectivo, y assi se deve discurrir de todo lo semejante; y desta manera no pondremos falta en estos Santos del Cielo, y cumpliremos con lo que Dios nos manda, que es, que admitantos la Doctrina de los Sabios.

167. *Cuz.* Estando ya para caer la noche, levantate Amigo Sabio, recogete a tu quarto, y confortate con el buen sosiego, y mañana bolveras a verme.

168. *Ha.* Dios bendiga a tu Magestad.

דף ס' ע"ב דברים י"ד ארונים המלך מ' ש"בפ' אלו טרפות א"ה חנן בר אבא השמועה זה בריה שיש לה ב' גבין וב' שרדאות שאסורה ואפילו תנוקות של בית רבן יודעין שהשמועה הוא שם התאר של הפרסה ור' ל' שלא יאכלו אדנבת גמל או שפן אע"פ שקצתן מפריסים פרסה שמועה ואע"פ פירש רב חנן ששמועה היינו בריה שיש לה ב' גבין וכו' מה נאמר א"כ שרב חנן לא הבין פשט הפסוק? זה הבל זרעיון רות: א"א ודאי צריך לומר שרב חנן הבין הפסוק כפשוטו והיה קבלה בידו הדין ההוא וסמכו על תיבת השמועה וכן יש לנו לומר בכל כיוצא בזה ובכן לא נשים תהלה בקדושי עליון ונקים את אשר צוה ה' על פי התורה אשר יורוך:

קס' א"ה הנה נא פנה היום לערוכ קומה אהובי החבר ולך לביתך וסער לבבך במנוחות שאננות ומחר תבוא אי: קס"א א"ה יברכך ה' ארונים המלך משמי קדשו ויכוח

ויבוח שלישי

DIALOGO TERCERO

מחלוקות רז"ל אינן על העיקרים המקובלים -
אלא על פירוש קמתן : (א)

יבדש מה שאמר הר"מנ"ס ז"ל שנתחדש בכל
דור ודור דברים שלא למדו מפני השמועה :
(ה)

אי אפשר לסמוך מנחת התורה בתקופת - אר"כ
נדע דקדוקים ודקדוקי דקדוקים : (טו)

איך חז"ל שמרו העיקרים ושכחו פירושים ?
(כא)

אם היה מחלוקת בין החכמים על איזה דין -
איך היו נוהגין בו כל ימי מנחם המחלוקת
עד שנפסקה ההלכה ? (כג)

למה התחילה המחלוקת מתלמידי שמאי ושלל -
ומה שלא נהגו כל צדדן ? (כט)

איך נחלקו בסדר הקידוש וההבדלה - בין
שם דברים תדירים ? (לג)

אם אפשר שיפאר איזה דין בספק אלא
הסנהדרין ? ואם צדדי גשאר - איך
היו מודים לעם ? (לד)

אע"פ

*Namás se questiona sobre los Principios
Recebidos, mas se sobre la Esplicacion
de algunos. §. 1.*

*Explicase lo que dize R. Moseh de
Egipto, que en cada Siglo, se ino-
varon algunas cosas, no recibidas
por Tradicion. §. 5.*

*Es imposible guardar exactamente
los Preceptos de la Ley, sin saberse
sus mas minimas Circunstancias.
§. 15.*

*Como los Sabios conservaron los Ar-
ticulos (de la Ley Oral,) y olvida-
ron su Esplicacion? §. 21.*

*Naciendo question entre los Sabios
sobre algun punto, como lo practi-
cavan todo el tiempo que pendia,
hasta terminarse? §. 23.*

*Que causa buvo para que empeñasen
las questiones desde los Discipulos
de Hilel, y Samay? y que quiere
dezir, que no sirvieron (a sus
Maestros) todo lo necessario? §. 29.*

*Como buvo lugar de question en la
orden del Kidus, y Apartar, sien-
do cosas que quotidianamente se
practican? §. 33.*

*Si era possible suceder, que quedasse
algun punto indeciso en el Senado,
y quedando, como se enseñava al
Pueblo? §. 35.*

Aun que los Emoraim tenian facultad de contradexir a los Tanaim, jamàs lo bixieron; y por que ? §. 42.

Supuesto esto, como dizen que no se siga la decision de la Misnab, sin ser aprovada en la Guemara? §. 49.

Si lo que dizen, que los Modernos penetran menos que los Antiguos, es por que tenian mas fuizjo, o menos Trabajos ? §. 51.

Se pregunta a los Karraitas, que harian si les ocurriera ocasion de duda de Pan Fermentado en Pascua de Pessab, o de Sebo, o del dia de Kipur, y dado que se abstuviesen de incurrir en essa duda, se les pregunta, por que no se abstienen de las Obras Subalternas, o Secundarias de Sabat, por la misma raxon? no valiendoles disculparse con dezir, que entienden, que donde bay duda de Ley, se deve seguir la parte Permissiva. §. 62.

Provandose por un Verso claro, y patente, que antes se deve seguir la Prohibitiva. §. 74.

Quantos son los Preceptos de nuestros Sabios? y como se dize en su Bendicion, y nos encomendo? §. 89.

Si los Antiguos tenian poder de obligar sus Successores a guardar sus Ordenes, o Constituciones? §. 103.

Por que cayendo Rosassanab, y Sucot en Sabat, quitaron Sofar y Lulab? §. 113.

Como permitieron ciertos modos de Prestar, que parecen ser Logro? §. 135.

Exponense los Treze modos, con que la Ley se explica, y muestrase quanto se adaptan al Entendimiento. §. 157.

אע"פּי שיש לאל יד האמוראים לחלוק על התנאים • מעולם לא נחלקו ולמה ? (מב)

זאת היה הדבר הזה • איך אמרו אין למדון כלכה מפי משנה אלא כ נפסקה בגמרא ? (מט)

אם מה שאמרו שלבן של אמרונים קטן מהרשונים • הוא ממשוט בשכל או מרוב הגרות ? (נא)

קשה להכחיש • אם פורשים מספק תמן בפסח • מספק חלב • או מספק יה"כ • למה אין פורשים ג"כ מספק בתולדות שבת וכיוצא ? ואין להם להתנצל ולומר דס"ל דמסקא דאורייתא לקולא : (סב)

שהרי מוברח מן פסוק ברור ומפורש שהוא לחומרא ? (עד)

מן מנות דרבנן ואיך מברכין עליהן ועונו ? (פז)

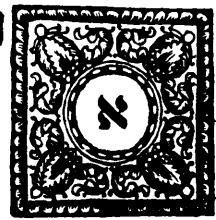
אם יש כח ביד הראשונים להכריח לאחרונים לשמור תקנותיהם או גזרותיהם ? (קג)

למה בטלו מנות שופר ולולב • כשחל ראש השנה וסוכות בשבת ? (קיג)

איך התייר קצת מיני הלואות שנראה שהן רבית ממש ? (קלה)

פירוש שלם עשרה מידות שהמורה נדרשת בהן • ומסבתן אל הסכרא : (קלו)

ה"ב ראיתי
ונתתי
את לבי שכל
מה שאמרת
לזכות חז"ל

ואמתתם הוא אמר ויצ"ב
אמנם עדין יש מקום למכחישים
לרדות . שהרי אמרו דאם איתא
שכל חברי חז"ל הן קבלה . איך
ראינו אותם חולקין מן הקצה אל
הקצה . זה מכשיר וזה פוסל . זה
מטהר וזה מטמא . זה אוסר וזה
מתיר . זה מחייב וזה פוטר .
וסוף דבר זה אומר בכה וזה אומר
בכה ?

א"הח דע אדוני המלך
שמעולם לא נפל
מחלוקת בין חז"ל על העיקרים
המקובלים . אלא על פירוש קצתם .
כגון . תקיעת שופר בראש השנה
נכתבה בתורה ברמז שנאמר °יום
תרועה יהיה לכם ונזכרה במשנה
כדבר ידוע לכל ישראל כדאיתא
°כפ"ג הר"ה כל השופרות כשרין
חוץ משל פרה . ואע"ג דנאמרה
תקיעה ותרועה כחצוצרות מעולם
לא

כמדבר
כ"ט

משנס"ב

qual quiera Animal puede servir para tocar en Rosassanah, como no sea de Vaca. Y aun que a las Trompetas tambien se les aplica en la Ley Tañidura, y Aablacion, (estos terminos, aun que Barbaros, son muy Recebidos) jamàs sin embargo huvo

1. Guz.

E visto, y confiderado, que todo lo que alegaste a favor de los Sabios, y su verdad, es cierto, y verdadero ; Pero todavia queda lugar a los Contrarios de replicar, diziendo, que si todo lo que dizen los Sabios es Tradicion, como vemos haver entre ellos Controversias fumamente opuestas ? pues uno Aprueba, lo que otro Reprueba, uno declara Puro, lo que otro tiene por Impuro, uno Prohibe, lo que otro Permite, uno Condena, lo que otro Abfuelve, y finalmente, uno sigue un camino, y otro sigue otro.

2. Ha. Advierte señor, que jamàs huvo controversia entre nuestros Sabios sobre los Principios Recebidos, mas si sobre la Esplicacion de algunos. Como por exemplo, el tocar Sofar està folamente significado en la Ley, en el verso que dize. *Dia de Aablacion serà a vds.* Y sin embargo se trata deffo en la Misnàh, como cosa notoria a todo Israel, como se lee en el cap. 3º. de Rosassanah, donde dize, *Que el Sophar de*

Num. 29º
1.

huvo hijo de Israel, que presumiese, que en Rosassanàh se huviesse de tocar con Trompetas, o con otro Instrumento, que no fuesse Sofar. Assi tambien en el Cap. 3.º de Sukàh, nombra el Cidron como cosa notoria, aun que no hallamos en la Ley mas, que Fruto de Arbol Hermoso, y por esso se lee en la Misnáh, Riby Ismahèl dixit, devense tomar Tres Ramos de Murta, Dòs de Saaxe, Una Palma, y Un Cidron; y en esto no hay Controversia, por ser un Artículo Recibido por todo Israel, que el Fruto de Arbol Hermoso nombrado en la Ley, es el Cidron, y quien niega esto, es como si negara la Ley de Moseh; Lo mismo es del Sofar. La questión pues nace sobre el explicar parte deste Artículo; como R. Jossè, el qual entiende, poderse tocar con el de Vaca, por que cree comprehenderse debaxo del nombre Generico Sofar. Esta questión pues, no toca en el Principio Recibido, por ninguna manera. Lo mismo sucede en el Ramo de Arbol Trenzado, del qual todo el mundo conviene ser Murta, por ser un Artículo Recibido; Pero disputan, si es necessario, que haya uno entero por lo menos, o sino importa aun que estèn todos tres descabeçados? esta questión tampoco toca en el Principio Recibido. Assi tambien en las Obras de Sabat, todos convienen que son 39. por ser Tradicion. Lo mismo es en

לא עלה על לב איש ישראל לומר שתרועה של ר"ה תעשה בחצוצרות או בכלי אחר שלא יהיה שופר. וכן בפ"ג דסופה מזכיר האתרוג כדבר ידוע אע"פ שלא מצינו בתורה אלא פרי עץ הדר דתנן רבי ישמעאל אומר ג' הדסים. ושתי עדבות. לולב א' ואתרוג א'. ואין חולק על זה מפני שהוא עקר מקובל בכל ישראל שפרי עץ הדר האמוד בתורה הוא אתרוג. והמכחיש זה באילו מכחיש בתורת משה וכן בשופר. אמנם המחלוקת היא על פידוש קצת העיקר. כגון רבי יוסי שמכשיר של פדה שסופר שנים הוא בכלל שופר והמחלוקת הזאת אינה נוגעת בעיקר בשום פנים. וכן בענף עץ עבות. כ"ע לא פליגי שהוא הדם מפני שזה עיקר מקובל אבל חלקו אם צריך שיהיה א' שלם לפחות או לא איכפת לן אם אפילו שלשתן קטומים. וזו אינה מחלוקת בעיקר המקובל כלל. וכן במלאכות של שבת כ"ע לא פליגי שהן ט"ל. מפני שזה קבלה. וכן במרפיות.

בטרפיות • וכן כמעט בכל הדינים שכולם עיקרים מקובלים ואין חולק עליהם • ולא כבעיא נמצא זה בתנאים • לא אפילו האמוראים יש להם קצת דברי קבלה שאין חולק עליהם כי הא דאיתא בפ' אלו טרפות כמה וכמה מימרות של רבא ואין חולק עליו ח'ל אמר רבא ריאה שיבשה מקצתה טרפה • ואמר רבא הני תרתי אוני דסריכן גהרדי שלא כסדרן טרפה • ואמר רבא הני תרתי בועי דסמיכי להרדי טרפה • ואמר רבא ה' אוני אית לה לריאה אפה כלפי גברא תלתא מימינא • ותרי משמאלא • אי חסיר אי יתיר אי חליף טרפה • וכן בכל הדינים בין דיני מונחית בין דיני נפשות :

אהב הוסף והבא עוד משל אחר :

ד אהה נחלקו בפרק אלו טרפות על תומת השדרה שנפסק פרובו אם רובו היט הב עורו או רוב מוחו • הנך רואה בעיניך שהולקים על פירוש העיקר לא על העיקר עצמו • ומה שמוהה בדר

sta de dos diferentes substancias, componiendose de Tunica, y de Substancia Medular, se questiona, si para ser Trefo el Animal, basta hallarse cortada la Tunica, o la Medula. De aqui consta patentemente, que la question cae sobre la esplicacion del principio, no sobre el Principio; y lo que mayor-

lo Trefo, lo mismo casi en todos los Ritos, por que todos son Principios Recebidos, sin haver quien se oponga. Y esto no solamente se halla en los Tanaym, mas tambien los Emoraim alegan algunas cosas de Tradicion, sin haver quien se les oponga, como se ve en el Tratado de Holin, algunos Dinim, que trae Rabà, donde dize, *El Animal que tuviere alguna parte del Pulmon seco, es Trefo; Lo mismo si se hallaren dos Alas o Lobos, pegados uno con otro irregularmente, como el Primero con el Tercero; Assi dos Ampollas juntas, es trefo. Mas dize Rabà, Cinco Alas, o Lobos tiene el Pulmon, estando de frente de la persona (despues de abierto, y colgado cabizbaxo como suelen hazer los Carniceros) Tres de la parte derecha, y Dos de la izquierda, siendo mas o menos de Cinco, o trocada la orden, es Trefo.* Y lo mismo se halla en todos los Dinim, tanto en lo Civil, como en lo Criminal.

3. *Cuz.* Alega otro exemplo.

4. *Ha.* Dizese, que el Animal que tuviere cortada la mayor parte de la Espinal Medula, es Trefo; y como esta con-

mayormente confirma ser estos Principios Tradicion desde Mofeh en Sinay, es ver que los mismos Tanaim convienen tambien en los principios, no difputando fino en su esplicacion como tengo provado del Sofar y Murta.

5. *Cuz.* Acuerdome haver leido en mi puericia en la prefacion de Rabenu Mofeh, lo que sigue. *Y assi cada uno escribvia lo que podia de la esplicacion de la Ley, y sus Dinim, segun havia oyo, y cosas que se innovavan en cada Siglo, como Dinim que no se tenian por Tradicion, mas se inferian por algunos de los* 13. *Modos, y acordava en ellos el Gran Senado, &c.* Si Mofeh pues, recibio la Ley en Sinay con toda su esplicacion, y Reglas Generales, Particulares, y y Circunstancias, como dize Rabenu Mofeh, que havia inovacion, y que necessitavan della?

6. *Ha.* Dize la Ley. *Principio de Primicias de tu Tierra traerás a Casa de .A. tu Dios.* Y dize en el traerlas, que se deve dezir delante de Dios, entre otras cosas, lo siguiente. *Y agora truxe a principio del Fruto de la tierra que diste a mi .A.* No hay duda, que Dios enseñó a Mofeh en Sinay todos los Dinim Principales

ביתך שאת ויתר עו שהעיקרים כולן קבלה ממשה בסיני הוא שהתנאים עצמם אינם חולקים בעיקרים אלא בפירושים ג"כ כמו שהוכחתי משופר והדום :

א'הכ רכינא כר הוינא שליא שמצאתי בהקדמת הרמ"בם ז"ל לספר היד החזקה שלו שכתב ז"ל • וכן כל אחד ואחד כתב לעננו כפי כמו מציאות התורה וההלכותיה כמו ששמע ומדבחים שנתחדשו בכל דור ודור בדינים שלא למדום מפי השמועה אלא במדה מ'ג מדות והסכימו עליהם בית דין הגדול וכן היה הדבר תמיד וכו' • ואם משה קבל תורה מסיני עם כל פירושה וכלליה ופרטיה ודקדוקיה • איך כתב הרמ"בם דברים שנתחדשו בכל דור ודור וכו' ומה צורך היה לחיורש ?

א'הח שמת כ"ג כתוב בתורה ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך • וכתוב בהבאת דברים כ"ו הביכורים • וענין ואמרת וגו' ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי הארצה אשר נתת לי ה' • והנה אין ספק שהק"כר הורה למשה בסיני כל הדינים העיקריים הנוגעים לביכורים •

concernientes a las Primicias, pero

לביכורים • אבל הרניים שאינם עיקריים אע"פ שנוגעים בהם עזבם לסנהדרין ונכללו תחת כי יפלא •

המלה דף
מ"ז ע"ב

כגון הא דאיתא פ"ד דגישין המוכר שדהו לפירות דפלוני רבי יוחנן ור"ל ר"א כביא וקורא קנין פירות כקנין הגוף דמי • ר"ל אמר כביא ואינו קורא • קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי • ופיר' שיזל לפירות שיאכל הלוקח פירות עד עשר שנים • ותחזור הקרקע לבעליה ובזמן דאין היובל נוהג קאמר דהינו וכו' •

דאי בזמן שהיובל נוהג כהם מכירה לפירות היא שהרי סופה לחזור ביובל : כקנין הגוף דמי ויכול לומר אשר נתת לי : הגע עצמך שראובן מכר שדהו לפירות לעשר שנים לשמעון וירד שמעון לשדה וראה תאנה שבכרה אשכול שבכר רמון שבכר מה יעשה • יקרא או לא יקרא ?

א' א"ה כביא ויקרא יען אין נזק בקריאה :

ב' א'ה אל יאמר המלך כן • שהרי יש כאן נזק גדול שצריך שיאמר הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתת לי ה' ונמצא מעיד עדות שקר על עצמו שהרי אין לו קרקע וכתוב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני : ט' א"ה

pero los Secundarios aun que pertenecen a esto, los dexò a los juezes, y quedan comprehendidos en el Verfo del Deut. para recurrir al Senado. Como, si un hombre vendiesse a otro los frutos de su tierra sin el Fondo, por 10. Años ; Disputase, si este llevando las Primicias al Templo, puede Leer los versos indicados en la Ley, en essa faguada funccion ; uno afirma, otro niega ; el que afirma entiende que tanto vale adquirir los frutos, como el fondo, y que por consequencia, llevando las Primicias, deve leer los versos precitados ; el otro dize, que adquirir los frutos, no es como adquirir el fondo, y affi no deve leer. Supongamos pues, que Reuben vendiò los frutos que produxere su campo en 10. Años a Simhòn ; que ha de hazer Simhòn quando llevare las Primicias al Templo, deve leer los versos, o no ?

7. *Cuz.* Lealos, pues no hay perjuizio en effo.

8. *Ha.* No digas effo, señor, por que lo hay muy notable, siendo fuerça que diga, *Traigo el principio del fruto de la Tierra, que me diste, oh Señor ;* y no teniendo èl parte en el fondo, miente en lo que dize ; y David afirma que el que miente no parece bien a Dios.

P

9. *Cuz.*

9. *Cuz.* Me engañè. Pero siendo cosa comun, y frecuente, que se vendan los frutos sin el fondo, como se olvidaron el Din, de forma, que nació controversia entre los Sabios?

10. *Ha.* Deves saber, Señor, que las Primicias, no se ofrecian sino quando subsistia el Templo, el qual fue destruido segun el computo del *Semah David*, en el Año del Mundo, 3828. Los Sabios que movieron esta questtion, vivian en el 3990. que vienen a ser mas de 160. Años despues del segundo Templo; no hay luego que admirarse, si se olvidaron de un Din, que en su tiempo no se practicava; pero viniendo a discurrir sobre las Primicias, ofrecioseles la duda, e intentaron resolverla con la razon natural; mas tengo por infalible que quando subsistia el Templo, sabian como devian hazer, por que era tan frecuente vender los Frutos sin el Pondo, como ofrecer Primicias.

11. *Cuz.* Respondes bien.

12. *Ha.* En el primer Capitulo de *Roshassanah*, pregunta R. Zerà, si un Heredero, no cumpliendo los votos de Sacrificios de su Padre en el tiempo determinado, prevarica el precepto, donde manda Dios que, *Haviendose hecho un Voto no se tarde a cumplirlo?* El motivo de la duda es, por que en otra parte dize que, *Tendo al lugar que escogiere el Señor, se lleve*

ג' א"הכ טעיתי אמנם ביון דמלתא דשכיחא

היא שימכור אדם שדהו לפירותיו אך שכחו הדין עד שהוכרחו לחלוק בו ריש לקיש ורבי יוחנן ?

ג' א"הח דע אדוני המלך שהביכורים לא היו

נוהגין אלא בפני הבית ובית שני נחרב לפי חשבון הצמח רוד בשנת

ג' אלפים תת"כח ור"ור"ל הזי' בג' אלפים תת"קץ הרי שעברו יותר

מק"ס שנים אחר ההרבן נמצא שאינו דבר תימא ששכחו דין זה

ביון שלא היה נוהג בימיהם ובבואם לעיין בה' ביכורים נסתפקו מה יהיה משפט הלוקח שדה לפירותיו ובקשו

לפסוק אותו כדרך סברא ואין ספק אצלי שהיה פשוט בזמן שב'ה

קיים מפני שהיה אז דבר מצוי בין לגבי מכירת שדה לפירותיו

בין לגבי הביכורים : **א"הכ** שפתים ישק בושיב רברים נכוחים :

ג' א"הח בפ"ק דר"ה בעי רבי זידא יורש מהו כבל

תאחר (על גדר יאכין) כי תדור גדר אמר רחמנא היא לא גדר ? או

דילמא ובאת שמה והבאתם שמה והא

סדרת צ"ס
דפ"ב תנ"ג
גבורים

דף ו' סע"ג

que, *Haviendose hecho un Voto no se tarde a cumplirlo?* El motivo de la duda es, por que en otra parte dize que, *Tendo al lugar que escogiere el Señor, se lleve todo*

והא מחייב ? ת"ש דתני רבי חייא
 מעמך פרט לירש . גם בזה נסתפק
 רבי זירא משום שהיה קרוב
 למאתם שנה אחר התרבן . ולא
 ידע איך היו נוהגין בנידון זה בזמן
 שב"ה קיים . והשיבו לו דירש אינו
 עובר משום רכתיב מעמך וזה הספק
 עצמו נולד בימי רבי חייא . והוא
 התיר אותו בהבין במקרא . ובודאי
 שבזמן שב"ה קיים היו יורעין הרין
 לפי שהיו מוכרחים משום דמילתא
 דשכיחא היא שימות הנורר קודם
 שישלם נדרו . ויסתפק היורש אם
 היא עובר ככל תאחר בעטר
 מדישו . ואלה וכיוצא הן הדינים
 שנתחדשו שאמר הר"מנ"ם אבל
 לא שחידשו דינים ממש . והכתיב
 לא תוסף עליו ?

יג **א'הכ** זה פשט הדמ"בם לפי
 דעתו :

יד **א'הח** אע"פ שהר"מנ"ם ז"ל
 כתב שנתחדשו דינים

שלא למדום מפי השמועה באחרת
 מ"ג מדות לא סלקא דעתך שכל
 מדה שנלמד ב"ג מדות הוא
 מחורש . אדרבא רובא דרובא הוא
 ישן

Mosch dize que se renovaron
 Dinim por los 13. modos
 se deve entender por esto, que
 13. modos es nuevo, antes al

todo lo prometido. Resuelve
 R. Hiyà esta duda por el mis-
 mo verso que dize. *Por que*
la requerirà .A. tu Dios de ti.
 Esta particula *de ti*, buelve al
 Votante, no al Heredero ; Er-
 go no prevarica. Esta duda
 nació a R. Zerà, por que vi-
 via casi 200. años despues del
 Templo, y no sabia como ha-
 zian en semejantes casos quan-
 do subsistia, y le respondieron
 como tengo dicho, por haver-
 se ofrecido la misma duda en
 tiempo de R. Hiyà, y haverla
 èl resuelto, con hazer reflexi-
 on sobre el verso ; y es indu-
 bitable, que en tiempo que
 subsistia el Templo, sabian co-
 mo se devian gobernar, sien-
 doles forçoso, por ser factible
 que frequentemente muriesse
 el Votante antes de haver cum-
 plido su Voto, y dudaria el He-
 redero si incurria en pecado de
 tardança por su principal. Por
 estos Dinim, y otros semejan-
 tes, dize R. Mosch de Egipto,
 que se inovaron, mas no, que
 ellos hayan inovado algo, por
 que entonces passarian por el
 precepto ; *No Añadas.*

13. *Cuz.* Bien.

14. *Ha.* Aun que Rabenu
 Dinim, que no los tenian a-
 con que se esplica la Ley, no
 todo lo que se aprende por estos
 opuesto la mayor de la mayor
 parte

parte, era sabido por lo que toca a la practica, mas los Tanaim y Emoraim aprendian aquel Din practicado, y sabido des del tiempo que se diò la Ley; por uno destos 13. modos; Te alegrarè pues el exemplo mismo que tengo ya alegado (*Dial. 2. §. 134.*) sobre el dia de Kipur. Es pues imposible que des del tiempo de nuestro Legislador Moseh, no fuese todo Israel lo que era la Afliccion de Alma que dize la Ley; Sin embargo si reparares en las palabras de la Baraità, diràs que no se supo lo que era hasta que lo esplicò el Autor de la Baraità; lo que no puede ser. Siguesse pues, que assi como en la Afliccion de Kipur, que es cosa antigua, el Tanà la escribiò como si fuera nueva, assi es la mayor parte delas cosas que se deduzen por los 13. modos. Manda el verso que se tome fruto de Arbol hermoso; este termino *Hermoso* es en nuestro sagrado Idioma *Hadàr* nombre equivoco, que ademas de lo dicho, puede significar tambien *Habitacion*. Valesè R. Abhù de la reflexion, e infiere deverse necessariamente entender por el *Cidron*, por que es el unico fruto, que habita, y persevera en el Arbol de un Año a otro. Es pues creible, que antes del reparo deste Sabio, no se supiesse que el fruto del Arbol hermoso fuesse *Cidron*? No puede ser; por que en la *Misnàh*, que se compilò muchos años antes del, Dize R. Ismahèl, que se deve tomar una Palma, y un *Cidron*, sin

ישן נושן לענין הדין לא שהתנאים והאמוראים למדו אותו הדין הידוע והנהוג מזמן מתן תורה במדה מן המדות והילך המשל עצמו שהבאתי (ויבט שני סימן ק"לד) על יום הכפורים שאי אפשר שמימורת מרע"ה לא יודע לכל ישראל מהו עינוי נפש האמור בתורה ואע"פכ אם תשים לבך אל דברי הברייתא תאמר שלא נודע מהו ער שבא תנא הברייתא ופירשו? וזה אי אפשר צריך לומר אם כן שכשם שבעינוי י"הכ שהוא דבר קדמון כתבו התנא כאילו הוא חדש כן חב הדברים הנלמדים בי"ג מדות:

ובפרק לולב הגזול דרש רבי אבהו הדר אל תקרי הדר אלא הדר לשון דירה דבר שדר באילן משנה לשנה וכי ס"ד שקודם דרשת רבי אבהו לא היו יודעין שפרי עץ הדר הוא אתרוג? והא במשנה א"ר ישמעאל שהיה הרבה שנים קודם לו לולב אהר

דף ל"א
ג"ע

haver

אחד ואתרוג א' ואין חולק עליו ?
אלא ודאי שלא נלמד מלישון
הכוונב אלא כך היה מקובל בכל
ישראל וקראת אסמכתא בעלמא .
ודע אדוני ששמרו כל העיקרים
הצריכים לכל הדינים בין בזמן
שב'ה קיים בין אחר החרבן :

ט' א'הכ כבר נתקררה דעתי
במה שתירצת דברי
הרמ'בס ז"ל . אבל עדין מערערים
על חז"ל לומר שמהלקותם הם
דקדוקים ודקדוקי דקדוקים עד אין
מספר באופן שגורמים עמל ורעות
רוח לקורא בהם וכל שכן
למעין :

י' א'הח אם יצא דבר מלכות
מלפניך שכל איש
ואיש יתן לך מעשר מכל מה
שמרויח סתם . יתחלקו כל בני עמך
לשתי כתות . האחת תחשוב
שכונתך על מה שאדם מרויח
בדרך משא וכתן אבל לא על
תנובות השדה . והשניה תאמר
שכונתך על הכל . ולהשקיט
מחלקותם ילכו אל אנשים יודעי
דעת ומביני מדע ואשר כח בהם
להבין אמרי ספר ורם יעיינו בדבריך
פעמים

campo ; La otra creyèra, que se estiende a todo ; para decidir pues esta question, recurririan a hombres Sabios, Entendidos, y Letrados. Estos estudiarian tus palabras muchas.

haver quien le replique ; Es fuerza pues creer, que no se aprendió de la Palabra del Verso, mas que assi tenian recebido todo Israel, y que del equivoco del verso, se valiò R. Abhù por señal, o memoria solamente. Deves pues tener por cierto, que conservaron todos los fundamentos principales de los Dinim, tanto en tiempo, que existia el Templo, como despues de su ruina.

15. *Cuz.* Quedo totalmente satisfecho de la esplicacion que diste a las palabras de R. Mofeh ; pero todavia murmuraràn de los Sabios, diciendo, que sus Questiones son sobre innumerables menudencias, que causan molestia, y enfado a los que las leen, y mucho mas, a quien se aplica a estudiarlas.

16. *Ha.* Si mandaras publicar un Edicto, donde ordenaras, que cada persona te pagara el Diezmo de todo lo que gana en absoluto ; es cierto que tus Vassallos se dividirian en dos Classes, la una entendiera, que tu intencion es que paguen solamente de lo que ganan por via de negocio, mas que no pretendes sobre los frutos del

chas vezes, repararian en ellas, apuntandolas con mucha atención, y aplicacion, discurtiria uno con otro, manifestando cada uno su opinion, y alegando sus pruevas. Y del mismo modo harian, para entender un Contrato, o Testamento, procurando penetrar las palavrás del Estipulante, o Testador; Si en las palavrás pues de un mortal, se apunta, y se repara tanto, por que no se deve apuntar, aplicar, e inquirir en las palavrás del Rey de Reyes de los Reyes Bendito sea su santísimo Nombre, que son nuestra vida, y todo nuestro bien?

17. *Cuz.* Es cierto que essa es nuestra obligacion, y esso nos conbiche. Pero que haremos, quando nuestros Contrarios afirman, que todas estas Menudencias fueron inventadas por los Sabios sin que tengan fundamento en el Sagrado Texto, ni en el Entendimiento?

18. *Ha.* Yo provaré lo contrario.

19. *Cuz.* Atiendo.

20. *Ha.* Tenemos obligacion de dezir la Semáh, la Mañana, y la Noche, como dize el verso; *T hablarás en ellas en tu acostarte; y en tu levantarte;* Haviendo pues la Ley señalado un tiempo, es fuerza examinar, quando empieza, y termina la

פעמים רבות • וידקדקו בהם ברוב דקדוק ועיון ופלאול • ויתוכחו זה עם זה • זה יאמר בכה וזה יאמר בכה זה יביא ראיה לדבריו וזה יביא ראיה לדבריו • ובוזה הדרך עצמו יתנהגו להבין דברי שטר או צוואה כרי להבין כונת הדברים • ואם על דברי בשר ודם מדקדקים ומפלאלין כול כך • למרה לא ידקדקו ויפלאלו ויעיינו יותר ויותר בדברי ממה הקנה שהם היינו ואורך ימינו ?

י"ז **א'הב** איין ספק שכך חובתנו וכך נאה לנו אבל מה

נעשה שהרי המכחישים אומרים שכל הדקדוקים המציאותם הו' מעצמם מבילתי שיהיה להם שורש לא בכתוב ולא בשכל ?

י"ח **א'הה** אני אוכח בהפך אם יגזור ה' :

י"ט **א'הכ** השמיעני את קולך כי קולך ערב לי :

כ' **א'הח** חייבין אנו לקרות קרית שמע שהרית וערבית

דברים ו' שנאמר ודברת עם וגו' ובשכבך ובקומך • וכיון שהתורה הגבילה זמנה ממילא צריכין אנו לחפש מאימתי מתחילין ומסיימן השחר והערב ?

Mañana, y la Noche; Es necesario

והערב ? וצריך שנדע אם השחר
מתחיל משיעלה עמוד השחר או
כהנץ החמה ? וכן אם הערב
מתחיל אחר ביאת השמש או אחר
צאת הכוכבים ? וא"כ השאלה
הזאת אינה מיותרת אלא צריכה
ועיקריית למצות ק"ש אדרבא
בלעדה לא נדע מה נעשה :

ויקרא כ"ג

וכן בפאה הכתוב אומר ל'א
תכלה פאת שרך בקצרך .
ולא פירש גבול השדה וכיון שאמר
שרך בלשון יחיד ברור הוא שכונת
הכתוב שיתנו פאה מכל שדה
ושדה אפילו שיהיו לאיש א' שדות
הרבה . וא"כ צריכין אנו לידע
במה יבחנו שדות של איש א' זה
מזה אף שיהיו תכופים וזה מפורש
ברפ"ב דפאה דתנן התם ואלו
מפסיקין לפאה הנחל והשלולית
וכו' ר"ל שאם יש בין שדה לשדה
דבר מפסיק כגון נהר . או אמת
המים . או דרך של ארבע אמות
וכו' הרי אלו שתי שדות . ואע"פ
שתם של בעל א' צריך ליתן ב'
פאות . עוד אם יזרע אדם שדהו
הציו חטים וחציו שעורים שהן
שני

que, o un Camino ancho 4.
minan por dos, aun que sean
Rincon por cada Campo. Si
po medio de Trigo, y medio

cessario pues saber, si la Ma-
ñana empieça quando aparece
la Aurora, o quando nace
el Sol ; Como tambien si la
Noche empieça luego que se
pone el Sol, o quando empie-
çan a salir las Estrellas. Esta
question pues, no es por nin-
gun modo superflua, antes
necesaria, e importante para
saber el preciso tiempo de la
Semah, y sin averiguarla no
podriamos saber como nos de-
viarnos govarnar.

Manda el S. T. *Que no se* Levit. 23:
22.
siegue del todo el Campo, mas que
se dexen un Rincon para los Pobres.
Sin manifestar, que entiende
por Campo. Diciendo pues
Campo, en singular, es claro
que la intencion de Dios es,
que se dexen un Rincon en cada
Campo, aun que muchos
Campos sean de un solo Dueño.
Es fuerça pues saber, como
se deve circunscribir un campo,
y que division ha de haver en-
tre dos campos de un mismo
Dueño, para que se llamen dos,
aun que estèn contiguos ; Esta
question, se esplica en el 2º
Capº. de Peah. donde dize, que
haviendo entre un campo, y
otro, alguna cosa que los divi-
da, como un Rio, un Estan-
Codos, se reputan, y deno-
de un Dueño, y deve dexar un
sembrare un hombre un cam-
de Cevada, que son dos dife-
rentes.

rentes especies, es necessario fiber, si deve dexar un Rincon, o dos, por que no sabemos, si quando dize la Ley, *Rincon de tu campo*, entiende por el nombre *Campo* el mismo campo, o la *Simiente*, hablando como suelen hablar los hombres vulgarmente, que adaptan el nombre de Campo indiferentemente, tanto al Fondo, como a la Simiente, y segun esto decidieramos la Question, diziendo, que si quando la Ley, dize *Campo*, entiende por la Simiente, habiendo sembrado dos especies aun que en un Campo deve dexar dos Rincones, y si la Ley entiende por Campo, el Fondo como suena, aunque huviera sembrado 100. especies diferentes, no devia dexar mas de un Rincon. Assi tambien, si huviesse segado la mitad del campo, y vendiesse despues la otra mitad sin segar, nace la question a quien incumbe dexar el Rincon, si al que empecò la segada, o al que la terminò? Dime agora Señor, hallas aqui alguna clausula, o menudencia superflua?

21. *Cuz.* No hay duda que todas estas cosas son capitales, e importantes, siendo imposible observar los Preceptos de Dios perfectamente, ignorandolos. Pero todavia se puede preguntar, como habiendo conservado los Fundamentos (de la Ley Mental) olvidaron la Esplacacion de los Fundamentos?

שני מינין צריכין אנו לידע אם נותן פאה א' או ב' לפי שאין אנו יודעין אם כשאמר פאת שוך מייחס שם שדה לקרקע או לזרע ודברה תורה כלשון בני אדם שמחליפין פעמים רבות שם זרע בשדה ושם שדה בזרע ונפקא מינה שאם כונתו על הזרע אם זרע ב' מינין אע"פ שזרעם בשדה אחד נותן שתי פאות ואלו שדה היינו כמשמעו אפילו זרע מאה מיני זרע בשדה א' אינו נותן לא פאה א' וכן קצר הצירה בתחלה וא"כ מכר הציה על מי הוכרת פאה על הקוצר שהתחיל או על הלוקח שגומר? אמור נא לי אדוני המלך הנמצא בזה דבר מיותר או דקדוק מיותר?

א"ה כ"ג אין ספק שכל אלו דברים ראשיים ועיקריים ואי אפשר לקיים מצות ה' כהוגן בלתי ידיעתם אמנם יש מקום לשאול איך שמרו העיקרים ולא שמרו פירוש העיקרים?

כ"ג א"ה

כ"א ה"ח כרי להשיב לשאלה
הזאת מוכרחני להציג

לפניך מרה היה משפט ישראל
ומעשהו לענין תורה שבע"פ ולזה

פ"א מה'
ממרים דין'

אערוך דברי הרמ"ב ז"ל שכתב
וה"ל . דבר קבלה אין בהן מחלוקת לשלם .

וכל דבר שתמצא בו מחלוקת בידוע שאינו קבלה
ממשה רבינו . ודברים שלמדין מן הדין אם
הסכימו עליהן ב"ד הגדול הרי הסכימו . ואם
נחלקו בהן הולכין אחר הרוב ומוציאין דין אחר
הרבים וכן וכו' : ד כשהיה ב"ד הגדול קיים
לא היתה מחלוקת בישראל . אלא כל דין שנוגד
בו ספק לא' מישראל שואל לב"ד שנעירו אם ידעו
אמרו לו ואם לאו הרי השואל עם אותו ב"ד או עם
שלוחיו עולין לירושלם ושואלין לב"ד שבאר הבית אם
ידעו אמרו לו . ואם לאו הכל באין לב"ד שעל
פתח העירה . אם ידעו אמרו להן . ואם לאו
הכל באין ללשכת הבוית לב"ד הגדול ושואלין .
אם היה הדבר שנוגד בו הספק לכל . ידוע
אנל ב"ד הגדול בין מפי הקבלה בין מפי המדה
שדנו בה אומרים מיד . אם לא היה הדבר ברור
אנל ב"ד הגדול דנין בו בשעתן ונושאין ונותנין
בדבר עד שסכימו כולם או יעמדו למנין וילכו אחר
הרוב . ויאמרו לכל השואלים כך הלכה והולכין
להן . משבטל ב"ד הגדול רבתה מחלוקת בישראל
זה מטמא ונותן טעם לדבריו מה מטמא ונותן

טעם
la Ley, selo dezian luego, quando no,
hasta que acordassen todos, o que se pudiesse en votos y se siguiese el
mayor numero, y entonces comunicavan al Consultante, lo que havian
determinado. Despues que faltò el Gran Senado, aumentaronse las Con-
troverfias, por que si uno supone ana cosa Imunda alega sus razones, si

22. Ha. Para resolver esta
Question, es fuerça representarte
como se governava Israel en
la Ley Mental. Para esso alegarè
las Palavras de R. Mofeh,
el qual dize. *Iamàs hay contro-
versia en la Tradicion, y donde
hay controversia, es cierto, que
no es Tradicion de nuestro Legis-
lador Mofeh; Pero las cosas que se
deduzian por Discurso, si convenia
en ellas el Gran Senado, quedavan
determinadas por lo convenido,
mas habiendo controversia, se to-
mavan los votos, y se determina-
va por la mayor parte. Quando
subsistia el Gran Senado, no havian
controversias en Israel, por que en
naciendo duda, cada uno pregun-
tava al Magistrado de su Tierra;
si sabia resolverla, la resolvia, quan-
do no, iba el Autor de la question
con su Magistrado, o sus Inviados a
Ierusalem, proponia la question a un
Magistrado (de 23.) que residia
enel monte de la casa Santa; si
sabia resolverla, la resolvia, quan-
do no, ivan todos a otro Magistrado
que residia en la puerta de la Ha-
zarah, y no resolviendola, acudi-
an al Gran Senado, el qual
si tenia la resolucion por Tradicion,
o deduzida por alguno delos*

13. modos, con los quales se esplica
se proponia el caso, y se discurria;
hasta que acordassen todos, o que se pudiesse en votos y se siguiese el
mayor numero, y entonces comunicavan al Consultante, lo que havian
determinado. Despues que faltò el Gran Senado, aumentaronse las Con-
troverfias, por que si uno supone ana cosa Imunda alega sus razones, si

otro la supone Limpia haze lo mismo, y assi hazen tambien para lo Prohibido, y Licito. Dos Sabios, o dos Tribunales, que nacia entre ellos controversia despues que no hay Senado, o en tiempo que lo havia, y no sabian la Determinacion del Caso que se consultava, tanto que la question huviesse nacido entre dos contemporaneos, o successores, y que uno entendiesse ser Limpio, lo que otro juzgava ser Imundo, o que juzgasse Prohibido, lo que el otro juzgava Licito, si es cosa de Ley, deve se seguir al que Prohibe, si es de Sabios, al que Permite.

Deves mas advertir, que todo el anhelo de los Sabios, y sus Discipulos era confervar los fundamentos de la Tradicion con su explicacion ; Pero como jamas se compilo Libro de Ley Mental, hasta la Misnah, era muy facil el olvidarse, y assi hazian increíbles diligencias para confervarlos, por que olvidandose, olvidavase por consecuencia la Ley, y se hallarian muy embaraçados, no siendo facil imaginar, que escribir dos Letras en Sabat sea obra ; Lo mismo sucederia en lo Trefo, por quenadie podia imaginar, que quando dize el verso, *Carve arrebatada enel Campo no comais,* entienda prohibir tantas fuer-
tes de Trefo que numeran los Sabios ; Pero en la explicacion de los Principios, no sucede lo mismo, pudiendo el Sabio atañerla por discurso, o por otras vias ; Sin embargo, todo lo

טעם לדבריו • זה חוסר חס מחיר : ה שני חכמים או שתי דעות שנתלקו שלא בזמן הסנהדרין או עד שלא היה הדבר ברור להם בין בזמן א' בין בזמן ב' זה אחד מטעם וז' מטעם • א' חוסר חס מחיר חס אינו יודע לתיבן סדן נועם • בשל תורה הלך אחר המחמיר בשל סופרים הלך אחר המיקל ע"כ : (כל דברי דין ד' הם ברייתא בפ' אלו נחקקין דף פ"ט רע"ב : ונתוספתא פ"ב דמגינס וע"ו דסנהדרין :

עוד יש לך לידע שכל מגמת החכמים והתלמידים היתה לשמור העיקרים ופירושים • אבל כיון שלא חובר ספר מתורה שבע"פ עד המשנה היה נקל לשכחם • ולכן היו עושים כל מאמצי כחם לזכור העיקרים שאם ח"ו ישתכחו תשתכח תורה מישרא ולא ימצאו כל אנשי היל יריהם • כי איך יודע שהכותב שתי אותיות חייב משום מלאכה • וכן בתפיות מי יאמר שכל מרה שמנו חכמים בפ' אלו טרפורת נכלל בתורה תהיה סוג ובשר בשרה טרפה? אמנם בפירוש העיקרים אינו כן לפי שזכר החכם למצוא או בדרך סברא • או בכמה דרכים אחרים • ואע"פ היו כחבין בקונטרסים

entienda prohibir tantas fuer-
tes de Trefo que numeran los Sabios ; Pero en la explicacion de los Principios, no sucede lo mismo, pudiendo el Sabio atañerla por discurso, o por otras vias ; Sin embargo, todo lo

בקונטרסים כל מרה שלמדו או
שמעו . וכל דבר מסופק יביאון אל
ב'ד הגדול שמשם תצא תורה ובכן
לא היתה בישראל מחלוקת וכל
איש ואיש על מקומו יבוא בשלום .
וכן היה נוהג עם ה' כל הימים
אשר עמד טעמו בו וריחו לא
נמר . ולפיכך לא מצינו מחלוקת
כלל ויקר בתנאים הקדמונים
אלא אם כותה לסמוך על
שלמי הגינה ועולת ראיה ב'ט
והיינו דהכתוב אומר וסמך
את ידו על ראש קרבנו .
וק'ל שאסוד להשתמש בבעליהים
ב'ט משום שבות דהבנן . והסמך
סימך בכל כחו . ומ'ד שלא לסמוך
ס'ל דלא אמרינן תקף לסמיכה
שחיטה . הילקך יסמך מע'ים .
זוהי לברה המחלוקת שנמצאת בין
התנאים הקדמונים ז'ל ושמאי והלל
נחלקו בג' דברים בלבד הנה הנם
בדיש פ'ק רעיוות . אבל משרבו
תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל
צדק רבו מחלוקות בישראל ונעשית
תורה

פ'ט דמנינה
דף י'וסע"ה
ויקרא א'

lo que aprendian, y oyan, lo
escribian en ojas, o quadernos
Sultos, y ocurriendoles duda,
recurrian al Senado, de donde
salia la Decision; por esta causa
no havia question en Israel, y
todos vivian sossegados. Deste
modo se governaron todo el
tiempo que se conservò el lustre,
y resplandor de nuestra
Nacion; Esta es pues la causa
por que no se hallan questions
entre los Antiguos Tanaym,
fino es Vna sola, a saber, si el A-
mo puede en dia de Fiesta assu-
frirse sobre el Sacrificio que tra-
hia para ofrecer, o comer en
la misma Fiesta. El caso es,
que el verso dize, que llevan-
do un hombre un Sacrificio,
Assufrirà su mano sobre cabeça de Levit. i.
su Sacrificio. Los Sabios prohi-
bieron fervirse de Animales en
dia de Fiesta; como pues, el que
se assufria, devia hazerlo con
toda fuerça (era fervirse) y el
que juzgava que no se devia as-
sufrir en fiesta, juzgava tambien
no ser necessario que la degolla-
dura siguiesse inmediatamente,
despues del Assufrir, y assi dezia
que se podia Assufrir des de la
bispera de la Fiesta, y degollar
en la Fiesta; Otros afirmavan dever fer las dos acciones ime-
diatas: Esta es la Question, que se halla entre los Antiguos Ta-
naym, con otras tres entre Hilèl, y Samày, trahidas en el
Cap. i. de Hadayot. Mas despues que multiplicaron los Di-
cipulos de Samày, e Hilèl, que no sirvieron todo lo necessario,
multiplicaronse las controversias en Israel, de forma que pa-
recia

recia que havia dós Leyes, como consta de muchos lugares de la Guemará.

23. *Cuz.* Como practicavan pues el Assufrir, todo el tiempo que durò la question, que fue de Cinco Senados successivos?

24. *Ha.* Pareceme que se haria en Fiesta, por que es cierto que es de Ley, y la question era, si devia seguir inmediatamente despues de la Degolladura. Ademàs que la prohibicion del assufrir en fiesta, no es sino de Sabios, la qual no tenia uso en el Templo. O Tambien puede ser que algunos dexassen de assufrir, no siendo ceremonia esencial, de forma que si se huviesse omitido, no por esso quedava invalido el Sacrificio; Luego si el assufrir en si no era esencial, mucho menos seria el hazerse imediate, o no.

25. *Cuz.* Siendo todos los Controvertientes Principes, y Vicarios del Senado, a que fin Cinco Senados disputaron una materia, cuya decision dependia dellos, por ser cosa dudosa? como no se puso a votos para determinar, si el Degollar devia ser imediato al Assufrir, o no? que con esso cessarian las Controversias?

26. *Ha.* Puede ser que no quiziessen ponerla a votos, esperando cada uno de persuadir al otro con el tiempo.

27. *Cuz.*

תורה כשתי תורות כדגרסינן בפ' דף פ"ט ע"ב °הנחנקין ובתוספתות שהבאתי לעיל :

כ"ג א"הכ ואיך היו נורהין בסמיכה כל ימי משך

המחלוקת שהיו חמשה בתי דינין זה אחר זה ?

כ"ד א"הח נראה לי שהיו סומכין כי"ט משום דסמיכה

אליבא דכ"ע דאורייתא ולא פליגי אלא כתכיפה ועוד דאיסור סמיכה

אינה אלא משום שבות וק"ל דאין שבור במקדש (אבל קשה אם כן

למה אמרו שלא לסמוך ונרדף עיון) °ואפשר שמקצתן לא היו סומכין כי"ט

מפני שסמיכה שירי מצוה ואינה מעכבת ° ואם היא עצמה אינה מעכבת כל שכן אם אינה

תכופה :

כ"ה א"הכ אם כל החולקים היו נשיאים ואבות כ"ד °

למה נחלקו ה' דורות על דבר שהוא בני יפלאולא עמדו לכנין

ופסקו אם צריך תקף לסמיכה שחיטה או לא ? ובוה תתבטל

המחלוקת :

כ"ו א"הח אפשר שלא רצו לעמוד במנין על

זה ° מפני שכל אחד היה מבקש להעמיד הבירו בסברתו במשך הזמן :

כ"ז א"הכ

מסנה פ"ט
דונקות דף
כ"ג ע"ב
והר"מנס
פ"ג מהלכות
מעשה
הקדמות
דף י"ב

כ"א **א"הכ** כל זמן שמענתי טענת
שמה בשם המכהישים

קמת כנגדם כארירה, ישאג וביטלת
טענותם באמריך ברי ושמה ברי
עדיף ועכשיו שמענת שמה היא
להנאתך ולטובתך החזקת בה?
והלא לא נכון לעשות כן:

כ"ב **א"הח** סתרת טענותיהם
מפני שהייתי טוען

ברי והם היו רוצים לכתור דברי
כמענת שמה ואין ספק שאין כח
ביד טוען שמה לסתור ברי אבל
בסמיכה מודה אני לפניך שהכל
שמה מפני שאין מי שיוכל לטעון
ברי וככן אם באולי המצא ימצא
מי שטוען ברי בראיות מספיקות
אבטל דברי מפני דבריו:

כ"ג **א"הכ** דברי פי חכם חן
ועתה הודיעני למה

התחילה המחלוקת מתלמידי שמה
והלל ומהו שלא שמשו כל צרכן?
כ"ד **א"הח** לא שמשו כל צרכן
ר"ל שלא עמדו אצל

רבותם הזמן הצריך לשמוע פירוש
העיקרים ומה נולדה המחלוקת
ביניהם:

כ"ה **א"הכ**

dezir, que no firvieron todo lo neccessario?

30. *Ha.* Quiere dezir, que no assistieron con sus Maestros todo el tiempo neccessario, para instruirse suficientemente, en la esplicacion de los Dogmas de la Tradicion. Y de aqui nacieron entre ellos las Questiones.

27. *Cuz.* Todas las vezes que yo aleguè alguna razon possible de *Puede ser*, por parte de los Contrarios, te pusiste contra ellos, como un Leon, y no hiziste cuenta de lo que alegavan, diciendo, que comparando lo cierto, con lo dudoso, deve ser siempre preferido lo cierto; agora que te conviene valerte de la misma razon, te la adaptas, y te firves della? no es justo hazerlo.

28. *Ha.* Yo confutè sus razones, por que las que yo alego son ciertas, y ellos pretenden contradezirlas con posibles, siendo indubitable, que lo *Possible* no puede derogar lo *Cierto*. Mas en la funcion del *Assufrir*, confieso que lo que discurro, es solamente *Possible*, no habiendo quien pueda afirmar algo de cierto, y assi, si acaso huviera quien afirmasse otra cosa por cierta con razones solidas, me retrataria luego, para seguir lo que èl provára.

29. *Cuz.* Hablas como Sabio. Pero dime agora, por que empezaron las Controversias des de los Discipulos de Samày, e Hilèl, y que quiere

31. *Cuz.*

31. *Cuz.* Y por que no affistieron todo el tiempo necesario?

ולמה לא עמדו אצלם כל זמן המספיק?

ל"א א'הב

32. *Ha.* Es fuerça relatar-te la constitucion, y estado de Israel por mayor des del tiempo de Samày, e Hilèl, que fue la Septima succession de los Tanaym, hasta Rabenu Hakadòs. Deves pues saber Señor, que estos Justos florecieron en tiempo del Rey Herodes, el qual matò a todos los Sabios de Israel, dexando solo a Babà hijo de Bottà, (como consta del principio de Babà Batrà) por recelar no le quiziesen obedecer, por no ser Israelita de Nacion, pues Dios manda. *De entre tus hermanos pondràs sobre ti Rey.* Y aunque se reconciliò despues con ellos, y los honró, y estimò el resto de su vida, despues de su muerte huvieron muchas guerras, y miserias, por que fossegando por algun tiempo las guerras externas, no paràvan por esto las civiles, e intestinas, entre los Saduceos, y Phariseos, y el que se hallava mas fuerte usurpava el dominio. A estos sucedieron los Sicarios, los quales mataban ocultamente los Justos, Pios, Sabios, y Nobles, que anhelavan por sosiego, y quietud, y los pocos que quedaron, huyeron unos a una parte, y otros a otra, viendo el extremo peligro que corrian, con que quedaron los Discipulos destituidos de Maestro,

מכרח אני להגיד לך מעמד ומושב ישראל מימי שמאי והלל שהיו דור שביעי לתנאים עד רבינו הקדוש דרך כלל. דע אדוני המלך שהצדיקים האה חיו בזמן הורודוס המלך אשר הרג את כל חכמי ישראל חוץ מבבא בן בוטא מיראתו פן ימאנו במלכותו לפי שלא היה מודע ישראל וכתוב מקרב אחיך תשים עליך מלך וא"ע שאתר כך השלים עמם ויבברם וינשאם כל זמן שהיתה לו ישיבה בעולם. הנה אחר מיתתו רבו המלחמות ותקפו הצרור' כי אם מחוץ לא תשכל חרב שונאי ישראל מחחרים אימת הצדוקים והקדושים זה על זה ובל דאלים גבר ומתנשא לאמר אני אמרוך. אחר כך קמו הפרצים על הצדיקים והחסידים והחכמים והשועים המבקשים לנפשו השקט שלה ומרגוע. ויהרג מהם כרצונם בהחכא והנשארים ברתו אחר הנה ואחר הנה כי ראו כי כלתה עליהם הרעה וישארו התלמידים בלי רב

ב"ב דף ג' יוסטון בספרו לרומים דברים י"ז סע"ח

בצאן

כצאן אשר אין להם רועה בתוך
 זמן לכורם • ואיתא ב"ה ° שעשר
 גלויות גלתה סנהדרין ובשבת
 כתבו ° עד שלא חרב הבית מ'
 שנה לא דנו דיני נפשות • וכתב
 רש"י משום דנפישו רוצחים • אח"כ
 נחרב בית המקדש ותשקוט הארץ
 קצת שנים • עד אשר היהודים
 אשר במדינת ציר"ני ואשר
 במלכות מצרים קמו על הרומיים
 והיזנים היושבים שם ויכו בהם מכת
 חרב והרג ואברזן וכמעט שנתנו
 הארצות ההם שממה מבלי יושב •
 והיהודים אשר באי ציפ"רי הרגו
 בה מאתים אלף וישלח עליהם
 טראג' יאנו קיסר רומי חיל גדול
 ויהרגו מספר עצום ונורא של
 יהודים • וזה נמצא ברמז בירושלמי
 דסוכה פ' החליל ובמדרש איכה
 בפסוק על אה אני בוכיה • וכן על
 פסוק רוב אורב הוא לי • אמרו •
 רוב זה אספסי' אנוס • אדי זה
 טרכי'נוס • אבל צריך להגיד
 טראג' יאנו במקום טרכי'נוס • ומת'
 טראג' יאנו וימלוך אחריו אדריאנוס
 קרובו • ודי מקץ שנים למלכו ויא
 ויבנו את ירושלים והיהודים נתנו
 יד ויקימו חומותיה ויצבו דלתותיה
 ויאחזו בתופה ויבאו תנים גם כן
 לגדל בה ויקימו אסרים וחמנים
 ומזבחות

esto, como ovejas sin Pastor
 en lo mejor de sus estudios. En
 confirmacion desto, dizen enel
 Tratado de Rosaffanah, que
 diez transmigraciones padeciò
 nuestro Senado. Y en Sabat a-
 firman, que 40. Años antes
 dela desolacion del Segundo
 Templo, no juzgavan en Cri-
 minal, por que havian muchos
 Homicidas, segun esplica Ras-
 sy; Despues se destruyò la
 Casa Santa, y quedaron posse-
 gados por algunos Años, hasta
 que los Judios de Cirene y
 Egypto, se amotinaron contra
 los Romanos, y Griegos sus
 cohabitantes, e hizieron un
 grande estrago, de forma que
 dexaron aquellas tierras casi
 despobladas; Los Judios de
 Chipri hizieron enessa Isla lo
 mismo, matando enessa 200.
 mil; Llegado esto a la noticia
 del Emperador Trajano, em-
 biò contra ellos un potentissi-
 mo exercito, qual matò un
 imenso numero de Judios. Esto
 se halla apuntado por nuestros
 Sabios en algunas partes. A
 Trajano sucediò su sobrino
 Adriano, el qual despues de al-
 gunos años de Imperio, ha-
 viendo mandado que se resta-
 rasse Ierusalem, acudieron los
 Judios a reedificar los muros,
 a ponerle puertas, y a poblar-
 la, acudieron tambien Gentiles
 para

para lo mismo; Edificando pues estos, Templos, y Altares a sus **Idolos**, no pudieron sufrirlo los **Iudios**, alegando no deverse consentir que los Gentiles **Idolatrass** pusiessen sus abominables **Simulacros** en la Santa ciudad escogida de Dios. Fomentavase mayormente su indignacion, viendo que despues de la guerra de Trajano se les havia prohibido el professar el Divino culto; irritados pues, levantaronse contra los Gentiles, haziendo enellos notable estrago, fiados en **Ben Cohavà** (que significa hijo de la estrella,) llamado (despues del defengañõ) **Ben Cuzibà** (que quiere dezir hijo dela mentira.) Oyendo esto **Adriano** vino sobre ellos con un numerosissimo Exercito enel año 10. de su Imperio, y derrocò la famosa ciudad de **Bitrèr**, 52. años despues de la destruicion de la segunda Casa con cinquenta castillos y 985. lugares abiertos, haziendo un increíble estrago de Iudios; Con esto se aniquilò del todo la grandeza de Israel, hasta que **Dios** se sirva restaurarla en nuestros dias por nuestro **Maffiah**; Entonces murieron los **Diez Sabios**, que llamamos los **Diez Matados** del Imperio, como queda indicado (*Dial. 2. §. 16.*) a saber por fantificar el nombre de Dios. La reedificacion de Ierusalem por orden de **Adriano**, fue despues de la muerte de **Raban Iohanàn** hijo de **Zacay**, y **Raban Gamliel**; y esto es lo que narran enel **Medràs**, que en tiempo de **R. Yehosuah** hijo de

וּמִזְכוּת לְבַעֲלִים . וַיְהִי אַף הַיְהוּדִים וַיֹּאמְרוּ הֵיטֵב בְּעֵינֵי ה' שֶׁהָעֵרְלִים הַמְתוּעֵבִים יִשְׂמוּ צֶלֶם פֶּסֶלם בְּעִיר אֲשֶׁר בָּחַר ה' וַיִּמְאֹו אֶת עִיר הַקֹּדֶשׁ . וְעוֹד חָרָה אַפֶּס כִּי אַחֲרֵי מַלְחַמַת טְרַאגִ' אֲנוֹס נֹאסֵר לָהֶם לֵלְכֵת בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֶבֶד ה' . לָכֵן קָמוּ עַל הָעֵרְלִים וַיְכּוּ בָהֶם מַכָּה רַבָּה כִּי בָטְחוּ בֶּבֶן כּוֹכְבָא . הַנִּקְרָא אַחֲכ בֶּן כּוֹזִיבָא . וַיִּשְׁמַע אֲדֹרִיאָנוֹס וַיָּבִיא עֲלֵיהֶם בְּהִיל כֶּכֶר מְאֹד בִּשְׁנֵהָ הָעִשְׂרִית לְמַלְכוֹ . וַיְהִי וַיִּהְיוּ אֶת הָעִיר הַגְּדוּלָּה בֵּיתֵר בִּשְׁנַת נ"ב לְחֶרְבֵן הַבַּיִת עִם חֲמִשִּׁים עָרֵי מְבָצָר וַתִּתְקַפֶּה עָרֵי הַפְּרוּזֵי וַיָּמַת עִם רַב מִיִּשְׂרָאֵל . כִּדְאִיתָא דִּקְכ"ו ס' א' בַּפ' הַנִּזְקָקִין וְאִז נִגְרַעָה קֶרֶן יִשְׂרָאֵל עַד יִצְמַח קֶרֶן לְדוֹר בִּבִּיא וְנִהְרְגוּ עֶשְׂרֵה הַרוּגֵי מַלְכוּת בְּאוֹתוֹ הַפֶּרֶק עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם . כֹּאֲשֶׁר הוֹכַחְתִּי (וַיְכּוּ שְׁנֵי סִימָן יו') וְאֲדֹרִיאָנוֹס צוּה שֶׁתִּבְנֶה וְתִכּוֹנֵן עִיר יְרוּשָׁלַם בְּדוֹר אַחֲרֵי רִ' בְּזוֹרִג' . וְהָיִינוּ שְׂמִינֵינוּ שְׂבִימֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן הַנּוּנְיָא שֶׁהָיָה אַחֲרֵי

אחר מה' תלמידי ריבזו כדאיתא
 ° בפ"ב דאבות גזרה מלכות שיבנה ^{השנה מ'}
 בית המקדש כדאיתא בכ"ר סדר
 תולדות יצחק (סוף ע' ס"ד) עמדו
 פפוס ולוליאנוס והושיבו שולחנות
 בדרכים להספיק מחיה ומזון וכסף
 וזהב לעולי הגולה. הלכו כותיים
 והלשינו למלך לאמר אם תבנה
 העיר הזאת לא יתנו עוד לך מס
 וימרדו בך. אמר הקיסר דבר
 המלך אין להשיב. אמרו לו צוה
 שיוסיפו או יגרעו מן המדה הראשון'
 כל שהוא והן בטלין מאליהן. וכן
 עשה. ויהי כשמוע בני ישראל את
 הדבר הרע הזה געו בבכיה בבקעת
 בית רמון. וייראו זקני הדור פן
 ימרדו במלכות. ויאמרו ילך רבי
 יהושע בן חנניא ויפייס את העם.
 הלך ואמר להם ארי טרף טרף
 ועמד עצם בגרונו ואמר כל מי
 שמוציאו אתן לו שכר גדול. בא
 קורא מצרי שחרטמו ארוך והוציאו
 ואמר לארי תן לי שכרי. אמר לו
 הארי לך והתפאר שנכנסת בפי
 הארי בשלום ויצאת בשלום. כך
 דינו שנכנסנו לאומה זו בשלום
 ויצאנו בשלום. וזה רבי יהושע בן
 חנניא תלמיד ריבזו הירי בנ"ב
 שנים

Hananià, que fue uno delos cinco Discipulos del dicho R. Iohanàn, mandò el Emperador que se edificasse el Templo; Papòs, y Lulianos, (devotos Iudios) mandaron disponer Mesas por los caminos con alimento, y dinero para los que venian del cautiverio; Los Samaritanos representaron al Emperador, que si se restaurava Terusalem, havian de negarle la obediencia, respondió que su decreto era irrevocable; Aconsejaronle que mandasse alterar las medidas del Templo, que de suyo desistirian, hizose assi. Sintió tanto el pueblo esta novedad, que prorumpió en doloroso llanto enla vega de Bet Rimon; Recelando pues los Viejos dela Nacion, no se amotinassen contra el Imperio, mandò a Riby Yehosuah hijo de Hananià procurasse fofregarlo, hizolo con el figuiente Apologo.

Haviendosele atravesado un guesso enla garganta del Leon, dixo que daria un gran premio a quien se lo facasse; Vino laGrulla, y con su pico largo se lo facò; pidiendo al Leon el prometido premio, dixole, Jactate que entraste en la boca del Leon en paz, y saliste en paz. Assi bastanos el haver entrado con esta Nacion en paz, y haver salido en paz.

Este R. Yehosua hijo de Hananià discipulo de R. Yohanàn hijo de Zakay, floreció en los
 R 52. años

52. años, que huvieron entre la destruicion del Templo a la de Bitèr, La orden de reedificar el Templo fue del Emperador Iulian, que llaman Apostata, por haver dexado la Fè Cristiana, para professar la Idolatria de los Gentiles; siguese pues, que entre la primera orden a la segunda, passaron mas de 250. años; Es fuerça luego dezir, que Dos Decretos salieron, uno de Trajano, o Adriano, otro de Iulian, y deste de Iulian no se haze mencion en nuestros Autores, mas si en las historias de los Papas en el año 365. de la Era Cristiana, en tiempo de Damaso Papa 38. segun escribe Platina en las Vidas de los Papas. Delo alegado consta, que des del tiempo de Samay, e Hilèl por delante, ivan los hijos de Israel deteriorando, sobreviniendo desgracias, y sin tener paz, descanso, ni sosiego, hasta que llegaron al extremo de los males, con la ruina de Ierusalem primero, y de Bitèr despues; y assi cada uno procurava evitar la guerra, los trabajos, y las desdichas, con que no havia lugar, ni de enseñar, ni de aprender; quando pues venian a esplicar los principios generales de la Tradicion, uno dezia me parece esto, otro dezia no me parece sino esto;

שנים שבין חרבן הבירה להרבן ביתר ואילו ציוי בנך ב'ה היה בזמן הקיסר יוליאן הנקרא מורד לפי שמרד באמונת הנוצרים וחזר והקים מצבות לאילים • נמצא שבין בנין של ריב"ה לבנין הקיסר יוליאן יש יותר מר"ן שנים • א"כ צריך לומר דתרי בניני הוו • חד בימי טראניאנו או אדריאנוס וחד בימי יוליאן • ושל יוליאן לא נזכרה בספרינו לא בדברי הימים של האפיפיורים בשנת' שס"ו לחשבונם בימי דמ"ס אפיפיור ל"ה • כאשר כתב פלאט' ינא בעל ספר חיי אפיפיורים • הרי שמימות שמאי והלל ואילך היו בני ישראל הולכים ודלים • והזה על הורה תבוא לא שלנו ולא שקטנו ולא נחנו ויבא רגז ב' הרבנות של ירושלם כראשונה • ושל ביתר באחרונה • ובן איש לדמו פנו למלט את נפשם מקול תרועת מלחמה ומתוקף הצרות ורוע הגזרות ולפיכך לא היה להם פנאי לא ללמוד ולא ללמד • ויהי כי באו לעיין בפירוש העיקרים זה אומר כך נראה לי • זה אומר כך נראה לי • ואם באולי אמה תלמיד זרין

y si acaso algun Discipulo diligente-

זריו וותיק כתב איזה פירוש ששמע
נאכרו כתיבותיו וכפר זכרונותיו
בכרחו כי די לו שתהיה לו נפשו
לשלל . אה הן תולדות המלחמות
דרך טבע בלי תוספת וכגדעת .
וא"כ אם בעיניך יפלא איך נשכה
פירוש קצת עיקרים בעיני יפלא
איך שכרו העיקרים עצבם ?

ל"ג **אהכ** הניחא ברנים רגוהנים

בזמן שבה קיים כגון

קרבת וביכורים . אבל מה תשיב
על שכהת דברים הנוהגין בכל
זים כגון קידוש והברלה שכנינו
ב"ש ובה האלקים כקידוש אם
מכרבין על היום תהלה או על
היין וכן בהברלה אם צריך לסדר
נר ובשמים ומזון והברלה . או נר
ובזון ובשמים והברלה . וכן אם
אומרים שברא מאורי האש . או
ברא מאורי האש . וכי לא ראו
ולא שמעו איך היו מקדשים אבותם
ורבותם בשבתות וי"ט היאמן כי
יסופר ששכחו דברים מאלו שהם
תמידים ?

ל"ד **אהה** אין מקום לקושיהוהך

משום הקיימת לו

סדר ברכות אין מעכבות כרמכה
פ"ק

diligente, y aplicado, havia es-
crito algo delo que havia oydo,
hauria perdido sus escrituras, y
memorias, haviendo bastado-
le salvar la vida. Estas son las
consequencias que trahe confi-
go la guerra inalterablemente.
Con que si Tu te admiras, co-
mo se olvidaron la Esplicacion
de los Principios, yo me admi-
ro, como conservaron los mis-
mos Principios.

33. *Cuz.* Con esto satisfazes
a las ceremonias que se practi-
cavan solamente en tiempo que
subsistia el Templo, como Sa-
crificios, Primicias, &c. pero
que podrás responder sobre
las ceremonias que son quoti-
dianas como el Kidùs, y Apar-
tar, viendo que la escuela de
Samây, e Hilèl disputan, si se
deve dezir primero la Bendici-
on del Dia, o del Vino ? Como
tambien, en la orden de las
Bendiciones del Apartar, qual
deve preceder ? Y si se deve
dezir, Bendito el que criò
luzes del fuego, o el criam
luzes del fuego ? Como ? ja-
màs havian visto, ni oydo
a sus Padres, o Maestros, dezir
el Kidùs en los Sabados, y Fies-
tas ! Es creible, que olvidassen
cosas tan frequentes, y quotidi-
anas como estas ?

34. *Ha.* Esta objeccion no
affentada, que en diziendose
las bendiciones aun que irregu-
larmente, se cumple con la obligacion, y assi en el Templo

Los Sacerdotes dezian la Bendicion *Amor de siempre*, sin la primera, *Forman Luz*. Antiguamente pues, cada uno anticipava, o posponia enel Kidùs, y Apartar, la que queria, hasta que las Escuelas de Samáy, e Hilèl, pusieron esta materia en votos, y se determinò como se havia de hazer; y sin embargo si se pospuso la anterior, o anticipò la posterior, se cumple con la obligacion; y assi se deve discurrir de todas las questiones, que son deste genero.

35. *Cuz.* Votando el Senado sobre alguna Materia, y falliendo los Votos iguales, como se governavan?

36. *Ha.* Si era pleito civil, dexavase la hazienda al possessor; Si criminal, absolvian al Delinquente.

37. *Cuz.* Constando el Senado de numero impar, pues constava de 71. Como podia quedar cosa indecisa?

38. *Ha.* Quando 35. Conlavan, y 35. Absolvian, y uno dezia, no sè.

39. *Cuz.* Deste modo es, quando no absuelven las questiones en la Guemará?

40. *Ha.* Si Señor, y entonces la regla es, que si la duda que quedò indeterminada, es *le Ley*, se deve prohibir, si *le Sabios*, se deve permitir.

41. *Cuz.*

בפ'ק דברכות ומריש פ'ה דתמיד
 דאמר להם הממונה ברכו ברכה
 אחת • דהיינו אחבת עולם לברה
 בלא יוצר אור • ולכן בראשונה
 כל א' וא' היה מקדים או מאחר
 הברכה שהיה רוצה • עד שבאו
 ב'ש וכו' ועמדו למנן על סדר
 הברכות ונפסקה ההלכה • ואף
 על פי כן אם הקדים המאוחרת •
 או אחר המוקדמת יצא • וכן יש
 לומר בכל המחלוקות שתמצא מזה
 המין :

ל'ה א'הכ אם באולי עמדו
 הסנהדרין למנין ונשאר
 הדבר שקול איך היו נוהגין ?

ל'ו א'הח בדיני ממונות אוקי
 ממונא בחזקת כוריה •

בדיני נפשות פוטרין את הרוצח :
 ל'ז א'הכ כיון שאין ב'ד שקול
 שהרי הסנהדרין הכ

ע'א איך אפשר שישאר שום דבר
 בספק ?

ל'ח א'הח כגון של'ה אומרים
 זכאי ול'ה חייב ואחר

אומר איני יודע :

ל'ט א'הכ לפי זה כן הוא
 התיקו שבגמרא :

מ' א'הח כן אדוני • והכלל הוא
 תיקו דאורייתא

לחומרא • דרבנן לקולא :

מ"א א'הכ

דף יב
 רע"א
 והרמב"ם
 פ"ו מה'
 תמידין
 ומוספין
 דין 7

מ"א א'הב היש עוד עמך ראוות ?

מ"ב א'הח הרי מסרתי לך העיקרים הכלליים להבין דברי חז"ל ויסוד עיקריהם וסבורה מחלוקותם והנה מצאת ראית שאין שום מחלוקת נוגעת בעיקר לא בענפים שניים ושלישים ואופן הנהגת הסנהדרין בספקות ובמה שאמרת היה די והותר לצרף וללבן אמתתם וצדקתם עד יבוא משיח ה' בבי אבל עכ"ז רוצה אני להביא ראיה אחרת אשר בה יתחזק ויתאמץ כל האמור :

כתב הרמ"בם חז"ל בית דין גדול רפ"ב מה מ"זרס שדרשו באחת מן המדות כפי מה

שנראה בעיניהם שהדין כך ודנו דין ועמד אחרים ב"ד אחר ונראה לו טעם אחר לסתור אותו הרי זה סותר ודן כפי מה שנראה בעיניו שג"ל אל השופט אשר יהיה בימים ההם וכו' וכתב עליו הכסף משנה וז"ל א"כ אמאי לא פליגי אמוראי אהנאי דהא בכל דוכתא מקשינן לאמוראי ממתני' או מבריתא • ולריך לומר אנה דאמרי כי האי תנא ואם לא יאמר כן קשיא ליה וכפי דברי רבינו הרשות נתונה להם לחלוק על דברי התנאים ? ואפשר לומר שמיום חתימת המשנה קיימו וקבלו סדורות האחרונים לא יחלוקו על הראשונים וכן עשו גם בחתימת הגמרא שמיום שנקתמה לא ניתן רשות לסוס אדם לחלוק עליה : מ"ג א'הב

41. Cuz. Hay todavia mas pruebas ?

42. Ha. Ya te tengo manifestado las reglas principales de entender las palabras de los Sabios, y el fundamento de sus Principios, y las causas de sus Controversias; donde viste patentemente, que ninguna question toca en el Tronco, sino en los Ramos Segundos, y Terceros; como tambien el modo como se governava el Senado en lo que quedava indeciso; Lo que tengo dicho pues bastava, y sobrava para comprobar, y aclarar su verdad, y sinceridad, hasta que venga el Messiah; quiero sin embargo traer otra prueba, con la qual quedara ratificado, y comprobado todo lo que tengo dicho. *Escribe R. Moseh, que aun que un Senado huviesse explicado algun verso, deduziendo del algun Din, y que lo huviesse hecho practicar actualmente, puede otro Senado successor, derogar la practica, o uso del antiguo, si juzgare, que la inteligencia de aquel verso es diferente de lo que ha explicado el Antiguo, por que la Ley manda que se siga al Juèz contemporaneo. Y añade el Rab R. Joseph Karo su Comentador, que segun esto los Emoraym, que fueron successores de los Tanaym, podrian*

contradexir, y derogar lo que no les pareciesse a proposito, pero que despues de la Misnah tomaron sobre si los Modernos, de no contradexir a los Antigos, como despues de la Guemarà tomaron sobre Si los que vinieron despues, de no oponerfeles.

43. *Cuz.* No veo que delas palavras de Rabenu Mofeh, se deduzga prueva para la verdad de los Sabios.

א'הב איני רואה שום דאיה לאמתת חז"ל מדברי

הר"מכם :

44. *Ha.* Atiende Señor, y oye, que veràs una gran prueva, y es la misma que truxe sobre los Sabios de Babilonia, (*Dial. 2. §. 150.*) i. e. que no hay hombre enel Mundo, que deponga su propria grandeza, para darla a otro, y segun lo que tengo alegado de Rabenu Mofeh, podrian los Emoraym contradizeir a los Tanaym ; sin embargo, ni contradizen, ni replican a sus palavras, y si alguna vez parece que el Emorà contradize al Tanà, pregunta la Guemarà, a que Tanà figue? juzgando imposible, que el Emorà se oponga al Tanà, y responde, que figue el Tanà de la tal Misnah, o Baraytà. Pregun- ta pues con razon el Rab Karo, por que el Emorà no se opone al Tanà? y responde, que puede fer que hayan tomado sobre Sì de no contradizeirles. Yo pregunto, por que causa tomaron sobre Sì este pesado yugo; Y por que se sugertaron a los Tanaym, como discipulos a sus Maestros?

א'הה הסכת ושמע ותראה שענה גדולה והיא

השענה עצמה שהבאתי על חכמי כב"ל (ויכוח שני סימן ק"ז) דהיינו שאין אדם בעולם שיסיר גזר הגדולה מעל ראשו ויתן לאחרים חזרו והנה לפי דברי הרמ"ם היה כח ביד האמוראים לחלוק על התנאים ואע"פ אינן חילקין עליהם ואחד דבריהם לא ישנו ואם באולי נראה שהאמורא חולק על התנא שואל הש"ס כמאן? לפי שנראה בעיניו שאי אפשר שאמור' יחלוק על תנא ומשני כי האי תנא דתנן או דתניא ושפיר מקשה הכסף משנה למה אינן חולקין? ותירץ דשם קבלו עליהם כך מיום חתימת המשנה ואני שואל מפני מה שמו על צואר עצמם העול הכבד הזה ולמה נשתעבדו לרברי התנאים כתלמידים לפני רבם?

א'הב דילמא מפני שהיו גדולים מהם בחכמה

ובמנין כדתנן בפ"ק דעריות אין ב"ד

45. *Cuz.* Puede fer, que codian los Emoraym a los Tanaym, por que sabian que eran y en Numero, como escriven

mayores que ellos en-Sciencia, en el Tratado de Hadayot, que

כ"ד יכול לבטל דברי ב"ד חברו
אא"כ היה גדול ממנו בחכמה
ובמנין :

כתבם
פ"ב
מ"ח
ד"ב

א"ה מ"ו היינו דוקא בגזרה או
תקנה שגזרו או תקנו
כ"ד א' ופשמ' איסורה בכל ישראל
ועמד ב"ד אחריו ורצה לעקרה :

א"ה מ"ו אם כן למה נשתעברו
לדבריהם ?

א"ה מ"ח אי אפשר לומר לא
לפי שהיו הושבים

שכל דברי התנאים דברי קבלה
מפני שקבלו מדורות הראשונים
שלא היה בהם מחלוקת :

א"ה מ"ט אם כן איך אמרו
שאע"פי שכתוב כמשנ'

והלכה כדבריו (דפלוט) לא
עבדינן כוותיה עד שיפסקו כמותו
האמוראים בגמרא ?

א"ה נ' מפני שאפילו הכי לא
יצאו כמה שקבלו

עליהם לפי שאם המשנה פסקה
ההלכה דרך משל כרבי אליעזר
והגמרא כרבי יהושע . מה איכפת
לן האי תנא והאי תנא ?

א"ה נ"א והלא הוכרחו לעשות
כן מפני שברוריה

האחרונים תורה הייתה פתמעטת
והולכת . לפי שהצרות היו החקות
ארת השעה וכן חזו גאחרונים
עצמם

que un Senado no puede anular lo que hizo su Antecesor, sino es mayor en Ciencia, y en Numero.

46. *Ha.* Esto se entiende, quando es orden, o constitucion impuesta por el Senado, y recebida por todo Israel, que en tal caso, no tiene poder el Senado posterior de revocarla.

47. *Cuz.* Siendo assi, por que se fugetaron ?

48. *Ha.* Es fuerza dezir, que por que juzgavan que todo lo que dezian los Tanaym, era Tradicion recebida de los Antiguos, que no tuvieron Controversias.

49. *Cuz.* Como dicen pues, que aun que la Misnàh determine a favor de algun Tanà, no se deve seguir essa determinacion, sino queda confirmada por los Emoraym en la Guemara ?

50. *Ha.* Por que aun assi, no salian de lo que havian tomado sobre Si, puesto que si en la Misnàh se determinò V. G. como R. Elihezzer, en la Guemara se determina como R. Iehosuah, que es tambien Tanà.

51. *Cuz.* Era forçoso hazerlo, por que en los tiempos posteriores, la Ley iba deteriorando, por los innumerables trabajos, que padecian, lo que confiesan los mismos Modernos, afirmando, que penetravan mucho

mucho menos que los Antiguos ; Lo mismo afirmavan Abayè, Ravà y Rab Afsè, confessandose inferiores a ellos en todo. Es luego más acertado dezir, que los Emoraym no contradiezian a los Tanaym, por conocerlos superiores en todas las consideraciones, y no como dize el Rab Caro, que havian tomado sobre Si, de no contradiezirles.

52. Ha. Siguese, que segun tu opinion, quanto mas quedavan remotos delos Sabios de la Tradicion, tanto mas la Ley se iba disminuyendo?

53. Cuz. Es infalible ; pues ellos mismos lo otorgan.

54. Ha. Como puede fer esto, si vemos, que Abayè que floreció en la quinta succession de los Emoraym, afirma que sabian más en su tiempo, que en el de Rab Yehudàh, que era de la Tercera, por que en tiempo de R. Yehudàh, toda su aplicacion, y estudio era solo en *Neziqin*, (que es una parte de las feis que tiene la *Misnàh*) quando en su tiempo estavan verfadados en todas las feis ; Mas hablando del Tratado de *Hokazin*, afirmava hallar en el insuperables dificultades

עור לא היה לא בניקין ובימי אביי היו לומדין כל השיתא סדרי עור רב יהודה כשהיה מעיין במסכת עוקצין היה אומר שהיה רואה בה קושיות

עצמם ברפ' אלו מעברין ר'א"ר יוחנן לבן של ראשונים כפתחו של-אולם שרחבו עשרים אמה ושל אחרונים כפתחו של היכל שרחבו עשר ואנו כמלא נקב מחט סדקית דהיינו מחט שתופרין בה סדקי נגדים שהוא דק ביותר והוסיפו אביי ורבא רב אשי למעט חכמת עצמן לגבי הראשונים בין בנמרא בין בסכרא בין בזכירה וא"כ יותר נכון לומר שלא חילקו האמוראים על התנאים מפני שהכירו שהיו גדולים מהם בכל הבחינות ודלא כמו שכתב הכ"מ שקבלו על עצמם שלא לחלוק :

כ"ג א"ה אם כן לפי דעתך כל מה שהרורות היו

מופלגים מחכמי הקבלה תורה היתה מתמעטת והולכת ?

כ"ג א"ה אין ספק ממה שהם העידו על עצמם :

כ"ד א"ה והלא מצאנו ראינו שאביי עצמו אמר

שהוא ובני דורו שהיו ברור החמישי של האמוראים היו יותר חכמים מרב יהודה שהיה ברור השלישי שהרי בימי רב יהודה רוב לימודם

פ' תי שמתו דף כ' רע"ח ונפ' סדר העניות אלו דף כ"ד ס"ט

קושיות עצומות ואב"י היה קורא
בה יג פנים • ועוד קל הלכה
ככתראי א"כ אינו כלל ודאי
שהראשונים היו גדולים מהאחרונים
כי לא כל הדורות ולא כל
הדעות שוין :

נ"ה **א"ה** כך הדן נותן אבל
לא תכחד מבני

שקשיא דידיה אדידיה לאב"י •
שהרי כברכות הגדיל עצמו על
רב יהודה שהיה קדמון ממנו •
ובעירובין השפיל עצמו עד עפר
לגבי הראשונים :

נ"ו **א"ה** אעפ"כ לא קשיא •
לפי שיש לומר שמה

שהשפיל עצמו הוא מה שהיה הוא
באמת • ומה שהגדיל עצמו הוא
על דרך המשל הידוע שננס רוכב
על ענק רואה יותר ממה שרואה
הענק אע"פ שהננס הוא כנמלה
לגבי הענק • והיינו טעמא נמי
דהלכה ככתראי :

נ"ז **א"ה** זוהי תשובה הגונה
לפי העיקר' שהצעת

אבל קשה לי במאד מאד להאמין
שכל עור שהעולם כתיישן והולך
דעתן של בני אדם ג"כ מתמעט
והולך

dificultoso es de creer, que
envegeciendo, tanto mas los

dificultades, quando Abayè lo
esplicava por 13. modos. Mas
es principio assentado, que se
deve seguir la decision de los
Modernos ; Luego no es regla
cierta, que los Antiguos eran
mayores que los Modernos, no
siendo todos los tiempos, ni
todos los entendimientos igua-
les.

55. *Cuz.* Assi dicta la ra-
zon, pero no me negaràs que
Abayè se contradize, pues
que en una parte se haze mayor,
que R. Yehudàh, que era mas
Antiguo que èl, y en otra se
describe inferior respècto de
los Antiguos.

56. *Ha.* No por esso se con-
tradize; pudiendose responder,
que por una parte se descrivia
inferior, por que se conocia
tal en efecto, y por otra se con-
siderava superior, por ser como
un Enano, que sube sobre un
Gigante, (que no hay duda
verà mas que èl) aun que
aquel tenga la misma proporci-
on a este, que una Hormiga a
un Gigante, y por esta misma
razon dicen, que se deve se-
guir la decision de los Moder-
nos.

57. *Cuz.* Adequada es esta
respuesta, supuestos los princi-
pios que assentaste ; Pero muy
quanto màs se và el mundo
entendimientos van deterio-
rando

rando, siendo cosa, que la razon lo reprueva, y la experiencia lo repugna, pues vese patentemente en las Naciones, que los Sabios Modernos superan en mucho a los Antiguos.

58. *Ha.* Quando los Modernos dizen ser inferiores a los Antiguos, no entienden, por no ser dotados de tan bueno, y perspicaz entendimiento como ellos, mas por los muchos trabajos, aprietos, y cuidados. Puede ser sin embargo, que los Cabalistas espliquen esto al opuesto; Pero yo no hablo como Cabalista.

59. *Cuz.* Gustame mucho lo que dizes, por ser fundado en razon; Pero si por ventura, no quisieren creerte los Contrarios, ni confessarse convencidos de tus razones, que harás? dexarás por esso de destruir las phantasmas de su ignorancia?

60. *Ha.* No por esso fofegare, pues todavia tengo una fortissima razon contra ellos, de la qual no pueden escapar.

61. *Cuz.* Muestrame el camino, que tomas?

62. *Ha.* Digo, que indispensablemente deven obedecer a nuestros Sabios. Pregunto pues. Si alguno dellos hallare Pan en Pessah y dudare si es

והולך • וזהו דבר שאין הדעת סובלתו והניסיון מכתישו שהרי עינינו הרואות שבחכמי אומות העולם טובה צפודנן של אחרונים מכרסן של ראשונים :

כ"ה **א'הח** מיעוט הלב שאמרו על עצמם האחרונים

אינו ממיעוט השכל אלא מרוב הצרות והגזרות והטרדות אבל המקובלים יפרשו להפך ואין לי עסק עכשיו בנסתרות :

כ"ט **א'הכ** נכנסו דבריך באוני • כי דברי טעם הן •

אמנם אם לא יאמינו לך המכתישים ולא ישמעו לקול טענותך מה תאמר נפשך • האם תשיב ידך מבלע פסילי סבלותם ?

ס' **א'הח** בכל זאת לא שב אפי ועוד ידי נטויה עליהם בטענה אשר לא יוכלו להמלט ממנה :

ס"א **א'הכ** הודיעני נח ארת דרכך :

ס"ב **א'הח** אומר אני שבהכרח חייבים הם לשמוע

בקול דברי תול ובכן אני שואל מאתם • אם א' מהם מצא עונה בפסח ספק חמץ ספק מצה • וכן התיכה

Fermentado, o no, o si hallare una

התיכה ספק שומן ספק חלב אם
יאכלנה או לא ?

ס"ג **א'הב** מסתברא שלא יאכל
אחת מהן משום ראיכה

ספק כרת :

ס"ד **א'הח** ואם אדם נמצא

בדד בין הגוים או
במדבר והוא מסופק אם יום פלוני
יום הכפורים . מדי יעשה יאכל
ויעשה מלאכה ביום שיש לו בו
ספק או לא ?

ס"ה **א'הב** אם בעל נפש הוא
יערה למדת נפשו ולא

יאכל ולא יעשה מלאכה משום ספק
כרת :

ס"ו **א'הח** א"כ לפי דברך אפילו
המבחיט ברברי חז"ל

יעשה כך :

ס"ז **א'הב** נראה לי שכך ראוי
לו לעשות :

ס"ח **א'הח** אם כן על כרחן הם
מאמינים מה שאמרו

חז"ל בכמה דוכתי ספקא
דאורייתא לחומרא :

ס"ט **א'הב** כותיך ולא מטעמך
אינהו נמי אתי לחו

האי כללא אבל לא מפני שחז"ל
אמרוהו אלא מפני שהסברא

נותנת שראוי לילך בספק
לחומרא :

ע' א'הח

una cosa, sin saber si es Gordura,
o Sebo, la comerà, o no?

63. *Cuz.* Pareceme que no
comerà ni uno, ni otro, por
recelo de no incurrir en pena
de Tajamiento.

64. *Ha.* Y si se hallàre folo
entre Esfraños, o en un Difer-
to, dudando, si el tal dia es
Kipur o no; que harà? come-
rà, y harà obra en el dia de la
duda, o se abstendrá de uno,
y otro?

65. *Cuz.* Si fuere devoto,
primero se espondrà a morir,
que comer ni hazer obra, por
recelo de no incurrir en pena
de Tajamiento.

66. *Ha.* De tus palavras in-
fiero, que este mismo dicta-
men seguirà, el que niega
las palavras de nuestros Sa-
bios.

67. *Cuz.* Affi me persua-
do.

68. *Ha.* Luego forçofamen-
te creen lo que enseñan los Sa-
bios en muchas partes, que
naciendo duda en cosa que es
de Ley, se deve seguir la opi-
nion prohibitiva.

69. *Cuz.* Seguiràn tu Axio-
ma, mas no persuadidos de la
razon que alegas, por ser de
Sabios, mas por que la razon
dicta, que en ocaion de duda,
se siga la opinion del que pro-
hibe.

70. *Ha.* Confieffen ellos el Axioma, que no me importa si lo confieffen por enseñado de los Sabios, o dictado dela razon.

71. *Cuz.* Que conexion tiene esto, con lo que tratamos?

17. *Ha.* Dize el fagrado Texto que, *El hombre que hiziere con soberbia, de no obedecer al Sacerdote, que assiste alli para servir a .A. tu Dios, o a el Iuez, que muera.* Por donde se vè que el que desobedece a los Sabios incurre en pena de muerte, como si fuera Incestuoso, Homicida, Idolatra, y Quebrantador del Sabat. Mandanos pues Dios, que no hagamos obra enel Santo dia de Sabat, sin declararnos, que entiende por obra; los Sabios esplican que debáxo deste nombre generico de Obra se comprehenden tanto las Obras Primarias, como las Secundarias, o Subalternas, y que tanto se incurre en pena de ser apedreado por la Secundaria sola, como por la Primaria sola, y no difieren sino quando se comete por yerro, como tengo esplicado. (*Dial. 2. §. 1.*) Es pues infalible, que el Adversario, no puede afirmar por cierto, que la prohibicion de las obras Secundarias sea inventada por los Sabios; lo que alega pues es, que puede ser, que sea invencion de Sabios, y esto es *Duda*, y *Duda*.

ע' א'הה מאחר שמודים בכלל לא איכפת לי אם מודים בו מפני חז"ל או מפני שיקול הדעת :

ע"ה א'הב ומה לזה עם עניננו?

ע"ב דברים י' א'הה הכתוב אומר °והאיש אשר יעשה בזרון לבלתי שמע אל הכהן העמד לשרת שם את ה' אלהיך או אל השופט יומת האיש ההוא נמצא שהעובר על דברי חכמים חייב מיתה כמגלה עריות . כשופך דמים . כעובר עבודה זרה . וכמחלל שבת : והנה הש"ת צונו שלא נעשה מלאכה ביום שבת קדש ולא פירש לנו מה היא מלאכה . ובאו חז"ל ופירשו שתחת סוג מלאכה נכללו האבות והתולדות ושחייבין סקילה על התולדה לכרה כמו שחייבין על האב לבדו . ואין הפרש ביניהם אלא לענין שוגג כמו שפירשתי (ויכוח ב' סימן ה') ובודאי שהמכחיש אינו יכול לשעון ברי שהז"ל ברו מלבם התולדות אלא מצען שמא דרוה ליה ספק . והספק הזה הוא ראורייתא

דאורייתא • ועתה אשאל מאת
המכחיש כיון שהמין בפסח • וחלב •
ואכילה ומלאכה ביה • הם
במיתה • והעובר על דברי
חכמים ג' • הוא במיתה • למה
בתמך • וחלב • וי' הכאזיל לחומרא •
ובספק של חכמים אזיל לקולא ?
ע"ג **אהב** הניחא אי סבירא
להו ספקא דאורייתא
לחומרא מדאורייתא • אבל
אי סברי שהתורה לא דברה
בספקות יאמרו שילכו בספק לקולא •
ואז לא הקשית כלום • ואל תקניטני
לומר שכבר הודית שלא יאכלו
הספק שלא אמרתי אלא באומר
הדעת מרה שראוי לעשות • לא
שאני ידע בבירור מרה שיעשו
אם יבוא לידם אחר מהספקות
האלו :

ע"ד **אהה** כתיב ° ואם נפש כי
תחטא ועשתה אחת
מכל מצות ה' אשר לא תעשינה
ולא ידע ואשם ונשא עונו והביא
איל תמים מן הצאן וגו' • הרי
שהכתוב מעיד עליו שלא ידע •
ובכן

74. *Ha.* Dize la Escritura. *Y si alma quando pecàre, y hiziere* Levit. 5
ano de todos los preceptos de .A. que no se deven hazer, y no su- 17.
piere, y culpàre, y llevarà su delito. Y traerà Barbez sano de las ove-
jas, &c. Vese pues, que la escritura atesta, que este hombre
no sabia ; como, que entendia comer Gordura, y comiò Sebo,
y sin embargo dize, que culparà, y llevarà su delito. Si
pues

de Ley ; Pregunto pues al Con-
trario, puesto que el Pan fer-
mentado en Pefah, el Sebo, y
el comer, y hazer obra en dia
de Kipùr tiene pena de muerte,
y el que defobedece a los Sabios,
tiene la misma pena, de Mu-
erte, (aun que no dela misma
especie.) Por que razon en la
duda delas tres denominadas
cosas, figue la parte prohibiti-
va, y por que en la duda de los
Sabios, figue la permissiva ?

73. *Cuz.* Esto està muy
bien, si se supone que los Con-
trarios creen, que es precepto
de Ley, que en caso de duda
en cosa de la misma Ley, se in-
cline a la opinion prohibitiva ;
pero si a caso dixeren que la
Ley no tocò en este Artículo de
dudas, afirmaràn, que ocurri-
endo seguiràn la parte permis-
siva ; y dessa manera cae tu ob-
jeccion ; Ni te valdrà repli-
carme, diciendo, haver yo con-
fessado, que se abstendrian de
la cosa dudosa, por que no lo
dixe sino conjeturando lo que
devian hazer, no que yo sepa
de cierto loque harian, si llegas-
se a sus manos la ocasion de
alguna destas dudas.

pues llama delincente al que ignora haver comido Sebo, como llamarà al que comió dudando, si lo que comió era Gordura, o Sebo? Es fuerça pues, que lo constituya pecador à *majori*, y de aqui se sigue, que por mandato de la Ley, en haviendo duda en cosa de Ley, se deve seguir la opinion prohibitiva. Con esto buelve el Argumento a su primer vigor, a saber, que si segun ellos tambien, en las tres prealegadas dudas de Pan fermentado, Sebo, y dia de Kipur, el que comiere, se constituie delincente; por que no sucederà lo mismo, al que prevarica lo que dizen nuestros Sabios?

75. *Cuz.* Este es un argumento sin solucion, que favorece a los que sostienen ser de Ley.

76. *Ha.* Cierro es, que no tienen que responder al alegado verso; por que, si dixeren que ignoran, que las Obras Secundarias sean Prohibidas, responderemos, que ellos no pueden provar que sean Licitas, y siendo assi caen inevitablemente en duda de Ley, y por la Autoridad del prealegado verso, la duda de Ley es prohibida; fíguessse pues, que es menester que se abstengan dellas

ובכן ק"ו הוא דרשה זמה מי שנחמסן לאכול שומן ועלה בידו חלב כתיב ביה ואשם ונשת עונו מי שהוא מסופק אם מה שיש לפניו הוא שומן או חלב ואכלו לא כל שכן שחמטא? אם כן ספקא דאורייתא לחומרא מדאורייתא והדרת קשיא לדוכתיה. שאם בספק חמץ או חלב או חז"ל כל אוכליו יאשמו אפילו לדידהו. למה לא יהיה כך בעובר על דברי חז"ל ועוד כתיב בנזיד וכי ימרת מרת עליו בפתע פתאם וגו' וכפר עליו מאשר חטא על הנפש:

ע"פ א"הב זהו ק"ו שאין עליו תשובה. ואתי כרש"י

ותוספות והרשב"א והר"א וה"ר דסברי שהוא מדאורייתא:

ע"פ א"הב מבטח אני שאין להם להשיב על המקרא הזה לפי שאם יאמרו שאינם יודעים שתלדות מלאכות אסורות. גם אנחנו נאמר שאינם יכולין להוכיח שמותרות וכיון שכן נמצאו נכשלין בספקא דאורייתא ומכאן הפסוק הוא לחומרא. ויש להם ליתר בהן כמונו:

ע"פ א"הב

como nós.

ע"ז א'הכ ישיבו שחדין עמך נמי
שלבנו נוקפו אבל כיון
שאין לכם נוקםם לא הוי ספק לנבי
דירחו :

ע"ח א'הח אינו תלוי במח שלכם
נוקםם אלא נדבר

עצמו אם יש בו צד ספק או לא :

ע"ט א'הכ איכת נרע אם יש בו
צד ספק שחרי בתולדה

אנו אומרים שודאי אסורות

והם אומרים שודאי מותרות :

ע' א'הח הסברא תוכיח בראיות
עצומת :

ע"א א'הכ כיצד תמצא ראיה
לדברייך ?

ע"ב א'הח אם נמצא דבר שאינו
לא מלאכה ולא

תולדה ולירדחו נמי אסור :

ע"ג א'הכ אם נמצא כזה הדין
עמך :

ע"ד א'הח הרי תקנן והמכירה
שאינו לא זה ולא זה

ואע"פכ הם נודגין בהן איסור
כמשנו ?

ע"ה א'הכ ואיך תוכיח סברא
לתולדות ?

ע"ו א'הח מקו' דהשתא וסח קנין
ומכירה שאינן לא

תולדה ולא מלאכה נאסרו ע"פ ד'
בכרוב בנהמיה (עין רכמ' ה' ס' י"ד)

תולדה

77. *Cuz.* Diràn, que la dificultad tiene lugar, en quien haze esso con escrupulo, mas que no teniendolo ellos, no tienen por consecuencia, duda.

78. *Ha.* No depende de que ellos tengan escrupulo, o no; mas de la misma cosa, si es capaz de induzir, duda.

79. *Cuz.* Como se podra averiguar, si es capaz de induzir duda? por que veo que en las Obras Secundarias, nõs afirmamos, que son prohibidas, y ellos afirman que son licitas.

80. *Ha.* La razon lo decidirà.

81. *Cuz.* En que modo?

82. *Ha.* Si hallàremos una cosa, que no sea Obra Primaria, ni Secundaria, y que sin embargo, la tengan por prohibida.

83. *Cuz.* Qual es pues?

84. *Ha.* El Comprar y Vender, que no es, ni uno, ni otro, y sin embargo lo tienen por prohibido tambien como nõs.

85. *Cuz.* Como provaràs desto, para las obras Secundarias?

86. *Ha.* *Aminori*; por que si el Comprar y Vender, que no son obras Secundarias, ni Primarias, son prohibidas por orden de Dios, como se lee en Nehemià. (*vide Dial. I. §. 14.*)

Las

Las obras Secundarias, que cada una dellas es femejante a su Primaria, no será prohibida? Además que no hay uno solo en todo el universal de Israel, que no crea sin duda, ni hesitación, que las obras Secundarias, no sean tan prohibidas como las Primarias, y una conformidad como esta bastara para hazer vacilar un coraçon de Leon, pero ellos figuen sus propios dictámenes, y no quieren examinar las materias con exactitud, para penetrar lo intimo de la verdad con fundamento.

87. *Cuz.* Bendito seas de Dios, pues me soltaste los grillos de la ignorancia, que me molestavan, alumbrando mis ojos, y los de mi Pueblo con la Luz de la verdad de la Ley Mental; Dios te harte de felicidades, y bienes, en este mundo, y en el futuro.

88. *Ha.* Bendito .A. Dios de Israel para siempre, que me dió merecimiento de acrisolar, y aclarar la verdad de su Ley Santa, y pura, y de foflegar la agitación, y sentimiento de tu preciosa alma, y delos de tus rectos y perfectos pueblos. èl por sus piedades, te conceda vitoria de tus enemigos, y te sugete muchas Naciones, para que sea tu corona sublime, y gloriosa.

89. *Cuz.* Ya tienes fiel, y eficazmente provado la verdad de

תולדה שכל א' וא' היא מעין מלאכתה לא כל שכן? ונוסף על זה שאין א' בכל רבבות אלפי ישראל שלא יאמין בלי פקפוק וערעור שהתולדות אסורות כמלאכות עצמן והסכמה כללית כזאת ראויה לשום ספק בלב האריה. אלא שהם הולכים אחרי שרירות לבם ואינם רוצים להעמיק הדברים לידע האמת על בודיו:

י' א'הכ ברוך אתה לה' אשר פתחת מוסרי הסכלות מעל צוארי. והארת עיני ועיני בני עמי באור אמת תורה שבעל פה. אל אלהי הרוחות ישיביע בצחצחות נפשך ויעניקה מטובו הגדול בע'הו ובעולם הבא:

י' א'הח ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם אשר זיכני לצרף וללבן אמתת תורתו הקדושה והטהורה ולהניח עצבון נפשך היקרה ונפש בני עמך הישרים והתמימים. הוא ברחמי יתן את אויביך הקמים עליך ננפים לפניך וידבר עמי תחתך ותנשא מלכותך:

י' א'הכ הנרה הוכחת נאמנה בטעם ודעת אמתת חזל

gloriosa.

efficazmente provado la verdad de

חז'ל ובכנ אחרי הדברים והאמת
האלה המתיעבים על לב כל
בעל שכל וכבר אין מענה בפי
המכחישים להטית דברים כלפי
מעלת חז'ל . אך עדין ימצאו
מקום לערער על המצות שאנו
קורין מצות דרבנן . ולכן ספרה
נא לי כמה הן ועל איזו מהן
מברכין :

נ' **א'הח** מספרן עשר ואלו הן .
מגלה . חנוכה . נר
שבת וי"ט הלל . עירובין . נטילת
ידיים . יום טוב שני של גלוזת .
שבעת ימי המשתה . שבעת ימי
אבלות . וד' תעניות . וכולן
טעונות ברכה חוץ מאבלות . וד'
תעניות :

נ"ג **א'הכ** והא באבלות אימא
דיין האמת ובר' תעניו'
שליח צבור קובע ברכה לעצמו בין
גואל לרופא ?

נ"ג **א'הח** דיין האמת היא ברכת
ההודאה . ועננו היא
תפלה :

נ"ג **א'הכ** ניהא באלו . אבל מה
תאמר כשאנו מברכין
וצונו על מקרא מגלה . לגמור את
ההלל . להדליק נר של חנוכה . וה'
לא צוה ? ואל תשיבני כמה שתירצו
והיכן

Candela de Hanukah, quando Dios no manda tal? Y no me respon-

de los Sabios, y siendo todo lo que alegaste digno de ser admitido y aprobado, por los hombres de entendimiento, y razon, no les queda que replicar a los Contrarios contra los Sabios; podran bien sin embargo censurar los Preceptos, que llamamos de Sabios; Dime pues quantos son, y sobre quales dellos se hecha Bendicion?

90. *Ha.* Son diez, A fabar. Leer la historia de Ester. Hanukah. Candela de Sabat, y Fiestas. Halèl. Hirùb. Lavar las manos. Segundo dia de Fiestas. Los siete dias del Talamo. Los siete de Abelut. Y por fin los 4. Ayunos. y todos tienen Bendicion, fuera que estos dos postreros.

91. *Cuz.* Enel Abelut, se dize Bendito el juez dela verdad, y en los 4. Ayunos el *Hazan* forma del *Hanenu*, o *Respondenos*, una bendicion a parte?

92. *Ha.* La Bendicion del Abelut es Alabança, y la de los Ayunos, es Rogativa, y por esso no tiene. *T nos encomendò.*

93. *Cuz.* Muy bien me satisfazes por estas dos; Pero que responderàs, quando hechamos la Bendicion por Leer la Meguilah, por acabar, o Leer el Halèl, por encender la

פ' מי שנתנו דף י"ט ט"ב

respondas con la autoridad, que alegan del Deut. cap. 17. como preguntan en la Guemará donde nos mandò (que guardassem estos preceptos?) y responden del verso que dize.

17. *No te apartes.* Por que esso se deve entender por la esplicacion delos Preceptos; Como quando dizen que el fruto de Arbol hermoso, es Cidron, y no otro; pero no que nos impongan alguna nueva ceremonia, y la llamen precepto, y nos obliguen a dezir, y nos encomendò, fundados en lo que dize el Verso. *No se apartes, &c.*

94. *Ha.* Sabe Señor, que el dezir, *T nos encomendò.* No fue mandado por los Sabios en sus Preceptos arbitrariamente, sino por orden de Dios, y por su expreso mandato; Además, que en todo lo que ordenaron, tomaron por dechado la Ley, y sus divinos Preceptos, y por esso dizen en muchas partes; *Todo lo que han instituido los Sabios, es a imitacion de la Ley.*

95. *Cuz.* Como lo provaràs?

96. *Ha.* Por dos modos puede el hombre alabar, y dar gracias a Dios, por el bien que haze con èl, o por Sacrificio, o por Palavras; Noah diò ala-

banças a Dios quando salió del Arca con Sacrificio; Como dize el verso. *Y fragò Noah Ara al Señor, y tomò de todo el Quadrupedo limpio, y de toda Ave limpia, y alco holocaustos en el Altar.* Abram, quando Dios le dixo. *Atu semen daré esta Tierra.* Dize que

והיכן צום? מלא תסור - דהו
שיך דקא בפירוש המצות כגון
לומר שפרי עץ הדר הוא אחרת
ולא דבר אחר - אבל לא שחול
יחדשו דין ויקראוהו מצוה
ויכריחונו לומר וצום משום לא
דלא תסור :

א'הה דע אדונימלך כי לא
מלבם תקט חו"ל
לומר וצום במצות ודבן - אלא
בדבר ה' ומצותו - ולא עוד אלא
בכל מה שנתקן ונדר שנתן לכם
לחתמהו כחמהו ומצותו - והיינו
דקאמר במורה דחסדי כל שמי
חתקן רבנן בעיקר האודיות תקן:
ג' א'הב הכא ראהו לדברך
והפטר :

א'הה כשני פנים יודע השבח
האדם לשירת על
חשבות שעשה עמו או ע"י קרבן
או על ידי דברים - נה מן הודאה
לק"ה כשיצאמן התיבה ע"י קרבן
כדלית ה' שנאמר ויבן נח מזבח לה' ויקח
מכל הבהמה הטהורה ומכל העוף
הטהור ויעל עולות במזבח - אמר
ס' כשאל הש"ת לזרע אתן את
הארץ

הארץ הזאת כתיב ויבן שם מזבח
 לה' הנראה אליו • ביעקב כתיב
 °ויבא יעקב שלכם ויצב שם מזבח • נראה ל'ג
 ובפירוש אמר לו הש"ת קום עלה
 בית אל ושב שם ועשה שם מזבח
 לאל הנראה אליך בנדרך מפני עשו
 אחיך • וזווא אמר לבניו ונקומה
 ונעלה בית אל ומעשה שם מזבח
 לאל העונה אותי ביום צרתי יהי
 עמדי בדרך אשר הלכתי • חריכאן
 בפירוש שהקרבנות היו לתת שכח
 והוראה לש"ת • מצינו ג' הוראה
 בדברים שמלכי צדק אמר °ומרוך
 אל עליון אשר מנן צדך בידך •
 כשכרה יצחק הבאר הנ' קרא
 שמה רחובות °ויאמר כי עתה
 חרתיב ה' לנו ופרינו בארץ • לאה
 כשילדה את יחודה אמרה °הפעם
 אודה את ה' • ביציאת מצרים
 °אז ישיר משה ובני ישראל • יתרו
 אמר °ברוך ה' אשר הציל אתכם
 מיד מצרים ומיד פרעה • דוד רזיהו
 להק' כה בשירות ותשבחות כנראה
 בספר תהילים • והוא הורנו במזמור
 ק"ז °שארבעה צריכין להודות
 יורדי הים • הולכי מדברות • ומי
 שהיה הולך ונתרפס • והבש
 בבית

que fraguo alli ara a .A. que se le
 aperecio. Jahacob habiendo lle-
 gado a Salem, Erigio alli un Al-
 tar. Dios claramente le dixo.
 Levanta sube a Betèl, y està alli
 y haz alli un Altar al Dios que
 se aparecio, quando huías de Hef-
 sau tu hermano. Y èl dixo a sus
 hijos; Levantemonos, y subamos
 a Betèl, y harè alli un Altar, al
 Dios que me respondió en día de
 mi angustia, y fue con migo en el
 camino que anduve. Aqui pa-
 tentemente se vè, que los Sa-
 crificios se ofrecian para dar
 Gracias, y Alabanças a Dios.

Ibid. 33.
20.
Ibid. 35.
Ibid. ver. 3.

Hallamos tambien Accion
 de gracias, con Palavras. Mal-
 ki Zedek dixo. Bendito el Dios
 alto que entregò tus Angustiadores
 en tu poder. Quando Ithac ca-
 vò el tercer Poço, llamòle Re-
 hobot, diziendo; Agora enfan-
 chò .A. a nos, y fratisficaremos en
 la Tierra. Lea quando pario
 a Yehudèh, dixo. Esta vez ala-
 barè a .A. En la falida de E-
 gipto; Cantò Mofeh, e hijos de
 Israel. Ytrò dixo. Bendito
 .A. que os escapò de poder de Par-
 hob. David compuso para D.
 B. inumerables Cantos, y En-
 comios, como se vè en sus
 Psalmos. Y en el Psalmo 107.
 nos enseña, que 4. fuertes de
 personas deven alabar a Dios;

Gen. 14
20.
Ibid. 26.
23.
Ibid. 29.
35.
Exod. 15.
Ibid. 18.
10.

a saber, los que vienen de passar la Mar, los que caminaron
 por Difiertos, el que sanò de Etermendad, y finalmente, el
 que

que faliò de la Carcel. Que diferencia pues hay del Preso, al que anduvo por la Mar, o del que escapò de enemigos, que intentàvan matarlo? que diferencia del Particular al General? Pero sobre todo D. B. quiere, y manda, que le demos Gracias, y Alabanças por los beneficios que nos haze. Y assi dize. *Y narraràs a tu hijo en aquel dia diziendo, por causa de esto, hizo .A. ami en mi salir de Egipto. Y mas dize. Y comeràs y te hartaràs, y bendiziràs a .A. tu Dios, por la Tierra buena que te diò. Como tambien manda. En Cavañas estareis siete dias &c. para que sepan vuestros generancios, que en Cavañas hize estar a hijos de Israel, &c.*

De todas estas Autoridades, de todos estos Casos, y de todos estos Preceptos, patentemente vemos, que D. B. quiere, y manda, que alabemos a su Santissimo Nombre, por todos los Milagros, y Maravillas, Beneficios, y Misericordias, que usa con nos. Seria pues nuestra obligacion alabarlo, en las Pasquas, y Fiestas con nuevos himnos, y Panegiricos, pero una vez que tenemos los del Rey David, divinamente inspirados, es mas conveniente, hazer uso dellos, pues sabemos fueron gratos a Dios, tanto en consideracion de los mismos Himnos, como en consideracion de su Autor. Por esta causa pues, diziendo.

בבית האסורים . ומה לי חבושי . ומה לי מפרש בים . ומה לי מי שנוצל מאויביו המבקשים את נפשו . ומה לי יהיד ומה לי רבים ? ועל הכל הק"בה רוצה ומצווה שניתן לו שבה והודאה על הטובות שעושה שנא' והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים וכתוב ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך וכתוב בסוכות תשבו שבעת ימים וגו' למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל וגו' מכל הפסוקים והמעשים והמצוות הללו נראה כבירור שהש"ת רוצה ומצווה שנשבח לשמו הגדול על כל הניסים והנפלאות והטובות והחסדים שעשה עמנו . ובכן חייבים אנו להללו בחנים ובמועדים והיה לנו לתת בפינו שיר חדש תהלה לאלהינו . אמנם כיון שיש לנו שירות ותשבחות דה"ע שאמרו ברוח הקדש הלוא טוב לנו להלל ולשבח לה' קבה בשירים שערבו לפניו ית' . בין מצד השירים עצמן בין מצד המשורר . ובכן אנו גומרים

שמות י"ג

דברים ק'

ויקרא כ"ג

fabemos fueron
mismos Himnos,
esta causa pues,
diziendo.

גומרין את ההלל כמועדיה' ומברכין
 וצונו לפי שאע"פ שלא צונו שנאמר
 אה הדברים ברקא' צונו דרך כלל
 שנורה ונשבח לשמו הגדול
 והקדוש • וחכמי וגדולי ישראל
 בחרו להם שירי דוד מהטעם
 שאמרת • וכיון שמצות הש"ת היא
 שישבחו ויודו לשמו שפיר שייך
 למימר בהלל וצונו משום יודו
 לה' חסדו וגו' אע"פ שאנו קורין
 ההלל מצוה דרבנן וכן יש לומר
 וצונו על מקרא מגלה בלי פקפוק
 משום דכיון דקריאתה היינו הלילא
 דהיינו זכרון הנס שעשה עמנו
 להצילנו מיר המן • אע"פ שלא
 צונו בפרט שנקרא מגלת אסתר •
 צונו דרך כלל כמו שהוכחתי משום
 יודו לה' חסדו • וכן יכולין אנו לומר
 וצונו בנר של חנוכה כיון שהיא
 לזכרון נס של פך השמן הטהור
 שלא היה בו שמן אלא ליום א'
 והדליקו בו ח' ימים • וכן בנר של
 שבת וי"ט • דכשבת כתיב וקראת
 לשבת עונג ואין עונג לישב בחשך
 כעוללים

שע"פ נ"ח

diziendo nós el Halèl en las Fiestas dezimos en la Bendicion. *T nos encomendò.* Por que, aun que Dios no nos mandò dezir precisamente estas palabras, nos mandò sin embargo en general, que dieramos gracias, y alabásemos a su grande, y santo Nombre; y los Sabios, y cabeças de Israel, eligieron los Psálmos de David por la razon que tengo alegado.

Siendo pues precepto de Dios, que lo alabemos, podemos dezir con mucha razon en el Halèl, *T nos encomendò.* Por lo que dize en el precitado Psalmo 107. *Alaben a .A. su misericordia.* Por la misma razon podemos dezir, *T nos encomendò.* en la Bendicion que precede al leer la Historia de la Reyna Ester sin escrupulo, por que siendo essa lecion equivalente al Halèl, por la comemoracion que hazemos del Milagro, que Dios ufò con nos, livrandonos de la tirania de Hamàn, aun que no nos mandò especifica, y particularmente, que leyessemos la Historia de Ester, nos lo manda

generalmente, por la Autoridad prealegada de David: *Alaben a .A. su merced.* Por la misma razon podemos dezirlo en Hanukah, por que se enciende por memoria del milagro de la alcuza del Azeyte limpio, que durò 8. dias, no teniendo mas que para uno; Lo mismo en la Candela de Sabat, y Fiestas; por que diziendo el Propheta. *T llamaràs a el sabat Deleite.* No es razon quedar a escuras essa santa noche

che. Lo mismo se deve dezir por las noches de Fiestas, por que mandando Dios. *T se alegrarás en tu Fiesta.* Y no hay alegria, no habiendo Luz; Siguese que aun que no nos manda manifestamente que encendamos Luz en Sabat, y Fiesta, haviendonos mandado sin embargo, que tomemos deleite en Sabat, y nos alegremos en las Fiestas, es lo mismo que si nos mandara hazer uso de todo lo que puede induzir deleite, y alegria, y para uno, y otro, no hay mejor, ni mas oportuno instrumento, que la Luz. Lo que pretenece al Segundo dia de fiesta, se responde en el Dialogo quinto. En los 4. Ayunos no hay dificultad, primero, por que *Hanenu*, o *Respondenos*, no tiene la clausula *y nos encomendò.* Y en efeto no es mas que Rogativa, y Petición; además que fueron aprovados por Dios, como se lee en *Zeharyàh. Affi dixit A. Zebaot, el Ayuno del quarta, y el Ayuno del quinto, y el Ayuno del septimo, y el Ayuno del decimo, servà a la casa de Jehudàh por gozo, y por alegria, y por fiestas buenas.* En los siete dias de *momdò.* En la Boda no hay. Y incestos, y estos consta del S. T. *Y las de màs bendiciones, no contienen otra cosa mas que Accion de gracias.*

97. Cuz. Afirman los Sabios, que Selomoh ordenò el *Hirùb*, y el Lavar las manos; y

בעוללים לא ראו אור. ובי"ט נאמר ושמחת בהגך ואין שמחה בלא אור. נמצא שאע"פ שלא נצטוו בהריא להדליק נר של שבת וי"ט. כיון שנצטוונו על עונג שבת ועל שמחת י"ט ממילא נצטוונו על כל דבר המענג מחמשמח. ואין עונג ואין שמחה כאור. מה ששייך לי"ט שני של גליות חלא הוא מתורק (כיוצא חיישי). בארבע תעניות ליכא קדושה. ראשונה שענונו ליכא בה וצונו ואינה לא בקשה ותפלה. ועוד שחש"ת חסבים על ידם שנא' כח אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי וזה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים. בן' מי אכלת ליכא וצונו וכן בחופה ליכא אלא וצונו על העריות. וכן כתוב ושאר ברכות הן ברכות השבח:

א'הכ איתא בפ"ב דעירובין ששלמה תקן עירובין ונטילת ידים. ובשלמא על נטילת ידים בין לתפלה בין לאכילה בין אחר

Abelut, no hay. *T nos encomendò.* Sino es en los *contienen otra cosa mas que Accion de gracias.*

enlo que toca a lavarlas para Rezar,

t. i.

זכרים י"ו

זכרים ט'

דף כ"א סט"ב

אחר פנות הגוף ניהא . וכל בעל
שכל יודע להז'ל במה שאכרו
והתקדשתם שצריך שגוף כל מן
ישראל יהיה נקי להזכיר שמו
יתברך הגדול והקדוש . ושפיר שייך
בה וצונו . אבל על העירוב בין
של שבת בין של תבשילין ירחיבו
פיה יאריכו לשון ויאמרו שהז'ל
תלו עצמן כאילן גדול שלא ליתן
פתחון פיה למכחישים . ואע"פ
ישאלו איך נברך וצונו וה' לא
צוה ?

א'הח והן לו יהי כדברי
המכחישים שאמן הרבה
אחר שלמה נתקן העירוב אוכח
ואערכה לפניהם שברין ומשפט
יבולין אנו לומר וצונו . שהרי כתוב
איש כי ידור נדר לה' או השבע
שבועה לאכור אסר על נפשו לא
יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה .
הגע עצמך שאיש ישראל נדר
לחת סך קצוב לצדקה או להתענות
ביום פלוני . או כיוצא בזה .
היה יכול לומר וצונו אחר שקיים
נדרו . ואם ישאלך בנך מהר לאמר
מה

A., o jurare juramento de atar atadura sobre su alma, no quebrante su palabra (antes) como todo lo que salió de su boca, haga.
Supon pues, que un hombre haya hecho voto de dar cierta suma de dinero por Limosna, o de Ayunar tal dia, o cosa semejante, quando cumpliere su voto, podrá dezir, *T*

Rezar, para Comer, como tambien despues de Evacuar el cuerpo, es muy proprio, y todo hombre de entendimiento otorgará a los Sabios, que deduzen esta necesidad del verso que dize ; *Tos santificareis.* Siendo indispensablemente necesario, que el cuerpo del hijo de Israel esté siempre limpio, y decente para poder pronunciar el Santissimo Nombre de Dios ; con que muy bien se puede dezir en el lavar las manos, *T nos encomendò.* Pero sobre el *Hirkò* de Sabat, y Guifado en Fiestas, censurarán diziendo, que buscaron un fuerte apoyo (q. d. Selomoh.) para cerrar la boca a los Contrarios ; los quales sin embargo instarán, como dezimos en la Bendicion, *T nos encomendò.* Quando Dios no mandò tales cosas ?

98. *Ha.* Dado, y no concedido ser verdad lo que afirman los Adversarios, que mucho tiempo despues de Selomoh, se instituyò el *Hirkò*, provarè no obstante, que con razon, y Justicia podemos usar de la clausula, *T nos encomendò.* La razon es, por que dize el S. T. *Hombre, que prometiere promessa a*

Levit. 11.

44.

Num. 30.

3.

36.

nos encomendo. Y si preguntàren, donde mandò Dios tal? Respondele, quando dixo, *No quebrante su palabra.* Tomò pues todo Ifrael sobre Sì, desde el tiempo del Rey Selomoh, o de algun Senado posterior, de no caminar en Sabat fuera dela Ciudad, mas que dos mil passos, por cada una delas quatro partes, y si alguna razon los obligare a andar mas, haràn *Hirùb*, qual se haze, yendo el viernes cerca del fin delos dos mil passos, y poniendo alli suficiente para dos comidas, hazia aquella parte donde quiere ir; queriendo significar, haviendo yo colocado mi *Hirùb* enel fin de dos mil passos, hago quenta que alli es mi posada este Sabat, y assi podrè andar otros dos mil passos adelante. Esta accion, o ceremonia, llamase *Hirùb* que quiere dezir mezclar, y transferir los dos mil passos que tenia v. g. a la parte del Oriente, con los dos mil que tenia en la parte del Occidente.

Haviendo pues tomado sobre nòs de no andar en Sabat, mas de dos mil passos, fino es mediante el *Hirùb*, para mostrar el respecto que professamos al Santo dia del Sabat; siguese que es un precepto, que tenemos sobre nòs, y quando hazemos el *Hirùb*, observamos lo que manda Dios, *No quebrante su palabra.* Luego le compete bien dezir, *T nos encomendò.* Y si replicàres, que segun esso

מה זאת והיכן צונו? אף אתה תשיב אמריו לו מלא יחל דבריו. והנה כל בני ישראל קבלו על נפשם ועל זרעם מימי שלמה המלך ע"ה או מימי איזה סנהדרין אחריו שלא לצאת בשבת חוץ לעיר אלא אלפים אמה לכל רוח ואם יצטרך אדם לילך לאיזו סבה עד ארבעת אלפים אמה יערב. דהיינו שילך מע"ש קרוב לסוף אלפים אמה ויניח שם מזון ב' סעודות לרוח שרוצה לילך בו. וזהו לומר אני שמתו עירובי לסוף אלפים אמה והיו כאילו שם הוא מקום שביתתי ומשם ואילך יש לי רשות לילך אלפים אמה. ונקרא עירוב לפי שהוא מערב האלפים אמה שהיו לו לרוח מזרח ד"מ עם האלפים שהיו לו לצד מערב וכיון שקבלנו עלינו שלא לילך בשבת יותר מאלפים אמה לא על ידי עירוב לכבוד שבת. נמצא שזו מצוה עלינו וכשעירבנו קיימנו לא יחל דבריו הילכך שייך שפיר לומר וצונו. וא"ת ולמה כל אחר

א"ח ה' עירובי תחומין ס' ת"מ סעיף ה'

cada

אחד ואחר אינו מברך כשמקיים נדרו? י"ל לפי שאין מתקנין ברכה לדבר שאפשר שלא יארע. שררי אפשר שלא ידור לעולם:

נ"ט **א"ה** דברך רצויים ומתקבלים אלהכנרא'

ואני רואה דהיינו טעמא שאומרים וצונו בין על עירובי תחומין בין על עירובי הצרות ושתופי כבואות. דכל מגמת רז"ל לא היה אלא להגדיל כבוד שבת ולהציל נפשות עם ישראל אשר לא תמותנה. אך מה נאמר על עירובי תבשילין אשר לא נמצא רמז מהם בתורה? ק' **א"ה** לא אדוני כי יש אומרים שהוא מדאורייתא

מדרבנן והכינו א"ת אשר ^{סמות י'} יביאו. אבל אפילו תימא שהוא מדרבנן שייך בידה וצונו. והטעם ^{סמות י"ב} הוא שהכתוב אומר א"ך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם. ובידאי שזהו דוקא לצורך יום טוב. אבל שלא לצורך יום טוב ליכא מאן דפליג דאסור. דחול מבין לשבת. וחול מבין ליום טוב. וי"ט נמי

cada particular cumpliendo qualquier voto devia bendizir? Responderè, que no hallaron a proposito instituir una Bendicion para una cosa que puede ser que jamàs suceda, por que puede un hombre abstenerse toda su vida de hazer voto.

99. *Cuz.* Lo que dizes es muy conforme, y adecuado a la razon, y reconozco ser esta la razon por que se enxirio esta clausula, *T nos encomendò*, tanto enel *Hirùb* de los Arrabales, como enel delos Patios, y Conjunction de calles; haviedo tomado los Sabios por fin aumentar la honra del Sabat, y salvar las vidas de Israel, para que no incurriessen en pena de Muerte; pero que diràs sobre el *Hirùb* delos Guisados, que no se halla motivo del en la Ley?

100. *Ha.* No digas tal, Señor, por que hay quien sostiene ser de Ley, por lo que dize el verso, *T prepararán a lo que* ^{Exo. 16.5.} *hubieren trahido.* Pero aun que supongamos ser institucion de Sabios, assienta bien dezir, *T nos encomendò.* La razon es, por que hablando de las Fiestas, dize ^{ibi. 12.16}

ze el S. T. *Solamente lo que suele comer toda alma, esso solo se podrá hazer para vos.* Y es infalible que esta permission es precisamente para lo que se deve comer en la Fiesta, pero para despues della, es incontradicible que será prohibido; siendo justo, que enel dia quotidiano se prevenga para Sabat, como tambien para la Fiesta, y en la Fiesta tambien se podia

prevenir para el Sabat, mas nuestros Sabios lo prohibieron, fino se hizo el *Hirub*, para que no sea que guizen en la Fiesta para despues della; Viendo pues esta prohibicion diràn, si en dia de Fiesta, no es permitido guizar para Sabat, mucho menos ferà permitido guizar en la Fiesta, para quando no lo es. El *Hirub* es, como si dixera, ya empecè a guizar antes dela Fiesta para el Sabat, el qual guizado es este *Hirub*; Dessa manera aun que empecce a guizar de nuevo en dia de Viernes festivo, es como si acabàra de guizar lo que empecò des dela Vispera dela Fiesta. Esta ceremonia se instituyò para honrar las Santas Fiestas, y para que no hiziesen poca cuenta dellas, y todo Israel tomò sobre sî de no guizar, sin hazer el *Hirub*; Siguese pues, que no observandose, se prevarica lo que dize Dios, *No quebrante su palabra.* Con que tambien en esse caso, es adecuada la clausula, *Y nos encomendò.*

101. *Cuz.* Segun esto, queda superflua la esplicacion de los Sabios sobre el Verso, que dize. *No te apartes delo que, &c.*

102. *Ha.* Esta esplicacion es muy universal, pero yo esplifico en particular, por que se que los Contrarios censuran las Bendiciones ordenadas sobre los preceptos de los Sabios, quando tienen esta clausula, *Y nos encomendò.*

103. *Cuz.* Tenian por ventura los Antiguos poder, y au-

נמי מכין לשבת. אבל חול אסרו בלי עירוב שמא יבשלו מיט לחול. ועכשיו ישאו קו בעצמם ויאמרו. ומה מיט לשבת אין מבשלין. מיט לחול לא כ"ש? והעירוב הוא לומר כבר התחלתי לבשל ביום חול לשבת כזה העירוב. ואז אעפי שמבשל לכתחלה ביט שהוא ע"ש לשבת הוי כמי שגומר לבשל התבשיל שהתחיל מערב יום טוב וזה נתקן לכבוד י"ט המקודש כדי שלא יזלזלו בו. וכל ישראל קבלו עליהם שלא לבשל בלי עירוב. נמצא העובר על זה עובר על לא יחל דברו. ובכן שייך לומר וצונו :

ק"י **א"ה** כן אין אנו צריכין לדרשת לא תסור ?

ק"י **א"ה** דרשת לא תסור היא דרך כלל. אבל אני פירשתי דרך פרט. מפני שאני ידע שהמכתישים מערערין מאד על מצות דרבנן כשיש בהן וצונו :

ק"י **א"ה** האם היה כח ורשות ביד הראשונים להכריח לדורות

muy universal, pero yo esplifico que los Contrarios censuran las Bendiciones ordenadas sobre los preceptos de los Sabios, quando tienen esta clausula, *Y nos encomendò.*

toridad,

לדורות הבאים לקבל עליהם
החומרות שנתרצו הם בהנה ?

ק"י א'הה אין ספק בזה שיש
לאל ידם :

ק"י א'הכ מריכין תוכיח זה כין
המקרא ?

ק"י א'הה משה רבינו אמר °ולא דברים כל"ט
אתכם לבדכם אנכי

כורת ארץ הברית הזאת ואת
האלה הזאת כי את אשר ישנו פה
עמנו עמוד היום לפני ה' אלהינו
ואת אשר איננו פה עמנו היום .
הרי שיש כח ביד דורות הראשונים
לשעבד לאחרונים :

ק"י א'הכ אין משם ראייה לפי
שמרה שעשה משה

מפי הנבורה עשה :

ק"י א'הה והלא במעשה הגבעונים
שלא מפי הנבורה

נהיתה השבועה שנא °ואת פי ה' יסוּסע ט'
לא שאלו וואע"פכ נענשו האחרונים

על שעברו על שבועת הראשונים

שנא °ויהי רעב כימי דוד שלש שנים
שנה אחרי שנה ויבקש דוד סמואל ב' כ"ח

את פני ה' ויאמר ה' א שאל ואל
בית הדמים על אשר הכית את
הגבעונים . ולשכך חמת ה' היוצרכו
לחכות

que era por causa de Saul, y de su sanguinaria familia, que havia
estirpado los Gēbbonitas. Y para mitigar la divina indignacion
fue

toridad, de obligar a los Mo-
dernos, a recibir sobre Si las
instituciones pesadas impues-
tas por ellos, por parecerles
convenientes?

104. Ha. Cierito que tenian.

105. Cuz. De donde consta
por el sagrado Texto ?

106. Ha. Por que nuestro
Legislador Moseh dixo. *No* Deut. 21
con vos solos yo hago esta confedera- 14.
cion, e imprecacion, mas con el
que està presente con nos oy delante
de .A. nuestro Dios, y con el que
no està presente aqui con nos oy.
Por aqui pues Manifiestamente
consta, que los Antiguos tienen
poder de obligar a los Moder-
nos.

107. Cuz. Dessa Autoridad
no se prueba ; por que lo que
hizo Moseh en aquella ocasion,
fue por orden expressa de Dios.

108. Ha. El juramento que
hizieron en la recepcion de los
Gibhonitas, fue sin consultar
a Dios, por que dize el verso,
Y a dicho de .A. no consultaron.

Y sin embargo vemos, que Iosū. 9.
Dios castigò a los Modernos 14.
por transgredir el Juramento
de los Antiguos, narrando la
Prophecìa, *Que haviendo havi-*
do hambre en tiempo de David Sam. 21.
tres años consecutivos, David con- 21. 1.
sultò a Dios, y que le respondió,

que era por causa de Saul, y de su sanguinaria familia, que havia
estirpado los Gēbbonitas. Y para mitigar la divina indignacion
fue

fue necesario matar siete descendientes de Saul. De aqui pues consta, que Dios vengò a los Gibhonitas, de Saul aun despues de muerto, por una institucion hecha 400. años antes.

109. *Cuz.* Puedese replicar, que Saul prevaricò un Juramento recibido, y aprovado por todo Israel; qual universalmente considerado es siempre el mismo, por que Israel se llamava el pueblo que vivia en tiempo de Iehosuah, Israel el que vivia en tiempo de Saul, e Israel somos los que existimos oy; Havia causado pues un horrible escandalo a los Gibhonitas, el ver que havia la Nacion quebrantado el Juramento de Iehosuah, aun que no pudiesse obligar, sino a sus contemporaneos; pero donde no huviere ni escandalo, ni Juramento, sino una simple assension, o admiffion, afirmo por cierto que jamàs los Antiguos, tendran poder de obligar a los Modernos.

110. *Ha.* A esso se oponen los dias de Purim, para los quales no huvo Juramento, sino una simple assension, y sin embargo los Antiguos obligaron a los Modernos, diciendo la historia, que, *Confirmaron, y recibieron los Judios sobre si, sobre sus descendientes, y sobre todos los agregados a ellos inviolablemente, de hazer estos dos dias, como estàn escritos, en su devido tiempo anualmente, los quales*

להמית שבעה יוצאי ירך שאול.
הרי שהק'בה נקמת הגבעונים
מאת שאול ומה גם אהרי מותו
על מה שקבלו ת' שנים לפניו:
ק'ט **א'הכ** איכא למיפרך מה
לשאול שכן עבר על
שבועה שקבלו עליהם כל ישרא.
ואם תקח כל ישרא בכלל היינו
ישרא שבימי יהושע. היינו ישרא
שבימי שאול. והיינו ישרא
שבימי וואיכא חילול ה' גדול
לעיני הגבעונים לעבור על שבועת
יהושע אע"פ שלא יהיו חייבין
בה לא כדורו בלבד. תאמר במקום
דליכא חילול ה' ולא שבועה
אלא קבלה בעלמא. דודאי
איין הראשונים מחייבין את
האחרונים?

ק' **א'הח** והרי ימי הפורים שלא
היתה שם שבועה לא
קבלה בעלמא. ואע"פכ הראשונים
חייבו את האחרונים שנא' קימו
וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם
ועל כל הגלויים עליהם ולא יעביר
להיות עושים את שני הימים האלה
ככתבם וכזמנם בכל שנה ושנה
והימים

והימים האלה נזכרים ונעשים
 בכל דור ודור וגו' וכתוב לקיים
 את ימי הפורים האלה בזמניהם וגו'
 וכאשר קימו על נפשם ועל זרעם
 רברי הצומות ועקתם? והנה ארבע
 צומות לא נצטוו מהש"ת אלא
 ישראל קבלום עליהם והק"כ רצה
 בהם כדכתיב כה אמר ה' צבאות
 צום הרביעי וצום החמישי וגו'
 יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה
 ולמועדים טובים הרי מהפורים
 והצומות שיש כח ביד חרות
 הראשונים להכריח לאחרונים
 שיקבלו גזרתם או הסכמתם :

זכריה ט'

ק"ח **א"ה** אחרי הטענות האלה
 אין להרהר על מה
 שתקנו לומר וצונו על מצות דרבנן:
 ק"ט **א"ה** הגידה לי אם יש עוד
 הערות וקושיות
 למכחישים נגד חז"ל :

ק"י **א"ה** הטהר אונך ושמע
 אני מאמין באמונה
 שלימה שמצות שופר נאמרה
 למשה בסניי ונרמזה בתורה
 במה דכתיב יום תרועה יהיה
 לכם אמנם מזה הטעם עצמו
 איני רואה שום התנצלות לחז"ל
 במה שאסרו לתקוע כשחל בשבת
 וכן

במדבר כ"ט

de haverlo prohibido quando

quales se deven rememorar, y celebrar, en cada generancio, &c. para observar estos dias de Purim en sus tiempos, como confirmaron sobre si, y sus descendientes las palabras de los Ayunos, y su esclamaicon. Los quatro Ayunos no fueron mandados por Dios; màs Israel los tomaron sobre si, y Dios los aprovò, como dize el Propheta. Assi dize Zech. 8. A. Zebaot, el Ayuno del 4º. y el Ayuno del 5º. &c. serà a casa de Jehudà por gozo, y alegria, y fiestas buenas. Del Purim pues, y de los Ayunos se prueva, que los Antiguos tienen poder de obligar a sus suceffores, a observar sus ordenes, o constituciones.

III. *Cuz.* oydas essas razones, no hay quien pueda censurar por haverse inxerido la claufula *Y nos encomendò*, en los preceptos de Sabios.

II2. *Ha.* Hay todavia mas oposiciones, o objeciones contra nuestros Sabios?

II3. *Cuz.* Oye, y atiende. Yo creo con sincera fè, que el precepto del Sofàr de Roshafànàh, lo dixo Dios a Mofeh en Sinay, y lo significò en la Ley en el verso que dize. *Dia de Ablacion sea a vos.* Pero por esso mismo, no se ver como se disculparàn los Sabios, en

Zech. 8. 19.

Num. 19. 1.

en el primer dia de Cavañas, supuesto que segun ellos, el primer dia folamente es de Ley fuera de la Casa Santa, y los de más dias, es por institucion de Raban Yohanan hijo de Zakay, como se lee en el tratado de Roshassanàh, y Sukàh, que dize. *Antiguamente se tomava el Lalàb en el Templo siete dias, por que dize el verso; y os alegrareis delante .A. vuestro Dios siete dias, que se entiende precisamente por el Templo, escluyendo todo lo que no es Templo, aun la misma Jerusalem. Despues que se destruyò el Templo, ordenò R. Johanan hijo de Zakay, que se tomasse el Lulàb en todo el mundo siete dias, por memoria de la Casa Santa. Como pues hazen omitir un precepto de Ley, quando caen Roshassanàh, y Sukòt en Sabat ?*

114. *Ha.* Por la misma razon que hazen omitir el Ayuno de Kipùr, al Enfermo, que tiene necesidad de comer.

115. *Cuz.* Quien ha de creer tal? que tiene que ver Roshassanàh, y Sukòt, con el dia de Kipùr?

116. *Ha.* Todo el mundo conviene, que el Enfermo, que ha menester comer, se le deve dar en dia de Kipùr, por que

וכן ליטול לולב בי"ט א' של חג הסוכות . כיון שלפי דבריהם יום א' במדינה בלבד הוא מדאורייתא ושאר כל הימים מתקנה רבן יוחנן בן זכאי . כדתנן ב' בראשונה היה הלולב נישל במקדש ז' (דררשינן לפני ה' אליהם שבעת ימים) ובמדינה יום א' (ולא בגבולין ז' ימים . וירושלם יש לה דין גבולין לענין זה) משחרב ב'ה התקין ר'בזו שיהא הלולב נישל במדינה ז' וזכר למקדש . איך בטלו אם כן מצוה דאורייתא בגבולין כשהל ראש השנה וסכות בשבת ?

ק"ד **א'הה** מהמעם עצמו שניטלו צום יום הכפורים לחולה שצריך לאכול :

קט"ו **א'הב** מי יאמץ לשמועתך ! מה לר'ה וסכות עם יום הכפורים ?

ק"י **א'הה** כולי עלמא לא פליגי דחולה שצריך לאכול

מאכילין אותו בי'הב . מפני שאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש . וכן מי שמתו לו שני אחים מחמת מילה אין מליך אותו . ואע"ג דר'הב

פ"ד דר"ס
חט"ס ג'
ופ"ג דסוכה
חט"ס י"ב

no hay Ley, que tenga fuerça, Assi tambien no se circuncida al que le murieron dos hermanos por la Circuncision, aun que

די'הכומילה בכרת • ואע"פ שלא
 מצינו בתורה שיפטור לחולה מעינו
 יה"כ ולא למי שמתו אחיו מחמת
 מילה מלמול • אלא שדרשוהו
 חז"ל מחיי בהם • לא יראה ולא
 ימצא עכ"ז איש אשר רח בו
 שיכחיש זה • והנה גלוי וידוע
 לכל יודע ספר כמה וכמה רבבות
 אלפי ישראל היו בומן בית שני •
 ואחר חרבנו כמה מאות שנים
 בארץ ובח"ל אשר לא יאמן כי

דף ס"ד ט"ז

יסופר • שהרי אמרו בפ' תמיר
 נשחט • פעם א' בקש אגריפט
 המלך ליתן עיניו באוכלוסי ישראל
 א"ל לכ"ג תן עיניך בפסחים • נטל
 כליא מכל א' ואחר ונמצאו ש'
 רבוא כליות כפלים כיוצאי מצרים •
 חוץ מטמא ושחיה בדרך דחוקות •
 ואין לך כל פסח ופסח שלא נטמו
 עליו יותר מעשרה בני אדם ע"כ •
 ולפי חשבון זה הם י"ב פעמים
 עשר מאה אלף דהיינו בלעז י"ב
 מיליאוניש • וזו יכול ואפשר •

דף כ"ז ט"ז

אבל מ"ש בפ' חניזקין ש' דבמא
 עיירת היו לו לינאי תמלך וסל
 א'

que viene a ser el doble de
 no computando los Imundos,
 no havia sacrificio Pasqual,
 de diez personas. Segun esta
 es creible, por que es possible ;
 que el Rey Ianay tenia 600.

que tanto el Kipùr, como la
 Circuncision tienen pena de
 Tajamiento ; Y aun que no se
 halla que la Ley abfuelva al
 Enfermo del Ayuno de Kipùr,
 ni tan poco al que le murieron
 los hermanos por Circuncision,
 de Circuncidarse, fino es por
 lo que esplican los Sabios enel
 verso. *y guardareis a mis fue-*

Levit. 15.

ros, y a mis Juizios, que hazien-
 dolos el hombre, vive con ellos.
 No se hallará sin embargo
 hombre de entendimiento, que
 tal niegue.
 Es pues manifiesto a todo
 hombre entendido, y versado,
 el imenso numero de Judios,
 que havian en la segunda Casa,
 y algunos siglos despues de su
 ruina, tanto en tierra Santa, como
 fuera, que parece increíble.
 Narran los Sabios en Pessahim
 que deseando nuestro Rey A-
 gripas saber el numero de
 Israel, que se hallò un Pessah
 en Jerufalem, mandò al Sumo
 Sacerdote, que para seguir su
 orden, se governasse por los Sa-
 crificios Pasquales, tomò pues
 el Sacerdote un riñon de cada
 uno, y hallò que havian un
 millon y 200. mil Riñones,
 los que salieron de Egipto,
 ni los Remotos; Además que
 que no se comiesse entre mas
 quenta eran 12. millones. Esto
 pero lo que narran en *Guittin*,
 mil lugares, y que cada uno
 dellos

dellos tenia 600. mil moradores, fuera de tres, que cada uno contenia un millon y 200. mil, es hiperbolico, como dizen en *Tamid*, que a vezes los Sabios hablan hiperbolicamente; Por que no siendo assi, 600. mil lugares que cada uno tuviesse 600. mil moradores, apenas cupieran en Tierra Santa, sin quedar un palmo de tierra para arar, y sembrar; Es fuerça pues dezir, que es hiperbolico; Del mismo modo lo que dizen en el mismo Tratado, que el Emperador Adriano, matò en Alexandria 60. vezes 10. mil, sobre 60. vezes 10. mil como los que salieron de Egipto, es tambien hiperbolico; mas sea como fuere, no hay duda que el numero de Israel era imenso como la Arena; En orden a esto te relatarè ciertas palabras del Rey Agripas al Emperador Càyò; El caso fue, que este malvado pretendia, que todos los Reyes, y Naciones lo adorassen como Dios, y a esse fin mandò, que pufiesse una Estatueta en todos los Templos de los Gentiles, y en todas las Esnogas de Israel, en todo el Mundo, y en la Casa Santa, por donde el Rey Agripas, le escribiò una carta en forma de suplicacion, para divertirlo dessa mala voluntad que tenia a nuestra Nacion, cuyas palabras a mi proposito son como dirè.

א' וא' היו כה כיוצאי מצרים
 חוץ מג' שהיו בהן כפלים כיוצאי
 מצרים . גוזמא . כי הא דאמרו
 ברפ"ב דתמיד דברו חכמים לשון
 הנביא . דאל"תה ס' רבוא עיירות
 כל א' מחזקת ס' רבוא בני אדם
 בקושי תחזיק אותן א' ולא תשאר
 פרסה של קרקע לחרוש ולזרוע .
 לא ודאי גוזמא . וכן הא דאמרו שם
 ע"כ ע"כ "שארד" אנוס הרג כאלכסנדריאח
 ס' רבוא על ס' רבוא כיוצאי מצרים
 גוזמא . אבל אין ספק שיהודה
 וישראל רבים כחול שעל שפת
 הים . והנה אציגה נא לפניך דברי
 אנריפס המלך אל הקיסר קא"י .
 והיינו שהרשע הזה עלה בדעתו
 שישתחוו לו כל מלכים וכל גוים
 יעבדוהו כאלוה . ולכן צוה שישומו
 צלם דמות תבניתו בכל בתי ע"ז
 של אומות העולם . ובכל בתי
 כנסיות של כל ישראל הנפוצים
 בארבע כנפות הארץ ובבית
 המקדש . ואנריפס המלך כתב
 לו אנגרת תחנונים להשיב את
 מחשבתו הרעה אשר חשב על
 היהודים . ואלה קצת דבריה
 לענינו :

לזכות

Tratando

לזכות העיר הקדושה אשר היא מולדתי
הנני יכול להגיד אל מעלתך שהיא
מטרופולין לא לבד אל מדינה אחת של יהודים •
אלא למדינות רבות לבנת התושבים אשר ינאו
ממנה להאחז בתוכן • אם קרובות לה כמדינות
השכנות מנרס אדום וסיר'י'ה החלק ממנה
הנקרא ז'לי ושאר תחומיה : או המדינות
הרחוקות פארס'לי'ה זיל'ני'ה ורבים מחלקי
האס'י'ה עד ביט'ני'ה ונבולת סוכ'ו • וכן
בז'י'רופא הטיס'לי'ה הבוא'ני'ה המק'דו'ני'ה
איט'לי'ה אט'יקא קור'ינטו ומבחר ערי
הסיל'ופוניסו • ולא מדינות היבשה לבדן מלאו
יהודים • כי גם האיים הראשיים ניגרו'ונט'ני'ר
וקאנ'די'ה • ואינה מהוכר הנמנאים מעבר
לנהר פרת אשר לבד מחלקים מעטים שהם בנבל
יבחר מחוזה • הנה כל עיר מבחר וכל חלקה טובה
יכודים ישכנו בה • עכ'ל : ואחד מחכמי
הנוצרים הפריז על המדה • שכתב
שהיו בארץ ישראל בזמן בית שני
ששים ושש פעמים עשר מאה אלף
דהיינו ס'ו מיליא'וניש ור'ס אלף •
וכתב כך מפני שמצא ביוסיפון
לרומיים שבכפר א' בגליל היו ט'ו
אלף נפשות • ומרמה שזה הסך
עצמו היו בכל כפר וכפר • ולכל
עיר מוקפת חומה נותן צ' אלף •
ולכל שבט ושבת ס' עיירות מוקפות
חומה

havia et mismo numero, y que cada ciudad circundada de muro tenia 90. mil, señalando

Tratando pues de hablar a favor de la Santa Ciudad mi Patria, puedo representar a V. M. que es Metropoli, no solo de una provincia de Judios, mas de muchas, por las muchas colonias que salieron della, para morar en otras, no solo contiguas como Egipto, la Idumea, y la Celestiria con sus apendices, mas tambien de provincias remotas, como Pamphilia, Cilicia, y muchas partes del Asia hasta Bitinia, y los terminos del Ponto. En la Europa, la Tefsalia, la Boecia, la Macedonia, la Etolia, la Atica, Corinto, y las mejores Ciudades del Peloponesso, y no solo las provincias de Tierra firme estan llenas de Judios, mas tambien las principales Islas como Negroponte, Chipri, y Candia, dexando de hazer mencion de los que estan de la otra parte del Rio Euphrates, donde exceptuando Babilonia con algunos pocos lugares de su Jurisdiccion, todas las mejores Ciudades, y mas amenos parages, son poblados de Judios.

Un Docto Cristiano afirma con enorme hiperbole, que en tiempo del segundo Templo, havian en Tierra Santa 66. Millones, y 240. mil, suponiendo assi, por que halla en Josepho, que en una Aldea de la Galilea, havian 15. mil Almas; Juzga pues, que en cada Aldea que cada ciudad circundada de Tribo;

Tribo; por essa quenta, cada Tribo constava de Cinco Millo- nes 520. mil Almas, que multiplicadas por doze, hazen la dicha suma de 66. Millones, y 240. mil.

Pero esta quenta es insuficiente; por que en la Segunda Casa no huvieron mas que dos Tribos, y medio, y Sacerdotes, y Levitas, y si huvo alguna porcion de otros Tribos, era inconsiderable, por el poco numero; Además que no todos los lugares son iguales, por que aun que supongamos, que en una Aldea de Galilea huviesse 15. mil Almas, no por esso se sigue, que las de más Aldeas, y Ciudades de la Provincia fuesse pobladas a proporcion; y quando bien concedieramos, que la Provincia de Galilea fuesse muy poblada, no por esso podriamos inferir que la Judea fuera tan poblada como ella. Pero sea como fuere, todos convienen que el Pueblo de Israel era inenfo, e innumerable fuera de lo que es creible, e imaginable, tanto en Tierra Santa como fuera; La mayor parte del pueblo pues es fuerza que fuesse Mercaderes, y gente de oficio, como en todo el mundo; havian tambien indispensablemente entre ellos Agricultores, Herreros, Carpinteros, Albañiles, Sastres, Barberos, Lavanderos, &c. y por esta causa dizen en el fin del Tratado de Roshassanah, que Raban Gamliel absolvia a la gente del Campo de las Re-

חומה שהם חמשה מליא'וניש ות'קך אלף נפשות ואם תרבה אותם במספר י'ב יעלו לסך הנ'ל של ס'ו מליא'וניש ור'ם אלף :
וזה דבר שאין לו שחר' כיבבית שני לא היו אלא ב' שבטים וחצי וכהנים ולוים' ואם היו שם קצת משאר שבטים היו בטלים במיעוטן' ועוד שלא כל המקומות שוק' שאפילו תיבנה שבכפר א' היו ס'ו אלף אינו מוכרח גם כן שבשאר כפרים ועיירות של המדינה ידעו יישוב לערך אותו הכפר' ואפילו תיבנה שמדינת גליל תהיה מיושבת דרכה לא מפני זה תוודע מדינת יהודה כל כך מיושבת כמח' ויהי סה סלי קלמא לא פליגי שמספר עם בני ישראל היה רב ועצום דבר שלא ישוער ולא יספר בין בארץ בין בת'ל' והרובת דרובת דהו בהכרח בעלי סחורה ומלאכה סודך כל הארץ' לפי שבהכרח היו בתיהם אכרים וכורמים חרשי בחל ועצים בנאים הימים ספרים וכנסים וס' ודבי אדנא בשלהי ר'ה דרבנן גמליאל פטר עם שבטו' מתפללות

מתפלליה ד'ה וי'ה מפני שש"צ
 שבעיר מוציאן ידי הונתן
 וכן אע"פ שאמרו עם שאהורי
 הכהנים אינן בכלל הברכה . עם
 שבשדות הוא בכלל הברכה .
 נמצא שדוב עם בני ישראל היו
 עמי הארץ . ופיעוטה דמיעוטה
 היו חכמים . וכיון שדובא היו ע"ה
 ממילא לא היו בקיאים בדקדוקי
 מצות . ולכן כשהל ד'ה וככות
 בשבת ילך אצל בקי עם השופר
 או עם הלולב כדי שיתקע או יברך
 לו או כדי ללמוד נטילתו או
 ברכתו ויוליכנו ד' אמרת ברה"ה
 ויבוא לידי איסור סקילה . ואף
 אם יתרו בו לא ישמע לקול מודיו כי
 יאמר שאיט רוצה לבטל המצודה :
 ק"ו א'הכ ולמדה לא יטה אזנו
 למלמדיו . אטו ברשיעי

עסקינן ?

ק"מ א'הה חז' אלא בחסיד

שומרה . והילך
 מעשה שהיה . הנהו קבוראי דקבור
 נפשא בי"ט ראשון של עצרת
 שמתניהו רב פפא ופסלינהו לערות'
 ואכשרינהו רב הונא ברדה דרב
 יהושע . אל רב פפא והא רשעים
 נינהו ?

Rab Papà en Niduy, y de
 para Testigos, restituyòles Rab Hunà su capacidad; dixole Rab
 Papà, como hazes tal a estos Transgressores? respondiòle

zas de Roshasfanàh, y Kipur, por que la Reza del Hazan de la Ciudad suplia por ellos; del mismo modo participavan de la Bendicion de los Sacerdotes, aun que estavan absentes. Es cierto pues, que la mayor parte de Israel eran Idiotas, y la menor de la menor parte Sabios, y por consequencia nada verificados en las circunstancias de los Preceptos; sucediendo pues ser Roshasfanàh, y Sukòt, en Sabat, irian a buscar con el Sofàr o Lulàb, quien les tocasse, o quien les enseñasse la Bendicion, o el modo de tomarlo, y lo llevaria en la Jurisdiccion universal, incurriendo por esso en pena de ser apedreado; ni se dexaria persuadir de quien lo amonestàra, o instruyera a abstenerse, disculpandose con dezir, que no queria omitir el Precepto.

117. *Cuz.* Por que no se havian de dexar persuadir? hemos de suponerlos inobser-vantes, y malos?

118. *Ha.* Por ninguna ma-nera; mas Devotos Menteca-tos, como te represento en ciertos Enterradores, que enterraron un Muerto enel primer dia de febhòt, pusòlos

màs amàs los declarò incapazes

ס' זה מדר
 דף כ"וסע"ב

Rab Hunà por que entienden que hazen Mizvâh en enterrar; Replicòle Rab Papà; como pueden entender tal, si haviendolos ya puesto en Niduy una vez, buelven a reincidir? respondiòle, por que entienden, que es permitido quebrantar la Fiesta, por la mizvâh, y que el Niduy es por expiar el quebrantamiento. En el principio del quarto Cap. del Tratado de *Demay*, escriben, que haviendo comprado alguno fruta, de hombre, que se supone no faca el Diezmo, y el que la tomò se olvidò de quitarlo antes de Sabat y preguntò al Dueño en Sabat, si havia apartado el Diezmo, respondiendole afirmativamente, puede creerle, y comerla sin recelo, por que tenían por pecado mentir en Sabat, (*Como si en dia quotidiano fuesse permitido mentir*) y quantos y quantos vemos en nuestro figlo hazer poca quenta de lo que importa mucho, y mucha de lo que importa poco, haviendo en todo lugar, y tiempo Idiotas, que no se satisfazen con razones adequadas, por que no las comprehenden, ni quieren oyr a los que los persuaden. Este genero de gente es, la que llevaria el Sofâr, y Lulàb a la Jurisdiccion universal, e incurririan.

נינהו? סברי מצוה קעבדי. והא קא משמתינן להו? סברי כפרה קעבדי לן רבנן. וכתב רש"י ז"ל ופסלינהו לעדות. דמשום שכר מזון עוברים על דת וה"ל כרשע דחמס: והא משמתינן להו. על הראשונה והוזרין ושונין בעבירה. סברי האי דשמתינן משום כפרה הוא על שעברנו ולא משום שנהדר בן לא מותר לחלל י"ט משום המצוה ונשב בנידוי משום כפרה. ובר"פ דרמאי גרסינן הלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות ושכח לעשרן ושואלו בשבת יאכל על פיו דאימת שבת עליו שמתירא לשקר בשבת יותר מבחול. והוא לשון הירושלמי שם. הרי כמה סברות מוטעות ומזויפות היו בלב המון העם. והנה בחיינו ובימינו מעשים בכל יום מכמה וכמה שעושים מן העיקר טפל. ומן הטפל עיקר. ומחמדין בקל. ומקילין בחמור לפי שיש בכל מקום ובכל זמן עמי הארץ שאין תירוץ לקושיותיהם. ולא ישמעו לקול מלחשים. וכגון אלו יהיו מוליכין לולב ושופר ברה"ה. והיו עוברים על

זככי פסק
בט"ח ה
עדות ס'
ל"ד

על איסור סקילה . היש פיקוח נפש גדול מזה ?

ק"ט א"הכ וכי מפני הסכלים והטפשי' נבטל מצות

שופר ולולב מישראל ?

ק"כ א"הה לא היה אפשר באופן אחר :

קכ"א א"הכ צריך שתתן טעם לדברך :

קכ"ב א"הה הטעם הוא מפני שאין בכל העולם מי שיוודע

אימתי ראש השנה . אלא ירושלם ותחומה . ואין מי שיוודע אימתי

הג הסוכות אלא המקומות שהם קרובים

מהלך עשרה ימים לירושלם . הילכך אם ב"ד היו

מתדין ליטול שופר ולולב לרחוקים בשבת שהוא להם שלשים לאול .

או בט"ו שלהם שהוא לירושלם י"ד . אפשר שלא קדשוהו ב"ד

בירושלם ונמצא הנוטל בו שופר ומוליכו ד' אמות בר"ה עושה שמים

רעות שתוקע שופר בשבת כיום שאינו ר"ה בלי תועלת ומטלטל

כר"ה לר"ה בלי ריח מצוה וכן בלולב . א"כ לא היו יכולין להתיר

שופר ולולב לרחוקים . וביקרא רבה

ר"ט לולב וערבה . ובירושלמי רפ"ד דר"ה

ר"ט לולב וערבה . ובירושלמי רפ"ד דר"ה

ר"ט לולב וערבה . ובירושלמי רפ"ד דר"ה

ר"ט לולב וערבה . ובירושלמי רפ"ד דר"ה

ר"ט לולב וערבה . ובירושלמי רפ"ד דר"ה

ר"ט לולב וערבה . ובירושלמי רפ"ד דר"ה

ר"ט לולב וערבה . ובירושלמי רפ"ד דר"ה

ר"ט לולב וערבה . ובירושלמי רפ"ד דר"ה

ר"ט לולב וערבה . ובירושלמי רפ"ד דר"ה

ר"ט לולב וערבה . ובירושלמי רפ"ד דר"ה

en pena de ser apedreados; Puede ofrecerse pues mayor ocasion de salvar vidas, que esta?

119. *Cuz.* Por los Ignorantes, y Torpes luego, se hà de omitir el precepto de Sofâr, y Lulâb, en Israel?

120. *Ha.* No se podia hazer de otro modo.

121. *Cuz.* Por que?

122. *Ha.* Por que no hay en todo el mundo, quien sepa quando es verdaderamente Roshassanâh, sino es Jerusalem y su Territorio; Ni hay quien sepa quando es la Fiesta de Cavañas, sino es los lugares que estân camino de diez dias cerca de Jerusalem; Si el Senado pues permitiese a los longinquos, que tomassen Sofâr, y Lulâb en Sabat respectivamente, que es 30. de Elul, o en su 15. de Tefri el Lulâb, que es el 14. de Jerusalem, pudiera suceder que no huviesse el Senado celebrado aquel dia, y assi sucediera que el que tomara Sofâr, y lo llevara por la Jurisdiccion Universal, hiziera dos males, 1º. que tocara Sofâr en Sabat, no siendo Roshassanâh sin proposito; 2º. que llevara de la Jurisdiccion Universal a la Particular, sin haver Mizvâh ninguna. Lo

respectivamente; No podian pues los Sabios permitir el Sophâr, y Lulâb a los remotos de Jerusalem respectivamente, por la duda que havia, si el Senado celebra-

celebraria en el 30. o 31, y por
efo dize R. Simhon hijo de
Yohay, Cada el Sabat a la Fi-
esta, en la Casa Santa, por
que en ella se sabia precisamente
quando aparecia la Luna Nueva,
mas no fuera del Templo, donde
no se sabia (sino despues,) por
que folia esplicar este Sabio.
Dia de Ablacion sera a vos.
Donde hiziereis el Sacrifi-
cio.

20.

123. *Cuz.* Dizes muy bien,
y en efeto reconozco en este ca-
so, el gran saber de los Sabios,
por donde espero, que enmu-
dezcan los que los censuran,
por havernos prohibido Sofar,
y Lulab en Sabat; Pero aun
me queda que arguir con-
tra ti, no haviendome tu aun
fatisfecho todo, no podien-
dote comparar por ningun mo-
do el Enfermo de Kipur, con
el Idiota en Roshassanah, y Su-
cot; La razon es, por que el
Enfermo es fuerça que tenga
riesgo, y de más a más que se
recele, que con el Ayuno, no se
aumente el riesgo, o que muera;
En este caso el mal es visible,
por que està actualmente en-
fermo, y es casi cierto que pas-
sará a mayor riesgo por el Ayu-
no; Lo que no tiene lugar en
el Idiota, el qual puede ser incurra en pena de ser apedrea-
do, y puede ser que no; por que puede ser que se vaya a in-
formar de algun Sabio, que le advierta, que no se puede to-
car Sophar, ni tomar Lulab en Sabat; o puede ser que lo in-
struya

דבה (סוף ערטה כ"ט) בפדוש ארש כי
ירחה במקדש שהן יודעין זמנו של
חדש ואל ידחה בנבולין שאין יודעין
זמנו של חדש דארשבי יום
תרועה יהיה לכם ועשיתם אשה
מקום שהקרבנות קרבין :

דברים כ"ט

קכ"ג **א'הב** הדין עמך ואני רואה
עומק חכמת חז"ל
בזה ובכן יסבר פי חוברי סרה
שמעדיעים עליהם ואומרים למה
אסרו לנו שופר ולולב בשבת
אבל עדין יש לי קושיא עצומה
עליך שהרי עדין לא יצאת ידי
חובתך כי אין להשוות בשום פנים
הוליה ב"ה עם עם הארץ כר"ה
וסכות מפני שהחולה צריך שיהיה
בו סכנה ושירוש שיסתכן יותר או
שימו' ובהאי איתחזק ביה ריעותא
שהרי הוא חולה בפועל וקרוי
לודאי הוא שיכונא לידי סכנה
עצומה מחמתו האדם אבל בעם
הארץ אינו כך לפי שאפשר שיכונא
לידי איסור סקילה ואפשר שלא
יכונא שהרי אפשר שישא לחכם
יודיע לו שאין לתקוע ולא לישראל
לולב בשבת או אפשר שיכונא
שכנו

struya

שכנו הקרוב אל ביתו בקי ולמדט
ולא יבוא לידי מכשול . וא"כ אין
מקום למה שאמרת שכשם
שעוברין על עונש כרת משום
פיקוח נפש במילה ובי"ח . כך
מבטלין מ"ע של שופר ולולב משום
פיקוח נפש דעם הארץ :

קכ"ז **א**הח והרי ערל שמתו אחיו
מחמת מילה ולא

איתרוק ביה ריעותא אלא

מחמת אחיו שהן גופין מוחלקין .

ואע"פ פטור מן המילה שהיא

בכרת . הכא נמי נפטרינהו מטעמת

עשה שהוא דבר שוללי ולא

מעשיי . דהיינו שאינו עושה מה

שצוה ה' . אבל אינו עושה נגד

מצותו כחולה האוכל ביה ?

קכ"ח **א**הכ שפיר קאמרת ואינן

לדמויי עם הארץ

לערל שמתו אחיו מחמת מילה .

אבל לעולם אימא לך דליכא

לדמויינהו לחולה דהתם איתרוק

ריעותא בחולי . הכא מי איתרוק

ריעותא בהוצאה מדשות לרשות ?

קכ"ט **א**הח אפילו דבני אינא

לדמויינהו לחולה

דמה לי איתרוק ריעותא בנזק

מה

struya algun Vezino, que le haga evitar el Daño; No tiene pues lugar lo que afirmas, que assi como no hay pena de Tajamiento, tratandose de salvar la vida en la Circuncision, y en el dia de Kipùr, assi se deven omitir los preceptos de Sophàr, y Lulàb, por salvar la vida del Idiota.

124. *Ha.* El que le murieron los hermanos por haverse circuncidado, no tiene otro achaque, que el que recelamos por sus hermanos, los quales son individuos distintos, y agenos; sin embargo queda eximido de la Circuncision, con ser que tiene pena de Tajamiento; por que pues en el propuesto caso (de Sophàr y Lulàb) no los eximiremos de un precepto afirmativo, importando solo una cosa privativa, no activa, por que en efeto, dexa de hazer lo que manda Dios, mas no haze contra lo que Dios manda, como haze el Enfermo que come en dia de Kipùr.

125. *Cuz.* Tienes razon, puede compararse el Idiota, al que le murieron los hermanos por la Circuncision, mas no al Enfermo; por que este tiene ya actualmente la enfermedad; pero el Idiota no ha todavia sacado al-

guna cosa de la iustificacion Universal a la Particular, o vice versa.

126. *Pa.* Puedense sin embargo comparar al Enfermo, por que habiendo enfermedad, que importa que estè en el Cuerpo, o enel

o en el Entendimiento? que importa que el peligro proceda de falta de salud, o de juicio, pues que tanto uno como otro pueden ser causa de muerte? Mas por que hemos de andar por fin, buscando Cavilaciones, Sophismas, y Argumentos contra los Sabios, preguntando, por que hizieron deste modo, y no deste? siendo esta pregunta de torpes, e ignorantes; por que es cierto, que no hay mayor locura, ni necedad, que presumir los Modernos de reprehender a los Antiguos por las constituciones, que hizieron para sus Contemporaneos, conocidos dellos, y no conocidos de nós.

127. *Cuz.* Te confieso con toda sinceridad, ser indecente que los Modernos censuren a los Antiguos, por lo que hallaron a proposito de ordenar para gobierno de sus Contemporaneos; pero no me negarás tan poco, que *Alterandose la constitucion, o estado de la Nacion, es necessario tambien que se altere el modo del gobierno;* En semejante ocasion pues, es incontrastable, que las constituciones de los Antecessores, no son de util, ni provecho a los Sucessores.

128. *Ha.* Affi es.

129. *Cuz.* Siguese pues, que quando no teniamos noticia del verdadero dia del Novinio (*Luna nueva*) era muy conveniente, y acertado, que los que habitavan fuera de Tierra Santa, celebrassen dos dias

מה לי איתחזק ריעותא בשכל ומה לי סכנה הבאה מחמת חסרון הבריאות : ומה לי הבאה מחמת חסרון הרעיה כיון שזו חזו מביאין לידי מיתה? ועוד מה לנו להתגלגל ולהתנפל ולהקשות על חז"ל למה תקנו כך ולא תקנו כך? והלא לא יקשה כך אא טפש וסכל שהרי הוללות וסכלות הוא שהאחרונים יוכיחו לראשונים על מה שתקנו בימיהם לבני דורם הנודעים להם : ואינן נודעין לנו :

קכ"א **אהב** אורך ביושר לכב שחרפה היא לאחרונים

לערער על הראשונים במה שמצאו ראוי לתקן להנהגת בני דורם . אבל לא תכחד ממני שבהשתנות מצב העם צריך שתשתנה ההנהגה . ובנידון כזה ודאי שתקנות הראשונים לא יאותו לאחרונים :

קכ"ב **אהב** בצדק כל אמרי פ"ך :

קכ"ג **אהב** אם כן כשלא היינו בקיאות בקיבוץ דירהא נכון וישר שבני ח"ל יעשו שני

שני ימים מספק • אבל השתא
דבקיאינן בקיבועא דירחא מאי
איכא למימר ?

ק"ל **אָהָה** אני אשיבך מילין
באורך כשנדרבר

על ענין העיבור שלא לחלק
העניינים וכאן אומר לך בקיצור שג'

טעמים בדבר • הדא מה שמתרק
הגמרא על השאלה הזאת בעינה •

דף ד' סע' א'

כפ' קדביצה הזהירו במנהגאביתכם
שבידיכם זמנין דגזרה מלכות גזרה

(שלא יתעסקו בתורה וישתכח
סוד העיבור מכס ותעברו נמי חד

יומא) ואתי לקלקולי (ולעשות חסר
מלא ומלא חסר ותאכלו חמץ

בפסחי) כ' שאם מלך המושל באי
קודם ביאת משיחנו ועודנו בגלות

יתן רשות לישראל לשבת על
אדמתם ולמנות עליהם סנהדרין

יחזור העיבור ליושנו והיו מקדשין
על פי הראיה כימי קדם קדמתה

ואז לא היינו חוגגין לעולם יהד
ביום א' אלא לפעמים • ג' משום

שכל דבר שבמנין צריך כנן אהה
להתירו •

dias de Fiesta por duda; pero
ahora que sabemos todos el ver-
dadero Novilunio, que necesi-
dad hay de celebrar dos dias ?

130. *Ha.* Yo te responderè
difusamente en tratando del
Kalendario, para no separar las
materias. y entre tanto te dirè

en breve, que tres razones hay
para esto. La primera es lo
que dize la Guemará. *Que*

*puddera suceder en el Cautiverio
el impedirnos el estudio de nuestra*

*Santa Ley, por donde olvidados de
las verdaderas reglas del Kalen-*

dario, hiziessemos el Mes que de-

via ser de 29. de 30. et vice ver-

sa, celebrando la Pasqua un dia

solo, nos pudiera suceder comer

pan Fermentado en Pessah. Co-

mo si al mes de Adar le dimos

30. dias, no deviendo darle

mas de 29. figuese que el dia

que nos llamamos 15. es legal-

mente 16. y el dia que llama-

mos 14. (enel qual comimos pan

fermentado, es 15.) con que co-

mimos Hamez en Pessah. 2°.

Que si el Rey dueño de T. S.

nos permitiera, (antes de venir

Massiah,) estando todavia en

Cautiverio, poblar nuestra Ti-

erra, e instituir nuestro Senado,

no hay duda, que bol-

viera a regularse el Kalendario

como en tiempos passados, a

haber se bolviera a celebrar el

Ros-Hodes por la Aparicion de

la Luna, no por la Conjuncion,

como hazemos oy, y entonces

no celebràramos siempre juntos,

mas algunas vezes sola-

mente. 3°. Por que la institucion

que se hizo por un cierto numero

de personas, no se puede revocar,

sino es por el

mismo

mismo numero; Haviendo pues todos los que vivian lexos de T. S., tomado sobre si de celebrar dos dias, para evitar la duda, es necesario, que concurren todos tambien para revocar esta constitucion, lo qual es naturalmente imposible, por estar nos esparzidos, y deramados entre todas las Naciones, unos acá, y otros allá, y haver muchos en Tierras muy remotas, sin haver conocimiento, ni comunicacion reciproca, como en los Reynos de Persia, India, y Etiopia, en la China, y Tartaria, por lo que tengo leido en las relaciones de Pilotos, y Caminantes.

131. *Cuz.* Dios me conceda energia para manifestar a todos los Vivientes, la sinceridad, verdad, y Sciencia de Nuestros Sabios D. F. M. Bendito el que dió saber a sus Temientes, y benditos sean ellos de Dios, pues con su bondad, y rectitud, hizieron arrimos a la Ley, y mostraron a Israel un camino derecho sin riego de tropieço.

132. *Ha.* Si los Contrarios hizieran reflexion en el literal del S. T. confessarian espontaneamente todo lo que te tengo referido, pero ellos hazen todo lo que pueden, para huir de la Tradicion de los Sabios, sin reparar, que se hallan sumergidos.

להתירו • וכיון שכל ישראל
 חרוקים מאי קבלו עליהם לעשו
 שני ימים להסתלקמן הספק • אריך
 שיסכימו בולם ג'כ לבטל תקנה
 זו • וזה אי אפשר דרך טבע מפני
 שאנו מפורדים ומפורדים בין כל
 אומות העולם אחת חנה ואחת
 דנה ויש כמה וכמה בני ישראל
 במדינות רחוקות אשר אין לנו
 יודעים זה מזה ולא יש דרך חברה
 ביניהם ובינינו בשום פנים כגון
 במלכות פרס ותודו ומש • ובמלכות
 ג'נדה וטארטאריארה כפי מה
 שמצאתי ראיתי בספרי המלכים
 החמהליכים :

ק"ה **א'הב** ה' אלמים יתן לי לשון
 למודים לחודיע לכל
 יושבי חלד תמימות ואמונת ותבמת
 חל • ברוך חונן הרעת ליראיו
 וברוכים הם לה אשר בצדקתם
 וביזשם לבבם עשו סמוכות לתורה
 ותודו לעם בני ישראל דרך ישר
 לא יכשלו בת :

ק"ו **א'הח** אילו המכחישים
 היו מתבוננים בפשט
 תורה שבכתב היו מודים ממילא
 לכל מה שאמרת • אמנם הם עשו
 כל מאמצי כחם להתרחק מקבלת
 חז' מבלי שיפתחו עיניהם לראות
 שגללו

reparar, que se hallan sumergidos.

שצללו במי המכוכה ומבעו
במצולות הקושיות והמהלוקות ואין
מושיע :

קל"ג אהב כן דברת . אך אף

שכבר העברתיך בפש

מאר בשאלות . והונעתך בהערות

לא אחרל מלהוסיף ולשאול כי

תורה היא וללמוד אני צריך :

קל"ד אהח שאל אדוני כי שמע

עברך :

קל"ה אהב חז"ל החמירו בעון

רבית ואמרו °שה'

לאוין נאמרו בו . ושעוברין עליהם

המלוה והלוה והערב והערים כל

א' לפי מה שעסק בו . °ושכל

המלוה ברבית נכסיו מתמוטטין

וכאילו כפר באהי ישראל . ואע"פכ

התירו קצת דברים אשר כל איש

שונה ופתי יכיר בנקלה שהם

רבית . כגון משכנתא דסורא .

°דהיינו שראובן משכן בית לשמעון

בק' סלעים על מנת שידור בה

שמעון עשרים שנה . וכותב שמעון

לראובן במשלם שנין אילין תיפוק

ארעא דא בלא כסף אע"פי ששכירו'

רבית

gidos en un mar de confusion,
y en profundinas de questiones,
y dificultades, sin poder defem-
baraçarse.

133. *Cuz.* Es verdad. Mas
aunque te tengo demasiada-
mente oprimido con pregun-
tas, y cansado con questiones,
no por esso he de desistir de in-
fstar de nuevo, por que es Ley,
y tengo obligacion de aprend-
der.

134. *Ha.* Pregünta Señor,
lo que fueres servido, que te
oyrè con toda atencion.

135. *Cuz.* Los Sabios exa-
geran el pecado del Logro, de
forma que afirman, que quien
lo exercita, prevarica Cinco
Preceptos Negativos, y que in-
curren el Acreedor, el Deudor,
el Fiador, y los Testigos, res-
pectivamente ; Que quien pre-
sta por Logro, por fin ha de
empobrecer, y es como si ne-
gasse en Dios de Ifrael; sin
embargo permiten ciertas co-
sas, que qual quier hombre
por simple, y torpe que sea,
conoce facilmente que son Lo-
gro ; Como un modo de em-
peñar que llaman, *Prenda de*
Surà. Y es, que Reuben diò
en peñor una casa a Simhòn

por 100. Ducados con condicion que la goze Simhòn por
20. años, obligandose Simhòn a Reuben, que passados los
20. años, le bolverà su casa, sin dinero. Y aun que el al-

משנה ס"ט
אזוהו נשך
דף ע"ט
רע"ב
סס דף ע"א
רע"א

סנה"כס פ"ו
מה' מלוה
ולוה . י"ד
קט"ב ה'

quiler de la casa importasse diez Ducados cada año, lo conceden por licito; Este es un modo deste genero de prenda; Cosa terrible, y de grande admiracion! siendo este un Logro patente, y manifiesto, por que quando se cumplieron los 20. años, Simhon vino a cobrar 200. Ducados, de los quales 100. son el caudal, y 100. ganancia. Como pues los Sabios dieron esto por licito? quando todo el mundo clama contra ellos, diciendo, que es un pretexto para tomar Logro en un modo cubierto, y disfrazado con otro nombre, mas en verdad no se puede encubrir, por que por fin Simhon prestò 100. y cobrò 200. y todos los que toma mas de sus 100. prestados, son logro, que se los dà por la espera del dinero. Lo mismo es en el otro genero de prenda, en la qual se và desquitando, (como esplicarè.) Lo mismo es tambien el permitir que un hombre pueda prestar a otro 100. Ducados para que trate con ellos, con condicion, que toda la ganancia sea del Acreedor, hasta que lleguen al numero de 200. es verdad que el riezgo lo padece el Acreedor, hasta que sean 200. y todo lo que se gana despues, es por cuenta del Deudor, al qual deve pagar el Acreedor su trabajo, por todo el tiempo que trata por cuenta del Acreedor; pero si desde el principio estipularon, que por esse trabajo le diera un solo maravedi,

הבית שוה י' סלעים לשנה עושין אותנו היתר גמור • זהו א' מדרבי המשכנתא • שומו שמים על זאת! והלא זהו רבית גלויה ומפורסמת • שהרי לסוף כ' שנה באו ליר שמעון מאתים סלעים ק' קרן וק' ריוח • ואיך התירו חז"ל דבר זה? והנה כל העם צועק במרה לאמר • אין זה כי אם הערמת חכמים ליקח רבית באופן נסתר ונעלם שאל יקרא שמו עליו • אבל אין בידם להסתירו דסוף סוף שמעון הלוח ק' ונטל מאתים • והק' העודפים על הק' שהלווה כולן רבית ואגר נטר וה"ח במשכנתא דנכיתא • וכן מה שאמרו מלוה אדם לחברו מארה על תנאי שיתעסק בהן לריוח המלוה עד שיהיו מאתים • ויהיו באחריות המלוה עד אותו זמן • וכשהיו מאתים יחזרו למלוה • ומשם ואילך יהיה כל הריוח ללוה • ובלבד שיתן לו שכר עמלו עד שיהיו מאתים • ואם התנה עמו בתחלה אפילו כל שהוא בשכר

דמי קס"ז

vedi,

בשכר עמלו סגי . והלא מי שיש
 לו עינים לראות . בעיניו יראה
 ולכבו יבין שכל הריח שנותן
 הלוח למלוח הוא רבית . אף כי
 בשינוי השם . וכן מה שנותן
 המלוח ללוח שכר טרחו אינו אלא
 כסות עינים . שאלו היה נתן
 לו שכר הראוי לטרחו החרשת .
 אבל אם התנה עמו מתחלה
 יכול לתת לו שוה פרוטה על
 טורח ששוה ק' זהובים . וכן לא
 יעשה :

קל' **א"ה** אילו אלו המעשים

שקורין הערמות היו

מותרים לחכמים בלבד . ולא

לכל ישראל בכלל . או אם

החכמים לברם היו עשירים ושאר

כל אדם עניים גם אני הייתי מטה

אזני לדברי המלינים . והיינו יכולים

לחוש שמא המציאו הדינים בדרך

זו להנאתם ולטובתם . אבל אינו

כן כי אדרבא כפי מנהגו של

עולם לא לחכמים לחם וגם לא

לנבונים עושר זאפילו תימא

שיהיו כולם או רובם עשירים לא

הועילו כלום לעצמם בסדרם הרין

כך . כי תורה אחת ומשפט אחד

לחם

esto ganarian en haver dispuesto estos pretendidos pretextos desta manera, siendo que la misma Ley, y la misma justicia hay

vedi, basta para que sea licito el Contracto. Valgame Dios! bien puede ver, y penetrar el que tiene ojos, y Juizio, que toda la ganancia, que dà el Deudor al Acreedor, es Logro, aun que con diferente titulo; Lo mismo tambien lo que paga el Acreedor al Deudor por su trabajo, no es mas que una apariencia, y tapa boca, que si le diera lo que realmente le pertenece por su trabajo, no replicàra, pero haviendo precedido concierto entre ellos, puedele dar un maravedi por el trabajo que merece 100. Ducados, lo qual es muy mal hecho.

136. *Ha.* Si esto que llaman pretexto, o estratagemas, fuera permitido solo a los Sabios, y no universalmente a todo Israel, o si solos los Sabios fueran Ricos, y todos los de màs Pobres, entonces inclinàra yo tambien a la opinion de los censuradores, y se podia recelar que huviesen inventado effas estratagemas por su provecho, y beneficio; pero no es assi, antes al opuesto, el ordinario es, que ni los Sabios tienen Pan, ni los Entendidos Riqueza, y supuesto, que fueffen todos, o la mayor parte Ricos, ni por

hay para el Sabio, que para el Idiota ; Pero la plebe, que no sabe las circunstancias de la Ley, si ve un Sabio que gana por alguno de los precitados modos, brama como Leon contra el, afirmando ser un detestable Logrero, lo que no es mas que una simple ignorancia, por que si preguntara al Sabio, le dixera, que lo que haze es absolutamente licito, y que si el quisiere, puede hazer lo mismo, como tengo enseñado muchas vezes, a algunos Devotos, que me consultaron, como se devian gobernar en ciertos generos de negocios que se les ofrecian, para no incurrir en pecado de Logro.

137. *Cuz.* Tienes razon.

138. *Ha.* Dime Señor, te suplico? Puede un hombre vender, o alquilar su casa, o campo, por menos de su intrinseco valor?

139. *Cuz.* Es incontradexible.

140. *Ha.* Reuben pues quiero alquilar su casa a Simhon, por Diez Ducados cada año, aun que realmente vale 20. puede haver en esto escrupulo de Prohibicion?

141. *Cuz.* No. por que cada uno puede hazer de su hacienda lo que quisiere.

142. *Ha.* Devefe notar, que todo el tiempo que la Casa, o el Campo

לחכם ולהדיוט . אבל המון העם שאינו יודע במיב חילוקי הדנים אם הוא ת"ח שמרויח באופן שאמרת דרך משכנתא או עסקא . ישאנו ככפירים נגדו ויאמרו עליו שהוא בעל רבית ואינו אלא רברי מפשות שאם ישאל לחכם יורהו שמה שהוא עושה הוא היתר גמור ושהוא יכול לעשות כמותו אם ירצה כאשר הודיתי פעמים רבות לאנשי מעשה אשר שאלוני כדת מה לעשות באיזה עסקים חבאין לידם שלא ליכשל בעון רבית :

ק"ל אהב זה דרכם כסל למו :

ק"ל אהה היש רשות ביד כל אדם למכור או

להשכיר ביתו או שדה בזול ?

ק"ל אהב ומי יאמר לו מה תעשה ?

ק"ל אהה ראובן רצה והשכיר ביתו לשמעון בעשר

סלעים לשנה . אע"פ ששכירותה שנה עשרים . הנמצא בזה שום צד איסור ?

ק"ל אהב לא . מפני שהוא אשר דברתי שרשאי כל

אדם לעשות בשלו מה שירצה :

ק"ל אהה צריך לדעת שכל זמן המשכנתא הבית

או

או השדה הן באחריות המלוה •
 ולכן הותרה ג' כ משכנתא בנכית'
 אפילו אינו מנכה לא דבר מועט
 לשנה משני הטעמים • ומפני שאם
 ישרף הבית או ישטוף הנגר
 את השדה המלוה איבר מעותיו
 נמצא שחזא קרוב לשכר ולהפסד
 וה' ל לזה משכד ביתו או שדהו
 בזול דמותר כמ' ש דאלת' לא
 שבקת חי לכל בריה שהרי דרך
 משא ומתן בכך :

קמ' ג **א"ה** כ מה יש לך לומר על
 הצותן לחברו מנה עד

שיהיו מאתים ?

קמ' ד **א"ה** כ בנידון הזה אין שום
 צד קושיא • חדא

שעד שלא יהיו מאתים המעות הן
 באחריות המלוה • ב' שררי משלם
 לו שכר טרחו כפועל בעלמא •
 אבל אם התנה עמו מתחלה בכל
 שהו סני • דה' ל כמי שנתרצה
 לעבוד לחברו בפחות :

קמ' ה **א"ה** כ משל משל מהמקרא
 להשקים לב המן
 דעם שאינו יורד לעמקן של
 דברים :

קמ' ו **א"ה** כ מתיב במעשה פילגש
 בגבעה ו' איש ישראל
 נשבע

Campo està empeñada en poder del Acreedor, està obligado a correr el Riezgo de lo que puede sobrevenir a la casa, y por esso es licito tambien el tomarla en prenda con descuento cada año, aun que sea poco, por las dos alegadas razones. Y por que quemandose la Casa, o inundandose el Campo, es por cuenta del Acreedor, con que tan expuesto està a perder, como a ganar, y viene el Deudor a alquilar su casa, o campo, mas barato como tengo dicho, lo qual es totalmente licito; por que no siendo assi no se podria vivir en el mundo, siendo esse el modo del trato.

143. *Cuz.* Y que diràs a favor del que dà 100. Ducados a otro, hasta que se hagan 200?

144. *Ha.* En este caso no hay dificultad; Primero, por que en quanto no llegan a 200. el Acreedor corre el Riezgo. 2º. por que paga al Deudor su trabajo, como si fuera jornalero; es verdad, que haviendose concertado con él desde el principio por poca cosa, es licito, y es por que quiso servirlo por poco.

145. *Cuz.* Trahe algun exemplo de la Biblia, para satisfacer al pueblo, que no penetra el intrinseco de las cosas.

146. *Ha.* Narra la Prophecía en el caso de la Concubina de

1. de Guibhà, que *Israel jurò en la Mixpàh, que ninguno dieffe su hija a Benjamin por muger. Y dize despues de la Paz. Y bol-*
 4 *vidò Benjamin entonces, y le dieron las mugeres que dexaron en vida, de las de Tabès Guilhàd, y no bastàvan. Y figue diziendo, que Mandàron a los hijos de Benjamin diziendoles, id a asfe-*
 0. *char en las Viñas, y vereis quando salieren las hijas de Silòh a dançar en las danças, saldreis de las Viñas, y arrebatareis cada uno su muger de las donzellas de Silòh, y quando vinieren sus Padres, o Hermanos a pleitear con nòs, les diremos, hazednos merced dellas, por que no tomamos cadauno su muger en la guerra, por que no vòs se las disteis a ellos, como esta ora culpareis? y hizieron assi hijos de Benjamin. &c.*

La inteligencia del verbo *deve fer*, segun explica R. David Kimhi deste modo; *Id a arrebatat las mugeres, (dixeron los Viejos de la Nacion,) y si vinieren sus. padres, o hermanos a queixarse de nòs por que permitimos el rapto, les pediremos por gracia, se sirvan dexarollas por amor nuestro, por que bien saben, que no es costumbre arrebatat una muger para casar con ella, por esse modo un caso forçoso, el qual ni se que no es razon, que se aniquile un Tribu de Israel, ni*

נשבע במצפה לאמר איש ממנו לא יתן בתו לבנימין לאשה וכתוב אחרי השלום וישב בנימין בערף ההיא ויתנו להם הנשים אשר חיו מנשי יבש גלעד ולא מצאו להם כן וכתוב ויצו את בני בנימין לאמר לכו וארבתם בכרמים וראיתם והנדה אם יצאו בנות שילו לחורל במחולו ויצאתם מן הכרמים וחטפת' לכם איש אשתו מבנות שילו וגו' והיה כי יבואו אבותם או אחיהם לריב אלינו ואמרנו אליהם חנונו אותם כי לא לקחנו איש אשתו במלחמה כי לא אתם נתתם להם כעת תאשמו ויעשו כן בני בנימין וגו' והבנת הפסוק כך הוא לפי מה שפירש רד"ק ז"ל לנו וחטפתם הנשים ואם יבואו אבותם או אחיהם לריב אלינו (אמרו זקני העדה) מפני שהסכמנו בחטיפתן נאמר להם חנונו אותם עזבו בעבורנו את בנותיכם כידם שהרי עיניכם הרואות שאין זה מנהגו של עולם שהאיש יקח ויחטף אשה במלחמה לישא אותה אלא שזהו הכרח הבא עלינו שישוכח ולא יגונה לפי שאינו מן הראוי שימחה שבט מישראל

contencioso, mas que este es deveis

מישראל ואין לכם לחוש שמא
עברתם על השבועה כי לא אתם
נתתם להם בנותיכם לומר
שכעת תאשמו • אלא הם חטפו
אותן :

הרי שעשו חילוק בחרם ואמרו
אנחנו נשבענו שלא לתת
להם נשים • אבל לא נשבענו
שנעכב אותם מלחטוף • ולכאורה
זו נראית הערמה ואע"פכ לא
מצינו שהש"ת נטרעם ולא
הוכיחם על זה • אף אתה אמור
למכחיש שכשם שהק"ב הסכים
על החילוק שעשו בפילגש בגבעה
בין נתניה לחטיפה שזו אסורה וזו
מותרת • כך בענין הרבית בדרך
זו אסר • ובדרך זו התיר :

קמ"א **א"הב** מאן מוכח שבדרך זו
רבית ובדרך זו אינו

רבית ?

קמ"ב **א"הח** חכמינו זכרונם
לברכה :

קמ"ט **א"הכ** הניחא לן שאנו
מאמינים בדבריהם •
אבל איך תשיב למכחישים להכריח
להם שמש"ש חז"ל בענין רבית הוא
קבלה ולא כפי אומר דעתם :

ק"ג **א"הח** נראה לי שהיה די
והותר במ"ש (לעיל סימן
קל"ז)

satisfecho con lo que tengo dicho en este Dialogo (§. 136.)

deveis recelar (profiguen los Viejos,) de haver por effo quebrantado el Juramento, por que vòs no les disteis vuestras hijas, para que tengais ocasion de tener sospecha de pecar, mas ellos las arrebataron.

De aqui consta, que hizieron una distincion en el *Herem*, diciendo, nõs Iuramos de no darles mugeres, pero no Iuramos de impedir el Rapto ; Esta distincion tiene grandes visos de estratagemas ; y no hallamos sin embargo, que Dios se haya quexado, ni los haya reprehendido por effo. Digo pues al Contrario, que assi como Dios permitiò la distincion hecha en esse caso, entre dar, a arrebatat, siendo prohibido el dar, y licito el arrebatat, assi en el Logro, de un modo es prohibido, de otro licito.

147. *Cuz.* Quien assegura, que de tal modo es Ufura, y de tal no ?

148. *Ha.* Nuestros Sabios D. F. M.

149. *Cuz.* Esta razon es muy buena para nõs, que creemos en sus palabras ; pero como mostraremos a los Contrarios, que lo que dixeron los Sabios en este Articulo de Ufura, es Tradicion, y no conjeturas fuyas ?

150. *Ha.* Pareceme haver Z
pero

pero para que no se jacte el Contrario, diciendo, que la razon està de su parte, daré otro exemplo.

Pide Reuben a Simhòn, que le preste mil Ducados, por un cierto tiempo, prometiendo de restituirselos al tiempo señalado inviolablemente; responde Simhòn no conocerlo, y assi ser improprio, dar su hacienda ganada con su sudor para sus hijos, a un hombre, que jamás vió, ni conoció. Responde Reuben, ser conocido de la mayor parte de los principales de la Ciudad, por hombre Real, y de verdad; Replica Simhòn vengan pues estos hombres, y afirmen lo que dizes, que te daré lo que pides; Vinieron los tales, y ratificaron a Simhòn, lo que havia dicho Reuben; prestóle los mil Ducados, pagóselos Reuben puntualmente a su tiempo como havia prometido, y lo mismo hizo en dos, o tres vezes, que tomó prestado de Simhòn; Es pues necessario, que cada vez que Simhòn le huviere de prestar, se informe de los principales de la Ciudad, si es abonado?

151. Cas. No; por que estando ya una vez en concepto de hombre de bien, queda siempre en esse buen concepto, lo desacredeite.

קל"ו) אך למען לא יתפאר המכחיש עלי לאמר ידי הושיעה לי אמשול לן משל אחר :

ראובן הפיל רחנתו לפני שמעון שילוה לו אלף סלעים לזמן מה . והבטיח לו לפרעו בסוף זמנו באמת ובתמים . אל שמעון איני מכיר אותך כי לא ראיתך מימי ולקחתני את מזוני אשר אספתי בזעת אפי לבני ולבנותי ותחתי לאיש אשר לא ידעתיו ולא ראיתיו עד הנה? השיב לו ראובן רוב גדולי העיר מכירך אותי ויודעין שאני אדם כשר ונושא ונותן באמונה . אל שמעון יבואו ויעידו לפני טובי העיר שכנים דברך ואני אעשה בקשתך . באו והעידו לפני שמעון כדבריו והוא הלוח לו מיד אלף סלעים . ובהגיע תר הפרעון פרע לשמעון כאשר דבר וכן עשה פעמים שלישי . היצטרך שמעון לשאול לטובי העיר כפעם בפעם שמלוהו שהוא נאמן? ק"ז **א"ה** לא . מפני שכיון שהוחזק לאדם כשר לפעם א' הוחזק כשר לעולם . עד שיעשה אצרה דבר אשר עליו איתרע הזקתיה :

ק"ז א"ה

hasta que haga alguna cosa, que

קנ"ג אהה והלא כבר הוכחתי
(ביבוח עני סי' ו') שאי

אפשר שה'זל עשו חקים ודתות
רעים להם ולעם וכל דברי יבוח
שני אינן אלא להורות שהם נאמנים
ותמימים וכיון שהתחזקו לכך אין
למכחיש להכריחני להביא ראיה
על כל דין ודין שפירושם אמת
שהרי די כמה שאנו רואים שלא
חשו לפיקוח נפשם בתולדות שבת
ולא להפסד ממונם במרפיות ובכך
צריכין אנו להאמין מה שיאמרו
בכל מכל כל כי אין לאיש נחמד

ויקר מגופו וממונו דכתיב וכל
אשר לאיש יתן בעד נפשו

ואר'זל יש אדם שממונו הביב
עליו מגופו :

קנ"ג אהב כאמת שזוהי טענה
שאין עליה תשובה :

קנ"ד אהה זאת ועוד אחרת
יש אשר לא יוכרו

המכחישים להמלט ממנה והיינו
שצריך שיורו בעל כרחן שהרכיב
חוא תחת סוג כי יפלא כי לא פורש

בתורה אלא נאמר סתם אה
כספך לא תתן לו כנשך וגו' וכן
בכמה

mente otorguen, que el Logro,
cessario recurrir al Senado por
explicado en la Ley, ni hablado
A tu plata no le des por Logro, y

152. Ha. Haviendo yo pues
ya provado en el Dialogo Se-
gundo (§. 6.) ser imposible
que los Sabios hayan instituido
Leyes prejudiciales para Si, y
para el Pueblo, y no teniendo
otro objeto el 2º. Dialogo
mas, que mostrar que son ver-
daderos, y sinceros, quedan ya
establecidos en este buen con-
cepto; Siendo assi, no puede
obligarme el Contrario, que
prueve en ocasion de cada Din,
que es verdad lo que dizen,
bastando para confirmar este
buen concepto, ver, que no
repararon exponer sus vidas en
las obras Secundarias de Sabat,
ni hacienda en lo Trefo; con
que es necessario creerlos en to-
do, no teniendo el hombre co-
sa mas estimada, ni preciosa
que su vida, y hacienda, afir-
mando el Verso que dize, que.
Todo lo que posee el hombre darà
por su vida. Y los Sabios dizen,
que hay hombre, que estima
màs la hacienda, que la vida.

Yjob.2.4

153. Cuz. Es cierto, que
esta razon no admite replica.

154. Ha. Otra me queda
todavia, para la qual no tienen
los Contrarios subterfugio; y es,
que es menester, que forçosa-
es una de las cosas, que es ne-
su explicacion, no haviendose
dèl fino diziendo en absoluto.

por Usura, no dès tu comida. Levit. 1
Del 36.

Del mismo termino universal se sirve el S. T. en otros lugares, hablando del; Jehezquel tambien tocando en el, en el Cap. 18. tampoco lo esplica; Siguese luego por lo que tengo alegado en el Dialogo 2º. (§. 52. y siguientes) que somos necessitados por mandato expreso de nuestra Santa Ley, a creer la esplicacion de los Sabios, sin que haya quien se pueda atrever a abrir la boca, ni a levantar cabeza contra ellos.

155. *Cuz.* Cada dia inalterablemente dezimos la Baraità de R. Ismahèl, donde afirma, que por 13. Modos se esplica la Ley; Pero los Contrarios hazen burla de nòs, diziendo, que es invencion de nuestros Sabios, para esplicar la Ley a su gusto. No sabiendo pues los Sabios de mi Reyno que responder, te ruego con toda eficacia, que me los esplices, y que hagas constar en un mismo tiempo a los Contrarios, que son fundados sobre la Tradicion, y la Razon.

156. *Ha.* No se deve dar oidos a la Maldicencia, quando la persona a quien se pretende ofender, tiene enemigos; por que, segun dizen nuestros Sabios, deve se suponer que los enemigos la inventaron, y promulgaron; y assi Señor, no hagas cuenta de su murmuracion, por que es totalmente vana, como te mostrarè con el favor Divino.

בכמה מקומות. ויחזקאל ג' כ' דיבר ממנו והוא ג' כ' לא פירשו. א"כ לפי מרה שהוכחתי (בויכוח סני ס' ג' וסנאים אחריו) מוכרחין אנו מגזרת הכתוב להאמין פירוש חז"ל. ואין לשום אדם פה להשיב ולא מצה להרים ראש נגדם:

קנ"ו **א"ה** הנה אנחנו אומרים יום ויום די לא שלו בדייתא דרבי שמעאל אומר ב"ג מדורת התורה נדרשת. והנה הקראים מלעיגים עלינו כאמרם שהמדורת הללו המציאום רז"ל כדי לפרש התורה כפי רצונם ואין לחכמי מלכותי מה להשיב. לכן אחלי יכוננו לפניך שתודיעני פירושן ותוכיח למכתישים שהן מיוסרות על אדני האמת המקנבלת והסברא:

קנ"ז **א"ה** אין לחוש לערעור כשיש אויבים כראית' בפ' זאלו מנלחין אויבים הוא ראפקודה לקלא. ולכן אדוני המלך אל תשם לב לדבריהם כי הבל המה כאשר אראך בע"ה:

קנ"ז א"ה

קנ"ו א'הכ יודע אני כי אין ממש
בהם • אבל צר לי

שאין לי להשיב :

קנ"ז א'הח אל תדא מפניהם כי
עמנו אל • ובכן
שמענה ואתה דע לך שרוב מה
שלמדו חז"ל מ"ג מדות מקובל
מסיני :

קנ"ח א'הכ והלא אמרו התורה
נדרשת ומשמע שב"ג

מדות הללו המציאו כמה דינים
לא שערום ראשונים • כאשר ראיתי
בספרא וספרי ומכילתא וש"ס
ירושלמי ובבלי • ועוד למה אמרת
דוב ולא אמרת כל ?

קנ"ט א'הח כן נראה לכאורה
אבל אינו כן בשום
פנים אלא הדינים היו מקובלים
ונוהגין בכל ישראל וחז"ל למדו
אותם הדינים הידועים והנוהגין
מק"ו • מג"ש • או מבנין אב וכו' •
והטעם שלא אמרתי כל • לפי
שאפשר שלמדו פירוש איזה
עיקר שנשכה באחת משלש עשרה
מדות :

קס"א א'הכ

y no todos, es por que puede
facion olvidada de algun
Modos, para lo qual no traigo
tantes, en estos tres Dialogos.

157. *Cuz.* Muy bien sè, que
es vana, pero siento, notener
que responder.

158. *Ha.* No te aflijas deffo,
por que Dios es de nuestra par-
te, y assi atiende a lo que di-
go, y fabe de cierto, que la
mayor parte de lo que esplican
los Sabios por estes 13.
Modos, es recebido de Mosèh
en Sinay.

159. *Cuz.* Diciendo que la
Ley se esplica con ellos, es lo
mismo que dezir, que con estos
13. Modos inventaron algunos
nuevos Ritos, de los quales no
tenian noticia los Antiguos,
como tengo reparado en la Gue-
marà, y otros libros. Además
que eldezir tu, que la mayor
parte de lo que esplican con
estos 13. Modos, es recebido
de Sinay, y no todo, confir-
ma mi duda.

160. *Ha.* Assi parece, pero
no es assi, por que los Dinim
eran recibidos, y practicados
por todo Israel ; Los Sabios
pues, no hizieron mas que in-
dicar los lugares, y modos de
donde, y como, se pueden de-
duzir effos Dinim. La razon
por que dixè la mayor parte
fer, que hayan deduzido la ef-
principio, por alguno de los 13.
exemplos, por haver traído baf-

DIALOGO TERCERO

ויכוח שלישית

161. *Cuz.* Todo esto lo tengo esculpido en lo intimo de mi coraçon; pero como harè para soisegar la tumultuante caterva de los Adversarios?

162. *Ha.* Yo abatirè su orgullo con mano fuerte, y harè de forma, que no se atrevan a parecer delante de ti.

163. *Cuz.* Dios te prospere, y sea en tu auxilio.

164. *Ha.* Voy pues a esplicar los 13. Modos, para que reconozcas por lo perpícaz de tu entendimiento, si se adaptan a la razon.

La Esplificacion de los 13. Modos que sigue, es transcripta de la Nomenclologia del H. H. R. Tmanuel Aboab de F. M. por ser clara, sucinta, e intelìgible. Interponense sin embargo, las reflexiones, y respuestas del Haber, y Cuzar.

La Primera Regla, o Modo dize, de

LIGERO, Y GRAVE.

Quiere dezir, que nuestra Santa Ley se declara, con el fundamento, y Modo de argumentar de una cosa Ligera, a otra mas Grave, que los Logicos llaman. *Argumentum à Minori, ad maius, vel a fortiori.* Verbi gratia, digamos. Si por un dia de trabajo, merece un mercenario un Siclo; por dos dias de trabajo cierto es que lo merecerà. Con esta forma de argumentacion declaramos nuestra Santa Ley. Y trahen los Sabios por exemplo, la pena de siete dias de destierro fuera del Real, con que fue castigada Miryam hermana de Moseh; como dize el Texto. *Y dixo .A. a Moseh, Y si su Padre escupir escupiera en sus fazes, ciertamente se avergonçara siete Dias; enterrése siete dias de fuera*

קס"ח א'הב כל זה הרוש על לח
לבי בעטברול בצפורן
שמיר . אבל איך אעשה לחשקט
סערת גלי ים המכחישים ?

קס"ט א'הח עתה תראה כי ביד
חזקה אשפיל שאון
גליהם וכלה גרש אנרש אותם
מפניך :

קס"י א'הב עשה והצלח וה'
יהיה בעורך :

קס"ד א'הח אציגרה נת לפנד
פידוש חי'ג מדות .
ותרע ותשכל כבהירות שכלך אם
הן כפי הסכרא . ואתחיל כן :

המדה הראשונה

קל וחומר במדה חזרה
גלמוד מקל
לחמור ומחמור לקל וילפי
לה כמדים . דכתיב ° ואביה
ירוק דק כפניה הלא תכלם שבעת
ימים תסגר שבעת ימים מחוץ
למחנה

למחנה ואחר תאסף . ואם בשביל
 אביה תכלם שבעת ימים שהוא
 כאין נגד השכינה . כש בשביל
 השכינה . הרי שלמדנו מאביה
 שהוא קל לשכינה שהוא דבר
 חמור . וה'ל לומר קו לשכינה
 ארבעה עשר יום . אלא שיש
 לנו כלל הממעט כח הקו . והייש
 ראכרתין דיו לבא מן הדין להזת
 כנרון :

קס"א' ה"ב

nuestra Santa Ley, y en la ponderacion de sus Divinos Preceptos, pudieremos usar esta regla universal, y forma de argumento, de Ligero, y Grave, hazerlo. El mismo termino usan los Jurisperitos, que dicen. *Non debet cui, quod plus est licet: Quod minus est, non licere.* Y assi dicen. *In eo, quod plus est, semper inest, et minus.* Pero podemos usar desta regla, con un supuesto; que no demos mayor graveza en la cosa que deprendemos, que la que tiene la cosa de quien deprendemos. Como vemos, que puesto que la desobediencia que uso Miryam contra el Señor, merecia mas grave punicion, que si uviera desobedecido a su proprio Padre (pues que entre el Criador, y la Criatura, no hay proporcion alguna,) con todo esso no le dà el Texto Sagrado mayor pena, y dize. *Si uviera indignado a su padre natural, se deviera recoger Siete dias; por haver desobedecido al Señor, recogerse siete dias.* Y para nos enseñar los Sabios este termino, nos dan una maxima que dize, *Bastale a lo que sale del juicio, que sea como el subjecto.* Queriendo dezir, que quando hizieremos ilacion de un subjecto menor, a otro mayor, no pongamos en el mayor, mas graveza de la que en si tuviere el menor. Y los Jurisconsultos tienen el mismo termino, y dicen. *Nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse habet.*

fuera del Real; y despues serà apañada. Estas palabras, *Si su padre escupir escupiera en sus faces.* Es un argumento à *minori ad maius*, que procede en esta forma; Si Miryam uviera desobedecido a su padre corporal, y provocado contra si el rigor, de su ira, no se escondiera siete dias? Ciertamente Si; quanto mas luego lo deve hazer, haviendo desobedecido al Padre Eterno? y por esso encierrese siete dias. Y siempre que en

ponderacion de sus Divinos Preceptos, pudieremos usar esta regla universal, y forma de argumento, de Ligero, y Grave, nos es licito, y permitido el hazerlo. El mismo termino usan los Jurisperitos, que dicen. *Non debet cui, quod plus est licet: Quod minus est, non licere.* Y assi dicen. *In eo, quod plus est, semper inest, et minus.* Pero podemos usar desta regla, con un supuesto; que no demos mayor graveza en la cosa que deprendemos, que la que tiene la cosa de quien deprendemos. Como vemos, que puesto que la desobediencia que uso Miryam contra el Señor, merecia mas grave punicion, que si uviera desobedecido a su proprio Padre (pues que entre el Criador, y la Criatura, no hay proporcion alguna,) con todo esso no le dà el Texto Sagrado mayor pena, y dize. *Si uviera indignado a su padre natural, se deviera recoger Siete dias; por haver desobedecido al Señor, recogerse siete dias.* Y para nos enseñar los Sabios este termino, nos dan una maxima que dize, *Bastale a lo que sale del juicio, que sea como el subjecto.* Queriendo dezir, que quando hizieremos ilacion de un subjecto menor, a otro mayor, no pongamos en el mayor, mas graveza de la que en si tuviere el menor. Y los Jurisconsultos tienen el mismo termino, y dicen. *Nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse habet.*

165. *Cuz.* Este modo que llamas Ligero, y Grave, o à *minori*. Es un discurso razonable, y una comparacion entre una cosa a otra, como discurrirà qual quier hombre de razon, y como discurren los Logicos. Pero la condicion restrictiva, lo debilita mucho, y casi que lo defvanece del todo, porque en el caso de Miryam, la razon dicta, que devia quedar apartada toda su vida, y màs, si fuera possible, por que assi como no hay comparacion, ni proporcion entre el Padre, a Dios, en el ser, assi no es razon, que la haya en la Pena.

166. *Ha.* Segun tu parecer, era necessario, que Miryam quedasse apartada del Real todos los dias de su vida, por haver ofendido a Dios, que es infinito?

167. *Cuz.* Assi dixes, y assi me parece.

168. *Ha.* Alabado, y enfalçado sea el Nombre del Criador para siempre, que fue servido por su imensa misericordia ser igualado al padre en este caso, por donde aprendemos a coartar la fuerça de la ilacion, en qual quier ocasion, viendo que Miryam no estuvo encerrada mas que siete dias.

169. *Cuz.* Quedo convencido Amigo Sabio.

קס"ט **א'הב** הקו' הוא ויכוח שכלי
 ודמיון וערך בין דבר
 לדבר שכל בעל שכל יקיש כך .
 וכן עושין בעלי מלאכת ההגיון .
 אבל הדיו מחליש כחו שהרי בקו'
 של מרים כודאי שתשב מחוץ
 למחנה כל ימי חייה ויותר אם היה
 אפשר . כי כשם שאין ערך ודמיון
 בין האב לשכינה במהותם . כך
 אינו דין שיהיה ערך ודמיון ביניהם
 לענין העונש :

קס"ו **א'הח** לפי דעתך היה צריך
 שמרים תשב מחוץ
 למחנה עד יום מותה מפני שחטאה
 להק'ברה שהוא בלתי בעל
 תכלית ?

קס"ז **א'הב** כך אמרתיו וכך נראה
 לי :

קס"ח **א'הח** ישתבח ויתעלה שם
 יוצר הכל לעולם ועד
 שנתרצה בחסרו הגדול להרמות
 לאב בנידון זה . ואגב אורחה
 למדנו לומר דיו' שהרי מרים לא
 נסגרה לא ז' ימים . ומכאן אנו
 למדים לומר דיו' בכל קו' שיבוא
 לידנו :

קס"ט **א'הב** נצחתני כחוק מענתך
 אהובי החבר :
 ק"ע א'הח

con la fuerça de tu razon,
 170 *Ha.*

ק"ע א"הח המדה השנית היא

170. Ha. El Segundo modo es.

DICCIONES IGUALES.

גזרה שזרה פי' כשיש בתורה

Diccion, o Sentencia igual llaman la equiparidad, y igualdad de las palabras de la Ley Santa; de la qual correspondencia dependemos doctrina de un passo claro para otro escuro, quando en ellos se halla el mismo tenor de palabras. Exempli gratia. Hallamos que dize el Texto Sagrado. Descubertura de hija de tu hijo, o hija de tu hija no descubras su descubertura, que tu descubertura ellas. Adonde sienten los Sabios, (y es argumento claro) por que causa, no prohibe la Ley Santa la descubertura de la propria hija, assi como la de las nietas? Y

שתי תיבות אהת

מפורשת וא' כתומה אנו למדין

יקרא י"א

לסתומה מהמפורשת כגון ערות

בת בנך או בת בתך לא תגלה

ערות כי ערותך הנה וכתבי

כס

ערות אשה ובתה לא תגלה את

בת בנה ואת בת בתה לא תקח

לגלות ערותה שארה הנה זמה

סנהדרין דף

כ"ע

היא מרה להלן עשרה בתה

כבת בנה ובת בתה אף כאן

עשה בתו כבת בנו ובת בתו וכו'

ולמדו זה מדכתיב הכא והתם

הנה :

ק"ע א"הב

responden, que omite la Ley a la hija, por que la deprendemos de otro lugar en el mismo capitulo; donde dize el Texto. Descubertura de muger, y su hija no descubras, a hija de su hijo, y a hija de su hija no tomes para descubrir su descubertura, Caronal ellos, malfechoria ella. En estos dos Textos, viene en la lengua Santa la palabra הנה hena (ideft) ellas, en un proprio modo; y assi hazemos pura consequencia, y dezimos; De la manera que en este ultimo Texto se ve, seren igualmente prohibidas la madre, y la hija; del mismo modo en el precedente, serà igual la prohibicion de las nietas, y la madre de la nieta, que es la propria hija. Y con este fundamento, o regla de Diccion igual, se deprenden muchas encomendanças de nuestra Santa Ley. Mas emperò, devemos suponer, que no podemos usar de la dicha regla, salvo en los lugares, que della usaron nuestros Sabios de F. M. los quales la recibieron de sus predecessores, y por fundamentos verdaderos, supieron quando, y como, se devia usar della.

Levit. 18 10.

ib. ver. 16.

171. Cur.

171. *Cuz.* No niego el Din, pero no comprehendo el modo de deduzirlo, no siendo razon, que por ser las dicciones iguales, se hayan de cargar sobre la una, los pesos de la otra.

172. *Ha.* que dixeras pues en este caso?

173. *Cuz.* Yo me valiera de lo que dicen muchas vezes los Sabios en la Guemara, que se deve seguir la opinion (*de un tal Sabio*) pero no por la razon que alega; Assi digo yo pues, que el Din es verdad, mas no por la prueba que alegan, por que no hay motivo ninguno para ella, en el Texto.

174. *Ha.* Imaginas pues, que los Sabios, no entendian el sentido literal del verso?

175. *Cuz.* Dios me livre. En Anatema este, el que tal dice, o cree.

176. *Ha.* Que beneficio les redunda pues de facar el verso del sentido literal, para aprender este din? Digo assi, por que eneste Modo de las Dicciones iguales, o equivalentes, no pueden mostrar Sciencia, ni Agudeza, y por consequencia, no podian esperar por essa via grandeza, ni veneracion. Es fuerza pues dezir, que esto de facar Din por la equivalencia de las Dicciones, fue revelado a

קע"א א"הב איני מסכים הדין אבל איני מבין אופן

למדו וכי משום רנאמר כאן הנה ונאמר להלן הנה ניתן שם תומרות האמורות כאן?

קע"ב א"הח מה נפשך לומר בנידון הזה?

קע"ג א"הכ כמו שאמרו פעמים רבות בנמרא כותיק

ולא מטעמך דהיינו שהדין אמת אבל לא מכח ראיתם מפני שאין לה רמו בפסוק:

קע"ד א"הח וכי סלקא דעתך שרזל לא היז

מבנים פשט הכתוב?

קע"ה א"הכ חזי ישכנו נח"ש למי שאומר או כובר זה:

קע"ו א"הח אם כן מה הועילו להוציא הכתוב

כפשוטו ללמוד זה הדין? שהרי אין בג"ש לא חכמה ולא פלפול ולא

יצא להם ממנה גחלה וכבוד אלא ודאי צריך לומר בהכרח

שנמסרה למשה מסיני כמ"ש אין אדם דן ג"ש מעצמו אא"כ

קבלה מדבו ורבו מרבו חלכה למשה מסיני:

קע"ז א"הב

Mosheh en Sinay, y assi dicen los Sabios, que Nadie puede facar Din deste Modo arbitrariamente, sino es que lo haya oydo de su Maestro &c. hasta Mosheh en Sinay.

קט"ו א'הכ רואה אני את
דברך :

קט"ס א'הה המדה השלישית

בנין אב וכתוב אהר . דהיינו
כשהכתוב פירש

במקום אחד דבר אחד אנו מייחסין
אותו דבר לכל הדומה לו . כגון

כתוב בחג הפסח אף אשר יאכל
לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם .

זהו בנין אב לכל הי"ט הדומין לפכח
דהיינו שבועות ראש השנה וככית' .

לומר שהוא הדין שמותר לבשל
בהם . וכן אמרין דכל מקום

שנאמר דמיהם במ היינו סקילה .
ובנין אב שלו ו'איש או אישה

כי יהיה בהם אוב או ידעיני כות
יובתו באבן ירנמו אתם דמידם במ :

קט"ט א'הכ

con todo esto, usando de los terminos desta nuestra regla, comunicamos la permission desta *constitucion de un Principio por un solo Texto*, a los otros lugares consimiles. Y dezimos, que tanto en Sebhòt, Rosshassanàh y Sucòt, como en Pefah, es licito el guizar de comer. Desta misma regla usan los Jurisconsultos, y dicen. *Dispositum in uno ex equiparatis, censetur dispositum, et in alijs eiusdem qualitatatis.* Otro exemplo podemos aduzir. Dizen los Sabios. *En todo lugar que dize la Ley Divina ; su sangre en èl, o sus sangres en ellos ; se deve entender muerte de apedreamiento.* Y es constitucion Principal desto, y que dà documento a los otros un Texto folo, en el qual la Ley Santa lo declara, diziendo. *Varon, o Myger, quando fuere en ellos Ob, o I-* Levit. 24
27.
d'honi, matar seràn matados ; con piedra apedrearàn a ellos, sus sangres en ellos. Assi como en este passo declara el Texto, que sus sangres en ellos, es seren apedreados, del mismo modo se deve entender en los otros Textos de la Ley, que dizen sus sangres en èl, o en ellos, que sea muerte de apedreamiento.

177. *Cuz.* Convengo en lo que dizes,

178. *Ha.* El Tercero.

CONSTITUCION DE UN PRINCIPIO POR UN SOLO TEXTO.

Constitucion de un Principio por un solo Texto, llamàmos a una sentencia, o doctrina Universal, que nos enseña la Ley Santa en un solo Texto; de la qual deprendemos para otros lugares consimiles; *Exempli gratia, dize el Texto. Decierto, lo que fuere de comer para toda alma, èl a sus solas serà becho a vos.* Y si bien es verdad, que la permission de guizar de comer, que nos concede el Señor aqui, podriamos dudar no ser licita en las Pascuas de Sebhòt, y Sucòt, como lo es en la de Pefah, adonde el Texto particularmente lo declara :

Exod. 11
16.

179. *Cuz.* Esta es una Doctrina muy adecuada, y muy conforme a la razon.

קט"ט א'הכ זהו לימוד נאה מאד ומת"ש אל הסברא :

180. *Ha.* CONSTITUCION DE UN PRINCIPIO, POR DOS TEXTOS.

ק"פ א'הח מכנין אבזשני כתובים כגון במומי כהנים כת"ב או גבן או רק ולא הזכיר יבלת והזכירה במומי קרבנות ואח"ז בכל מקום שמזכיר מום כתם אתח נותן עליו מומי אדם ומומי בהמה :

Se llama, quando de lo que nos declaran dos Textos, facamos Doctrina, y Fundamento para otros lugares. Exempli gratia. Dize el Texto tratando de las maculas que podian inhabilitar al Sacerdote. *O pestañado, o cejudo, o teludo, o embuelto en su ojo.* Y no trata a qui la Escritura, de la macula de la berruga; y despues en el capitulo siguiente, tratando de las maculas que pueden concurrir en los Animales, y los inhabilitan para poder ser sacrificados, pone la berruga. Y dicen nuestros Sabios de F. M. que en todo lugar que halamos, nombrar la Ley macula, implicita, y cerradamente, daremos en ella todas las qualidades descritas explicitamente en las maculas del hombre, y de los animales; y este modo de doctrina se llama *Constitucion de un Principio, y dos Textos.*

קפ"א א'הכ גם זה לימוד מתקבל לפי שכ"ן שנאמר מום באדם ובבהמה כל מין מום פוסל בשניהם אף על פי שאינו מפורש בו :

קפ"ב א'הח המדה הרבעית היא :

כלל

181. *Cuz.* Tambien esta Doctrina es conforme a la razon; por que habiendo dicho el Sagrado Texto *Macula* en el hombre, y en el Animal, figuese, que qual quier fuerte de macula que tengan, es bastante a excluirlos de su empleo respectivamente, aun que no se e specifique en ambos.

182. *Ha.* El Quarto.

כלל ופרט אי אתה הן לא כעין הפרט כגון

מז הבהמה מן הבקר ומן הצאן ויקרא ח' לפי שהחיה בכלל בהמה שנא' וזאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כשבים וגו' אל וצני ויחמר וגו' מן הבקר ומן הצאן פרט שממעט החיה ואין בכלל אלא מרה שבפרט א"כ בהמה דוקא לאפוקי חיה :

המרה החמישית

פרט וכלל כגון לא תראה את שור אחיך או את שיו

דנרס כ"ב דנרס י"ז
generico, que comprehende a todas especies de quadrupedos, en universal: y despues se restriñe el Texto a dos solas especies, que son Vacas, y Ovejas. (y debaxo destas las Cabras.) Debemos juzgar conforme al termino particular; y estas especies son solamente las que se pueden sacrificar, quedando exclusas todas las demàs especies de quadrupedos. Esta misma regla tienen los Jurisconsultos, que dicen. *Generi, per speciem derogatur: et illud potissimum habetur, quod ad speciem directum est.*

El Quinto modo es.

DE PARTICULAR, Y UNIVERSAL.

Se deve entender, que toda vez, que en nuestra Santa Ley comienza algun precepto, y viene restricto en terminos particulares, y a la fin se dilata en los universales, devemos juzgar conforme a los ultimos terminos universales: Como vemos en la restitution de la perdida de nuestro proximo, que hallamos que manda el Señor. *No verás a buey de tu hermano*

UNIVERSAL, Y PARTICULAR.

Quiere dezir; siempre que en la Ley Santa viniere documento, de precepto alguno, sobre un sugeto Universal: y despues se fuere el tal sugeto restriñendo en terminos particulares, y no segun los universales, devemos juzgar el tal precepto segun los terminos particulares; por exemplo; dize el Texto. *Hombre quando hiziere allegar de vos allegacion al Señor, de la quatropea, de las vacas, y de las ovejas, hareis allegar a vuestra allegacion.* Adonde se vè, que comienza la Escritura, y propone un termino universal, diziendo. *De la Quatropea.* Nombre ge-

Levit. 1.
2.

Deut. 19.
1.

mano, o a su carnero empujados, y te encubriràs de ellos; tornando los tornaràs a tu hermano. Y assi haràs a su jumento, y assi haràs a su savana, y assi haràs a toda perdida de tu hermano, que se perdiere de con èl, y la hallaste; no podràs por encubrirte. En este passo no devemos juzgar la restitucion de la perdida al proximo, solamente con los terminos particulares, de buey, carnero, jumento, y savana, con que comienza la Escritura: Mas juzgaremos por el universal, que dize: Y assi haràs a toda perdida de tu hermano. De manera que, segun esta regla, seremos obligados a la restitucion de qual quiera perdida de nuestro proximo, que hallàrmos.

שני נדחים וגו' השב תשיבם לאחיק' וכן תעשה להמרו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיק וגו' שור ושה חמור ושלמה פרט : אבדה כלל דרבי כל מלי :

המדה הששית

כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט • כגון • כי יתן איש אל דעהו בכף או כלים לשמור וגונב ככית האיש וגו' אם לא ימצא הנגב ונקרב בעל הבית אל האלהים (ישע) אם לא שלח ידו

El Sexto.

UNIVERSAL, Y PARTICULAR, Y UNIVERSAL, NO DEVES JUZGARLO SINO COMO QUALIDAD DEL PARTICULAR.

Esta sexta regla se dexa bien entender, y dize, que quando en la Ley, viniere un precepto, el qual començare con terminos universales, y en el medio se restrinere a terminos particulares, y a la fin bolviere otra vez a los universales, como en su principio: devemos en tal caso hazer el juicio conforme al medio particular, y no conforme al principio, y fin universales. Exempli gratia; dize el Texto: Quando diere varon a su compañero, plata, o asuendos para guardar; y fue hurtado de casa del varon, si fue hallado el ladrón, pagará dos; Si no fuere hallado el ladrón; y allegarse dueño de la casa a los Juezes (para jurar) si no tendió su

Exod. 22. 6.

ידו במלאכת רעהו. על כל דבר
 פשע על שור על חמור על שה
 על שלמה על כל אברה. על
 כל דבר פשע כלל. על שור על
 חמור על שה על שלמה פרט.
 על כל אברה כלל. מה הפרט
 מפורש דבר המיטלטל וגופו ממון.
 אף כל דבר המיטלטל וגופו
 ממון :

המדה השביעית

מכלל שהיא צריך לפרט
 ומפרט שהוא
 צריך לכלל. כגון פקוד כל
 בסר

במזכר ל'

garemos conforme al termino particular, y no conforme al universal. Y assi ferà solamente obligado el depositario, dueño de la casa a juramento, quando el deposito fuere de la misma qualidad de los particulares, que enarra el Texto: a saber, toda cosa mueble, y que ella en si tenga sustancia de aver; que estas tales naturalmente se puede inclinar a usurpar y negar. Mas pero, no ferà obligado a juramento, sobre el deposito, o fiança de bienes de raizes, o de siervos que tienen la misma qualidad de las raizes, ni sobre el depositode escrituras, en las quales no hay sustancia de aver: Por que en tales casos, ferà superfluo el juramento, supuesto que sin èl, hay modos de aclarar la verdad.

El Septimo.

DE UNIVERSAL, QUE NECESSITA DEL PARTICULAR; Y DE PARTICULAR QUE NECESSITA DEL UNIVERSAL.

Por exemplo. Hallámos que quando el Señor mandò a Moseh, que contasse a los Primogenitos de Israel, le dize: Cuenta todo

Pyi- Num. 7
 moge- 40.

su mano en obra de su compañero. Sobre toda cosa de rebello, sobre Buoy, sobre lamento, sobre Carnero, sobre Savana, sobre toda Perdida, que dixere que el este, hasta los Juezes vendrà cosa de ambos ellos. Aqui comienza el Texto con termino universal, diciendo, Jurarà que no tendiò su mano en obra de su compañero, sobre toda cosa de rebello. Prosigue despues, y se restriñe a terminos particulares, diciendo: Sobre buey, jumento, carnero, o savana. Buelve despues a los mismos terminos universales del principio, y concluye, diciendo. Sobre toda perdida. En este caso, y otros a èl semejantes, juz-

mogenito macho de hijos de Israel, de edad de mes, y arriba ; y recibe a cuenta de sus nombres. Si dixera el Texto ; Cuenta todo Primogenito, y no dixera Macho, se pudiera entender, que eran inclusas tambien las hembras Primogenitas. Pero, el Universal, que es, Todo Primogenito, uvo menester el termino Particular Macho, para exclusion de las hembras. Y si dixera el Texto , Macho, y no dixera Primogenito, se pudiera entender, que eran inclusos todos los hijos varones, aun que no fuesen Primogenitos. Pero el Particular Macho uvo menester del termino Universal, Todo Primogenito, para exclusion de los que no lo eran. Y siempre que viniere en la Ley un termino Universal, a que siga otro Particular, que el uno depende, y ha menester del otro ; obligaremos a cada uno, a observar las condiciones descritas en entrambos ; como se ve en el exemplo aduzido ; que es menester, que el Primogenito sea Macho, y el Macho Primogenito.

בכור זכר לבני ישראל כבן חדש ומעלה וגו' . בכור כלל . זכר פרט . אילו נאמר בכור ולא נאמר זכר הייתי אומר אפילו נקבה בכורה במשמע . בא הפרט זכר ומיעט נקבות . ואם נאמר זכר ולא נאמר בכור הייתי אומר כל זכר אפילו שאינו בכור . לכך נאמר בכור זכר . בכור הוא כלל הצריך לזכר שהוא פרט :

המדה השמינית

וכל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא לא ללמד על הכלל כולו יצא יקרא כ' כגון ' איש איש כבית ישראל וגו' אשר יתן מזרעו למולך מות יומת עם

El Octavo.

T TODA COSA QUE ESTA ENEL UNIVERSAL, Y SALE DEL UNIVERSAL PARA ENSEÑAR: NO PARA ENSEÑAR SOBRE SI MISMO SALIO ; MAS PARA ENSEÑAR SOBRE TODO EL UNIVERSAL SALIO.

Por exemplo ; dize el Texto: *Varon Varon de casa de Israel, y del peregrino el peregrinan en Israel, que diere de su semiente al Moleh; matar serà matado: pueblo de*

הארץ ירגמוהו באבן • מולך בכלל
 ע"ז היה • ולמה יצא? להקיש אליה
 ולומר מה מולך בסקילה • אף כל
 ע"ז בסקילה :

המרה התשיעית

וכל דבר שהיה בכלל ויצא

לטעון טעון אחר

שהוא כענינו יצא להקל ולא

להחמיר • כגון מכה איש ומת כמות כ"א

מות יומת • שומע אני בין שוגג

בין כוזב • תלמוד לומר "וזה דבר דברים כ"ב

הרוצח אשר ינוס שמה וחי אשר

יכה את רעהו בבלי רעת • דבר

שהיה בכלל הינו רוצח שהיה

בכלל מכה איש • ויצא לטעון טעון

אחר

de la Tierra lo apedrearàn con piedra. En este passo arguimos, que siendo verdad que hay muchas especies de Idolatria; por que causa la Ley Santa declara la pena en esta del Moleh, y no en las otras? Dizen pero los Sabios con el fundamento desta Octava regla: *No para enseñar sobre si mismo en particular salid el Moleh; sino para enseñar, y obligar sobre todo el Universal de qual quiera Idolatria: Y ferà el que Idolatrare en qual quier otra especie, condenado en pena de muerte de apedreamiento; aun que la Ley Santa no lo declara, como si sirviera al Moleh, a donde expressamente viene declarado.*

El Noveno :

Y TODA COSA QUE ESTA EN EL UNIVERSAL, Y SALE PARA RAZONAR RAZON OTRA, QUE ES COMO SU CASO, SALE PARA FACILITAR, Y NO PARA AGRAVAR.

Exempli gratia; dize la Ley. *Hirien varon, y muriere, matar ferà matado.* Por hablar aqui el Texto cerrada, e indeterminadamente, podriamos entender que merecia muerte el homicida, que matò a otro por su voluntad, o sin ella. Pero, para mostrarnos la Ley Santa lo contrario, y que el que mata contra su voluntad por yerro, no merece muerte, dà nuevo precepto, y dize (hablando en las ciudades de acogimiento) *Tres ciudades apartaràs a ti entre tu tierra. Y esta cosa del matador, que husrà alli y vivirà: que hiriere a su compañero sin saber, y èl no aborrecien a èl, de ayer tercero dia.* Este nuevo precepto, sale del Universal ya dado, que manda, que muera el homicida; y viene a razonar otra razon (aun que

B b

Exod. 21.
12.

Deut. 19.
8.

que enel mismo caso) nueva, y diferente: a saber, que aun que este matò, fue por ignorancia; y assi sale para aliviar, por que se livrarà de la muerte con recogerse en una delas tres ciudades del acogimiento; y no para agravar, por quanto no era reo de muerte.

El Decimo:

T TODA COSA QUE ESTA ENEL UNIVERSAL, T SALE PARA RASONAR RAZON OTRA, QUE NO ES COMO SU CASO, SALE PARA FACILITAR, T PARA AGRAVAR.

Como hallamos, que dize el Texto. *Quando fuere vendido tu hermano el Hebreo, o la Hebræa, y servirte à seis años, y el seteno lo embiaràs de contigo.* Adonde se vè, que en los Siervos iguala la Ley el sexo Masculino, y el Feminino, y los pone en una misma conclusion: mas pero hallamos, que otro

Texto los separa, y dà diferente juizio, mientras dize. *Quando compràres siervo Hebreo, seis años servirà, y enel seteno saldrà alforria en baldes.* Aqui trata la Ley solamente del siervo varon, por que a la hembra, le dà luego adelante diferente juizio, diciendo: *T quando vendiere varon a su hija por sierva, no saldrà como salir los siervos.* Y tienen muy diversos terminos: por que el siervo salia solamente enel año de la Semità; mas la sierva podia salir antes, si se moria el dueño, o si le apun-tassen las señales de muger. Esta era sujeta a despolarse (que-riendo él) con su dueño, o con el hijo de su dueño; y aquel no tenia tal obligacion, llegado el tiempo de su libertad. De modo, que

אחר שהוא כענינו דהיינו דציחה
יצא להקל על הרוצח שונג בערי
מקלט:

המדה העשירית

וכל דבר שהיה בכלל ויצא

לטעון טעון אחר

שלא כענינו יצא להקל ולהחמיר.

כגון כתיב כי ימכר לך אחיך

העברי או העבריה ועבדך שש

שנים ובשנה השביעית תשלחנו

הששי מעמך. הקיש עברי לעבריה

מזה עברי יוצא בשש אף עבריה

כן. אבל מצינו דאמר הכתוב

במקום אחר כי תקנה עבד עברי

שש שנים יעבד ובזכר משתעי

קרא. ובנקבה כתיב וכי ימכר

איש את בתו לאמרה לא תצא

כצאת העבדים. ואיכא בנייהו

טובא דעבד יוצא בשש. אבל

אמרה יכולה לצאת קודם שש

במיתת האדון ובסיכנין נמצא

שהאמרה

דברים טו'

שמות כ"א

כ"ב

שהאמה יצאה מכלל ועבדך
שש שנים להקל לפי שיכולה
לצאת קודם שש במיתה הארון
ובסימנין מה שא' כבעבד ולהחמיר
לפי שאם הארון או בנו ייעדנה
אינה יכולה למאן וצריך שתנשא :

המרה האהת עשרה

כל דבר שהיה בכלל ויצא

לירון בדבר הרש אי

אתה יכול להחזירו לכללו עוד

שיחזירו הכתוב לכללו בפירוש :

כגון וכל זר לא יאכל קדש תושב הקדש כ"ב

כהן ושכיר לא יאכל קדש • וכח

כי יקנה נפש קנין כספו הוא

יאכל בו ויליד ביתו הם יאכלו

בלהמו יליר ביתו כלל ובין בתולות

ובין נשואות במשמע • ויצא לירון

בדבר חדש וכתוב וכת כהן כי הקדש כ"ב

תהיה

en este Texto sale la Sierva del termino Universal, enel qual la igualò con el Siervo: y sale, por una parte para aliviar su juicio en respectò del siervo; pues podia salir libre antes de la semità, muriendose su dueño, o (como havemos dicho) apuntandole las señales de muger; prerogativas que el siervo no tenia; y por otra parte sale para agravar, pues la pone a ella en obligacion que no tiene el siervo, que es, que si su dueño la quisiere tomar para si, o para su hijo, no podia ella, ni su padre rehusarlo, como diximos.

El Undecimo.

Y TODA COSA QUE ESTA EN EL UNIVERSAL, Y SALIERE PARA JUZGAR EN COSA NUEVA, NO PODRAS BOLVERLA A SU UNIVERSAL, HASTA QUE LA BUELVA EL TEXTO A SU UNIVERSAL, CLARAMENTE.

Como vemos en el Sugeto del Sacerdote; adonde, tratando la Escritura de los que de su familia podian comer de las Primicias y Apartaduras, que en lengua Santa llamamos תרומות Terumot, dize. *Y todo extraño no comerà Santidad; Moradizo de Sacerdote, y alquiladizo no comerà Santidad. Y Sacerdote quando comprare alguna, compra de su plata, èl comerà en el, y nacido de su casa, ellos comeràn su pan.* Vemos que en la palabra Universal, *Y nacido de su casa,* se comprehenden las hijas del Sacerdote, tanto donzellas, como casadas, mas però la hija casada con un extraño, a saber, que no fuesse Sacerdote, salia del Universal para juzgar cosa nueva; por que perdia la prerogativa que gozava, mientras estava en casa de su padre por casar, y no podia despues de casada comer de las Terumot: delos Sacerdotes, como dize el Texto. *Y hija de Sacerdote,* quando

Levit. 24.
10.

Levit. 24.
12.

quando fuere a varon extraño, ella en apartadura de las Santidades no comerà. Pero supuesto que el Texto la facò del termino Universal, de gozar de la Prerogativa, de comer de las Apartaduras de las Santidades, por haverse casado con varon extraño, no podremos bolverla a la pristina libertad, aun despues de muerto el marido, o que la uviessè repudiado, fino la bolviera el Texto con declaracion a donde dize. Y Hija de Sacerdote, quando fuere biuda, o quite, y semiente no a ella, y bolverà a casa de su padre como sus mocedades, de pan de su padre comerà.

La duodecima regla dize.

Y COSA QUE SE APRENDE DESU SUGETO, Y COSA QUE SE APRENDE DE SU FIN.

Cosa que se aprende de su sugeto, quiere dezir. Quando la Ley Santa trata alguna cosa que en si misma es oculta, y de dificil inteligencia; devemos regularla segun la sugeta materia; y supuestas las cosas que se deven suponer, como hallamos que dize el Texto hablando del Manà. *Y dixo el Señor a Mofeh, ved que el Señor diò a vos a el Sabat, por tanto el dan a vos en el dia el sexto pan de dos dias, estad cada uno en su lugar, no salga varon de su lugar en el dia seteno.* No devemos entender, que manda el Señor, que nadie se mueva de su lugar, ni pueda caminar en el dia del Sabat: Pero se deve entender este precepto segun la materia en que habla, que es salir para coger la Manà: y supuestas las cosas que se deven suponer, a saber, que fuera del real, o lugar de nuestra habitacion, dos mil cobdos, no podemos salir en Sabat, pero dentro del tal distrito, o termino de dos mil cobdos, podemos licitamente caminar; y assi dentro del Real, o Ciudad de nuestra habitacion aun que sea muy grande. En otra parte dize el Señor, hablando del Sumo Sacerdote. *Y del San-*

תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל . אי אתה יכול להחזירה לכללה דהיינו להיתירה הראשון אעפי שמת בעלה ער שיחזירנה הכתוב בפירוש והרי החזירה דכתיב ° ובת כהן כיתהיה אלמנה וגרושה וגו' מלחם אכיה תאכל :

ויקרא כ"ב

המדה השתים עשרה

דבר הלמד מענינו . ודבר

הלמד מסופו .

כגון ° אל יצא איש ממקומו ביום השביעי . שהכונה לומר שאל יצאו ללקוט המון לפי שזרה הציזוי בא עליו לא שלא ילכו לטייל בשבת או שלא יזוזו ממקומם . וכן מה שנא' בכהן גדול ° ומן המקדש לא

סמות י"ו

ויקרא כ"א

לא יצא היינו ליטמא למת :
ודבר הלמד מסופו • כגון

ויקרא י"ח

° איש איש • כל שאר בשרו לא תקרכו לגלות
ערוה • שומע אני כל קרובות
במשמע • ת"ל ° ערות אחותך וגו' כס
ערות בת בנך וגו' אלו אסורות
והשאר מותרות :

המדה השלש עשרה

שני כתובים המכתישים זה

את זה • עד

שיבוא הכתוב השלישי ויכריע

בראשית ה'

ביניהם • כגון ° נאמר בראשית
כרא

brir descubertura: To .A. Por este Texto parece, seren prohibidas en matrimonio todas las parientas indiferentemente: Pero mientras vemos, que en el discurso de la prohibicion, particulariza la Escritura algunos grados solamente; hazemos justa consecuencia, y dezimos, que todos los de más grados, que no son alli expressamente prohibidos, quedan siendo licitos en Matrimonio. De manera, que el fin de la materia dà documento a su principio, que es lo que dize nuestra regla. *Y cosa que aprende de su fin.*

La decima tercia, y ultima regla dize.

Y DOS TEXTOS QUE CONTRADIZEN UNO A OTRO; HASTA QUE VENGA EL TEXTO TERCERO, Y DISTINGA ENTRE ELLOS.

Quiere dezir, que quando en la sagrada Escritura vieremos algun passo repugnante a otro, devemos buscar otros passos, que hablen de la misma materia; y segun la disposicion deste tercero, habremos el juizio de todos. Por exemplo, un Texto dize. *En Principio*

tuario no saldrà. No se deve entender, que absolutamente no podria salir en ningun tiempo del Santuario, mas entiendefe, que no saldrìa del Santuario para contaminarse por muerto; que es la sugeta materia en que la Ley alli habla. La misma regla tienen los Jurisconsultos, y dizen. *Verba secundum naturam actus, de quo agitur, accipi debent.*

Y COSA QUE SE APRENDE DE SU FIN.

Exempli gratia, dize el Texto. Varon varon a todo caronal de su carne no os allegueis, para descubrir descubertura: To .A. Levit. 18. 6.

Gen. 1. 16
criò

criò Dios, a los cielos, y a la tierra.

Por donde parece, que los Cielos fueron criados primero que la tierra; y otro Texto dize. *En día de hazer el Señor Dios Tierra,*

y Cielos; De donde parece, aver precedido la criacion de la Tierra, a la de los Cielos. Pero devemos hazer el juicio segun la disposicion del tercero Texto, que habla en tal materia, y dize. *Tambien mi mano acimèntò Tierra: y mi derecha apuñèd Cielos: llaman yo a ellos, estaran a una.* De donde se fa-

ca, que tanto los cielos, como la tierra, fueron criados del Omnipotente Señor en un solo punto. Y como dizen nue-

stros Theologos de F. M. Criò el Señor en un punto la materia prima, en la qual, confusa, y indistintamente, est-

avan todas las cosas: Las quales despues tomaron sus formas distintas, en los seis dias de la criacion, como narra la Escritura Sagrada: Como ya difusamente tratamos en el Capitulo quinto deste nuestro discurso.

183. *Cuz.* Agora conozco ser imposible entender perfectamente la Ley sin estos 13. Modos, y conozco tambien, ser infalible lo que afirmaste, que no todo lo que nos parece inovado por los Sabios, es nuevo, pues confid-

dero, que hay muchos *Dinim* que los aprendieron por estos 13. Modos, los quales, *Dinim* es fuerça, que se huviesen practicado en Israel, des de que se diò la Ley.

184. *Ha.* Assi es, Señor; y si yo tuviera tiempo, me alar-

gàra

ברא אלהים את השמים ואת הארץ

בראשית ב' המשמע שמים תחלה ונאמר ב'ים

עשות ה' אלהים ארץ ושמים

המשמע ארץ תחלה בא הכתוב

שלישי וחכרע שנ' אף ידי

יסדה ארץ ומיני טפה שמים

קרא אני אליהם יעמדו יחדו:

קפ"ג א'הב עתה ידעתי כי אי

אפשר להבין התורה

בשלמות בלי י"ג מדות הללו

וידעתי ג'כ שנסתרה דברת במח

שאמרת שלא כל מה שנראה לנו

שחידשונו חכמים הוא חדש ממש

לפי שיש כמה וכמה דינים הנלמדים

בי"ג מדות שצריך בהכרח שיהיו

נוהגין בישראל מיד אחר מתן

תורה:

קפ"ד א'הח כך הוא באמת אדוני

המלך ואילו היה

לי פנאי הייתי מאריך ומביא עוד

חבילות

ca. 1. 1.

ca. 18.

הבילות הבילות של דאיות :
אבל כשחתי בזכות שכלך
וברקות עיתך כי רב הוא ואם
דברי מעשים אתה תוסף עליהם
כהמה וכמה :

קפ"א **א"ה** ראה דאיתי שאילולא
היג מרות אברה

תקונת מלהבין התורה והמצוה ולא
היו בדינו לא תלכות רופפות
כי היא רמזי אדם ומזמי בהמה אם
לא שעל ידי כלל בנין אב ושני
כתובים פירשם חכמים שכן
שנאמר כום סתם בזה וכוה צרך
ליתן את של זה מה דינו פוסחים
על שתי חסעפים כלתי שנרע אם
יבלת הנאמרה בכחמה ישנה גם כן
באדם או לא :

תפלי ס'

קפ"ב **א"ה** עלך נאמר תן לחם
ויחם עוד :

קפ"ג **א"ה** ולא עוד לא שחפירות
הוא כתייטב על

הלב ואין בו שמך רדש לא פירות
הרברים כפשוטן :

קפ"ד **א"ה** ומה תאמר על כלל
ופרט פרט וכלל ועל

כל שאר המדות ?

קפ"ה **א"ה** כולם נכחים למבין
וישרים למצאירעת

ולכן

adequados para el que los

gara en traer muchas mas
pruebas ; pero confio en lo claro
de tu entendimiento, y en tu
muha perspicacia, que sobre
lo poco dicho por mi, añadiras
muchas vezes mas.

185. *Cuz.* Discurso, que fino
fueran estos 13. Modos, no tu-
vieramos esperanza de enten-
der la Ley, y sus Preceptos, y
todas nuestras decisiones fueran
vacilantes, y dudofas ; Como en
las Maculas del Hombre, y A-
nimaes, que si no fuera que
por el Modo de un fundamento,
y dos Textos, esplican los Sa-
bios, que se deven aplicar las
maculas del uno al otro reci-
procamente, por que el Ver-
so se sirve en ambos del nom-
bre *Macula* en absoluto, que-
daramos suspensos, sin saber
si la Berruga, que inhabilita
al Animal, produce el mismo
efeto en el Hombre.

Proter.
9.

186. *Ha.* A ti es aplicable
lo que dize el Rey Sabio ; *Dà
al Sabio, y serà mas Sabio.*

187. *Cuz.* Además de lo
dicho, reparo, que la esplica-
cion es muy conforme a la
razon, sin tener cosa alguna
de alegoria, sino todo literal.

188. *Ha.* Y que discurre
sobre, el General, y Particu-
lar, y vice versa, y de todos
los otros Modos ?

189. *Cuz.* Todos son muy
comprende, y rectos para los
Scientificos

Scientificos; y por effo me queixo de hombres de juicio, que censuran la Dotrina de nuestros Sabios; por que si pesaran sus palavras en las balanças de su entendimiento, las hallarian verdaderas, y concordas; pero como no quieren penetrarlas, ni especular las razones, censuran sin precedente noticia, a los sinceros Sabios de Israel, fieles conservadores de la Ley Oral, dada a Moseh en Sinay; que si estos pues fueran a un Sabio discreto, y eloquente, y le propusieran sus dudas, les haria gustar sus dotrinas, y conocerian, no ser otra cosa, que Ley de Dios perfecta, que refocila el Alma, y que aun sus discursos indiferentes, dan materia de reflexion.

190. *Ha.* Bendito .A. Dios de Israel, que nos guiò por el camino de la Verdad.

191. *Cuz.* Amen, Veamen. Con esto te livro por oy de los grillos en que te tenia preso lo prolixo de mi discurso. Vete pues en hora buena, que viene cayendo la Noche, y Dios guarde tu salida, y tu entrada.

192. *Ha.* Amen. Affi lo haga Dios.

ולכן חמסי על אנשים אשר רוחבם
המלעיגים על דברי חז"ל . שאילו
היו שוקלים דבריהם במאזני השכל
ימצאו שהם אמת וצדקו יחדיו . אבל
אינם רוצים להעמיקם ולא לחקור
מעמיהם . ולכן בבלי דעת מלין
יכבירו על שלומי אמוני ישראל
רבתינו שומרי תורה שבעל פה
שניתנה למשה בסיני . ואילו ילכו
א חכם חרשים ונכון לחש ויערכו
לפניו ספקותיהם היה מטעים להם
דבריהם ויכירו וידעו שאינן אלא
תורת ה' תמימה משיבת נפש
ושאפילו שיהתן צריכה תלמוד :

ק"ג **א'הח** ברוך ה' אלהי ישראל
אשר הנחט בדרך

אמת :

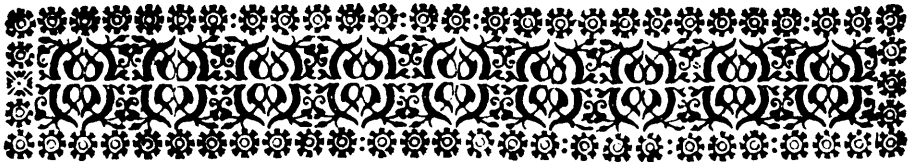
ק"ד **א'הב** אמן ואמן . והנה
פתחתך היום מן

האזקים אשר אסרתך באורך
דבורי . ועתה לך לשלום לביתך
כי נמש צללי ערכו' ישמור צאתך
ובואך :

ק"ה **א'הח** כן יעשה ה' הנותן
ליעף כח :

Fin del Tercer DIALOGO.

DIALOGO

ויבוח רביעי

DIALOGO QUARTO.

פירוש מה שאמר רבי עקיבא הקורא בספרים
הסגונים אין לו סלק לע"ב • ומה
ספרים סגונים : (א)

Se explica lo que dize R. Haquibá, que el que lee Libros Externos, no tiene parte en el mundo futuro. Y que se deve entender, por Libros Externos? §. 1.

שחכמי הקבלה מביאין ראיות כדנה
מהפילוסופים : (ב)

Los Cabalistas trahen muchas pruevas de los Philosophos. §. 2.

זכרון כי לא חלמן ישראל והדם מהסכסום
רוכס ראשנה מהמליטה : (ג)

Pruevase, que en Israel se professaban las Sciencias. Muestrase de la Retorica. §. 8.

שהיו בקיין בניאורא"פיה דהינו גרות
סארן • ובניאומ' עראזה דהינו מדת
סארן • ובמג סארן מה טיבה ומג
ראי לחדע בה : (ד)

Que eran versados en Geographia, y Geometria, en el temperamento de que constava la Tierra, y que suerto de semillas era capaz de recibir; §. 11.

שהיו בקיאים במלאכת הנאטום יותר ויותר
מהמנתסים סהו בזמנם : (ה)

Que poseian la Anatomia, mejor que los Anatomistas sus Contemporaneos. §. 17.

חכמתם במוין ספולין סארם והגהמה :
(כט)

Tenian exquisita noticia de las Maculas capaces de privar al Hombre, y Animal, de sus respectivas funciones en el Templo. §. 29.

שהיו בן מול בעלי כל הסכמות כגון רופאים •
לימודים • ותוכנים : (לא)

Entre nuestros Sabios, havian Profesores de Medicina, Mathematica, y Astronomia. §. 31.

שהיו יודעין בחכמת הנבט כפי סגנו
ספילוסופים האחרונים : (לד)

Sabian La Phisica, figuiendo el Siftema de los Modernos. §. 35.

בקאותם בלימודות נראם עמה סכתנו
בקוחם סקום בלאים • ערובין •
וטובה : (סא)

De la Mathematica, consta, por lo que han escrito en la materia del Calendario, de la Mistura de Semillas, y Plantas. §. 61.

Ciertas reglas Mathematicas, que se aprenden de las palabras de nuestros Sabios en el Cap. 1. de Sucab (Cavaña) figuiendo Rassi y Tossaphor. §. 65.

No se deben deshechar las Sciencias, quando no hay en ellas cosa contra Dios, ni su Ley, ni sus Sabios. §. 105.

Y habiendo bueno y malo, deve de deshechar lo Malo, y seguir lo Bueno. §. 107.

Na se deve seguir el Sistema de Copernico, en lo que dize, que el Sol es Imobil, por lo que afirma el verso, y parosse el sol en la mitad del Cielo. §. 133.

Si la fin de los Sabios, y Philosophos es de distinguir entre lo Verdadero, y Falso, y entre Bueno, y Malo, que diferencia hay de unos a otros? §. 155.

Las Philosophas, no saben distinguir entre lo Bueno, a lo Malo. §. 159.

Opinion de los Pbi'osofpos sobre el modo de encenderse los Relampagos. Opinion del Elabor. §. 183.

Opinion de los mismos sobre la Materia, y forma de los Mixtos. §. 209.

No tienen facultad de distinguir entre lo Verdadero a lo Falso. §. 223.

Las objeciones que hazen unas contra otras. §. 228.

La Ventaja, que llevan nuestros Sabios a los Philosophos. §. 271.

Los Sabios de Israel convienen en los Principios, Primarios, y Secundarios; y si hay entre ellas quistiones, es solo en algunas de los Terceros, que son explicacion de las Secundarios. §. 277.

כמה כללי גדסה סגלמים מדברים בע"ק
דמוכס לפי פירוש ר"ע והוספת ז"ל :
(סד)

אין להאום בחכמות כשאין בן דבר נגד ה'
ותרמו וז"ל : (קה)

וכשיש בן דע טוב • מאום ברע ובחור
בטוב • (קז)

אין להחזיק בסברה קופיר"ניקו במה שאמר
שהמש קבוע בלי תנועה משום דכתיב
ועמד עממם בנפי השמים גו' : (קלג)

אם תזמנת ח"ל והעילוסופים להבחין בין האמת
והסקר • והטעם זהרע • מה נשתנו אלו
מאלו ? (קנה)

דפילוסופים אינם יודעים להבחין בין טוב
לרע • (קנב)

סברה הפילוסופים על אופן הדלקת הברקים •
וסברה החכר : (קפג)

כברות הפילוסופים על חומר ועורה החורכנים :
(רט)

אין לאל ידם להבחין בין האמת והסקר :
(רכג)

דמוכות אלו נגד אלו : (רכה)

היתרון שיש לאל על הפילוסופים : (רעא)

חבבי ישראל מסכימים בעיקרים כראשונים
והשניים ואין ביניהם מחלוקת • אלא
בקה עיקרים שלישיים • שם פירוש
השניים : (רעז)

כנמת קו"ל נעודקס באגות : (רצא)

El Objeto que tuvieron los Sabios en la esplicacion Alifbeta, y Tropologica, que dan a algunos Versos, y passos de la Sagrada Escritura. §. 291.

למה קנת ספרי ר"ל זרים נעינינו ורלים
לקנת חזקתו רנה נב"ק חגיגות :
(שיא)

Por que algunas Narraciones de nuestros Sabios nos parecen Esrañas. Algunos casos de un Sabio, que parecen Fabulosos, se compruevan por la Experiencia. §. 311.

הב אמש זמותי
נתקו וכורשי
דבבי נדרו שתי
מעני כי השקט
לא יסלתי טרות

ה

1. Cuz.

A noche passada la tuve muy inquieta, y falta de

sueño, causado de la agitacion de mis pensamientos, que fluctuavan en la tormenta de las Controversias, que hay entre dos Facciones de nuestra Nacion, sobre las Ciencias Humanas; La una afirma, que nuestro Patriarca Abraham era consumado en ellas, y que el las enseñò en Caldea, y Egipto, de donde despues se extendieron por todo el Mundo. La otra sostiene, que Israel no tuvo jamás parte en ellas, por que no son mas, que vanas quimeras, imaginaciones, e invenciones humanas; y a mi parecer, esta segunda, es la verdadera, por que veo, que el Rab. R. Yeudah Levy D. F. M. dize sobre los Philosophos. Cuz.

סעה מסער המתלוקות יען שמעה
אוני ותבן לה שיש בינינו שתי כתות
מגדחת זו לזו על דבר התבמות
שקורין חצוניות זאת אומרת
שאא'עה היה בקי בהן כבלליהן
ובפרטיהן ובכל חילוקיהן ושהא
ליכרן בארץ כשרים ובמצרים וכישם
נתפשטו כבל העולם חאת אומרת
שלא באה חלק יעקב כי הבל
הבה מחשבות אדם ותחבולותי
ולפי דעתי זאת היא הכברא
הנבהרת כי הנני רואה כ'ש בס'
הכחרי חת'ר יהודה הלוי וצוק'
(ברכת ה' סיון ע"ו) חל על
הפילוסופים : אמר ר' יצחק

אני

Cuz. *Veo que nos engañaron con estos nombres, y nos reduxeron a atribuir compañeros al Criador, diziendonos, que la Naturaleza, es Sabia, y Agente, y puede, segun sus principios creer, que entiendan, sea Criadora. Y el Haber le otorga, diziendo, que assi es.* El Gran R. Haquibà dize en *Sanhedrin*, que el que lee Libros Externos no tiene parte en el Mundo futuro; y explica la *Guemarà*, que por *Libros Externos* entiende libros de Hereges. Rab Joseph añade, que ni el libro de *Ben Sirà* se deve leer, por no tratar mas que de cosas vanas, e inútiles, que hazen al hombre ocioso. El Rab Bartenòra, entiende por *Libros Externos*, los de Ariftoteles, y otros semejantes, como tambien las Historias de las Naciones, y libros de Poesias Amorosas, y Dissolutas, que no tienen sciencia, ni utilidad, mas que perder tiempo solamente. En el fin de *Sotàh*, maldizen al hombre, que enseñare a su hijo sciencia Griega.

El Gran Rab Arifbà con 38. Sabios de Barcelona, fulminaron Anatema, contra el que enseñare, o aprendiere los libros de Phisica, y Theologia de los Griegos en su proprio Idioma, o traducidos en otro, como consta de sus Consultaciones. *patentemente, que por orden,*

אזי רואה שהשתנו בשמות סאלם ושמנו מהשמים
 עם הכורח באחרנו הצנע חכם פועל ואספר בודח
 על טעם דבריכם • והחבר הורה לדבריו
 ואמר כן הוא • ובפרק חלק אר"ע
 אף הקורא בספרים החצונים אין לו
 חלק לע"ב • ואמרינן שם בגמרא
 בספרי מינין רב יוסף אמר אפילו
 בספר בן סירא אסור למקרי
 ופיר'שי ז'ל ספרי מינין • כומרים • בן
 סירא • שש בו דבר הבאי ובא עליהם לדי ביטול:
 והרב ר"ע מברטינורה פירש
 ספרים חטטים כגון ספרי ארטוטו שאני ומגירי
 וכלל זה הקורא בס' דברי הימים של חלבי גים
 ובתריס של עבדים ודברי חזק שאין בהם חכמה
 ולא הועלת אלא איבוד זמן בלבד עכ"ר •
 ובסוף מסכת סוטה אמרו ארור
 אדם שילמד את בנו חכמה יונית •
 וכן סמוך לסוף פרק מרובה
 ובמנחות ריש פרק רבי ישמעאל:
והרב הגדול הרשב"א ז"ל עם
ל"ח חכמים גזרו חרם
בברצ'ילונא על הלומד ומלמד ספרי
הזנים אשר חיברו בחכמת הטבע
וחכמת האלהות בין בלשונם בין
שהועתקו ללשון אחר ככתוב
בש"ת שלו (תס"ז ת"ו ת"ז) • הרי"לך
בגזרת עירין ובמאמר קרישין
ראשינים

דף ס"ד ע"ב

(415. 416. 417.) Pruevase pues y constitucion de hombres Pios,

הפלת המספר
דף כ"ק ע"ב

ראשונים ואחרונים שאסור ללמד
וללמד חכמה יונית . מה שצוה
ר' א בשעת פטירתו לתלמידיו
מנעו בניכם מן ההגיון יש מפרשים
דהיינו לוגיקא . ולפי זה אין
ספק שלא ידעו החכמות ולא
הכירום ולא העלו את שמותן על
שפתיהם . ואני מבקש ממך מה
השנאה הזאת ומה שמץ דבר
רע נמצא בהן נגר תורתנו הקדושה
והתמימה ?

נ' א'הח אני אשיבך מלין על
ראשון ראשון ועל
אחרון אחרון . רע אהוני המלך כי
חלילה חלילה לחכמי ישראל
לברוח ולהברית את עם ישראל
מהחכמת הצריכות לישוב העולם .
שהם זל לא אסרו אלא ספרים
המביאים לידי מינות או זנות או
בטלה המביאה לידי שעמום .
אדרבא החכמות מצור ישראל
נוקרו וממי יהודה יצאו . כאשר
אוכיח בעה :

עדהי פסימן לח של איוב ערמב
השית מתפאר ומתנשא
בבריותיו . ושואל לאיוב על הארץ
הגר

bres fatuos, y estupidos; antes por lo contrario, de Israel emanaron las Ciencias, y de Yeudah procedieron, como iré mostrando con el favor Divino.

Vemos que des del Cap. 38. de Yioh hasta el 42. Dios se glorifica, y sublima por sus Criaturas, preguntando a Yioh si

Pios, y Santos Antiguos, y Modernos, no se puede aprender ni enseñar la Sciencia de los Griegos (Philosophos.) Rabi Eliezer eminentissimo Sabio, mandò en su Testamento, a sus Discipulos, que no consintiesen que sus hijos aprehendiesen Logica, (si bien otros entienden, que quiere dezir, que no tuviessen conversaciones ociosas, sin discursos de Virtud, ni Devocion.) Infierese pues de todo lo alegado, que no supieron Ciencias (humanas) ni las conocieron, ni jamás tomaron sus nombres en la boca; quiziera pues saber de ti, por que les professan tan acerrimo odio, y que mal hay en ellas, o que dotrina, que repugne a nuestra santa, y perfecta Ley?

2. Ha. Yo daré satisfacion ordenadamente a tus objecciones. Sabe pues, Señor, que jamás los Sabios de Israel, huyeron, ni hizieron huir al pueblo, de las Ciencias, que son necessarias para la poblacion del mundo, no haviendo ellos prohibido mas, que los libros que contienen, Heregias, Dissoluciones, y discursos Ociosos, que suelen hazer los hom-

si conocia toda la tierra? Muestrale la grandeza de su Sciencia, y lo imenso de su Potencia, por haver circunscripto un termino inacessible a la orgullosa Mar; De alli passa a tratar de la Luz, del Rocio, de la Lluvia, de las Nubes, de los Animales Domesticos, y Silvestres, y de las Aves, quales todos son la materia subjecta de la Philosophia, El verso dize del Rey Selomoh, que. *Habla sobre los Arboles, des del Cedro del Levanon, hasta el oregano, que sale en la pared; como tambien de los Quadrupedos, de las Aves, de los Insectos, y de los Pescados.*

Que quiere dezir, que manifestó la Naturaleza de todas estas Criaturas, con sus Temperamentos, Propiedades, y Medicinas. Y oxalá poseyèramos sus libros, que quedàron perdidos, por nuestras Captividades, y Transmigraciones, que con esso no tuvieramos necesidad de mendigar las sciencias de otras Naciones. Siendo pues que tenia sciencia infusa, y el verso lo alaba, que habló de Philosophia, es fuerza dezir, que todo lo que dixo fue verdad; no siendo creible que la Prophecia hiziesse cuenta de cosas falsas, y vanas, y lo alabasse por ellas. Es cierto pues,

הגד אם ידעת סלה • ומראה לו גודל חכמתו ועוצם יכלתו בשום לים חקן • ודבר על האור ועל הטל ועל המטר על העבים ועל הנכבים על החיות ועל העופות ועל הבהמות • וזהו עצמו נושא הפילוסופיא • וכתוב הדר הוא על שלמה המלך • וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר וידבר על הבהמה ועל העוף ועל הרמש ועל הרגים • ור"ל שהודיע טבעם ומזגם וסגולתם ורפואתם • ומי יתן והיו בירינו ספריו שנאבדו מרוב גליותינו וטלמולינו ובכן לא היינו צריכין להספיק בילדי נכרים • וכיזן שחכמת אלהים בקרבנו והכתוב משבחו שדיבר מחכמת הטבע צריך לומר בהכרח שכל מה שדיבר היה אמת וצדק דאי לא תישא רחי יעלה על דעתך שהכתוב ישעה על דברי שקר וחלומות והבלים ומשבחו עליהם? חו • אלא ודאי שלא דבר בהשערה בעלמא כדרך הפילוסופים אלא כמופת חותך באופן שלא יהיה מי שיוכל להכחיש דבריו : ועל

ס ל"ח

מלכים א' ס

ו

que no habló coniecturalmente, como suelen los Philosophos, mas demonstrativamente, de forma, La

ע"פ 10 31

ועל הקורא בספרים התנונים
 שפירש הרב ברטינורה
 ז"ל שהם ספרי ארס"ו והכד"י
 בקשתי לו חכר ולא כמצאתי. טורי
 רש"י ז"ל לא פירש אלא ספרי
 מיצן. ועל כ"ש ארור ארס שלכר
 את בנו תבמה יונית. היינו שהז
 מדברים ברמיזות כמו שפירש רש"י
 ודרכ ברטינורה שם :

ועל החכם שהטילו הרש"ב
 והחכמים הבאים על החתים
 יש לך לדעת שגזרו שלא ללמד
 וללמד לפרות כבן כ"ה שנה.
 ושאלות וקללות החכם לא יסמ
 אלא חמשים שנה וכסופם היו
 שביחוק ושביקק לא שרדין ולא
 קיימן. ואם רעת הרש"ב ואסיעת
 היתה שספרים התנונים היו ספרי
 ארס"ו כפירש הרב ברטינורה
 לא היה מבל זמן לאיסורם ולא
 לשנות המלמדים והתלמידים.
 וה"ל מבטל תקנת ר"ע ובית רימי.
 וק"ל ראין כדת רין יכול לבטל
 דברי ב"ד חכמי אא"כ היה גדול
 מסט בחכמה וכמנן. ובדאי שלא
 עלה מעולם על רעת הרש"ב
 וסיעת מדמוזי לבטל דברי
 הקדוש רבי עקיבא ובית רמי כי
 רב הוא ונצחיל התנאים :

זאת

la institucion del Santo R. Haquibà y su Tribunal, por ser eminentissimo Sabio, y uno de los Principales Tanaym. Ade-

La opinion del Rab Bartenora, que entiende por los *Libros Externos*, prohibidos en la Misnàh, los libros de Aristoteles, es singular, sin ser seguido de nadie; pues Rassi esplica, que son libros de Hereges, no de Aristoteles; y lo que dizen en la Guemarà, que maldito sea el que enseñare a su hijo la ciencia Griega, no es Philosophia; mas un modo de hablar por señas, como esplica Rassi, y el Rab Bartenora en su lugar.

El Anatema fulminado por Arisbà, y los de mas Sabios que concurrieron, fue muy limitado, por que es para quien aprendiere, o enseñare, siendo de menos de 25. años, y el Anatema fue por 50, años solamente; Si Arisbà, y sus compañeros pues entendieran por *Libros Externos*, los de Aristotèles, como el Rab Bartenora, ni huvieran circunscripto tiempo al Anatema, ni a los años de los Maestros, y Discipulos, por que huviera revocado una constitucion hecha por R. Haquibà, y su Senado, contra el Axioma, que ningun Senado tiene facultad de revocar la constitucion de otro, fino lo superare en Ciencia, y en Numero de sujetos; y es infalible, que jamás imaginò, ni Arisbà, ni sus compañeros de revocar

Además de lo dicho, deve-se notar, que esta opinion, es seguida delos Cabalistas, puesto que el H. H. R. Abraham Cohen Herrera, que aprendió del H. H. Israel Saruco, el qual fue Discipulo del Rab. R. Ifnac Loria de F. M. (*como consta del frontespicio de su libro, intitulado Sahar Hassamaim, compuesto por El en idioma Castellano, y traducido a nuestro Sagrado, por el H. H. R. Ifnac Aboab D. F. M.*) alega en su libro con un imenso numero de pruebas, y opiniones de Philosphos Modernos, y Antiguos, cuyos nombres son Amonio, Aristoteles, Averroes, Avicena, Cardano, Clavio, Dionisio areopagita, Iamblico, Magino, Marsilio ficino, Patricio, Pico Mirandolano, Platon, Plotino, Proclo, Scaligero, Siriano, Thomas de Aquino. Con que no hay Capitulo, ni oja, ni pagina, que no los nombre. Esse mismo Sabio escribe en el fin del Cap. 6. del 2º. Tratado. *Repara que el Rab. R. Moseh Cordovero (Eminente Cabalista) se sirve de las razones Philosophicas, para confirmar, y sostener la verdad recibida, como hago yo con la Doctrina de Platon, y sus seguaces, en aquello que rassaifica la verdad recibida.*

זאת ועוד כי זהו דעת המקובלים • שהרי חז"ל אברתם כחן איר'ירה אשר יצק מים על ידי כמו'הרר ישראל סרוג שהיה מתלמידיו של הא'רי זל'הה (ככתוב בפתח ספרו שער השמים אשר מינר בלשון ספרדי והועתק לליהק מהחכם השלם כמוס'רר יחזק אנהב זל'הה ריש מחז' ורש מחינחא בק'ק אמת'הרדס יע'א) מיר'א ספרו הנ'ל על כל גדותיו מראיות וסברות הפילוסופים חרשים גם ישנים • ואלה שמותם על סדר האלפא ביתא : אביס'ינא • אביר'ואיס'אמו'ניאו'אריסטו'טילים דיאוני'סאו אריאופא'גיטא'שמ'אש די אק'וינו • יאמ'בליקו • מאג'ינו • מדס'יליאו פיצי'ינו • סיר'יאנו • סקאי'גירו' פאט'ריציו • פורפי'ריאו פי'קו מיראנד'ולאנו • פלו'טינו • פלט'ון • פרוק'לו • קאר'ראנו • קלא'וז • ואין פרק ואין דף ואין עמוד אשר לא ישא ארז שמותם על שפתיו • והוא ז'ל כתב במאמר ב' סוף פ'ו ח'ל • תביט ותראה כי הרב רמ'ק ישחמש מהטענות הפילוסופיות לקיים ולהעמיד האמת המקובלת • כאשר אנכי עושה עם מאמרי פל'טון והגמשכים אחריו במה שיאמרו האמת המקובלת • ע"כ :

וזהו ג"כ סברת הר"מכם ז"ל

ע' טו"ל
ה"ד ע"ג
ה'

שכתב בפי' המשנה 'ראסור
לקרות בשבת אפילו בדברי הכמות'
הא כחול מותר והביאו מוה'ריק
כב"י ובש"ע :

ה' שנת סי'
ט"ו ס"ו

הנה הנם גדולי וגאוני עולם
שלא הבינו ספרים ההצונים
כר'ע מברטינורה . אא שכונת ר'
עקיבא היתה לאסור ספרי מינות
והבאי וזנות . ובספרי מינות נמי
לא אמרו אלא לע"ה . אבל לחכמים
מותר כל מה שצריך משום ודע מה
שתשיב לאפיקורוס :

ג' **א"הכ** הדרי בי מקמייתא .
והנה אנכי עמך . אך
מה תשיבני על דברי המלך הורי
והחבר הראשון . שמדבריהם
משמע שנסדו יחד על הפילוספיא
והפילוסופים ?

ד' **א"הח** כל איש אשר הוא בעל
חכמה אהת וידבר ממנה

עד מקום שידו כגעת אהר אשר
דרש וחקר תוכן עניניה עיקריה
ונדריה . תנאיה וחילוקיה . כלליה
ופרטיה כאשר הם . לפי שכלו יהולל
מכל שומעיו . אמנם אם עובר
תחומי

4. *Ha.* Todo el hombre que
làre della segun lo que alcança,
y examinado la disposicion de
niciones, Condiciones, Circunstancias, Universales, y
ticulares, segun su discurso fera alabado de los que lo oyen ;

Esta misma opinion tiene Ra-
benu Moseh de Egipto, el qual
escribe en el Comento de la
Misnàh, que en Sabat no se pue-
de leer, ni aun cosas de Scienci-
as; (*Humanas*) Ergo en los dias
quotidianos, es licito; y assi lo
escribe el Rab Riby Joseph ca-
ro en el Bet Joseph, y Sulhan
Harùh.

Aquí tenemos los Mayores,
y mas Eminentes Sabios del
mundo, que no entienden por
Libros Externos lo que entiende
el Rab Bartenòra, más que
la intencion de R. Haquibà
fue de prohibir solamente los
libros Hereticos, Lascivos, e In-
nuitiles, y los libros Hereticos
se entienden prohibidos para
los idiotas, pero no para los
Sabios, siendo necesario que
sean verificados en ellos, todo lo
que se requiere, para confutar
sus questiones.

3. *Cuz.* Me retracto de mi
primera opinion, y convengo
con tigo. Pero todavia no me
tienes satisfecho sobre lo que
dixeron el Rey mi Antecesor,
y el Primer Haber, de cuyas
palavras se infiere, que havian
conspirado contra la Philoso-
phia, y los Philosophos.

professare una Sciencia, y hab-
despues de haver especulado,
sus Tratados, Principios, Difi-
niciones, Condiciones, Circunstancias, Universales, y
Particulares, segun su discurso fera alabado de los que lo oyen ; pero

pero si passa los terminos de la Sciencia que professa, y entra a discurrir de otra incognita a el, se hallará embuelto en las tinieblas de la ignorancia como un ciego, y se hará ridiculo al Auditorio. Esto le sucedió al Philosopho Natural del Cuzari, por que quiso entrar en el termino del Philosopho divino, siendo el objeto del Natural, la *Criatura*, el objeto del Divino el *Criador*; *La Criatura pues es, una Naturaleza Particular, Naturata, y Paciente*. Pero el *Criador* alabado, y enfalçado sea su nombre, es fante *Natura la Naturante, Universal, que obra con su Sciencia, y Poder infinitos*. Quando se pregunta pues al Philosopho Natural, que es *Criatura*? Podrà responder, es esto, o esto, segun lo que tiene alcançado con su faber, y especulacion; Pero si le preguntan quien crió la *Materia*, y la *Forma*, quien les dió la *Figura*, quien la *Disposicion*, y quien el *Movimiento*? no haviendo jamás gozado de la *Luz* de la *Sciencia Divina*, ni fiendole manifestos los *Articulos* de nuestra *Santa, y perfecta Ley*, quedará fluctuando como un navio en el mar de la *Confusion*, y empleará todo el conato de su corto entendimiento, para recogerse al puerto de la verdad, pero no podrá jamás alcançarlo; y assi puede ser que invente en su ignorante

תחומי החכמה ההיא הנודעת לו •
ונכנס בגבול חכמה אחרת אשר
אין לו בה חלק ותחלה • ימשש
בצהרים כאשר ימשש העור
באפלה • ויהיה שחוק לכל יודעיו
ושומעיו • זהו שאירע לפילוסוף
הטבעי של המזרי מפני שרצה
ליכנס בתחום הפילוסוף האלהי •
שמגמת הפילוסוף הטבעי היא
גרה • ומגמת האלהי היא המרח •
אזרה היא טבע פרטי מוטבע ומתפעל •
אמנם המרח ישרבח ויתעלה
שמו הוא טבע המטבע הכללי סועל
בחמתו וכלתו בלתי בעל חכמה •
ובששואלך לפילוסוף הטבעי מה
היא בריה? יוכל לומר זה או זה
כפי מה שהשיג בדעתו ובחקירתו •
אבל כששואלים ממנו מי ברא
החומר והצורה ומי יצרם ומי הכינם
וכח מי ינידם יען אשר לא ראה
מאורי החכמה האלהית ולא נגלו
לו עיקרי תורתנו הקדושה
והתנ"כיה • יחוג וינע כארה
סוערת בלב ים המכוכה ויחתור
במשוטת שכלו הקצר לחמלט אל
מתח האמת • וילאה כלכל ולא
יוכל • ואפשר שימציא בדעתו
הסכל

su corto entendimiento, para recogerse al puerto de la verdad, pero no podrá jamás alcançarlo; y assi puede ser que invente en su ignorante idea,

הסכל סבה שניה יתארה במחוגת
 חשערתי המעותות . ויעשה
 כתבנית מלך יושב על כסא
 הממשלה ובכן לנוס מפתת הסכלות
 ילכר בפח המינות רחמנא ליצלן .
 אבל האלהי יאמר ויכרז שהסבה
 הראשונה ה' אלהי ה' אחר
 יתברך ויתעלה שמו הוא לבח
 הבורא הוא היצור ואין אחר זולתו
 כדכתיב 'ודעת היום חשבות
 אל לבך כי ה' הוא האלהים
 בשמים ממעל ועל הארץ מתחת
 אין עוד וכתב 'אתה תדאית
 לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד
 מלבדו . וכשידע האלהי זה העיקר
 ישמח לבו ויגל כבודו וישקמו דעזניו
 וינוחו סעיפיו כי כבר הגיע אל עלית
 כל העילות וסבת כל הסבות
 אלהי עולם ה' ברוך הוא וברוך
 שמו וברוך זכרו לעולמי עד . כל
 זה נעלם מהפילוסוף הטבעי ולכן
 כשרצה לדבר מהבורא המציא
 דברים אשר לא כן . רוח חרע
 וסופתה יקצור והיה למשל
 ולשנינה למלך ולחכם . ואילו היה
 מוכר מהברידה בלבר מפשר
 שיאמינו

idea, una Segunda Causa, formada con el descompuesto compàs de su conjeçtura, y la imagine como un Rey sentado en el Trono del Poder, con que huyendo del tropieço de la Ignorancia, caerà en el laço de la Heregia, de que Dios nos livre; Mas el Philosopho Divino dirà, y pregonarà, que la Primera Causa, que es .A. Nuestro Dios .A. Una. (bendito, y enfalçado su nombre.) El solo es el Criador, èl el formador, y no hay otro, fuera del, como dize el verso. *T fabràs oy, y considerà*

Deut. 4
39

ib. 35

ràs en tu Coraçon, que .A. èl es Dios en los Cielos de arriba, y sobre la Tierra de abaxo, no más. Y dize otro verso. Tu fuiste mostrado para saber, que .A. es Dios, no más a fueras del. Sabiendo pues el Philosopho Divino este principio, se alegra su coraçon, se regozija su alma, soffreganse sus pensamientos, y reposa su imaginacion, por que tiene llegado al Principio de todos los Principios, y a la Causa de todas las Causas, Dios del mundo .A. bendito èl, bendito su nombre, y bendita su memoria para eterno. Todo esto ignorava el Philosopho Natural (del Cuzari) por donde quando quiso hablar del Criador, inventò cosas vanas, y quimericas, y por ello fue objeto de obrobrio, y escarnio al Rey, y al Haber; que si huviera hablado de las Criaturas solamente, puede ser,

DIALOGO QUARTO

ויכוח רביעי

fer, que admitiessen su Sistema, y puede fer que no, pero es cierto, que no huvieran escarnecido del, aun que no hizieressen cuenta de su Sciencia.

5. *Cuz.* Confieso sin erubescencia, que me engañè, juzgando, que nuestros Sabios aborrecian todas las *Sciencias*, que llaman (Vulgarmente) *Externas*.

6. *Ha.* Por que havia tu Magestad de imaginar esto del Pueblo de Dios, llamado del mismo Dios, Sabio, y Entendido? Antes al opuesto harè constar delante todo el mundo, con pruebas tan evidentes, que no haya quien pueda dudar dellas, que la fuente de las *Sciencias* salio de nuestra Nacion, y que nuestra Santa Ley las contiene todas.

7. *Cuz.* Assi oi dezir a muchos de nuestra Nacion.

8. *Ha.* Assi fuelen dezir vulgarmente, y assi es realmente. Atiende pues señor; y oye la verdad, que voy a dezir, deviendo primero, provar de la Ley Escrita, y despues de la Mental.

Quando las *Sciencias* entraron por nuevas en la Europa, eran ya viejas a nuestra Nacion, como reconoceris por la Retorica, la qual es. *Una Red para coger el Coraçon del hombre, y para reduzirlo a la voluntad del*

שיאמינו דבריו או לא • אבל כודאי שלא היו מלעיגים עליו אף שתהיה חכמתו לעיניהם כבלי מדע :

א' אהב אודה ולא אבוש שתעיתי כמה שחשבתי

שחזל היו מואסים כל החכמות שקורין חזוניות :

א' אהה ולמה ארוני המלך חשבת כזאת על עם

ה' הנקרא מאת אלהיו חכם ונבון • אדרבא אוכיח לעיני כל הי בראיות ברורות שאין מי שיזכל לערער ולפקפק עליהן שמקור החכמות מאתנו יצא • ושתורתנו הקדושה כוללת את כולן :

א' אהב כך שמעתי מפי רבים של בני עמנו :

א' אהה כך מרגלא בפומיה של המזן העם וכך הוא

באמת • ועתה הסכת ושמע ואשמיעך קשט דברי אמת • וראשונה אוכיח לתורה שבכתב ואח"כ לתורה שבעל פה :

כשהחכמות חדשות מקרוב באו לאיברופה

כבר היו לעולמים לאומתנו כאשר תראה מהמליצה אשר היה מנידים ומרמים לחטום לב האדם ולהבריחהו למק מרונה המלך •

זה

para reduzirlo a la voluntad del Orador.

וזה יעשה בדרכים שונים בצורות
 הלציות • ראשונה בהעתיק דבר
 מטבעו למה שאינו טבעו • וזאת
 הצורה תמצא בשירת הים שנאמר
 בה ° תבלעמו ארץ • הרי שמיידם שמות ט"ז
 לה פה לאכול וגרון לבלוע • וכן
 ° האזינו השמים ואדברה ותשמע דברים ל"ב
 הארץ אמרי פי עשה לשמים
 ולארץ כאילו היה להם אזנים •
 ב' שמזכיר החלק בעד הכל כגון
 ° סוס ורוכבו רמה בים • שכוונתו שמות ט"ז
 לומר כל הסוסים וכל הרוכבים •
 או הכל בעד החלק • כגון ° וינער ס"ז
 ה' את מצרים בתוך הים • ובוראי
 שנשארו במצרים טף ונשים וחולים
 וזקנים • ג' צורת הנוזמא כגון
 ° ותבקע הארץ בקולם • שמעו דבר מלכים א' א'
 ה' קציני סדום • שלרוב רשתתם ישעיה א'
 מדמה אותם לסדום ועמורה • ד'
 צורת השם כגון ° אמר אויב ארדוף שמות ט"ז
 אשיג שרומי על המצריים • וכן
 בישעיה ° אטירה נא לירידי שירת ישעיה כ'
 דודי לכרמו • והנביא עצמו פירשו
 כמ' ש ° כי כרם ה' צבאות ביר ס"ב
 ישראל • ה' אריכות ההלצה וכפל
 הענין

Orador. Esto se haze por diferentes modos, con los Tropos, o figuras Retoricas. La Primera es Atribuyendo a una cosa la propiedad, o accion que no tiene, que llaman Metaphora. Esta figura se vè en la Cantica del Mar, quando dize. *Los englutid la Tierra.* Exod. 12. donde atribuye a la Tierra Boca, con que comer, y garganta con que tragar. En otra parte dize. *Escuchad los Cielos, y hablaré, y oiga la Tierra dichos de mi boca.* Deut. 10. Descriviendo al Cielo, y Tierra, como si tuvieran oydos. 2°. Quando nombra la parte por lo todo finedoche, Como. *Cavalllo, y su Cavallero arrojò en la mar.* Exod. 15. Por dezir todos los Cavallos, y todos los Cavalleros. Lo todo por la parte. Como. *Y sacudid .A. a Egipto en la mar.* Ibid. 14. Y es infalible que quedaron en Egipto Niños, Mugerres, Enfermos, y Viejos. 3°. La figura Hiperbolica, o encarecida. Como. *Se partid la Tierra por su boz. Oyd palabra de .A. Señores de Sedom.* 1. 40. Donde por su mucha malicia los compàra a Sedom, y Hamoràh, por encarecimiento. 4°. La Antonomafia, que es una pronomiacion. Como. *Dixo el Enemigo perseguirè alcançarè &c.* Donde por el enemigo entiende los Egipcios. La misma figura es la del Propheta. *Cantarè agora a mi querido, cantar de mi querido a su Viña.* Significando a Dios por querido, como lo esplica èl mismo, diziendo. *Que Viña de .A. Zebad, casa de Israel.* 5°. La Periprasis, y sinomos Jesù. 5. 1. Jhesù. 11. 10. Rey. 1. 1. 40. Jhesù. 11. 10. Exod. 15. 9. Jhesù. 5. 1. Jhesù. 11. 10.

mos. Como. *No lasso, ni flaseo en el, no duerme, y no se adormece, no se soltó la cinta de sus lomos, ni se arrancó la correa de sus Zapatos. Que sus Flechas agudas, y todos sus Arcos armados &c.*

Bien sabes, señor, que los Griegos se jactan, que Platon, Aristoteles, y el orador Demostenes, fueron Padres de la Eloquencia, en Grecia; Assi los Latinos se jactan de Hortensio, Quintiliano, Ciceron, Julio Cesar, y otros. Los Oradores Griegos vivieron en el principio de nuestro segundo Templo, los Latinos cerca de 120. años antes de su ruina. Manifiestamente ves pues Señor, que la Retorica, que parecia nueva a los Griegos, era ya notoria a nuestro Legislador Moseh, y al pueblo de Israel, mil años antes de los Griegos, y cerca de 1300. antes de los Latinos, con todas sus circunstancias generales, y particulares. No se reconoce la energia, y fuerza de la Cantica de la Mar? De la que empieza *Escuchad los Cielos?* De la de Deborah, y Barak? De la de David, y sus Psalmos? De la de Hizquiah: quando escapò de la enfermedad? De la de Yonah en el vientre de la Ballena? De las melifluas elegancias del Propheta Yefahyah, y de parte de Irmiyahu, y de los Prophetas Menores? que

הענין במלות שונות כגון 'אין עין
ואין כישל כו לא ינום ולא יישן
ולא נפתח אזור חלציו ולא נתק
שרוך געליו . אשר חציו שנונים וכל
קשתותיו דרוכות וגו' . הלא דעת
אם לא שמעת שהזנים מתפארים
שפל'טון ואריסטוטיליס והמליך
דימוסטיניש היו אבות המליצה
כיון . וכן הרומיים משתכחים בז'ל'יו
הקיסר בצ'יצ'רון קואנט'יליאנו
וארט'עסיו ואחרים . והנה הינים
המליצים הנל חזי מתחלת בית שני
והרומיים קרוב לק'ך שנה קודם
חרבנו . והנך רואה שהמליצה
שנראית הרשה לענים כבר נודעה
למ'ר'עה ולעם בני ישראל אלף
שנים קודם הינים . וקרוב לאלף
ושלש מאות קודם הרומיים ככל
כלליה ופרטיה . הלא נראית חזק
ותוקף המליצה בישראל משירת
הסושרת האוינו . משירת דבורה
וברק . משירת דוד ותהלותי .
משירת חזקיהו כחלותו ויחי מחליו .
משירת יונה ממעי הדגה .
מצוף דבש אמרי נעם הנביא
ישעיהו . וקצת מקומות של ירמיהו .
ורוב תרי עשר . מה מתוק מדבש
נחמתם .

De las melifluas elegancias del Propheta Yefahyah, y de parte de Irmiyahu, y de los Prophetas Menores? que cosa mas dulce, que sus con-
fueños

נחמתם • ומה עז מגערת תופחותם •
ומה צח מצחות לשונם ?

ט' **אֵהָב** יברכך האל משמי
עליה כי שמחתני

בעוצם טענותיך ובאמתת
ראיותיך :

י' **אֵהָח** אם לא הייתי ירא
מהאריכות הייתי מוצא

ופורש כל כללי המליצה במקרא •
אמנם מפיל אני תחנתי לפניך

שתסתפק באלה יען מהאמור תדין
לשאינו אמור :

י"א **אֵהָב** אל תמריח עצמך עוד
במליצה כי די וחותר

מה שהבאת • אמנם הואל
ושא דגל ראיותיך על חכמות

אחרות :

י"ב **אֵהָח** הניאנו ראיאיה
(ר"ל ניד סוף) נודעה

לאבותינו מימי קדם שהדי בס'
במדבר צייר מרעה כל ארץ

ישראל בכלל עם תחומיה וגבולותיה
לארבע רוחות העולם ועדן לא

באו לארץ • וביהושע מתחלת סי'
י"ג עד רוב שאר ספרו מצינו ארץ

ישראל נחלקת לחלקים ולחלקי
הלקים של מדינות כרכם ועיירות

ומפרים הרים ונבעות וימים
ונהרות ומעיינות :

ותחתיה
Montes, Cuestas, Mares, Rios, y

fuelos? que mas fuerte que sus
reprehensiones? y que mas
Eloquente, que su Elocu-
cion?

9. *Cuz.* Bendigete Dios de
los sublimes cielos, que me
tienes regozijado con lo fuerte
de tus razones, y con lo verda-
dero de tus pruebas.

10. *Ha.* Si no temiera fer
prolixo, yo hallàra, y especi-
ficàra todas las reglas de la Re-
torica en la Biblia; pero te su-
plico seas servido contentarte
con estas, pudiendo juzgar de
lo que hèdeicho, para lo que no
hèdeicho.

11. *Cuz.* No te canfes màs
en hablar de Retorica, siendo
bastante lo que tienes alegado;
pero và trahiendo mas prue-
vas para las otras Scien-
cias.

12. *Ha.* La Geographia era
familiar en nuestros Padres de
tiempo muy antiguo, pues en
el libro de Numeros Cap. 34.
Describe nuestro Maestro Mo-
seh toda Tierra Santa en ge-
neral con todos sus territorios,
y terminos, que tiene para las
4. partes del mundo, antes de
haver entrado en ella. Y en
Yeosuah, des del Cap. 13. haf-
ta casi el fin de su libro, halla-
mos Tierra Santa dividida, y
subdividida en Provincias,
Ciudades, Villas, y Villages,
Esta

Fuentes.

Esta contiene forçosamente la Geometria, por que cayendo por exemplo una Tierra, o Campo, por fuerte a la familia de Hanòh del Tribu de Reuben, de 4. millas quadradas en lo llano, y cayendo otro de la misma circunferencia a la familia de Palù, igual en numero a la de Hanòh, en Monte que tuviesse en la cumbre la misma circunferencia, es infalible, que la porcion de Palù es mucho mas, que la de Hanòh, por que en lo llano, no hay mas de una superficie de 4. millas, pero en el monte, si fuere subiendo por todos los lados, poco a poco, y tuviere en la cumbre una llanura quadrada de 4 millas, vendrà a tener Palù mas que Hanòh, todo lo que tiene el monte de pendiente para las 4. partes del mundo, lo que no tiene Hanòh; Era pues necessario cotejar lo llano con lo montuoso, para adaptar las porciones al numero de las personas. Esta Sciencia pues no se escrivio en Grecia hasta Euclides, que fue contemporaneo de Platon. Era fuerza que conociesse las propiedades, y diferencias de la Tierra, haviendo una que es a proposito para Trigo, otra para Viñas, otra para Olivares. De donde havian de aprender todas

ותחתיה תעמוד חכמה
הגיאומ' שריאה

(ר' ל' מדת סלח) בהכרח מפני
שאם נפל בדרך משל קרקע
למשפחת החנוכי למטה ראובן של
ד' מילין מרובע בערבה ונפל חבל
למשפחת הפלואי שהיא שורה
במספר נוחלין. הר שיש בריבוע
ראשו ארבע מילין ג' כ בודאי
שחלק פלוא מרובה מחלק חנוך
מפני שבמישור לא יהיה אלא
שטח אחד של ארבע מילין אבל
בהר אם יהיה מתמר ועולה בכל
צדדיו מעט מעט ועל ראשו מישור
רבוע של ארבע מילין נמצא
שיש לפלוא כל שיפועי ההר
לארבע רוחות העולם יותר כמה
שראויו לו ונמצא חנוך מפסיד.
צריך א' כ שעל ידי חכמת
הגיאומ' שריאה יהיה המישור
לעקוב והרכסים לבקעה להשוות
החלקים כפי מספר הנוחלים.
והנה בין החכמה הזאת לא
נכתבה במילואה על ספר עד
שקם איבק לירוש בימי פל'טון
הנל':

עוד צריך שידעו סגולות
והילוקי האדמה כיש קרקע
יפה להטים ויש יפה לגפנים.
ויש יפה לזתים ומהיכן למדו כל
זה

זה והם היו כמדובר שמם מ' שנה
 שכולו חול ? לא וראי צריך לומר
 שידעו כל החכמות הללו ואהרות
 הנמשכות מהן ומה תאמר
 מהמלאכות אשר רובן יצאו מחלצי
 הלימודיות . שא נא עיניך וראה
 מה שכתוב בכפר התורה על
 בצלאל ואהליאב . ועל בית
 המקדש של שלמה . על תפארת
 בנינו ועל מדת כליו :

א'הכ

למה תדבר עוד
 דברך . אין ראיה
 מהחכמות הללו לחכמת ישראל .
 כי מה שכתבו משה ויהושע מן
 הארץ היה על פי ה' . וכן על
 המשכן כתוב בפירוש ' וראה ועשה
 כתבניתם אשר אתה כראה בהר .
 ועל בנין בית המקדש דוד עצמו
 אמר ' הכל בכתב מיד ה' עלי ד' א' כ' ב'
 השכיל כל מלאכות התבנית .
 ואם חילוק ארץ ישראל וצורת
 המשכן והמקדש וכליהם היו על פי
 ה' . אין לנו לפאר עצמנו במה
 שאינו שלנו :

א'הח

אם כן אין לשבח
 חכמת שלמה משום
 שנאמר 'וה' נתן חכמה לשלמה .
 וא'ת הכינמי אשאך והודיעני למה
 משכחו הכתוב במעשה שתיים נשים
 זונות ?

todas estas cosas, haviendo abita-
 tado en un horrible Difierto,
 que no es mas que Arena? Es
 fuerça luego dezir, que sabian
 estas Sciencias, y las que pro-
 ceden dellas? Es fuerça digas
 lo mismo de las Artes que son
 hijas de la Mathematica, como
 consta de Bezalèl y Aholiàb,
 del Templo de Selomoh, de lo
 sumptuosiò de su edificio, y de
 lo Artificioso de sus Alajas.

13. *Cuz.* Para que hablas
 mas en esto, no se prueba por
 lo que alegaste la Sciencia de
 Israel; Por que lo que escrivie-
 ron Moseh, y Yehosuah fue
 por dicho de Dios. Como
 tambien por el Tabernaculo,
 dize el sagrado Texto clara-
 mente, *Ve y haze como la seme-*
jança, que fuisse amostrado en el
monte. David dixo por la Casa
 Santa, *Todo por escrito de la*
mano de Dios me hizo entender;
todas las obras de la semejança.
 Si la Reparticion pues de Tier-
 ra Santa, la figura del Taber-
 naculo, y del Templo, y sus
 alajas, fueron dichas por Dios,
 no devemos jaçtarnos de lo
 que no es nuestro.

Exod. 25.
40.

Paral. 1.
28. 19.

14. *Hi.* Segun esso no de-
 vemos alabar la Sciencia de
 Selomoh, por que afirma el
 Verso, *T .A. diò Sciencia à*
Selomoh. Y si me replicares
 dever ser assi, te preguntare,
 el pleito de las dos Prostituidas?
 y por

1.
5. 12.

por que lo alaba el Verso en
 E e

y por que lo encomia diciendo;

1.4. *Que era mas Sabio que todos los hijos de Oriente. Y que fue mas sabio de todos los hombres?* Y

0.2. por que escribe por la Reyna de Sevà; *Que viendo la Sciencia de Selomoh quedò sin haliento?* Parecete razonable, que alabemos a los Philofophos, cuya Sciencia puede fer que no sea mas que falsa, y vana, y no alabemos a los Prophetas, y Reyes de Israel, que fueron Discipulos de Dios?

15. *Cuz.* Pido a Dios con toda sumission, no me quente por pecado mi descomedimiento.

16. *Ha.* Tu pecado quedará expiado, por que tu intencion es dirigida a Dios, a quien solo atribuyes la Sciencia.

17. *Cuz.* Penetraste en lo intimo de mi pensamiento. Agora te pido con mucha instancia, que no canfes tu espíritu en provar que todas las Sciencias están contenidas en la Ley; Por que confessando todo el mundo, que la Ley de Israel es dada por Dios, y que El alabado, y enfalçado sea su nombre, es la misma Sciencia, es superfluo emplearte en esto, por que todo el mundo lo confessa. Mas a proposito pues es, provar la Sciencia de nuestros Sabios, pues hay quien desprecia sus palavras, y escarrece dellas, inventando chiftes sobre su Tradicion, y Sciencia.

7. זונות? ולמה מפארו ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם וגו' . ויהם מכל האדם? ולמה כתב על מלכת שבא ותרא את החכמה שלמה ולא היה בה עוד רוח? וכי סלקא דעתך שהדין נתן שנשבח הפילוסופים שאפשר שכל חכמתם אינה אלא שקר וכזב והכל ודיק . ולא נשבח נביאי ומלכי ישראל שהיו למורי ה'?

ע' אהב בי ה' אל נא תשרת עליי . המארת אשר

נואלתי ואשר המאתי :

י' אהח וסר עתך וחמאתך תכופר . כי כונתך

לשמים לייחוס החכמה והמדע לה' לבדו :

י' אהב ירדת לעומק דעתי . ועתה נא בלשך בקשה

ל תבהל כרוחך להביא עוד ראית שכל החכמות נכללו בתורה שכין שכ'ע מודו שהק'ברה נתן תורה לישראל ושהוא ישתבח ויתעלה שמו החכמה עצמה . נמצא שאתה מטריח עצמך ללא צורך . כי הכל יודוך יאמרו לך שהדין עמך . ובכן טוב להביא ראית על חכמת חז'ל יען יש בכוזן דבדיהם ומלעגים עליהם ויחפאו דברים אשר לא כן על קבלתם ועל חכמתם :

י' אהח

י"ח אֵלֶּהּ יְהִי כְדֻבְרְךָ • גְלוֹי
 ויָדוּעַ לְכָל יוֹדְעֵי דַעַת
 וּמְבִינֵי מַדַּע שֶׁהַחֲמֹרֵי וְהַמְּלָאכֹת
 עָלוּ לְרוֹם גְּבוּרָן בְּדוֹר הַזֶּה
 בְּאִיבֵרֹפָה בְּמִצְוֹת מַלְכֵי וְיִשְׂרָיִה
 שְׂכַל אֶחָד וְאַחַד מִבְּקֶשׁ וּמִשְׁתַּדֵּל
 שִׁיְהִי בְּמַלְכֻתוֹ וּבְמִשְׁלַתוֹ חֲכָמִים
 רַבִּים וְנִכְבְּדִים שִׁיְחַפְּשׂוּ בְּמִצְפוּנֵי
 וּבְחֻדְרֵי הַטֶּבַע • וְיִתְפַּרְוּהוּ מִמַּטְמֵנֵי
 קִרְבֵּי לְגַלּוֹת אוֹצְרוֹתָיו • וּבֵין
 הַכְּבֻקָּשִׁים וְהַמְּחַפְּשִׁים הָאֵלֹהִים הַנֶּה
 הֵנָּה יוֹדְעֵי מְלָאכֶת הַנִּיתוּחַ אֲשֶׁר
 הִשְׁגִּינוּ בָּהּ סוּדוּרָה הַרְבֵּה לֹא שֶׁעָרֹם
 רֵאשׁוֹנִים • וְהַעֲמִידוּ הַמְּלָאכֶת
 הַזֹּאת עַל תֵּלָה בֵּין בְּנֵי דִים • בֵּין
 בְּעוֹרְקֵי הַשּׁוֹמְבִים • בֵּין בְּרוֹפְקִים •
 בֵּין בְּמִיִּים • וּבֵין בְּעֵצִים •
 כְּרֹב עֵינֵם וְשִׁקְדַתְכֶם וְהַתְמַדְתֶּם
 וְדִקּוֹת שְׂכַלְכֶם • וְלִפֵּי שְׂמֵנַתְכֶם הַיָּא
 הַרְפּוּאָה אֵינֶם רוֹרְשִׁים וְחֹקְרִים
 אֲלֵא מָה שֶׁצָּרִיךְ לָהּ • וּכְשֶׁרוֹאִין
 חוֹטֵן דָּקִין שֶׁקָּרִין שְׁעָרִים
 קַאֲפֵל־אֲרִישׁ בִּלְעֵז מַפְנֵי שְׂדוּמִין
 לְחוֹט הַשְּׁעָרָה מְרֹב דְּקוּתָם מוֹשֶׁכֶן
 אֶת יְדֵיהֶם מֵהֶם כִּי בְּאֵמֶת לֹא יֵשׁ
 בָּהֶם אֲלֵא טוֹרַח גְּדוֹל וְעֵצוֹם בְּלִי
 שׁוֹם תּוֹעֵלֶת לְמַטְבֻּקָּשׁ :
אֲבָל חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל שְׂמֵנַתְכֶם
 הַרְחַקְתֶּם הָאִיסוּר נִבְנֵסוּ
 יוֹתֵר וְיוֹתֵר לְפָנֵי לְשׁוֹנֵים כְּחִיכֵל
 הַמְּלָאכֶת

18. *Ha. Affi lo harè.* Di-
 go pues ser notorio a todos los
 hombres de Letras, que las
 Ciencias, y Artes, están oy
 en la Europa, en su Auge,
 por orden de sus Reyes, y Prin-
 cipes, cada uno de los quales
 procura, y follicita que haya
 en su Reyno, y Estado, Sabios
 grandes, y famofos, que exa-
 minen los interiores de la
 Naturaleza, para descubrir
 sus reconditos Teforos; En
 estos entran los Anatomicos,
 los quales tienen penetrado en
 la Anatomia de forma, que han
 descubierto muchas cosas in-
 cognititas a los Antiguos, tanto
 en lo que pertenece a los Ner-
 vios, como a las Venas, y Ar-
 terias, Vasos Limphaticos, y
 Musculos, lo que alcançaron,
 por su mucho estudio, aplica-
 cion, frequentacion, y perf-
 picacia; Pero como el objeto
 que llevan es la Medicina, no
 inquieten, ni buscan mas de lo
 que es dirigido a ella, y así en
 llegando a los Vasos que llaman
 Capilares (*por seren delgados co-
 mo el Cabello*) desisten de mas in-
 quirir, por que no se les sigue
 mas, que un imenso trabajo, sin
 ningun provecho para su fin.

Pero como el objeto de
 nuestros Sabios, es apartar-
 nos de lo Prohibido, entraron
 mucho mas a dentro en el ga-
 binete

DIALOGO QUARTO

ויכוח רביעי

binete desta Arte, descubriendonos un imenso numero, de Vasos Capilares prohibidos, unos por Sangre, otros por Sebo, otro por Nervio encogido, y por esso nos enseñan, que los Capilares del Baço es menester desarraigarlos, y que para esso, se deve quitar la Cabeça del Nervio que tiene, à quien seguiràn tres Capilares, deviendo tener cuidado, que no se corten, por que si le sucede, es necessario buscarlos para desarraigarlos. Los Capilares de la cola prohibidos, son cinco, Tres de la parte derecha, y Dos de la izquierda; Los tres de la derecha, se ramifican de dos a dos, los dos de la izquierda se ramifican de tres en tres, y un principio se pega al espinazo, y las cabeças de las ramificaciones se comunican debaxo del pecho a los principios de las Costillas; Estas cabeças de las ramificaciones, se hallan en la mitad anterior del Animal; y es menester tener cuidado de escarvarlo. Todo esto es prohibido por Sebo.

Los vasos Capilares prohibidos por Sangre, son los de las Manos, de los Ombros, un vaso largo colocado junto al Pecho por la parte interior, los de las Quixadas, el inferior de la Lengua, y Pescueço, los de los Intestinos, que forman en su gordura como

המלאכה הזאת וגילו לנו חושים
שעריים אין מספר • קצתן אסורין
משום דם • קצתן משום חלב
וקצתן משום גיד הנשרה • שהרי
אמרו על חוטין שבטחול • כיצד
משרש אחריהם בתחלה נוטל את
דאש הגיד שבתוך הטחול ומושך
אותו ונמשכין עמו שלשה חוטין
שבתוכו • ויזהר שלא יפסוק שום
חוט מהם • ואם נפסק ישרש אחריו
ויטלנו • חוטין שבעוקן אסורין
והן המשרה • ג' מימין וב' משמאל •
הג' מימין כל א' מתפצל לשנים
שנים • והב' שבשמאל כל אחד
מהם מתפצל לג' ג' וראשו האחד
מחובר לשדרה וראשי הפיצולין
נרבקין תחת החזה כדאש
הצלעות • ואותן ראשי הפיצולין
מצויין בחצי הבהמה שלפנים וצריך
ליזהר לחטט אהריהן • כל אלו
אסורין משום חלב :

וי"ד' חלב
סי' ס"ד
ס"ה

בסעיף י"ג

ואלו אסורין משום דם • חוטין
שביד ושבתף וחוט הארוך
שאצל החזה מבפנים ושכלחיים
התחתון שבצר הלשון מכאן ומכאן
ובלשון ובצואר וחוטי הלב וחוטי
העוקן וחוטי הרקק שהם בתוך
שומן

ע"ס סימן
כ"ה ע"ה

la Lengua de ambas partes, en una

שומן הדקין כמו בית עכביש
מסוככין זה בזה וקרום שעל
המוח שבקרקד וחוט וכו' וקרום
שעל ביצי זכר לאחר שלשים יום
ללידתו :

וְגִיד הנשרה שני גידן הן א'
פנימי סמוך לעצם . וא'

חיצון סמוך לבשר ושניהם אסורין
בין בירך של ימין בין בשל שמאל .
ושניהם אסורין וצריך לחטט
אחריהן וקנוקנות שבשניהם אסורים
מדבריהם . הרי שהיו בקיאים בכל
חילוקי מלאכת הניתוח בכל עיון
ופרטות והיו מכירין בה כל הרקת
הצריך בה למנמנם . דהיינו
הרחקת האיסור :

י' א'הב יש לי עליך שתי
קשיות עצמות . א'

דכולהו בחדא מתתא מתתא להו
דאורייתא ודרבנן . כ' שהמנתחים
האחרונים כבר השיגו כל מה שידעו
חז' לבניתוח . ואם כן היכן הוא
יתרון חז' על המנתחים ?

כ' א'הח אין כאן מקום לקשיתך
שכל מנמנת ראיותי

אינן לא להוכיח שחז' היו בקיאים
וזריזין במלאכת הניתוח כיון שהיו
כנקרין חוטים דקים ורבים
האסורים משום חלב משום דם
ומשום גיד ; הילכך סרה לי אם
אסורין

una tela de Araña, la Membrana posterior del cerebro, la Membrana que cubre los Testiculos del Macho, despues de 30. dias de nacido.

El Nervio encogido contiene dos, uno Interno junto al guesso, otro Externo junto a la carne, es menester escavarlos, y todas sus Ramificaciones son prohibidas,

De aqui pues se colige, que eran versados en la Anatomia con toda perfeccion, y particularidad, y que conocian todas las menudencias necessarias para su fin, que era Apartar de lo Prohibido.

19. *Cuz.* Dòs dificultades me ocurren. Primera, que confundes lo de Ley, con lo de Sabios. Segunda. Que los Anatomistas Modernos han alcanzado en la Anatomia todo lo que alcanzaron los Sabios; que ventaja pues llevan los Sabios a los Anatomistas?

20. *Ha.* La primera dificultad no tiene lugar, por que mi intento es mostrar lo mucho que nuestros Maestros eran versados, y diligentes en la Anatomia, deviendo quitar del Animal muchos vasos muy delgados, prohibidos unos por Sebo, otros por Sangre, y otros finalmente por Nervio; que importa pues, que sean prohibidos.

bidos por Ley, o por Sabios? y para que havia yo de distinguir de unos a otros, quando la distincion no era de provecho para nuestro tema? y dado que otorgassemos que los Modernos alcanzaron en este Siglo, lo mismo que nuestros Maestros, se deviera siempre la preferencia a los Nuestrros, por haver sabido des de 1500. años atrás, lo que no alcanzaron los Modernos hasta agora.

21. *Cuz.* Confieffome convencido; Pero no puedo dexar de replicarte, que devias atribuir la prohibicion de Sangre, Sebo, y Nervio, a la Tradicion de Moseh en Sinay, que son mas de 3000. Años?

22. *Ha.* Si yo hablara con quien cree la Tradicion, como Tu, es cierto que la atribuyera a Moseh en Sinay; pero hablando yo, con quien la niega, no devo alegar mas antiguedad que 1500. años, que es el tiempo de la Misnàh poco más, o menos, no pudiendo ellos negar que todas estas cosas no estèn escritas en la Misnàh, y en la Guemarà.

23. *Cuz.* Hay algunas cosas en que dizen los Sabios; La tal cosa por Ley es licita, pero Israel como es Santo la prohibió sobre sí; Deseo pues saber, de que tiempo empezó esta

אסורין מדאורייתא או מדרבנן • ולמה לי לחלק בין הא להא כיון שלא יצא מהחילוק שום תועלת לעניננו • ואף שהייתי מודר שהאחרונים השיגו ברורות האלו מה שהשיגו חז"ל הנה יש לחכמינו יתרון קדימת אלף ות"ק שנה בודאי שידע מן שלא ידעו האחרונים עד עכשיו :

כ"ו **א'הב** נצחתני בתירוצך אמנם גם אני לא אחשך פי ואמרה אליך שחידה לך ליהם איסורם אל קבלת משה מסיני זה יותר משלש אלפים שנה :

כ"ז **א'הח** אם הייתי מדבר עם מאמיני הקבלה כמוך הייתי מייחס איסורם אל סיני • אבל אני מדבר עם המכחישים ולכן לא טענתי לא טענת אלף וחמש מאות שנה לפי שהוא זמן המשנה בקידוב יען לא יוכלו להכחיש שכל אלו הדינים לא נכתבו במשנה ובתלמוד :

כ"ח **א'הב** באיזה זמן נחסר קצת דברים אשר נאמר עליהם ישראל קדושים הם ונתגו בהן איסור :

כ"ט **א'הח** prohibicion?

כ"ז **א'הח** אל אלהים ה' הוא
 יודע • אמנם ישראל
 לא ידע כי לא נמצא כתוב בספר :
 כ"ח **א'הכ** ולמה לא העלום בספר
 הזכרונות ?

כ"ט **א'הח** ברעה אשר מצא את
 בני עמנו כששכחו
 פירוש קצת עיקרי הדינים שכתו
 ג' כ"י הם החכמים שגורו זה או זה •
 אבל בודאי שהדברים עתיקים •
 וסימן לדבר שהתלמוד מלא על כל
 גדותיו מתנאים ואמוראים שחולקים
 אם דבר זה הוא מדאורייתא
 או מדבנן כידע אפילו לסתחל
 בתלמוד :

כ"י **א'הכ** ור"ו סימן מוזכר
 שצדקה במה שטענת
 שחזברים משנים קדמוניות :

כ"י **א'הח** במספר איברי האדם
 יש קצת הפרש בין
 הא"ל והמתתחים • וכן במספר
 העצמות • אבל אין לחוש להפרש
 המנין יען איש לדבר פנו בלי
 שיחזירו זה את זה באשר יודה
 במקלה הבקי בהלכות טומאת מת
 ובמלאכת הניתוח והיינו לפי שטעם
 המתתחים היא לידע איברי האדם
 לענין

el que fuere versado en los Dinim de la Inmundicia del Muerto, y en la Anatomia; la razon desta aparente diferencia es, por que los Anatomicos consideran las Partes del Hombre,

24. *Ha.* Dios solo lo sabe, pero nos no lo sabemos, por que no se halla escrito.

25. *Cuz.* Como no hizieron memoria desso ?

26. *Ha.* En la declinacion de nueftra Nacion, haviendo olvidado la esplicacion de algunos fundamentos, o principios segundarios, olvidaron tambien la Cronologia de las Constituciones delos Sabios; pero es cierto, que son muy antiguas. Lo que consta de ver, que hay muchas questiones entre los Tanaym, y Emoraym, sobre la tal, o tal constitucion, o Sancion, si es de Ley, o de Sabios, como saben aun los que apenas tienen los primeros tyrocinijs de la Gue-mará.

27. *Cuz.* Gran prueba es esta, de la verdad de lo que tienes alegado, que las constituciones son muy antiguas.

28. *Ha.* En el numero de los Miembros del Hombre, hay alguna diferencia entre nuestros Sabios, y los Anatomicos; como tambien en el numero de los Hueffos, pero es inconsiderable, por que cada uno dellos mira a su objecto sin contradizirse, como confesará facilmente,

Hombre, como objeto de la Medicina. Los Sabios, como centro, y fuente de donde emana la Inmundicia; y assi adaptan la Diferencion del miembro a sus principios, diziendo, *Miembro es, el que tiene Carne, Nervios, y Hueffos*, y entonces inmunda a quien lo toca, o lo lleva, o està debaxo del tejado donde està el Miembro, como si fuera todo el Cuerpo; y segun esta division dizen que el hombre se compone de 248. Miembros, y numeran 30. en la planta del pie, dando Seis a cada dedo, lo mismo afirman de las Manos. Pero devefe notar, que aun que los Sabios señalan a cada dedo seis partes, tanto en las manos, como en los pies, quando los Anatomicos no le señalan mas que 15. en los dedos de cada mano, y 14. en los de cada pie, no por esto se contradizen, por que cada uno dellos viò lo que viò el otro; pero la diferencia es, por que los Sabios ponen enefte numero, los de la palma de la mano, y dela planta del pie; y assi quantan hasta 30. quando los Anatomicos, no quantan mas que los Hueffos.

Conservando pues esta distincion de los Dedos precisamente, en la memoria, no havrà, que arguir de unos a otros, figuiendo cada uno dellos oportunamente su particular fin.

לענין רפואה • ומגמת חז"ל היא
 לענין טופאות מרת • ולכן גדר
 האבר לפי עיקריהם הוא כשהוא
 שלם עם בשר וגידין ועצמות ואז
 מטמא במגע ובכמשא ובאהל כמת
 שלם • ולכן גזרו אומר ° שר"מח
 איברים יש באדם ל' בפיסת הרגל
 ששה בכל אצבע • ודע שא' עפי
 שחז"ל מונין ששה בכל אצבע בין
 באצבעות הידים • בין באצבעות
 הרגלים • ולכן נמצאו שלשים בפיסת
 היד ושלשים בפיסת הרגל לפי
 מנינם כדאיתא שם במשנה • ולפי
 הרופאים אינם לא טו' באצבעות
 היד וי"ד באצבעות הרגל • לא
 פליגי אהרדי • כי מה שראו אלו
 ראו אלו • אלא שחז"ל מתחילין
 מניינן מפרק הזרוע • ובכן כללו
 במנינם כף היד ועצמותיה ומצאו
 מספר שלשים • אבל הרופאים אינן
 מונין אלא העצמות שבאצבעות
 דוקא ועצמות של פיסת היד
 והרגל מונין אותן לכר • ויהיה
 כלל גדול זה בידך שלא תקשה
 סאלו לאלו • וכל אחר על מקומו
 יבוא בשלום :

חסות סוף
 פ"ב

כ"א תב

כ"ט **א'הב** בצדק ובמשפט כל
בני ישראל כתאבקים
בעפר רגלי חז"ל . ומאמינים
שדבריהם דברי אלהים חיים
כי לפי מה שהוכחת בניתוח .
אין מי שיוכל לערער על
אמתתם :

ל' **א'רה** במעשה הקרבנות יש
להסתכל בחכמתם כי
מלכך שינוי ורוב העבודות
וההקטרות היה להם לבקר כל
בהמה לראות אם היתה ראויה
למזבח לפי שיש ע"ג סומין שבא'
מהם נפסלת . ויש ביניהם שצריך
נגר ובר נגר להכירם ככתוב
כ"הר"כבם :

נה' איסור
מכא פ"ב

ל"א **א'הב** אין לי ספק שידם בכל
החכמות ושעמקו
מחשבותיהם כהנה . אבל קשה לי
איך היה להם זמן להיות שלמים
בכל החכמות עם הכנת התורה
כי חיי האדם קצרים ומלאכת
עיון כל החכמות מרובה כי
רבות הנה :-

ל"ב **א'רה** אין צריך שיהיו
לימודים . ולא
מנתחים . ולא תוכנים . ולא
רופאים . לא די שידעו מהחכמות
הללו

29. *Cuz.* Con razon, y justicia professa todo Israel tanta veneracion a sus Sabios, y creen que sus palabras son Divinas; por que por lo que tienes mostrado de la Anatomia, no hay quien pueda dudar de su verdad.

30. *Ha.* Puede ser tambien deduzir su mucha Sciencia de los Sacrificios, en los quales ademas de los muchos modos de preparar, y ofrecer, havia menester visitar cada Animal, para ver si era digno del Altar; por que havian 73. Maculas, que qual quiera dellas bastava para rejeccarlo, y entre ellas havian muy dificultosas de conocer. *Como se lee en Rabenu Moseh en el Cap. 2. del Tratado de las cosas prohibidas para el Altar.*

31. *Cuz.* No dudo que serian versados en todas las Sciencias, y que intrinsecamente las penetrarian; pero parece dificultoso, como podian ser juntamente perfectos en la Ley, y en las demas Sciencias, siendo la vida humana tan breve, y el estudio de las Sciencias largo, por ser muchas?

32. *Ha.* No era necessario que fuesen consumados Mathematicos, Astronomos, Medi-

cos, y Anatomicos, mas bastava que supiesen de todas las

las Ciencias con perfeccion, lo que era necessario para la inteligencia de nuestra Santa Ley. Ademàs que havia entre ellos algunos, que professavan algunas dellas; como R. Haninà, de quien afirman ser gran Medico; y assi dezia que la patada de Haca blanca, era incurable. Semuel tambien ademas de eminentissimo Sabio, era no menos Medico, y Astronomo, y assi solia dezir, que tan familiares le eran los caminos del Cielo, como los de su Ciudad; y que podria por cuenta, saber el momento de la aparicion de la Luna, sin necessitar de Testigos, que viesssen a dar fè de haverla visto, (como se acostumbra en-tonces.) Havia tambien otro Sabio llamado Rab Adà, el qual professava ser Agrimensor q d. medidor de Tierras. De aqui se colige, que havia entre ellos profesores de otras Ciencias, y los que no lo eran, sabian todo lo necessario, para entender nuestra Ley.

33. *Cuz.* Quisiera saber algunas opiniones tuyas en la Phisica, para ver lo que dicen.

34. *Ha.*

היו חכמים בתענית והשאר
היו יודעין נהון כל הצריך להבנת פידוש התורה :
איהב רבוני לדעת דרך פרט קצת מסברותיהם בחכמת המבט
לראות מה בפרטם גם הם :

הללו בשלימות כל מה שצריך להבנת תורתנו הקדושה . ועוד שבחכמים עצמם היו בעלי חכמות . כי הא דאמרו ב'זמא על רבי חנינא שבקי ברפואות היה . והוא היה אומר מעולם לא שאלני אדם על מכת פרה לבנה וחית . ובפ' השוכר את הפועלים אמרו על שמואל ירחינאה שהיה רופא . והוא שמואל חבירו של רב . ועל שהיה בקי בסוד העיבור קרו ליה ירחינאה . ובפ' המקבל שדה מחבירו אמר שמואל כל מילי ידענא אסותייהו לבד מהני תלרת וכו' . והיה תוכן גדול כדמעיד הוא על עצמו בפ' הדואה נהדיק לי שבילי דשמיא כשבילי דנהרדעא שהיה ארץ מגוריו . ובפ' ק דר' אמר שמואל יכילנא לתקוני לסלרה גולה . ופד' שי זל בלא ראיית עדים כי בקי אני במולד הלבנה והלוחה וסדר המזלות . ובב'מ פ' המקבל שדה מחבירו אל רב יהודה לרב ארא משוחאה לא תולול במישחתא . ופיר' שי משוחאה מודר קרקעות בשכר היה לקונים ולמוכרים ולאחין ולשותפין הבאין לחלוק : הרי שקצת מחכמי ישראל היו יודעין נהון כל הצריך להבנת פידוש התורה : איהב רבוני לדעת דרך פרט קצת מסברותיהם בחכמת המבט לראות מה בפרטם גם הם :

פ' הניחו לו דק מ'ט ע"ח

טס ופ"ק דמולין דף ז' ע"ב

דף פ"ה טע"ב

דף ק' גע"ב

דף נ"ח טע"ב

דף כ' רע"א

דף ק"ז טע"ב

ל'ד א'הח אתה ידעת אדוני
 המלך שכל מה שהגיע
 לידינו מכתבי חז"ל אינם לא משנה
 תלמוד ירושלמי ובבלי כפרא ספרי
 מכילתא וכו' וטלם כגמרתם להורות
 לנו תורה שב'עפ ופירושה וכן
 לא נמצא בהם משאר החכמות לא
 מעט מזער מפורד ומפורד מפני
 שאריכין להן לפרש קצת דינים שאי
 אפשר להבינם על בורין בלתי
 הקדמות כגון בקידוש החדש
 ובתקופת השנה שצריך לידע
 הקדמות התכונה כדי להבין דברי
 חז"ל וכן בכלאים וסוכה ועדוכן
 צריך ג'כ שהמעין יהיה כפי בקצת
 הקדמות למודיות ואם לאו לריק
 ייגע ולא יעלה בידו כאומרה
 ולכן כיון שלא נמצא בפתביהם
 לא ראשי דברים ורוב הפעמים
 בלי הקדמות אי אפשר לירד לסוף
 דעתם בכל מכל כל ולידע מה
 היתה סברתם כי לא היתה נגבתם
 ללמד את עם ישראל לא פילוסופיא
 לא לימודיות ולא תשבורת וכו'
 לא פירוש תורת ה' תמיכה ואף
 לע פי כן המעט שמצאתי הוא כמיטב
 הכברות הנזכרות היום בין בעלי
 חכמות הצוניות :

ז'ס א'הכ

que he hallado, es lo mas assendrado de las opiniones que prevalecen oy, entre los Professores de las Sciencias humanas.

34. Ha. Bien sabes Señor, que lo que tenemos de lo escrito de nuestros Sabios, no es mas que Misnàh, Talmud Hierosolomitano, y Babilonico, y otros Libros desta hechura, cuyo fin es, enseñarnos la Ley Mental, y su esplicacion; en estos pues, no se halla sino muy poco de otras Sciencias, esparzido, y derramado; y aun esse poco lo trahen, por que lo han menester, para entender algunos Dinim, que fuera imposible entenderlos bien, sin principios; como son los del Kalendario, y las Sazones del Año, que es necesario tener principios de Astronomia para comprehenderlos bien; Assi tambien para penetrar lo que dizen de la Cavaña, y del Hirùb, es menester que el que anda en estas materias, tenga ciertos principios de Matematica, sin los quales empleará vanamente el tiempo. No hallandose pues en sus Libros sino muy pocas cosas, y essas muy laconicamente escritas, es imposible penetrar intimamente su opinion, no siendo su intencion el enseñar a Ysrael, Philosophia, Geometria, ni Aritmetica. &c. mas solo la esplicacion de la Ley de Dios. Sin embargo lo poco

DIALOGO QUARTO

דִּבְרוֹת רַבִּיעִי

35. *Cuz.* Haziendome tu este guſto, publicamente te agradecerè.

36. *Ha.* Narrafe pues en la Guemara, que Semuel (*pre-nombrado*) era Medico de Ribby, y que padeciendo Ribby de los Ojos, quifo Semuel aplicarle un medicamento dentro del Ojo; diziendo Ribby, que no lo podria ſufrir, dixo Semuel, que ſe lo aplicaria externamente; replicando Ribby que no lo ſufriria, pufo ciertos medicamentos en una caña hueca dcbaixo de la Cabeça, con que ſandò; y dize Raffy, que la fuerça del Medicamento, iva penetrando por el Cranio, y Cerebro, hafta los Ojos.

Deves pues ſaber Señor, que todos los Compueſtos, conſtan de dos modos de Cuerpos. El uno es de Corpúſculos Peſados, y Quietos, que jamas ſe apartan del Compueſto, ſino es con mucha fuerça, y violencia. El otro ſon unos Corpúſculos Ligeros, Movibles, de un lugar a otro, aun en el miſmo Compueſto, (para mas facil inteligencia, llamarè a eſtos Volátiles, a los otros Fixos.) Y hallando puerta abierta, ſe ſalieran de ſu Carcel, y ſe fueran

ל'ה אַתָּה אַסְתַּעֲשֶׂה לִּי הַרְבֵּה הַזֶּה בְּתוֹךְ קְהַל

אֶהְלֵךְ :

ל'ו אַתָּה אֵימָה בְּבִמְשֹׁאֵל יִרְחִינָאָה אֲסִיּיָה דְרַבִּי

הוּוּ חֲלַשׁ רַבִּי בְעֵינָיָה אֶל אִמְלִי לָךְ סָמָא (בְּתוֹךְ הָעֵין) אֶל לֹא יְכִילְנָא אֲשַׁמֵּר לָךְ מִשְׁמֵר . (אֲשַׁמֵּר עַל הָעֵין) לֹא יְכִילְנָא הוּוּ מוֹתִיב לִיה בְּגוֹבְתָא (קָנָה חֲלוּל) תוֹתִי בִי סְרִידָה (תַּחַת מִרְאֲמַתִּי) וְאֵיתָסִי . וְנִרְפָא בִי כַח חֲזַק הַסֵּס בּוֹקֵעַ וְסוֹלֵךְ דָּךְ עַלֵּס גּוֹלְגַלְתּוֹ וּמַחֲוֵי עַד עֵינָיו :

דְּבִיעוּלִים פ'ז דף פ"ה סע"ב

דע אדוני המלך שבכל מורכב נמצא בו שני מיני גופים .

המין הא' הוא של גופים קטנים כבדים ונחים אשר לא יזוזו ממקומם לעולם אא בכח גדול וביד הזקה . המין השני הוא של גופים קטנים גם כן הנסגרים במורכב קלים נעים ונודים ממקום למקום במורכב עצמו ואם לא היו אסורים בכבלי הגופים הכבדים כל זמן שימצאו פתח פתוח היו יוצאין מבית האסורים והולכין ופורחין באויר זכורה נתפרדה חבילה . אבל לא כל המורכבין שוין כי יש פורכב שרוב

volando por el aire, y deſſa manera deſcompueſtieran el Compueſto. Pero deveſe notar, que hay diferencia de un mixto a otro, haviendo mixto, que

שרוב תכונתו ככנין הכבר • ויש
 ערובו ככנין הקל • ויש ששזה בזה
 ובה :

עוד צריך לדע שלא כל הכבדים
 שון ולא כל הקלים שון •
 לפי שימצא בין שני כבדים הא'
 כבר מהברו • כנין הכיס והאוויר
 ששניהם כבדים אבל אין ספק
 שהאוויר אינו כל כך כבד כמים • וכן
 בין הקלים יש ג'כ מורכב שהוא
 קל מרכרו • וכיון שכן נמצא שלא
 כל הקלים יתנועעו בכרחק שזה כי
 אין ספק שאם הגוף שהוא קל מאד
 יגיע עד רחוק ארבע אמות ד'מ
 חוץ למורכבו שיצא כמנו • הגוף
 שאינו כל כך קל לא ילך לא אמה
 א' או שתים או ג' כפי רוב או כיעוט
 קלותו • ולפי זה נוכל לומר שיש
 מורכב שכחו מציע עד אמה א' •
 ויש עד שתים • ויש עד שלש • ויש
 עד ארבע :

ל' **א'ר**ב ער עכשיו חרתה חדה
 ועתה משול משל :

ל"ס **א'ה**ח צייר ברעתך האח
 לפניך כבוערת בתוך
 חדר גדול של מאה אמה מרובעות •
 ועשרים אנשים קצתן אצל האש •
 וקצתן רחוקים ממנו עשר אמות •
 וקצתן

ù 30. Personas, unas están cerca

que la mayor parte de su compuesto consta de Corpúsculos Fixos, y hay otro, cuya mayor parte consta de Volátiles, y hay otros finalmente, que constan de partes iguales.

Devese mas notar, que hay diferencia tambien, entre Fixos a Fixos, y Volátiles a Volátiles, como se vé enel Agua, y Aire, el qual no es tan grave como el Agua; lo mismo sucede entre los Ligeros, que hay uno mas ligero que otro. Siguese pues, que todos los Volátiles no se apartan de su compuesto en igual distancia; siendo infalible, que un Cuerpo que fuere muy volátil andará (supongo,) hasta quatro codos distante de su Compuesto; el que no lo fuere tanto, no andará mas de uno, dos, o tres, a proporcion de su mayor, o menor volatilidad; y assi podrasse dezir, que hay compuesto, cuya potencia, o actividad llega hasta un codo, hay hasta dos, hasta tres, y hasta quatro.

37. *Cuz.* Hasta agora hablaste enigmáticamente, aplica agora lo que alegaste, a un exemplo.

38. *Ha.* Imagina, Señor, que estás en una gran Sala de 100. codos cuadrados, en cuyo medio tienes un Brazero encendido, y hay enesta Sala 20. del Fuego, otras distantes diez codos,

codos, otras 20. otras 30. otras 80. y otras finalmente 100. Las que estan cerca del fuego, sentirán grande calor, las que están en distancia de 10. codos, tendran calor, pero no tanto como los primeros, y assi el que mas distare del fuego, sentirá menos calor, de modo que llegando a los 80. codos, no se sentirá calor, como si no huviera Fuego en la Sala. Imagina agora, que hay en esta sala un Circulo, cuyo Centro es el Fuego, y este Circulo queda distante del fuego por qual quier parte 80. codos; Siguese, que los que estuvieren dentro de los 80. codos hasta el Brazero, sentirán mas, o menos calor, segun su mayor, o menor distancia del fuego; pero los que estuvieren fuera de los 80. aun que no sea mas que la latitud de un cabello, no sentirán ningun calor, y mucho menos los que estuvieren en 90. y 100.

Este Circulo pues hasta donde llega la potencia, o actividad del fuego, y no passa adelante, llaman los Philosophos, Esphera de la Actividad, o Atmosphera, que es lo mismo. Este exemplo que te he propuesto del fuego, puedes aplicarlo a qual quier cuerpo, siendo, que assi como el fuego difunde su potencia dentro de los 80. codos, y no mas; Assi cada cuerpo tiene su Atmosphera, o sea Esphera de su actividad, segun lo que tiene en

וקצתן עשרים וכו' . וקצתן פ' וקצתן ק' . הנה הסמוכים לאש יגיע להם חום גדול . והרחוקים עשר אמות יגיע חום להם אבל לא כל כך גדול . וכל עוד שמתרחקין יהמעט החום באופן שכשיגיעו לשמנים אמרה לא יגיע להם שום חום כאילו לא היה אש בחדר . צייר עכשיו שיש שם עגולה . וכרכוה הוא האש והעיגול רחוק ממנו לכל צד שמנים אמרה . נמצא שחיושבים משמנים אמה ולפנים כלפי האש יגיע להם חום גדול או קטן כפי ריחוקם או קרבתם . אבל ליושבים חוץ משמנים אמרה אפילו כמלא נימא לא יגיע להם שום חום וכל שכן ליושבים בתשעים וכ"ש בכאה . זה העגול אשר ערץ יגיע כח או מעשה האש ולא יעבור . קראו הפילוסופים גלגל היכולת . או גלגל הכח . או גלגל המעשה . חיינו חך . ועתה המשל שרצונתי באש תיחת אותו לאיזה גוף שיחיה . כי כשם שהאש מפזר כח בשמנים אמרה ולא יותר . כך כל גוף ונף יש לו גלגל יכולתו כפי חלק

qual quier cuerpo, siendo, que assi como el fuego difunde su potencia dentro de los 80. codos, y no mas; Assi cada cuerpo tiene su Atmosphera, o sea Esphera de su actividad, segun lo que tiene en

חלק הקלות שיש בגופו . ולכן
 תראה שהישן תחת צל קצת
 אילנות ימות מפני שאדם האילן
 מתפשט על הארץ שתחתיו אע"פ
 שרחוקה ממנה כמה וכמה . וזה נ"כ
 נקרא גלגל היכולת של אותו אילן .
 וכן הארץ עצמה יש לה גלגל
 היכולת אשר עריו מגיעים האידים
 והקיסורים העולים ממנה . ומהם
 מתהיים העננים הברקים הרעמים
 והרוחות והמטר והקשת והשלג
 והאש הפורח באויר בימי הקיץ
 שפעמים נראה ככין קורה . או כמין
 גרי חלב . או ככוכב רץ וחולך .
 תיבחה גלגל הזה הנמעים לא יחסר
 משלש פרסאות . והמרכה לא
 יעדיף מחסמים מלין :

ל"ט **א'הכ** אני רואה שהשילוספים
 האודונים יש להם

סכרות טובות מהראשונים . ולכן
 ערב בפי דבורך זה כדבש למתוק .
 אבל עדין לא ידעתי מה לכל מה
 שאמרת עם רפואת שמואל
 לדבים הקדוש ?

פ' **א'הח** הא בהא תליא : כי

הנה כיון שראה שמואל
 שרבי לא היה יסיל לסכל תורה
 לא בתוך העין ולא על גבי העין .
 ט"ט

si de Volatil. De aqui es, que los que duermen debaxo de la sombra de ciertos Arboles, mueren, por que el Veneno que tiene en si el Arbol, se comunica a la tierra, que está debaxo, aun que muy distante, y esto se llama Atmosphaera, de aquel Arbol, o Esphera de su actividad. La Tierra tiene su Atmosphaera, que llega hasta el sitio donde llegan los Vapores, y Exhalaciones, que suben della, de los quales se forman las Nubes, Relampagos, Truenos, Vientos, Lluvia, Nieve, Pedrisco, y el Arco, los Fuegos que se ven volar enel Verano, en forma de Viga, Cabrafaltante, o Estrella corriente. Esta Atmosphaera de la Tierra, los que le dan menos, le señalan Doze Millas de altura, los que mas, 12. Leguas; si bien hay algunos, que la hazen llegar hasta 50. y 52. Millas.

39. *Cur.* Juzgo que los Philosophos Modernos, figuen mejores Hypoteses, que los Antiguos; y assi tu discurso me ha causado mucho gusto; pero todavia no veo, que relacion tenga esto, con la medicina aplicada por Semuel, a Ribby?

40. *Ha.* Una depende de otra; Por que viendo Semuel, que Ribby no podia sufrir medicamento interno, ni externo en la parte, se lo puso debaxo

baxo del Travesero, por que fabia, que mediante el calor del cuerpo de Ribby, se havia de calentar el Medicamento que tenia debaxo de la cabeça, y los Cuerpos Volatiles se havian de soltar de los Fixos, falliendo por los poros del medicamento, y penetrando los de las membranas de la Cabeça, del Cranio, del Cerebro, (como explica nuestro insigne Maestro, y Preceptor Rassy, que todo vid, y nada se le ocultò) y de alli mediante los nervios de los ojos, a los mismos Ojos.

De aqui pues se infiere, que Semuel fabia, que la Esphera de la actividad de su Medicamento, penetrava lo gruesso de las almohadas, de las tunicas, y de los guessos, y podia llegar hasta los ojos. Era por consecuencia eminentissimo Philosopho professor del Sistema nuevo, de que tanto se jactan los Modernos.

41. Cuz. Tienes realmente mostrado la Sciencia de Semuel en la Phisica, y en la Medicina.

42. Ha. Tengo todavia otra prueba mayor, y mejor que esta.

43. Cuz. Comunicamela luego, que anhele por oirla.

44. Ha. El mismo Semuel afirma en otra parte, que todas las Enfermedades, y Muertes nacen del Viento, y ef-

שם אותה תחת מראשותיו לפי שידע שעל ידי חוס גוף רבי יתחכם הכס שתחת ראשו והגופים הקלים יתירו עצמם ממאסר הכבדים ויצאו דרך הנקבים הדקים שבכס שקורין פורום ויכנסו בנקבי עור הראש ועצם הגולגולת ומשם למוח (כדפירס מרנא ודכנא חזיר עינינו ועמדת ראשנו רש' ז"ל • אשר כל ראתה עין חכמתו) ומשם על ידי גירי העין לעינים • הרי ששמואל ידע שגלגל היכלת של הסם היה יכול לעבור עובי הכר והכסרת ועוררות הראש ועצם הגולגולת והמוח עד הגיעו לעינים • אם כן היה פילוסוף גדול ומאז היה ידע הפילוסופיא החדשה אשר מתפארים בה האחרונים :

מ"ד א"הכ באמת הורית הכמת שמואל בטבע
וברפואה :
מ"ג א"הה עוד יש אצלי ראיה אחרת גדולה וטובה

מ"ב א"הב חושה ודבר ותהי אזני קשבת אל אמרך כי נעמו :

מ"ז א"הה גרסתי כב"ט אמר רב צ"ט בעין רעה וא' בדרך ארץ • ושמואל אמר הכל ברוח •

nacen del Viento, y explica

ברוח • ופיר'שי ז'ל הכל ברוח כל
החלאים ותולדות מיתה על נשיבת הרוח באין
הכל לפי השעה והאדם • יש לך אדם שרוח פלוני
קשה לו ובשעה פלונית :

וצריך לידע שהאוויר שלנו
מלא אידים וקיטורים

העולים מן הארץ כלי הפסק •
וכשם שהמים כדי שיהיו טובים
צריך שיהיו נגרים ומתנועעים • ואם
לאו המים רעים והארץ משכלת
לפי שעל ידי חוסר התנועה
מתעפשים ונפסדים והשותה מהם
נולדים בו חלאים רעים ורכים
מינים ממינים שונים • כן האוויר
כשיהיה נח ולא יזוז מסקמו
מתעפש ונפסד והורג נפשות הרבה
יותר מן המים ובזמן קצר מהם לפי
שאין אדם שותה מים תמיד כל
היום וכל הלילה • אבל האוויר
אדם שואב אותו תמיד בין ביום
בין בלילה בין ער בין ישן • וכך
אם הוא טוב וזך כזקק הים
מתלאתו ומוליד רוחות הרבה ואם
בהפך האוויר מלא מותרות ועיפוש
מפני שאינו מתנועע ממקומו ומוליד
כמה מיני חלאים כידוע לרופאים :
צריך אם כן שרוח יעבור בו
וימהרהו

Aire está lleno de escrementos, y corrupcion, por su imo-
bilidad, produce una caterva de enfermedades, como es no-
torio a los Medicos. Es necesario pues, que el Viento lo pur-
gue,

plica Rassy, que segun la dife-
rencia de tiempos, y personas,
hay ciertos vientos, que hazen
enfermos, y son nocivos para
unos, y otros para otros.

Devese pues notar, que
nuestro Aire está siempre lleno
de Vapores, y Exhalaciones,
que incessablemente emanan
de la Tierra. Assi pues, co-
mo para que las Aguas sean
sanas, es necesario que sean
corrientes, y que tengan mo-
vimiento, y no teniendolo son
nocivas, y la tierra en cuyo
seno se recogen es enferma,
por que mediante su imobili-
dad se alteran, y corrompen,
y bebiendose dellas causan mu-
chas, y malas enfermedades,
y como se suele dezir.

Vitium capiunt, ni moveantur aqua.
Assi el Aire estando quieto
sin agitarse, ni ventilarse, se
pudre, y se corrompe, y
mata mas que el Agua, y en
mas breve tiempo. La ra-
ozn es, por que el Agua no se
bebe siempre de dia, y noche,
pero el Aire siempre se atrahe
dia, noche, durmiendo, y def-
pierto; siendo pues bueno, y
claro, purifica la sangre de sus
hezes, y engendra buenos espi-
ritus; pero si al opuesto, el

gue, y purifique, para que se agite, y ventile; pero hay Viento bueno, y malo, por que segun la tierra por donde passa, si tiene minerales buenos, o malos, aguas vivas, o muertas, y corruptas, assi participa el Viento de aquellos Vapores, o Corpusculos buenos, o malos, segun la disposicion de la Tierra por donde passa. Estos vientos pues no producen el mismo efecto en todos, ni aun los buenos, por que a unos feràn provechosos, a otros nocivos. Como me ocurrió ver en la ciudad de Liorne en el Año 5444. (que corresponde al 1684.) En cuyo Yiar, huvo por tres vezes temblor de tierra, y en el principio del mez de Ab, pareció el Sol como eclipsado; despues del Ayuno empezaron a descubrirse algunas enfermedades, las quales fueron se aumentando con mucha violencia, y con muchas muertes, de forma, que rara era la casa donde no havia muerto, y en algunas no quedó persona viva; En el primer dia de Roshassanah de 5445. salieron a la superficie del agua de los fossos que circundan la ciudad, todos los Pescados muertos; y se tuvo por cierto, que todo este mal, havia procedido del temblor de tierra antecedente, por que havien- dose abierto los poros de la

ויטהרו כדי שיתנועע ממקום למקום אבל לא כל מיני רוחות שוין לטובה או לרעה כי אם הרוח עובר על ארץ אשר בה מיני מתצנים טובים או רעים או מים מעופשים הוא מביא עמו מאלו האירים או גופים רעים או טובים כפי מצב הארץ אשר הוא עובר עליה . וזה הרוח אע"פ שהוא טוב לא יהיה שוה לכל אדם כי יש איש אשר יעל לוויש אשר יזקנו לפי טונו ותכונתו . וכוה ראיתי בעיר המהוללה ליורני אשר בשנת תמ"ד בני העומר רעשה הארץ ג' פעמים ובראשית חדש אב נראה השמש כמה ימים כאילו היה לוקה ומיד אהר התענית התחילו להתגלות בעיר הלאים רעים וירבו ויעצמו כירי יום ביומו עד אשר רב הפגר בכל מקום ואין בית אשר אין שם מת ויש בית אשר לא נשאר שם משתין בקיר : וביום ראשון של ראש השנה תמ"ה נראו כל הדגים אשר ביאורים הסובבים העיר מתים ויודע נאמנה כי כל הרע הזה נולד מהרעש הקודם שעל ידו נפתחו נקבי הארץ . ויעלו אידים וקשרים

antecedente, por que havien- do de lo intimo della,

וקיטורים ארסיים ממעיה ויושבי העיר היו שואבין האויר ההוא הארסיי נפיהם וננהידיהם בפתבגם וביין משתיהם על כן באה אליהם הצרה הזאת ומהערלים הגיעו מספר המתים ביום א' לע"ג . וממט זכורני שהגיעו ליא על כן קראתי שם השנה ההיא תי"ז של ד"ס . וכימים ההם גם אני נהייתי ונחליתי ימים כרוך הגומל לחייבים טובות לא בצדקתי וביושר לבני אלא מפני שרהמיו על כל מעשיו . אם כן יפה אמר שמואל הכל ברוח . ונפקא מינה שמואל שתררת אהי בקרבו לפי שהיה כמעט תנא . גם כן היה פילוסוף ורופא גדול :

א"ה בודאי שמי שבקי בחכמות יודע בחכמת שמואל ואחלי יכוננו לפניך שתביא עוד ראיה אחרת מזה המין :

א"ה נחלקו רב ולוי אי ריחא מילתא היא

או לא :

א"ה אם אמת שכל המורכבים מתהוים מגופים מתנועעים ובלתי מתנועעים אין ספק שריחא מילתא היא לפי שהוא

della, Vapores, y Exhalaciones Venenosos, y Pestilentes, y como los moradores de la ciudad, respiravan aquel Aire venenoso por la boca, y narizes, y en las comidas solidas, y liquidas, padecieron essas enfermedades pestilenciales. Llegaron a morir de los Christianos 73. en un dia ; De los nuestros me acuerdo dia de onze. Yo tambien tuve mi parte en essas enfermedades, pero por la misericordia de Dios, sanè facilmente. Bien dize luego Semuel, que toda la salud de los Vivientes depende del Viento, o sea Aire. y coligese tambien, que además de ser eminentissimo Sabio en la Ley, pues era casi Tanà, era tambien insigne Philosopho, y excelentissimo Medico.

45. *Cuz.* El que fuere verificado en las Sciencias, es fuerza que confiesse, que la Sciencia de Semuel era grande. Pero te ruego, que traigas todavia otra prueba deste genero.

46. *Ha.* Hay una controversia entre Rab, y Levy, sobre si el Olor es Cuerpo, o no?

47. *Cuz.* Siendo verdadera la hypotesis, que afirma, que todos los Mixtos se componen de un Volatil, y Fijo, no hay duda que el Olor, es Substancia, pues

כיצד טלין דף ע"ד ר"ב

pues es una congerie de Corpufculos Volatiles, que fe defembaraçan de los Fixos.

48. *Ha.* Que bien te compete Señor, lo que dize el verfo, *Oyendo el Sabio, aumentará doctrina.* Por que veo, que jamás oyfte el Moderno Sistema del mundo, fino es oy de mi, y lo que dixes es muy poco; sin embargo fue bastante para que arguyesses como si nacieras, te criaras, y fueras inveterado en effo. Atiende pues, Señor, y oye.

Aristoteles enfeña, que el Calor del Fuego, no es Subftancia, mas Accidente, que procede del Fuego, y está inherente a la Subftancia. Pero los Modernos enfeñan, que es Subftancia, y Cuerpo, mas Invisible.

49. *Cuz.* Yo no foy dessa opinion, fiendo dificultoso provar, que la Calor es Subftancia, y Cuerpo, fiendo Invisible.

50. *Ha.* Despacio, Señor. Dime? Vifte alguna vez en el vigor del mas calurofo dia del Verano, llama, o brafa de fuego en el Aire?

51. *Cuz.* Jamás tal vi, ni oí.

52. *Ha.* Vifte jamás encender mediante un Vidrio Convexo, en el coraçon del Invierno, paja, o paño, o qual

שהוא קיבוץ גופים הקלים היוצאים מכבלי אויביהם הכבדים :

י"ח **א'הח** ערליך אדוני המלך נאמר ישמע חכם וזכף לקח • כי הנה לא שמעת אלא ממני היום חכמת הטבע של האחרונים • ולא אמרתי לך ממנה לא כטפה מן הים והיה די והותר לך כרי להקשות כאילו נולדת וגדלת ונושנת בה • זעתה הסכת ושמע אדוני • הנה ארסטו הורה שהום האש אינו עצם ממש אלא מקרה היוצא ממנו לפי שהוא אינו עצם אלא מקרה החונה בעצם • אבל האחרונים הורו שהוא עצם וגוף לא שאינו נראה לעינים :

י"ט **א'הכ** אין דעתי נוטה לדעתם כי כאן כוכח שהחום עצם וגוף כיון שאינו נראה? **א'הח** לאט לי אדוני המלך • אמור נא לי הראית

מימך כיום הקיץ הנורא כהום היום להבת אש או גחלת אש באויר?

כ"א **א'הכ** מימי לא ראיתי ולא שמעתי כזה :

כ"ב **א'הח** הראית מימך אדם כדליק על ידי זכוכית גבנוני קט והבן או מטלית או עץ או

או כל דבר דראוי לישרף ואפילו
 בימי ההורף ?
א'הכ כזה ראיתי ועשיתי
 כמה פעמים :
א'הח כבטן מי יצא אותו
 האש ומי ילדו ?
א'הכ מודה אני שהדין עמך
 כי כבר ידעתי היכן
 נוסה מנמת קושיתך . ואע"פכדבר
 עוד דבריך ואל תרום :
א'הח שתי פעולות יש באש .
 האחת היא האור .
 הב' החמימות . הגע עצמך
 שלחמימות צריך דרך משל עשרה
 ניצוצות של אש . ולאור עשרים .
 ניצוצי השמש בקיץ הם מפורדים
 ומפורדים בכל הארץ באופן
 שמלידין פעולת החימום אבל לא
 פעולת האור מפני שלא נאספו
 יחד כל שיעור הניצוצות הצריך
 להוליד האש . אבל הזכוכית נכונני'
 מקבץ ומאסף כל השיעור הצריך
 להדליק ולהראות האש החוצה .
 (כאשר תראה נארוכה נס' ק'עח) נמצא
 שכשם שאין אור בלא אש . כך אין
 חום בלא אש . לא שאש האור
 נראה לעין ואש החום בלתי נראה :
עוד יש לך לדעת שכל מה
 שאמרת באש יתייחס ג"כ
 לרית . לפי עריח הצלי דרך משל
 חן

o qual quier materia combuf-
 tible ?
 53. *Cuz.* Lo vi hazer, y lo
 hize muchas vezes.
 54. *Ha.* De donde fale pues,
 este fuego, y quien lo engendra?
 55. *Cuz.* Confieffo que tienes
 razon, por que veo donde tira tu
 argumento; Sigue sin embargo
 tu difcurfo, fin interromperlo.
 56. *Ha.* Dos efectos nacen
 del Fuego. Uno es la Luz, el
 otro la Calor. Imagina pues
 que para produzir Calor, fean
 neceffarios Diez Corpusculos,
 o Atomos de fuego, y para la
 Luz, Veinte. Los Rayos del Sol
 pues en Verano eftan dividi-
 dos, y derramados por todo
 el Ayre, de modo que producen
 Calor, mas no Luz, pero no fe
 juntan tanta cantidad de Rayos,
 que puedan produzir Fuego
 vifible, quando el Vidrio con-
 vexo agrega, y recoge toda la
 cantidad de Rayos neceffaria
 para encender, y produzir
 fuego vifible. (*vide* §. 188.) Si-
 guese pues, que affi como no
 hay Luz fin Fuego, affi no hay
 Calor fin Fuego; con esta fola
 diferencia, que el Fuego de la
 Luz, es vifible, quando el del
 Calor es invifible.
 Deves pues advertir, que
 todo lo que dixte del Fuego, fe
 deve aplicar tambien al Olor;
 por que el Olor del Affado, (por
 exemplo)

exemplo) son Corpúsculos, que salen de la carne mediante el fuego, y se derraman en cierto espacio determinado sin salir fuera del; Esto era muy bien notorio a Rab, y Levy Controvertientes; con esta distincion, que el que afirma, que el Olor es Substancia, saliendo de una cosa prohibida, como de Carne Muerta naturalmente, no se puede comer la comida, que estuviere inficionada de aquel Olor, por que no hay Olor sin Cuerpo, y Substancia, y es como si comiera la substancia de lo Prohibido, aun que no tiene pena de *Malkút*, por no tener cantidad Suficiente. El que dize no es Substancia, confiesa, que no hay Olor sin Cuerpo, pero siendo invisible, no se haze cuenta del, y por esso no se prohibe, haziendolo por descuido.

57. *Cuz.* Esta razon es muy adecuada, para el que entiende, que el Olor no es Substancia, (para ser prohibida,) por que aun que sea verdaderamente la substancia de la cosa prohibida, no siendo visible, es como si no fuera; pero el que afirma, que siendo Substancia, se deve hazer cuenta della, por que razon no se inflige pena de *Malkút*, al que come cosa donde

haya olor de cosa prohibida?
 58. *Ha.* Por que en el olor, aun que sea mucho, no puede aver cantidad de una Azeituna, que es lo que deve haver

הן גיפים קטנים הזצאים מהבשר ע"י האש ומתפשטים במקום כוגבל ולא דאו הוצעה. זה לא נעלם מרב ולוי בעלי המהלוקת. לא שלמד ריחא מילתא היא אם הריח יצא מרבר איסור כגון נבלה וכיוצא אסור לאכול המאכל שבלע מאותו הריח. לפי שאין ריח בלי גוף וממשורת. והוא ליה כאילו אוכל ממשו של איסור אף שאין בו מלקות לפי שאין בו שיעור. ולמד ריחא לאו מילתא היא יודה שאין ריח בלי גוף אלא שכיון שהגוף הוא בלתי נראה הוה ליה כאילו לא היה ולפיכך אין כאן צד איסור כשהוא ברעבד:

יד ס' ק"ח
 סעיף א'

נ"א **א"ה** הניחא למד ריחא לאו מילתא היא משום שאע"פ שהריח הוא ממשו של איסור כיון שאינו בעין הול כאילו אינו. אלא למד ריחא מילתא היא ולפי פירושך היינו ממשו של איסור. למה אינו לוקה האוכל מאכל שיש בו ריח נבלה?
 נ"ב **א"ה** מפני שאי אפשר שבריה יהיה בו שיעור כרי ללקוח שהרי אמרו הפילוסופים

הפילוסופים ששיעור כשר כנרגיד
 חרדל יוציא עשן כמט כמה וכמה
 אלפים פעמים כשיעור הנרגיד
 ושיעור נבלה להתחייב מלקות הוא
 כזית :

נ"ט **א'הכ** אני רואה לפי דבריך
 שהיו בקיאים בתכמת

הטבע ועתה הודיעני עד היכן
 ידם תקיפה בליסודיות ?

ס' **א'רה** כל מה שצריך להבנת
 קצת הלכות קודש

החדש וכלאים ועירובין וסוכה שא"א
 להבינם בהחלט כלתי כללי זאת

החכמה אשר בתה נבק עליהם :

ס"א **א'דב** אם היו יודעין הכללים
 בלי מופת אין משם

ראיה לחכמתם לפי שכן יודעין

דבנאים והנגרים ומורדי הארמה :

ס"ב **א'רה** חס ושלוה התחשוב
 שאנשים אשר רוח נם

ירוו צמאת שכלם ככללים בלי
 מופת כדרך טפשים ובעלי מלאכה ?

ס"ג **א'הכ** כבר אמרתי לך פעמים
 רבות שאני מקשה מה

שיוכל

ver para merecer este castigo ; afirmando los Philosophos, que qual quiera porcion de cuerpo capaz de hechar Humo, o Olor, despide de si un volumen de Humo, muchos millones mayor de lo que es el cuerpo de donde procede ; y como la mayor parte deste Humo, o Olor, se disgrega por el Aire, lo que embebe la comida, no puede ser cantidad tan considerable, que haga incurrir en pena al que comiere lo que estuviere inficionado desse Humo, o Olor.

59. *Cuz.* Conozco por lo que alegas, que eran versados en la Philosophia. Muestrame agora, si lo eran tambien en las Matematicas ?

60. *Hu.* Es cierto que lo eran, por lo menos en todo lo necessario a las materias que lo requerian, como el Calendario, y otras, que es imposible comprehenderlas bien, sin principios de Geometria.

61. *Cuz.* Si sabian las Reglas Geometricas sin Demonstration, no se puede desto inferir su Sciencia, por que no

fabiendolas mas que practicamente, las fabrian como las faben tambien los Albañiles, Carpinteros, y Agrimensores.

62. *Hu.* Como señor ? has de imaginar, que hombres Sabios, y Eminentes, han de estinguir la sed de su entendimiento, con reglas sin demonstracion, como Idiotas, y hombres de Oficio ?

63. *Cuz.* Ya te tengo dicho muchas vezes, que yo for-

mo

mo las oposiciones, que pueden hazer los Contrarios, para que se purifique, y brille la verdad de los Sabios; Mas te pido, que digas las Demonstraciones junto con las Proposiciones Geometricas, por que tengo intencion, mandarlas escribir, para beneficio delos Estudiantes.

64. *Ha.* Estoy pronto a hazer lo que me mandas, haviendo yo determinado de explicar las Proposiciones Geometricas trahidas en el primer cap. de Sukah, por la Guemara, Raffy, y Toffafot, por un modo breve, y facil, aun a los que no tienen principios desta hermosa Sciencia.

שיוכלו להקשות המכחישים כרי שתצטרף ותתלבן אמתת הו'ל ועוד אני שואל ממך שתוכיח הכללים במופתי חכמת ההנדסה לפי שרעתי להעלותם על כפר לתועלת התלמידים :

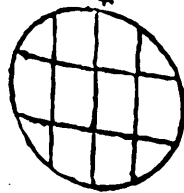
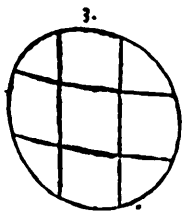
א'הח הנני לעשות ככל אשר צויתני כי כן עלה במחשבתני לפרש כללי ההנדסה של פ'ק דס'כה שנמצאו בנכרא ובר'שי ובתוספות בדרך קצרה וקלה אפילו למי שלא נכנס בחדרי החכמה המפוארה הזאת :

דף ו' סע"ב

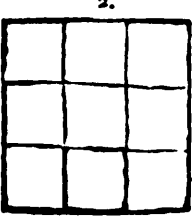
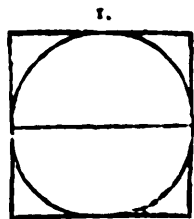
כללי ההנדסה שהביאו התוספות ו'ל בפ'ק דסוכה דף ס' רע"א :

תוספות

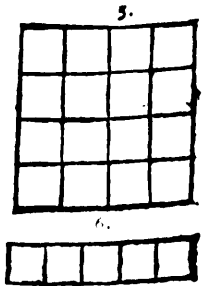
כמה מרובע יתר על פניגול רביעי • אין להוכיח דבר זה מהא דנכלא מרובעת של שלש על

שלש חוט של פתים עשרה יסוב אותה • ונכלא עגולה של ג' חוט של תשע אות יסוב אותה • דכל טיש בו ג' טפחים יש בו רחב טפח כדאמר בשמעתין • דאין מביאין ראיה מחוט ההקף הגדול רביעי אבל רחב המקום • דאנו כנכלא עגולה של ד' על ד' אות ס'ד שאינה מחוקת אלא כנכלא של ג' על ג' מרובעים לפי שהחוט המקיפו הדמו מה? והלא כשתחלק נכלא של ג' על ג' מרובע על ג' רבעות לאורך ונ' רבעות לרוחב לא תמצא דה כי אם ט' אות על אות • ונכלא עגולה של ארבעה על ארבעה על כרחק יש בה י"ב רבעות

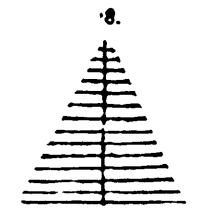
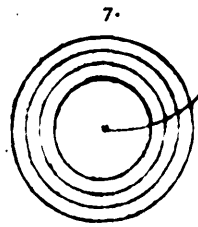

רעשות של אמה על אמה • שהרי אם ריבוע של ארבע על ארבע כשנחלק
 לד' רעשות של רוחב אמה לארכו וכן לרחבו תמצא בו י'ו רעשות של אמה על
 אמה ומרובע אין יתר על השיטל אלא רביעי • נמצאת אמה אומר שהעגולה
 היא י'ב אמה על אמה • אלא ודאי אין ראיה מחוט של הקף כלל • ועוד
 תדע דרעשה של ה' אמות אורך על רוחב אמה חוט של י'ב אמת מקיפה
 וכשהבוא לחלקה לרעשה של אמה על אמה אין בה אלא ה' אמות • והיינו
 כימא לפי שבשאתה מניח חוט בריבוע הולך ומיגר לזווית • וכשאתה מניח

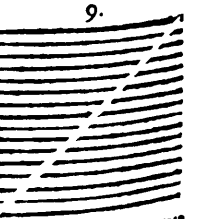

בעגול מרחיב והולך • ואם באנו לביין השבטן דמרובע יתר על השיגול נוכל להוכיח בענין זה •

שחשפה נקודה של משהו ותקיפנה בחוטין הרבה סביבה סיבוב אחר סיבוב
 עד שירחיבו ויגדל הרוחב בעגול טפח על טפח ואמר כך תחתך החוטין
 מן הנקודה ולמטה דהיינו מחזי רוחב השיגול ולמטה ואמר שיחתכו יתפכטו
 כל החוטין ממימין ומשמאל ונמצא כל חוט הולך ומאריך מחבירו משהו יבאין
 ומשהו מכאן עד שאתה מניע לחוט העליון שארכו ג' טפחים שהוא חוט
 החיטין שהוא מסבב טפח על טפח • דכל שיש ברחבו טפח יש בהקפו שלשה
 טפחים • נמצאו החוטין הללו סדורין בענין זה כמיין רעשה רחבה באמצע
 חזי טפח דהיינו כנגד הנקודה ומכאן ומכאן כלה והולכת ונרה עד משהו • ואם
 באת לחזור ולחלוק אותה באמצע דהיינו כנגד הנקודה •

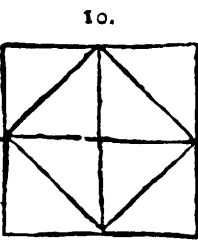
תמצא ב' רעשות שכל א' ארבע טפח ומחנה ומנד
 א' רחבה חזי טפח ומנד א' כלה עד משהו • ותתה נרף חלו שתי
 רעשות ויש הארוך כנגד הקצר תמצא רעשה ארבע טפח ומחנה על רוחב חזי
 טפח • תחלוק אותה לג' רעשות תמצא בה ג' רעשות מחזי טפח על חזי
 טפח • ואילו רעשה מרובעת כל טפח כשהחלקנה שתי וערב תמצא בה ד' רעשות של חזי
 טפח על חזי טפח • הרי לך מרובע יתר על השיגול רביעי :

דיבור שני דף ח' סע"א :

כל אמתא בריבועא אמתא ותרי קוואטי באלכסונוא : אין השבטן מכון ולא דק דאיכא טפי פירתא •

שאל תעשה ריבוע של עשר על עשר • ותחלוק אותו שתי וערב נמצא בתוכו
 ד' ריבועים של ה' על ה' חוזר וחלוק אותן ריבועים לאלכסונום ההולכים
 לגד אמצע של ריבוע גדול תמצא בריבוע הכנימי ב' אמה שהרי הוא חזי
 של מיטן שהרי חלקת הריבועים של ה' על ה' כל אחד לאלכסונו ואם לא
 היה אלא לפי שבטן אמתא והרי חומשי דהיינו ז' על ז' נמצא דאין בו
 חזי של מיטן • דריבוע של ז' על ז' אין בו אלא מ"ט רעשות של אמה
 על אמה ודאי להיות חמישים דהא הוא חזי של עשר על עשר דעולה לך רעשות של אמה על אמה •

דיבור

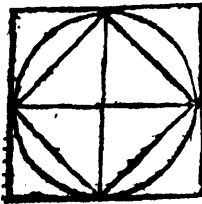
H h

יבוח רביעי

דיבור ג' דף ח' ר'עב :

ריבועא דנפיק מגו עיגולא פלגא • פירש בקונטרס כשאתה מרבע בתוך העיגול אתה נוטל ממנו חצי השיעור הנשאר בו דהיינו תלתא דכולה • הילכך לשם עשרה ריבוע נריך השיגול המקיפו סביב להיות כ"ד ודבר תימא הוא זה מה ענין זה אלל זה • אלל יש לפרש ריבועא דנפיק מגו עיגולא פלגא מרוכזו של עוגל מקויק רחב הריבוע נמלאו וזיות של ריבוע המישיש עד העגול כפליים על רחב הריבוע דקא סבר כל אמתא בריבועא תרי אמות באלכסווא • ותימא היאך טעו במדה ר' יוחנן ודייני דקיסרי דמאחר שלא מדדו הדבר היאך עשו כלל על דבר שאינו • ויש לומר דקבלה בידם לשון זה של ריבועא מיגו עיגולא פלגא והוא אמת לענין המקום ולא לענין אורך החוט המקיף והרוחב דמקום הריבוע שבתוך העיגול מתמעט קמי של ריבוע דכוח תלתא דכוליה עיגול תדע שאם תעשה ריבוע של עשר על עשר והחלקנו שתי תורב ותחזור ותעשה ריבוע פנינים לאלבסוואם של רבועים קטנים כענין שפירשתי לעיל • נמלא ריבוע פנימי חניו של חינוך • ואם תעשה עגל של עשר על עשר בתוך ריבוע החינוך יהא העיגול בין שני

II.

הריבועים זה הוכחו שמרובע יתר על השיגול רביעי • א"כ השיגול יתר על הריבוע הפנימי חניו של פנימי דהיינו תלתא דעיגולא ורביעי של ריבוע החינוך : וקצת תימא דלא נקט ריבועא דנפיק מגו עיגולא דהיינו תלתא מכל השיגול כי הכי דנקט עיגולא דנפיק מיגו ריבועא ריבועא דהיינו ריבועא מכל הריבוע לכך יש לפרש דהכך תרי מילי קיימי דאירי כעין שפירשתי שטעם עוגל בתוך ריבוע וחזר ועשה ריבוע אחר בתוך אותה עיגול ואתא למימר שנתמעט העוגל רביעי של ריבוע החינוך • וריבוע פנימי נתמעט מריבוע חינוך פלגא ורביעי ופלגא קיימי אריבוע חינוך • וא"ת והלא ריבוע של ז' על ז' אם תעשה בו עוגל של ז' על ז' אמות • ותחזור ותעשה בתוך העוגל ריבוע שאלכסוואו ז' כמדת העוגל הוא ליה ריבוע פנימי ה' על ה' לפי חשבון של אמתא ותרי חומשי באלכסווא • ומשכחת לה בריבוע פנימי יתר מחניו של חינוך דים בפנימי כ"ה רשות של אמה על אמה • ובחינוך לא משכחת אלל מ"ט • וי"ל שזה תלמי במה שהוכחנו דחשבון של אמתא ותרי חומשי אינו מכוון דאיכא טפי וא"כ אין בריבוע הפנימי ה' על ה' שאם היה בו ה' על

צורה IO. ה' היה אלכסוואו עולה טפי משבעה :

Nota.

Con ocasion que discurren en la Guernarà en el primer Cap. del Tratado de Sukàb. sobre una Cavaña redonda, quanto deve tener de circunferencia, para que comprehenda un quadrado de 4. cobdos, que deve tener necessariamente, (segun la opinion de un Sabio) traben algunas Proposiciones Geometricas, de las

las quales esplicadas, y paraphraseadas por el incomparable, y eminente Comentarador *Rassy*, y por los muy doctos, y eruditos Autores de los *Tossaphòt*, (son agudissimas reflexiones sobre la *Guemará*) se deduzen otras, por donde se reconoce que nuestros Venerables Maestros, sabian de las *Matematicas*, todo lo necessario (por lo menos) para inteligencia de nuestra Santa Ley.

Adviertase, que estas Reglas Geometricas no las traduzgo del Idioma sagrado, como lo demas de la obra, (aun que en substancia son las mismas, y ensñan lo mismo) por que la materia no lo permite, siendo sobre algunas palabras del *Talmúd*, que traduzidas no fueran de util, ni deleite, al que no es más que versado en él,

כלל א

כל שיש בהקפו ג' טפחים יש בו רוחב טרה. טפח

זה למדו מים של שלמה דכתיב ביה עשר באמה משפתו אל שפתו עגול סביב וקו שלשים באמה יסוב אותו סביב :

הלימודיים כתבו שיש מעט יותר באלכסון העיגול משליש העיגול אבל הזל לא חששו לו מפני מיעוט שיעורו משום דלחומרא לא דקו כדאמרינן בגמרא :

כלל ב

המרובע יתר על העיגול רביעי : טרה. כלל

PROPOSICION I.

El Diametro del Circulo, es *Fig. 1.* un tercio del mismo Circulo.

Esta proposicion pruevan los *Rey. r.* Sabios, del Mar de Selomoh, *7. 23.* del qual narra la divina historia que era redondo, que tenia diez cobdos de borda a borda, y que tenia 30. de circunferencia..

Los Geometras afirman, que el Diametro del Circulo tiene un 22°. mas, lo que fue omitido de los Sabios, tanto por ser inconsiderable, e incomensurable, como por no importar a su proposito.

PROPOSICION. II.

El Quadrado Circunscripto a un Circulo, tiene un quarto mas que el Circulo Inscripto.

NOTA.

La demonstracion desta segunda Proposicion, se deduze de las palabras de *Fig. 1.* *Rassy*. Hay otra tambien de *Tossaphòt*, la qual no me parecio traduzir, por ser laboriosa, y no de mucho util, bastando la de *Rassy*.

PROPOSICION III.

כלל ג.

Fig. 14. La Diagonal del Quadrado, tiene dós quintos mas que el lado del Quadrado.

כל אחת בריבועא אחתא ותרי קומטי באלכסווא: 14. גורס.

PROPOSICION IV.

כלל ד.

Fig. 1. El Circulo Inscripto en un Quadrado, es un quarto menos del Quadrado.

עיגולא דנפיק מגו ריבועא ריבועא: 1. גורס.

PROPOSICION V.

כלל ה.

Fig. II. El Quadrado Inscripto en un Circulo, que tenga otro Quadrado Circunscripto, el Interno tendrà la mitad de la Superficie del Externo.

אם תלייר מרובע בתוך עיגול ותלייר מרובע סביב לעיגול. שטחו של מרובע הפנימי יהיה קטנו של שטח מרובע קיטון: 11. גורס.

65. Cuz. Es necessario esplicar todas estas Proposiciones, por que no haziendolo, son impenetrables.

א'הב צדיך שרתפדש כל העיקרים האלו ואם

66. Ha. Haré lo que me mandas.

לאו יהיו כדברי הספר החתום:

67. Cuz. Alargandote en esplicarlas, me harás un gran gusto, teniendo yo desta Ciencia el conocimiento necesario a Soldado, y a Capitan General.

א'הח כן אעשה כאשר דברת:

68. Ha. Enseña la Segunda Proposicion, que. El Quadrado Circunscripto a un Circulo, tiene un quarto mas que el Circulo Inscripto. Esto se entiende tanto por la Circunferencia, como por la Superficie.

א'הכ הרהב פיך בפירוש עיקרים האלו ויערב שיח שפתותיך לפני כי בקי אני בחכמה המפוארה הזאת כל מה שצריך לאיש מלהמה ולשר צבא בנדרור:

Fig. 1. El Quadrado Circunscripto a un Circulo, tiene un quarto mas que el Circulo Inscripto. Esto se entiende tanto por la Circunferencia, como por la Superficie.

א'הח ככלל הב' הורונו חז' סמ' המרובע יתר על העיגול רביעי: 1. גורס.

היינו בהקף ובשטח: וזה ברור מדברי רש' ז'ל ואוכיח כך: אלכסון

אלכסון העיגול שוה לצלעות
המרובע • העיגול

מחזיק אלכסונו ג' פעמים • במרובע
יש ד' צלעות ששוים לד' אלכסוני
העיגול • אם כן המרובע יתר על
העיגול (שנתוכו) רביע (כין נסקף בן
נשטח) :

חכמי התוספות ז"ל הזהירונו
שלא ללמוד מהעיקר
לעלמא לומר ד"ם צורה פלונית
היא גדולה או קטנה מפלונית
בהקף א"כ היא גדולה או קטנה
ממנה בשטח ג"כ • שזה הכלל הוא
דוקא בעיגול שבתוך המרובע •
אבל לא בעיגול ומרובע דעלמא
נפרדים זה מזה • ומוכיחין זה בנ'
ראיות ?

ראיה א'

- לפי שמרובע שצלעו ג' (ורמת ד"ח) טרה 2.
יש לו י"ב של הקף ואע"פכ
אינו מחזיק בשטחו אלא ט' • עיגול טרה 3.
שאלכסונו

menor que esta, en Circunferencia; Ergo lo ferà tambien
en Superficie; ni viceversa, se deve inferir de la Superficie,
para la Circunferencia.

DEMONSTRACION I.

El Quadrado, cuyo Lado es de tres palmos, tiene 12. palmos *Fig. 2.*
de Circunferencia, y nueve de Superficie. El Circulo, cuyo dia- *Fig. 3.*
metro

DEMONSTRACION.

Deduzida segun Raffy.

El Diametro del Circulo, es
igual a los Lados del Quadrado;
el Circulo Contiene tres vezes
su Diametro; el Quadrado ti-
ene 4. Lados iguales a 4. Dia-
metros del Circulo; ergo que
el Quadrado tiene un quarto
mas, que el Circulo Inscripto,
tanto en Circunferencia, co-
mo en Superficie.

Tossaphòt pruevan lo mis-
mo con otra Demonstracion,
la qual omito por ser laboriosa,
y ser suficiente la de Raffy.

Los dichos Tossaphòt advier-
ten, que esta Proposicion es ef-
pecifica, y aplicable solo al Qua-
drado Circunscripto al Circu-
lo, el qual tiene un quarto mas,
que el Circulo Inscripto tanto
en Circunferencia, como en
Capacidad, o Superficie; no de-
viendose en otras inferir de la
Circunferencia para la Super-
ficie, ni viceversa, diziendo. v.g.
esta Figura es igual, mayor, o

DIALOGO QUARTO

ויסוח רביעי

metro es de tres palmos, tiene 9. de Circunferencia y nueve de Superficie, como el Quadrado, que tiene 12. de Circunferencia. Ergo, no se puede deduzir de la Superficie para la Circunferencia, et viceversa.

שאלכסונו ג' הקפו ט' ושטחו ט'
 כמרובע שהקפו י'ב א"כ אין
 ללמוד מן ההקפה לשטח ולא
 איפכא :

DEMONSTRACION. II.

ראיה ב'

El Quadrado, cuyo lado es de tres palmos, no tiene mas que nueve de Superficie, aun que tiene 12. de Circunferencia; El Circulo, cuyo Diametro es de 4. palmos, tiene 12. de Superficie, y 12. de Circunferencia. Siguese, que aun que sean iguales en Circunferencia, no lo son en Superficie; Ergo, que no se puede inferir de una para otra.

נרס 2. עוד חשוב תראה שמרובע
 שצלעו ג' לא יחזיק אלא ט'
 של שטח אעפ"י שהקפו י'ב
 ועיגול שאלכסונו ר' יש בו י'ב
 של שטח וי"ב של הקפה נמצא
 שצ"ע פ"י ששוין בהקפן אינן שוין
 בשטחן א"כ אין ראיה מההקפה
 לשטח :

DEMONSTRACION III.

ראיה ג'

Un Quadrangulo, o Paralelogramo, que tenga cinco palmos de largo, y uno de ancho, tiene 12. de Circunferencia, y 5. de Superficie. Ergo &c.
 La razon desta variedad es, profiguen Tossaphòt, por que el Circulo es mas capaz del Quadrado, y Quadrangulo, no siendo terminado por Angulos.

נרס 6. ועוד דרצועה של חמש אמות
 אורך על רוחב אמה יש
 לה י"ב של הקפה ושטחה אינו אלא
 חמש : משום שהעיגול יש לו
 ריוח גדול מהמרובע והריבוע
 לפי שאינו הולך ומיצר לזוויות
 כהם :

EXEMPLO.

ראיה

fig. 12. Forma un Quadrado, que tenga de Circunferencia 24. palms, y de Superficie 36. Forma tambien un Quadrangulo, que tenga tambien los mismos 24. palms de Circunferencia, hallarás, que aun que tengan la misma Circunferencia, no por effo tienen la misma Capacidad, conteniendo el Quadrado 36. de Superficie, quando el Quadrangulo no tiene mas de 27. Para hazer pues un Quadrangulo que tenga la misma Capacidad que la Figura 12. es necessario, que tenga 12. palms de Largo, tres de Ancho, y 30. de Circunferencia. Queda pues provado, que no se puede inferir de la Circunferencia para la Superficie, ni viceversa, aun en las Figuras, que son de la misma especie.

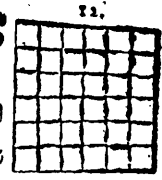
71. Cuz. Passa a explicar la Tercera Proposicion.

14. 72. Ha. Esta enseña, que, La Diagonal de un Quadrado, tiene dos quintos mas, que el Lado del Quadrado.

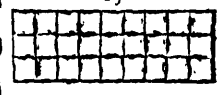
Haziendo un Quadrado, cuyo's lados sea cada uno v. g. de 10. palms, su Diagonal ferà de Catorze.

73. Cuz. Acuerdome, que hay que facar desta Proposicion, una importantissima Dottina.

ציייר מרובע שהקפו כ"ד ושטחו ל"ו
וציייר ריבוע (היינו טארכו יתיר על רחבו) שהקפו ג"כ כ"ד כמרובע

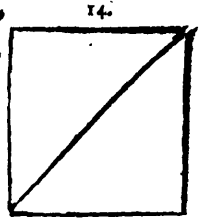
תמצא שאינו מחזיק בשטחו אלא כ"ו וכרי שהריבוע יהזיק ל"ו כמרובע צריך שיהיה ארכו שתיים עשרה ורחבו שלש והקפו שלשים. הרי לך שאין ראיה מההקף לשטח אפילו במין כמינו :

ע"כ א"הב הואל ובאר הכלל השלישי :

ע"כ א"הח היינו כל אחת בריבוע אחת ותרי חומשי באלכסונו : ר"ל

שאם תצייר מרובע דרך משל שצלעו עשר יהיו באלכסונו ארבע עשרה :

ע"כ א"הב זכורני שיש לימודים גדולים בכלל הזה :

ע"ד א"הח

ע"ד א'הח מן העיקר הזור אנו
 למדין לידע שיעור
 אלכסון המרובע ולא זו בלבד אלא
 גם אלכסון הריבוע . ועוד לידע
 האלכסון על ידי הצלעות והצלעות
 על ידי האלכסון :

לידע נלעות המרובע על ידי ידיעת אלכסונו :

משל

יש לך מרובע שאלכסונו י"ד
 זרתות . לידע שיעור צלעו .
 הרבה הי"ד זרתות לחמשה שהן
 חמשיות ויהיו שבעים . חלק
 השבעים לשבעה ותמצא שישנו
 בע' עשרה פעמים . ובכן תאמר
 שמרובע שאלכסונו י"ד . צלעו הוא
 עשרה :

לידע האלכסון ע"י צלע המרובע
 תוסיף לכל זרת זרת של
 הצלע ב' המישיות ותהכר הכל יחד
 ותמצא ג"כ שבעים חמשיות שהן
 י"ד זרתות . והיינו אורך אלכסון
 מרובע שצלעו עשרה :
 לידע האלכסון של הריבוע ע"י נלעיו :

משל א

ריבוע שארכו עשרה ורחבו ה'
 אם תרצה לידע שיעור
 אלכסונו

74. *Ha.* Desta Proposicion se aprende a medir la Diagonal, no solo del Quadrado, mas tambien del Quadrangulo. *Para sacar la Diagonal por el Lado, y el Lado por la Diagonal.*

E X E M P L O .

Para sacar el Lado por la Diagonal.

Supongo un Quadrado, cuya Diagonal, sea 14. palmos; multiplica los 14. por 5. que son quintos, y seran 70. dividelos por 7. y hallaràs, que entra 10. vezes; con que diràs, que un Quadrado cuya Diagonal es 14. su Lado tendrá 10.

Para sacar por el Lado, la Diagonal, añadiràs a cada palmo del lado dos quintos, y fumaràs todo, que tendrán similmemente 70. quintos, que son 14. palmos; Esta pues es la Longitud de una Diagonal, cuyo lado tendrá 10.

La Segunda dotrina enseña *Sacar la Diagonal del Quadrangulo, mediante los Lados.*

E X E M P L O ,

Hay un Quadrangulo, que tiene 10. palmos de largo, y cinco de ancho, quanto tendrá de Diagonal?

Multiplica lo largo 10. por si mismo, que te darà 100. multiplica lo ancho 5. del mismo modo, y te darà 25. suma todo, y seràn 125. busca la Raiz Quadrada de 125, y hallaràs ser 11. con algunos quebrados, de los quales no se haze cuenta, por ser inconsiderables. Digo pues, que la Diagonal deste Quadrangulo tiene 11. palmos de largo.

En esta misma regla, se funda la Proposicion Tercera, donde enseñan los Sabios, que la Diagonal del Quadrado, tiene dos quintos mas, por cada entero del lado.

EXEMPLO

Supongo un Quadrado, que tiene 10. palmos por cada lado; quanto tendrá de Diagonal?

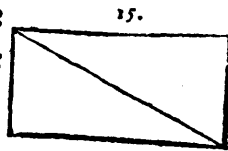
Multiplica lo largo que es 10. por si, y dara 100. multiplica lo ancho, que es 10. tambien, que darà otros 100. quales sumados, son 200. cuya Raiz Quadrada. son 14. y 14. palmos tiene la Diagonal de la Figura 9.

CORO-

שיד הן שרש מרובע של קצו ולא של מאתים אן אנו חוששין לד' העודפים :

מוסף

אלכסון תרבה
ארכו בארכו
ותאמר עשר
פעמים עשר הן

מאה : אח"כ תרבה רחבו ברחבו ותאמר ה' פעמים ה' הן כ"ה : הכר אלו הכ"ה עם הק' והרי לך קכ"ה : בקש שורש המרובע של קכ"ה ותמצא שהוא י"א : וזהו אורך אלכסון של הריבוע : (ויש דרך ג"כ ללמוד מאלכסון הריבוע לצלעיו) ואע"פי שנשארו קצת שיעורים קטנים הנם בטלין במיעוטן וקטנותן :

מזה העיקר עצמו יצא מדה שהורנו חז"ל כל אמתא כריבועא וכו' :

משל ב

מרובע שכל א' מולטיו עשר כמה יחס אלכסונו ? צורה 14.

תרבה ארכו בארכו ותמצא מאה : ותרבה רחבו ברחבו שהן ק' ג"כ והרי לך מאתים : קח שרש מרובע שלהם שהוא י"ד והוא אורך אלכסונו של מרובע של עשר על עשר : ואע"פי שיד הן שרש מרובע של קצו ולא של מאתים אן אנו חוששין לד' העודפים :

מוסף ב

מהו שרש מרובע ומוספר מרובע ?
 שרש מרובע הוא מספר הטולד מרובי
 שני מספרים שוים בשעור וזמין. כגון ה'
 וחמשה אם יתרבו זה בזה יולידו כ"ה • זה המוספר
 כ"ה נקרא מספר מרובע • והחמשה שרש מרובע •
 וכן אם תרבה עשר בעשר יולידו ק' • העשרה
 הוא השרש מרובע • והק' הוא המוספר המרובע :

מוסף ג

כרי לידע שני המרובע תרבה ללעו בללעו •
 והמספר הטולד היינו שנקו :

משל

המרובע שכל אחד מצלעיו טרה 4. הוא עשר תרבה
 צלעו בצלעו ותאמר עשר פעמים
 עשר הרי ק' • וק' הן שמה
 המרובע :
 כרי לידע שמה הריבוע דרך
 משל שארכו עשר ורדבו
 חמש' תרבה ארכו כרחבו ותאמר
 ה' פעמים עשר הרי חמשים דהיינו
 שמהו של ריבוע :
 ע"ה א"הכ

COROLARIO II.

Para perfecta inteligencia de lo dicho en el primer Corolario, y para escusar al Lector el trabajo de buscar en otros Autores, lo que es Raiz Quadrada, y Numero Quadrado, pongo aqui sus Definiciones, y Exemplos, con los quales, podrá qualquiera sacarlos, como tenga algunos pocos principios de Aritmetica.

Raiz Quadrada es, un Numero, que procede de la multiplicacion de dos numeros iguales en Cantidad, y Genero. Como 5. y 5. multiplicados por si mismos, dan 25. Este 25. es el que se llama Numero Quadrado, y el 5. Raiz Quadrada. Affi multiplicando 10. por 10. son 100. Los 10. son la Raiz Quadrada; los 100. el Numero Quadrado.

COROLARIO III.

Para Saber la Capacidad del Quadrado, se deve multiplicar un lado por otro, y el producto, es lo que tiene de Area, Capacidad, o Superficie.

E X E M P L O.

El Quadrado, que tiene 10. palmos por cada lado, multiplico un lado por otro, diciendo 10. vezes 10. son 100. y effos 100. son los que caben en su Superficie.

Para medir un Quadrangulo, que tenga 10. de Largo, y 5. de Ancho, multiplica lo Ancho por lo Largo, diciendo 5. vezes 10. son 50. y tantos son la Capacidad del dicho Quadrangulo.

75. *Cuz.* Pareceme, que todavia queda, que esplicar en la 3^a. Proposicion.

76. *Ha.* Notan Toffaphòt, que lo que dizen los Sabios, que para facar la Diagonal de un Quadrado, se deve añadir dos quintos a cada entero del lado, no es regla exacta, deviendo se añadir algo mas, de lo qual no hizo cuenta la Regla, por ser inconsiderable, y agravar màs en lo que pertenece al Din.

DEMONSTRACION.

Haziendo un Quadrado, que tenga 10. palmos por cada lado, y dividiendolo en 4. partes iguales, por dos lineas que se intersequen en medio, tendrás quatro Quadrados de 5. palmos cada uno. Hecha la Diagonal a todos los 4. barvas formado dos Quarados uno Externo, y otro Interno. Este Interno, deve tener 50. palmos de capacidad, por ser la mitad del Externo; sin embargo segun la Proposicion 3^a. No tiene mas de Diagonal cada uno de los 4. que 7. qual multiplicado por si mismo, darà 49. que es uno menos de la mitad del Externo.

77. *Cuz.* Todavia necessita este Artículo, mas esplicacion.

78. *Ha.* En el Corolario primero dixè, que el Quadrangulo, que tiene 10. de largo, y 5. de ancho, tendrà 11. de Diagonal, que es la Raiz Quadrada de 125. que es la suma de lo Ancho, y Largo del Quadrangulo, despues de multiplicados cada uno de por si. Agora advierto, no ser essa Diagonal exacta, por que 11. es Raiz Quadrada de 121. no de 125. es fuerça pues, que sea algo mas de 11. Lo mismo devo advertir en el Quadrado, (8. 74.) que le supongo de 10. palmos de lado, quales multiplicados como en el Quadrangulo, dan 200. cuya Raiz Quadrada supongo ser 14. Quando en verdad, 14. es Raiz quadrada de 196. no de 200. por donde se vè que todavia quedan quatro,

ע"ה א"הכ נראה לי שעדין יש לך להרחיב ביאור

בכלל השלישי הזה :

ע"ו א"הח כתבו התוספות שמה שאמרו חז"ל כל

אמתא בריבועא אמתא ותרי 14. מרה
הומשי באלכסונא לאו דוקא :

ע"ו א"הכ עדין צריכין אנו לכורעי :

ע"ח א"הח כבר כביאר ועומד כמה שאמרתי בס' ע"ד

בסוף דבור המתחיל ריבוע שארכו י' וכו' וכן במשל שתחתיו שאין אנו

חוששין לד' העורפים בקכ"ה של ריבוע ובמאתים של מרובע

דלחומר לא רק :

ע"ט א"הכ

que sea algo mas de 11. Lo mismo devo advertir en el Quadrado, (8. 74.) que le supongo de 10. palmos de lado, quales multiplicados como en el Quadrangulo, dan 200. cuya Raiz Quadrada supongo ser 14. Quando en verdad, 14. es Raiz quadrada de 196. no de 200. por donde se vè que todavia quedan quatro, cuya

fig. 14.

fig. 14-15.

14. מרה
15.

cuya proporcional porcion se devia añadir a la longitud de la Diagonal, pero como es inconsiderable, y a favor del Din, se omite por nuestros Sabios en la Proposicion, de proposito, no por olvido, o ignorancia, como se dize claro en la Guemará. Esta es la razon por que se halla la diferencia en la Figura que notan Tossaphòt. Fig. 9.

ע"ט א'הב עליך להביא ראיה
שהריבוע הפנימי הוא

הציו של היצון :

ע' א'הח זהו נקל להוכיח שהרי י"ו. נ"ה

נחלק המרובע החיצון
לד' מרובעים קטנים . ואח"כ נחלק
כל מרובע ומרובע קטן לשני
משולשים שכל אחד מהם הציו של
מרובע קטן . נמצא שארבעה
משולשים של מרובע הפנימי
שויים בשטחן לארבעה משולשים
החיצונים . אם כן מרובע הפנימי
הוא הציו של מרובע החיצון
בשטח :

ע"ח א'הכ לאפוקי מאי קאמרת
מלת בשטח ?

ע"ז א'הח לאפוקי הקף דלא .
משום שהקפו של פנימי
מחזיק רוב הקף מרובע החיצון
שהרי הקף החיצון הוא מ' והקף
הפנימי הוא כ"ח כאשר אוכיח בע"ה
בס' ז' :

ע"ג א'הב כל זה מפורש בפרש
היטב . ועתה הו"ל

ופרש הכלל הרביעי :

ע"ד א'הח

79. *Cuz.* Quedate por provar, que el Quadrado Interno, es la mitad del Externo.

80. *Ha.* Esto es muy facil de provarse ; Por que habiendo dividido el Quadrado Externo en 4. Quadrados pequeños, y cada Quadrado destes, en dos Triangulos, cada uno de los quales es la mitad del Quadrado pequeño ; Siguese, que los 4. Triangulos del Quadrado Interno, tienen la misma capacidad, que los 4. del Externo. Ergo &c. Fig. 10.

81. *Cuz.* Que entiendes exceptuar , diziendo , que tiene la mitad de la Superficie ?

82. *Ha.* La Circunferencia ; la qual tiene muy diferente proporcion, conteniendo la del Interno, la mayor parte de la Circunferencia del Externo, siendo la del Externo 42. y la Interna 28. Como mostrare (§, 90.)

83. *Cuz.* Todo lo dicho queda suficientemente explicado ; passa pues a la 4ª. Proposicion.

Fig. 1. 84. *Ha.* Dize, que El *Circulo Inscripto en el Quadrado, es un Quarto menos, que el Quadrado.* Esta Proposicion es consecuencia de la Segunda. Qual queda explicada, y provada (§. 68.)

85. *Cuz.* Passa pues a explicar la Quinta.

86. La 5^a. Proposicion, dize. *El Quadrado inscripto en un Circulo, que tenga otro Quadrado Circunscripto, el Interno tendrà la mitad de la Superficie del Externo.*

Haz un quadrado de 10. palmos, e inscribe en el Quadrado un Circulo, y en el Circulo otro Quadrado, el Quadrado Interno, tendrà la mitad de la Superficie del Externo, mas tendrà otra Proporcion en la Circunferencia. La Superficie del circulo, tendrà mas del Quadrado Interno, lo que importa la mitad del Interno que viene a ser el Tercio del Circulo, y el Quarto del Quadrado Externo.

87. *Cuz.* Es imposible entenderte sin explicacion.

88. *Ha.* Yo me explicarè de forma, que me entiendan.

Suponiendo pues que el Quadrado Externo de 10. palmos, tiene 100. de Superficie, (§. 75.

ע"ד א'הח הכלל הד' עיגולא אנו ריבועא ריבועא . היינו הכלל הב' המרובע יתר על העיגול רביע וכבר נחבאר בסימן ס"ח : א'הב פ"ד פ"ד ר"נ העיקר ההמישי :

פ"ו א'הח ריבועא הנפיק מגו עיגולא (יש בו) פלגא של שטח של מרובע החיצון המקיף את העיגול .

פירוש

פ"ו צ"ח מרובע של עשר על עשר . II. ט"ה

וכתוך המרובע עיגול .
וכתוך העיגול מרובע . יהיה המרובע הפנימי חציו של חיצון כשטח . ושטחו של עיגול יהיה עודף על המרובע הפנימי חציו של פנימי דהיינו שלישו של עיגול שהוא רביע של מרובע החיצון :
פ"ו א'הב ע"ד עכשיו חרתה חידה ועתה הוא א'ל ומשול : משל :

פ"ו א'הח אני אפרש באופן שאפילו נער קטן . יבין :

והנה הצעתי שהמרובע החיצון הוא עשר על עשר . א"כ שטרו הוא ק' כמו שהוכחתי (ס' ע"ד מוסף ג')

מוסף ג') העיגול שכתוכו שטחו ע"ה
 המרובע הפנימי שבתוך העיגול
 שטחו חמשים כאשר הוכחתו (נסי' פ')
 והרי לך פתרון החידה • שהרי
 כיון שהפנימי שטחו חמשים •
 והעיגול שטחו ע"ה • נמצא
 שהעיגול יש לו כ"ה יותר מרובע
 הפנימי דהוה ליה שליש העיגול
 וחציו של פנימי שהוא רביע
 מרובע החיצון ששטחו כאה :

פ"ט **א"ה** עדין יש לך להוכיח שני
 דברים • הראשון שהעיגול
 מחזיק ע"ה • ב' הערך שיש בהקף
 בין מרובע למרובע ובין שניהם
 לעיגול :

מוסף

ג' **א"ה** ככל הודיתך את סודך הישר
 לידע שטח המרובע שכתבו
 בארכו והרביע שכתבו יתר על רחבו (סימן ע"ד
 מוסף ג') ועתה הנני סולק להודיעך שטח
 העיגול • אמנם קודם זה נריך לראות הערך שיש
 בהקף נרית II בין המרובעים ובין עיגול
 לעיגול • ואומר •

שהמרובע כחיתון הקפו מ' מפני שהוא' על י'
 הכפנימי הקפו כ"ה' לכל ללע הפני
 שללעותיו הם אלכסוני מרובעים של ה' על ה' כמ"ה
 (סי' פ') עתה אבוא אל העיגול אשר הקפו ל'
 רביעי

siete por cada lado, por ser sus lados
 Diagonales de Quadrados, cuyos la-
 dos constan cada uno de 5. palmos,
 como se provò (§. 80.) Queda pues
 el Circulo comprehendido entre los
 dos Quadrados, qual afirmo tener
 30. palmos de circunferencia.

(§. 74. Corol. 3º.) el Circulo
 tiene 75. el Quadrado Interno
 tiene 50. (§. 81.) Con que consta
 lo que tengo dicho, a saber.
 El Interno tiene 50. el circulo
 75. Viene pues a tener 25.
 mas del Interno, que es un
 tercio del Circulo, y la mitad
 del Interno; Los mismos 25.
 fon el quarto de la superficie
 del Externo. Con que queda
 esplicada la Proposicion.

89. *Cuz.* Dos puntos te quedan
 todavia que provar, para
 entera inteligencia de la Mate-
 ria; Primero, que el Circulo
 sea capaz de 75. palmos; lo se-
 gundo manifestar, las Proporcio-
 nes de las Circunferencias de
 las Figuras.

COROLARIO.

90. *Ha.* *Ha.* *Ha.* *Ha.* *Ha.* *Ha.* *Ha.* *Ha.*
 Haviendo ya explicado
 el modo de hallar las Areas, Superfi-
 cies, o Capacidades de Quadrados,
 y Quadrangulos (§. 74. Corolar.
 3º.) quedame mostrar el modo de
 medir las Superficies de Circulos.
 Para saber pues la Area del
 Circulo de la Fig. II, (que ser-
 virà de norte para todos Circulos)
 deve se primero buscar las Circun-
 ferencias de todas sus tres Figuras.

Digo pues, que el Quadrado
 Externo tiene de Circunferencia
 40. por que cada lado tiene 10. El
 Interno tiene de Circunferencia 28.
 Diagonales de Quadrados, cuyos la-
 dos constan cada uno de 5. palmos,
 como se provò (§. 80.) Queda pues
 el Circulo comprehendido entre los
 dos Quadrados, qual afirmo tener
 30. palmos de circunferencia.

DEMONSTRACION.

El Diametro del Circulo es igual al lado del Quadrado Externo, el qual por lo supuesto tiene 10. palmos de Longitud; El Circulo contiene tres vezes su Diametro; Ergo que el Circulo comprehendido entre los dos Quadrados, tiene 30. palmos de Circunferencia.

91. *Cuz.* Esta Demonstracion es irrefragable. Deves agora provar la Superficie del Circulo, que afirmaste ser de palmos 75.

92. *Ha.* Devese tomar la mitad del Diametro del Circulo, que son 5. multiplicarlo por la mitad de la Circunferencia, que son 15. y produzirá 75. que es la Superficie del Circulo.

93. *Cuz.* Es necessario provarlo Mathematicamente.

DEMONSTRACION.

94. *Ha.* La mitad del Diametro del Circulo, tiene 5. palmos; la mitad de la Circunferencia 15. con que tienes la mitad de un Quadrangulo, o Paralelogramo, que tiene 5. palmos de Ancho, y 15. de Largo; perficionalo, con el otro medio Diametro, y medio Circulo. Busca agora la Superficie deste Quadrangulo, (§. 74.) y hallarás, tener el Circulo de Superficie, palmos 75.

95. *Cuz.*

ראיה

אלכסון העיגול שוה לצלע המריבע החיצון אשר כפי מה שהצעת מחזיק עשר זרתות. העיגול מחזיק האלכסון של עצמו שלש פעמים. אם כן הקף העיגול שכן שני המרובעים הוא שלשים זרתות:

א'הב זוהי ראיה שאין להרהר עליה. ועתה עליך המלאכה לגמור ולהורות ששטח העיגול הוא ע"ה כמו שאמרת:

א'הח קח חצי אלכסונו של העיגול שהוא חמש. ותרבה אותו בחצי הקפו שהוא ט'ו. ויעלו לע"ה שהם שטח העיגול: **א'הכ** צריך שתחזיק דברך במופת הנדסי:

ראיה

א'הח חצי אלכסון העיגול הוא חמש והצי הקף העיגול ט'ו. והרי לך חצי ריבוע שארכו ט'ו ורחבו חמש. חבר אותו עם חצי האלכסון וחצי ההקף הנשארים. והנה לך ריבוע שלם. ותוציא שטחו כאשר הראית (סימן ע"ד. מוסף ג') ותמצא שהוא ע"ה:

ג'ס א'הכ

נ"ה **א'הב** כל מה שפירשת עד
הנרה בגמרא ברש"י
ובתוספות הם כללי ההנרכה ישרים
ואמתיים • ונראה מהם שהיו
בקיאים בה כל הצריך להבנת
תורתנו הקדושה כמו שאמרת
בתחלה :

נ"ו **א'הח** מה שהבאתי אינו
לא אחת מני אף ממה
שהיה לי להביא בדיני כלאים
ועירובין ומדות בית המקדש • אלא
שאני מלקט אלא שנים שלשה
גרגרים בראש אמיר להורות
למכתישים רוב בקיאותם ודיעתם
בחכמה הזאת • אשר אחר תורת
משה היא פאר ונזר החכמות
האנושיות • מפני שהיא מיוסדת
על אדני הניסיון ולא על ההשערה
או סברה בלבד • והנה עד עתה
לא הודעתי מה שהיו בקיאין בה
אלא במה שצריך להבנת התורה •
אבל עכשיו אביא ג"כ כללים שהיו
יודעים ממנה לאהבת וחשק
הידיעה :

א'יתא בירושלמי מסכת סוטה פ"ה הל"ב
שהמלכות שם מס כבר
על ריש גלותא דהיינו שיתן לו
חדר מרובע של מ' על מ' אמרה
מלא חח

diessen un Aposento de 40.

95. *Cuz.* Todo lo que tienes explicado de la Guemará, Raffy, y Tossaphòt, son Reglas de Geometria solidas, y verdaderas, y bien se reconoce por ellas, que eran Verdados en esta Sciencia todo lo que les era necesario, para inteligencia de nuestra Santa Ley, como tienes dicho.

96. *Ha.* Lo que truxe no es mas, que una minima parte de lo que podia traher, en lo que toca a mezclas de Semillas, y Arboles, y de las medidas del Templo, haviendo yo trahido este poco, para mostrar a los Contrarios, la grande Practica, y conocimiento que tenían desta Sciencia, la qual despues de la Ley de Moseh, es el Timbre, y Corona de las Ciencias humanas ; por que se funda sobre Experiencia, y no es Conjectural, y Opinativa como las demás. Pero haviendo mostrado hasta agora, que lo que sabian era para inteligencia de nuestra Santa Ley, agora mostrarè que sabian otras cosas dirigidas al amor, y defeo de saber, sin relacion a la Ley.

Narrase en el Talmùd Ierusalmi, que haviendo un Rey impuesto Tiranicamente a los Judios de Babilonia, que le Cobdos Quadrados lleno de Trigo,

Trigo; Recurrieron a Rab Hunà; aconsejóles, que pidiesen, se les concediese pagarlo en dós vezes, y que cada vez le dieffen un aposento de 20. Cobdos Quadrados, y con esso ahorrarian la mitad.

La razon es, por que haziendo un Quadrado de 40. Cobdos por cada lado, comprehenderà v. g. 1600. hanegas de trigo. Formando un Quadrado de una linea de 20. no comprehenderà mas que un quarto del Quadrado grande, y formando otro comprehenderán entre los dos, la mitad del grande, que son 800. hanegas; por que el Quadrado grande, tiene 40. de Largo, y 40. de Ancho, y los dos Quadrados pequeños juntándolos, formarán un Quadrangulo Largo 40. y Ancho 20. Desto se forma la siguiente:

PROPOSICION.

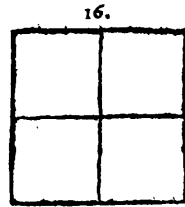
Sacando de un Quadrado la mitad de la Anchura, de forma que quede reduzido a Quadrangulo, o Paralelogramo, este Quadrangulo no tendrá mas que la mitad de la Superficie del Quadrado.

97. Cuz. Esto es infalible,

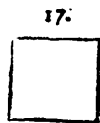
98. Ha. Narran los mismos, Caña, con la qual mirava dos

מלא חטים. וא"ל רב הונא שפקש מהמלך שיתן החטים בב' פעמים חדר של כ' על כ' בכל פעם ובכן ירווח ההצי. והטעם הוא שאם

תעשה מרובע של מ' על מ' יחזיק ר"מ אר"ף ות"ר כורים של חטים. קח קו של כ'

ועשה כמנו מרובע תמצא שאינו מחזיק לא רביע של מרובע הגדול. וכשתעשה

אחר כמוהו לא יחזיקו פין שניהם אלא הציז של מרובע הגדול. דהיינו ת"ת כורים מפני שהמרובע הגדול ארכו מ' ורחבו מ' וכשתחבר שני מרובעים הקטנים יחד יולידו ריבוע שארכו מ' ורחבו כ' והכלל היוצא מזה הוא

אם תוליד ממרובע חצי רגלו חסר ריבוע. איך כריבוע אלא חצי שטחו של מרובע.

א"ה ב' זהו רבד שלא יפול בו ספק

א"ה א"ה כ"מ פ"ד דף ט"ג ע"ב
 איתא בעירובין ° שפופרת היחלו לר"ג שהיה מביט וצופה בה אלפים אמה ביבשה וכנגדם אלפים בים. הרוצה לידע

que Raban Gamliel tenia una mil passos en tierra, o mar; y affi

לידע כמה עומקו של גיא כפיא
 שפופרת ומביט בה וידע כמה
 עומקו של גיא ופירשי זל
 טפופרת קנה סלול ופסחא חרף אין טוכין בו
 למרחק ופסחא קנה טוכין בו יתגר ויתר טפופרת
 של ר"ב מטוקנת למדת נפיית אלפים אמה או בים או
 ביבשה : ומביט בה ביבשה . ומתחד כמה אמת הוא
 יכול לנפות בה . ואח"כ ילך על ספת הגיא ויבנה
 בה לעומקו ויתרחק לאחריו עד שיבטון שנתקום
 שכלת עומקו של גיא סס כלה נפיית הטפופרת סאס
 יתרחק עוד מעט לא יראה את קרקעית הגיא וידע
 שעומקו של גיא והרחקתו שנתרחק מטפתו הו כמות
 נפיית הטפופרת :

נ"ט אהב שמעתי אומרים
 שהקדמונים היו
 משתמשין בשפופרת הזאת לראות
 איזה מוגדל או ארמון או מבצר
 בעיון דק . כרי שלא יתערבב
 הראות כמותשים אחרים חוץ
 מהמבוקש . ועוד היום רחוצה
 להסתכל איזה ציור ברקדוק לוקה
 טבלא שבה נקב קטן ודואה הציור
 על ידי הנקב נאפן שנראה לו
 בולט אע"פ שאינו אלא שטחי .
 אבל לא שמעתי ולא ידעתי
 שתשמש למדוד המרחקים :
ק' אדהת נראה לי שאשה רבך
 רחוקה מאד מרבליס
 שמשתמשים בהם היום המהנדסים
 כלים מכלים שונים : העיקר והיסוד
 שלהם

assi dizen, que el que quisiere
 saber quanto tiene de hondo
 un valle, tome una Caña co-
 mo la de Raban Gamliel ; El
 modo de servirse era, saber
 primero hasta donde podia ver
 con ella, luego iva a la borda
 de un valle hasta ver el fondo,
 y ivasse retirando atrás, hasta
 que no viesse mas el fondo del
 valle ; con que colegia, que el
 valle tenia dos mil cobdos de
 profundidad.

99. *Cuz.* Oí dezir, que los
 Antiguos se servian desta Ca-
 ña, para mirar alguna Torre,
 Castillo, o Palacio exactamen-
 te, teniendo con esso la vista
 toda atenta al Objecto, que mi-
 ravan, sin confundirse con o-
 tros, que la divirtiesen del. Y
 todavia oy, el que quiere mi-
 rar una pintura con exactitud,
 tiene una Tabla con un peque-
 ño abujero, por el qual mira la
 pintura, de forma, que se le re-
 presenta como si fuera de bul-
 to ; pero jamàs oí, ni supe, que
 sirviessse, de medir distancias.

100. *Ha.* Juzgo que esta
 Caña, no era muy diferente de
 los Instrumentos, de que se fir-
 ven oy los Geometras, para
 medir distancias, por que aun
 que tengan de diferentes fuer-
 tes, todos se fundan sobre el
 Triangulo

למדוד המרחקים . שאע"פ שהם

Triangulo, de cuyo genero era la Caña de Raban Gamliel, formandose del Hombre con el Suelo, un Angulo Recto; Del Ojo que mira por la Caña, sale un Rayo Visual, el qual forma la Hipotenusa, o lado mayor del Triangulo. Puede ser tambien, que concurriese alguna otra circunstancia omitida por la Guemará. Pero sea como fuere, es cierto que era Instrumento Mathematico.

101. *Cuz.* Assi creo, yo tambien.

102. *Ha.* Mas hablan tambien de la Scioterica, (*Sciencia de la Sombra*) diziendo, que el que quiere saber quanto es la altura de un Arbol de Palma, mida la altura de Si mismo, y de su Sombra, y despues mida la Sombra del Arbol, y vea lo que difiere de la Sombra de su Cuerpo, y por alli juzgará para el Arbol. v. g. Como, si el hombre fuere alto tres codos, y no tuviere de Sombra mas que dos, midiendo la Sombra de la Palma, hará, que el Arbol es un tercio mas, que la Sombra.

NOTA.

Midiendose la Sombra tres horas despues de salir el Sol, o tres horas despues del medio dia, que es despues de haver subido 45. grados en nuestro Emispherio, o despues de passar los ballará la Sombra igual al Cuerpo.

שלהם הוא המשולש ושופופרת של רג גם היא ממינו שהרי האדם עם הקרקע מציירין זווית נצבת ומהעין שמביט בקנה יוצא קו אחד המצייר צלע הגדול של המשולש ואפשר שהיה שם איזה תנאי אחר שלא נכתב בספר ומכל מקום בודאי שזהו כלי ההנדסה :

ק"ג אהכ כך נראה לי גם כן :

ק"ג אהח עוד אמרו שם הרוצה לדע כמה גבהו של דקל מורד קומתו וצלו וצל קומתו וידע כמה גבהו של דקל פירוש ימדוד קומתו וצלו של אדם ואהכ ימדוד צלו של דקל וממה שצלו של אדם הוא פחות או יותר מקומתו יהיו לקומתו של דקל כגון אם האדם גבוה ג' אמות וצלו אינו אלא שתים כשימדוד צל הדקל ידע שהדקל הוא שלישי גדול מצלו :

כלל

אם תמדוד כלל ג' שעות אחר זריחת השמש דהיינו שכבר עלה מ"ה מעלות יצ

ג' שעות אחר הנכרים תמצא כלל שיה לנו הוי"ל :

ק"ג אהכ
mismos 45. de nuestro Meridiano,

ק"ג **א'הב** ראיתי שהדין עמך
 ודלא כמו שהייתי
 הושב עד עכשיו שחז'ל היו מואסין
 בחכמות הצוניות :

ק"ד **א'הח** ולמה היה להם למאוס
 בחכמות כשאין בהם
 דבר נגד הש"ת ותורתו ?

ק"ה **א'הב** אפשר לומר שמאסו
 אותן מפני הפילוסופים
 שלא ידעו את ה' ולא עבדוהו :

ק"ו **א'הח** הניחא בדברים הנוגעים
 לש"ת דהיינו הבורא

אבל כמה שנוגע לבריה מה
 איכפת לן שיאמרו מה שירצו כל
 זמן שאינן אומרים דבר לא נגד
 תורה שבכתב ולא נגד תורה שבעל
 פה משום דהוה ליה כמתרפא מן
 הנכרי שהחולה שואל ממנו מה
 שצריך לרפואת חליו . אבל לא
 ישאל לו ידיעת ה' ואופן עבודתו
 כי יודע כי לא נסה באלה :

ק"ז **א'הב** זהו דרך ישר אשר לא
 יבשל בה הירא את
 דבר ה' :

ק"ח **א'הח** יש מהפילוסופים
 סיברים שהמוכנים

חיים ובעלי שכל ובינה כמונו
 וזוהי סברת הרמ"ם ז"ל שכתב
 כל הככבים והגלגלים כולן בעלי כח חיים
 והשכל הם והם קיים ועומדים ומכירין את מי שחומר
 וסיה

103. *Cuz.* Veo que tienes razon, y que no es como entendia hasta agora, que los Sabios tenian aduersion a las Ciencias Humanas.

104. *Ha.* Por que havian de tenerles aduersion, no habiendo enellas cosa contra Dios, ni contra su Ley ?

105. *Cuz.* Pudierase dezir, que las aborrecian, por los Philosophos sus Autores, que no conocian a Dios, ni lo servian.

106. *Ha.* Effeno tuviera lugar, si ellos tratassen del Criador, pero tratando de la Criatura, que importa, que digan lo que quisieren, como no sea contra la Ley Escrita, o Mental, siendo esto lo mismo, que el que se cura con un Medico Gentil, a quien el Enfermo consultará lo que hà menester para remedio de su Enfermedad, pero no el conocimiento de Dios, ni el modo de su Culto, por que sabe, que no es verfado en effo.

107. *Cuz.* Este es un camino derecho, donde no puede tropezar, el que teme a Dios.

108. *Ha.* Hay algunos Philosophos que entienden, que los Astros son Vivos, y Racionales como nos; Assi lo afirma R. Moseh de Egipto, por que dize. *Todas las Estrellas, y Espheras son Animadas, Discursivas, Inteligentes, y Vivientes,*
 y como

ה' יסודי
 תורה פ"ג פ'

y comocen a Dios, y cada una segun su grandeza, y dignidad, lo alaba, y glorifica como los Angeles. Otros que son la mayor parte, entienden al opuesto, que son Inanimadas como la tierra, mar &c. Dime pues Señor, te suplico? si huvieren dos Judios, uno, que crea que las Estrellas son Animadas, y otro que las crea Inanimadas, qual de los dos será Herege, o Epicureo?

109. *Cuz.* Si alguna destas dos opiniones, fuera contra los Articulos de nuestra Santa Ley, llamaria yo al que la figuiesse Herege; pero no siendo ninguna dellas contra la Ley de Dios, por que hê de imponer a mi proximo un nombre afrentoso, sin razon?

110. *Ha.* Desde que Dios crió el mundo, hasta cerca de este nuestro Siglo, todos creyeron, que los Seis Planetas son Cuerpos Opacos, que reciben la luz del Sol, que es el Septimo, y el mayor dellos. Los Philosophos Modernos afirman, que son Tierras, y que esta Tierra donde habitamos, es uno de los Planetas; por que suponen en su Sistema, que el Sol queda en medio de todos los Planetas, imobil, como Rey en Trono; que los Seis andan al rededor del; que hay en los dichos Planetas, Montes,

והיה העולם כל א' וז' לפי גדלו ולפי מעלתו
מטבחים ומספרים ליוגים כמו החלזקים
ויש אחרים והם הרוב שסוברים
להפך שהם גופים מתים כארץ
ובים וכו' אמור נא לי אדוני
המלך אם יש שני בני ישראל א'
מאמין שהטובים חיים ואחד
שהם מתים מי משניהם מין
או אפיקורוס?

ק"ט **אדב** אם א' משתי הסברות
היתה נגד עיקרי
תורתנו הקדושה אזי הייתי קרא
למחזיק בה מין או אפיקורוס
אמנם כיון שאין נה דבר נגד
תורת ה' למה אכנה שם רע
להברי הנם?

ק' **ארה** מיום נרוא אלהים
אדם וער קרוב לזמננו
כל יושבי תבל ושוכני ארץ האמינו
שהששה כוכבי לכת הם גופים
חשוכים שמקבלים האור מהשמש
שהוא אחד מהם והגדול שבהם
ועתה האחרונים המציאו שהם
ארצות ושהארץ אשר אנו
עשבים בה היא אחת מהן מפני
שסוברים שהשמש כאמצע בלי
תנועה כמלך במסכו והששה
מקיפים סביבו ושיש שם הרים
ונבעות ונאיות ובקעות וימים
ונהרות

Cueftas, Valles, Vegas, Mares,
Rios,

ונהרות וקור והום וקיץ וחורף ויום
 ולילה לא ישבותו ויש בני אדם
 ושאר בעלי חיים ושהארמה תעבד
 וזרעו ויקצדו ויאכלו וישתו ויולידו
 וימתו כמונו . ואם אדם ימאן
 בסבדא הקדומת ויאמין בזאת
 תחזיקדו לבין או אפיקודס?
 ק"י **א'הכ** הלילה לי מעשות
 זאת :

ק"י **א'הח** למה? והלא כל דברי
 הפילוסופים מינות
 ואפיקודוסות ?

ק"י **א'הכ** דברך סותרין זה את
 זה שהרי הכרתת
 שספרים חיצונים שאסרו חז"ל
 אינן ספרי הפילוסופים ועוד
 חדאיתני שהמקובלים מביאין סיוע
 לדבריהם מהפילוסופים . (סימן א')
 (ונ')

ק"י **א'הח** לא הדרי בי
 מקמייתא . אלא
 שאמרתי כך לראות מה בפך גם
 אתה . אבל באמת יפה דנת לפי
 שאינו נגר תורת מרעה שיאמין
 האיש הישראלי שהכוכבים הם
 עולמות מיושבים :

קט"ו **א'הכ** כך הוא אבל זה הכל
 ודעין רוח . בי מי
 עלה שמים וירד לידע ולהודיע לבני
 אדם כדברים האלה ?

ק"י א'הח

Rios, Frio, Calor, Verano,
 Invierno, Dia y Noche ; Que
 viven enellas Hombres, y Ani-
 males ; que cultivan la tierra ;
 que siembran, siegan, comen,
 beben, engendran, y mueren
 como nós ; Si un hombre pues
 negare la primera opinion, y
 figuiere esta, lo tuvieras por
 Herege?

111. *Cuz.* Dios me livre
 de tal hazer:

112. *Ha.* Por que causa?
 Siendo todo lo que dizen los
 Philosophos, Heregias, y A-
 theismo?

113. *Cuz.* Tus palavras se
 contradizen ; haviendo tu pro-
 vado (§: 1, y 2.) que los Libros
 Externos prohibidos por nues-
 tros Sabios, no son los de Phi-
 losophia, y mostrado, que los
 Cabalistas, se favorecen de la
 Autoridad de Philosophos.

114. *Ha.* No me retracto
 de lo que tengo dicho, mas lo
 hize para descubrir tu opinion ;
 Pero en verdad, que es muy
 acertado lo que tienes dicho,
 por que no es contra la Ley de
 Mofeh creer, que los Astros
 sean Mundos Poblados.

115. *Cuz.* Affi es. Pero
 esta opinion es vana, y quime-
 rica, no haviendo nadie subi-
 do al Cielo, y baxado, a ver,
 y manifestar a los hombres,
 estas cosas.

116. *Ha.*

116. *Ha.* Deves reparar, Señor, que tu Reyno, queda muy distante de la Europa, Madre, y Archivo de las Sciencias, y si oyeras las razones que alegan sus Doctos, puede ser que figuieras su opinion, y queriendo oír, te representaré la fuerza deste Sistema, y puede ser, que lo halles a tu gusto.

117. *Cuz.* Dimela, que te oirè.

118. *Ha.* Donde tiene su residencia el Cerebro?

119. *Cuz.* A que fin preguntas lo que saben los Niños? su residencia es en la Cabeça, que es el Vientre Superior.

120. *Ha.* Donde moran el Pulmon, y el Coraçon?

121. *Cuz.* Tambien destes es notorio, que estàn colocados en el Pecho, que es el Vientre medio.

122. *Ha.* Donde posan el Hgado, el Baço, y los Intestinos?

123. *Cuz.* Enel Vientre Inferior del Cuerpo.

124. *Ha.* Quien divide entre unos a otros?

125. *Cuz.* El Diaphragma divide el Vientre medio, donde estàn los Instrumentos de la Respiracion, del Vientre inferior, donde residen los Instrumentos del Alimento, y Digestion.

126. *Ha.*

ובין מדור התחתון אשר בו כלי המזון ק"ו א'הת

ק"ו א'הת דע מדוני המלך שמלכותך רחוק מאד ממדינת איברופה אשר היא אם ואוצר החכמות ואילו שמעת טענות חכמיה אפשר שתחזיק בסברתם ואם תרצה לשמוע אערוך לפניך טענת סברא זו ואולי תיטב בעיניך :

ק"ו א'הב הבינני ואשמעה דברך :

ק"ו א'הה היכן הוא מושב המוח?

ק"ט א'הכ ולמה תשאלני זה? והלא אפילו נער בן

יומו יודע שמושבו בראש שהוא המדור העליון כי שם ביתו :

ק"כ א'הה והריארה והלב איה מקום דירתם?

ק"כ"א א'הכ גם זה ידוע לכל שמושכם בחזה דהיינו

במדור האמצעי :

ק"כ"ב א'הה והכבר והטחול וקרבים ובני מעים היכן הם?

ק"כ"ג א'הכ במדור התחתון של הגוף :

ק"כ"ד א'הה ומי מפריד בין אלו לאלו?

ק"כ"ה א'הכ חצר או טרפס הכבר הוא מפריד בין מדור

האמצעי אשר בו כלי הנשימה והעיכול :

קל"ו **א'הח** הרואה אתה שהם
נתונים כסדר הזה

בגופך ובגופי ובגופי כל הנצבים
עלינו ובגופי כל בני אדם?

קל"ז **א'הכ** כך הוא בודאי בלי
ספק :

קל"ח **א'הח** ודילמא יש אדם
שמותו בחוה : וכברו

בראש : ולכו בכרס ?

קל"ט **א'הכ** אי אפשר לומר כן
שהרי בעלי מלאכת

הניתוח מנתחים בכל יום ובלות
בני אדם ורואין שטרם יצרתם

אחת ושויין בצורת והנחת איברים
הפנימיים כשם ששויין בצורת והנחת

החיצונים :

קל"י **א'הח** הארץ אשר אנחנו
יושבים עליה היא

כוכב : וכה ימים ונהרות והרים
ובקעות ובעלי חיים מרכרים

ושאינם מרכרים וד' תקופות השנה
למה לא ימצא כזה בשאר כוכבי

לכח שהם כוכבים כמוה ?

קל"א **א'הכ** מעולם לא חשבת
ששענות התוכנים

האחרונים הן מיוסדות על עמודי
הכבדא :

קל"ב **א'הח** ודאי שמתקבלות
הסכרא אבל אין אנו

יכולים להחזיק במנוח הזה במה
שהוא

126. *Ha.* Juzgas que están colocados por esta misma orden, en tu Cuerpo, en el Mio, en los de los Circunstantes, y en todos los otros hombres?

127. *Cuz.* Infaliblemente, sin duda.

128. *Ha.* No puede ser que haya algun hombre, que tenga el Cerebro en el Pecho? el Hígado en la Cabeça? y el Coraçon en el Estomago?

129. *Cuz.* No. Por que los Anatomistas, están quotidianamente dissecando Cadaveres Humanos, y ven que todos son formados de un mismo modo, siendo todos uniformes en la Forma, y Sitio de los Miembros Internos, como lo son en los Externos.

130. *Ha.* Si la Tierra pues habitada por nós, es Estrella, y tiene Mares, Rios, Montes, Valles, Animales Racionales, e Irracionales, y 4. Sazones en el Año; por que no havrà lo mismo en los mas Planetas, que son Estrellas como ella?

131. *Cuz.* Jamàs imaginè, que las razones de los Astronomos Modernos, fuesen tan bien fundadas en discurso.

132. *Ha.* Es cierto que son muy adequadas a la razon; Pero no nos es permitido seguir esse Sistema, en la Circun-

of. 10.
2.

fancia de negar el Movimiento del Sol, leyendose, que Yehosuah dixo al Sol que. *Parasse en Guibhon.* y afirma, que *se parò en la mitad del Cielo, y que no se apressurò a ponerse, como un Dia entero;* Por donde consta que tambien èl, anda como los de màs Planetas; Y aun que los Autores deste Sistema, se tormentan para resolver esta dificultad, no fallieron con su intento, siendo su respuesta insuficiente, y assi no se puede admitir entre nos, la Inmovilidad del Sol.

133. *Cuz.* Como resuelven esta objeccion?

134. *Ha.* Dizen que el Prophetas hablò assi, *ad captum Vulgi,* para que el Vulgo lo entendiesse; suponiendo los Idiotas, que el Sol camina, sin tener conocimiento del Movimiento de la Tierra.

135. *Cuz.* Esta respuesta no satisface; por donde convingo contigo, en que se deve reprovar este Sistema, en lo que toca a la Inmovilidad del Sol. Pero deseo saber, si crees, como dizen, que las Estrellas son Mundos Poblados?

136. *Ha.* Mucho me gusta esta opinion, venerando yo el Axioma de nuestros Maestros, donde nos enseñan, que hallandose un fruto, hechese la cascara, y gozese lo que tiene de Comestible; Con esta Politica

שרוא מבטל תגעת השמש רביהושע כתיב שמש בנבעון דום וכתוב ויעמוד השמש בחצי השמים ולא אץ לבוא כיום תמים הרי שסובב והולך כשאר סובבי לכת ואעפי שבעלי הכנרת הזאת נתחבש לתרץ הקושיא לדיק יגע כי אין תשובתם מספקת ולכן נטשתיה ונרשתיה מהסתפח בנחלת ה'?

קל"ג אהב אמר הודיעני תוכן תשובתם?

קל"ד אהח אמרו שהנביא אמר שמש בנבעון דום מפני המון העם דס"ל שהשמש מהלך ואיני יודע תועת הארץ:

קל"ה אהב אין ממש בתשובה זו ובכן הנה אנכי עמך שהמונת הזה פגול הוא לא ירצה כמה שאומר שהשמש קבוע בלי תועת אבל האמה נפשי לדעת התאמין כמה שאמר שהכוכבים הם עולמות מיושבים?

קל"ו אהח דעתי נוחה כזה מאד

כי אני שותה בצמא את דברי חז"ל שלמדנו רבי מאיר אגוז מצא תוכו אכל קליפתו זרק וכן

וכן ראוי לנו לעשות בספרות חכמי
האומות שכל מה שהוא מנגד
לתורתנו הקדושה והתמימה
בין שנכתב בין שבעל פה · שקץ
תשקצנו ותעב ותעבנו כי חרם
הוא · אבל מה שאינו נגד דבריה
ולא נגד פירושה הרשות ביד כל
איש ישראל להאמין או למאן ט
לפי שכלו · ובכן כיון שאין שטן
ואין פגע רע להאמין שכל הזכוכים
בין המהלכים בין הקבועים בגלגל
השמיני הם עולמות אשר בהם מכל
בעלי חיים בצדקתה החוקתית ולא
ארפה · ואפשר שלזה כזע רז"ל
כשכתבו בסוף מסכת עוקצין עתיד
הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק
ש"י עולמות :

קל"ז אהב אין מדברי רז"ל ראיה
מספקת כי שמת

כונתם על עולמות רוחניים :

קל"ח אהח לכן טענתי בלשון שמת
ולא בלשון ברי :

קל"ט אהב כך מוטל על איש
הירא את דבר ה'

כמוך :

ק"י אהח זכרתי ימים מקדם
אשר ראיתי בימי

חרפי בס' המליץ דברים נוטים אל
הסגרא הזאת :

יבוא נא דבר החסם וכברנין :

קל"א אהח

L 1 2

nos devemos governar en las
opiniones de los Esfraños, ad-
virtiendo, que todo lo que re-
pugna a nuestra Santa, y Per-
fecta Ley Escrita, o Mental,
devemos rejeftar, reprovar,
y abominar como Anathema,
pero no siendo contra ella, ni
contra su esplicacion, puede el
hijo de Israel admitir, o rehu-
far segun su Capacidad. No
haviendo pues obstaculo en
creer, que todos los Astros Er-
rantes, y Fixos del Firmamen-
to, sean Mundos Habitados por
Vivientes, figo esta opinion,
por ser inocente; y puede ser,
que esto mismo entendian los
Sabios, haviendo dicho, que
Dios ha de hazer gozar a cada
Justo 310. Mundos.

137. *Cuz.* Esta prueba no
es demonstrativa, pudiendose
entender, que hablan mififica-
mente de mundos espirituales.

138. *Ha.* Por esso propuse en
termino possible, no cierto.

139. *Cuz.* Affi es obligacion
del que teme a Dios, como tu.

140. *Ha.* Acuerdome haver
leido en mi mocedad en el Ora-
dor Hebraico, llamado *Badrassi*
unas palavras que parece
inclinan a este Sistema.

141. *Cuz.* Dilas que lo esti-
maré en mucho.

142. *Ha.*

ק"י אהב

142. *Ha.* Hablando este Sabio con su incomparable elegancia, sobre los Cuerpos Celestes, dize en Substancia.

Que no se puede persuadir, que Dios haya criado Cuerpos tan Preciosos, Nobles, e Incorruptibles, solamente para servir a los Sublunares, que son Inanimados, Viles, y Corruptibles; que no imagina, que un agente Sabio, hiziera Instrumentos de un inenso dispendio de muchos, y muchos miles Escudos para hazer una Aguja de Hierro; que lo que cree es, que de la influencia, que les viene incessablemente de Dios, lo mejor se alimentan dello, dexando las sobras a los Inferiores.

143. *Cuz.* Este Sabio Orador no dize nada, para nuestro Proposito.

144. *Ha.* Al opuesto, Señor, habla con mucho fundamento, afirmando no poder persuadirse que el Criador Bendito, haya criado Cuerpos, mas nobles, y mayores muchos miles de vezes, que la Tierra, sin otro fin, que de alumbrarla con sus Moradores; y más precisamente (le obliga a creer lo mismo) el ponderar un inenso numero de Estrellas Fixas en el Firmamento, quales ni tienen otra Relación, ni Influencia en la Tierra, mas que mostrar la inensidad del Poder,

קט"ג א'הח נשא משלו על הגרמים השמימיים ויאמר

ואף גם זאת זכות טביעם בנצחם סיקרה נתנם בחילוף מנבים ומלאכים הפכים מחייבי פעלים בשפלים בנאחת גופים שונתים כמים ונתנית הכנות לקבל נרות להשיב מחלבם המתנבים ממתרמוי • לא שלבך נוצרו לעבוד יתורים אובדים שהמה נכבדים מהם וגבוהים עליהם • חלילה ליוגרים להכניע היקר לוולל והעומד לאונד • ולא יחשב פועל חכם שיכין כלים עשרת אלפים בכר כסף לעשות חמט ברזל אחד : אבל בראש בתכונה בתכונה לא ידעה בלתו • אשר דרך סבובם ולכתם לעשות מלאכתם • הוחן להם תן הטוב שיטור רחב ידים ביד אלטהים הטובה אשר בן ישר וישבעו ויתירו כצבר ה' ייוקס להם יצב הספע ראשונה לתתם יתכים ראשונה בתלכות וכל המלאכה נחמה ונחם העליונה ארנה • והכל וננים תמים בנותר :

קט"ג א'הכ החכם המליץ הוזה אינו אומר כלום לענינו :

קט"ד א'הח אודכא ודיון הם העיקר שהכל תלוי

בו מפני שאין השכל סובל שהבורא יתברך ויתעלה שמו ברא ויצר גופים גדולים ויקרים מהארץ אלף אלפי אלפים פעמים להאיר לנרות עליה ברבר : ובפרט מספר עצום ומרוא של כוכבים התלויים בגלגל השמיני אשר אין להם יחס ולא שפע בארץ אלא להורות לבני אדם עוצם

rifmos del Firmamento influyen mediante su Luz, a este Mundo sublunar, asseñtando, que cada Estrella del Firmamento es un Sol, que Alumbra, y Calienta un Mundo que tiene debaxo de si, qual es invisible, por la enorme, e imensa distancia, en que está de nós, y que la poca Luz que gozamos della, es totalmente inconsiderable para esta nuestra Tierra. Y puede ser, que este Sabio Retorico no tuviesse noticia desto, y por esso no lo escribió; pero es infalible que entiende, que sirven para alguna accion grande, incognita a nos.

145. *Cuz.* Esta opinion es muy conforme a la razon.

146. *Ha.* Aristoteles con sus sequaces, juzga, que los Cometas se forman de Exhalaciones Calientes, Secas, y Uctuofas, que se inflaman de los Rayos del Sol, o del Fuego, que cae de su Elemento, que reside debaxo de la Esphera de la Luna, en la Region sublimé del Aire, donde se mantiene aquella Estrella, todo el tiempo que la Tierra la fomenta con Exhalaciones, y quando va faltando, se va dissipando, hasta desvanecerse de todo.

Pero los Modernos tienen otra opinion muy diversa, por que

הגלגל השמיני משפיעים על ידי אורם אל כל יושבי תכל. והעלו שזוכבי הגלגל הוא וכסיליהם כל אחד מהם הוא שמש המאיר ומתמם לעולם שתחתיו אשר אינו נראה לנו מרוב ריחוקו ממנו ושהאור המועט היוצא לו מהם אינו לא לעזר ולא להועיל לארץ הלזו אשר אנו יושבים בה. ואפשר שהחכם המליך לא ידע מזה מאומה ולכן לא העלהו על ספר. אבל בודאי שהוא חושב שיש להם איזה תועלת גדול אשר נעלם ממנו :

קמ"ט **א"ה** לפי דעתי זוהי סברה נכונה ומתקבלת אלא

השכל :

קמ"י **א"ה** הנה ארס'טו וסיעתו חושבים שהזוכבים

הנביים נעשים ונוצרים מקיטורים חמים יבשים ושמינים אשר מתלהבים מנצוצי השמש המבים בהם או מלהבות האש היוורדים מיסודו העומר תחת גלגל הירח זה נעשה בחלק היותר גבור. מהאור אשר הזוכב תלוי ועומר כל זמן שעולה לו מזן מהארץ וכשהקיטורים הולכים ומתמעטים מתנונה והולך עד כלותו והיה לאין :

רוח אחרת היתה עם **אמנם** האחרונים שהם חושבים שגלגל

שגלגל השמיני כולו אויר זך ורך
 ובהיד וספיד"י ושם תלויים כל
 הכוכבים בין שגלויים לנו ובין
 שאינן גלויים לנו • ושהכוכב הזנב"י
 נברא עם שאר הבריות כששת ימי
 בראשית • אך יש לו גלגל פרטי
 אשר בו מתעלה כעברה רומו
 ומתעלה ממנו ואינו נראה אלא
 לסוף שנים אשר עדין לא נודעו
 מספרם ובהגיע תור זמנו יורד והולך
 אל שפל רומו ומתקרב אל הארץ
 באופן שיראה וימצא מכל יושבי
 חלד • ומביאין ראייה לסברתם זאת
 ממה שהתוכנים מדרו במליהם
 ומצאו שלפעמים הוא גבוה מהלבנה
 מנוגה מכוכב ומהחמה • ועתה הגע
 עצמך שיש בין בני עמנו שני אנשים
 אחד הושב שהכוכב הזנב"י נעשה
 מקיפור הארץ כארסו • והאחר
 שהוא כוכב נברא מאת הש"ת
 כשברא את העולם • מי משניהם
 תחזיק למין?

קמ"א **א"ה**ב אין זו שאלת איש
 נבון וחכם כמון •
 יען שחובת כל איש אשר בשם
 ישראל יכונה להאמין שהק"ב
 ברא הבל מהאין המוחלט והצמוד
 ביכלתו הבלתי בעל תכלית
 ודוקא בתחלת הבריאה כגון שמים
 וארץ

que suponen, que el Firmamento consta de cierto Ayre, puro, delgado, claro, y diaphano, que llaman *Ether*, y que alli están todas las Estrellas que llamamos Fixas, visibles, e invisibles; Que el Cometa fue criado con las demás Estrellas quando Dios criò el Mundo; que tiene una peculiar Esphera, en la qual a vezes sube al Apogeo, por donde se nos oculta, y no parece hasta despues de Años, cuyo numero ignoramos; que en llegando su tiempo baxa al Perigeo, apareciendo a nuestra vista. Pruevan su opinion por los Astronomos, que por sus instrumentos hallaron, que a vezes està mas alto que la Luna, Venus, Mercurio, y Sol. Supongamos pues, que uno crea que el Cometa se forme de Exhalaciones Terrestres, como Aristoteles; y otro entienda, que es una Estrella criada con el Mundo; qual destes dos juzgaràs Herege?

147. *Cuz.* Esta question no es de hombre Sabio, y entendido, como eres; por que la obligacion del hijo de Israel es creer, que Dios Bendito criò todo de nada con su Infinita Potencia. Esto se deve entender por el principio de la Criacion, como Cielos, y Tierra,

ra, Luz &c. por que passado el principio, en los mismos primeros Seis dias, aun que la Ley se firve del Verbo *Criar*, es hazer algo de algo; Como ^{0.1.27.} dize. *Y criò Dios al Hombre con su imagen*, y adelante dize. *Y formò el Señor al Hombre, polvo de la Tierra*. Nuestros Sabios afirman, que los Quadrupedos fueron criados de la Tierra, las Aves del Cielo, los Pescados del Agua. Todos estos se criaron en los primeros Seis dias, y dizen sin embargo, que fueron algo de algo. *Aliquid de aliquo*. Todo el anhelo de los Philosophos pues no es mas que inquirir, y saber, que materia toma Dios para hazer v. g. Relampagos, Truenos Lluvia, Nieve, Pedrisco &c. Siendo pues assi, por que he de llamar Herege al que creyere, que Dios se firve desta materia, o de aquella, o si el Cometa se forma de Exhalaciones Terrestres, o fue criado con las otras Estrellas?

148. *Ha. Bendito .A. Dios de Israel*, que además de haver-te coronado con el Real Diadema, te concedió tambien la Corona de la Sciencia, puesto que todo tu discurso es con razon, y discrecion, de forma que ni hay que añadirle, ni quitarle. Advierte pues, que

וארץ ואור וכו' אבל אח"כ ואפילו
 בששת ימי בראשית אע"פ שנאמר
 כהם ברא היינו יש מיש שנא' ויברא
 אלהים את האדם בצלמו וכתוב
 וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן
 האדמה ו אחז"ל שהבהמה נבראת
 מן היבשה ולפיכך הכשרה בשני
 סימנין . עופות מן הרקק ולפיכך
 הכשרן בסימן א' דגים מן המים
 לפיכך הכשרן בלא כלום . וכל אלו
 נבראו בששת ימי בראשית ואמרו
 שהיו יש מיש . ועכשיו כל מגמת
 הפילוסופים אינה אלא לבקש ולידע
 מאיזה חומר לוקח הק"ב לעשות
 ד"מ ברקים ורעמים ומטר ושלג
 וברד וכו' וכיון שכן למה אקרא
 בשם מין למי שיאמין שהק"ב
 משתמש פמין חומר זה או ממין
 חומר אחר או אם הכוכב הזנבי
 נעשה מקיטור הארץ או נברא עם
 יתר הסבכים ?

בראשית ה'

ס"ב

קמ"ט **א'הה** ברוך ה' אלהי
 ישראל אשר הוסיף
 על שכסימי המלכות אשר חנן לך
 הודו ושכסימי חכמה כי כל דבר
 אינן אלא בשכל ובינה עליהם אין
 להוסיף ומהם אין לגרוע . ודע כי
 כל השאלות שהקדמתי אינן אלא
 להוכיח

todas las questiones que propuse,

להוכיח מה שהוכחת ולאמת מה
 שטענת אבל אתה אדוני המלך
 החכם בדקות עיוןך ונבהירות
 וזכות שכלך • עוד אני מדבר ואתה
 שמעת ועליך נאמר • ישמע חכם
 ויוסף לקח :

קמ"ט **א'הכ** לזכות שכלך וליושר
 כברתך נאוה תהלה :
 והנה כבר למדתנו רבינו איך ראוי
 להתנהג לאיש אשר תורת אלהיו
 בקרבו בכברות הפילוסופים למען
 לא ימערדו אשוריו (מ' ק"ט) באמונת
 תורתנו הקדושה • אמנם אשאלך
 והודיעני מה יתרון לחכמי ישראל
 על הפילוסופים כיון שהללו חכמים
 והללו חכמים מה נשתנו אלו מאלו ?
 ק"י **א'הח** יש יתרון לחז"ל על
 הפילוסופים כיתרון

האור מן החשך :
 קנ"ד **א'הכ** ובמה יודע אפוא
 היתרון הזה ?
 קנ"ה **א'הח** אלולי יראתי להיות
 עליך למשא הייתי
 מאריך בענין הזה למען יודע כי
 נכוחה דברתי :

קנ"ו **א'הכ** האריך כל הצריך או
 כל מה שתדע כי
 אמרי נועם דברך מתוקים מצד
 דבש :

קנ"ז **א'הח** אמצא חן בעיניך אדוני כי נהמתני • ובכן אומר ראשונה דרך
 כלל

puse, eran solo para ratificar lo que tienes alegado ; Pero Tu, Sabio Rey, con lo penetrante de tu perspicacia, y con lo claro de tu juicio, comprehendes lo que voy a dezir antes de haverlo pronunciado ; con que por ti se puede dezir lo que dize Selomoh, *Oye el Sabio, y añade Doctrina.* Provar. i. 5.

149. *Cuz.* El aplauso deve-se a tu entendimiento, y discurso. Haviendonos pues Tu enseñado, como se deve gobernar el Judio en las opiniones de los Philosophos, para no faltar a la creencia de nuestra Santa Ley. Quierote agora preguntar, en que prevalecen los Sabios ? Y que diferencia hay de unos a otros ?

150. *Ha.* Sobrepujan tanto nuestros Sabios, a los Philosophos, como la Luz, a la Escuridad.

151. *Cuz.* Como constará ?

152. *Ha.* Sino recelára de causarte molestia, me alargára en este articulo, haziendo constar, ser cierto lo que tengo dicho.

153. *Cuz.* Alargate todo lo necessario, y todo lo que quifieres, por que gusto mucho de tu discurso.

154. *Ha.* Te doy muchas gracias Señor, por el animo que me has dado. Digo pues primero en general, que el

Objeto

Objecto del Philosopho es lo Verdadero, y lo Falso, y lo Bueno, y lo Malo ; y este mismo es el Objecto del Sabio Israelita.

155. *Cuz.* Buelvo pues a instar, en que difieren uno de otro?

156. *Ha.* Agora lo verás. La intencion del Philosopho, es faber lo Verdadero, y lo Falso, para dexar este, y seguir aquel ; como tambien, faber lo Bueno, y lo Malo, para elegir aquel, y aborrecer este ; y la misma intencion llevan, y el mismo Objecto tienen, los Sabios de Israel. Pero la Verdad que buscan nuestros Sabios, es una Verdad clara, y pura, por que es palabra de Dios, donde no hay recelo de Falsedad ; Assi tambien el Bien que buscan, es un Bien que no tiene mezcla, ni atomo de Mal ; como dize el Psalmista. *Apartate de Mal, y haz Bien.* Y enel Deuteronomio dize. *Y escogirás en las Vidas, para que vivas tu, y tu semen.* Queriendo dezir ; escogiendo tu la Vida, sabe que vivirás, y si escogieres el Bien, no te sucederá ningun Mal, por que *el que quiere purificarse, Dios lo ayuda.* Y guardando los Preceptos de Dios está cierto, que gozará el Mundo futuro. Mas al Philosopho le puede suceder, que confuma sus dias, y años en vanidades, y chimeras, sin

כלל . כי מנמת הפילוסוף לידע האמת והשקר והטוב והרע . וזהו עצמה מנמת החכם הישראלי :

קני' א'הב אשוב ואשאל מה נשתנו אלו מאלו ?

קני' אהח עתה תראה . כונת הפילוסוף לידע האמת

והשקר כרי לידבק אל האמת ולברוח מן השקר . וכן כונתו לידע הטוב והרע כדי לבחור בטוב ולמאוס ברע . וכן חכמי ישראל הקדושים כונתם ומנמתם זה וזה :

אמנם האמת המבוקשת מחכמינו היא אמת זכה וברורה אמרת ה' צרופה אשר אין בה חשש שקר וכן הטוב המבוקש הוא טוב אשר לא נמצא בו לא עירוב ולא שמץ

רע . כרתיב סור מרע ועשה טוב . וכתיב ° ובהרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך . כלומר אם תבחר בחיים רע שתחיה . ואם תבחר בטוב לא יקרך רע משום

שהבא לישחרר מסייעין אותו מן השמים . וכשישמור מצות ה' וחקיו ומשפטיו מובטח לו שהשני כל מה שהיה לו להשיג וידע בודאי שהוא בן העולם הבא . אבל הפילוסוף

אפשר שיכל בהבל ימיו ושנותיו בבהלה ויעלה חרס בידו שאין בו מועיל .

alcançar cosa de provecho ; Por

הכלים ל' דברים ל'

Psal. 34
5.
Cap. 30.
9.

כועל • כי מי עלה שמים וירד
להודיעו דרך משל אם הכוכבים
הם ארצות מזשבות מכני אדם
ושאר בעלי חיים ואם יש בהם
צמחים וימים ונהרות והרים
ובקעות • או מי בא עד נכבי ים
וירד לעמקי תהום לירע מה
בחשוכא ?

קנ"א אהב דברי פי חכם
חן :

קנ"ב אהה חן אמר שטנתם
לבחור בטוב ולכאוס

ברע • אבל תעו מדרך המצב ונשו
ממנו כי לא הכירוהו לפי שהשם
שהטוב הוא הטוב המדומה והמצוי
להם מדות כפי אשר עלה ברעתם
ויקראו להן פדות טובות ולמחזיק
בהן קראו איש טוב ונברא רב • סוף
הם אמרו שאות מדמדות הטובות
היא מאוס בעיניו ובחור בעוני ולכן
מפארים ומשבחים לדיאוג'ניש
ציני'קו אשר בית דירתו היתה חמת
גדולה שכיסויה בא' מראשיה להגן
עליו מקור' והזרף ובהם הקיץ כדי
שלא יזקוהו • והיה שואל צדקה
לעובדים ולשבים • והיה לו קערה
לשתות בה ולפי שפעם א' ראה ישי
מלקק בידו אל פיו השליך וקערה •
ופיר' וסוף אחר הרה עני מדולדל
והמלך נתן לו כסף ורחב הרבה
להצילו

Por que quien subió al Cielo,
y baxò a dezirle, si los Astros
son Tierras Pobladas de Ani-
males Racionales, e Irraciona-
les, y si tienen Yervas, Mares,
y Rios, Montes, y Valles?
o quien entrò en las Olas del
Mar, y baxò a los Abifmos,
para saber lo que hay en
aquellos lugubres parages?

157. *Cuz.* Dizes muy bien.

158. *Ha.* Es verdad, que
la intencion que llevan, es de
elegir el Bien, y detestar el
Mal; pero estàn desviados del
buen camino, y apartados del,
por que no lo conocen; juz-
gando ellos por bien la Mora-
lidad, la qual inventan segun
su discurso, y llaman Morali-
dad buena, y al que la professa,
llaman Bueno, y Grande hom-
bre. Como v. g. afirman, ser
accion Moral, y Buena, abor-
recer la Riqueza, y professar
Pobreza; y por esso alaban a
Diogenes Cinico, el qual te-
nia por Casa, una Pipa gran-
de con un fondo, para que lo
defendiesse el Invierno del Frio
y el Verano del Calor, y pedia li-
mosna a los que ivan, y venian;
tenia una escudilla, para beber,
y por que viò uno que llevaba
el agua a la boca con la mano,
hecho la escudilla. Otro Phi-
losopho pobre, diòle el Rey
una considerable suma de
M m 2   dinero,

dinero, para que passasse comodamente; El Dia siguiente temprano fue al Rey diciendole, toma tu dinero, Señor, que no lo quiero; El Rey admirado preguntóle como despreciava su presente? Respondiole el Philosopho; Señor, desde que estoy en el mundo hasta oy, vivi quieto, y fofsegado, por que jamás fui codicioso, acomodandome siempre con lo necessario, lo qual me bastava, y sobrava, y todo mi anhelo fue siempre el penetrar la Sciencia de la Naturaleza, que es extremada; pero desde Ayer que tuve el dinero, estoy defvanecido, y cogitabundo, discurriendo, que he de hazer dél, si lo emplearé en negocio, o en tierras, o si lo depositaré en mano de un hombre de bien, para que me suficiente? Estos cuydados me han quitado el sueño, y agitado el animo de forma, que no tengo fofiego, ni reposo, y assi no puedo sufrir este genero de vida, nuevo totalmente para mi; te buelvo pues tu dinero, para bolverme a mi amada Pobreza. Este es en verdad un enorme absurdo, por que el Rey Selomoh, por quien

atesta

ופתי ובער שהרי שלמרה המלך אשר

להצילו ממצוקות העוני וישכם
בבקר ויקח בידו את הכסף ויבוא
לפני המלך ויאמר לו הנה לך
בכסף אשר נתת לי קח לך כי
אינני חפץ בו ויתמה המלך ויאמר
לו מה זאת עשית לי למה בעטת
במנחתי אשר נתתי לך? וישב
הפילוסוף את המלך דבר לאמר
אדוני מיום היותי על האדמה עד
היום הזה ישבתי במנוחות שאננות
ובמשכנות מבטחים כי מעולם לא
הייתי להוט אחר הממון ולעולם
נסתפקתי בהכרחי והיה די לי
וחותר וכל תאותי היתה בחכמת
הטבע לדרוש ולחקור ענייניו
ומעשיו כי רבו אמנם אתמול אחר
אשר לקחתי את פרשת הכסף
סעיפי עצבוני וילכו אחרי ההבל
ויהבלו לחשוב מה אעשה מהכסף
אם אקנה ממנו סחורה להשתכר או
אם טוב לי להפקידו ביד אדם נאמן
או אקנה ממנו קרקע ויהי טרף
בביתי ותדרד שנת מעיני ולבבי
כים נגרש כי סבבוהו גלי המחשבות
ועברוהו המון הטרדורת ותתפעם
רוחי פוסח על שתי הסעיפים
ולכן לא אוכל ללכת באלה כי לא
נסיתי ובכן הכסף נתון לך ואני
בעניותי החוקתי ולא ארפה

ובאמת שאין אלו אלא דברי כסיל

אשר עליו נאמר ° ויחכם מכל חכמים א' ד'
האדם וכל דבריו ברוח הקדש ° שא
מאת הש"ת ° רש ועושר אל תתן
לי הטריפני לחם חקי ° זוהי
באמת ובתמים שאלת חכם שאם
אין לו מה יאכל צריך שכל היום
ידרוף אחר מזונותיו ולא ישאר לו
אפילו מלא שעה לפנות מחשבתו
לעיון ואז תורה מה תהא עליה?
והק"ב' הבטיחנו ° אם בחקתי
תלכו וגו' ונתנה הארץ יכולה וגו' °
ובקללות הגזים ולא התן ארצכם
את יכולה ° נמצא שהקב"ה מעניש
על ידי העניות ומי הוא זה ערב את
לבו לומר שהעניות מדה טובה
ושלכן ראוי לדרוף אחריה והלא
אינו אלא עונש וצריך לברוח ממנה
כברוח מן החרב מן הרעב ומן
הדבר ? אלא ודאי שאין ממש
בדברים הללו ° והפילוסופים אינם
יודעים להבחין בין טוב לרע שהרי
אמר הש"ת ° ראה נתתי לפניך
היום את החיים ואת הטוב את
המות ואת הרע ° ופירש מהו חיים
וטוב ° לאהבה את ה' אלהיך ללכת
בדרכיו ולשמור מצותיו וחקתיו
ומשפטיו והיית ורביית וברכך ה'
אלהיך וגו' ואם יפנה לבבך ולא
תשמע וגו' הנרתי לסם היום
אבר

atesta la Prophecia, que fue el
mas Sabio de todos los hombres.
Y que todo lo que hablò fue
con Espiritu Divino, pide a
Dios, que *No le dè Pobreza, ni
Riqueza, mas solo lo necessario.*
Esta peticion es real, y ver-
daderamente de Sabio, por
que no teniendo que comer,
es fuerça que emplee todo el
dia en buscar el sustento, con
que no le quedará tiempo de
meditar, y es fuerça pierda su
Ley. Dios nos promete que
*Observando sus Preceptos, la Tier-
ra produzirà sus frutos.* Y en
las maldiciones nos amenaza,
que, *No produzirà.* Siguese
pues, que Dios, dà la Pobreza
por castigo ; quien havra pues
que se atreva a dezir que es
Bien, que se deve buscar,
quando no es sino Pena, que se
deve evitar, como se evita la
espada, la hambre, y la peste ;
es fuerça pues dezir, que no
lleva fundamento, y que los
Philosophos no saben distinguir
de Bien a Mal, por que Dios
dize, *Vè di delante de ti oy, a
la vida, y al bien, a la muerte y
al mal.* Y esplica lo que es
Vida, y Bien. *Para amar a .A.
tu Dios, para andar en sus cami-
nos, y para guardar sus fueros, y
sus juizios, y vivirás, y multi-
plicaràs, y te bendezirà. A tu*

Rey. 1.
4-31.

Prover:
30. 8.

Levit. 16.
3.

Ibid. vers.
20.

Deut. 30.
15.

Dios &c. Y si se bolviere tu coraçon, y no oyeres &c. Denuncio
a vos

a vds oy, que perder os perdereis, no alargareis dias sobre la Tierra &c.

Segun estos Textos, la Definicion del Bien es servir a Dios; la Definicion del Mal, es apartarse de servirlo.

159. *Cuz.* Y si un hombre expone su vida, para santificar el nombre de Dios, en lo mejor de sus dias, donde está el bien de este? donde lo largo de sus dias?

160. *Ha.* Bienaventurado del, y de su estado, mi alma esté con la fuya, mi espíritu con el fuyo. Puede haver Señor, mayor alegría, ni mayor bien, que morir por santificar el nombre de Dios bendito?

161. *Cuz.* Algunos Philosophos tambien sufrieron muerte violenta con gusto, y corage; que ventaja pues les llevan los nuestrros?

162. *Ha.* Es verdad que algunos Philosophos Estoicos, sufrieron muertes atroces con animo; como uno, que lo pizavan en un mortero, por orden del Rey, y dezia, puedes pizar la carne, y los guessos, si, mas no el Anima. Esto hazia para que dixessen, que era insensibile, y que sufría la muerte sin passion. Juzgas Señor, que este Philosopho que murió desta manera, tendrá

אבך תאבדון לא תאריכון ימים על האדמה ונ' לפי זה גדר הטוב הוא עבור אלהים וגדר הרע הוא סור מעבודתו :

קט' אהב ואם אדם מוסר נפשו למות על קידוש ה' בחצי ימיו היכן טובתו של זה והיכן אריכות ימיו של זה?

ק"ס אהה אשריו ואשרי חלקו בסורו תבוא נפשי

ובקהלו יחד כבודי . ובי יש טוב גדול או יש שמחה גדולה מזו למות על קדושת שם הש"ת?

קס"א אהב והלא קצת פילוסופים מתו מיתה משונה

בלב שמח ונפש הפצה ומה יתרון לזה מזה?

קס"ב אהה אמת ויציב שקצת פילוסופים מכרת

השמו איקוש מתו בלב שמח כגון אחר מהם שדכו אותו במדוכה במצות המלך והוא היה אומר : אתם דכין בשר וגידין ועצמות אבל אי אתם יכולין לדרך הנפש חיה כדי שיאמרו שהיתה לו נפש רחבה ושהיה סובל המיתה בלי עצבון . הנראה בעיניך שזוה הפילוסוף שמת כך . הוא בן העולם הבא?

קס"ג א'הכ

parte en la Gloria?

קס"ג **אֱהִיב** חס ושלום כיון שלא ידע את ה' ולא עברו:

קס"ד **אֱהִיח** בוא וראה מה נשתנה הקדוש המזכר נפשו

על קידוש ה' כי הוא מבוזה ה"י הע"הו לעבוד את ה' בכל נפשו אע"פ שנוטל את נפשו ממנו ואע"פ שסובל ייסורין קשים במיתתו הוא סובלם בשמחה ובטוב לבב כמו שעשו רבי עקיבא ורבי חנינא בן תרדיון וכמו שעשו אבותינו ועושים עוד היום אחינו כשרנו בספרד ובפורטוגאל כי יודע כי מלכד שנמחלו לו כל עונותיו תשאר נפשו מקדשת כחשמלים ואראלים ותתענג לעד ולעולמי עולמים בתכלית הטוב והשמחה אשר עליו נאמר מה רב טובך אשר צפנת ליריאיך. הלזה תקרא רע ומות או טוב וחיים?

תהלים ל"א

קס"ה **אֱהִיב** רואה אני את דבריך שאין לקרוא רע לרע

עובר אשר אחריו טוב נצחי. ובכן אין להשוות הפילוסוף עם הקדוש הזה שעליו נכון לומר הזורעים כדמעה ברנה יקצורו:

סס קכ"ז

קס"ו **אֱהִיח** כיון שהפילוסוף אינו יודע להבחין בין טוב לרע

163. *Cuz.* Como la ha de tener, si jamás conoció a Dios, ni jamás lo firvió?

164. *Ha.* Repara pues la ventaja que lleva el Santo, que se entrega a la muerte para fantificar a Dios; por que este, desprecia la vida deste Mundo, para servir a Dios con toda su Alma, aun que se la está quitando; y aun que padece tormentos atroces en la muerte, los sufre con alegría, y buen coraçon; como hizieron R. Haquibà, y R. Hananià hijo de Teradiòn, y como hizieron nuestros Padres, y hazen oy nuestros Hermanos, y Parientes en España, y Portugal, por que sabe, que a demás de quedar expiado de todos sus pecados, queda su Alma fantificada como Angeles, y Serafines, y que gozará perpetuamente del infinito bien, y regozijo, por quien dize David. *Quanto Grande tu Bien, que tienes reservado para tus Temientes!* Psal. 31. 20.

Devese pues este llamar Mal, y Muerte, o Bien, y Vida?

165. *Cuz.* Dizes bien, que no se deve llamar Mal, a un Mal transitorio, a quien sigue un Bien perpetuo. No se deve pues comparar el Philospho, con este Santo, por quien se puede dezir. *Los que siem-* Ibid. 126. 6.

bran con Lagrima, con Cantar segarán.

166. *Ha.* Siendo que el Philospho no sabe distinguir de Bien

DIALOGO QUARTO

ויבוח רביעי

Bien a Mal, no farà por con-
sequencia huir el Mal, y elegir
el Bien.

167. *Cuz.* Es fuerça dezir
affi ; Pero en lo Verdadero, y
Falso, devemos confessar, que
son Sapientissimos, haviendo
manifestado lo misterioso, y
recondito de la Naturaleza ;
de forma que no hay para ellos
cosa oculta, ni encubierta,
pues tratan de los Cielos, y
de la Tierra con todo lo que
contienen ; de la Mar, y de lo
que encubre en su seno ; de los
Animales Domesticos, y Silves-
tres ; de las Aves, Pescados, e
Insectos. Discurren de las Nu-
ves, Truenos, y Relampagos ;
de la Lluvia, Nieve, y Pedrisco ;
de la Luz, y de la Escuridad ;
del Dia, y de la Noche ; de
los Temblores de Tierra, y
de los Vientos ; y finalmente
de todo lo que Dios tiene cria-
do en su Mundo.

168. *Ha.* Es infalible, que
hablaron de todo lo que refi-
eres ; pero quien nos assegura,
que hablaron con acierto ?

169. *Cuz.* Por que no hay
quien se les opongá.

170. *Ha.* No te tengo dicho
(§. 144.) que los Modernos
se han amotinado contra ellos,
y han rejeitado su Dotrina ?

171. *Cuz.* Que es lo que
dizes ? hay Controversias en-
tre los Philosophos ?

172. *Ha.*

לדע ממילא לא ידע למאוס ברע
ולבחור בטוב :

קס"א **א'ה"ב** צריך לומר כן בהכרח

אמנם כמה שהוא אמת

ושקר חייבים אנו להודות שהמה

חכמים מחוכמים שהרי גילו מסתורי

ומצפוני הטבע באופן שאין דבר

נעלם מהם ואין נסתר מנגד עינם

שהם מדברים על השמים והארץ

וכל צבאם על הים ועל כל אשר

בו . על הבהמות ועל החיות על

העופות ועל הדגים ועל כל אשר

תרמוש האדמה . על העבים על

הקולות ועל הברקים על המטר

ועל השלג ועל הברד על האור

ועל החשך על היום ועל הלילה

על הרעשים ועל הרוחות וסוף

דבר על כל מה שנרא הק' ברה

בעולמו :

קס"ב **א'ה"ה** ודאי שדברו על כל

מה שאמרת אבל מי

יבטיח לנו שהטיבו ארת אשר

דברו ?

קס"ג **א'ה"ב** לפי שאין מכחיש

דבריהם :

ק"ד **א'ה"ה** והלא אמרתי לך

(ס' ק"ט) שהיום קמו

כל האחרונים נגד אר'סטו ומאנו

בדברו ?

ק"ה **א'ה"ב** מהוזה וכי יש מחלוקת

בין הפילוסופים ?

ק"ו **א'ה"ה**

קע' א'הח יש ויש באופן שאין
שנים כסכימין על

דעת אחת :

קע' א'הב הודיעני נא אח

דרבס :

קע' א'הח הנני הנני להפיק
רצונך ואתחיל

בענין הברקים והרעמים ואודיעך
בתחלה דרך כלל סברות קצת
פילוסופים ואח'כ אהוה דעי אף
אני וקח לך את אשר תיטב
בעיניך כי אתה תבחר ולא
אני :

קע' א'הב שמחני באמרתך ולא
תבישני משברי :

קע' א'הח סברת ארס'טו היא
שחומר הברקים הם

קישורים חמים ושמיים העולים מן
הארץ וסבת התלהבותם היא
מהירות תנועתם בענן אשר לוחץ
וסובב אותם מכל הצדדין באופן
שהם סגורים בתוכו ורצים ושבים
למצוא מגום לנפשם מלחץ אויב
לפי שהם חמים ויבשים והענן קה
ולח וכשמתלהב קורע הענן לשנים
ויוצא ואז יראה הברק וישמע
הרעם :

קע' א'הב נראה לי שדברי
אר'סטו הם נכוחים

למכין :

קע' א'הח

172. *Ha.* Hay de modo, que jamás dós concurren en una opinion.

173. *Cuz.* Informame pues de sus Questiones.

174. *Ha.* Assi harè, empezando por los Relampagos, y Truenos, informandote primero en general, de las Opiniones de algunos Philosophos, y despues te manifestarè la mia, pudiendo tu escoger la que te pareciere mas adecuada.

175. *Cuz.* Espero me diviertas con tu discurso, y no quedar defraudado de mi esperança.

176. *Ha.* Aristoteles entien- de, que la materia de los Relampagos, son las Exhalaciones Calientes, Secas, y Unctuosas, que salen de la Tierra, y que el encenderse procede de lo acelerado del movimiento que tienen en la Nuve, la qual las circunda, y comprime por todas partes, de modo que quedan cerradas; corren pues furiosamente para salvarse de la compression, por que siendo ellas Calientes, y Secas, y la Nuve Fria, y Humeda, encendiendose, rasga la Nuve, y sale, y entonces se vè el Relampago, y se oye el Trueno; esso llaman Antiparistasis.

177. *Cuz.* Pareceme opinion acertada.

178. *Ha.* Cartesio insigne Philosopho Frances, el qual murió de 54. Años de edad, en nuestro 5410. que fue 1650. de la Era Christiana; Juzga ser la materia de que se forja el Relampago, Exhalaciones de Açufre, y Salnitro; que las Nubes están una sobre otra, como Tablados, o Cascaras; unas vezes juntas, otras distantes, lo que se ve con el ojo, sosteniendose suspensas en el Aire, por ser mas delgadas, y ligeras, que el mismo Aire, y esta ligereza, es causa, que agitados del viento, andan vagando mucho tiempo, como la pluma que se sostiene suspensa en quanto hay viento, y en cesando este, por ser mas ponderosa que el Aire. Si la Nube superior pues, se condensò mediante el calor, que juntò las partes de forma, que tiene menos Superficie, y mas Peso, que el Aire que la conservava suspensa, es fuerça que caiga sobre la Nube inferior, la qual encerrando en sí Exhalaciones Sulphureas, Nitrosas, &c. quedan apretadas, y oprimidas por la parte superior, e inferior entre las dos Nubes, por donde se encienden, y buscan salir; Y por que la Nube superior no es grave igualmente en todas sus partes, siendo mas ligera en sus extremidades, ca-

קע"ט א'הה כברה קארט'סיו
פילוסוף גדול היא
שחומר הברק הם קיטורים של
גפרית ומלח הנקרא ניטר'ו העולים
מן הארץ והנה העננים עשויים כמין
דפין או קליפות זו על גב זו פעמים
סמוכים זה לזה ופעמים רחוקים
זה מזה כי עינינו הרואות שיש
גבוה מעל גבוה וגבוהים עליהם
והם תלויים באויר מפני ששטחם
דק וקל מאד ממנו ולכן הוא סובלים
וכן אם נשף בהם הרוח ילטלם
מעבר אל עבר וישאם על כתפו
זמן גדול. כאשר תראה בנוצה של
עוף שהיא פורחת באויר כל זמן
שמשיב הרוח וכשיעמוד תפול
בקרקע מפני שהיא כברה מהאויר
והנה אם הענן העליון נתעבה על
ידי החום דהיינו שהחום חיבר חלקי
הענן זה בזה באופן שנתמעט שטחו
ונתרבה כובדו ונעשה כבד מהאויר
הסובלו עד עכשיו על כנפיו. צריך
בהכרח שיפול על הענן שתחתיו
אשר יש בו מהקיטורים הגפריים
ואו נלחצים ונכבשים מלמעלה
ומלמטה בין שני העננים וככן
מתלהבים ומבקשים מפלט לנפשם
וכיון שהענן העליון אינו כבד בכל
מקום בשוה לפי שבאמצע הוא
כבר

yendo

כבר יותר מבקצוות • ובכן בנבלה
 על הברתה נשארו ביניהם סדקים
 אשר בהם יוצא האש אבל לפי
 שהם צרים מאד ואין בהם רוהב
 למדת האש • הוא יוצא בכה גדול
 וביד חזקה ופותח אותו לפנות מקום
 לעצמו כפי צרכו ובוזה עושה המיה
 גדולה • וזהו הרעם :

ק"פ **א"ה** קשה לי בסברא הזאת
 נפילת העבים שאין
 דעתי נוחה בה וכל השאר הוא
 כמעט של אר"טו :

ק"פ **א"ה** יש אומרים שהקיטורים
 כתלהבים בענן מעצמם
 ואפילו בלי תנועה כמו שגוראה
 לעין באי שיצילי'אה בהר איט'נא
 הנקרא מונג'בילו וכן סמוך לעיר
 נאפ'וליש בהר ביסו'ביאו הנקרא
 מונ'טי די שו'טה וכן באמ'ריקא
 במדינת ניקא'ראגואה וכן בהר
 היק'לא אשר באי איסל'נדא שכל
 אלו מקי'אין אש הנולד בתוכם
 מעירוב המחצבים אשר בקרכם
 של גפרית זפת ונפט ומלח ניט'רו
 ודברים אחרים אשר בהתערובת
 יחד ירליקו את עצמם על ידי
 הרתיחה הנולדת בהם ואם ההרלקה
 נעשתה במקום רחב אין שפן ואין
 פגע רע כי האש אגו מוזק ואינו
 יוצא לחוץ ואם באולי יראה החוצה
 לא יגרום שום נזק כי אין כו'
 שיעכברו

yendo sobre la otra, quedan ci-
 ertas aberturas, o hendiduras,
 por donde sale el Fuego, pero
 como son muy angostas, y no
 son proporcionadas al Fuego,
 sale con grande impeto, y la a-
 bre para hazerse lugar suficien-
 te, y por esso haze a quel hor-
 rible fragor, que es el Trueno.

179. *Cuz.* Lo que hallo ar-
 duo en esta hypotesis, es el caer
 las Nubes, que lo demàs es
 casi lo de Aristoteles.

180. *Ha.* Otros afirman,
 encenderse las Exhalaciones de
 fuyo sin movimiento, como se
 vè enel Etna, o Mongibelo en la
 Isla de Sicilia ; enel Vesuvio de
 Napoles, o Monte de Suma ; en
 la America en la Provincia de
 Nicaragua ; en el Monte Hecla
 en la Isla de Islanda, y en mu-
 chas otras partes, que tienen Vol-
 canes tremendos, y horribles,
 procedidos de la variedad de mi-
 nerales, que encierran en si, co-
 mo Açufre, Pez, Naphta, Salni-
 tro, y otros ingredientes, qua-
 les mezclandose se encienden,
 mediante una ebulicion, o
 efervescencia intrinseca ; Si
 esta sucede hazerse en lugar
 espacioso, no causa daño nin-
 guno, por que el Fuego no sale,
 y si sale no causa nocumento,
 por no hallar obstaculo que
 le

le refista; pero si halla la puerta cerrada, sin espacio por donde salir, causa horribles Temblores de Tierra en todo aquel contorno, con excesivo Frigor, y Trueno; de modo que no hay coraçon que no desfmaye, ni valor que no huya para salvar su vida, recelando no se conviertan las Casas en funestos Tumulos; como sucediò en Catania Ciudad de Sicilia en el Año 5429. 1669. La qual quedò arrasada, y desolada; aquel Temblor de Tierra fue terrible, y enorme, habiendo muerto en la Isla mas de 300. mil Almas.

Esto mismo pues sucede en los Relampagos, y Truenos; los quales se encienden de fuyo, siendo la materia combustible, y causan el ruido del Trueno, aun que no hallen resistencia, bastando el calor, que mezclandose producen. Esto consta de la Chimica, la qual enseña reducir el oro, preparado en cierto modo, que puesto en una Cuchara de Cobre, Plata, o Hierro, calentandola algun poco, haze tanto estruendo como una pieza de Artilleria, poniendo todo su conato hazia abaxo, y haziendo un grande agujero en la Cuchara de Hierro; Hay tambien

שיעכבחו לילך אל מקום אשר יהיה שמה הרוח ללכת. אמנם אם השער יהיה סגור ולא ימצא מקום לצאת אז מרגז ארץ כמקובלה ומרעיש הכחוז הכמוך לו בקול גדול ובהמיה גדולה באופן שאמין לבו בגבורים ערום ינוס ביום ההוא להציל נפשו מני שחת כי ייראו פן יעשו בתיהם קבריהם. כאשר אירע לעיר קטנ'אה במלכות שי' ציליאה בשנת ה' אלפים תכ"ט היא ארף תר"סט. ורעיר סידא' קוסא שם בשנת ה' אלפים תנ"ג היא ארף תר"צג לחשבונם אשר נהרסו עד היסוד בהון נשארו תל עולם שממה זבימים ההם ובעת ההיא היתה עת צרה וצוקה ליושבי האי כי מתו בה יותר משלש מאות אלף נפשות. וזה עצמו אירע בברקים וברעמים כי יתלהבו מעצמם כשחומרם ראוי לידלק ויגרמו רעם גדול לפעמים אף בלי לוחץ ולוחס אלא בהתחמם כל מין ומין זרה בזרה. שהרי הקים יקום עושים מן הזהב עפר אחד שמשמין על כף של נחשת או של כסף או של ברזל ומחממין אותו מעט ומשמיע רעם גדול כקני השרפה הנישאים בעגלה וחוקק כחו כלפי מטה כי יקוב כף הברזל ויעשה ברה חור גדול

גדול • וכן יש עפר אחר אשר הוא גם כן מרעים ונעשה מג' חלקים של ניטרו וב' של מלח של אבן שנמצא בחביות של יין שקורין טארטארו וחלק א' של גפרית • ולכן כשימצא חומר הרומה לזה בענן והיה שם מעט חום יוליד ברקים ורעמים כלי ספק :

קפ"א **א'הב** גם זו סבא נכונה מאד ועתה השמיעני

מה שהמצית בעיונך על ענין זה :
קפ"ב **א'הח** אתה ציויתני להוריעך כיצד המצית כבדת

הרלקת הברקים וקול הרעמים ובכן מוכרחני להתחיל מראשית הענין :

הניסיון מוכיח שהזכוכית שצורתו גבנונית יולד

ממנו ב' דברים בהכרח • הראשון שיגדיל כל המוחש ענף הנראה •

ונפקא מינה שכל בתי עינים שמגדילין הראותיות צורתן

גבנונית • ב' שאם תשים הזכוכית הזוה נגד השמש באופן שיעברו

ניצוציו בגובה גבנוניתו ותשים תחת מקום כלות הניצוצים מטלית

או נייר או דבר הראוי לישרף יתלהב מעצמו ותאכלהו אש לא

נופה וכל שהגבנונית יהיה יותר גבוה ישרוף ממקום קרוב בנחיצה

רבה • וכן יעשו המראות החלולים שמולידים

bien otra composicion de Polvo, que llaman Tonante, que consta de una porcion de Açufre, dos de Sal de Tartaro, y tres de Nitro. Hallandose pues en la Nuve materia equivalente a esta, con un poco de calor, produzirá infaliblemente Truenos, y Relampagos.

181. *Cuz.* Esta hypotesis es muy adecuada tambien; Comunicame agora la tuya.

182. *Ha.* Haviendome tu mandado, que te manifestasse mi opinion, del modo de encenderse los Relampagos, y Truenos, me es fuerza proponer la materia desde principio.

La Experiencia nos muestra, que el Vidrio Convexo produce infaliblemente dos efectos, el uno es magnificar todos los Objectos Visibles; por donde se colige, que todos los Antojos, que muestran las letras mayores, son Convexos. El otro efecto es, que puesto enfrente del Sol de forma, que passen los Rayos por lo mas alto, y poniendo en cierta distancia, paño, papel, o cosa combustible, arderá de suyo, y se quemará; y quanto fuere mayor la Convexidad, tanto mas prontamente se quemará, y de tanto mas cerca. El mismo efecto producen los Espejos

jos Concavos, quemando con admirable promptitud. El Vidrio Concavo, ni produce fuego, ni magnifica los Objectos Visibles, antes al opuesto, los disminuye.

183. *Cuz.* Todo esto es patente por Experiencia.

184. *Ha.* La Experiencia nos muestra tambien, que las Nubes nos representan algunas vezes el Disco, o Cuerpo solar, mayor de lo que lo vemos estando el Ayre limpio, y sereno; Otras vezes menor de lo que lo vemos, estando el Ayre purgado; como tengo observado muchas vezes, en la gran ciudad de Londres, en la mayor parte del Invierno. De donde se infieren dos cosas; La una, que las Nubes son transparentes como Vidrio; La otra, que hay Nubes Convexas, y Nubes Concavas; Como tambien havrà forçosamente Nuve, que sea Concava en la parte superior, y Convexa por la inferior, o viceversa; y finalmente se les adaptan todas las Figuras, que se adaptan al Vidrio.

Teniendo pues la Nuve la primera propiedad, que tiene el Vidrio Convexo, que es de magnificar los Objectos, por que no tendrá tambien la segunda, que es de quemar todo lo que fuere combustible? como

שמולידים אש במהירות גדולה • אמנם הזכוכית שצורתו קערורית לא יוליד אש בשום אופן ולא יגדיל המוחשים הנראים • אדרבא יקטן אותם :

קפ"ג א"הב כל זה ודאי וברור וכחון :

קפ"ד א"הח הניסיון מוכיח גם כן שהעבים מציידין לנו

לפעמים גוף השמש גדול ממה שנראה לנו כשהאוויר זך וצח ולפעמים מציידין אותו קטן ממה שנראה בצחות האוויר כאשר ראיתי פעמים רבות בעיר הגדולה לונד' ריש ברוב הימים בזמן החורף • ונפקא מינה שני דברים • חדא שהעבים בהירים כזכוכית • נ' שיש מהם שצורתם גבנונית ויש שצורתם גם כן קערורית ויהיה גם כן בהכרח עב שהוא חלול כלפי מעלה וגבנוני או חלק כלפי מטה או להפך • וסף דבר כל הצורות השייכות בזכוכית שייכות גם כן בעבים • וכיון שיש בענן הסגולה הראשונה של הזכוכית שצורתו גבנונית כמו שהזכחתי (סימן קפ"ג) למה לא תמצא בו גם כן הסגולה השנייה דהיינו לשרוף באש כל דבר הראוי לישרף כגון גפרית ומלה וכו' :

קפ"ה א"הב

Açufre, Sal &c. ?

קפ"ה **א'הכ** ורואי שאם תמצא בו
הסגולה הראשונה
תמצא בו השנית גם כן כי היא
תולדת הראשונה :

קפ"ו **א'הח** גלוי ופפורסם לכל
שיש עננים סדורים זה
על גב זה כמין רפין של עץ כמ"ש
(ס' קע"ט) פעמים סמוכים זה לזה
ופעמים רחוקים זה מזה • שהרי
עינינו הרואות שיתפור ויתפרד
הענן התחתון ויראה עוד ענן
אהר גבוה ממנו • נשים אם כן
שיש ענן תחתון השמן בחיקו דבר
הראוי לשריפה כגון גפרית ופת
ומלח וניס'רו ודברים אחרים כיצא
העולים מקיסורי הארץ ונשים גם כן
שענן העליון צורתו גבנונית
וניצוצי השמש העוברים דרך רום
גבנוניתו מכים בענן התחתון כמקום
שיש שם הרברים הנשרפים • אין
ספק שיולידו אש בענן התחתון
שהרי אין מי שיצנב על
ידם :

קפ"ז **א'הכ** כודאי אמנם דברך
סותרים זה את זה •
שהרי בראשונה אמרת שהאראות
החלולים מולידים אש במהרה
וא"חכ אמרת שהוכנסת אצורתו
קערורית אינו מוליד אש
לחלוטין :

קפ"ח א'הח

185. *Cuz.* Teniendo la primera propiedad, tendrá tambien necessariamente la Segunda, por fer consequencia de la Primera.

186. *Ha.* No hay quien no sepa, que hay Nubes altas, y baxas, situadas unas sobre otras como Tabladós, unas vezes muy cerca unas de otras, y otras vezes muy distantes ; como vemos quotidianamente dissiparse la Nuve inferior, y aparecer otra superior. Supongamos pues, que la Nuve inferior tenga materia combustible, como Açufre, Pez, Salnitro, o otras cosas semejantes ; Supongamos tambien, que la Nuve superior sea Convexa, y que los Rayos del Sol passando por lo mas sublime de su Convexidad, pàran en la Nuve inferior, en aquella parte donde està la Materia combustible ; es cierto que produzirà fuego en la Nuve inferior, no haviendo algun obstaculo, ni impedimento.

187. *Cuz.* Affi es; pero veo que te contradizes ; haviendo afirmado primero, que los Espejos Concavos producen Fuego muy aceleradamente, y agora dizes, que el Vidrio Concavo, no produce totalmente Fuego?

188. *Ha.*

188. *Ha.* Aun que dixé assi, no me contradigo; Por que el Vidrio Concavo, que no produce Fuego, es, el que es Concavo en ambas sus Superficies; por que disgrega los Rayos del Sol despues que salen del; lo que no tiene el Espejo, el qual es Concavo por la Superficie anterior, y Convexo por la posterior, por ser parte de un Circulo; y por esso junta en su Concavidad todos los Rayos del Sol, quales se mezclan, reflecten, se enraman, y juntan unos con otros, en forma de red, intersecandose unos con otros, de forma, que producen mucho Fuego con grande celeridad, el qual quema el palo, y derrite el plomo, y estaño, en espacio de 5 Minutos, y quanto menor fuere el Circulo, tanto mas prontamente produzirá el efecto.

189. *Cuz.* Confieffome fatisfecho con tu preciosa respuesta.

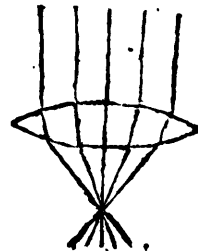
190. *Ha.* Si la Nube fuere Concava, por la parte que mira al Cielo, y Convexa, ò llana, por la que mira a la Tierra, teniendo Exhalaciones combustibles, produzirán Relampagos, y Truenos, aun que no haya sobre ella mas, que Ayre puro, y sereno.

191. *Cuz.*

בתוכה קיטורים הראויים לידלק שלא יהיה על הענן החלול אלא ק"כ א"ה

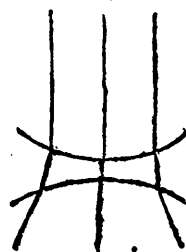
ק"כ א"ה כן אמרתי • ואע"פ
אין דברי האחרונים
סותרים את הראשונים כי הזכוכית
החלול שאינו מוליד אש הוא
חלול משני שטחיו

ומפריד ניצוצי
השמש זה מזה
אחר שיצאו
מתוכו לאויר •
אמנם המראה

החלול הוא חלול מתוכו וצורתו
בנונית מאחוריו לפי שהוא חלק
עיגול ובכן מקבץ כל ניצוצי
השמש בתוך חיקו והם מתערבים
ונכפלים ומסתרגים ומתחברים
יחד כמעשה שבכר • זה נכנס

בתוך ושל גבול זה
באופן שידליק אש
אוכלת בנחיצה
רבה וישרוף ויתך
העופרת והברזל

בזמן קצר רהיינו
בהלק מ"ב בשעה • ויותר שחלק
עיגול המראה הוא קטן ימהר
יחשיבה מעשהו :

ק"כ א"ה נצחתני בתשובתך
היקרה והנעימה :

ק"כ א"ה אם צורת הענן תהיה
חלולה מבפנים כלפי

מעלה כגונונית כלפי מטה ויהיו
יולידו ברקים ורעמים גם כן אע"פ
אויר זך בלי עננים :

קנ"א **א'הב** זוהי סברה נכונה
 וקלה להבין מכל
 הכברות שהצעת . אבל יש לי
 עליהקושיא גדולה :
 קנ"ב **א'הח** דבר אדוני כי שומע
 עבדך :

קנ"ג **א'הב** לפי מה שהצעת לא
 יהיו ברקים ורעמים
 בלילה מפני שאז השמש הולך
 תחת האופק . וכי תימא הכי נמי ?
 והלא הנסיון מעיד להפך ?

קנ"ד **א'הח** אין דעתי לכתור
 כברות הקורמות
 ולחלוק עליהן לא להודיע שאפשר
 שיתלהבו הקיטורים מככה אחרת
 ג"כ . ועל הדלקת הברקים והשמעת
 הרעמים בלילה אומר . שיש ענן
 גבוה ויש ענן שפל . והגבוה יעלה
 עד יותר מחמשים מילין ובכך כל
 זמן שהענן רואה את השמש אע"פ
 שאינו נראה לנו מפני שהוא תחת
 האופק דהיינו בתחלת הלילה
 ובסופה . יוכל להוליד ברקים
 ורעמים . כי היושב במקום גבוה
 יראה השמש בתהלת היום ובסופו
 קודם ואחר היושב במקום נמוך .
 כי הא דאח"ז א"ר יוסי יהא חלקי
 ממכניסי שבת בטבריא וממוציאי
 שבת בצפורי . והיינו טעמא משום
 דטבריא

פ' כל כתבי
 דק"ק' פ' ע

191. *Cuz.* Esta Hypotefis tuya es la mas probable, y facil de comprehenderse de las demàs propuestas ; Quedame todavia contra ella una grande Objection.

192. *Ha.* Proponla pues, Señor.

193. *Cuz.* Segun tu Hypotefis, no devian haver Relampagos, ni Truenos de Noche, estando el Sol entonces debaxo del Horizonte; y queriendo tu afirmarlo, negaràs la Experiencia.

194. *Ha.* Mi intencion no es de destruir, ni oponerme a las otras Hypotefes, mas solo mostrar, que pueden producirse los Relampagos de otra causa tambien. A lo que me arguyes, que de Noche se ven Relampagos, y se oyen Truenos tambien como de dia ; Digo que hay Nuve alta, y Nuve baxa, que la alta dista de la Tierra hasta mas de 50. Millas, por donde siempre que la Nuve vea al Sol, aun que el Sol no sea visible a nòs, por estar debaxo del Horizonte, como fucedee enel principio, y fin de la Noche, podrá producir Relampagos, y Truenos ; por que el que està en un lugar alto, verà el Sol en el principio, y fin de la Noche, antes, y despues del que està en un lugar baxo respectivamente ; como dezia un Sabio, que deseàra tomar Sabat en *Tevaria*, y dexarlo en *Zipori*.
 La

La razon era, por que *Tevarià* queda situada en un Valle, y el Sol se esconde enella antes de *Ziporì*; con que tomavan Sabat muy temprano: al opuesto en *Ziporì*, lo tomavan tarde; por que el Sol tarda a ponerse mas que en *Tevarià*, por estar *Ziporì* en el Monte; En faliente Sabat sucedia al reves, entrando los de *Tevarià* temprano en el quotidiano, y tarde los de *Ziporì*. Estando pues la Nuve tan alta en el principio, y fin de la Noche, que pueda ver al Sol, puede encender las Exhalaciones, como tengo dicho. En lo demás de la Noche, digo pueden encenderse, calentandose unas con otras, como tengo dicho del Oro fulminante, y de los Montes que tienen Volcanes. Hay de mas a mas Exhalaciones, que se encienden en el Ayre, que llaman Estrellas corrientes, Vigas, y Cabras saltantes que cayendo en la Nuve, pueden encender lo que fuere combustible:

195. *Cuz.* Agora digo que las otras Hypotefes, me gustan mas, que la tuya.

196. *Ha.* Muestrame en que sobrepujan sus Hypotefes a la mia?

197. *Cuz.* Por que ellos no señalan mas que una sola causa de Relampagos, y Truenos para dia, y Noche; Pero tu es fuerza que señales dos, una para el

דטבריא היתה בעמק והיה השמש
ממהר לשקוע קודם צפורי ובכן היו
מקרימין בהכנסת שבת ובצפורי
היו מאחרין בהכנסתו לפי שהשמש
מאהר לשקוע יותר כטבריא מפני
שצפורי יושבת על ראש ההר
ולפיכך מידלי ונסים אוריא
אבל במוצאי שבת היו ממהרין
ליכנס בחול בטבריא ומאחרין
בצפורי וכיון שהענן גבוה ויכול
לראות השמש בתחלת ובסוף
הלילה יוכל להדליק הקטורים
כמו שאמרתי מהחב המרעים
ומההרים המקיאים אש: ועוד יש
קיטורים המתלהבים באור
שנראים כעין כוכבים הרצים ממקום
למקום כעין קורחת כעין עינים
דולגות שאם יפלו בענן ידליקוהו:
הסברות הראשונות **א'הב**
מקובלות אצלי יותר

פ"ב דכתובות
דף ק"ג
סע"ב

מסברתך:

א'הה קי"ג הודיעני נא היתרון
שיש לסברתם על

סברתי?

א'הב קי"ד לפי שלדירהו כבת
הברקים והדעמים

אחת היא בין ביום כין בלילה
אבל לירדך שתים הנה אחת ביום
ואחת בלילה:

קי"ה א'הה

דיא, y otra para la Noche.

198. *Ha.*

קנ"ח **א'רה** היש כח ביר שום
אדם להכחיש מה

שנראה לעין ?

קנ"ט **א'הב** בודאי שאי אפשר
להכחיש מה שנראה

לעין :

ר' **א'רה** והלא אתה רואה
שהענן והזוכית

שצורתן גבנונית מגדלין חמושים
ומדליקים אש וכן המראה והענן

שצורתן חלול ואם כן מה איכפת
לי אם אינו מדליק כלילה ? וכי

תאמר על הזוכית שצורתו גבנונית
ועל המראה חלול שאינו מדליק

ביום מפני שאינו יכול להדליק
כלילה מחמת העלם השמש ?

ר"ח **א'הב** עתה ידעתי כי
סברתך נכונה מאד

וקושיתי אינה קושיא :

ר"ג **א'רה** ר' יאריך ימך על
ממלכתך כי שבע

מדורת שמנו רזל בחכם כולם
איתנהו בך בתכלית השלמות :

ר"ג **א'הב** ואם המצא ימצא
פילוסוף אחר שימצא

סבה אחרת להולדת הברקים
ויהיה מתקבלת יותר מסברתך

מה תעשה ?

ר"ד **א'רה** אבטל סברתי מיד
מפני סברתו :

ר"ה **א'הב** נמצא שכל דברי הפילוסופים אינן אלא השערות בעלמא
ר"ו א'הח

198. *Ha.* Puede el Hombre negar, lo que vè con los ojos ?

199. *Cuz.* Cierito que no.

200. *Ha.* Si ves pues, que la Nuve, y Vidrio Convexos, magnifican los Objectos, y producen Fuego ; como tambien el Espejo, y Nuve Concavos ; que importa que no produzga Fuego la Noche ? Diràs pues del Vidrio Convexo, y del Espejo Concavo, que no encenderàn el Dia, por que no pueden encender la Noche, por la ausencia del Sol ?

201. *Cuz.* Agora reconozco fer tu Hypotesis acertada, y mi dificultad insubsistente.

202. *Ha.* Dios te conserve largos Años en tu sublime Trono, pues veo que las siete prerogativas, que requieren nuestros Maestros en el Hombre Sabio, todas las posees en suma perfeccion.

203. *Cuz.* Si se hallàre otro Philosopho, que dè otra causa al nacer de los Relampagos, y fuere mas probable que la tuya, que haràs ?

204. *Ha.* Dexarè luego mi Hypotesis, para seguir la tuya.

205. *Cuz.* Siguese pues, que la Dotrina de los Philosophos, no es mas, que simple Conjectura ?

206. *Ha.*

ר"י **א'הב**

206. *Ha.* Affi es, Señor; Por que preguntando, a 10. Philosophos la razon de una cosa, cada uno dellos, te alegará razones, y pruebas tan plausibles, y probables, que queriendo despues tu elegir una dellas, no la podras distinguir.

207. *Cuz.* Prueba lo que dizes; por que en materias de Sciencia, no se deve dar fe al mayor Sabio del mundo, sin que prueve lo que propone.

208. *Ha.* Aristoteles, y sus sequaces juzgan, que todo se compone de Materia, Forma, y Privacion. Como, el Palo antes de quemarse era Palo; despues de quemado, dexò la forma de Palo, y tomò la de Ceniza. Aqui ves Materia, Forma, y Privacion. La Materia es el subjecto, a saber la cosa apta a recibir muchas Formas; por que primero era Palo, despues de quemada, se convirtiò en ceniza, con que tomò nueva forma; tuvo tambien la Privacion *in Fieri*, por que de lo que no era Ceniza, se hizo Ceniza; Esta es la Hypotesis de Aristoteles en general.

Gassendo insigne Philosopho, que murió de 66. Años, enel 1655. de la era Cristiana, 5415. de nuestra cuenta; Afirma, que

ר' א'הח כדברך אדוני המלך
כן הוא כי אם תשאל

לעשרה פילוסופים טעם דבר אחד
כל אחד מהם ימציא לך טענות
וראיות כל כך מתקבלות
ומתקרבו אל הסברא שאם תרצה
אחר כך לבחור באחת מהנה אינך
יודע להבחין איוו תיטב בעיניך :

ר' א'הב הבא ראייה למען יבחנו
דבריך האמת אתך כי
בדבר הכמה אין להאמין אפילו
לגדול שבחכמים בלתי שיתן טעם
לדבריו :

ר' א'הח ארס'טו והנלוים אליו
חושבים שהכל נעשה
מחומר וצורה והערר כגון העץ
קודם שנשרף היה עץ ואתר
שנשרף פשט צורת העץ ולבש
צורת האפר הרי חומר וצורה
זה העדר החומר הוא הנושא דהיינו
דבר הראוי לקבל צורות רבות
שהרי בתחלה היה עץ ואחר
שנשרף נעשה אפר נמצא שלקה
צורה חדשה וההערר נמצא בו
גם כן בהולדו שהרי כמה שלא
היה אפר נעשה אפר זוהי סברתו
דרך כלל :

גאש'נדו פילוסוף גדול
אמנם אשר מת בן סו' שנים
בשנת אף תר'נה לחשבונם היא
ה'

ה' אלפים תמו' לחשכוננו גור
 אומר. שההוכר הוא גופים קטנים
 בתכלית הקטנית באופן שאין
 ראויין ליחלק כרוב קטנם כי אין
 בגוף הקטן הזה שום חלל ומאלו
 הגופים נוצרים ונעשים כל
 המורכבים. ויש להשתכל בהם
 הצורה ד'מ אם הם חדים או
 כדים. והמצב. והסדר. והגודל.
 והתנועה. ובכן כפי הכנת צורתם
 ומצבם וסדרם וגודלם ותנועתם
 אשר יכין להם הבורא ית'
 ויתעלה שמו כההוה ונוצר מהם
 המורכב אע"פ שחומר אחד לסלם.
 כאשר עינינו רואות בברזל ד'מ
 אשר ממנו נעשה הרבות ורמחים
 סכינים מסמרים ומחטים יורות
 ומנעולים ומפתחות מלקחים
 ומחתות וקני השרפה וכלים מכלים
 שונים אין מספר. וכל הכלים
 האלו נוצרים ונעשים מהחומר אחד
 לפעולות ומלאכות רבות כפי
 ההכנה והצורה שיתן האומן לכלי.
 כן ה' אלהינו ברא חומר א' מאין
 וכמנו יוצר כל המורכבים באופן
 שכשיגביל אותו בסדר אחד יהיה
 אילן. ובסדר אחר זהב. ובסדר
 אחר כסף. וכן לכל בריה ובריה
 על זה הדרך:

ל'ט א'הב

que la Materia son, ciertos Corpúsculos indivisibles, que llama Atomos, los quales no tienen poros, y de estos constan todos los Mixtos. En estos se considera la Figura; como si son puntiagudos, o llanos; la Situacion, el Orden, la Magnitud, y el Movimiento; Segun pues la disposicion de la Figura, Situacion, Orden, Magnitud, y Movimiento, que les dispone el Criador, bendito, y glorificado sea su nombre, procede, y se forma dellos, el compuesto, aun que la Materia sea la misma para todos; como se ve en el Hierro v. g. del qual se hazen Espadas, y Lanças, Cuchillos, Clavos, Agujas, Calderas, Cerrojos, Llaves, Moletas, Brazeros, Arcabuzes, e innumerables fuertes de otros Instrumentos, todos los quales se hazen, y forman de una misma Materia, para muchas obras, y artes, segun la disposicion, y forma, que dà el Artifice al Hierro. Assi Dios criò una Materia de nada, y della forma todos los compuestos, de forma, que determinados, o modificados con cierta orden, seran Arbol; con otra, Oro; con otra, Plata; &c. y deste modo se componen todas las Criaturas.

209. *Cuz.* De donde vienen las Formas a los Compuestos, segun el Sistema de Aristoteles?

210. *Ha.* Son eduzidas de la Potencia de la Materia, mediante los accidentes, que la preparan a recibir la Forma. Como, el Palo antes que recibia la forma del Fuego, entra en el Calor, que es el Accidente, el qual lo prepara a recibir la forma que ha de salir, y despues recibe la Forma de Fuego, eduzida de la Potencia de la Materia.

211. *Cuz.* Gassendo muestra evidentemente la esencia de la Materia, y por consecuencia la de los Compuestos; pero en el Sistema de Aristoteles, no se sabe hasta agora la Materia de los Compuestos, sino es generalmente.

212. *Ha.* La Materia de los Mixtos segun El, son los 4. Elementos, Fuego, Ayre, Agua, y Tierra; denominandose el Mixto, por el Elemento que sobrepuja, o por las qualidades; Como los Pescados en los quales sobrepuja la Humedad, y Frio, que son qualidades del Agua, se dize dellos, que son de Materia aquea, y de Temperamento Frio, y Humedo; del Açufre diremos, que es Caliente, y Seco como el Puego; y lo mismo diremos de todos los Mixtos nobles, e ignobles.

213. *Cuz.* Hay todavia mas Opiniones, y Facciones?

ר"ט **א'הב** ומהיכן באות הצורות למורכבים לפי כברת

אר"טו ?

ר"י **א'הח** מוצאות מכת החומר על ידי המקרים

המכנינים אותו לקבל הצורה . כגון העין קודם שיקבל צורת האש נכנס בו החום שהוא המקרה ויכנינו לקבל צורת האש העתידה לצאת וא"ח מקבל צורת האש המוצאת מכת החומר :

ר"א **א'הכ** הנה גאש ינדרו הורה פחות החומר לעין

וממילא מהות המורכבים . אבל במונח אר"טו לא ידענו עד עתה הומר המורכבי' אלא דרך כלל :

ר"ב **א'הח** חומרם לפי דעתו הם הארבעה יסודות . אש

ואויר ומים וארץ . ויקרא המורכב על שם היסוד הגובר בו או על שם איכותיו כגון הדגים שגובר בהם הליחות והקור שהם איכות המים נאמר בהם שחומרם מימי ומזגם קר ולח . ובגפרית נאמר שטבעו הם ויבש כאש . וכן נאמר על כל המורכבים כנקלה כנכבד :

ר"ג **א'הכ** היש עוד דעות וכתות ?

ר"ד **א'הח**

ה' א'הח יש ויש כהנה וכהנה
 אבל איני משמיעך
 אלא הגדולות שבהן אשר יצא
 טבען בעולם והן עוד שתיים
 הראשונה היא של פילוסוף אחר
 בצרפת הנקרא קארט'יסיו או ר'יש
 קאר'טיס אשר היתה לו ישיבה
 א' בעולם עם גאש'נרו הנ'ל
 וזה האיש קארט'יסיו מת בן נ'ד
 שנה בשנת אלף תר'ן לחשבונם
 היא ה' אלפים ת'י לחשבוננו :

וסברתו היא שהק'בה ברא

בתחלה החומר

הראשון יש מאין • ואח'כ חילקו
 ל'ג' יסודות • היסוד הראשון חומר
 דק בתכלית • הדקות ומתנועע
 בנחיצה רבה ואין לו צורה מוגבלת
 אלא מקבל כל הצורות שבגופים
 אשר נכנס בהם כמים שאם תשימם
 בכלי עגול תהיה צורתן עגולה •
 במשולש משולשת • ובמربع
 מרובעת • ומוזה היסוד יצר הק'בה
 השמש והכוכבים הקבועים ברקיע
 והאש • והיסוד השני הוא ככירים
 דקים עד מאד אבל לא כל כך
 כיסוד רא' והוא הנקרא אי'טיר
 וממנו עשה השמים וזה ג'כ לוקח
 צורות הגופים שנכנס בהם • היסוד
 הג' שהוא ההלק העב הוא מצוייר
 וכו' • וממנו ברא הארץ • המים •

והאוד

214. *Ha.* Hay muchissima's ;
 pero yo no te refiero sino las
 Principales, que han cobrado
 fama en el mundo ; las quales
 son dos màs. La Primera es
 de un Philospho Francès. lla-
 mado Cartesio, o des Cartes,
 contemporaneo de Gassendo.
 Este murió de 54. Años en el
 de 1650. que es nuestro 5410.

Cuyo Sistema softiene, que
 despues de haver criado Dios
 la Primera Materia de Nada,
 la dividiò en 3. Elementos.
 El Primer Elemento es, una
 Materia delgada, y agitada con
 mucha celeridad, que no tiene
 forma determinada, mas se a-
 dapta a todas las Figuras de los
 Cuerpos donde penetra ; como
 el Agua, que en un vaso re-
 dondo toma la Figura redon-
 da ; en triangular, triangular ; y
 en quadrado, quadrada ; Des-
 te Elemento formò Dios el Sol,
 las Estrellas fixas, y el Fuego.
 El Segundo es de bolas extre-
 mamente chicas, aun que no
 tanto como el Primer Elemen-
 to, que llaman *Ether*, del qual
 hizo los Cielos ; Este tambien
 toma las formas delos Cuerpos
 donde penetra. El Tercero
 Elemento, que es la parte mas
 crassa, tiene muchas Figuras,
 como triangular, quadrada &c'
 y del criò la Tierra, el Agua,
 el

מצורות הרבה כגון משולש • מרובע

el Ayre, y todos los Mixtos. Y conviene con Gassendo, en que los Mixtos difieren por parte de la Figura, Situacion, Orden, Magnitud, y Movimiento; pero se le opondre en lo que dize, que el Mundo es parte lleno, y parte vazio, por el Movimiento necessario a las Criaturas. Como, si un hombre v. g. fuere de Levante a Poniente, es menester que impela el Aire, que halla delante de su Cuerpo hazia Poniente; habiendo pues Vacuo para recibir el Ayre impellido, puede el hombre llegar a la parte donde intenta, mas no habiendo vacuo, el Ayre resiste, y le impide el andar. Mas Cartesio lleva otro rumbo, afirmando, que no hay vacuo; que todo está lleno; y todo es Cuerpo; lo que prueva Affi.

Todo lo que tiene Longitud, Latitud, y Profundidad, es Cuerpo; En lo que llaman Vacuo, hay esta trina Dimension; Ergo el Vacuo es Cuerpo. Ergo no hay Vacuo en el Mundo. Otras muchas Controversias hay entre ellos, que no hago mencion dellas, por no querer traher sino lo necesario a mi proposito, que es provar la ventaja, que llevan nuestros Sabios a los Philosophos.

215. *Cuz.* Esta suposicion de Cartesio, que el Vacuo es Cuerpo, no la admite mi discurso.

והאוויר וכל המורכבים והוא מסכים עם גאשׁי׳נרו שהמורכבים משתנים מחמת צורתם מצבם וסדרם וגודלם ותנועתם אבל חולק עליו במה שאמר שהעולם קצתו מלא גופים וקצתו חלל מפני התנועה הצריכה לבריות כי אם אדם ילך ד׳מ ממזרח למערב צריך שבהליכתו ידחה האוויר שכנגד גופו כלפי מערב ואם יש חלל ומקום פנוי לקבל בו האוויר הנדחה אזי יגיע האדם למחוז חפצו אך אם אין ריקות בעולם האוויר יתרים נגדו ויעכב אותו מלכת למסעיו . אלה דברי גאשׁי׳נרו . אבל קארט׳יסו תפש לו בזה דרך אחרת ואמר שאין ריקות בעולם לא הכל מלא והכל גוף וטוען כך .

גוף הוא כל שיש לו אורך ורוחב ועומק . בחלל ימצאו שלשתן . א׳כ היינו חלל היינו גוף . וא׳כ אין ריקות בעולם . ועוד יש מחלוקות גדולות ביניהם שאיני זוכרן כי איני מביא אלא ראשי פרקים הצריכים לכונתי דהיינו להוכיח היתרון הגדול שיש להזל על הפילוסופים :

ט׳ו **א׳הב** מה שאמר קארט׳יסו שהיינו חלל היינו גוף אינו מקובל אל הסברה :

ר׳ו א׳הח

וי' א'הח אל תטריח עצמך אדוני
 המלך להקשות נגד
 שום אחר מאלה הסברות לפי
 שרם בעצמם ערכו מלחמה אלו
 נגד אלו וכותתו גוי בניו . כאשר
 תשמע אחר שאגיד לך סברת
 הכת הרביעית הנקראת קימ'קום
 האומרים שהתחלות ועיקרי
 המורכבים נודעים וניכרים על
 ידי האש . שהרי אם תקח איזה
 מורכב כגון יין ותשים אותו באנטיכי
 על האש תמצא בו חמשה דברים
 שהם יסודות דהיינו גפרית . רוח
 או כסף חי שקורין מירק'וראיו .
 מלח . מים . ואדמה . ונחלקים
 לפועלים ופעולים . שנים האחרונים
 פעולים . והשלשה הראשונים
 פועלים . אך יש הפרש בין מורכב
 למורכב כמה שבאחד יגברו המים
 על הארץ ובאחד הרוח . ובאחד
 הגפרית . ובא' המלח . ועוד יש כמה
 וכמה עירובין אין מספר שאם יעלה
 על רעתך שיהיו בו ד'פ ג' חלקים
 מלח . וב' חלקים של גפרית . והצי
 של רוח . ואחר שיהיו בו ג' חלקים
 של גפרית וא' חצי של מלח ואחר
 של רוח בראי שישתנה מהאחר .
 וכן תצייר בשכלך תנבורר
 וחלישות הגופים והשתנותם כפי
 שיעור העירוב וכפי היסוד הגובר

216. H4. No te canfes, Se-
 ñor, a arguir contra qual quie-
 ra deſtos Syſtemas, por que
 ellos miſmos ſe oponen unos a
 otros, como oyràs despues de
 haverſe representado el Syſtema
 de la 4^a. Claſſe, que llaman
 Quimicos ; Los quales enſeñan,
 que los principios de los Mix-
 tos, ſe conocen mediante el
 Fuego: dizen pues, que poni-
 endo un Mixto, v. g. Vino, en
 un alambique ſobre el Fuego,
 ſaldran dèl cinco materias diſe-
 rentes, que ſon los Elementos de
 que conſtava; a ſaber, Açufre,
 Ayre, o Mercurio, Sal, Agua,
 y Tierra. Eſtos ſe dividen en
 Agentes, y pacientes; los dos
 poſtreros ſon pacientes; los tres
 primeros Agentes; Pero diſie-
 ren entre ſi en que, en uno ſu-
 pera el Agua a la Tierra, en
 otro el Ayre, en otro el Açufre,
 en otro el Sal, habiendo inume-
 rables modos de Mixtos; por
 que imaginando que uno tenga
 tres partes de Sal, dos de Açu-
 fre, y media de Ayre; y otro
 que tenga tres partes de Açufre,
 una y media de Sal, y una de
 Mercurio, o Ayre, es infalible
 que ſerà diferente del otro, y
 deſſe modo ſe puede ir ſuponiendo
 la fuerça, o imbecilidad de
 los Cuerpos, y ſu diferencia ſe-
 gun la cantidad de la Mixtion, y
 ſegun el Elemento que prevale-

os, si es mas, o menos potente ; Como con 22. Letras se componen infinitas dicciones en todos idiomas del Mundo, y como con las siete Vozes de la Musica solamente, se componen todos los Tonos de llanto, y Alegria, assi con estos cinco Elementos se componen, y forman todos los mixtos. Estos son pues los 4. Systemas, que corren por el Mundo. Suplicote pues, Señor, con toda sumission, me digas, si hallas uno mejor que otro, o si te parecen todos buenos ?

217. *Cuz.* Qual es el hombre por Sabio que sea, que no haviendo oydo de una Materia mas, que una informacion superficial, y breve, se atreva a escoger lo bueno, y reprobvar lo malo, sin haver oydo las razones de las Partes ?

218. *Ha.* Tu possées un entendimiento Angelico ; por donde te es facil distinguir con tu perspicacia, de lo verdadero a lo falso.

219. *Cuz.* Harè lo que me pides por satisfazerte, pero no por mi gusto, siendo necessario mucho tiempo, y mucha aplicacion, para oyr las razones de las partes, cotejarlas una con otra, pesarlas en las balanças de la razon, y experiencia, y

בו החוק הוא הרפה • וכשם שב'כב
אותיות בלבד נעשים כמה אלף
אלפי אלפים תיבות מתיבות שונות
בכל לשונות העולם • וכשם שב'ו
קולות הניגון בר'כד נעשים כל
הניגונים שבעולם בין לבכות בין
לשחוק כן בח' יסודות האלו נעשים
ונוצרים כל המורכבים • הרי לך
ארבע ספרות הגבורות היום
בעולם • ועתה אדוני המלך תפול
נא תחנתי לפניך ואל תשב את
פני אמור נא לי איזו יבשר חזו או
זו או אם כולך טאחת טובות ?

ה' א'הב מי האיש החכם אשר
לא שמע אלא ראשי
דברים בקיצור מופלג אשר ימלאו
לבו לבחור בטוב ולמאוס ברע
מבלתי שמוע טענות הבעלי דינים ?
ה' א'הח אכל אתה אדוני
המלך חכם כמלאך
האלהים ונקל זאת בעיניך לתבחין
בעומק שכלך בין האמת והשקר :
ה' א'הב לעשות רצונך החבר
הפצתי ולא מלכי כי
היה צריך פנאי גדול ושקידה רבה
לשמוע טענות הבעלי דינים ולדמותן
זו לזו ולשקול אותן במאזני הסבא
והניסיון ואז יוכל החכם לפסוק
בלי

entonces puede el Sabio determinar.

כלי נמגום ופקפוק ולומר הלכה כפלוני. אבל כיון שאתה מכריחני אניד לך את הרשום על לוח לבי כאמת ובתמים. והיינו שכל הכברות וההשערות הללו הן אפשריות ומתקבלות אל הלב. כי מה שאמר ארסטו שיש חומר א' המקבל כל הצורות הוא דבר הנראה לעין שהרי אין ספק שהעץ אחר שנשרף נעשה אפר. ואם תשים האפר במים רותחים ותסננס תמצא מלח. הרי שהעץ פשוט צורתו ולבש את צורת האש. ואח"כ צורת אפר. ואח"כ צורת מלח. א"כ יש דבר א' שאינו משתנה וראוי לקבל כל הצורות. ובכן אין בסברתו דבר מנגד אל השכל אלא הכל מתקבל ומתיישב על הלב. וזה ברור:

וסברת גאשינרו ג' נכונה במה שאמר כי בהשתנות

מצב וסדר וגודל ותנועת הגופים הקטנים שהם חומר כל המורכבים תשתנה צורתם. ומשל הברזל המשתנה לחרבות ומחטים ומפתחות הוא יפה ואמתי:

אמנם

הן **la Materia** de todos los Mixtos, se muda la Forma; y el exemplo del Hierro, que se forman del Espadas, Lanças, Agujas, y Llaves, es hermoso, y verdadero; mas assentará

minar sin recelo, ni hesitacion, o decidir a favor de alguno; Pero ya que me obligas, dire lo que verdadera, y sinceramente entiendo, y es. Que todas estas opiniones, y conjeturas son posibles, y conformes a la razon. Por que lo que dize Aristoteles, que hay una Materia, que recibe todas las Formas, es visible; siendo cierto que el Palo despues de quemado, se convierte en Ceniza, qual puesta en Agua caliente, colada, se halla hecha Sal; con que manifestamente se ve, que el Palo dexò su forma, y tomò la del Fuego, la qual dexada tambien, tomò la de Ceniza, y privado desta, tomò ultimamente la de Sal: Siguese pues haver una cosa inalterable, e imudable, apta a recibir todas las Formas. No hallo pues eneste Sistema cosa, que repugne al entendimiento antes todo es muy adecuado, y muy plausible, como es patente.

El Sistema de Gassendo tambien es probable, en lo que dize, que mudandose la Situacion, Orden, Magnitud, y Movimiento de los Atomos, que son **la Materia** de todos los Mixtos, se muda la Forma; y el exemplo del Hierro, que se forman del Espadas, Lanças, Agujas, y Llaves, es hermoso, y verdadero; mas assentará

mejor con el exemplo de la harina, que se amassa, y della se haze pan de figura Redonda, Quadrada, en forma de Flores, Hombres, Animales, y Aves.

La Doctrina de Cartesio, me parece verdadera, y plausible, devriendosele confessar, que hay mucha diferencia del Sol, y los Asterismos, al Ether, y a las demás criaturas deste mundo inferior, cuya Materia es crassa, y opaca; Por donde se sigue, que la Materia de los Cuerpos Celestes, exceptuadas los seis Planetas, son de Materia mas pura, y limpia, que la nuestra.

Y finalmente quien podrá arguir contra los Chemicos, que muestran al ojo sus cinco Elementos en qual quiera Mixto?

220. *Ha.* Esto es lo que tengo dicho, (§. 207.) que oyendo las razones de 10. Philosophos, sobre un assumpto, aun que sean distantes, o opuestas, son sin embargo plausibles.

221. *Cuz.* Ergo que todos son Sabios, todos son Entendidos.

222. *Ha.* Yo no lo niego; pero puede ser que todo lo que han dicho, y enseñado, sea falso.

אמנם יתכן יותר במשל הקמח שנעשה ממנו עיסה וממנה נעשה להם שצורתו עגול • מרובע • כעץ פרחים • וכעין צורת בני אדם וחיות ועופות :

ועל קארטיסיו נראה לי שמברתו אמתית ורצויה • לפי שצריך להודות לדבריו במה שאמר שיש הפרש גדול בין השמש והכוכבים לאויר הנקרא אט' וולשאר בריות העולם השפל הזה אשר חומרם עב וחשוק • ובכן היא הנותנת שחומר העליונים חוץ מהירח ושאר כוכבי לכת חוץ מהשמש חומרם זך ונקי מחומרנו :

וסוף דבר מי יוכל להתרים נגד הקים יקום אשר מראין לעין החמשה יסודות בכל מורכב ומורכב ?

ג' א'הה הוא אשר דברתי (בסימן ר"ז) שאם תשמע טענות עשרה פילוסופים על ענין אחר אע"פ שהן רחוקות זו מזו או סתרות זו את זו כולן מתישבות על הלב :

ד' א'הב אם כן כולם חכמים כולם נבונים :
ה' א'הה איני מכחיש זה • אמנם אפשר שהרו

וחגו מלבם דברי שקר בכל מכל כל :

רבי א'הב אפשר ואפשר • אבל
עם כל זה המה

חכמים מחוכמים :

רבי א'הח מעולם לא עלה

ברעתי לומר שאינן

חכמים • אמנם צריך בהכרח

לומר שתקנתם קלקלתם • לפי

שאתה רואה שכל טענותיהם

וראיותיהם מתקבלות אל השכל

אע"פ שסותרות זו את זו •

וזהו מופת חותך שאין בפיהם

נכונה לפי שהאמת היא נקודה וכל

מה שחוזק ממנה שקר • והנה הצעתי

לפניך ד' סברות ואם יש אמת

ביניהן אינה לא אחת • ואפשר

גם כן שכל תראה וכל תמצא •

ותהיינה כולן הכל וריק :

רבי א'הב לא שמע לי כלומר

לא סבירא לי :

רבי א'הח הן העידו על עצמן

והודאת בעל דין

כמא' עדים דמי • שהרי הפילוסופים

בתחלת דבריהם מודים ואומרים

שאע"פ שידעו קצרת מחלקי

המורכב החיצוניים כגון שהוא גוף •

ושנוצר מחלקים משתנים • ואחרים

כאלה אע"פ שלא נודעו כל חלקיו

וכל איכותיו ותנאיו עם כל זה די

כמיעוט עיקרים האלה לדבר

עליהם בלשון חכמה • וכך נזר

אומר

223. *Cuz.* Bien puede fer, pero sin embargo fon Sapien-tiffimos.

224. *Ha.* Jamàs entendi otra cosa ; Pero es fuerça de-zir, que lo que parece mayor bien en ellos, es su mayor mal, por que ves que todas sus razones, y demonstraciones, fon plausibles, aun que sean opuestas, y esta es irrefragable prueba, no fer verdadero lo que dizen ; por que la verdad, es un punto, y todo lo que es fuera del, es falso ; como puedes hechar de ver en los 4. Siftemas, que he propuesto, que si hay entre ellos verdad, no puede fer, mas que en uno, y puede fer que no la haya en ninguno, y que todos sean vanos, y quimericos.

225. *Cuz.* No entiendo assi.

226. *Ha.* Ellos lo atestan por si mismos, y la Confission de la parte equivale a 100. Testigos. Los Philosophos pues en sus Prefacciones otorgan, que aun que se conozcan algunas partes externas del mixto ; Como, que es Cuerpo, que se compone de diferentes partes, &c. aun que no se reconozcan todas sus Qualidades, y Circunstancias, sin embargo basta para darle titulo de Sciencia ; y assi afirman, que toda cosa de quien se

se saben algunos principios, de donde se deduzen ilaciones, se puede llamar Sciencia. *Ut aliqua totalis Disciplina, verè dicatur scientia, satis est, ut nonnulla, licèt non omnia in illa certò Sciantur, et per veras causas demonstrentur, licèt nen aded accuratas: neque enim ad Rationem Scientia propriè dicta, requiruntur semper accurata Demonstrationes, sed tales quales rerum natura operatur.* Al que pues assienta Principios, y deduze Consequencias, llaman Sabio. Lo mismo dicen los Astronomos en sus Prefaciones, que todos los Circulos tanto que sean Concentricos, como Excentricos, son inventados por ellos, y assi dicen claramente, que aun que escriven, que en las Espheras hay Epiciclos, Apogeos, y Perigeos, y que el Verano anda el sol en el Apogeo, y el Inuierno en el Perigeo, no son mas, que Inuenciones proprias para entender las estuendas obras de Dios, y assi cada uno busca el modo que le parece mejor, y mas facil segun la Materia, y segun su Capacidad. Ademas que uno destruye lo que compuso el otro; y uno se opone al otro; Y por fin todo viene a fer dudar, hesitar, conjeturar, y opinar; con que les compete bien el dicho de Sabios; *Muy despreciable es la massa, que el Panadero dize della, que es mala.*

אומר שכל ענין שנודעם בו קצת עיקרים בלבד ומוציאין מהם תולדות • ההוא יקרא חכמה • ולמיסר העיקרים ומוציא התולדות חכם יקרא • וכן אמרו התוכנים בראשית ספריהם שכל העיגולים בן שמרכום מרכז הארץ בין יוצאי מרכז הכל פרי מחשבותם • וכן אמרו בפירוש שאע"פ שהם כותבים בספריהם שיש בגלגלים פעגלים וגובה רום ושפל רום ושלכן הקיץ ארוך מהחורף ה' ימים לפי שהשמש הולך אז ברום גלגלו ושהחורף קצר לפי שהולך בשפל רומו • הכל אינן אלא המצאות בעלמא לחבין את מעשה ה' כי נורא הוא • ובכן כל א' וא' בורר לו דרך נקיה וקלה לפי עיניו ולפי ענינו • ונוסף לזה שזה בונה זה סותר • זה מנגר לזה • זה מנגר לזה • וסוף דבר הכל ספק ושמה והשערה וסכרא • ועל כיוצא בזה אח"ל עלובה עיסה שהנחתום מעיד עליה שהיא רעה :

כ"א א"ח

רנ"ו **א'הכ** הודיעני נא הקושיות
שמקשין אלו לאלו :

רנ"ז **א'הח** אם באתי להגיד
ולספור יכלה הזמן
והמה לא יכלו • הילכך אחוך אחת
לכל סברא ומננה בעומק השכלתך
תדין על השאר :

רנ"ט **א'הכ** כל אשר בלבבך
עשה :

רל" **א'הח** ארס'טו אמר שהצורה
נולדה מהמקרים
המכונים החומר לקבלה • כגון העץ
קודם שיקבל צורת האש נכנס
בו החום שהוא מקרה והולך
ומתרבה עד שלבסוף מוציא אש
מכת החומר • ולפי זה (אמרו מקשים)
אין הפרש בין הצורה שהיא עצם
למקרה שהוא החום אלא בפחות
ויותר • וזה לא יתכן • ועוד
שהוא אמר שהצורה נולדה
מהחומר וא"כ הצורה אינה עיקר
ולא ראשית המורכבים :

רל"א **א'הכ** אני למדתי חכמה
ארס'טו בימי חרפי
אבל ברוב הימים כמעט ששכחתי
בעסקי מלכותי שרבו כמו רבו •
אמנם עדין נראה לי שיש תשובה
לקושיא הזאת :

רל"ב **א'הח**

me sin embargo, que estas objeciones tienen respuesta.

227. *Cuz.* Dime las Ques-
tiones, que se mueven unos a
otros ?

228. *Ha.* Si huviera de re-
presentarte todas las que ellos
se hazen, fuera proceder en
infinito; te referirè pues una
por cada Sistema, y dessas juz-
garàs con tu penetrante enten-
dimiento de las demàs.

229. *Cuz.* Haze como me-
jor juzgàres.

230. *Ha.* Aristoteles ense-
ña, que la Forma nace de los
Accidentes, que preparan la
Materia para recibirla. Co-
mo, el Palo antes que reciba
la Forma de Fuego entra en el
la Calor, que es Accidente, el
qual se multiplica tanto hasta
que eduze, o faca el Fuego de
la potencia de la Materia. Se-
gun esto (*dixen sus Adversari-
os*) no difiere la Forma, que es
Substancia, del Accidente, que
es el Calor, sino en mas, y me-
nos, lo que no puede subsistir.
Añadese, que enseñando èl, que
la Forma nace de la Materia;
figuese no ser la Forma princi-
pio del Compuesto.

231. *Cuz.* Yo aprendi el
Sistema de Aristoteles en mi
adolecencia; pero ha mucho
tiempo, que lo tengo casi olvi-
dado por las muchas ocupa-
ciones de mi Reyno; Parece-

232. *Ha.*

232. *Ha.* Sin duda que tienen; pero no me quiero dilatar en esso, por que no llevo otro intento, que mostrar quanto prevalecen nuestros Sabios a los Philosophos; basta-me pues tocar superficialmente en estos, para alargarme despues hablando de aquellos.

233. *Cuz.* No es razon, que abrevies donde debes alargar, por que obligandome tu à juzgar entre las partes, no me debes representar las razones de una, suprimiendo las de la otra, siendo lo mismo que cerrarle la boca.

234. *Ha.* Mi intencion es de alegar las razones de ambas partes fiel, y sinceramente; mas voy abreviando, por que tengo una potentissima razon contra los Philosophos, la qual desmorona sus fundamentos, y derriba sus cimientos; por donde seran forçados a confesar, que con todo su entendimiento, y agudeza, cotejados con nuestros Sabios, tienen la misma proporcion, que un Mosquito a un Gigante. Entonces levantarás los ojos al Cielo, y diras; *Bendito el que participò de su Sciencia a sus Temientes.*

235. *Cuz.* Estoy anhelando por esta razon, que dizes; mas no per esto te quiero forçar; y assi, si llevas gusto dila luego, pareciere tiempo oportuno.

ל'ג א'הח יש ויש אמנם אין לי להאריך בזה כי כל מנמתי אינה אלא להודות יתרון חז'ל על הפילוסופים • ולזה די לי להגיד ראשי פרקים של הפילוסופים • וא'הכ ארחיב פה כשאבוא אל חז'ל :

ל'ג א'הכ אין נכון לקצר במקום שראוי להאריך שכיך שאתה רוצה שארון בין בעלי דינין אין לך להגיד טענות האחר ולסתום טענות האחר • ואם ככה תעשה תעבור משום פתח פיך לאלם :

ל'ד א'הח אין דעתי אלא למעון טענות שני הבעלי דינין באמת ובתמים • אבל אני מקצר ועולה בפני שיש לי טענה אחת גדולה נגד הפילוסופים המקרקרת יסודותיהם והורסת אשיותיהם ועל כן זכרתו להודות שעם כל שכלם ופלפולם הם בפני חז'ל כיתוש בפני הפיל • ואזי תשא עיניך השמימה ותאמר ברוך שחלק מחכמתו ליריאיו :

ל'ה א'הכ כלו עיני מיחל לטענה הזאת אך איני רוצה להכריחך • ואם תרצה תחישנה ואם לאו בעתה :

ל'ו א'הח

y fino dexala para quando te 236. *Ha.*

ל'יא'הה שלמה אמר * ודבר משלי ט'כ"ג
 בעתו מה טוב * אמנם
 ב'ן כך וב'ן כך אגיד לך מה שמקשים
 נגד גאש'נרו * והיינו שלפי סברתו
 יש מהגופים הדקים עשויים כמין ויין
 ויש כמין משולש * ויש משהה
 וכשכנה צלעות * ובכך שוא'ם ממנו
 מי הוא זה ואיזה הוא אשר דאה את
 הגופים האלו בצורתם ותכונתם ?
ונגד קארט'סיו אומרים שאינו
 אמת שכל הנמרד לאורך
 ולעומק ולרוחב הוא נוף אלא
 שצריך גם כן שיהיה עצם מתפשט
 באופן שבמילואו יעכב נוף אחר
 מליכנס במקומו כל זמן שהוא ממלא
 אותו :

ונגד הקימ'קוס אומרים שמה
 שמוציאין על ידי האש
 מן המורכבים אינן אלא עיקרים
 שניים המתהוים מהראשונים * ולא
 ראשונים כמו שכתבו הם :

ל'ז **א'הכ** כל אלו הקושיות
 נוחות ליתרן :

ל'ח **א'הח** לא נעלם ממני *
 אבל אין כונתי אלא
 להודיעך שבין כל כתות הפילוסופים
 אין גם אחת שתסכים עם חברתה
 בעיקרים * בתנאים * ובהקדמות *
 ארבה

que acuerde con la otra en los

236. *Ha.* Selomoh dize, que
Cada cosa en su tiempo es buena. Prover.
 Mas entre tanto te referirè lo 15. 23.
 que arguyen contra Gassendo ;
 Y es que supone en su Sistema,
 que los Atomos tienen diferen-
 tes Figuras, hayiendo unos que
 son Curvos, en forma de ga-
 rabatos, otros Triangulares,
 Sexangulares, Octangulares,
 &c. Preguntanle pues, quien
 vió los Atomos con estas Figu-
 ras, assi dispuestas ?

Contra Cartesio, arguyen ;
 no ser verdad, que todo lo que
 tiene trina Dimension es Cuer-
 po, fino tiene tambien Substan-
 cia, y entonces llamase Sub-
 stancia, o Materia extensa ;
 qual deve ocupar el lugar de
 forma, que resista a otro Cuer-
 po, que quisiere entrar, todo el
 tiempo, que èl lo ocupa,

Contra los Quimicos final-
 mente sostienen, que lo que
 facan de los mixtos mediante
 el Fuego, no son otra cosa que
 principios Segundos, procedi-
 dos de los Primeros ; no Prime-
 ros, como ellos afirman.

237. *Cuz.* Todas estas ob-
 jecciones, se pueden facilmente
 resolver.

238. *Ha.* No lo ignoro, Se-
 ñor ; Pero mi intento es mos-
 trarte, que entre tantas Escue-
 las de Philosophos, no hay una,
 Principios, Circunstancias, y

Maximas; antes al opuesto pelean unos contra otros, esquadra, contra esquadra, y despues de mucho trabajo, y fatiga, quedan discordes como antes. Y por fin, si el entendimiento del hombre es capaz de convenir con la verdad, ferà uno solo, y puede ser que ninguno, y dessa manera havra consumido sus dias, y empleado sus Años inutilmente, no habiendo ninguno dellos, que se pueda atrever a dezir, seguid mi hipotesis que es cierta, pues ellos mismos confiesan como tengo dicho (§.226.) no ser fundada su Sciencia en otra cosa, que en Opinar, y Conjecturar; y si acaso quisieran softener su Sistema, afirmando ser verdadero, e infalible, se les preguntara, si èl estava con Dios, quando criò el Mundo, o si le revelò como lo havia criado o como lo criava? quando el mosquito fue criado antes del, no habiendo havido hombre en el mundo antes del dia sexto. Aludiendo a esto pregunta Dios a Yioh. *Donde estavas quando fundè la Tierra?* Qual es dellos con quien haya hablado, y le haya dicho; Yo criè la primera Materia de na-
da, la hize en forma de una gran massa, de la qual tomè, y le di la forma de Cielo, Sol, Luna, Astros, Ayre, Agua, Tierra, Arboles, Vegetables, Animales Domesticos, y Sylvestres? è

אדרבא נלחמים אלה נוכח אלה מערכה מול מערכה ואחר העמל והטורה זה פניו לצפון וזה פניו לדרום וסוף דבר אם יש בכח דעת האדם להסכים עם האמת לא יסכים אלא אחר מהם ואפשר גם כן ששום אחד מהם לא דבר נכונה ויכלו כולם ימידם לריק ושנותם להבל כי מי הוא מהם אשר ערב את לבו לאמר קבלו דעתי והלא הם עצמם הודו זאמרו כי כל חכמתם אינה אלא השערה וסברא כמו שאמרתי (סימן רכ"ו) ואם יעמדו על תלם להתזיק בסברתם ולומר כי אמת יהנה חכם יאמרו להם מי עמד בסוד ה' והלא יתוש קרמך במעשה בראשית ואדם אין ער יום הששי והש'ת אמר לאויב איפה היית ביסדי ארץ? ומי הוא אשר דבר פי ה' אליו ויגד לו לאמר החומר הראשון בראתיו מאין ויצרתיו אף עשיתיו כמין עיסה גדולה וממנו לקחתי ונתתי לו צורת שמים ושמש וירח וכוכבים ואויר ומים וארץ ואילנות וצמחים ודגים ובהמות וחיות ועופות ואדם

ל'קד'

או

criè

38.4.

או בראתיו כמין גופים קטנים
 וצורות כצורות שונות ויצרתי
 מורכבים ממורכבים שונים בסדר
 המצב והצורה והגודל והתנועה
 בדרכים שונים? וכן תאמר על כל
 סברות שאר הפילוסופים הבונים
 בדעתם עולמות ומחריבין את
 הנמצאים בדעות אחרים ואעפי
 שלכל אחר ואחד יש ידים מוכיחות
 (סימן ר"ך) צללו במים שאין להם
 סוף דהיינו חכמת ויכולת הבורא
 ית' ויתעלה שמו והעלו חרס בידם:
 רל"ט **א"ה** אין ספק שחכמת
 ויסלת הש"ת הן
 בלתי תכלית אבל לא העלים
 מעיני בני אדם קצת מניצוצי
 חכמתו ויכלתו שהרי כמה וכמה
 דברים אמרו שמסכימים עם
 הנסיון:

ר"מ **א"ה** כך הוא בקצת חכמת
 הלמודיות שרובן
 נראין לעין אף כי יש בהן דברים
 קשים אשר אי אפשר לשום אדם
 לעמוד על ענינם ולהסכימם יחד
 כגון אלכסון העיגול שאין אדם
 יכול להשוותו אל עיגולו וכן אלכסון
 המרובע שאי אפשר להשוותו עם
 צלעו אבל בכל שאר החכמות אין
 רואה ואין יודע כי אם בהשערה
 וסברה ושם:

רע"א א"ה

criò Atomos de diferentes figuras, y hize innumerables Mixtos, disponiendo la Situacion, Figura, Magnitud, y Movimiento por diferentes modos? lo mismo se puede dezir sobre los Sistemas de los demàs Philosophos, que forman mundos en su idea, destruyendo los que otros forman en las fuyas; Y aun que cada uno dellos tiene su probabilidad, sin embargo quedan anegados en el imenso, & infinito Mar de la Sciencia, y Potencia de Dios, sin alcanzar cosa pequeña, ni grande.

239. *Cuz.* No hay duda, que la Sciencia, y Potencia de Dios, son Infinitas; Pero sin embargo, descubriò al hombre algun rayo de su Sciencia, y Poder; por que vemos, que los Philosophos dizen algunas cosas que acuerdan con la Experiencia.

240. *Ha.* Assi es en parte de la Matematica; la qual tiene muchas cosas visibles, aun que tiene tambien otras tan dificultosas, que no hay hombre, que las pueda penetrar, ni convenir juntas; como el Diámetro, que es inconmensurable con su Circulo; y la Diagonal con el Lado del Quadrado; Pero en las otras Sciencias, no se vè, ni se sabe cosa alguna, si no es conjeturando, opinando, y hesitando.

Q q 2

241. *Cuz.*

241. *Cuz.* Como dizes effo?

Quantas cosas inventaron los Modernos no imaginadas de los Antiguos? como el Barometro, que es una Redomita con una Caña de Vidrio, donde se pone Mercurio, por donde se sabe, si el tiempo ha de ser Sereno, o Lluvioso; Como otra, donde ponen Espiritu de Vino, que llaman Termometro, por donde se sabe si aquel dia prevalece el Frio, o Calor. Ponon tambien un Vidrio Convexo en una Ventana cerrada con, un abugero, y passando por el los Rayos del Sol, se ve en el aposento escuro, todos los que pasan por la calle, con las colores, de los vestidos, mas con la cabeza abaxo, y los pies arriba; Por donde reconocieron ser verdadera la opinion del que afirma, que el Obieto va al Sentido, como Platon, no que el Sentido vaya al Obieto, como entendiò Aristoteles; con otras muchas invenciones que han llegado à mi noticia, curiosas, y utiles.

242. *Ha.* Yo te dirè otras Invenciones mejores, y mas utiles; Ellos inventaron los Antojos de larga vista; (que Haman Engiscopios, que magnifican los Obietos, y los representan cerca del ojo, aun que estèn distantes algunas millas; hay tambien otra fuerte destos que descubren Obietos, que no se distinguen fino por ellos, por su extrema parvi-

דמ' א'הב ואיך תאמר כן והלא
 כמה וכמה דברים
 נמצאו מהפילוסופים האחרונים לא
 שערום ראשונים? כגון קנה זכוכית
 שקורין ברומ'טרו שמשוימים בו
 כסף חי הנקרא מירקו'ראו ובו
 יודע אם יהיה מטר אולא' וכן קנה
 זכוכית אחר שנקרא מירמו'מ'טרו
 אשר משימין בו משקה הנק'
 דוח יין ובו יודע אם גובר הקור או
 החום' וכן על ידי שמשוימין זכוכית
 שצורתו גבנונית בתל'ון נקוב
 זסגור ועוברים בו ניצוצי השמש
 דואין בחדר השוך כל מי שעובר
 בשוק עם צבע בגדיו אלא שראשו
 למטה ורגליו למעלה' ומשם ידעו
 שסברת האומר שהמוחש רץ
 אל החוש היא אמיתית כפלט'ן
 ולא שמהחוש הולך למוחש כמו
 שכתב ארס'טו' וכמה וכמה
 המצאות אחרות אשר ספרו לי
 יפות ומועילות:

דמ'ג א'הח אני אניד לך טיבות
 ומועילות מאלה' הם
 המציאו קני ההבטה שמגדילים
 המוחשים ומקרבין אותם אל העין
 ואע"פי שיהיו רחוקים כמה מילין'
 ומין אחר מקני החבטה המגלים
 את

את המוחש שאינו נראה לעין
 מרוב קטנותו : כמין הראשון מצאו
 ארבעה כוכבים המקיפים את כוכב
 צדק וחמשה את כוכב שבתאי
 וכמה וכמה חרושים אחרים בשמש
 ובירח . וכמין השני גילו שקנה
 הריאה מתחלק בתוכה לכמה
 ענפים ואלה לענפים אחרים
 ושיש בהם כמין אכעבועות קטנות
 שע"הנשימ' שואבות האויר ודומות
 לאשכול ענבים . וגילו גם כן
 הקפת הדם כמו שכתבו האחרונים
 וכמה וכמה חרושים אחרים אין
 מספר . הם המציאו זכוכית שעל
 ירי צורת גבנוניתו אם יישם לפני
 השמש מתיך הנחשת והברזל וכל
 מיני מתכות בעגלא וכזמן קריב
 יותר מן האש . הם המציאו ע"י
 הקימ"קא תרופות הרשות קלות
 וטובות מתרופות הקדמונים באופן
 שמה שהיו עושים הקדמונים בלוג
 אחר של משקה להריק הגוף עושין
 האחרונים ברביעית הלוג ערב
 מועיל ומתוק ולא מר ורע
 כבראשונה :

מ"ג **א'הכ** אם כן אתה מודה
 לדברי שהמה חכמים

מחוכמים :
 מ"ד **א'הח** מעולם לא עלה
 ברעתי ולא יצא מפני
 שאינם

dad. Con los primeros hallaron
 4. Estrellas, que andan al rededor
 de Jupiter, y otras cinco, de Sa-
 turno, y otras muchas nove-
 dades admirables, en el Sol, y
 en la Luna. Con los Segundos
 descubrieron, que la Aspera
 arteria, se divide en el pulmon
 en muchos ramos, y estos se
 subdividen en otros, y por fin
 tienen unas bolsillas, que me-
 diante la Inspiracion se llenan
 de Ayre, y parecen como un
 razimo de uvas. Descubrieron
 tambien la Circulacion de la
 Sangre, como escriven los Mo-
 dernos, con otras innumerables
 cosas; Hallaron tambien un
 Vidrio, que mediante su con-
 vexidad, puesto al Sol, derrite
 cobre, hierro, y todas fuer-
 tes de Metales, en mas breve
 tiempo, que el Fuego, In-
 ventaron tambien por la Qui-
 mica nuevas Medicinas, mas
 gratas, y mejores que las de
 los Antiguos, de modo que lo
 que ellos hazian con un açum-
 bre de bebida para purgar, lo
 hazen oy con una pequeña por-
 cion, sabrosa, y util, y no a-
 marga, y mala, como Antigua-
 mente.

243. *Cuz.* Segun esto, me
 confieffas, que eran Sapien-
 tissimos.

244. *Ha.* Jamàs imaginè,
 ni dixè, que no eran Sabios ;
 mas

mas que los nuestros eraa mas Sabios que ellos incomparablemente ; por que la Philosophia, (exceptuando algunas cosas Mathematicas) puede ser toda falsa.

245. *Cuz.* Todavia no he oydo, con que fuerça puedes negar los beneficios della, que referi, y referiste ?

246. *Ha.* Yo no los niego, mas los atribuyo a la Mathematica.

247. *Cuz.* Y por que los atribuyes a la Matematica, los desprecias ?

248. *Ha.* No Señor, yo no los desprecio, pero no se deven estimar con mucho extremo los Inventores, por haverlos hallado accidentalmente ; como el Antojó de larga vista, que es cosa maravillosa ; qual se hallò como dirè.

Tenia un hombre en la mano dos pedaços de yelo, e iba entreteniendo se con ellos, poniendo uno delante de otro, y mirando los Objectos, via que se le representavan mayores, y mas cerca ; bolvió a mirar, y fuelos aproximando, y removiendo de muchos modos, hasta que reparando una, dos, tres, y 100. vezes, viò que era assi constantemente ; comunicò a su hermano, que era gran Philosopho, y hay opinion, que era Cartesio, el qual experi-

שאינם חכמים גדולים אלא שה'זל חכמים מהם בלי ערך לפי שהכמת הפילוסופים אפשר שלא תקום ולא תהיה אלא במקצת הלמודיות :

רמ"ה **א'הב** עדין לא שמעתי ממך כיצד יש לאל ירך

להכחיש התועלות שהגדרתי ושהגדרת ?

רמ"ו **א'הח** איני מכחישן אלא אני מייחס אותן אל

הלמודיות :

רמ"ז **א'הב** וכי מפני יחוסן אל הלמודיות יקלו

בעיניך ?

רמ"ח **א'הח** לא אדוני אינן קלות בעיני אבל לא יאות

כל כך גדולה וכבוד לממציאים

אותן מפני שרובן נמצאו דרך

מקרה כגון קנה ההבט שהוא דבר

נפלא נמצא כך אדם אחד לקח

שתי חתיכות של קרח בידו והיה

משים דרך שחוק זו לפניו וזו לפני

זו ומביט במוחשים שכנגדו וראה

שהיו נראים יותר קרובים ויותר

גדולים וחזר והביט וקרב והרחיק

החתיכות בכמה פנים עד שראה

פעמים שלש ומאה שכך היה

מעשה וכתב על זה לאחיו שהיה

פילוסוף גדול ויש אומרים שהיה

קארט'יסיו

קאר'טיסיו הנל' ובחן וניסה גם
 הוא בשתי זכוכיות ואחר עיון
 גדול ושקידה רבה המציא קנה
 ההבטה וכן הם אמרו שפיטאגורש
 המציא מלאכת הניגון על ידי
 שראה חרשי ברזל מכין אותו
 בקורנס על הסדן ושמע קול
 הקורנסים שהיו מולדין מין ניגון
 ושקל הקורנסים וראה שזה כבר
 מזה ובכן עיין ופלפל בהפרש
 המשקל והקול עד שהמציא הניגון:
 רמ"ט **א'הב** והכתיב כיובל בן למך
 הוא ° היה אבי כל

בראשית ז'

תופש כנור ועוגב ?

ר"י **א'הח** ועוד שדור שחיה כמה
 מאות שנים לפני

פיטאגורש היה מנגן ומשורר גדול
 כנראה בתקלים ?

רנ"א **א'הכ** אתה מחזיק קושיתי
 ביתר שאת :

רנ"ב **א'הח** פיטאגורש חי בע'
 שנה של גלות בבל

ואין ראיה מהיונים להמצאת
 החכמות והמלאכות כי מה שהיה
 חרש להם כבר היה משנים
 קדמוניות ישן בכל האס'יאה כי שם
 נברא אד'הר ומשם התחיל הישוכ
 ומיושביה למרו כל הגלילות
 היושבות

de alli empeço la poblacion, y

experimentando con dos Vi-
 drios, despues de mucha apli-
 cacion, y atencion, inventò
 el Antojò de larga vista. Di-
 zen tambien, que Pitagoras in-
 ventò la Musica, por haver
 visto unos Herreros dar golpes
 con martillos sobre un enclum-
 e, y atendiendo a las bozes,
 representòsele una especie de
 Armonia ; pesò pues los
 martillos, y hallò ser unos mas
 pesados, que otros ; reparò des-
 pues con cuydado la diferencia
 del peso, y de las bozes, hasta
 que hallò la Musica.

249. *Cuz.* El verso dize,
 que Iubal hijo de Lemeh. *Fue*
padre de todo el que tomava Har-
pa, e Instrumento?

250. *Ha.* Añade que David,
 que floreciò algunos figlos an-
 tes de Pitagoras, era gran Mu-
 sico, y Poeta ; como se vè por
 sus Psálmos?

251. *Cuz.* Tu corroboras
 mi dificultad.

252. *Ha.* Pitagoras vivia
 en los 70. Años de la Cautivi-
 dad Babilonica, y no hay que
 provar de los Griegos para la
 invencion de las Sciencias, y
 Artes; por que lo que era nue-
 vo para ellos, era ya viejo de
 muchos Años en toda el Asia,
 por que alli fue criado Adam ;
 de sus moradores aprendieron
 todas

todas las Provincias situadas a su Occidente, todas las Ciencias, y Artes ; como consta de los Caracteres Griegos, la mitad de cuyos nombres son Hebraicos, y la Figura es de lo Hebraico (*Antiguo*) bueltas.

253. *Cuz.* Por lo que dizes consta, que todas las Ciencias, y Artes, que hay en el mundo, se aprendieron por accidente, no por especulacion.

254. *Ha.* Lo infiero de lo que dizen nuestros Sabios, y los Agenos. Los Nuestrros aseguran, que fino tuvieramos Ley, pudieramos aprender la Honestidad del Gato ; el absternerse del Hurto, de la Hormiga ; el no cometer Incestos, de la Paloma ; La Honestidad, del Gato, por que evacua el cuerpo en lugar oculto, y luego cubre el escremento ; el Hurto de la Hormiga, por que ninguna quita a la otra, lo que posee ; y finalmente, los Incestos de la Paloma, por que jamàs admite otra Copula, que la de su Compania. La Medicina tambien deve sus principios, y fundamentos a los Animales domesticos, Silvestres, y Aves ; por donde se nos adapta lo que dize Elihù, que. *Aprendemos de los Animales de la Tierra, y nos hazemos Sabios por las Aves del Cielo*

Plinio Lib. 8. Cap. 26, 27. escribe, que el Hipopotamo, o Cavallo de agua, quando juzga estar muy gordo, sale a

היושבות למערכה החכמות והמלאכות כנראה מהאותיות של היונים שהצי שמותן הן עברים וצורתן הן של אותיות של עבר הנהר מהופכות :

כ"ג **א'הב** לפי דעתך אם כן כל החכמות והמלאכות החדעות בעולם נודעו דרך מקרה ולא דרך עיון :

כ"ד **א'הת** מדברי חכמי ישראל וחכמי אומות העולם למדתי זה שהרי חז"ל אמרו א"ר יוחנן אילמלא לא ניתנה תורה היינו למדין צניעות מחתול וגול מנמלה ועריות מיונה וכ"ו. ופיר"ש צניעות מחתול שאינו מטיל רעי בפני אדם ומכסה צואתו : וגול מנמלה דכתיב אגרה בקיץ לחמה ואין אחת גולת מאכל חברתה : ועריות מיזגה שאינה נוקקת אלא לכת זוגה : וכרפואה גם כן עיקרי ויסודות תרופותיה למדנו מבהמות חיות ועופות . באופן שיתכן לומר מלפנו מבהמות ארץ . וכן כתב פליניאוס בס' ח' שלו פרק כ"ו וכ"ז שהאיפ' פוטמוס דהיינו סוס מימי" כשיראה לו שהוא שמן מאד יוצא אל היבשה ומבקש

עירובין פ"ג דף ק' ס"ג

חיוב ל"ס

ומבקש קנה או קוק חר מאד וכו
 מקיז דם לעצמו בדרך דהיינו שישב
 על הקוק עד שיקוב העורק ואחר
 שיצא כל דם הצריך מרפא
 המכה בטיט : הצבי כשהצייד
 נעץ לו חץ בגוף אוכל העשב
 הנק' דיקט' אמו והחץ נופל : ואם
 נשכו מין עכביש ארסיי הנק'
 פאלאנ'ני מרפא עצמו באכילת
 סרטנים . הצפור דרור הורה
 לבני אדם שהקיליד'וניא מין
 עשב הוא טוב לעינים מפני שכו
 מרפא בניו כשיש להם חולי
 עינים . וכהנה רבות. עמו הנם
 כתובים שם :

א'הב ר"ס הניחא בחכמות
 ומלאכות שהזכרת
 אבל מה תאמר בשאר החכמות
 שאין ללמוד מה'בח שאינם מדברים
 כגון חכמת האשטר'ונומיאה . מי
 מה'בח לימד לאנשים שהשמש
 מהלך או שהארץ מהלכת ?

א'הח ר"ס כבר אמרת לך אדוני
 המלך שכל הדבר
 התלוי בניסיון נקל ליגלות ולהודיע
 במעט עיון ושקידה ובפרט כשיש
 לו קצת יחס עם הלמודות ואע"פ
 יהיו עדין פנים לכאן ולכאן באופן
 שלא ימצא בין שתי הכחות מוכיח
 שזוכל

tierra, y busca una Caña, o Espino muy agudo, y se sangra en la pierna, poniendose sobre el, hasta que pique la vena, y quando ha sacado la cantidad de fangre que quiere, cura la puntura con lodo. El venado teniendo la flecha en alguna parte, come la hierba llamada Dictamo, con que cae la flecha; el mismo mordido de cierta especie de Araña venenosa, llamada Phalangio, curase comiendo Cangrejos. La Golondrina enseñó a los hombres la hierba Celidonia para enfermedad de ojos, por que cura con esta a sus hijos, si la padecen; otras mas trae el mismo Autor.

255. *Cuz.* Esto puede tener lugar en las Ciencias, y Artes, que tienes dicho; Pero en las de más, que no se pueden aprender de los Iracionales, como la Astronomia, qual de los Iracionales enseñó a los hombres, si es el Sol el que anda, o la Tierra?

256. *Ha.* Ya te tengo dicho, Señor, que todo lo que depende de Experiencia, es facil de saberse con un poco de especulacion, y atencion, y particularmente, participando algo de Matematica; y sin embargo quedará la cosa indecisa, de forma, que no havrá quien pueda juzgar entre las partes,

R r y dizer,

y dezir, assi es precisamente, y no de otra forma ; como reconocerás por el siguiente exemplo.

Vemos el Sol andar, y la Tierra quedar imobil, segun cree Tolomeo, y otros ; Pero los que creen, que el Sol está en medio de los Planetas imobil, dizen, que no podemos provar el Movimiento del Sol por nuestra vista ; viendo nos, que al que navega, le parece, que el Navio está parado, y la tierra anda, no siendo assi ; del mismo modo nós andamos con la Tierra, estando el Sol parado, y nós juzgamos al opuesto.

257. *Cuz.* No puede ser que sea assi ?

258. *Ha.* No podemos admitir essa opinion, por lo que narra en Yehosuah, que. *Se paró el Sol en la mitad del Cielo.* Como tengo dicho. (§. 133.) pero quando bien tuvieramos facultad de creer lo que quisiéramos, se nos ofrece una duda grande, y terrible, la qual mantiene el entendimiento suspenso sin poder determinarse a ninguna parte.

259. *Cuz.* Sacame luego deste labarinto.

260. *Ha.*

שיוכל לומר בהחלט כך הוא ולא באופן אחר והרי לך משל . הנה אנחנו רואים שהשמש מתנועע והארץ עומדת על עמדה בלי תנועה . וזו היתה סברת טולומ' ואחרים אבל למאן דכבירא להו שהשמש יושב כמרכו כוכבי לכת בלי תנועה יאמרו שאין מהראייה ראייה לתנועת השמש . שהרי ההולך בספינה נראה לו שהוא עומד והארץ מהלכת ואינו כן . כך אנחנו יושבי הארץ מהלכים והשמש עומד ונראה לנו שהשמש מהלך והארץ עומדת ?

רנ"ז א"ה וכי אי אפשר שיהיה כך ?

רנ"ח א"ה אי אפשר להאמין כך מפני שהוא נגד מה

שסיפר ביהושע ויעמוד השמש בחצי השמים ולא אין לבוא כיום תמים . כמו שהוכחתי . (ס"ט ק"ג .) אבל אפילו תימא שהיה בידנו להאמין בזה מה שלכנו הפך הנה נצב לעומתנו . ספק גדול ועצום אשר בשבילו השכל פוסח על שתי הסעיפים כבלתי שיוכל לפנות על ימין או על שמאל :

רנ"ט א"ה ימהר יחישה דברך להוציא נפשי ממסגר

תמכוכה :

רס א"ה

10. 13.

ר"ס **א'הח** כשם שהיושב ביבשה

רואה את היבשה

עומדת ואת הספינה מהלכת במים

ורואה האמרת • אפשר גם כן

שנראה את הארץ עומדת ואת

השמש מהלך ונראה מה שהוא

באמת :

ר"ס **א'הב** אפשר ואפשר • והנני

רואה שכלי פוסח על

שתי הסעיפים כמו שאמרת כי אין

לו דרך לנטות לסברא זו או לזו :

ר"ס **א'הח** ביישוב הארץ שגו

ברואה שהרי הרשים

גם ישנים שבהם כולם כאחר ענו

ואמרו שכל הגורה השורפת לא

תקבל בחיקה בעלי חיים מרוב

חומה ושריפתה כי השמש מכה

בניצוץ ישר על הגליל הזוא ועל

כן יקר יקר כיקור אש ואם היו

שם בעלי חיים ישרפו כקדוח אש

המסים ובכן היו מקשים ואומרים

שבכל כדור הארץ לא היה יישוב

אלא בהגורה הממוחגת העומדת

לצר צפון :

ר"ס **א'הב** חמסי עריך שכבר

אמרתי לך פעמים

רבות שתדבר בדברים צחים

ומובנים כמי שמדבר עם מי שאינו

יודע עיקרי החכמה למען יבינו

הכל העיקרים על בוריין :

ר"ס **א'הח**

260. *Ha.* Affi como el que està en Tierra, vè la Tierra parada, y el Navio andar, y vè lo que realmente es; no puede ser tambien, que veamos la Tierra imobil, y el sol mobil, y que realmente sea como vemos?

261. *Cuz.* Cierito que puede ser. Aqui tienes pues mi entendimiento perplexo, como dixiste; por que no sè a qual de las dos opiniones me he de inclinar.

262. *Ha.* En lo que toca a la poblacion de la Tierra, se engañaron manifestamente, con viniendo todos unanimemente, ser la Zona torrida inhabitable, por su mucho calor, y combustion, por caer los Rayos del Sol perpendiculares sobre aquellas comarcas, y assi arden siempre en un continuo incendio, y habiendo alli animales se quemarian. De aqui concluian, que de todo el Globo de la tierra, no era habitbale mas, que la Zona templada septentrional.

263. *Cuz.* Tengo quexa contra ti, por que ya te tengo dicho muchas vezes, que hables con terminos claros, e inteligibles, como si hablàras con quien no tiene los principios desta Sciencia, para que todos entiendan lo que dizes con fundamento.

264. *Ha.* La falta es mia, Señor, de la qual estoy arrepentido; empieço, pues de nuevo des del principio. La Tierra se divide en cinco partes de Oriente a Occidente, que llaman Zonas, (*que quiere dezir faxas.*) La del medio se llama Zona torrida, (*que quiere dezir faxa ardiente, o combusta.*) La qual queda situada en el medio del Globo, con las dos Templadas a sus lados, una a la parte del Norte, otra a la parte del Sud, que son 3. Las otras dos inmediatas a las Templadas, que son las Frias, una toca al Polo Artico, o Septentrional, otra al Antartico, o Meridional. El camino del Sol es siempre en la Zona torrida sin salir jamás della. Esta queda dividida en medio por la Linea Equinocial, en Septentrional, y Meridional; En el Equinocio de Primavera, el Sol passa por la Linea, y de allí a la porcion de la Zona torrida Septentrional, llegandose todo lo possible a la Zona Templada Septentrional, en el Tropico de Cancer.. Debaxo desta Zona Septentrional templada, queda toda la Europa casi, grande porcion de la Asia, parte del Africa, la mar Meridional, &c. y entonces es Verano

דס' א'הח עלי אדוני המלך העון והנני נחמתי לאמר מה עשיתי ובכן אתחיל הענין מתחלתו. הארץ נחלקת לחמשה חלקים ממזרח למערב שקורין זו'נאש בלשון יון דהיינו חגורות בלשוננו הקדוש : האמצעית נקראת זו'נא טור'רא דהיינו חגורה הנשרפת שהיא ממש כאמצע הכדור ושתי חגורות הממוזגות לצדיה אחת לפאת צפון ואחת לפאת דרום. הרי שלש. ושתיים אחרות שהן הקרות כמוכות לאלו אחת נוגעת בקוטב הצפוני ממש. ואחת נוגעת בקוטב הדרומי ממש. ודרך השמש הוא בהגירה השורפת ואינה נוטה ממנה לעולם אלא שקן משוה היום שהוא באמצעה מחלקת אותה לשנים. החלק הא' לצד צפון והב' לצד דרום. ובתקופת ניסן השמש יושב בקו משוה היום ומשם הולך ועובר אל חלק האפודה השורפת אשר לצד צפון ומתקרב כל מה שאפשר אל החגורה הממוזגת הצפונית אשר תחתיה כל האיבר ופא' חלק גדול מהאס'יאה. וקצת מהאפריקה זמיהים הדרומי וכו'. ואז גורם ליגשביה הקיץ וימים ארוכים ולילות קצרות :

קצרים • ובתקופת תמוז חולך ומתקרב אל קו משוה היום עד הגיעו שם בתקופת תשרי ומשם חולך ומתרחק ממנו עד הגיעו בתקופת טבת אל סוף החגורה השורפת לצד דרום ואז הוא חורף לנו וקיץ ליושבים בצד דרום • דהיינו קצה האפריקא שקורין קא'ו די בוא'נא שפידא'נצא • מלכו' מונומו'טאפא שם באפרי'קא • חלק גדול מהיבשה הררומית שהיא נגר מיצר מאנאליא'ניש • וקצת מלכות ברא'זיל וג'לי'זכו • ומאז ולהלאה חוזר ומתקרב אלינו עד תקופת ניסן כמ'ש :

וצריך לידע שרוחב אפודה השורפת היא של מ'ז מעלות דהיינו ממשוה היום לצד צפון כ'ג וחצי • וממשוה היום לצד דרום כ'ג וחצי • ואם תעשה מהמעלות מילין ותתן לכל מעלה ששים מילין איטלקיים תמצא רוחב חגורה השורפת של אלפים ותתך מילין איטלקיים • ורוחב כל א' מהגורות הממוזגות אלפים תק'ף • ורוחב כל חגורה מהקרות אלפים ות'תך • ומכל זה אינו מיושב לפי סברת הקדמונים אא אלפים תק'ף ברוחב וכל האורך ממזרח למערב • אבל

habitable segun los Antiguos,

rano para essas Tierras; las noches son breves, los Dias largos; passando pues este Tropico, vase de nuevo llegando à la Linea, hasta que llega al Equinocio Autumnal; de alli vase apartando hasta que llega al Tropico de Capricornio, en el Solsticio del Invierno, que es la parte Meridional de la Zona torrida; entonces es Invierno para nós, y Verano a los moradores de las Tierras, que quedan al Sud, que son aquella parte del Africa llamada Cabo de Buena esperanza; el Reyno de Monomotapa, en la misma Africa; una gran parte de la tierra Meridional, que queda enfrente del Estrecho de Magallanes; parte del Brazil, Chile &c. Y de alli por delante buelve a llegarse a nós, hasta el Equinocio de Primavera, como tengo dicho.

Devese notar, que la Zona torrida es ancha 47. grados, a saber das dela Linea hazia el Norte 23. y medio; y dela misma al Sud 23. y medio. Convirtiendos estos grados en millas Italianas, y dando a cada grado 60 millas, hallaràs tener la Zona torrida de anchura 2820. millas Italianas. Cada Templada, 2880. Las Frias 2820. cada una. De todo esto no hay mas que 2580. en ancho, y toda la

la longitud de Levante a Poniente, quedando todas las demás zonas despobladas; La torrida por su excessivo Calor, como tengo dicho; las Frias por su exorbitante Frialdad; la Templada Meridional, por que habiendo sido criado Adam con todas las criaturas en esta nuestra Templada, era neccessario passar por la Zona torrida para ir a la Meridional Templada, lo que juzgavan imposible por lo que hê dicho. Concluyeron pues, no fer el Mundo habitable, sino es en las 2580. millas de ancho; quando el Propheta pregona. *Ajfi dixit A. Criador de los Cielos, que es Dios, formador de la tierra, y que la hizo, y èl la compuso, no en vano la criò, para poblar la formò.* Que quiere dezir, que la voluntad de Dios Bendito es, que la Tierra se habite; y ellos dicen, que no tiene de habitable mas, que una de sus cinco partes. Si ignoràran pues la Astronomia, y no escrivieran, que debaxo de la Linea, las Noches, y los Dias son siempre iguales, no me quexàra, por que dixera, lo ignoran; mas ellos nos manifestaron esta inalterable igualdad, mas de mil Años antes que se descubriessen las Regiones de la Zona torrida; y sin embargo no consideraron, que podian ser habitables, por que aun que tienen

אבל בכל שאר החגורות אין בהן יישוב לא באפוד' השורפת מפני רוב חומה כמ"ש ולא בחגורות הקרות מפני רוב קרירותן ולא בממוזגת לצד דרום מפני שאר' הר וכל שאר הכריות נבראו בחגורה הממוזגת שלנו וכרי לילך להגורה הממוזגת שלצד דרום היה צריך לעבור בחגורה השורפת וזה אי אפשר. אם כן גפרו אומר שאין יישוב בעולם אלא ברוחב אלפים תקף מילין. והנביא מכריז כי כה אמר ה' בורא השמים הוא האלהים יוצר הארץ ועושה הוא כוננה לא תהו בראה לשבת יצרה. שר' ל' שרצון הש"ת הוא שהארץ תתישב והם אומרים שאי אפשר לא באחד מחמשה חלקיה: ואילו לא היו יורעין בתכמת הגלגלים ונימוסיהם ולא היו כותבין שתחת קו משוה היום הלילות והימים שוין לעולם החרשתי כי אמרתי לא ידעו מה הוא. אבל הם הודיעונו זה יותר מאלף שנים קודם שנתגלו הגלגלות שבתגורה השורפת ואע"פכ לא עלה בדעתם לומר שהיו הב' יכולין להיות שם לפי שאע"פי שהשמש

יסעיה מ"ב

מכה

el

lefihi.
v. 18.

מכה בקו ישר על ראשי האנשים
 ההם כיון שהיום והלילה שוין בכל
 ימות השנה אפשר שקרירות
 וליחות הלילה ימזוג רוב חום
 היום * ועוד שבהצי הלילה
 השמש הולך תחת כפות רגליהם
 ולזה יש להם קור גדול באופן
 שצריך שיבעירו אש בכל
 מושבותיהם * משאכ ליושבי
 אפודות הממוזגות שבלילה אינו
 מתרחק מהם כל כך כידוע לחכמי
 התכונה :

רס"א **א'הב** עוד יש לך להוסיף
 שיש להם חורף וקיץ

לא לענין קור וחום כי החום גובר
 כל השנה אלא לענין היובש והכמר
 באופן שבתלק החנורה השורפת
 שהיא לצד צפון כשהשמש מכה
 על ראשם בקו ישר אזי ממטיר ה'
 אלהים על הארץ זרם מים
 כבדים שוטפים שמלחלחין
 וגרטיבין האויר ויש מקומות שיהיה
 מטר מ' חדשים רצופים :

רס"ב **א'הה** זהו אחר ממעשי ה'
 כי נורא הוא * ואין

לדאשים הפילוסופים על שלא
 ידעו כלום מזה התיקון כי בולם
 נלדו כתנורה הממוזגת אשר בה
 היובש גובר בקיץ מה שאין כן
 בשורפת שברוב מחזיה כשהשמש
 מכה על ראשם אזי מתחילין גבורות
 גשמים *

el Sol en su Zenith, siendo todo el Año la noche igual al dia, podia suceder, que el Frio, y Humedad de la noche, templafse, y mitigasse la mucha Calor del dia. Además, que passando el Sol la noche por su Nadir, padecen tan sensible Frio, que les obliga à conservar Fuego encendido toda la noche, lo que no sucede a los de la Zona Templada, de la qual queda mas cerca el Sol la noche en Verano, como saben los Astronomos.

265, *Cuz.* Deves añadir, que tienen Invierno, y Verano, no respecto del Calor, y Frio, dominando la Calor todo el Año, mas respecto del tiempo seco, y lluvioso, de modo que en la parte Septentrional de la Zona torrida, quando tienen el Sol en su Zenith, embia D. B. excessivas lluvias sobre la Tierra, que refrescan, y humedecen el Ayre; y hay lugares en que llueve nueve meses del Año.

266. *Ha.* Esta es una de las admirables obras de Dios; Pero no se deven culpar los Philosophos, por haver ignorado este remedio, por que havien-do todos ellos nacido en la Zona Templada, donde en el Verano domina la secura, al opuesto dela Ardiente, que en la mayor parte de sus Regiones, llegando el Sol à su Zenith, empieçan las mas furiosas lluvias; no
 habiendo

haviendo pues visto, ni oydo cosa semejante jamás, como podían alcanzar por conjetura, el saber, y poder de la Providencia de A. nuestro Dios? bendito, y ensalçado sea su nombre:

267. *Cuz.* Agora reconozco, que buscas lo Verdadero, y recto, pues que los defiendes, en lo que no podían alcanzar.

268. *Ha.* Pero yo los culpo por otra parte; y es que en las Tierras Calientes, cae el Rocio con mas abundancia, que en las Frias, lo que consta de los Climas calientes de la Zona Templada, e incomparablemente mas, en la Zona torrida en el Reyno del Perú; en cuyas llanuras cerca de la mar, ni hay jamás Lluvia, ni Rio que salga de Madre, como el Nilo; sin embargo son muy pobladas, y producen todo lo necesario para alimentar Hombres, y Animales. Esto no alcanzaron los Philosophos con sus conjeturas, contra lo que dize el Propheta, por dicho de Dios, que crió la Tierra. *No para tenerla vazia, mas para que fuesse poblada.* Y contra la Experiencia, que muestra, que toda la Tierra sujeta a la Zona torrida, es pingue, y fertil, y sus moradores, viven bien, largo tiempo con todas comodidades,

גשמים • וכיון שלא ראו ולא שמעו כזה מימיהם היאך היו יכולים להגיע בהשערותם אל חכמת ויכולת השגחת ה' אלהינו ית' ויתעלה שמו ?

רס' אהב עתה ידעתי כי אתה

מבקש האמת והיושר יען אתה מליין בערם במה שלא היה אפשר לידע לא להם ולא לשום אדם :

רס' א'הת אבל אני מאשים אותם מצד אחר • לפי שהם

יודעים שבמקומות החמים הטל יורד בשפע יותר מבמקומו הקרים וזה נראה באיקלימים החמים מהחגורה הממוזגת וביותר ויותר בחגורה השורפת במלכות פיר' • אשר במישור סמוך לים לא יהיה מטר לעולם ולא נהרות המשקים כנילום • ואע"פ כישם יישוב גדול וכל מה שצריך למזון האדם והבהמה • ולזה לא כיוונו הפילוסופים בהשערותם נגר דבר הנביא שאמר על פי ה' לא תהו בראה לשבת יצרה ונגד הנסיון שמוכיח שכל גליל חגורה השורפת ארץ שמנה וטובה ויושביה חיים כה חיים טובים ארוכים ומתוקנים כי אין שם מחסור

מחכור כל דבר • ויש עמ פירות
 נחמדים וערביב יותר מבשאר
 העולם • ממינים אשר לא נמצאים
 בחגירה הזאת • ולמען תהיה ראויה
 ליישוב חלק לה חכמת הש"ת
 היום והלילה לשני חלקים שוים
 ליושבים תחת משה היום בכל
 השנה לפי שהשמש עובר על
 ראשם שני פעמים בשנה בתקופת
 תשרי ובתקופת ניסן ובשתי קצוות
 רורב החגירה • אשר בקצה העומד
 לצד צפון שנק' הפוך הקיץ עובר
 השמש על ראש יושביה בתקופת
 תמוז בלבה • ובשל צד דרום שנק'
 הפוך החורף בתקופת טבת ב' בר •
 באופן שליושבים תחת משה היום
 שעות היום י"ב לעולם • אבל
 ליושבי הקצוות יהיה יומם ארוך
 י"ג שעות ומעט יותר • ובאריכות
 הלילות האויר מתקרר מאד
 וגורם שבבקר תהיה שכבת הטל
 בשופע • וזהו גם כן לעזר ולהועיל •
 עוד מחצי הלילה עד חצי היום
 הק"כה משיב רוח יבשה ומישם עד
 חצי הלילה רוח ים • עוד יש
 בגלילות ההנה הרים גבוהים יותר
 ממה שיש בשאר ההגורות • אשר
 שם

media noche hasta el medio dia, sopla viento de Tierra, y de entonces hasta la media noche, viento de Mar. Tienen más estas Provincias, Montes altísimos, mucho mas que los que hay en las otras Zonas, donde hay continuamente Lluvias, y Nieves,

dades, por no faltarles nada, y tiene frutos mejores, y mas gratos, que en otras partes del Mundo, de ciertos generos, que no los hay en esta nuestra Zona ; y para que fuese habitable, dividió la divina Ciencia, el dia, y noche en dos partes iguales, a los que están debaxo de la Linea, todo el Año, por que el Sol passa por su Zenith dos vezes cada Año, en el Equinocio de Tefri, o Autumnal, y en el de Nifsán, o de Primavera. Y en los dos extremos de la anchura de la Zona, el de la parte Septentrional, que se llama Tropico de Cancer, passa el Sol por su Zenith en el Soliticio Estivo solamente; en la parte Meridional, que llaman Tropico de Capricornio, passa el Sol por su Zenith en el Soliticio de Invierno; de modo, que los que están debaxo de la Linea, tienen 12. horas de dia siempre inalterablemente, pero los que estan debaxo de los Tropicos tendran un dia mayor de 13. horas, y algo mas; y con lo largo de la noche, el Aire se refresca mucho, y es causa, que por la mañana haya abundancia de Rocío, que es de fumo refrigerio. Además que des de la

de modo, que los Valles no producen Ierua por el mucho Frio. Esto tambien refresca, y humedece el Aire considerablemente. En todas estas modificaciones, no repararon los Philosophos, y por esso concluyeron decisivamente, que la Tierra, que queda debaxo de la Zona torrida, era combusta, e inhabitable, quando la Experiencia muestra, ser al opuesto.

269. *Cuz.* Ya me tienes mostrado el termino hasta donde llegan los Philosophos, y es cierto, que ellos mismos vendran en lo que tienes dicho, por ser verdad; Es pues ya tiempo de manifestarme la Superioridad, que tienen nuestros Sabios sobre ellos.

270. *Ha.* Tengo ya probado por los mismos Philosophos, como son opuestos en sus Principios, Antecedentes, y Consequencias; como tambien, que todas sus principios, antecedentes, y consequencias, no son mas que Opiniones, y Conjecturas; con que no hay Principio, ni Axioma, ni Proposicion sin Question, y Controversia; Por que diziendo, un Philosopho v. g. que los Atomos, que son los Elementos de que se componen los mixtos, son infinitamente divisibles, se levanta otro

שם נשמים ושלגים כל השנה באופן שהמקומות הסמוכים להם בבקעה אינם מגדלין צמחים מרוב הקור. וזה גם כן מרטיב ומלחלה האויר מאד מאד. והפילוסופים עם עומק שכלם וחריפותם לא שתו לבם לתקונים האלה וגזרו אומר בהחלט שהארץ שתחת הגורה השורפת לאש תהיה לאכלה ולכן לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם ותהי להפך:

ר"ט **א"ה** הנה כבר הוכחת ער היכן ידם של פילוסופים מגעת ובודאי שאפילו הם בעצמם יורו לדברך כי כנים הם ולכן בא הקץ להודיעני היתרון שיש לה'זל עליהם:

ר"ע **א"ה** הנה הוכחתי מהפילוסופים עצמם שהם חלוקים בעיקריהם. בהקדמותיהם. ובתולדותיהם. והוכחתי ג"כ שכל העיקרים וההקדמות והתולדות שלהם אינם אלא פרי סברותם והשערותם. ובכן אין עיקר ואין מאמר ואין הצעה באין מחלוקת וצוחה. לפי שאם יאמר פילוסוף אחד ד'מ שא' מהגופים הקטנים שהם יסודות המורכבים יכול ליחלק לאין תכלית יקום אחר ויתרים כנגדו לאמר

לאמר דאי הכי היינו גרניר חרדל
 היינו מלא כל הארץ כיון שזה וזה
 יכולין ליחלק לעולם אלא ודאי
 צריך לומר שיחלק ער גבול מה ולא
 יותר מרוב קטנותו . והנה קמה כל
 המשפחה האחרת על זאת ואמרה
 דזה אי אפשר משום דאי הכי
 יצא יש מאין אחר הבריאה
 שהרי אם יחלק עץ אחד להלקים
 כל כך קטנים שלא נשאר בו
 עוד בה לחלק נמצא שמאין נעשה
 עץ . וזה לא היה אלא בראשית
 ברוא אלהים את השמים ואת
 הארץ . וכן בכל עיקר ובכל
 הקדמה ובכל תולדה זה אומר
 בכרה וזה אומר בכרה והשלישי
 אומר לא כדברי זה ולא כדברי
 זה . והרביעי יתפאר עליהם
 לאמר אני עמדתי בסוד הכוונת
 והוא גם הוא לא יצא מתחום
 ההשערה ויחתרו כולם להשיג
 אל מחוז האמת ולא יכולו :

רע"ד **א'הב** וכי לא יש מחלוקת
 בין חכמי ישראל ?

והלא המשניות והברייתות
 והתלמוד מלאים על כל גדותיהם
 ממחלוקות וכברות רחוקות זו מזו
 כרחוק מזרח ממערב ?

רע"ג א'הח

distantes unas de otras, como de

otro contra él diciendo, que
 supuesto esto, tanto es un gra-
 no de Mostaçá como toda la
 Tierra, puesto que uno, y otro,
 són infinitamente divisibles ; es
 fuerça pues dezir, que tiene
 cierto termino de divisibilidad,
 del qual no puede passar. Con-
 tra estos arguien otros, afir-
 mando ser esta Hipotesis insub-
 sistente, por que se hiziera algo
 de nada despues de la Criacion.
 Como dividiendose un Palo en
 partes tan pequeñas, que no
 tenga mas que dividir, vendria
 a componerse el Palo de Nada;
 lo que no fue sino quando Dios
 crió el Mundo. Deste mismo
 modo controvierten en todos
 sus principios, antecedentes, y
 consequencias, uno diciendo de
 una manera, y otro de otra ;
 viene despues un Tercero, con-
 futando a los dos, y entra por
 fin el Quarto, jaçtandose que
 El solo penetra los fecretos del
 Criador, y sin embargo no sale
 tanpoco de los terminos de la
 Conjectura, y por fin todos
 anhelan por llegar al puerto de
 la verdad, sin poderlo alcan-
 çar.

271. *Cuz.* No hay por ven-
 tura Questiones entre los Sa-
 bios de Israel? No estàn llenas
 la Misnâh, Baraità, y Talmud,
 de sus Questiones, y opiniones,
 de un cabo del mundo al otro ?

S f 2

272. *Ha.*

272. *Ha.* Ya me preguntaste esto mismo (*Dialogo 3. §. 1.*) y te respondi à propósito; no dexarè sin embargo, de añadir sobre lo que dixè, para que se experimenten las palabras de nuestros Sabios, y se sepa, que nos enseñan verdad.

273, *Cuz.* Lo que alegaste es verdad; pero no habiendo trahido mas que dos, o tres pruebas, son muy pocas, para un punto de tanta consecuencia, como este.

274. *Ha.* Por esso suplo agora, multiplicando pruebas, para satisfazer a los que aman la verdad. Y en nombre de Dios, que me encaminò por la senda de la verdad, empieço diziendo, que.

Los Philosophos no acuerdan en los Principios de la Philosophia, ni en sus Proposiciones, ni en sus Antecedentes y Consequencias, como tengo provado; y quando bien convinieran, y acordàran todos en un Sistema, ni por esso faldrian de los terminos de la Conjectura, ni por esso entrarían en el termino de la verdad; por que no podían saber, si lo que enseñavan era cierto, hasta que viniessè un Angel del cielo, y los assegurasse, que era verdad lo que opinavan; como sucediò à nuestro Rey selomoh, por quien atesta el Divino espíritu,

רע"ג א'הה כבר שאלת ממני השאלה הזאת עצמה • (וכמו ג' סימן ה' •) והוא חשיבותך כפי הענין וגם פה לא אחרל מלהוסיף לקח למען יבחנו דברי חז"ל ויודע כי האמת אתם :

רע"ג א'הב אמת טענת • אך לא הבאת שם לא שנים שלשה גרגרים • וזה מעט קט לדבר גדול כזה :

רע"ד א'הה לכן עתה באתי להוסיף על הראשונים לרוות צמאת אוהבי האמת ובשם ה' אשר הנחני בדרך אמת אתחיל ואומר • שהפילוסופים אינם מסכימים בעיקרי הפילוסופיא ולא בהצעותיה הקדמותיה ותולדותיה כמו שהוכחתי • ואפילו שהיו מסכימין כולם על דעת אחת לא מפני זה היו יוצאים מתחום ההשערה ונכנסין לגבול האמת יען וביען לא היו יכולים לידע אם פיהם דבר שוא עד יערה עליהם רוח ממרום ויגיד להם היתכנו דבריהם כמו שאירע לשלמה המלך אשר רוח ה' העיר עליו

עליו וידבר על העצים מן הארץ מלפניו
 אשר בלבנון ועד האזוב אשר יוצא
 בקיר וידבר על הכהמה ועל העוף
 ועל הרמשועל הדגים • (עין סימן נ')
 וזה לא אירע לפילוסופים ולא
 יארע לעולם :

אמנם חז"ל לא מיבעיא מסכימים

על העיקרים הראשונים
 דהיינו הכתובים בפירוש במקרא •
 כגון שמירת שבת וחגיגת הרגל
 וצום יום הקרוש והקרבת הקרבנות
 ואיסור עריות ורבות וכיוצא א"א
 אף עיקרים השניים דהיינו תורה
 שב' עפ' אין חולק עליהם ואין
 ככחיש אותם • כגון ט"ל מלאכות
 עבת • ומ' סאה של מקוה • ושופר
 של ר' הואתרוג של סוכות • ושיעור
 הסוכה שנערה טפחים על ז'
 טפחים וכיוצא בהן • אלו והדומים
 לאלו אני קורא עיקרים שניים •
 וכשם שכל בני ישראל מאמינים
 ומסכימים יחד בעיקרים הראשונים
 שהם המצוות הכתובות בתורה •
 כן כולנו אנחנו מסכימים ומאמינים
 בעיקרים השניים האלו שהם תורה
 שב' עפ' שקבל משה רבינו מסיני
 מפי הגבורה • ואם יש איזה מתלוקת
 בין רבותינו אינו בשום אחד
 מהעיקרים

piritu, que. *Hablò sobre los Arboles, des del Cedro del Lebanon, hasta el Oregano, que sale en la pared, que hablò de los Animales, de las Aves, Insectos, y Pescados.* (Vide §. 2.) cosa que no sucedió a los Philosophos, ni les fucederà jamas.

Pero nuestros Sabios, no solo convienen en los Principios Primarios, que son los que están escritos claramente en el S. T. como el guardar Sabat ; el celebrar las Fiestas ; Aiunar el Santissimo dia de Kipur ; Sacrificar ; abstenerse de comer Incestos, y otros semejantes ; mas tambien en los principios Secundarios, ni hay oposicion, ni question ; como en las 39 obras de Sabat ; 40. medidas de agua del Baño ; el Sophar de Roshassanah ; el Cidron de Sukot ; la cantidad de la Cavaña, que deve tener por lo menos 7. puños en quadrado ; y otros. Estes, y otros como estes, llamo yo Principios Secundarios. Assi como pues todo Israel creen, y convienen en los principios Primarios, que son los Preceptos escritos en la Ley, assi todos nós creemos, y convenimos en los Principios Secundarios, que es la Ley Mental, que recibio nuestro Maestro Moseh de Sinay, de la boca de Dios ; y si hay que-

tiones entre nuestros Sabios, no son sobre alguno de estos principios,

pious, ni tal passò jamás por imaginacion a ningun hijo de Israel, y quien niega, o pone duda en alguna destas cosas, es apartado de la Congrega, y llamase Karay por infamia. Controvierten pero en la esplicacion de algunos. *Dialogo* 3. § 2.) Agora provarè, que no controvierten en la esplicacion de todos los principios secundarios, habiendo muchísimos, en que acuerdan, y valen tanto como los mismos principios, como se ve por los siguientes exemplos.

Numeran nuestros Sabios 39. obras, que son Arar, Sembrar, y Segar. Viste jamás algun Sabio, que se oponga, diciendo, que el Sembrar v.g. no es una de las obras primarias? que la saque del Catalogo, y ponga otra en su lugar para cumplir el numero de 39, o que diga, que son 38, o 40?

275. *Cuz.* No oy tal, des de que me conozco.

276. *Ha.* En la esplicacion de los Principios Secundarios tambien, hay muchas esplicaciones, que yo llamo Principios Terceros. Como. La esplicacion del que saca (*en Sabat*) de una jurisdiccion a otra, que es una de las obras Primarias, contiene todo lo que es apto a sacarse, o transportarse;

Tra-

מהעיקרים האלו שזה לא עלה על לב איש ישראל מעולם . והמכחיש או משים ספק בא' מהם יכרה מקהל הגולה ובשם קראי יזכר לגנאי . אבל יחלקו על פירוש קצתם כמו שהוכחתי (ויטב ג' ס' ב') ועתה אוכיח שלא נחלקו על פירוש מלם בי יש כמה וכמה פירושי עיקרים שאין מחלוקת עליהם והם יקרים ונחמדים כעיקרים עצמם והרי לך כמה וכמה משלים :

הנה חז"ל מנו ס' מלאכות שהן הזורע החורש הקוצר

וכו' . הראית חכם חולק על אחד מאבות מלאכות האלו כגון אם זורע אב מלאכה ומוציאו מכללם ומשים אחר תחתיו להשלים מנין ט' . או שמעת מי שאמר שהם שלשים ושמונה או ארבעים ?

א'הב ת"ס לא שמעתי כזה מיום היותי על האדמה עד

היום הזה :

א'הה רע"ו אף בפירוש העיקרים השניים יש פירושים

הרבה שאני קורא אותם עיקרים שלישיים . כגון פירוש המוציא

מרשות לרשות שהוא א' מאבות מלאכו' כולל כל דבר הראוי להוציא

וזכרו קצת מהם בפ' כלל גדול בלי חולק וכן בפ' המוציא . ואם יש

א"זה

איזה מחלוקת הוא בשיעור הרבר המוציא . ויש הפרש מועט בין המחמיר והמיקל כאשר תראה שחנבילו שיעור התבן והעצה . דהיינו תבן של קטניות . עמיר . דהיינו קשין של שבלין . עשבים . עלי שום . ועלי בצלים להים ויבשים . אוכלין כגרוגרת חייב ומצטרפין זה עם זה חוץ מקליפיהן וכו' : הרי ח' שיעורים למאכל אדם ולמאכל בהמה . ואין חולק אלא באחרון דהיינו בקליפין . ולא ככולן אלא בקליפי ערשם לא הנושרין כשעושה מהם גורן אלא בפנימיות מפני שמתבשלות עמהן ולכן ס'ל שמצטרפין לשיעור גרוגרת : ובהמוציא פ'ה הגבילו שיעור הוצאה לין חלב רבש שמן ומים וכל שאר משקין . ושיעור מים סרוחין שהן ראויים לגבל בהן את הטיט ולא חילק תנא קמא בין מוציא למצניע אלא נתן שיעור אחד לשניהם . ור'ש פליג עליה דס'ל רשיעורין קטנים של ת'ק אינן אלא

causa entiende el Sabio contróvertiente, que se deven reputar como comida.

Enel 8º. Cap. determinaron tambien la cantidad del Vino, Leche, Miel, Azéite, Agua, y de todos los demas liquores, como tambien de las aguas corruptas, pues firuen tambien para amafar la cal; el Primer Sabio, señala las mismas cantidades para el que

Trahen algunas destas cosas enel *Cap. 7 de Sabat*, sin haver question, ni repugnancia; como tambien enel *Cap. 8.* y la question que hay, es solo en la cantidad de la cosa que se saca, con muy poca distancia, entre el que restríne, al que facilita; como consta de que, habiendo determinado la cantidad de la paja, que se merece por ella Muerte, si se transportare de una jurisdiccion a otra de proposito, o Sacrificio, si le sucediere sacarla inconsideradamente. como, de la de los legumbres; de las cañas de espigas; hieruas; ojas de ajos, y cebollas frescas, y secas; comidas la cantidad de un higo seco; quales comidas se juntan una con otra para esta cantidad, fuera de las cascara, que no se juntan. Veis aqui 8 cantidades señaladas a comidas del hombre, y animal, sin haver quien contradiga, fino es en la postre, que es la cascara, y no en todas las cascara, mas solo en las de las Lentejas, que se guizan con la cascara imediata, e intrínseca; y por essa

que los faca fin, otro fin ; como para guardarlos para qual quiera uso ; al qual se opone R. Simhon afirmando, que las cantidades indicadas por el primer Sabio, son para quien las facò con intento de guardarlas para algun uso ; mas que el que facò por facar, es menester que faque la cantidad de guevo, y medio, la qual es mayor, que la del primer Sabio. Con que patentemente se reconoce, que quando recibieron por tradicion, la Prohibicion de facar de una jurisdiccion a otra, recibieron tambien la cantidad de lo que se havia de facar para facar ; pero R. Simhon se havia olvidado, que la cantidad havia de ser igual para el que faca por facar, y para el que faca para guardar. De aqui reconocerà, que hay principios Terceros sin controversia, por que se recibieron con los Segundos, y no se olvidaron.

277. *Cuz.* El oyr tus fuaves, y preciosos discursos, y tus pruebas fuertes, reales, y adequadas, me ha regozijado el coraçon, reconociendo yo haver tu verdaderamente provado, convenir, y acordar nuestrs Sabios, en los Primeros, y Segundos Principios, y en parte de los Terceros, que no se olvidaron ; y es infalible, que esta es la gran ventaja, que llevan nuestrs Sabios à los Philosophos ; Pero todavia me queda alguna duda sobre la Decision de las Questiones, por que recelo, no hayan siempre conrespondido à la mente de Dios.

אלא למצניע אבל המוציא צריך שיעור של רביעית דהיינו שיעור ביצה וחצי שהוא שיעור גדול משל תנא קמא והנה נראה כהריא שכשקבלו ההוצאה קבלו ג"כ שיעור הוצאת כל דבר ודבר . לא שר"ש שכח שאותו השיעור שוה למוציא ולמצניע הרי שיש עקרים שלישיים שאין חולק עליהם לפי שנתקבלו עם השניים ולא נשכחו :

רע"א א"ה הנה שמח לבי ותעלזנה כליותי בשמעי דברך היקרים והנעימים ורביאותך החזקות האמיתיות והמספיקות והנני רואה שהוכחת נאמנה הסכמת חז"ל בעיקרים הראשונים והשניים ובמקצת השלישיים שלא נשכחו . ובודאי שזהו יתרון גדול לחז"ל על הפילוסופים . אמנם עדין לבי נוקפי על פסק ההלכה במחלוקות כי שמח לא הסכימה דעתם לדעת המקום ?

רע"א א"ה

רע"ה **א'הח** אין ספק שפסק ההלכה
כשיש מחלוקת תלוי
בכל מכל כל בהשערה וכבר
ושיקול הדעת ובוזה שוין החכמים
לפילוסופים :

רע"ג **א'הכ** אם כן יאמר הפילוסוף
לחכם גם אתה חלית
כמינו אינו נמשלת כיון שכל אפי"א
שוין :

ר"ד **א'הח** ואיך יאמר כן ? והנה
אע"פכ יש יחרון
לחכם על הפילוסוף אפילו בשיקול
הדעת כיתרון האור מן החשך :

רע"ה **א'הכ** הודיעני איה מקום
כבודו של היתרון
הזה ?

רע"ג **א'הח** כתוב בתורה כי
יפלא ממך דבר
למשפט וגו' על פי התורה אשר
יורוך הרי שהש"ת כתב בספר
מיום שניתנה תורה שהוא מסכים
בדבר מסופק לפסק הלכת של
השופט אשר יהיה בימים ההם :

רע"ג **א'הכ** משול משל ברור
ומובן לכל ועשית
עמדי הסד ואמרת כי זהו עיקר
גדול שכל אמונת ישראל בחכמינו
ז"ל תלוי בו :

רע"ד **א'הח** הנה הבאתי מחלוקת
שיעור הוציא המשקין
בין

278. *Ha.* Es cierto que ha-
viendo controversia, la Decifion
depende totalmente de Conjec-
tura, Opinion, y Probabilidad ;
y en esta parte, los Sabios son
iguales à los Philosophos.

279. *Cuz.* Supuesto esto, di-
rà el Philosopho al Sabio ; tam-
bien tu padeces la misma en-
fermedad que nòs, y somos to-
dos unos.

280. *Ha.* No dirà tal ; por
que aun en la conjeçtura, sob-
repuja el Sabio al Philosopho,
como el Dia a la Noche.

281. *Cuz.* Donde està esta
Superioridad ?

282. *Ha.* Manda el Sagrado
Texto, que naciendo alguna
duda, se recurra al Senado, y
que se obedezca su Decifion.
Deste passo consta pues, que
Dios tiene escrito des de que
diò la Ley, que haviendo caso
dudoso, concurre, conviene, y
acuerda, con la Decifion que
diere el juez *pro tempore*.

283. *Cuz.* Alegando tu pa-
ra esto un exemplo claro, e
inteligible, lo recibirè por mu-
cho favor, siendo este el gran
Fundamento, del qual depen-
de toda la fe de Israel, en nuef-
tros Sabios, D. F. M.

284. *Ha.* Haviendo yo re-
ferido la question de la Can-
tidad del sacar los liquores, que
hay entre el primer Sabio, y

T t

R. Sim-

R. Simhon, y habiendo visto, que **R. Simhon** usá mas rigor con el que saca para guardar, que con el otro, quando el **Primer Sabio** usa del mismo rigor en ambos, siendo la **Decision** a favor del **Primer Sabio**. **Supongase** agora, que antes que naciesen las controversias en **Israel**, se practicava como **R. Simhon**, y despues de las **Controversias** se determinò como el **Primer Sabio**; no hemos de imaginar, que uno de los **Senados** errò, o el que agravò à ambos, o el que facilitò a uno; mas hemos de creer, que **Dios** convino, y aprovò las dos **decisiones** cada una en su tiempo.

285. *Cuz.* Es increíble.

286. *Ha.* Señor, esto es lo que **Dios** dixo a **Moseh** su siervo en **Sinay**, pues dize el **S. T.** *Que consulten al juez que se hallare en su tiempo, y que figan su Decision.* Segun esta autoridad, he adequadamente juzgado à favor de los **Sabios**, sin haver quien pueda replicarme, siendo lo que he dicho palabra de **Dios**, à quien nadie puede preguntar, que es lo que hazes?

287. *Cuz.* instaràn, diziendo, que sabiendo ellos la inlimitada autoridad que tenian de esplicar la **Ley**, segun su parecer, la esplicaron como quisieron, y decidieron las **Controversias** arbitraria, y dispoticamente sin razon, ni discurso.

כין תנא קמא ור' שמעון וראינו שר' שמעון מחמיר במצניע ומיקל במוציא ולת'ק שניהן שוין לחומרא. הנה פסק הדין הוא לחומרא כ'תק. הגע עצמך שקודם שיהיו מח'זקות בישראל היו נדהנין לקולא כ'רש ואחר המתלוקות נפסק הדין לחומרא כת'ק אל תאמר בלבבך הב'ר שפסקו לחומרא תעו או הב'ר שפסקו לקולא. אלא לשניהם הסכימה דעת המקום ברוך הוא לכל אחד בזמנו :

רפ"ט אה"כ זהו דבר שאין הרעת סוכלתו :

רפ"ו אה"ה ארוני המלך זהו דבר ה' אשר דבר ל' משה עבדו שהרי כתיב אל השופט אשר יהיה בימים ההם וגו' על פי התורה אשר יודוך. אם כן יפה דנתי יפה זיכיתי לחו'ל ואין להרהר אתר דברי כי דבר ה' הוא ומי יאמר לו מה תעשה ?

רפ"ו אה"כ יאמרו ודילמא כיון שידעו שבדים לפרש התורה כפי דעתם פירשה כפי מה שרצו ופסקו הדין כאשר יעלה על המולג ולא כפי המעם והסברא : רפ"ט אה"ה

רע"ט **א'הח** כבר השיכותיך שבירי
 ושמת ברי עדיף .
 (ויכוח ב' מ' כ'ו וס' מ' ס') ושאלו תימא
 שהם התעו אותנו ה' הם ישאו את
 עונם ואנחנו נקיים . (סס ס' ע') אבל
 שואל אני מהמכחישים אם אפשר
 שבין ע'א אנשים של כמה וכמה
 דורות לא ימצא גם אחד ירא
 אלהים וסר מרע שישים מכשול
 עונם נגר פניהם ?

רע"ט **א'הב** מודה אני באמת
 ואמונה שאין לפקפק
 על דברי חז"ל . ברוך אלהינו שנתן
 לנו תורת אמת וברוך הוא שבחר
 בחכמי ישראל ובמשנתם . וברוך
 אתה לה' שהוכחת אמתת קבלתם
 ותורתם והורית לי ולעמי הרוך
 הטוב והישר . למען נשמור חוק
 ה' ומצותיו בעולם הזה ונזכה ונחיה
 ונירש טובה וברכה להי' העולם
 הבא :

ר"ג **א'הח** כבר מחיתי כעב כל
 קשיות המכחישים
 דברי חז"ל וקעקעתי ביצתן באופן
 שלא יהיה להם נגרם צד ערעור
 ותלונה .

288. *Ha.* Ya te tengo ref-
 pondido a esto, (*Dial.* 2. §. 26.
 60.) que alegando uno una ra-
 zon cierta, y otro una dudosa,
 se deve preferir, el que alega
 la cierta, al que alega la inci-
 erta; suponiendo pues, que
 nos hayan engañado (*Abfit.*)
 Ellos seran los delinquentes, y
 Nòs los inocentes. (*ibidem.* §.
 80.) Pero pregunto a los Con-
 trarios, si entre 71. personas,
 y entre tantos Senados de tan-
 tos Siglos successivos, no se
 hallò uno solo Temiente de Dios,
 y apartado de mal, que repre-
 sentasse a sus colegas, lo grave
 del delito, que cometian ?

289. *Cuz.* Con toda sincer-
 ridad, y verdad, confieso, que
 no hay lugar de dudar de
 la verdad de nuestros Sabios.
 Bendito el que nos diò Ley de
 Verdad; Bendito el que eligiò
 en los Sabios de Israel, y su
 Dotrina; y bendito seas tu de
 Dios, pues tienes provado la
 verdad de su Tradicion, y de-
 cisiones, y mostrado a mi, y
 a mi pueblo el bueno, y recto
 camino, de guardar los pre-
 ceptos de Dios en este mundo,
 para que merezcamos uiuir,
 y gozar en el otro.

290. *Ha.* Ya tengo dissipa-
 das, y refueltas todas las objeciones de los que se oponen a
 la Dotrina de nuestros Sabios, y ya los tengo subvertido de
 forma, que no tengan abertura de queixa, o murmuracion
 dellos.

dellos. Si todavia quedan algunos refquicios de objeciones, y argumentos contra ellos, particípamelos que estoy pronto con el divino Favor, para derrocarlos, y arrasarlos hasta el cimiento, de modo que no quede raiz, ni ramo.

291. *Cuz.* Este es un dia concedidonos por Dios, para que nos regozijemos, y alegremos en èl con la Dotrina de nuestros Venerables Sabios. Haviendo pues tu cumplido heroicamente con tu obligacion, por lo que toca a lo ceremonial, quiero agora passar a lo Moral, o Maamarim, y Medrassim, donde se leen cosas estravagantes, y espantosas, que ni el entendimiento las sufre, ni la razon las admite, como tambien esplicaciones de versos, y passos de la Sagrada Escritura tan distantes del literal, como un cabo del mundo, del otro.

292. *Ha.* Deves tener Señor este axioma por inalterable, à saber, que jamás el Verso sale de su Literal. Assi lo afirman

en la guemará de Sabat; Donde dize la Misnah, que no salga el hombre en Sabat, con espada, arco, o lança; R elihezer lo permite, diciendo, que son adornos, como consta del verso que dize. *Cine tu espada sobre anca Barragan, tu loor, y tu hermosura.* Replica a esto Rab Cahanà, afirmando, que esso se devia entender misticamente, por el Sabio, à quien exhorta, tenga siempre su Dotrina pronta en la memoria,

para

זתלונה . ועתה אם נשארו עוד עוללות קושיות והערות הגידה נא לי כי הנני מוכן בעזר האל להרסן ולקרקרקן עד היסוד עד אשר לא אשאיר להן שורשוענף : דנ"ג **א'הב** זה היזם עשה ה'נגילה ונשמחה בו בדברי

חז"ל כי הנה כבר יצאת ידי חובתך בענין הדינים . אבל מה תאמר על מדרשי אנדה אשר נמצא בהם דברים מבהלים ותמוהים לא יכילם השכל ולא יסבלם הסכרא ופירושי פסוקים ופרשות רחוקים ממשוטן כמסוף העולם ועד סופו ?

דנ"ג **א'הח** כלל זה יהא מסור בידך מח"זל שאין

מקרא יוצא מידי פשוטו כראשכהן בפ' במה אשה גבי לא יצא האיש לא בסייף ולא בקשת וכו' רבי אליעזר אומר תכשיטין הן לו ואמרי התם מאי טעמא דר"א דכתב חגור הרכב על ירך גבור הודך והדרך . אל רב כהנא למר בריה דרבינא האי בדברי תורה כתיב

ס"ג דף ס"ג ד"ט

כתיב א"ל אין מקרא יוצא מדי
 פשוטו : ופיר' ש"י ב"ל' כתיב הו' וז"ר
 לחזר על משנתך בתפא' מוזמנת לך בשעת הדין
 להביא ראיה כחריב על ידך גבור לנצח במלחמה
 והוא כוונך והדרך :

רנ"ג א"הכ נעזוב הכתובים
 לאחרונה כי שוקד

אני על מעשה הובא בפ' הזהב
 על : תנורו של עכנאי שחתכו
 חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא
 שר' א' מטהר והכמים מטמאין ואמרי
 התם השיב ר'א פל תשובות
 שבעולם ולא קבלו ממנו אמר אם
 הלכה כמותי וכו' חזר ואמר אם
 הלכה כמותי מן השמים יוכיחו
 יצתה בת קול ואמרה מה לכם
 אצל ר'א שהלכה כמותו בכל
 מקום עמד רבי יהושע על רגליו
 ואמר לא בשמים היא וכו' אין
 אנו משגיחין בבת קול שכבר כתבת
 בתורה בהר סיני אחרי רבים
 להטות ע'כ : ואיני שואל אם
 המעשה הזה נכתב דרך רמו ויש
 בו כוד * או אם מעשה שהיה כך
 היה כפשוטו כי לכל הפנים קשה
 לי מאד איך נכתב בספר התלמוד ?
 הנראה בעיניך שחוא דרך כבוד
 להטיח דברים כלפי מעלה ולהשיב
 כך לכת קול היורדת מן השמים ?
 ב"ל א"הכ

para valerfe della como Bar-
 ragan, ofreciendofele ocasion
 de disputa. Respondiòle otro
 Sabio, que el Verfo jamàs fale
 de fu literal.

293. *Cuz.* Dexemos la Sa-
 grada Escritura para el cabo ;
 por que quiero primero ven-
 tilar un caso trahido en la gue-
 marà enel Tratado de Mezihà,
 sobre cierta queſtion que huvo
 entre R. elihezer, y R. yeho-
 fuah, en la qual haviendo
 paſſado de parte à parte diver-
 ſas Inſtancias, Replicas, y Reſ-
 pueſtas, y perſiſtiendo todavia
 las partes en ſu opinion, dixo
 R. elihezer. *Venga del cielo la*
aprovacion de lo que ſuſtento ;
ſaliò una boz del cielo, y dixo,
para que arguis con R. elihezer,
teniendo la razon de ſu parte en
todas las ocasiones donde habla ?
Levantòſſe R. Yehofuah, y dixo.
No en los cielos ella, no hazemos
cuenta de la boz del cielo, por
que tienes eſcrito en la Ley, enel
monte de Sinay, que en ocasion
de controverſia, ſe ſiga el voto del
mayor numero. No quiero
 pues poner en queſtion, ſi eſte
 ſucceſſo es mixtico, miſterioſo,
 o como fueua literalmente, por
 que de qual quiera modo hallo
 muy fuerte, que ſe haya eſ-
 crito en la Guemarà ? Parecete
 pues, que es moſtrar reſpecto
 a. Dios, el hablar con eſſe deſ-

comedimiento, y reſponder tan
 baxa del Cielo ? 294. *Ha.*

12.

294. *Ha.* Dize el S. T. *Decierto el Propheta, que soberbiare à hablar palabra en mi nombre, à lo que no le encomendè de hablar, y el que hablare en nombre de Dioses otros, y muera aquel Propheta.* Y dize en otra parte. *Detrás de .A. vuestro Dios andareis, y a èl temereis, y a sus preceptos guardareis, y en su voz oyreis.* De aqui consta, que el Propheta, que distrahe el pueblo de observar los preceptos, incurre en pena de muerte; Si la Boz pues pregonava, que se decidiese contra el precepto de Dios, que es de seguir el mayor numero, por que se havia de obedecer?

13. 2.

295. *Cuz.* Puede ser, que assi como al Propheta le es permitido, el prevaricar, o hazer prevaricar algun precepto de Dios, por tiempo limitado, como vimos en Eliahu, que sacrificò enel Monte Carmel, en tiempo, que era prohibido sacrificar fuera del Templo, diciendo. *Guardate de ofrecer tus victimas en qual quier lugar que vieres; que salvo enel lugar, que escogiere .A. en uno de tus Tribos, alli alçarás tus Victimas.* Assi tambien se podrá prevaricar algun precepto por viendo que haviendo falido la que se siguiessse la opinion de la Samay, siguieron el aviso dela

12.

דברים י"ב
א'הח כתיב אך הנביא אשר יזיר לדבר דבר בשמי את אשר לא צויתיו לדבר ואשר ידבר בשם אלהים אחרים ומת הנביא ההוא וכתוב אחרי ה' אלהיכם תלכו ואתו תיראו ואת מצותיו תשמורו ובקולו תשמעו וגו' הרי שהנביא שמסיר את העם מלשמור המצות חייב מיתה ואם הבת קול היתה מכרות לפסוק הדין נגד מצות ה' אחרי רבים להטות למה ישמעו בקולה?

דברים י"ג
א'הב ודירמא שכשם שכותר לנביא לעבור או להעביר על דת לפי שעה כאשר ראינו באליהו שהקריב בהר הכרמל בשעת איסור הבמות וכתוב השמר לך פן תעלה עלתיך בכל מקום אשר תראה כי אם במקום אשר יבחר ה' באחר שבטיך שם תעלה עלתיך כך מותר לעבור על איזו מצוה על פי בת קול? ועוד עראינו שאחר שיצתה בת קול ואמרה הלכה כבית הלל עשו כדבריהם?

דברים י"ג
א'הח ר"י א'הח
orden de una Boz. Y mas Boz en otra ocasion, y dicho, la escuela de Hilel, y no la de Boz?

רנ"ו **א'הח** שאני בת קול דבית
הלל שאמרה שהלכה

כב'ה שחז' הרוב דהיינו אחרי רבים
להטות :

רנ"ז **א'הב** הניחא כבת קול
דב'ה . אבל מה

תאמר כבת קול דר'א שנראה
חוצפא כלפי שמיא להשיב כרבי
יהושע ?

רנ"ח **א'הח** הלא ידעת אם לא
שמעת שנמצא

בספרים הקדמונים שאלכסנדרוס
מקדון כשהיה מדבר עם חיילותיו
לחזקם ולאמצם למלחמה . היה
לו מין שופר או חצוצרה וע' היה
מדבר ונשמע קולו בכל מתנהו
שהיה י'ב מיל על י'ב מיל ואם
באולי יפלא בעיניך ותאמר שאי
אתה מאמין בזה מפני ריחוק זמן
הסיפור וחשך המספרים שהם
יונים אשר לא ידברו כי אם
שקר וכזב . לך לך אל מדינת
האיבר'ופא ותראה מין חצוצרה
שקורין אותה בלשון לאטין
טו'בא לוקוטוריא דהיינו חצוצרה
מדברת ונשמע קולה ברחוק שני
מילין ויותר ומשתמשין בה האניות
בלב ים לדבר זה עם זה בריחוק
מקום

firuiendose della los Navios en

296. *Ha.* La Boz, que dixo, que se figuiesse la Decision de la escuela de Hilel, fue obedida, por no derogar al precepto de seguir los muchos, siendo la escuela de Hilel, mas numerosa que la de Samay.

297. *Cuz.* Quedo satisfecho, por lo que toca à la boz de la escuela de Hilel ; Pero que diràs sobre la de R. Elihezer, que es mostrar muy poco respeto, respondiendole, como respondiò, R. Jehosuahah ?

298. *Ha.* Deves Saber Señor, que se halla escrito en los libros antiguos, que Alexandro Magno, queriendo hablar con su exercito, para animarlo a la batalla, hablava con cierta Bucina, o Trompeta, con la qual era oydo de todo el exercito, aun que ocupava el espacio de 12 millas en quadrado ; pero si à caso recelares de la verdad desto, por la mucha distancia del tiempo, o por los que la narran, que son Griegos, que tienen inclinacion à lo fabuloso ; vete a la Europa, que veràs un modo de Trompeta, que llaman en Latin. *Tuba Locutoria.* Que quiere dezir, Trompeta que habla ; la qual se oye en mas de dos millas, la mar, para hablarse de lexos.

Sucedio

Sucedio pues que estando un Principe, mirando des de su palacio con un antojo de larga vista, viò que havia enel campo distante dos millas, un Pastor con ovejas cerca de un bosque, mandò el Principe a un Gentilhombre, que tomasse la Trompeta, y dixesse al Pastor, que guardasse sus ovejas, por que venia un lobo, o osso, à comerle sus carneros; hizolo el gentilhombre, oyòlo el Pastor, bolviòsse a una parte, y à otra à ver de donde salia essa boz, pero no viendo persona, quedòsse turbado, y atonito, imaginando que era boz del Cielo, o que el Demonio, o algun espiritu malo, procurava engañarlo para destruirlo. Esto lo supo el Principe del mismo Pastor, al qual mandò llamar, para ver lo que imaginava de aquella boz; y como el Principe era caritativo, compadeciòsse del, descubriòle el misterio, por que lo viò muy suspenso, y turbado, y recelava no le sucediesse alguna desgracia; Diòle pues un regalo, y lo despidio. Esto lo oy de muchos testigos de vista, todos contestes, y fidedignos.

Huvo tambien un gran Rey, tonto, necio, y sin hijos. Viendolo su Privado tan torpe, y credulo, subiòsse una noche con una cerabatana al tejado, y echando por la chimenea, una boz terrible, y espantosa, llamó al Rey por su nombre, diziendole, N. N. Dios

מקום ושר אחר היה מביט בקנה
ההבטה מארמונו רחוק שני מילין
וירא והנה רועה כשרה סמוך
ליער עם צאנו ויצו השר לאיש
העומד אצלו לאמר קח הצוצרה
המדברת ואמור לרועה שישמור
את צאנו כי יבוא זאב אורוב ונשא
שה מהערר ויעש כן וישמע
הרועה ויפן כה וכה וירא כי אין
איש ותמונה איננו רואה זולתי
קול וישתומם ויבהל כי חשב שקל
מן שמיא נפל או שהשטן או רוח
רעה היה מבקש להטעותו כדי
להאבירו וזה ידע השר מהרועה
עצמו אשר שלח לקרוא לו לראות
מה יחשוב על הקול והשר היה
איש חסד ויחמול עליו ויגלה לו
הסוד כי ראהו נבהל ונרתע וירא
לנפשו פן יקראנו אסון ויתן לו
ארוחה ומשאת וישלחו עור
מעשה במלך גדול שהיה משועכם
וכער ולא היו לו בנים וירא
משנהו שהיה פתי מאמין לכל
דבר ויקח קנה של נחשת חלול
וילך על הגג כמקום אשר עשן
הכבשן של הבית עולה ויקרא
אל המלך בשמו בקול גדול מבהל
ומפחד

ומכחך ויאמר לו פלוני פלוני ה'
 אלהים שלחני להודיעך שאי
 אתה ראוי למלכות לפי שאינך
 יודע לרעות את צאנו ואם לא
 תוריד הנזר מעל ראשך דע כי
 כלתה עליך הרעה וסופך יורש
 גהינם ויהי כשמוע המלך ותפעם
 רוחו ורערה אהותו פלצות בעתתו
 וישלח ויקרא את המשנה ויאמר
 לו שמעתי בת קול מן השמים
 וכזאת וכזאת דברה אלי ויאמר
 לו המשנה אל תשם את לבך
 לדבר הזה כי שמא הרמיון
 הטעך כי אתה ישר ותמים
 ולעולם לבך נוקףך פן לא יצאת
 ידי חובתך והייבת את הזכאי
 וזכית את החייב ודעיונך על
 משכבך סליקו או שמא השטן
 מקנא בחסידותך וצדקתך ומבקש
 להטעות אותך כדי שתפול
 במכמתו ובכן אני מפיל תחנתי
 לפניך שמע בקולי איעצך הכבר
 ושב בביתך ואל תשנה דבר בין
 בהנהגת עצמך בין בהנהגת
 המדינה עד כוא הלילה ושב כל
 היום בתפלה וכתחוננים לאל כדי
 שיהיה עמך ובקש ממנו שאם זה
 מעשה שטן יגער בו ויבריחנו
 מעליך ואם רמיון או מחשבה היא
 יבטלנה ואם רצון ה' הוא ישנה
 הקול

Dios me embia a advertirte, que
 eres incapaz de reinar, por que
 no sabes pacer sus ovejas, y assi
 renuncia la Corona, y no ha-
 zierendolo sabe, que estàs con-
 denado a un perpetuo infierno;
 quedò el Rey mortificado, tur-
 bado, y amedrentado. La ma-
 ñana yendo el astuto Privado
 à palacio, comunicòle el Rey
 la pretendida vision; èl dissi-
 mulando persuadiòlo à no ha-
 zer cuenta, representandole,
 que podia ser ilusion phantaf-
 tica, por que siendo tan pio,
 y justo vivia siempre tormen-
 tado de escrupulos de Consci-
 encia, recelando de no admi-
 nistrar las Justicias distribu-
 tiva, y commutativa, con la
 exactitud requerida; ò quisàs
 el Demonio embidiando su pie-
 dad, y sinceridad, buscara en-
 gañarlo para cogerlo; y que
 assi le suplicava, y aconsejava,
 que se sofegasse, y no alterasse
 cosa ninguna, ni en la Corte,
 ni en el Estado, hasta la sigui-
 ente noche; que empleasse el
 presente dia en pedir à Dios,
 que le assistiesse, por si fuesse
 ilusion diabolica, mandasse al
 Demonio, que lo dexasse; si
 imaginacion suia, se la dissi-
 passe; pero si era voluntad de
 U u Dios,

Dios, le suplicasse con toda **su-**
mission, le mandasse repetir
la Boz, dos, o tres vezes, y le
pudiesse en el coraçon, lo que
convenia al servicio de Dios,
y a la salvacion de su alma.
Admitiò el Rey el consejo, y
lo excutò. La media noche
siguiente repitiò la Boz lo mis-
mo que la primera, comunicò-
la al privado; el qual le dixo,
que haviendo replicado, se po-
dia persuadir fuesse orden de
Dios, por que el Demonio no
podria competir con su piedad,
y bondad; que sin embargo
aguardasse hasta la noche, que
viniedo la Boz tercera vez,
fabria de cierto que era Boz
divina. Bolviò la Boz como
antes, creiòla el Rey, como
si fuera del cielo, exhortado,
persuadido, y engañado del
Privado; el qual entre tanto,
iva comprando los votos de
los grandes con ricos presentes,
para que en vacando el Trono
lo eligiesen. Llamò el Rey
cortes, en cuja presençia nar-
rando lo dela Boz, dixo, que
una vez que Dios lo havia decla-
rado incapaz de reinar, y que
preferendo en el Trono, no se
podia salvar, deponia la Corona,
y el Sctro, y se los bolvia, para
que los diessen a quien los me-
reciesse mas que èl. Fingireon
dissuadirlo por cumplimiento,
pero

הקול פעמים שלש וישים כל כך
מה שנכון לעבודתו יתברך ומה
שראויו לך להנחילך הע'הב :
והמלך קבל עצתו ויהי בחצי הלילה
והקול נשמע ביד המלך כאשר
בדאשונה . ויהי באשמורת הבקר
וימהר המשנה לבוא לפני המלך
ויספר לו המלך את אשר שמע
ויאמר לו המשנה על השנות
הקול פעמים אפשר שתהיה מצות
אלהים כי מעשה שטן לא היה
יכול להצליח לפני ישראל וטוב
מעשיך . ועתה הואל וחכה עד
בוא הלילה ואם תשמע את הקול
מדבר אליך פעם שלישית אזי
תדע כי דבר ה' צבאות הוא ויהי
בלילה ויבוא הקול ויקרא
כבראשונה . אז אמר המלך דבר
ה' הוא . והמשנה בערמתו הסיתחו
והדיחתו וחזקתו זאמצחו בכל כחו .
ובין דא לרא נתן מתנות בסתר
לכל שרי המלך כדי שיהיו אוהביו
ויבחרו בו כשהמלך יעזוב כסא
המלכות והמלך שלח ויקבץ את
כל שריו ועבדיו ויספר אליהם את
דברי הקול אשר שמע ויאמר
בהיות שה' קבה שלח אלי לאמר
שאני הגון למלכות ושאל אחזיק
במלכותי אין ישועתה לי כאלהים .
נפשי בחלה בנזר ושבת המלטר
והגם

והגב נידכס עשו מהם כטוב
 בעיניכם ותנום לאדם אחר ראוי
 והגון ממני ויפצרו בו (אף כי מן הטעם
 ולמח) וימאן ויעזוב את כסא המלוכה
 וילך אל ארץ ציה ושממה וישב
 שם בדר עד יום מותו • ויקומו
 השרים ויבחרו במשנה ויקימוהו
 עליהם למלך • וזה המעשה אירע
 זה יתר מעט מארבע מאות שנה
 לפי מה שקראתי בדברי הימים
 של המלכים :

הנה לא נעלמו ממך אדוני
 המלך מחשבות אדם
 ותחבולותיו • ואם ר' יהושע היה
 משגיח בדברי הבת קול אפשר
 שיקום איש בליעל ורע מעללים
 ויעשה תחבולה כשר או כמשנה
 וישמיע קול כאילו יורד מן השמים
 שיאמר דברים אשר לא כן על ה'
 ועל תורתו ויתקבצו אליו אנשים
 רקים ופוחזים ויפרקו מעליהם עול
 מלכות שמים ולכן התרים כנגדה
 ויאמר לה לא בשמים היא • ובכן
 אין כאן המהת דברים כלפי מעלה
 אדרבא מה שעשה ר' יהושע יפה
 עשה ואילו שמע בקולה היה גורם
 מכשול גדול לדורו ולבאים
 אחריו :

ר"ט **א'הב** אה אהר הקלתי
 החמרת :

א' א'הת

pero constante en su resolu-
 cion, renunciò el Trono, y
 fueffe à un hyermo, donde
 murió, quedando elegido el
 Privado por successor; Esto suc-
 cedio ha poco mas de 400.
 Años, según naran las historis-
 as de aquel tiempo.

Muy bien sabes Señor, que
 los pensamientos del hom-
 bre son ambiciosos; sabes
 tambien, sus engaños; Si R.
 Yehosuah pues huviera obede-
 cido à aquella boz, podia su-
 ceder, que un hombre malo,
 sagaz, y astuto, hiziera una
 invencion, como la que hizo el
 Principe, o el Privado del
 Rey, fingiendo una Boz del
 cielo, que hablasse en perjui-
 zio de Dios, o de su Ley, y
 se le agregassen hombres dis-
 folutos, facinorosos, y vagabun-
 dos, dexando el divino cul-
 to; esta fue pues la causa, por
 que R. Yehosuah, se amotinò
 contra ella diziendo, que la
 Ley no estava en el cielo; Esto
 pues no es hablar descomedi-
 damente contra Dios, antes al
 opuesto R. Jehsuah hizo muy
 bien, y habiendo hecho lo con-
 trario, huviera puesto gran
 entropieço a sus contempora-
 neos, y successores.

299. *Cuz.* Lo que me pare-
 cia cosa de poco momento, la
 representas por muy grave.

U u 2

300. *Ha.*

300. Ha. Es fuerça hazer assi, por que uno de los Articulos de nuestra Santa Ley es, que. *No se levantò mas Profeta en Israel como Moseh.* Y el Rab R. Yosef Albo dize, con su acostumbrada energia, que la razon es. *Por que no siendo assi, siguierafe, que puede ser, que hallandose algun Profeta despues de Moseh, que dixesse alguna cosa, que pareciesse repugnar a lo que dixo Nuestro Maestro Moseh; Como. Moseh dixo, No me ve el hombre, y vive. Y yeshayah dixo. Vi a Dios. Dexaríamos a Moseh, y siguiéramos a yeshayah; Si vieramos otro despues de yeshayah, y dixera contra èl, dexaríamos a yeshayah, y siguiéramos al otro; y assi fuéramos passando de Profeta à Profeta, y poco a poco caiera toda la Ley.* Es pues principio Fundamental de nuestra Ley, y un cimiento fuerte, e inconcussible, que jamàs se arrancará de nuestro coraçon, que no puede faltar un tilde de lo que dixo Dios a Moseh; y si acaso se halla en algun Profeta palabras, ò conceptos que parecen contradizeir a nuestro Preceptor Moseh, las esplicarèmos, de forma, que convengan con èl, aunque sea fuerça sacàrlas del sentido literal, no habiendo nòs tenido Mayor que Moseh.

Ademàs que D. B. baxò al monte de Sinay, para dar la Ley.

א'הח מוכרתני לעשות כך
 לפי שעיקר מעיקרי
 תורתנו הקדושה הוא להאמין
 שלא קם נביא עוד בישראל
 כמשה וכתב הרב בעל העיקרים
 במתק לשונו שהטעם לפי שאילו
 לא יהיה כך ימשך שאפשר שאם
 המצא ימצא שאיזה נביא אחר
 משה יאמר איזה דבר שנראה
 שמכחיש דבריו כגון משה רבינו
 אמר לא יראני האדם וחי
 וישעיה אמר ואראה את ה' היינו
 עוזבין דברי משה ונמשכין אחר
 ישעיה וכן אם היה בא נביא
 אחר ישעיה ומכחיש דבריו היינו
 עוזבין את ישעיה ונמשכין אחר
 האחר וכן היינו הולכין ונעתקין
 מנביא לנביא ומחזרה לחזרה
 זמעט מעט תפול ח"ו התורה
 בכללה אם כן כלל גדול הוא
 בתורה ויסוד חזק כל יפוט מלבבנו
 עולם ועד שלא יפול מדבר ה'
 אשר צוה אל משה ארצה ואפילו
 כמלא נקודה ואם באולי נמצא
 בנביא דבר או דברים שנראה
 שסותרים דבריו של משה רבינו
 נפרשם באופן שיסכימו עמהם אף
 שנצטרך להוציאם מפשוטם כי מי
 לנו גדול ממשה? ועוד שהק' בה
 ירר

ד'ס
 ח'ס
 ק' ב'

33.
 1.

ירד על הר סיני ללמד לעמו תורה
 ומצות בקולות וברקים וענן כבד
 וקול שופר חזק מאד ונשמע את
 קול ה' אומר אנכי ולא יהיה לך
 וגו' ובכן נתקערה בלבנו אמתת
 תורת ה' ואמתת נבואת משה
 רבינו רבן של כל הנביאים כי
 בעינינו ראינו ובאזנינו שמענו מה
 שלא נראה ולא נשמע מעולם
 והרואים והשומעים לא היו אנשים
 מעט כגון משפחה או אנשי כפר א'
 או עיר א' לא כל ישראל אנשים
 ונשים וטף בחורים וגם בתולות
 זקנים עם נערים שהיו עולין
 אז קרוב למספר ד' אלף אלפים
 דהיינו ד' מיליאני אנשים לפי
 שהכתוב מעיד שיוצאי מצרים
 היו שש מאות אלף רגלי הגברים
 לבד מן הטף ואם תחשוב לכל
 אחד מהרגלים חמשה כמנהגו של
 עולם שהן נשים וקטנים יעלה
 למספר הנל בקירוב וכיון שאנו
 עדים נאמנים על נבואת מרעה
 וראינו בעינינו שהוא נאמן בבית
 ה' כל התורה שקבלנו על ידו בין
 בכתב בין בעל פה הו'ל כאילו
 שמענוה בסיני מפי הק'בה כאנכי
 ולא

Ley à su Pueblo, con Truenos,
 Relampagos, Nuve densa, y
 boz de fophàr muy fuerte, y
 oymos la boz de .A. diciendo,
 yo .A. tu Dios, y no sea à ti
 Dioses otros, y assi se im-
 primió en nuestro coraçon la
 verdad de la Ley divina, y de
 la Prophecia de nuestro Legi-
 flador Moseh, Maestro de to-
 dos los Prophetas, por que vi-
 mos con nuestros ojos, y oymos
 con nuestras orejas, lo que ja-
 màs se viò, ni oyò. Deviendo
 notar, que los que vieron, y
 oyeron, no fueron en poco nu-
 mero, como una Familia, Al-
 dea, o Ciudad, mas todo Isra-
 el Hombres, Mugerres, Niños,
 Mancebos, y Donzellas, Vie-
 jos, y Moços, que llegavan à
 la suma de quatro Miliones,
 atestando el Sagrado Texto,
 que los que salieron de Egypto,
 eran 600 mil hombres, fuera
 de Niños; y contando por ca-
 da uno cinco, como se fuele
 hazer, computandose por los
 4 añadidos, las Mugerres, y
 Niños, produze cerca de la
 dicha suma; Siendo pues Nès
 Verdaderos Testigos de la Pro-
 phecia de nuestro Legislador
 Moseh, y haviendo visto con
 nuestros ojos, haver sido fiel en
 toda la Ley, que recebimos
 por su mano, sea Escrita, sea Oral,
 es como si la huvieramos
 oydo en Sinay de la boca de
 Dios, como los dos primeros
 pre-

la casa de Dios, viene a ser que
 por su mano, sea Escrita, sea Oral,
 oydo en Sinay de la boca de

preceptos, que los oymos de la boca del mismo Dios. Para derrogar pues una letra, o un punto de nuestra Ley, no nos basta que venga un Hombre aunque sea consumado en Ciencia, Justicia, Piedad, Propheta, Milagros, y Portentos, ni Boz del Cielo, ni Angel, ni todos los Angeles de las celestes Hierarquias, mas ha de venir Dios Bendito mismo con su gloria, y mostrarse como la primera vez con Truenos, Relampagos &c. y que diga por su boca, que derroga una letra, o un punto, y entonces fabremos, que es palaura de Dios, y no siendo desta manera expondremos nuestras hazien-das, y nuestras vidas, y las de nuestras Mugerres, e Hjos con tanto animo, corage, y alegria, como si fueramos a celebrar una solemne Fiesta. Pero jamàs sucediò tal, ni sucederà, por que Dios no ha de trocar, ni mudar su Ley en eterno. Assi lo dize el Rey David. *Temor de .A. puro, permanecerà siempre.* Y Malahi ultimo de los Prophetas nos manda. *Acorda-os de la Ley de Moseh mi sieruo, que encomendè a el en Horeb sobre todo Israel, fueros, y Juizios.*

Estos son los Articulos de la Ley de Moseh, que todo Israel profesó, y profesava R. Yehoshuah, y por esso encendido del Zelo de Dios, y de su Santa Ley, respondió a la Boz, que la Ley, no estava

ya

ולא יהיה לך שמפי הגבורה שמענם • ולכן לבטל אות או נקודה מתורתנו לא די לנו שיבוא אדם אחר אפילו שיהיה גדול בחכמה בצדק בתסירות ובנביאות ובנסים ונפלאות ולא בת קול ולא מלאך ולא כל מלאכי השרת • אלא יבוא הק' בה בכבודו ובעצמו ויראה כבראשונה בקולות וברקים וכו' ויאמר בפיו שהוא מבטל אות או נקודה ואז נדע כי דבר ה' הוא • וכשלא יהיה באופן זה נערה לבו מאורנו ולמות ולייסורין נפשנו ונפש נשינו וטפנו ועוללינו בשמחת לבב כהולך בחליל • אבל דבר כזה לא אידע ולא יארע מעולם כי לא יחליף האל ולא ימיר דתו לעולמים ודה' ערה אמר • יראת ה' טהורה עומדת לעד • ומלאכי אהרון שבנביאים צוה לנו זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו כחורב על כל ישראל חקים ומשפטים • אלו הן עיקרי תורת משה שכל ישראל מחזיק בהם • ובם היה מחזיק רבי יהושע ולכן לבש בגדי קנאת ה' צבאות ותורתו הקדושה

הילים י"ט

ס"ג

19

22

הקדושה והשיב לא בשמים היא
 אין אנו משגיחין בבת קול :
 ואל תקניטני להקשות האל יעוה
 משפט ? ואיך אפשר שח' יטעה
 את ר' והבריו ? שהרי תשובתך
 בצדך שלא עשה לא לנסותם ולזה
 כיונו חז'ל באמרם קב'ה חייך ואמר
 נצחוני בני : הנראה בעיניך אחר
 הטענות האלה ש'רי הט"ח דברים
 כלפי מעלה או שדיבר כקדוש
 כמלאך ה' ?

פ"ח א"ה הריני כבקש מחילה
 מכבודו ומתאבק

בעפר רגלי חכמתו וקנאתו •
 וברוך הוא לה' אשר לא עזב חסדו
 ואמתו את ההיים אשר המה
 חיים עדנה ולדורות הנאים •
 אשריו ואשרי חלקו כי בחכמתו
 ובדקות הריפותו הוריענו עיקר
 מעיקרי תורתנו הקדושה שכולה
 תלוי בו :

פ"ט א"ה היא שעמדה לאבותינו
 ולנו ותעמוד לבנינו עד
 עולם • חכות הנייתה יגן עלינו
 בגלותנו :

פ"י א"ה אין ספק שהתורה היא
 כתרים בפני הפורענות
 ומגינה ומצלא אותנו מכל צרותנו •
 ואילו יפורשו כך כל המדרשים
 לפיהם אבל יש קצת מהם שאין

דרך

ya en los cielos, y que en la
 tierra no se hazia cuenta de
 Bozes.

Haviendo pues oydo todas
 estas razones, juzgas agora
 que R. Yehosuah, hablò desco-
 medidamente, o como Santo,
 y como Angel ?

301. *Cuz.* Yo le pido per-
 don, y venero con toda sumif-
 sion su Sciencia, y Zelo.; Ben-
 dito sea de Dios, que comu-
 nicò su merced, y verdad con
 nòs, y nuestros successores.
 Bienaventurado del por la glo-
 ria, que goza; pues con su Sci-
 encia, y penetracion, nos enseñò
 un Articulo de los principa-
 les de nuestra Santa Ley, del
 qual depende toda.

302. *Ha.* La Ley es la que
 valiò à nuestros Padres, vale à
 Nòs, y valdrà siempre à nue-
 stros hijos, amparandonos el
 merecimiento de su meditaci-
 on, y defendiendonos en nue-
 stra Captiuidad.

303. *Cuz.* No hay duda, que
 es un escudo, que nos defiende
 del Castigo, y nos ampara, y
 salva de todas nuestras cala-
 midades; y si se esplicassen
 por este modo, todos los Me-
 draffim, los Contrarios se
 impusieran silencio; pero hay
 algunos dellos, que ni hay via
 de

והאגרות • המכחישים ישמרו מהסוס

de explicarlos, ni puedo penetrar à que fin los escribieron, habiendo con esto animado sus Contrarios a caluniarnos, y a escarnecer, y murmurar de nòs, diciendo, no haver fundamento en lo que dizen nuestros Sabios, despreciandolos, y riendose dellos, como si fueran Necios, o Niños. Pidote pues Amigo Sabio, que me dès alguna regla en esto, para que sepan, que no falta en Israel, ni discursu, ni Sciencia.

304. Ha. Me admiro, que haya quien tal imagine delos Santos, y fieles Sabios de Israel; Pregunto pues, por que tomaron el trabajo de explicar los Poemas de Autores Griegos, y Latinos Idolatras, que ni conocieron, ni sirvieron a Dios? no constando la mayor parte de sus Poesias mas que de Amores, e Incestos, Adulterios, y Raptos cometidos por sus Dioses; y aun que contengan alguna Sciencia, y elegancia, es muy poco el provecho que se faca respecto del mucho daño que redundo; quando no solamente no explican las palabras de nuestros Tanaym, y Emoraym, mas aun los censuran con desprecio, lo que no devian hazer, pues el Cadaver de un Rey, se honra, y se le humilia, como en vida, coronando su sepultura de oro y plata, aun que no contiene

דרך לנטות בפירושים ימין ושמאל ואיני יורד לסוף דעתם למה כתבום שהרי נתנו יד למכחישים להתגולל עלינו ולהתנפל עלינו ולקחת אותנו למשל ולשנינה שאומרים שאין ממש בדבריהו' לובכן מבזים אותם ומלעיגים בם כאילו יצאו מפי טפשים ובווערים או עוללים ויונקים . אנא אהובי ההבר תן לי כלל בזה למען ידעו כי לא אברה עצה מבני ישראל ולא נכרחה הכמתם :

ט"ד א'הה תמהני שיש חושבים כזאת על חכמי ישראל הנאמנים והקדושים . ואשאל מהם למה הטריחו עצמם לפרש דברי המשוררים יונים ורומיים עובדי ע'ז אשר לא ידעו את ה' ולא עבדוהו? ורוב שירותם אינם אלא עגבים וזנונים שזנו אלהיהם . ואם באולי יש בהם קצת חכמה ומליצה הנה יצא מיעוט שכרם ברוב הפסדים . ודברי התנאים והאמוראים לא מיבעיא אינם מבארים אותם אלא דוברים עליהם עתק בגאווה ובז . והנה לא היה ראוי להם לעשות כך . שהרי נבלת המלך מכבדין אותה ומשתחוי' לה כאילו עוד בחיים חיתו והנהו תפוש זהב וכסף אף שכל רוח אין בקרבו . נניח

otra cosa, que un cuerpo sin espíritu.

נניח שישראל בזמן הזה הוא נבלת
 ישראל הקדום למה לא ינהגו בו
 כבוד לפחות כמו שנוהגין בנבלתו
 של מלך ? זאת ועוד כי לא יבשו
 עצמותינו ולא נאבדה תקותנו •
 מפני שאע"פ שהורקנו מכלי אכלי
 והושלכנו מדחי אל דחי הנה אנחנו
 סובלים עול הגלות בסבלנות
 גדול שהרי עינינו הרואות
 שבעברותנו לא עזבנו אלהינו •
 וכ"ש כימי התנאים והאמוראים
 שעדין לא נגרעה בכל מכל כל
 קרן אובתנו כי עדין לחלוהית של
 סנהדרין קיימת ועדין לא הסתיר
 פניו ממנו • ומה גם עתה שאנו
 בתכלית השפלות והפיזור אנו
 רואים את פני ה' מציץ מן הרכי
 שמים להשגיח עלינו בשובו ובחסרו
 הגדול כי עם כמה הרפתקי דערו
 עלן נתקיים בנו אך אותך לא
 אעשה כלה ויסרתך למשפט וזהו
 תקוה ודאית לנו שתפץ בנו ה'
 לקדש את שמו הגדול על ידינו
 כמו שהכטיחנו ביד עבדיו הנביאים:
 ועוד שלא נסתר מנגד עינם שדרך
 כל חכמים הקדמונים בין מישראל
 בין

למה מ'ן

espíritu. Supuesto pues que Israel Moderno sea como Cadaver del Antiguo, porque no le han de honrar, como honran al Cadaver del Rey? Y tanto mas, que ni somos Cadaver, ni tenemos perdida la esperanza, porque, aunque somos hechados de una tierra à otra, y estamos esparzidos, y derramados entre todas las Naciones, sufrimos sin embargo nuestra captividad con inesplicable tolerancia, porque vemos, que Dios no nos tiene abandonado en nuestra esclavitud, y mucho mas en tiempo de los Tanaym, y Emoraym, que todavia no estava totalmente eclipsado nuestro Sol, y aun quedava algun rastro de nuestro gran Senado, ni Dios se havia ocultado totalmente de nos. Digo mas y afirmo, que aun oy, que padecemos la mayor depression, y derramamiento, vemos a Dios mirarnos des del cielo por su bondad, y misericordia, con su diuina Providencia, pues haviendo pasado, y pasando tantas calamidades, y defdichas, no dexa de cumplirse lo que dixo el Propheta. *Te castigarè, mas no te exterminarè.*

Yerem.
46. 28.

e infalible esperanza, que Dios nos sustenta, para que seamos instrumentos de santificar su gran nombre, como nos tiene prometido por sus Prophetas. fido costumbre de los Sabios

Esta es para Nòs una cierta, Ademàs que no ignoran haver Antiguos tanto Israelitas como

ro Gentiles, de escribir Enigmatica, y parabolicamente, como Pitagoras, que dize. *No comas Havas: No lleves en tu dedo Sortija de Oro.* Y otros semejantes; y afirman sus Comentadores, ser estas, enigmas, que encierran excelentes Moralidades; Lo mismo dizen de Ifopo; Porque pues no reparan en esto, quando ven, que tratando de lo Ritual, no hay discurso como el de nuestros Sabios, ni perspicacia, ni percepcion como la Suia.

305. *Cuz.* Nuestros delitos nos causaron esto, y nuestros pecados nos privaron de nuestro bien; Dios nos quite el coragon de piedra; y entre tanto dame la regla, que te pedi?

306. *Ha.* Traherè primero dos Maamarim, y despues te dirè lo que tengo hallado sobre esto. Dize R. Yohanan en el *Tratado de Tahanit*, que el Patriarca Jahacob no murió; preguntòle Rab Nahmàn, para que pues, lo endecharon, embalsamaron, y enterraron? Respondiòle, yo esplico el Verfo que dize; Y tu no temas mi siervo Jahacob, y no te quebrantes Israel, que yo te saluarè de lexos, y à tu semen de tierra de su Cautiverio; Iguala èl à sus hijos, assi como sus hijos estan vivos, tambien èl està vivo.

Controvierten los Comentadores en la inteligencia deste Aphorismo. El incomparable Rassi, y el Rab. R. Yosi-

בין מא"ה היה לכתוב ספריהם בדרך משלים וחידוים כגון פישאג'ורש שכתב בספריו אל תאכל פול • לא תשים באזנעך טבעת של זהב ורבות כאלה • ואמרו מפרשיו שהן חידוים אשר תחתיהן יעמדו כל סודות מעלת המדות • וכן כתבו על איז'ופו • ולמך לא שתו זאת על לבם והנה הנם רואים בענן הדנים שאין שכל כשכל חז'ל • ואין חריפות כחריפותם • ואין הבנה כהבנתם ?

א"ה עונותינו הטו אלה והטאתינו מנעו הטוב ממנו • ה' יסד את לב האבן משרנו • ובין כך ובין כך תן לי הכלל ששאלתי ממך :

א"ה אביא בראשונה שני מאמרים וא"ה אורה לך הכללים שמצאתי על זה הענין • איתא בתעניות • א"ר יוחנן יעקב אבינו לא מת אל רב נחמן וכי בברי ספרדיא ומטו חנטיא וקברו קבריא אל מקרא אני דורש סג' אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל כי סגני מושעך מרמק ואת זרעך מארץ שנים • מקיש הוא לרעו מה זרעו כמים אף הוא כמים : ורנה נחלקו המפרשים על פירוש זה המאמר • הנשר הגדול

רש'

פ"ק דף ס' סע"ב

ירמיה מ"ו א'

רש' והרב ר' יאשיה פינ'טו מבינין
 אותו כפשוטו ממש ועל מה שהקשה
 בכדי ספרו ספרניא וכו' אמרו
 שכונת ר' יוחנן לומר שנראה להם
 שמת אבל באמרה לא מת
 והרש' בא ומהר' שא פירשו שכונתו
 לומר שמת אלא שמה שאמרו
 לא מת משום שלא היתה פסולת
 בזרעו וכו' ע"ש : ולפי דעתי אמר
 בעל המאמר יעקב אבינו לא מת
 ושמע השומע והבין דלא מת
 דקאמר היינו לא מת ממש . ולכן
 הקשה לו וכי בכדי ספרו וחנשו
 וקברו דהא כתיב °ויפל יוסף על
 פני אביו ויבך עליו וכתוב °ויחנמו
 הרופאים את ישראל וכתוב ויקברו
 אותו במערת שרה המכפלה ואין
 עושין כה לחי והשיב לו ר' יוחנן
 מקרא אני דורש . כלומר בודאי
 שמת אלא שאני דורש המקרא הזה
 בלבד שמכטיח לו הנאולה כאילו
 היה מתהלך בארצות החיים וכאילו
 לא היה פסוק אחר שמעיד שמת .
 ומפשט הפסוק הזה בליזכרון אחרים
 נראה שהוא בחיים כזרעו : זהו
 הבנת המאמר לפי הפשט :

בראש' כ' א'
 עס ב'
 עס ג'

תו איתא א"ל רב סונא לרב אמי מ"ד וקניס
 גטין פ"ק
 ע"א 79

verso, sin acordarse de otros, parece que está vivo como sus hijos. Esta es la inteligencia literal deste Aphorismo.

Leese en Guittin. Preguntò Rab Hunà a Rab Assè; que

ah Pinto, lo entienden literalmente ; alo quearguyen que no habiendo muerto, era improprio endecharlo, dicen que la intencion de R. Yohanan es dezir, que juzgavan sus hijos que havia muerto, (y por esso lo endecharon) pero que no havia realmente muerto. Otros esplican que R. Yohanan entiende, que se deve tomar alegoricamente, à saber que no murió, por haver dexado hijos Pios, y Santos. Mi parecer és, que el Autor dixo de primer lance que Jahacob no murió; entendio Rab Nahman, que lo dezia realmente; replicòle, que porque lo endecharon, embalsamaron, y enterraron, afirmando el Verso, que llorò Ioseph sobre su Padre ; que los Medicos embalsamaron a Israel ; que lo enterraron en la Gruta del campo de la dobladura ; y nada desto se haze a los vivos? Respondiole R. Yohanan, es infalible que murio, pero yo esplico este verso solamente donde se le promete la redencion, como si estuviesse vivo, y como sino huviesse otro verso, que atestàra, que havia muerto; pues observando este verso, sin acordarse de otros, parece que está vivo como sus hijos. Esta es la inteligencia literal deste Aphorismo.

quiere significar el Verso, quando dize. y *Kinah*, y *Dimonah*, y *Hadhadah*? Respondiole, Son nombres de lugares de Tierra Santa; Replicò Rab Hunà enojado, no sè yo, que son lugares de Tierra Santa? Dize otro Sabio, quiere enseñarnos, que quien tiene ocasion de quexa contra su Compañero, y calla, aquel Dios que eternamente vive, le harà justicia. Por el mismo metodo moralizan otro verso, que dize, *Ziklag*, y *Madmanah*, y *Sansanah*. Esplicando, que el que tiene ocasion de quexa contra su compañero, por haverle quitado su sustento, y calla, el Dios que aparecio en la çarça le harà justicia.

Patentemente se vè, que Rab Hunà no preguntava por el sentido literal del Verso, mas si por el Alegorico; lo que consta en ver, que quando le respondió Rab Afsè, que eran lugares de T. S. replicò enojado, diciendo, como? no sè yo que son lugares de T. S.? el Sabio que moraliza los Versos, hazelo, alterando, y dividiendo las letras, o silabas de las palavras, y formando de cada silaba una nueva palavra, aunque sabe, no fer esse el sentido literal; y assi es fuerça que fea en todo lo que alegorizan; por que si suponemos, juzgavan que sus alegorias fueffen el literal, siguierase que no entendian el verdadero literal del Verso; lo que no se deve dezir, ni imaginar de hombres tan eminentes.

307. *Cur.* No quedo satisfecho con tu solo parecer; refereme pues lo que juzgan, los que comentan estas Alegorias.

ידמונה ועדעה אל מותבתא דארעא. דשראל קחשיב אל חטו לא ידענא דמותבתא דא' קחשיב רב גביה מבי ארביזא אמר בה טעמא כל שיש לו קנאה על חברו ודומם שוכן עדי עד עושה לו דין : וכן דרשו על ינקלב ומדמנה וסנסנה כל שיש לו עקת לגימא על חברו ודומם שוכן בסנה עושה לו דין . אתה רואה שרב הונא היה שואל לרב אשי אם דרש או שמע איזה דרש על הפסוק הנל ולא שאל על פשוטו . והראיה שכש'אל מותבתא דא' קחשיב חרה אפו עליו והשיב לו אטו לא ידענא וכו' ? ורב גביהה דורש אותיות או תנועות התיבות אע"פ שיודע שאין זה פשוטו של מקרא וכן צריך לומר בכל הדרשות ישאם תאמר שכל מה שאח"ל דרך דרש חשבוהו לפשט נמצאת אוכר שלא היו מבינין פשט הפסוקים ואין לומר ולא לחשוב כזה בגאוני עולם :

א'הב אין דעתי נחמ' בסברתך לברה . ולכן אמור נא לי מה סברת המפרשים על המדרשים והאגרות ?

ש"א א'הה

יהושע טו כב
ס קס לא

205.
22.

27.31.

ש"ח א"הח שלש מחלוקות ברבר
(ספר שני לחות הבנית תורה)

שב"ע דבור המתחיל כלל דרושים ואגדות דף ת"י
(רע"ב) דע והבן כי המדרשים הן על ג' דרכים
יש מהן שהם דרך גומאז כמ"ס בפ' יגיד הנביא דף ג' ע"ב
דברה תורה בלשון הבאי כגון פ"ערים גדולות ובנורות דברים א'
בשמים • דברו נביאים בלשון הבאי יתבקע הארץ מלכים א' א'
בקולם • דברו חכמים לשון הבאי ויש בהן כדברי
רבה בר בר חנה בפרק המומר את הספינה שהן
דרך גומאז שדרך בני אדם לדבר כן • ויש מהן
הדרשות שהן על דרך מעשה נסים שמראה הק"כ
כמו ומראה להם מעשים נוראים ומתמיהים כמ"ס
בדניאל וראיתי אני לבדי את המראה • וכן יונה
בן אמתי שבלעו הדג והקיאו ורבים כיוצא בהם
וכו' • ויש מהן המדרשים שכונת חכמים בהם לדרוש
המקרא בכל ענין שיכולים לדרוש והמכו על מ"ס
אחת דבר אלהים שהם זו שמעתי • וכן מ"ס ירמיה כ"ב
הלא בה דברי באש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע • כ"ט
ולמדו מזה שמקרא א' יוצא לכמה טעמים כמ"ס
בפ' דיני ממונות • ואל תתמה על זה הלא תראה
רוב פעמים אפילו הדיוט א' מדבר דברים מורכבים
שים להם שני פנים וכ"ס דברי חכמה שנתמרו
ברוח הקדש וע"ז דורשין המקרא בכל ענין שיכולין
לדורשו • ואמרו אין מקרא יוצא מידי פשוט שהוא
פטיק • וכל המדרשות הנדרשין בו יש מהן שהוא
עיקר

308. Ha. Tres opiniones hay enesto, trahidas por un devoto Autor. Sabe pues, dize; que unos entienden, que estas alegorias son por tres modos; Hay algunas hiperbolicas, como dizen los Sabios, que la Ley habla hiperbolicamente, diziendo el Verso. *Ciudades grandes, y encastilladas en los cielos.* Como tambien los Prophetas, quando dize en Reyes primero. *Y se partio la tierra por su boz.* Los Sabios hablan con exageracion; como, en los casos de cierto Sabio llamado Rabba Nieto de Hanah, (del qual se trata mas particularmente adelante, §. 314.) por ser costumbre de los hombres hablar dessa manera; Hay otras Alegorias, que las describen por modo de Milagros, que haze Dios con su potencia, mostrando cosas portentosas, y admirables; como dize Daniel. *Y vi yo solo la Vision.* Y assi Yonah, que fue tragado, y vomitado de la Ballena, y otros semejantes.

Deut. 1. 28.

Reies 1. 40.

11. 10. 17.

Pfal. 62. 12. Yremiah. 23. 29.

mejantes. Hay otras Alegorias, cuio objecto es esplicar el Verso por todos los modos, que puede sufrir, animados del Verso que dize. *Una hablo Dios, dos oy.* Como tambien en el otro Verso, donde dize. *Decierto assi mi palaura como el fuego, dicho de .A. y como el martillo, que despedaca a la peña.* Y aprenden de estos lugares, que cada verso tiene muchas esplicaciones; y no te admires de esto, pues se ve muchas vezes, un idiota hablar palauras equivocadas con dos sentidos; con mucha mas razon se deve creer en cosas de Sciencia, dichas con espiritu Divino; y por este camino alegorizan el verso por todas las vias que pueden: pero dizen, que jamas deve fallar.

lir del sentido literal ; y de las Alegorias que dicen, hay algunas que son casi literales, hay otras que no hazen mas, que significar ; como la que dicen ; **Jahacob** nuestro Padre no murió ; **alo** que replicò un Sabio, para que pues lo endecharon, embalsamaron, y enterraron ? Y le respondio, yo tambien sè que murió, mas es mi intencion explicar este Verso por todas las vias, que es capaz de esplicarse ; y aun que no puede ser literal, **dize** alegoricamente, que no murió, como se fuele dezir, que los justos aun despues de muertos, se llaman vivos, por que su nombre, memoria, y acciones permanecen siempre.

La Segunda opinion es de R. **Moseh** de Egypto, el qual sostiene, que estas Alegorias contienen profundissima Sciencia, que ocultaron del Vulgo por que la despreciarian ; como **dize** Selomoh ; *No hables en presencia del necio, para que no desprecie tus discretas palabras.*

La Tercera opinion finalmente es de los Cabalistas, segun los quales, no hay Aphorismo sin misterio, ni Alegoria, sin secreto, ni Metaphora sin cosa oculta ;

Con que todos los Maamarim son fantas, puros, y escogidos ; y en el Zohar dize claramente, que los *Maamarim*, y *Medrassim*, son Enigmas. Pero sea como fuere, todos convienen en que encierran en si grande Sciencia ; mas con nuestras muchas captividades, y transmigraciones, no podemos penetrar sus misterios.

עיקר קרוב לפשוט יש מהן שיש בו רמז במעט *
 בלא תראה מה מדרש א' מהחכמים בפ"ק
 דתעניות שאמר יעקב אבינו לא מת והשיב לו חכם
 א' ובי' במס' הספידותו הספדינים ומננו המונטים
 וקברו הקיברים והשיב לו מקרא אפי' דרש כלומר
 גם אני יודע שמת אלא אני מתכוין לדרוש המקרא
 בכל ענין שראוי לדרש ואם אי אפשר להיות
 המדרש במשמעו יש בו רמז שיש לומר לא מת כמ"ס
 גדיקים אפילו במיתתן הן חיים לפי ששם חכרם
 ומעשיהם קיימין לעולם . וכזה תמצא וכו' ע"ס :

הבת השנית הוא הרמ"בם ז"ל
 שאמר שהמדרשים

והאגרות ישרהם הכמה עמוקה
 שהעלימה מעיני העם פן יהיו לבז
 בעיניהם כרכתיב ° באוני כסיל אל
 תדבר פן יבזו לשכל מיליך :

משלי כ"ג

הבת השלישית הם המקובלים
 אשר לפי דעתם אין מאמר

בלא סוד ואין מדרש בלא העלם
 ואין אגדה בלי מסתור ובכן כלם
 קרושים כלם שהורים כלם ברורים
 והסבא מכריז בזהר פ' משפטים
 (דפוס קרימ'ניא ולובלין עמוד קע"ז דפוס מנט'ונה
 דף ג"ט סע"א) אגדה חידה . ויהי מה
 לכל הסברות יש בהן חכמה רבה
 אלא שמרוב הגליות והטלטולים
 אין אנו יכולין לבוא בסודם :

ש"ט א"הב

מס' ב. 9.

מ"ט **א'הכ** כמוני כמוך • אבל
תמהני איך לא יש

בכל המדרשים דבר כפי הפשט?

מ"ס **א'הח** יש ויש • וכן בסיפורים
וברפואות ובנבמה

דברים שאנו הושבים שהן בלתי
אפשריים :

מ"ח **א'הכ** הודיעני נא קצת
מהם :

מ"ז **א'הח** דע אדוני המלך
שהרבה דברים

הנאמרים באמת היו לנו לזרה מפני
שאין אנו בקיאים בהן • כגון קנה
זכוכית המורה צחות או עכירות
האוויר • או מפני רוע מזג הארצות
כגון תחת הקטבים אשר אין שם
לא יום ולילה בכל השנה כל הקיץ
יום וכל החורף לילה • או מפני
מרחק הארצות אשר לא ראינו
דברים כאלה מימינו ואפילו באזנינו
לא שמענו • או מפני שאין לנו יחס
ולא קירוב דעת עם יושבי הארץ
ההיא או מטענות אחרות • וכיון
שלא ניסינו בדברים כאלה נראה
לנו שאי אפשר שימצא כזה •
ובאמת שזוהי סברת פתי ובער
אבל החכם יחפש בכל מאמצו
בחו

penetrar la verdad; à quien devemos seguir. Alegaré pues un

309. *Cuz.* Lo mismo juzgo yo; pero me admiro no haver nada en todos los Medraffim de literal.

310. *Ha.* Hay mucho; como tambien en las Narraciones, Medicinas, y en otras muchas cosas, que juzgamos ser impossibles.

311. *Cuz.* Informame de algunas.

312. *Ha.* Sabe Señor, que muchas cosas verdaderas, que nos dizen, nos parecen increíbles, o por que no tenemos noticia dellas; como el Barometro, que indica la Serenidad, ò Escuridad del Aire; ò por la distancia de las tierras, donde hay, o succeden aquellas cosas; como debaxo de los Polos, donde no hay mas que un Día, y una Noche en todo el Año, siendo todo el Verano Día, y todo el Invierno Noche, por que ni vimos, ni oymos jamás, ò por que no tenemos correspondencia, ni amistad con los moradores de aquella tierra, ò por otras causas; y por que no tenemos conocimiento, nos parece imposible, que tal haya; y en verdad, que assi suelen dezir los Necios; pero el Sabio inquiere, y especula con toda diligencia, y conato, para penetrar la verdad; à quien devemos seguir. Alegaré pues un

un exemplo para corroborar lo que digo. En la India oriental, hay muchas Naciones que son Idolatras, cuio capital Precepto es no Comer cosa Viva, ni Carne, ni Pescado, ni Insectos, y quien come algo de esso, queda abominado, e inmundo; Algunas destas Idolatras Naciones tienen Reynos, y Estados; Otras estan sugetas al gran Mogol Potentissimo Rey en la India de Religion Mahometana; su principal Idolo es la Vaca; En las tierras pues donde predomina la Idolatria, el que mata una Vaca, incurre en pena de tormentosa, y horrible muerte; los que estan sugetos a Christianos, o Mahometanos, viendo, que alguno de estos intenta matar una Vaca rescatan con mucho dinero para salvarle la vida; quando pues los Governadores de los lugares tienen necesidad, o gana de dinero, muestran querer matar una Vaca, y corren estos a ofrecer mucha plata, adorando estos Torpes la Vaca por su mayor Dios, que los salva, y escapa en todos aprietos; Su pan es de Arroz, y los de mas alimentos son Manteca, Leche, y Frutos. Segun los Principios de la Medicina es cierto, que la comida despues de mascada en la boca, va por via del Esophago,

o Tra-

כחו לידע האמת וכן ראוי לעשות. ועתה אמשול לך משל ויהיה ראיה לדברי. במדינת הודו המזרחית יש עמים רבים שעובדים ע"ז והגדול שבנימוסיהם הוא שלא לאכול שום בעל חי ובכח אינן אוכלים לא בשר ולא דגים ולא שקצים ורמשים והאוכל מהם הוא משוקץ ומתועב ביניהם. ולקצת מהעמים האלו יש מלכות וממשלה וקצתם הם תחת ממשלת הנראין מוג'ול שהוא מלך גדול ועצום בהודו באמנות מח'מר. ועובדים לפרה וההורג פרה בארץ ממשלתם אחת דתו להמית בייסורין קשים ורעים. ואותם שהם תחת מלכות הנוצרים או התוגרמים כשרואים שיושבי הארץ רוצים לשהוט פרה פודין אות' בממון הרב ובכח כששרי המדינות רוצין להזיל זהב מכיס אלו הנוצרים עושין כאילו הורגים פרה ומוציאין מידם בזאת התחבולה הון רב וזה לפי שהפרה היא האוה הגדול שלהם המושיעם והמצילם מכל צרה וצוקה לפי דעתם המשובש. ולחס שלהם הוא של אורז. ושאר מזונם הוא חמאה וחלב וכל מיני פירות. והנה לפי עיקרי הרפואה הוא ודאי ואמת שהמאכל אחר שנכסס בפה הולך

דרך

דרך הושט אל האסטומכא ומשם אל בני מעים ומשם אחר הקפות רבות ללב ושם נשתנה מראיתו ונעשה דם ומהרס נעשה בשר דהיינו אדם . נניח עתה שהש'ית ברא כל שאר בני אדם חוץ מאלו ההודיים בטבע שיוכלו לחיות כל ימיהם בלי מאכל ומשקה ולא ידעו שיש מין בני אדם שאינן יכולין לחיות בלי אכילה ושתייה . אילו יבוא לגלילותינו אחר מאנשי הודו ויאכל וישתה בפנינו ויאמר לנו שהאורז והפירות שאוכל נעשין בשר ומחזיקין ומחייין אותו היינו מבזין דבריו ומלעיגין עליו ואומרים שהן דברי שתוק והתול ושהוא כסוס כפרר אין הבין לפי שלא ראינו כזה מימינו . אבל כיון שהורגלנו בכך לא יפלא בעינינו שכשם שכל מיני מאכלינו נהפכין בנו לבשר אדם כן יעשה להם אע"פ שאינם אוכלים שום מין בשר :

א'הת כל מה שאמרת אמת ויצ"ב אבל תאבד נפשי לראות מה התולדה היוצאת מהקדמתך זאת ?

מ'ד א'הת

313. *Cuz.* Todo lo que dizes deseara saber que facamos de

o Tragadero al Estomago, de alli a los intestinos, y destes despues de haver dado muchas bueltas, al Coraçon, donde se convierte en Sangre, del qual se haze Carne, que quiere dezir Hombre. Supongamos pues que Dios huviesse criado todos los hombres, exceptuando los Indios, con un Natural de poder passar la vida sin comer, ni beber, y que ignorassen que havia una Nacion, que no pudiesse passar, ni vivir sin esto ; si viniera pues a nuestras Tierras uno destes Indios y comiera, y bebiera delante de nos, afirmando, que el Arroz, y Frutas que comia se convertian en su propria Carne, y lo refocilavan, y le conservavan la vida, hizieramos poca cuenta de sus palauaras, y escarnecieramos dellas, diziendo, que son fabulas, y que es Barbaro sin talento, como una bestia ; y Esto dixeramos por no haver jamas visto, ni oydo cosa semejante ; pero como passa por Nòs lo mismo, no nos admiramos, discurrendo, que assi como nuestro alimento, se convierte en nuestro cuerpo en carne, lo mismo les sucede à ellos, aun que no comen alguna fuerte de Carne.

es irrefragable verdad ; pero esta antecedente ?

Y y

314. *Ha.*

314. *Ha.* Es para provar lo que dixé antes, que muchas cosas de las que escriven nuestros Sabios, no las comprendemos, por estar Nòs muy remotos de sus tierras, que son Babilonia, y Persia, en las quales hay cosas ignoradas de los Europeos, tanto de la constitucion de la Tierra, como de los moradores, y sus costumbres; y aunque los Europeos son mas Sabios, y Discretos, que todos los de mas hombres, y van de un extremo del mundo al otro, especulando, e indagando con su incomparable discrecion, perspicacia, y claridad de juicio, todo lo que es digno de saberse de las Tierras remotas, tanto respecto de la Physica, como de la Medecina, y Moral; sin embargo por mucho, que hayan descubierto, quedales todavia mucho mas por descubrir, haviendo muchos Lugares, y Regiones impracticables, por miedo de Alarbes, ò otros Salteadores de camino, ò por los inensos Desiertos, por donde no se puede passar, à menos que no se expongan à morir de hambre, sed, y miseria; cosa que no fueede à los Moradores, que saben andar por caminos obliquos, y breves. Para confirmar esto, alegaré con Rabbah, el qual a-

מ"ד אהב הוא אשר דברתי
בראשונה שהרבה
מדברי חז"ל לא יכנסו באזנינו מפני
שאנו רחוקים מארצם דהיינו בכל
ופרס אשר יש בהם דברים לא
שערום אנשי גליל האיב'רופה בין
בטבע הארץ בין בטבע ומדות
האנשים ואע"פ שיושבי
האיב'רופה הם חכמים מכל שאר
בני אדם והולכים מסוף העולם
ועד סופו וחוקרים בטוב טעם
ודעת בשכלם הזך והחריף מה
שראו לידע במדינות הרחוקות
הן מחכמת הטבע הן מהחכמת
הרפואה הן ממדות יושבי חלד
הנה אף שמגלים טפה נכסה להם
טפחיים כי יש כמה וכמה מקומות
ומדינות שאי אפשר לילך בהן
מפחד הערביים או מלסטים אחרים
שודדי ים ושודדי לילה או מפני
מדברות אשר אין להם סוף ארץ
ציה ושממה ואין דרך לעבור שם
כי יכלו ימיהם ברעב ובצמא ובחוסר
כל מה שלא יארע ליושבי הארץ
אשר הולכים אדהות עקלקלות
וקצרות ולדחיה מה שאמרת
אביא

firma, que estando la mar orgullofa, y levantandose sus furiosas olas en la tormenta, fe ve en ellas como una centella, o raio de fuego blanco. Esto mismo afirman todos los que navegan por el mar oceano; à fàber, que habiendo Tormenta fe ven raios de Fuego falir de las olas; fi fe refiriera esto à quien jamas lo viò, ò à quien no ha leido los Viages de Pilotos, y Marineros, entenderà que es falso. Narra Rabah Nieto de Hanah en la guemara; como figue. Yendo yo una vez por el Difierto, juntòse con nos un Alarve, que oliendo la tierra dezia, por aqui se va à tal parte, y por aqui à tal parte; Preguntamosle, quanto estavamos distantes de lugar de Agua? pidionos un poco de tierra, dimossela, respondiò nos hay ocho leguas; dimossle otra tierra para ver de engañarlo, pero no pudimos.

Es pues infalible, que quien està en su casa sin falir fuera de los muros de su ciudad, dirà ser imposible lo que narra este Sabio; pero el que viò, ò leyò de los que andan por los Difiertos de Africa, y Asia, y de los Alarves que andan por ellos, como por camino real, confesarà que lo que dize este Sabio, es propriamente como

אביא מאמר של רבה ב'פ' הספינה וז'ל אמר רבה האי גלא דמנבע לספינתא מתחוי כי זניתא דנורא חורתי ברשא . ר'ל שהגל שראוי להטביע הספינה דהיינו כשיש רוח סערה בים נראה עליו כמין ניצוץ של אש . וזה עצמו כתבו כל המפרשים בים הגדול הוא ים אוקיאנוס באופן שנראה שהים משליך ממנו ניצוצות של אש . ואם יסופר זה למי שלא דאחו או למי שלא קרא בדברי ההובלים והמלחים יחשוב בדעתו שזה הבל : עוד איתא התם . יאמר רבה בר בר חנה זמנא חדא הוה קאזלינן במדברא ואתלי בהן הסווא טייעא דהוה שקיל עפרא ומורח ליה ואמר הא אורחא לדוכתא פלן והא אורחא לדוכתא פלן . אמרינן ליה כמה מרחקין ממילא ואמר לן סבו לי עפרא יבנין ליה ואמר לן דמרחקין תחניא פרסי אפכיט ולא יכילת ליה : ואין ספק שמי שיושב שליו בביתו ורענן בהיכלו ולא יצא מקיר העיר והוצה אף אמ' סביב יאמר גם כן שזה דבר בלתי אפשר' אבל מי שראה או שמע שיש הולכי מדברו' באפ' יקא ובאש'יאה וערביים ההולכים כל ימיהם במדבר בשימון חדך כהולך במסלה יודהויאמר שדברים א' הן כפשוטן ממש . ואע' פי שדברי חז"ל

סס דף ע"ג סע"ב

bio, es propriamente como

Las palabras de Sabios no necessitan corroboracion, dirè los casos que oí, y lei semejantes a estos.

Havia un Judio de España en Liorne, conocido por mi, muy devoto, y temiente de Dios, fuese a Tierra santa donde mereció morir, y ser enterrado, son ya tres años. Deste me asseguraron los que lo conocian en España, que yendo con él por camino de noche, por la mucha calor; como acostumbran en esta tierra, y recelando algunas vezes de andar descaminados, y perdidos; tomava este buen viejo la tierra, y oía diziendo, agora estamos en tal parage; de alli a una hora, ò dos, dezia, ya salimos deste parage, y entramos en otro.

Sobre lo que dize Rabah Nieto de Hanah, que el Alarve reconocia por el olor de la tierra, quanto distavan del Agua; te narraré lo que tengo leído en un libro de un Moro nacido en Granada, mientras era de Moros, y despues de haver caido en poder de Fernando Rey de España en el 5252. que es el de 1492. passò

אלקים רג'ב לקטנמו סיו אלף הל'ב לתשנ"ט

רבה

חז'ל אין צריכין חיזוק עכ'ו
אמר מה ששמעתי וקריתי כזה
ממש

איש יהודי היה בליו'ני מאמסי
ספרד ואני ידעתי והיה
האיש ההוא תם וישר ירא אלהים
זכר מרע' וזה שלש שנים הלך לא'י
וזכה למות ולקבר שם' ויספרו
לי מכיריו ויודעיו לפנים בספרד
שהיו מהלכין בדרך עמו בלילה
מרוב החום כמנהג הארץ ההיא
ושהיו לפעמים הולכין ארחות
עקלקלות בדרך לא סלולה והכיריו
ההולכים עמו היו יראים שמא
אכרו הדרך הטוב והוא היה לוקח
העפר ומריח בו ואומר להם אנחנו
עכשיו במדינה פלונית' ולסוף
שעה או שתים היה אומר כבר
יצאנו מתחום פלוני ועכשיו אנו
בתחום פלוני וכן היה :

ועל מה שאמר רבה בב'ח
שהט'יעא היה מכיר על

ידי ריח העפר כמה היו רחוקים
מן המים אחוך שמע לי ואספרה
את אשר קראתי בספר ישמעאלי
אחר אשר נולד בגרא נארא בעודה
תחת יד הישמעאליים והי' כאשר
גפלה כל מלכות גראנאדא ביד
פירג'אנרו מלך ספרד (גשנת קמ"ח)

ברח לעיר הגדולה פים ושם למד
 חכמה ומוסר בלשון ערב ואח"כ
 הלך למסעיו בכל מלכות ברבר'אה
 ונמיד'אה וארץ השחורים .
 בער' ביא בסו' ריא ובמדינות אחרות
 ממזרח וממערב ומים . ויהי היום
 שליז הוה בכיתה באי גיר'בי קרוב
 למלכות טרי'פולי די ברבר'אה
 וירדו שם דוגיות הנוצרים וישבו
 מהאי שבי ובתוכו את האיש הלוח
 וזילכו אותו לעיר רו'מי ויתנווח
 מתנה לאפיפיור לי'אן עשירי
 ולמצוא חן בעיני עזב את דת
 התוגרמים ולקח דת הנוצרים
 ויקראו את שמו יואן לי'אן
 אפריק'אנו ויכתוב בספר את
 כל המדינות והעיריות אשר
 ראה וכסוף ספר השביעי כתב
 וז'ל :

מט' . **א'הכ** למה הארכת כל כך
 בפרטי האנשים

שהזכרת לאמת דברי רבה
 ב'כח ?

מ"ו . **א'הח** למען יודע כי כנים
 דברי ואם באולי

ידעה שום אדם לראות מה
 שטענתי ידע שם הספר והמחבר .
 ואלה דברי יואן לי'אן הנזכר
 לעיל :

באמצע

a la ciudad de Fez, donde aprendio las Ciencias en lengua Araba ; de alli caminò toda la Berberia, Numidia, tierra de Negros, Arabia, Soria, y otras provincias, y Reinos, en Levante, Poniente, y Sud. Haviendose despues asentado en la isla de Gerbe cerca del Reyno de Tripoli de Berberia, abor-daron alli las galerasCristianas; hizieron esclavos, y entre ellos este, al qual llevaron a Roma; haziendo un presente del a Papa Leon Decimo; y para darle gusto, dexò el Mahometismo, y siguiò el Cristianismo; tomando el nombre de Juan Leon Africano.

Este hizo un libro donde describio todos los Reynos, Provincias, y Lugares andados por èl, y enel fin del lib. 7º dize.

315. *Guz.* Por que te alargas tanto en las circunstancias de los que nombras, para confirmar lo que dize Rabàh Nieto de Hanàh?

316. *Ha.* Lo hago de proposito, para que conste ser verdadero lo que alego, y por si huviere quien quisiere ver lo que tengo dicho, sepa el nombre del Libro, y del Autor. Passo pues à lo que dize Juan Leon.

En

En medio del desierto de Libia, distante del Rio Nilo cerca de 500 millas, hay tres castillos, y cinco, o seis casas, con muchas palmas buenas. Estos 3 castillos, se hallaron hà 18 años, por un Alarve llamado Hamar, el qual perdió el camino en el Desierto, por enfermedad de ojos; y por que no havia en la Caravana otro hombre que supiese el camino fino èl, iba sobre un camello en la cabeça de la Caravana, y a cada milla pedia un puño de Areña, y olia, y por su mucho conocimiento, llegando cerca de 40 millas de lo poblado, dixo a la Caravana, sabed que estamos cerca de Poblacion. No podian los passageros dexarse persuadir, por que sabian que estavan lexos de egipto 480 millas, y recelavan de haver retrocedido. Sin embargo, de alli a tres dias llegaron à los dichos 3 castillos, cujos Moradores, viendo gente nueva, se encerraron en ellos por temor, no queriendo dar el agua de sus poços a la Caravana, pero como padecia gran falta de agua, pelcò con ellos, venciolos, tomò el agua que quizo, y fue siguiendo su camino.

No
האנשים ההם ויבשוּם וישאבו מים כרצונם ויסעו וילכו לדרכם :

ולא

באמצע מדבר ליב' יאה רחוק מנהר ניל'וס קרוב לת'ק מילין יש שלשה מבצרים וחמשה או ששה בתים ובהם יש הרבה דקלים טובים . שלשה מבצרים האלו נמצאו זה י'ח שנים על ידי תייר אחר הנקרא המ'ר אשר תעה במדבר בישימון דרך מחמת חולי שבא לו בעינים . ולפי שלא היה בכל השיירה אדם שידע את הדרך אשר ילכו בה אלא הוא לבדו היה רובב על גמל והולך בראש כולם ובכל מיל ומיל היה שואל מאתם מלא קומצו של חול שבמדבר והיה מריח בו וברוב בקיאותו כשהגיעו קרוב ליישוב מ' מילין אמר לבני השיירה דעו שאנו קרובים אל איזה יישוב ויפג לבס כי לא האמינו לו מפני שהיו יודעים שהם רחוקים ממצרים ת'ף מילין והיו הושעין שנזורו אחור . אמנם ביום השלישי הגיעו לשלשה מבצרים הנ'ל ויהי בראות יושביהם פנים חדשות ויחתו ויראו מאד ויסגרו בתוך מבצריהם ולא היו רוצים לתת מים לבני השיירה מהבורות אשר במבצרים ואנשי השיירה נפסם בהם תתעטף בצמא וילחמו עם האנשים ההם ויבשוּם וישאבו מים

ולא להם זה היתרון לכך בחוש
הריח לא גם בחוש הראות
שהוא יקר להם ולציידים ולמלחים
אשר עיניהם רגילים להביט
מרחוק מה שלא ישוער במדברות
בימים ובשדות וזה לא ימצא
ביושבי הערים כי עיניהם לא
נכוו לכך כידוע לבקי בחכמת
הניתוח :

הרי לך שמה שנראה דבר תמוה
ובלתי ראוי להאמין כגון
מה שסיפר רבה בב"ח מההוא
טייעא הוא דבר מורגל במקומות
רחוקים פגלילותינו ואם נראה זר
בעינינו הוא מפני חסרון ידיעתנו
לא מפני שהדבר בעצמו בלתי
אפשר :

מ"ז אלהב ישלם ה' פעלך אשר
הראיתני ראיות

בריאות וטובות להוכיח שח"ל היו
בקיאים בכל החכמות ושיש
במדורשי אגדה חכמה ומוסר אך
שאין לנו דרך לבוא עד תכונתם
כי לא מסרו לנו כללים עליהם
כמו שמסרונו בדרכי התלמוד לענין
הדינים והנה נפשי צהלה ושמהח
על

por no tener las reglas necesarias, como nos las enseñaron
para entender los Dinim de la Guemará. Quedo pues muy
alegre.

No solamente gozan esta
Ventaja los que andan por los
Disiertos (*del Olfacto*), mas
tambien dela Vista, que la tie-
nen muy aguda, como tam-
bien los Caçadores, y Marine-
ros, que estan acostumbrados
a mirar de lexos lo que no se
puede imaginar, en los Disier-
tos, Mares, y Campos; lo
que no tienen los que viven
en las Ciudades, no teniendo
los ojos dispuestos à esto, como
faben los Anatomistas.

De lo dicho pues consta,
que lo que parece admirable,
e increíble, como lo que narra
Rabàh Nieto de Hanàh de
aquel Alarve, es cosa usual,
en tierras remotas destas, y
el parecernos increíble, pro-
cede de faltarnos la noticia,
no por que la cosa en si sea
impossible.

317. *Cuz.* Dios te remune-
re la buena obra que hiziste
en comunicarme pruebas tan
solidas, y buenas, para mos-
trar que nuestros Sabios D.
F. M. eran versados en todas
las Sciencias, y que los Me-
drassim, y Maamarim, con-
tienen Sciencia, y dotrina, la
qual no podemos penetrar,
por no tener las reglas necesarias, como nos las enseñaron
para entender los Dinim de la Guemará. Quedo pues muy
alegre.

DIALOGO QUARTO

ויכוח רביעי

alegre, y regozijado con lo que tengo oydo de ti. Y como te he enfadado oy demasadamente, no quiero mas molestarte; Vete pues, Amigo Sabio, à descansar esta noche, bolviendo Mañana para dar fin a estos Dialogos.

318. *Ha.* Harè lo que manda tu Magestad.

על כל מה ששמעתי ממך • ולפי שהטרחתי אותך היום מאד איני רוצה להטריחך יותר • ובכן קומה אהובי החבר ולך למנוחתך הלילה ומחר תבוא אלי כי עליך מלאכת הויכוחים לגמור :

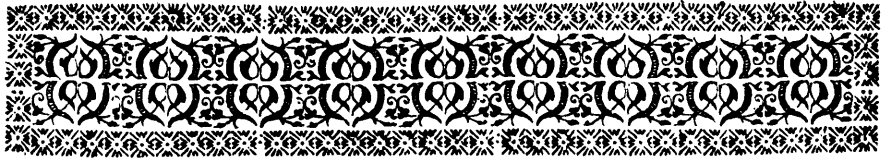
ש"ס א'הח כדברך אדוני המלך
כן אעשה :

Fin del Quarto Dialogo.

סליק ויכוח רביעי

DIALOGO

ויכוח חמישי

DIALOGO QUINTO

פירוש מ"ש ריש לקיש רקיע שבו חמה ולבנה
וכוכבים ומזלות קבועין : (ג)

סברת קנת מח"ל שהארץ כזוי כדור ומה ראו
על ככה : (יג)

שיעור קדש הלכנה ממוולד למוולד : (כה)

למה מרחשון וכסלו לפעמים מלאים * לפעמים
חסרים * ולפעמים כסדרן : (כט)

שם קדש ורח מוכיחן שקדשנו הן של
לבנה : (לב)

למה אינו עושין ששה פעמים בשנה ראש קדש
שני ימים : (לג)

טעם שיבד השנים : (לה)

אם ישראל קבלו העיבור משה בסיני או אם
למדוהו מהיוונים או כוונים כאשר כתב
קנת ממחברי הגוים : (לט)

לא למדוהו מהגוים : (מח)

ולא מהיוונים : (נב)

הכרח לזו : (נד)

למה

Explicase lo que dize un Sabio en la Guemará, que el Sol, la Luna, y todos los demás Planetas, y Astros, estan colocados en un Cielo. §. 3.

Opinion de algunos de nuestros Sabios, que la Tierra sea como media bola; y con que fundamento lo dizen? §. 13.

La cantidad del Mes Lunar, de una Conjunction a otra. §. 28.

Por que los meses de Hefuan, y Kisleu, son à vezes Llenos, (de 30. dias) à vezes Carvos (de 29.) à vezes Regulares. (A saber el primero de 29. y el segundo de 30.? §. 29.

El nombre que tiene el Mes en nuestro sagrado Idioma, indica, que nuestros Meses, son Lunares. §. 32.

Por que razon hazemos cada año 6 meses, dos dias Reshodes? §. 33.

Razon del Año de 13 Meses, o Embolismico. §. 35.

Si Israel recibieron el Embolismico de Sinay, o si lo aprendieron de Griegos ó Cristianos, como escriven algunos Autores Cristianos. §. 39.

No lo aprendieron de Cristianos. §. 48.

Ni de Griegos. §. 52.

Pruevase. §. 54.

Z Z

Por

DIALOGO QUINTO

דבוח חמישי

Por que se suele dezir, que las sazones de Rab Adá, devense tener secretas, y las de Semuel publicarse? §. 58.

Orden de las Translaciones. §. 62.

Dos Novilunios tiene la Luna; uno Invisible, otro Visible. §. 64.

Enel mismo tiempo, que se governavan por la Aparicion, se governavan tambien por la Conjuncion. §. 68.

Dificultad sobre la question de Raban Gamliel, y R. Iehosuah, por haver afirmado dos Testigos, que havian visto la Luna, la noche antes del dia 30. y no parecio la noche precedente al dia 31. §. 77.

Quantos dias contienen nuestros Años Comunes, y Embolisimicos. §. 82.

El Equinocio de Nissán cae en 26. Março. §. 84.

Assi como podemos celebrar la Pascua de Pessah enel principio, medio, y fin del Mes Equinocial, assi podemos celebrar el Ros Hodes en el dia 30, o 31. §. 88.

Explicase el Axioma, que afirma, que el Senado tiene facultad de transferir el Ros Hodes de proposito, a otro dia. Señalase tambien la razon, por que lo transferian por causa de los Muertos, y Verduras. §. 94.

Explicanse las 4 Translaciones. §. 96.

Argumentase contra lo que dizen sobre la Conjuncion de las 18 horas del dia, y se responde. §. 97.

Respondefe la objeccion de la Translacion de la Conjuncion sucedida en la noche antes del dia de Martes a 9. horas, 204. escrupulos, de 1080. cada hora. §. 106.

Razon

למה אמרו תקופת רב אדא בלגעה ותקופת שמואל בפרסמיה : (נח)

סדר הדמיות : (סב)

יש ללבנה שני חידושים אי' גלגה ואי' נסתר : (סד)

שקדמונינו היו מקדשין ע"פי החשבון בזמן שסיו מקדשין ע"פי הראייה : (סח)

קושיא על מחלוקת ר"ג ור"י כשבאו עדים ואמרו ראינוהו בזמנו ובלייל עיברו לא גראם : (עז)

דמי שנותנו הפשוטות והמעוברות : (פב)

תקופת ניסן נועלת ביום כ"ו מאדרטו : (פר)

בשם שאנו יכולין לקבץ את חג המזות בין בתחלת חודש האביב בין באמצעיתו + בין בסופו + כך אנו יכולין לקבוע ר"ח ביום ל' או ל"א : (פה)

פירוש אתם אפילו מדין + וטעם הדמיה מקום מתיחא ומשום ירקיא : (צד)

פירוש ד' דמיות : (צו)

קושיא על מולד ק"ז או זקן ומירוסה : (צז)

תירוצ לקושיא דקית גטרד : (קו)

טעם

טעם מני זמנא לר' דחיות : (קיב)

פירוש מה שאמרו המעבדים אין נוקקין לראים

בלל : (קטו)

שלולי דחיות היינו עושין אלו של ב"ז עס :

(קיו)

פירוש מ"ש הרא' בע שפעמים נראית הלכנס

קודם ר"ס : (קיז)

וכן ראה המבד בעיר ליו'רני וטעם הקדומה

הזאת ומסס ראים שפעמים אנו קובעין עפ"י

הראים : (קך וקכד)

לקוח סלכנס שהים בלוב'דרים בליל ב' של

מג ססוכות הת'סט וראים ממנו שאנו

קובעין ע"פי סמולד : (קכח)

שנה שמואל ורב אדא ומחלוקתם וזמן

תקופותיהם : (קלד)

חשבון רב אדא הוא סמית' : (קס)

מהיכן מתחיל חשבון שמואל ורב אדא :

וטעם איחוד שמואל עשרה ימים :

(קכג וקכז)

תועלת חשבון שמואל לשאלת מטר וכלל

לידע יום השאלה בלי טעות :

(קכח)

תרעומת המבד על המעבדים ששיבדו

לזכות לתקופות שמואל לכמה

מאות שנים ועודו חשבון תקופות

רב אדא אשר עליהן סומכין כל

ישראל : (קנב)

השינויים

Razon Segunda, y nueva delas 4.
Translaciones. §. 112.

Por que dizen nuestros Calendaristas,
no deberse bazer cuenta de la
Aparicion. §. 115.

Sino fuera por las Translaciones,
nuestro Eliul constara de 27. dias
solamente. §. 116.

Explicase lo que dize el Rab R. Abra-
ham Aben Ezra, que a vezes, se
ve la Luna antes de Ros Hodes.
§. 117.

Esto mismo observo el Harver en Lior-
ne. Razon desta Anticipacion, y
prueva que algunas vezes celebra-
mos Ros hodes por la Aparicion.
§. 120. 124.

Eclipse de Luna que buvo en Lon-
dres la segunda noche de la Fiesta
de Cavañas, por donde se prueva,
que nos governamos por la Conjun-
cion. §. 128.

Año de Semuel, y Rab Adà con las
controversias que hay entre ellos,
y el tiempo de sus Saxonos. §. 136.
Que la cuenta de Rab Adà, es la
verdadera. §. 140.

Des de que tiempo empieza la cuen-
ta destes dos Sabios. Y la causa
de la Retrocession de 10 dias de la
de Semuel. §. 143. 144.

La cuenta de Semuel sirve para pedir
la Lluvia en la Hamidà. Regla
infalible para saber annualmente
el dia preciso, en que se deve pe-
dir. §. 148.

Quexase el Harver de nuestros Kalen-
daristas, que han hecho, y bazer
Tablas para muchos Siglos de las
Saxonos de Semuel, y dexan arràs
las de Rab Adà, por quien se go-
vierna todo Israel. §. 152.

Las Alteraciones que buvieron entre los Cristianos, y Nös; y la diferencia que havia entonces entre su Año al nuestro. §. 156.

Canon del Concilio Niceno del 325. de la Era Cristiana, concerniente à la celebracion de su Pascua. §. 158.

Que su Equinocio retrocedió 10. dias. y el nuestro pasó de 25 Março al 15. §. 162.

Sin embargo, de nuestra parte no havia ierro, por que el dia, que ellos llamavan 15. era verdaderamente 25. §. 166.

Como es possible, que desde que salimos de Egipto hasta este dia, retrocedieron las Sazonas de Semuel 10 dias solamente, como las Sazonas de Julio Cesar, hasta Papa Gregorio 13. §. 167.

Los ierros que procedieron en la cuenta del Sol, y Luna, por haver seguido el Kalendario de Julio Cesar, y sus Consequencias. §. 170. 176.

Correccion de Papa Gregorio al ierro del Sol. §. 180.

Ierro de la Luna, sus Consequencias, y Correccion. §. 186.

Razon cierta, y verdadera, por que enel año 5. y 16. de su Aureo numero, que son 8. y 19. del Nuestro, anticipa su Pascua a nuestro Pessab, un Mes. §. 198.

Por que enel Año 5412 bizimos Pessab en 24 Março, y no enel 5442? §. 204.

Quantas vezes precedia su Pasqua a nuestro Pessab des del 1600, hasta 1700? §. 208.

Nuevas

השנייים שהיו בין סוגרים ובינינו קודם תקן שנתם והספרם שהיה אז בין שנתם לשנתנו : (קנו)

הסכמת הקונ' ציליאו ניני'נו בשנת שכ"ה לקבועם לענין חגם : (קנח) שהאביב שלשם חוד לאחוריו עשרה ימים ושלנו נסוג אחר מנ"ה מא'רנו לט"ו בו : (קסב)

ואע"פ לא תעינו כי לפי חשבוננו היום שהן קורין ט"ו מא'רנו הוא בזמנת כ"ה בו : (קסו)

איך אפשר שמיניחת מנרים עד זמננו זה אחרו תקופות שמואל עשרה ימים בלבד בתקופות יול'יאו ניס'אר עד האפיפיור גריגור'יאו י"ג ? (קסז)

המעיות שגולדו בחשבון החמה והלבנה על רודפם אחר חשבון יול'יאו ניס'אר ותולדותיהם : (קע וקע"ו)

תקון האפיפיור גריגור'יאו לטעות החמה : (קף)

טעות הלבנה ותולדותיו ותקונו : (קפ) טעם נכון ואמיתי למה בשנת ה' וי"ו לתחודם שהם ח' וי"ט לתחודנו קודם חגם לפסקנו קדם א' : (קצח)

גמרה בשנת הת"ב עשינו פסח בכ"ז מא'רנו ולא כן בשנת הת"ז ? (קד)

במה עמיים קדם חגם לפסקנו משנת אלף ה"ר עד שנת אלף ח"ט לחשבונם ? (קד)

הפרשות

הפרשות צנינים ובינינו חדשים מקרוב באו
אחר תחלת אלף ת"ש ותולדותיהם:

(ר)

כללים לידע אימתי יפול חגס : (ריו)

אף שאני אומר שאחר אלף ת"ש נדחה אביב
שלנו מיום כ"ה לכ"ו מאר"נו מעולם לא

ו מיומו הראוי לו דהיינו כ"ה מאר"נו

האימתי : (ריח)

באיזה שנים קודם חגס לפסחנו משנת אלף

ת"ש עד אלף ת"ת : ? (ריט)

כללים לידע מתי יקדים חגס לפסחנו :

(רכב)

כמה פעמים יקדימו משנת ת"ת עד תת"ק :

(רכד)

על ידי סידור גריגוריאנו אחר עבור ת' שנה

נתחיל מקורנו מ' שעות אחר מקורס *

וכטעם : (רכו)

גריגוריאנו פסל המחזור קטן של הקונב"ליאו

ניצ"נו מלהורות המולדות והכנים

תחתיו המותרות שקריין איפאק"טאם:

(רכח)

תקן מחזור גדול של ב' אלפים ות"ק שנים

ומילקן לת' מחזורים קטנים : (רל)

ההפרשות שגולדו בין סיונים והרומיים אחר

כתקון : (רמב)

היוונים מאחרין חגס מהרומיים ח' ימים או

קדש א' או חמשה שבועות : (רמד)

סבת המחוקת ולוח המולדת הפסולים

ליונים : (רנ)

לוח

Nuevas Discrepancias entra ellos, y nos, des del principio del 1700. con sus Consecuencias. §. 210.

Reglas para saber quando devem celebrar su Pasqua. §. 216.

Aun que despues del 1700. se dize, que nuestro Equinocio passò del 25. al 26. de Março, Jamas se moviò de su verdadero dia; que es el 25. §. 218.

En que Años precede su Pasqua à la nuestra, des del 1700. hasta al 1800. §. 219.

Reglas para saber quando precede su Pasqua à la Nuestra. §. 222.

Quantas vezes nos precederàn des del 1800. hasta el 1900. §. 224.

Por la Constitucion de Gregorio, càda 400. años empegaremos nuestro Aureo Numero 40. horas despues del suio; y por que? §. 226.

Gregorio deshechè el Aureo Numero del Concilio Niceno, subrogando en su lugar las Epactas. §. 228.

Ordenò un Ciclo de 2500. años, y lo dividiò en 8. menores. §. 230.

Las Discrepancias nacidas entre Griegos, y Latinos despues de la Correccion. §. 242.

Los Griegos tardan su Pasqua 8. dias, un Mes, ò cinco Semanas despues de la Latinos. §. 244.

Causa destas Discrepancias, y Catalogo de los Novilunios inutiles à los Griegos. §. 250.

Tabla

DIALOGO QUINTO

ויכוח חמישי

Tabla de Los años en los quales preceden los Latinos à los Griegos, des del 1700, hasta el 1800. §. 260.

No hay nuevas alteraciones entre los Griegos, y Nds. §. 266.

En que circunstancias diferimos Nds de Latinos, y Griegos, y ellos entre sí. Epilogo. §. 268.

Grande novedad entre los Latinos, y Nds enel Año 5484. que es 1724. y en el 5504. que es el de 1744. y por que? §. 276.

Si hubo esta novedad antes del 1700? §. 285.

Catalogo de los años en los quales nos anticipan los Latinos, del 1700. hasta 1800. §. 290.

Por que se dispuso, que el Adar inmediato precedente a Nissan sea Carvo, como tambien el mes de Elul? §. 303.

Si en los 70. años de la Captividad Babilonica, se gobernaban por la Conjuncion, ò por la Aparicion? §. 311.

Objeccion de un Karay, y su respuesta §. 327. y siguientes.

לוח השנים שבהם קודם חג סרומיים לשל יונים
משנת אלף ת"ש עד אלף ת"ת : (רס)

אין מחלוקת חדשה בין סיונים ובינינו :
(רסו)

הסכמות וחילוקים בינינו ובין סרומיים
והיונים • וביניהם בקיור :
(רסח)

חידוש גדול לענין פסחנו וחגם בשנת הת"פד
היא אלף תש"כד • ובשנת הת"קד היא
אלף תש"מד להם • ונינוקו עמו •
(רעו)

אם אירע זה החידוש קודם אלף ת"ש •
(רפה)

לוח השנים שקודמין חגם לפסחנו משנת אלף
ת"ש עד אלף ת"ת • (רין)

טעם מה שאמ"ל אדר הסמוך לניסן לעולם
חסר • ומימות עורף ואילך לא מנינו
אלול מעובר • (שג)

אין היו נוהגין בגלות בכל לגבי המועדים אם
היו קובעין ע"פ הקשבתן או הרהיה •
(שיא)

קושית קראי עלינו ותשובתה • (שכו)

Cuz.

¿ Tienes animado, y confortado con

la fuerza de tus razones, y con la verdad de tus demonstraciones en la creencia de los Sabios, de forma, que no temo de un

חוקרני
ורחובל
בעוצם מענותיך
ובאמת ראיותיך
באמונת הו"ל כי

אם יחנה עלי מחנה מכחישים לא ירא

exercito de Carraitas. Pero no

יירא לבי • אבל לא דברת דבר
בסוד העיבור והנה נכספה וגם
כלתה נפשי להתוכח עמך על
ענין זה כיישלי עליו קושיות גדולות
ועצומות ואין לי להשיב דבר קטן
או גדול :

ג' **א"הח** דבר אדוני כי שומע
עבדך :

ג' **א"הכ** איתא במסכת חגיגה
אר"ל ז' רקיעין הן ואלו

הן וילין רקיע וכו' • רקיע שבו
חמה ולבנה כוכבים ומזלות קבועים
שנא' ויתן אותם אלהים ברקיע
השמים וגו' • ואם שני המאורות
הגדולי' קבועים ברקיע א' כמסמרות
בלוח כפי מה שנראה מדבריו
נמצא שאינן יכולין להתקרב זה
לזה ולא להתרחק זה מזה. אלא
לעולם יהיה מרחק אחד ביניהם
בלי שינוי ובכן לפי סברתו לא היה
ולא יהיה בעולם מולד הירח ולא
ניגוד ולא שום א' מה שינויים הנראים
בכל יום בלבנה :

ז' **א"הח** אין כאן קושיא כלל
לפי שסברת ר"ל

היא סברת חז"ל שגלגל קבוע
ומזל הוזר • והיא היא המקובלת
עכשיו בין כל חכמי התכונה
האחרונים ועליה יסוכו כל חבוריהם
בטוב טעם ודעת • וכדי להבין
דברי

no tienes todavia tratado del
Calendario ; y tengo mucho
deseo, de hablar del, por que
tengo graves dificultades con-
tra el, sin tener que respon-
der.

2. *Ha.* Di Señor, lo que fue-
res servido, que estoy muy a-
tento.

3. *Cuz.* Los Sabios enseñan
que hay 7. cielos, y que enel
2º. estan situados Sol, y Luna,
Astros, y Asterismos; si las
dos Maiores Luminarias pues
estan Fixas enel cielo, como
Clavos en Tabla, por lo que
parece destas palabras; Sigue-
se, que ni pueden llegarse, ni
apartarse una de otra jamàs;
antes es fuerza que se conser-
ven siempre en una misma dis-
tancia inalterablemente; y se-
gun esta hipotesis, no huvo, ni
havrà jamàs enel mundo Novi-
lunios, ni Plenilunios, ni al-
guna alteracion, de las que apa-
recen quotidianamente en la
Luna?

4 *Ha.* No hay dificultad,
por que la opinion deste Sabio
es la general de nuestros Sabios,
que afirman ser la Esphera
imobil, y el Astro mobil; y
esta hypotesis es la recebida
oy entre todos los Astronomos
modernos, y sobre ella se fun-
dan todos los Autores con bu-
enas, y solidas razones.

Para

Para entender pues lo que dize este Sabio, devefe notar, que en la Hipotesis de Tolomeo y sus sequaces se afirma, que todo genero de Astro queda Fixo en su orbe, como Clavo en Tabla; que las Espheras son cuerpos duros, y diaphanos, o transparentes como Vidrio; que están puestas unas dentro de otras, como Cascaras de Cebollas; que todas dan buelta sobre el centro de la Tierra; que difieren en que, los siete planetas (en cuyo numero entran el Sol, y la Luna) cada uno está situado en su orbe solo; pero todas las demas estrellas, están colocadas en la Octava Esphera, que llaman Firmamento, y por estar en una misma Esphera conservan siempre una distancia inalterable, desde que fueron criadas hasta el fin del mundo; cosa que no sucede a los Planetas, quales ya se llegan uno à otro, ya se apartan uno de otro, como vemos cada mes, semana, y dia, en el menguar, y crecer de la Luna, llegandose al Sol despues de llena, y apartandose del, despues de la Conjuncion, o Novilunio, y juntandose en quanto está encubierta; siendo que en el dia del Plenitunio, aparece la Luna, quando se pone el Sol, por que baxando este por el Oriente, por la parte de Poniente, sube la Luna en el mismo tiempo por el horizonte por la parte de oriente, à alumbrar el orbe. Este es el Sistema de Tolomeo.

דברי ר"ל צריך לידע שסברת התוכן הגדול מולו היא והנמשכים אחרי דעתו היה שהכוכבים והמזלו' וחמה ולבנה קבועים כל א' בגלגלו' כמסמרות בלוח ושהגלגלים הן גוף קשה ובהיר כזכוכית ונתונים זה בתוך זה כגלדי בצלים וסובבים על מרכז הארץ בכללן . ויש הפרש ביניהם ששבעה כוכבי לכת אשר ממספרם חמה ולבנה כל א' קבוע בגלגל א' לבדו אבל כל שאר הכוכבים הם קבועים בגלגל השמיני ומחמת קביעותם בגלגל א' שומרים לעולם ביניהם שיווי מרחקם בלי שינוי מיום הבראם ועד סוף העולם מה שאין כן בז' כוכבי לכת אשר פעם יתקרבו זה לזה ופעם יתרחקו זה מזה . כאשר עינינו תחזינה מדי חדש כתרשו מדי שבת בשבתו ומדי יום ביומו כחסרון ותוספת הלבנה והתקרבה אל השמש אחר ניגודה והתרחקה ממנו אחר מולדה והתחבררה עמו ביום העלמה כי ביום הניגוד כשזה קם זה נופל שהרי כשהשמש יורד תחת האופק לפאת מערב הלבנה עולה מפאת מזרח על האופק להאיר על הארץ . וזוהי סברת טולומ' או :

אך

sube la Luna en el mismo tiempo por el horizonte por la parte de oriente, à alumbrar el orbe. Pero

אך קרוב לימים האלו ולזמן הזה כמו ר"ם שנה קם תוכן גדול בדינאמ' ארקא שמו ניקו' לאו קופיר' ניקו והוכיה במישור כחז'ל שגלגל קבוע ומזל חוזר • וכך היה אומר שמשטח הארץ ועד לרקיע ועד בכלל כולו אויר זך ובהיר ולא יש הפרש בין האויר הסמוך לארץ ובין הרחוק ממנ' לא שכל מה שהוא סמוך לה הוא עב ועכור מפני שהוא מלא מהאידים והקיטורי' העולי' ממנה המבלבל' ומעבים ומחשיכים בהירותו וזכותו • אמנם כל עוד שהולך ומתעלה מתברר ומוזהיר • ובאויר המעולה הזך והבהיר הזה מהלכים הכוכבים והמזלות כעוף באויר וכדגים בלב ימים וזה האויר נקרא בתורה שמים שנאמר • גם בראשית ז' מעוף השמים שבעה ונו' • והנה העופות פורחין באויר והכתוב קראו שמים • אבל יש הפרש בין ז' כוכבי לכת לכוכבי' שקורין קבועים • שלז' כוכבי לכת יש דרכים מדרכים שונים ובכן פעם יתחברו ויהיו לאחרים ופעם יפרדו איש מעל אחיו וילכו אחר הנה ואחר הנה • אבל הקבועים על משמרתם יעמודו ולא ישנו את מקומם להתקרב או להתרחק :

וגוה
 algunas veces en Conjuncion, otras en Oposicion; quando las Fijas estan siempre en un lugar, conservando siempre entre si la misma distancia.

Pero son casi 240. Años; que floreció un excelentissimo Astronomo en Dinamarca, llamado Nicolao Copernico, el qual demonstrò patentemente la Hipotesis de nuestros Sabios, que el Cielo es imobil, y los Astros movibles; Suponia pues, que des de la superficie de la tierra, hasta el cielo inclusivè, no hay otra cosa mas, que un Aire Diaphano, y Transparente, no difiriendo este nuestro Aire inferior del superior, sino que el inferior es grueso, y confuso, por estar lleno de Vapores, y Exalaciones que emanan de la Tierra, los quales engruessan, confunden, y escurecen su perspicuidad, y puridad, pero quanto mas se va sublimando, se va purificando, purgando, y aclarando; Eneste Aire pues puro, purgado, y diaphano andan los Planetas, y Asterismos, como las Aves enel Aire, y como los Pescados en la Mar. A este Aire llama la Ley, Cielos; diciendo el Verso. *Tambien de ave de los cielos, à siete, à siete.* Genef. 7. 3.
 Con que consta que al Aire por donde buelan, llama Cielo. Pero difieren los Planetas de las Estrellas Fijas, en que aquellos tienen diversas distancias, y caminos, estando algunas veces en Conjuncion, otras en Oposicion; quando las Fijas estan siempre en un lugar, conservando siempre entre si

A a a

Con

Con esto entenderemos lo que dize el prealegado Sabio, que todos los Astros residen en el segundo cielo; que no quiere dezir que estàn como Clavo en Tabla; mas es como si se dixera; Reuben es morador fixo de Jerusalem, que no quiere dezir, que està fixo de forma, que no salga jamás fuera de la ciudad, siendo que aun que salga à passear, o à ver sus campos, o tambien que vaia à otra ciudad, y se detenga en ella, algunos dias, o meses, diràsse siempre que està fixo en Jerusalem, toda vez, que no quitò su habitacion della, siendo essa su casa. Con este mismo sentido dize el precitado Sabio, que los Astros estan fixos en el segundo cielo, entendiendo por cierta parte deste imenso Aire, que hay des de la superficie de la Tierra para arriba.

5. *Cuz.* Mucho me regozija tu discurso, reconociendo yo fer tu esplicacion muy conforme à la razon, y à las palabras del Sabio; pero habiendo tu determinado de no aduzir en tus conferencias, sino es demonstraciones solidas, e irrefragables, pudiendose recelar de que el Sabio haya entendido que sus palabras se tomassen literalmente como fueran, à saber que sean las Estrellas, Fixas como Clavo en Tabla. Supuesto pues esto, como provaràs que tu esplicacion es verdadera?

וְבוֹה נִבֵּן דְּבַרֵי ר' לֵ שֶׁאֵמֵר
שְׁחַמָּה וּלְבַנְהוּכּוֹ קְבוּעִים
בְּרִקְיעַ שְׁנֵי . שְׁאִין כּוֹנְתוֹ לְלוֹמֵר
שְׁקְבוּעִים כְּמַסְמֵר בְּלוֹחַ אֵלֶּא כְּמִי
שֶׁאֹמֵר דֶּרֶךְ מִשְׁל . רְאוּבֵן הוּא
תּוֹשֵׁב קְבוּעַ בִּירוּשָׁלַם שְׁאִינוֹ רוֹצֵה
לוֹמֵר שֶׁהוּא קְבוּעַ שֶׁם בְּאוֹפֵן שֶׁלֹּא
יֵצֵא מִיָּמֵינוֹ חוּץ לְעִיר שֶׁהִרִי אֶעֱפִי
שִׁיעָא לְטִיִּיל לְרוּחַ הַיּוֹם אוֹ לְפִקֵּחַ
עַל שְׂדוּתָיו אוֹ אֶפִּילוֹ יֵלֵךְ לְעִיר
אַחֶרֶת וְיִשֵּׁב שֶׁם יָמִים אוֹ חֳדָשִׁים
נֹאמֵר לְעוֹלָם שֶׁהוּא קְבוּעַ בִּירוּשָׁלַם
כֹּל שֶׁלֹּא עֵקֶר דִּירָתוֹ מִשֵּׁם כִּי שֵׁם
בֵּיתוֹ . כֵּךְ אָמַר ר' לֵ עַל הַכּוֹכָבִים
וְהַמְזוֹלוֹת שֶׁהֵם קְבוּעִים בְּרִקְיעַ שְׁנֵי .
כְּלוֹמֵר בְּחֵלֶק מֵהַמְּהוּוִיר הַגְּדוֹל
הַזֶּה שִׁישׁ מוֹשְׁמַח הָאָרֶץ וּלְמַעְלָה :
אֵהָב הֵנָּה דְּבַרְךָ לִי לְשִׁשׁוֹן
וּלְשִׁמְחָתָ לְבָבִי כִי

הַפִּירוּשׁ הוּא נִכּוֹן יִכְבְּלוּהוּ הַסְּבֵרָא
וְיִכְבְּלוּהוּ דְּבַרֵי ר' לֵ . אֲבָל כִּיּוֹן
שֶׁגִּמְרַתְּ בְּדַעְתְּךָ שֶׁלֹּא לְהַבִּיֵא
רְאוּיּוֹת בְּכָל וְיִכּוּחֶיךָ אֵלֶּא חֻזְקוֹת
כִּרְאִי מוֹצֵק יֵשׁ מְקוֹם לְגִמְגָמָה כִּי
שְׂמַא דְּבַרֵי ר' לֵ הֵן כְּפִשׁוּטֵן רְהִינּוּ
דְּקְבוּעִים דְּקֹאמֵר הֵינּוּ קְבוּעִים
מִמֶּשׁ כְּמַסְמֵר בְּלוֹחַ וּבְכֵן אֵיךְ תְּכַרִּיחַ
שְׁכּוֹנְתוֹ לְלוֹמֵר כְּמוֹ שֶׁפִּירְשַׁת ?
וְ אֵהָב

ו' **א'הח** היעלה על לב איש
 שחכם גדול ואפילו
 תיכא הריש לא ראה או לא
 שמע מימי שבראש החדש
 הלכנה סמוכה לחמה וב"ט בו היא
 רחוקה ממנה כל מה שאפשר ?
 ו' **א'הכ** ודאי שזהו מילתא דלא
 שכיחא :

א' **א'הח** אם כן א' משתים לא
 ימנע או כונת החכם
 הזה לומר כמו שפירשתי או דיבר
 דרך משל וחידה כמנהג חז"ל
 במדרשים אבל מכל מקום קבועים
 דקאמר על ז' כוכבי לכת לאו היינו
 קבועים בגלגל אחד :

ט' **א'הכ** צריכין אנו לומר כך
 בהכרח :

י' **א'הח** כבר תדצתי קושיתך
 ועתה אם טוב בעיניך
 אתחיל לדבר בענין העיבור :

י"א **א'הכ** אל חבהל על פיך
 לדבר על ענינו עד
 אשר תתקן לי קושיות גדולות
 ונוראות שיש לי עליו :

י"ב **א'הח** אשרתעשע במצותיך
 אשר אהבתי :

י"ג **א'הכ** איככה תוכל להוכיח
 שהעיבור הוא אמיתי
 אם היסוד אשר עליו נבנה נראה
 רפה

6. *Ha.* Haurà hombre que presume, que un gran Sabio, ò Necio tambien, no haya visto, ni oydo en su vida, que en el principio del mes, la Luna està cerca del Sol, y en los 15 està lexos dèl, todo lo possible ?

7. *Cuz.* Cierito que fuera cosa rara.

8. *Ha.* Segun esto, una de dos no puede faltar, ò la intencion del Sabio, es como dixe, ò hablò mysticamente, como fuelen hazer nuestros Sabios en los Medrassim. Pero sea como fuere, no puede haver dicho por los siete Planetas, que estan todos en un Orbe.

9. *Cuz.* Es fuerça dezir assi.

10. *Ha.* Haviendo satisfecho a tu dificultad, empearè à tratar del Kalendario, si llevares gusto.

11. *Cuz.* No passes à hablar dessa materia, sin haverme primero respondido algunas objecciones grandes, y terribles, que se me ofrecen contra ella.

12. *Ha.* Estoy muy pronto à obedecer à tus mandatos, con mucho gusto.

13. *Cuz.* Como podràs jamàs provar ser nuestro Kalendario verdadero, quando sus fundamentos son floxos, y vacilantes, como consta por

vista, y experiencia ; siendo que según el Sistema de nuestros Sabios, el Cielo es como una media bola, y la Tierra, se sostiene sobre pilares, y montes ; Más afirman, que le Sol, la noche sube por detras del convexo de la Bobeda (que forma el cielo), y que lo denso del mismo cielo, es causa que no pueda penetrar su luz. Estas y otras cosas semejantes dicen en esta materia, jamas oydas, ni jamás creibles :

14. *Ha.* Si no te parece pues acertado el Sistema de nuestros Sabios, dime tu Señor, qual es el acertado, y qual es el verdadero ?

15. *Cuz.* Sino me engaño los Sistemas de Tolomeo, y Copernico en apariencia son mas acertados, que el de los Sabios ; pero habiendo de elegir, yo figuriera el de Copernico.

16. *Ha.* En que prevalécen estos dos Sistemas al de los Sabios ? y por que figuraras mejor el de Copernico, que el de Tolomeo ?

17. *Cuz.* Por que hallo algunas cosas incomprehensibles ; en el de Tolomeo.

18. *Ha.* Quales son ?

19. *Cuz.* Por que divide la Esphera total del Sol en tres Orbes

גלגל השמש לשלשה גלגלים
אמר

דפה ורעוע כאשר מוכיח חוש הראות והנסיין . שהרי לפי סברת חז"ל הרקיע הוא כחצי כדור והארץ אשר תחתיו עומדת על כמה עמודים והרים וכו' : ועוד אמרו שהחמה נלילה עולה מאחורי הכיפה ולפניה כמין דקיע עב המעכב שלא תאיר אז לארץ וכמה וכמה דברים הרומים לאלו אשר לא שמעתן און מעולם ולא יסבלם דעתו של אדם :

י' א'הח אם לפי דעתך סברת חז"ל אינה נכונה אמור נא לי איזו היא הנכונה ואיזוהי האמיתית ?

טו' א'הב לפי דעתי סברת שולומי'או וקופי'רניקו היא נכונה מסברת חז"ל לכאורה אבל אם היה לי לבחור הייתי בוחר בסברת קופיר'ניקו :

י' א'הח מה יתרון לסברתו על סברת חז"ל ולמה תבחר יותר בקופי'רניקו ולא בשולומי'או ?

י' א'הב מפני שמוצא אני בסברת שולומי'או דברים קשים להבין :

י' א'הח מה מצאת בו עור כי רחקת מעלי ?

י' א'הב מפני שהוא חולק

אשר הפנימי הוא יוצא מרכז לגבי
 גבנוניתו בלבד ונלגל תיכון אשר
 בו קבוע גוף השמש הוא יוצא
 מרכז ככל הפנים • החיצון הוא
 יוצא מרכז לגבי קעורריתו אך לא
 לגבי גבנוניתו ושלשתם יחד מרכזם
 הוא מרכז העולם • ועוד שאלו
 הגלגלים הם עבים מצד א' ודקים
 מצד אחר וחילק גלגל הלבנה
 לחמש' גלגלים יוצאי מרכז ובלעדם
 חלק לה גלגל אחד קטן אשר בו
 גוף הלבנה קבוע • ונתן להם כמה
 וכמה תנועות משונות זו מזו וגובה
 רום ושפל רום • וכל אלה החילוקים
 ספו תמו במונה קופי' רניקו אשר
 בו אני בוחר חוץ ממה שאמר
 שהשמש אינו מתנועע מהטעם
 שהבאת : (ויכוח ד' סי' ק"ג) :

כ' **א'הח** יעלה על דעהך
 שהתוכנים חושבים
 שהגלגלים סדורים כמו שעלה
 במחשבתם ?

ב"כ **א'הכ** אין ספק כזה דאי לא
 תימא הכי למה הנטריח
 עצמם על דברי רוח ?

כ"ג **א'הח** לא אדוני מעולם לא
 עלה על לבם דבר כזה
 אדרבא

go, que se havian de canfar à

22. Ha. No Señor. Jamàs

bes Parciales, haziendo el interno Excentrico en la parte Convexa solamente. Al del medio, que llama Deferente del Sol, por estar el Astro en èl, lo haze Excentrico por ambas partes, Convexa, y Concava ; y finalmente al externo, Excentrico por la parte Concava, y Concentrico por la Convexa, y considerados los tres orbes juntos que forman uno, dize es Concentrico. Dize mas, que estos Orbes, por una parte son muy Grueffos, y por otra muy Delgados. Divide tambien el cielo de la Luna en cinco Orbes Excentricos, y mas un Orbe pequeño, donde està actualmente la Luna, que llama Epicyclo ; señalandoles diferentes movimientos, con Apogeo, y Perigeo ; y como ninguna destas circunstancias admite el Sistema de Copernico, lo prefiero al de Tolomeo, exceptuando, el hazer el Sol fixo sin movimiento, por la razon que tienes alegado. (*Dial. 4. §. 133.*)

20. Ha. Crees Señor, que los Astronomos se persuaden, que las Espheras están colocadas, como ellos tienen ideado ?

21. Cuz. No tengo duda ; por que à no ser assi, no supongo

à escribir quimeras. presumieron tal ; antes al opuesto

esto protestan en las Prefaciones de sus libros, que juzgaran cometer un enorme delito, si positivamente afirmaran, que las Esferas estan colocadas segun la disposicion de sus ideas, que son vanas; pero dicen que siendo el Criador bendito, Omnipotente, las ordenaria en forma mas perfecta, y adecuada de lo que ellos podrian excogitar; pero que sus disposiciones, aun que falsas, y quimericas, sirven para saber, y entender la orden de los tiempos, y los movimientos de los Astros, su Conjuncion, y Oposicion, y por consecuencia el tiempo de los Eclipses de Sol, y Luna, como consta por experiencia.

23. *Cuz.* Como pretendes justificar nuestros Sabios con esto?

24. *Ha.* Bien sabes Señor, que quien obligò los Astronomos à inventar los Orbes Excentricos con las de mas cosas que tengo dicho, fue el haver observado muchas variedades, en el camino de los 7. Planetas, pues à vezes andan de espacio, à vezes aceleradamente, ya estan en Conjuncion, ya en Oposicion; ya en el Perigeo muy Cerca de la Tierra, ya en el Apogeo muy Lexos; ya andan Derechos, ya Retrogrados; ya se les aumenta la Luz, ya se

אדרנא הם אמרו בהקדמות כגדולהם שיחשב להם עון גדול אם יעמידו שסידור הגלגלים הוא כפי מהשנותם שהמה הבל לפי שיש בה בלתי תכלית כבודא יתברך שבו לסדרם באופן יותר שלם ונאה ממה שהמציאו הם ברעתם אך שאלו ההמצאות אף שיהיו כולם תהו ולא באו לעולם יאותו לידע ולהבין סדר זמנים ותנועות הכוכבים וצאתם ובואם וקורבתם והתרחקם וזמן לקיורת השמש והירת וכו' כאשר הניסיון מוכיח :

כ"ג **א'הב** מה לזה עם הצטרקות ה'זל ?

כ"ד **א'הח** גלוי וידוע לפניך ארוני הפלך שמה

שהכריח את התוכנים להמציא הגלגלים יצאי מרכז וכל מה שאמרתו הוא מפני שראו שינויים רבים במהלך ז' כוכבי לכת שפעם הולכים לאט ופעם כמדוצה פעם מתקרבים לארץ ופעם מתרחקים פעם ילכו כסדרן ופעם נסוגו אחורי פעם נראה שעל משמדתם יעמדו וממקומם לא יזחו פעם יוסיף אורם ופעם יחסר פעם זה מלקה את זה ופעם זה מלקה את זה ולתת טעם

ya se les aumenta la Luz, ya se se Eclipsan; Para salvar pues es

טעם לכל אלו השינויים ולבוא ער
תכונתם ברו מלבם עולמות
במחשבתם וסדרים באופן שיהנו
טעם לכל השינויים . וזה עשו
התוכנים מפני שמגפת בקשתם
השמים וכסיליהם . אבל נגמרת
רו"ל אינן אלא החמה והלבנה
מפני ההגים וראשי חרשים ובקשו
להם דרך נכונה וקלה לעמוד
בסודם ובין כמה סידורי עולם
בחרו להם או מצא חן בעיניהם
המסדר אותו כחצי כדור (סימן יג)
מפני שבו היו יודעין זמן מולד
הלבנה וראיתה ותקופת ניסן
ותשרי וטבת ותמוז שהוא מה
שצריך להסועלתה בדם שלעולם
עשו מועדי ה' בזמן הראוי כאשר
צוה ה' :

כ"ה א"ה זהו מה שצריך להוכיח
ועל זה אנו דנין :

כ"ו א"ה אערך לפניך ראשונה
קצת כללים הצריכין

להבין סוד העיבור על בוריו :
כ"ז א"ה דבר אהובי מי שומע
אנכי :

כ"ח א"ה חדש הלבנה ממולד
למולד הוא כ"ט יום
י"ב שעות ות"ש צג חלקים מת"ת
בשעה . אבל מפני שלא מצינו
בתורה

los de 1080. cada hora. Pero por que no hallamos en la Ley, que

es todos estos Phenomenos, ò Apariencias, y para penetrar la causa dellas, inuenteron los Astronomos estas disposiciones, siendo objeto de la Astronomia, y de los Astronomos los Cielos con sus Astros. Pero el blanco a que miran nuestros Sabios, no es mas que el Sol, y la Luna, por las Fiestas, y Principios de Meses, o Calendas; por esso pues buscaron un medio acertado, y facil, y entre varios Sistemas, eligieron, ò les gustò mas el que afirma ser el Mundo como media bola (§. 13.) puesto que con este Sistema saben el tiempo de la Conjunction, y Aparicion de la Luna, y de las 4 Sazones, que es lo que han menester, y se hallaron muy bien con èl, habiendo siempre celebrado las Fiestas en su devido tiempo, como manda Dios.

25. *Cuz.* Esto es lo que debes provar, pues sobre esso es la question.

26. *Ha.* Propondrè pues primero algunas reglas necessarias, para que se comprehenda esta materia perfectamente

27. *Cuz.* Habla, que estoy atento.

28. *Ha.* El mes Lunar de una Conjunction a otra, que llaman Synodico, tiene 29. dias, 12. horas, y 793. escrupulos.

que una parte del dia sea fanta, y la otra Prophana, antes que todos nuestros Sabados, Calendas, y Fiestas, empieçan y terminan entrando la Noche, somos necessitados hazer un mes Cavo de 29. dias, y otro Lleno de 30. Supongamos que el Cavo es Adar, celebramos Roshodes en 30. aun que en verdad la Conjuncion nõ fe hizo hasta haver passado 12. horas, y 793. escrupulos, (ò 44. minutos) del dia 30. Siguese pues que la primera mitad del dia 30. pertenece a Adar, y la segunda a Nissán, por que entonces empieça el Roshodes. Sin embargo nos es fuerça hazer todo el dia celebre, por la razon alegada. A esto aluden nuestros Sabios quando dizen, que. *Los Meses deven constar de Dias, y no de Horas.*

29. *Cuz.* Por que causa Hefuàn, y Kislev, à vezes son ambos Llenos, à vezes ambos Cavos, y à vezes se confervan regulares, siendo Hefuàn Cavo, y Kislev Lleno?

30. *Ha.* Por los 44. minutos, que son 3 quartos de hora menos un minuto, como los nombrarè en futuro. Estos 3. quartos de hora pues, que sobran cada mes, mas de los 29. dias, y 12. horas, al fin de un Año, hazen 9. horas, y juntando las horas de 2. ù 3. Años (que son cerca de un dia) se añaden al mes de Hefuàn. Hazefe tambien para con-

בתורה שמקצת היום יהיה קדש ומקצתו חול. לא כל הגינו חדשינו ושבתותינו וכל מועדינו מערב עד ערב צריכין אנו לעשות חודש א' חסר של כ"ט יום ואחד מלא של שלשים. נניה שהחסר הוא אדר וקבענו ר"ח ניסן ביום ל' בו. אין ספק שהמולד לא היה עד אחר י' שעות ות' שצג חלקים של יום ל'. אם כן חציו הראשון של יום ל' הוא אדר וחציו האחרון הוא ניסן ומחציו האחרון הזה מתחיל באמת ר"ח ניסן. אבל מוכרחין אנו לקדש כל היום כולו מהטעם

שאמרתי. והיינו דאח"ז ימים אלה מונה למחשים וז' אלה מונה שעות :

ק' דמבלה
ד' ס' ע"א

כ"ט **א'הב** למה לפעמים מרחשון וכסליו שניהם מלאים או שניהם חסרים או כסדרן השון חסר וכסליו מלא ?

ל' **א'דה** מפני התשצגין שהן ג' רבעי שעה וכך אזכירם לעתיד. וג' רבעי שעה יתרות בכל חדש עולין לסוף השנה קרוב לט' שעות. וכשמתחברין שעות של ב' וג' שנים שהן קרוב ליום א' מוסיפין אותו על חדש השון ונעשה גם כן לתקן חגי שנה הבאה. כרי

certar

בדי שלא יפול ר"ה בימי אד"ו ולא פסח בכ"ד וכו' :

ל"ח א"ה ומנ"לן שחדשינו הן של לבנה ולא של חמה ?

ל"ב א"ה אע"פ שאין ראיה לדבר רמז לדבר שהרי שמו מוכיח עליו חדש שהוא משרש חדש וזה השם יאות ללבנה שמתחדש כל ל' יום מש"אכ בחמה ונקראת ירח דהיינו ירח וכן שם שנה מוכיח עליה שמספר ימי שנת הלבנה שנה כשמה שהרי היא של ש"נר ימים ה' שעור ותת'עו חלקים מת'הרף בשעה :

ל"ג א"ה ולמה עושין בששה חדשי השנה ראש חדש שני ימים ?

ל"ד א"ה מפני שחדש הלבנה הוא כש"ב תש"צג כמ"ש (סימן כ"ח) נמצא שהצי האחרון של יום ל' הוא ר"ח וחצי הראשון של יום שלאחריו ג"כ שהוא ל"א ולכן אנו עושין שני ימים ר"ח אבל יום ל' נמנה לחדש שעבר וכותבין בשמרות

certar las Fiestas del Año futuro, como, que no caiga Pessah en dia de Lunes, Miercoles &c.

31. *Cuz.* Donde consta que nuestros meses son Lunares, y no Solares ?

32. *Ha.* Aun que no hay prueba evidente, no dexa de estar indicado en el Nombre Hòdes חדש, que quiere dezir Inovacion, la qual es aplicable folamente à la Luna. Llamase tambien *Yèrah*, ירח, que es lo mismo que yarèah ירח Luna, mudada solo la puntuacion; El Nombre tambien del Año *Sanàh* שנה, lo dà claramente à entender, por que como nuestras letras son numerales, las de *Sanàh* suman 365, y el Año lunar consta de dias 354. horas 8. y 876. escrupulos, de 1080. por hora.

33. *Cuz.* Por que se hazen seis Roshodes de 2 dias, en el discurso del Año ?

34. *Ha.* Por que el mes Lunar consta de 29. dias, 12. horas, y 793. escrupulos, ù 44. minutos, como tengo dicho. (§. 28.) Con que la postrera mitad del dia 30. es Roshodes, como tambien la primera mitad del dia siguiente, que

es el 31. y por esso hazemos dos dias Roshodes. El dia 30. sin embargo, se agrega al mes pasado, como se ha-

אפרש בע"ה (מ' קל"ו) והנה תקפת
 רב ארא של ניסן אשר עליו אנו
 סומכין נופלת בשנה ראשונה של
 מחזור קטן (לפי מה שכתב החכם ר' יצחק
 ישראל בס' יסוד עולם ובס' שארית יוסף) בכ"ט
 אדר • בשניה ב' ניסן • ובשנה
 שלישית ב"א ואדר • ואילו לא
 היינו מעברין בשנה ג' • הכ"א של
 ואדר הו' להו כ"א של ניסן והיינו
 חוגגין את חג המצות ששה ימים
 קודם האביב אבל על ידי העיבור
 אנו עושין את הפסח במועדו :

אהב ח"ל מאשרים
 ומקיימים שהעיבור
 מקובל מימות מר"ע מסני ונרמז
 בפסוק ויעשו בני ישראל את
 הפסח במועדו והנה קצת ממחברי
 הנוצרים כתבו שישראל למדוהו
 מהיוונים וקצתם אמרו שבשנת
 ש"כה לחשבונם למדוהו מהועד
 כללי שלהם שעשו בניציאה
 עיר ביטיניאה שנקרא בלשונם
 קונצייליאו ניצינו ויא שלמדנוהו
 מהם בשנת ת"ק לחשבונם ויהי
 מה לכל הפנים כולם כאחד עונים
 ואומרים שחכמי ישראל למדו סוד
 העיבור מאומות העולם • ואל
 תקנישני להשיב בפסוק ויעשו בני
 ישראל את הפסח במועדו לפי
 שוהו דרש ולא פשט :

מ אהח

divino (§. 136.) El Equinocio
 pues de Niffan, ò la Primavera
 de Rab Adà, cae en el primer
 año de nuestro Aureo numero,
 (como es el presente de 5473.) en
 29. de Adar. El segundo año en
 10. Niffan; el Tercero en 21.
 Veadar; Si no hizieramos pues
 este Tercero Año Embolísfico,
 el 21. de Veadar serian 21. de
 Niffan, y celebràramos la Pas-
 cua seis dias antes del Equinocio;
 para effo pues hazemos aquel
 año de 13. Lunas, con que cele-
 bramos la Pascua en su verda-
 dero tiempo.

39. *Cuz.* Nuestros Sabios a-
 firman por cierto, e indubitable,
 que el Embolísfico fue recebi-
 do de Moseh en Sinay, y fue fig-
 nificado en el Verso. *Y hagan* Num. 9.3.
hijos de Israel, à la Pascua en su
plazo. Pero algunos Autores
 Cristianos afirman, que lo a-
 prendimos de los Griegos; otros
 que en el Año 325. de su Era,
 lo aprendimos del Concilio he-
 cho en Nicca ciudad de Bitinia,
 y por effo llamado Concilio Ni-
 ceno; otros dizen que lo toma-
 mos en el año 500. de su Epoca.
 Sea como fuere, todos convien-
 en que lo aprendimos de otros,
 sean Griegos, ò Cristianos. y no
 pienses responderme con el ver-
 so. *Y hagan hijos de Israel, à la* Ibidem.
Pascua en su Plazo. Por que lo
 que dizen sobre este Verso, es
 mas Metaphorico, que literal.

B b b 2

40. Ha

40. *Ha.* Por que tienes el semblante mudado, estando tu sano, loores a Dios?

41. *Cuz.* Por que temo no tengas que responder.

42. *Ha.* No he ya respondido questiones maiores que estas?

43. *Cuz.* Assi es. Pero como podremos justificarnos en esta? por que, si queremos provar el Embolismico por la Transfacion, que hizo el Rey Hizquiahu de la Pascua del Primer mes al Segundo, diran que no provamos a nuestro favor de alli, por que consta, que la transfirio por la inmundicia; si del Verso precitado, y *hagan hijos de Israel.* Replicaran no ser esse el sentido literal del Verso. No se pues como hemos de salir deste empeño; y esso me causa la alteracion del semblante.

44. *Ha.* Suplicote Señor, que no tomes cuidado por esso; por que. *Nuestros Sabios son Verdad, y sus palabras Verdad.* y la verdad es fuerça que brille como el resplandor del cielo.

45. *Cuz.* Te escuchare pues con toda atencion.

46. *Ha.* Digo pues Señor, ser imposible, que Israel haya aprendido el Embolismico del Concilio Niceno en el Año 325. ni en el 500. de la Era Cristiana.

47. *Cuz.* Grande cosa dizes; pero es menester provarla.

48. *Ha.*

א'הח אדוני המלך מדוע פניך רעים ואתה אינך חולה

תהלות לאל?

מפני שירא אני שמא א'הכ

אין בדרך להשיב :

א'הח והלא תירצתי קושיות רבות וחזקות מאלה?

א'הכ כן הוא אבל מה נדבר ומה נצטרק בנידון הזה?

שאם נוכיח העיבור מפסח חזקיהו

יאמרו שאין משם ראיה לפי שהוא

עשה פסח שני מפני הטומאה

ככתוב בדברי הימים כ' ואם

מהפסוק הנל יאמרו שאין זה

כפשוטו כמ' ש' ובכן לא ימצאו כל

אנשי חיל ידיהם ולכן רואה אתה

את פני והנם זועפים :

א'הח בבקשה מבך אדוני

המלך אל תשת את

לבך לדבר הזה כי ר'זל אמר

ודבריהם אמר והאמת תזהיר

כוהר הרקיע :

א'הכ תהי נח אנוי קשבת

בכוונת הלב :

א'הח אי אפשר שישראל

למדו העיבור מהועד

פללי שלהם בשנת שכ' הולא בשנת

ת'ק לחשבונם :

א'הכ דבר גדול דברת אבל

צריך שתביא ראיה :

מ' א'הח

Analip. 30. 1. 3.

א'הח ברוך ה' אשר לא
 השבית לנו נוט' היום
 ויקרא שמו בישראל רבינו
 הקדוש . אשר לפי מה שכתבו
 החכמים יורעי העתים שלהם חיבר
 ספר המשנה קרוב לשנת ק"ף
 לחשבונם והן יהי כרברם הוא
 רבינו הקדוש כתב בפ' דמגלה
 משנה ד' . קראו את המגלה ב'אדר ה'א'
 ונתעברה השנה קורין אותה ב'אדר השני אין בין
 אדר ה'א' לאדר ה'ב' אלא קריאת המגלה ומתנות
 לאבינוים . ה'א' לענין הספד ותענית זה וזה שרין
 שאסורין בשניהם . ובפ' ה' דנדרים משנה
 ה' כתב' קונס יין שאינו טועם השנה . נתעברה
 השנה אסור בה ובעיבורה . עד ראש אדר עד ראש
 אדר הראשון . עד סוף אדר . עד סוף אדר
 הראשון . ובפ' דסנהדרין משנה ב' .
 עיבור השנה בשלשה . ובפ' דערויות
 משנה ז' . הן העידו שמעברין את השנה בכל
 אדר סהיו אומרים עד הפורים . הן העידו שמעברין
 את השנה על הנאי ומעשה בר'ג שהלך ליעל

דקס

48. *Ha. Bendito .A. que nos proveió de quien nos redimirá deste aprieto; digo esto por Rabenu Hacadòs; el qual segun escriven los Cronologifistas Cristianos, compilò la Misnàh cerca del Año 180. de su Era; supuesto ser affi. Escribe este eminente Sabio en el primer Capitulo del Tratado de Meguilàh, Aphorifmo 4. Que si leyeron la Meguila (de Ester) enel Primer Adar, y despues hizieron el Año Embolifmico, la devèn bolver à leer en el Segundo. Que no hay diferencia del Primero al Segundo Adar, fino es que en el Segundo se lee la Meguilàh, y se reparte Limofna a los Pobres, lo que no se haze en el Primero. En el 8°. Capitulo del Tratado de Nedarim, ò Votos. Aphorifmo 5. escribe. Si un hombre hizo voto de no beber vino por un Año, y el Senado hizo a quel Año Embolifmico, no lo puede beber en todo aquel Año, aun que de 13. meses. Si el Voto fue de no beberlo hasta el Principio de Adar, se entiende hasta el Principio del Primer Adar. Si dixesse hasta Fin de Adar, se entiende del mismo modo hasta Fin del Primero. Enel Cap. 7: de Hadaïot, o Atestaciones. Aphorifmo 7. dize hablando de ciertos Sabios. Ellos atestaron, que se puede hazer el Año Embolifmico por todo el mes de Adar, contra los que dezian, que solo hasta Purim havia tiempo. Tambien atestaron, que se puede hazer el Año Embolifmico condicionalmente; como sucedió, que haviendo Raban Gamliel ido à Suria para cierto negocio, vi-*
endo.

endo los del Senado que tardava, declararon el Año Embolismico, si lo aprovàra R. Gamliel, y haviendo venido, y aprovandolo, quedò Eembolismico. Y finalmente enel primer Cap. de Sanhedrin, Aphoris. 2. dize. Que el Embolismico se deve instituir por Tres Personas por lo menos.

Segun la computacion pues de los Cronologiftas Cristianos, nuestro Rabenu Acadòs Autor de la Misnàh, floreciò 140. años antes del Concilio Niceño, y 320. antes de sus 500. ergo no aprendimos el Embolismico de los Cristianos.

49. *Cuz.* Diran que falsificamos la Misnàh, como dizen, que falsificamos la Biblia. Además, como responderàs à los que afirman, que lo aprendimos de los Griegos?

50. *Ha.* yo darè respuesta, que satisfaga à ambas las questiones.

51. *Cuz.* oyrè con mucho gufio.

52. *Ha.* Amenaza Dios. Al hombre, que estuviere limpio, y no se ballare por camino, y dexare de celebrar la Pascua, que sera tajada la Alma la essa de sus Pueblos, por que no llegò el Sacrificio del Señor en su Plazo. Supongamos pues, que el año que fa-

lieron Israel de Egipto, era primero de Aureo Numero, y entrò el Equinocio de Primavera en 29. Adar, como tengo dicho (§. 38.) El Año Segundo en 10. Niffan. El 3. en

21. Nifsàn

רשות מסגמון בסוריה וססה לבוא ושיבדו את פגנה על הנאי לכפרנה ר"ג וכסכא אמר חנה אני ונמנאת הפנה מטוכתי ולפי החשבון הגנ"ל רבינו הקדוש היה ק"מ שנים קודם הוער הנ"ל וש"ך קודם הת"ק נמצא שלא למדנו העיבור מהנוצרים :

י"ט **א'הב** ימענו עלינו שזייפנו המשנה כמו שטוענים

שזייפנו המקרא ועוד איך תשיב לאותם שכתבו שלמדנוהו מהיונים ?

כ **א'הח** אני אשיב השוכה מספקת לשתי

הקושיות :

כ"א **א'הכ** אשמע אמריך כי נעמו :

כ"ב **א'הח** הגזים השית והאיש אשר הוא טהור וברוך

צמדבר ע"ג

לא היה וחרל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההיא מעמיה כי קרבן ה' לא הקריב במועדו הגע עצמך ששנה שיצאו ישראל

ממצרים היתה ראשון למחזור קטן ונכנס האביב בכ"ט אדר' (כדלעיל סי' ל"ח) שנה ב' בי' ניסן שנה ג' בכ"א

כב' א ניסן אי אמרת בשלמא
 שעיברו אותה שנה ניהא • אלא
 אי אמרת שלא עיברו נמצא שעשו
 חג הפסח קודם האביב נגד מר
 שצוה ה' ° שמור את חדש האביב
 ועשית פסח • שהרי לא בא האביב
 לא ביום שביעי שהוא אחרון ונמצא
 שענושין כרתו על שאכלו חמץ
 מיום כ"ב עד כ"ז שהוא הפסח
 האמיתי : וכן תאמר על זה הדרך
 על כל ימי היותם במדבר • וכן על
 יהושע והשופטים ושמואל הנביא
 ושאל ודוד המלך הצדיק והחסיד
 ושלמה המלך אשר רוח הקדש
 העיד עליו ויחכם מכל האדם •
 היאמן איפוא כי יסופר שמר ערה
 שנאמר בו • ודבר ה' א משה פנים
 אל פנים כאשר ידבר איש אל
 רעהו שכמה וכמה נביאים שופטים
 ומלכים וכמה וכמה חכמים צדיקים
 וחסידים אשר רוח ה' דבר בהם
 ומלתו על לשונם וכל ישראל עמם
 עברו אחת לשלש שנים על עונש
 כרת בהקריבם את הפסח חוץ
 לזמנו ובאכלם חמץ בפסח ולא
 ידעו ולא יבינו איכה יעשו לתקן
 המעוות ולהקריב את קרבן ה'
 במועדו

21. Nissán. Suponiendo pues que el 3. año hizieron Embolismico, no hay dificultad; pero si suponemos que no lo hizieron, fíguese que celebraron la Pascua antes del Equinocio, contra el mandato de Dios. *Guarda el mes de la Primavera, y haràs Pessah a A. tu Dios.* No habiendo entrado el Equinocio hasta el 7. dia de Pascua, que fue el postrero, con que incurrieron en pena de Tajamiento, por haver comido pan Fermentado des del 22. de Nissán, hasta el 27. que era el verdadero Pessah. Del mismo modo se puede ocurrir por los 40. años del Difierto; por el tiempo de Jehosuah; por los Juezes; por el Propheta Semuel; por el Rey Saul; por el justo, y pio Rey David; y por Selomoh, de quien atesta la Prophecía, que fue el mas Sabio de todos los hombres. Es creible pues, que nuestro Legislador Moseh. *Con quien hablava Dios faces à faces, como habla un hombre con otro.* Que tantos, y tantos Prophe-
 tas, Juezes, y Reyes; que tantos, y tantos hombres Sabios Justos, y Pios, inspirados de Dios, y todo Israel con ellos, hayan incurrido una vez cada

3. años en pena de Tajamiento, ofreciendo el Sacrificio Pascual fuera de su devido tiempo, y comiendo Pan Fermentado en Pessah, sin saber, ni considerar como havian de hazer

Deut. 16: 1.

Exod. 33: 11.

hazer para corregir tan enorme abuso, hasta que vino Methon, o Calippo Griegos, incircuncisos, e inmundos, à enseñar al Pueblo escogido, como havian de servir à Dios ?

Añadese a esto, que todos los Astronomos acuerdan, en que la Astronomia nació en Caldea, y Egipto, por ser el Ayre sereno, y puro, no embaraçado de Nubes, como son las tierras que quedan à su Norte, y al de Tierra Santa, qual queda al Sud de Grecia, Italia, Francia, y España ; como es creible pues, que los Griegos hayan enseñado la Astronomia à Israel, que moravan en tierra meridional à los Griegos ?

Además, que segun afirman los mas doctos Autores, el Año de Calippo, de Julio Cesar, y el de Semuel, son de una mesma cantidad, à saber de 365. dias, y un quarto; y este Año fue comun à todo el mundo desde el precitado Julio, hasta Papa Gregorio 13. el qual enel Año 1582. de la Era Cristiana, que fue el 5343. de la Nuestra, corrigió segun sus principios los ierros, que se havian introduzido en la cantidad de su Año, tanto en su Equinocio, como enel dia de su Pascua, como esplicaré (queriendo Dios, (§. 180.) ni hubo enel mundo jamás quien señalasse semejante cantidad al Año, sino solo Rab Adà.

במועדו עד אשר בא מיטון או קאל'יפו היוני ערל וטמא ולימד לעם הנבחר איכה יעבדו את ה' ?

ונוסף על זה שכל התוכנים נוסדו יחד לומר שחכמת

התכונה נולדה בארץ כשדים ובארץ מצרים אשר אוידם זך וברור ואינו מתקשר בעבים מידי יום ביומו כארצות היושבות לצפונם ולצפון ארץ ישראל שהיא דרומית לגלילות יון ואיטליא וצרפת וספרד . אם כן איפוא איך היונים לימדו העיבור לישראל היושבים לדרום שלהם ?

ועוד שכפי מה שכתבו חכמי הנוצרים שנת קל'פו היא היא שנת יו'ליו הקיסר והיא היא שנת שמואל ושלשרון עולות לשיעור אחד דהיינו ש'סה יום ורביע . זוהי השנה שיצא מבערה בכל העולם מימי יו'ליו הנל עד גריג'וריאנו י'ג אפיפוד . אשר בשנת אר'ף תק'פב לחשבונם היא חש'מג לחשבוננו הגיה לפי דרכו הטעיות שנפלו בשיעור שנתם ובאביב שלהם וכיום חגם הגדול כאשר אפשר לפנים כע'ה . (סימן ק'ף) ולא עלה על לב אדם מעולם שיעור שנת רב אדא לא לחכמי ישראל : ועוד

Devese

ועור שהניסיון הוכיח ששנת

שמואל גדולה מאד .

ושנת גריג'וריאן קטנה מאד .

ושנת רב אדא ממוצעת בין שתיהן .

שהרי שנת שמואל ש"ס

ימים ושש שעות שלמות . ושנת

גריג'וריאן ש"ס

שעות ומ' דקים מששים בשעה .

(ובכל מקום שאמר מלאן ואילך דקים הם

מאלו דוקא) ושנת רב אדא ש"ס

ימים וחמש שעות ונ' דקים ור'

חלקים מת' תרף בשעה : נמצא

ששנת רב אדא קצרה משנת

שמואל חמשה דקים וארוכה משנת

גריג'וריאן ששה דקים . ושנת

שמואל גדולה משנת גריג'וריאן

י"א דקים . ומשנת רב אדא חמשה

דקים :

ואם אמת היה הדבר הזה

שאנחנו למדנו העיבור

מהנוצרים והיה גלוי וידוע להם

מימי קדם שיעור השנה האמיתי

איך טעו בחשבונם עד שהוצרכו

לתיקון ? ולמה לא לימדו דעת

לעצמם ועזבו לנו האוכל ובררו

להם הפסולת ? אלא ודאי שאנחנו

לא קבלנו שיעור שנתנו לא מחיונים

ולא מהנוצרים אלא מאת ה' היתה

זאת למשה בסיני :

כ"א"הכ

Devese mas advertir, que la experiencia indica, ser el Año de Semuel, muy largo ; el de Gregorio, muy breve ; el de Rab Adà, medio entre estos dos extremos ; constando el de Semuel de Dias 365. y Horas 6. El de Gregorio, de 365. Dias, Horas 5. Minutos 49. El de Rab Adà finalmente, de Dias 365. Horas 5. Minutos 55. con mas cinco Escrupulos de 1080. cada Hora. Por donde figuese, que el Año de Rab Adà, es mas breve que el de Semuel 5. Minutos ; y mas largo que el de Gregorio, 6. y el de Semuel tiene mas que el de Gregorio 11 Minutos. y 5. mas del de Rab Adà.

Si fuera pues verdad, que huvieramos aprendido el Embofismico de los Cristianos, y que les era manifiesta de tiempo imemorable la verdadera cantidad del Año ; como erraron en la cuenta, de forma, que fueron obligados à corregirlo ? Por que no lo tomaron para si, dexandonos lo mejor, y escogiendo lo peor ? Es fuerza pues dezir, que la cantidad de nuestro Año, no lo recibimos, ni de los Griegos, ni de los Cristianos, mas de Dios vino, el qual lo revelò à Moseh en Sinay.

53. *Cuz.* Te replicaràn, que loque dizes, no son mas que coniecturas, y verisimiles, persistiendo en que Israel aprendieron dellos.

54. *Ha.* Si todavia insistieren, no dexandose persuadir destas fuertes razones, dirè que es fuerça que confiesen, lo que afirmo, por el siguiente Dilema ; y es, que una de dos no puede faltar ; ò Nòs recibimos de Sinay la Cantidad del Año, y el modo, y distribucion del Embolismico ; o que nuestros Sabios fueron mas agudos, y perspicaces que los fuios, pues supieron hallar una cantidad de Año tan adèquada, que enel interualo de tantos Años, no padeciò ierro, como padeciò el fuio.

55. *Cuz.* Tan sensible es apartarse de tus razones, como apartarse de la Vida,

56. *Ha.* La Verdad se defiende por si ; y como ya te tengo dicho muchas vezes. *Los Sabios son Verdad, y sus palabras Verdad;* y por ellos cabe dezir, que apartarse de su Doctrina, es tan fuerte, y sensible, como apartarse de la Vida, no por mi que soy nada.

57. *Cuz.* Dizes muy bien ; pero tu penetraсте los mas reconditos misterios de nuestros Sabios, y nos manifestaste lo mas intimo, y abstruso de su Sciencia.

כג א'הב אמרו שכל דברך חזון אלא סברות והשערות בעלמא ולעולם ישראל קבלו מהם ?

כד א'הח אם ערין יחזיקו בסברתם ולא ישמעו לקול הטענות החזקות הללו אומר שבעל טהם צריך שיודו באחת משתים אלה דחינו או שאנחנו קבלנו מסיני שיעור השנה ואופן וסדר העיבור או שגדולה חכמת חכמינו מחכמת חכמיהם יען חכמי ישראל המציאו שיעור כל כך מכוון לשנה שבמשך כל כך שנים לא נפל בו טעות כמו שנפל בשלהם.

כה א'הב הפורש מטענותיך כפורש מן החיים :

כו א'הח האמת יורה דרכו וכבר אמרתי לך

פעמים רבות מהלל אמת והנביא אמת ועליהם יראוי לומר הפורש מטענותיהם כפורש מן החיים לא עלי כי מה אני ומה חיי :

כז א'הב יפה טענת אכל אתה חפשת במטמוני חז"ל והוצאת לאור העלומות חכמתם : כח א'הח

נ"ח א'הת מכח מזה שאמרת
תבין מזה שמרגל

בפומייהו של המעברים תקופת רב
אדא בנמל תקופת סמואל בפרסיה • והיינו
לפי שבין שחשבון שמואל גלוי
ומפורסם לכל מה בצע להסתירו ?
אבל חשבון רב אדא שהוא לבני
ישראל עם קרבו בלבר אינו מן
הדין שישתמשו בו אחרים ולכן לא
היו כגלג אוחו אלא ליחיד סגולה
וקודם לו סוד העיבור :

נ"ט א'הב רוח מבינתי יענני
לומר כי עדין יש מקום

לחכמי הנוצרים להתנצל באמרם
שהם גרעו שיעור שנת רב אדא
אבל לא חפצו בו מפני שהוא ארוך
ממה שראוי ששה דקים (ס' נ"ג)
שהרי האפיפיור גריגוריוס נתן
שיעורה שס'ה יום וחמש שעות
ופ"ט דקים ולא נ"ה דקים כרב
אדא ולכן מאסו בו ולא בחרוהו :

ס' א'הת דע ארוני המלך
שחשבון יול'י הקיסר

התחיל ל"ח שנה קודם חשבון
הנוצרים ונמשך כך בלי שינוי
עד שנת אלף תק"פ לחשבונם
ואם תוסיף עליהם ל"ח יהיו אלף
חר"ך וממשך אלו השנים חזרה
להם תקופת האביב לאחוריה י"א

ים

58. Ha. Con lo que tengo dicho entenderemos, lo que fueren dezir nuestros Calendaristas ; *Que los Equinocios, y Solsticios de Rab Adà, devense ocultar ; al opuesto de los de Semuel, que se deven publicar ;* y la razon es, por ser los de Semuel publicos, y manifiestos à todos, con que era inutil el encubrirlos, quando los de Rab Adà, que son peculiares a Israel solo, no era razon, que sirviessen para otros, y por esso no los descubrian fino à pocos, y lo llamavan el Misterio del Calendario.

59. Cuz. La razon me dicta, que todavia podran replicar los Cristianos, diciendo, que sabian la cuenta del Año de Rab Adà, pero que la rehusaron por ser mas largo seis minutos de lo que devia ser, (p. 52.) Por que Papa Gregorio lo haze de 365. Dias, 5. Horas, y 49. Minutos, no de 55. como Rab Adà, y por esso lo deshecharon.

60. Ha. Sabe Señor, que la Era de Julio Cesar empezò 38. años antes de la Era Cristiana, qual figuieron sin alteracion hasta el 1582. à los quales añadiendo 38. son 1620. Enel discurso destos años pues, retrocedieron los Equinocios, ò se anticiparon, onze dias, por

fer el año mas largo de lo que devia ; Nuestro año está en medio entre Cesar, y Gregorio; si huviesen pues hecho sus Años como Rab Adà, no huviera sido el ierro tan grande respecto a la cuenta de Gregorio, por que no retrocedieran los Equinocios mas que cerca de 6. dias. Por que pues havian de reprovar el Año de Rab Adà, siendo incomparablemente mejor, que el de Julio?

61. *Cuz.* Dizes muy bien. Pero antes de passar adelante, quiero saber la orden de las Translaciones ; y despues preguntaré, si los Sabios de Israel tenian facultad de dislocar las Fiestas, del dia determinados en la Ley?

62. *Ha.* El Sabio Autor del libro intitulado *Seerit yosef.* pudo todas las reglas de nuestro Calendario en Versos ; y por que quiso guardar la proporcion de las Silabas Breves, y Largas, se halla muchas vezes tan apretado, y forçado en las palabras, que queda obscuro, y dificultoso de entenderse ; Pareciome pues à proposito de passarle la mano, reformandolos donde hallè necessario, sin reparar en lo Breve, y Largo de las Silabas. Por que es infalible, que aun que un hombre sea el mas perfecto, y excelente Poeta, queriendo reducir

יום מפני אורך השנה • ושנתנו ממוצעת בין יוליו וגריגוריו • ובכן אם היו מונים שנותיהם כפי דב אדא לא היה כל כך טעות אפילו אליבא דגריגוריו לפי שאז לא יעדיפו א ששה ימים בקירוב • למה איפוא בחלה נפשם בשיעור שנתנו והלא קטנו של רב אדא ענה ממתי יוליו ?

ס"ו **א"ה**ב הוצק חן בשפתותיך • אבל קודם כל דבר אני שואל ממך ראשונה סדר הרהיור ווא"ח אשאלך ותוריעני אם היו רשאים חכמי ישראל לרחות מועדי ה' מיום הקבוע להם בתורה ?

ס"ז **א"ה**ה החכם בעל שארית יוכף כתב כל מלאכת העיבור בחרוזים ולפי שרצה לשמור בהם סדר משקל יתרות ותנועות כמנהג המשוררים נרחק פעמים רבות בלשון באופן שצריך נגר ובר נגר לירד לסוף דעתו • ולכן נשיתי את ידי עליהם ועשיתים ככריה חרשה ולא הששתי למשקל כי אפילו יהיה האדם המשורר הגדול שבמשוררים אי אפשר לו לכתוב

ziz

לכתוב דברי חכמה בלשון שיר אם
 לא יארעו לו אחת משתים או
 שיהיו שיריו צנומים דקים בלי נועם
 ובלי מליצה . או אם ידבר צחות
 ועמוק לא יובנו דבריו ונמצא שלא
 עשה כלום . ולכן בינותי בחרוזי
 ואותם שמצאתי ברורים ומובנים
 לא מאסתים ולא געלתים אלא
 עזבתים כאשר המה אבל אותם
 שראיתי שסתומי' והתומים דבריהם
 יצרתים אף עשיתים מחדש מובנים
 לכל אף שאין בהם מליצה כלל
 אלא מנין התנועות והסכמת
 הסוגרים כאשר עשה הוא ז'ל :
 והרי לך :

zir una Materia Scientifica en
 Metro, no puede dexar de caer
 en una de dós; ò que falgan los
 Versos defabridos sin gracia, y
 sin energia, ò si fueren elegantes,
 seran tambien oscuros,
 e impenetrables, con que no
 podran instruir, ni enseñar;
 por esso pues todos los versos
 deste Sabio, que hallé claros,
 e inteligibles los dexè sin alte-
 rarlos, pero los oscuros, y
 dificultosos los reformè, poni-
 endolos claros, e inteligibles
 a todos, sin reparar en elegancia,
 reservando solamente el
 Numero de las Silabas, y la
 Confonancia, como el Au-
 tor.

N O T A.

*Eneste Tratado de las Translaciones, no guardo el rigor del
 Texto Hebraico, por que fuera de imenso trabajo, y de muy poco
 util, para los que no lo saben ex professo.*

מרוי הדמעת

הת'ענ ראש מחזור פר'ט וגולר
 ביום ששי ובכץ נרחה לעברים :
 וראש שנה קבע ביום מולדו
 אבל אד'ו וח'י חשוב לנכרים :
 זמן נטר'ר ועוד . נטר'ר בפשוט
 בט'ו תק'פט אחר עיבור לזבים :
 חוק תרועה אז ער מחר ידחה
 ואם פסול המתן ער בוא כשרים :
 פירוש

Devese pues notar, que por
 6. ocasiones, se transfiere el dia
 de Rosassanah del dia del No-
 vilunio; destas, 4 son Inalte-
 rables, las dos Alterables. Las
 Inalterables son.

Cayendo Rosassanah en el
 Primer dia de la semana, que
 llaman Domingo, en Miercoles,
 ò en Viernes, se celebra en los
 dias siguientes, Lunes, Jueves,
 y Sabat respectivamente. Esta
 regla es inalterable, tanto en
 los.

los Años Comunes, como en los Embolismicos:

Haziendo el Novilunio en el punto del medio dia, ò despues, (enel dia que fuere) se transfiere la Fiesta al dia siguiente; y fiendo este uno de los tres incapaces de celebrarse, se transfiere al que lo sigue.

Las dos reglas Alterables son.

Haziendo el Novilunio en Año comun, en dia de Martes, en las 9. horas, y 204. escrupulos de 1080. cada hora, ò despues, no se celebra en aquel dia, ni enel siguiente, por ser Miercoles, con que no se solemniza hasta el Jueves.

Haziendo el Novilunio en lunes en 15. horas (contando al modo de Italia) y 589. escrupulos, siendo aquel Año siguiente al Embolismico, no se celebrará hasta el dia siguiente. Estas son las 4 Translaciones, que subdivididas, son seis.

63. Cuz.

ר"ל אם היה מולד השני ביום ג' ט' שעות ונקמה

חוק החדש דמינו ראש השנה ושופר יתקב' עד יום חמתו ואם הוא פסול לקביעה מפני שהוא אחד מימי אד' :

המתן עד שיבוא יום כשר לקביעה .

מעמי אלו החדיות תמצאם בספר שאריות יוסף בלשון ברוד ומובן בסוב טעם ודעת ולא רציתי להעתיקם שלא להאריך :

פירוש שנת סת"ע שהיא שנתנו זאת היא ראש חשוון קטן רפ"ט . ולפי שמולד השני טלה היה ביום ו' ו' שעות והתק"סד חלקים פנחוב בספר חיקון ישמך נדקה ולא קבענו ראש השנה עד יום שבת :

אד' ביינו יום ראשון ורביעי ושני בשבת אם עשה המולד בא' חסם אנו דוחין אותו ליום שלאחריו :

ח' היינו מולד זקן והוא כשיהיה מולד השני ברגע חט' הוא בנמטס או אחריו נדקה מלחוח יום באיזה יום שיהיה המשפט ח"ס אד' וח' חשב לנכרים כלמד כאלו הם נכרים לך :

זמן גטרר ועוד נטרר בפשוט :

ר"ל אם יהיה מולד השני ביום ג' ט' שעות ור"ד חלקים מתת"ף בשעה או יותר כגון ר"ה או ר"ז חלקים . נכרד יתגרם ועוב בשנה פשוטה אבל לא במעוברת .

בט' תקפ"ט אחר עיבור לזרים :

אהב זהו סדר החתחת שעל
 דין נרחין כל המועדים
 מיום הראוי להם ליום שלאחריו
 ולפעמים לנ' ימים • כגון אם נפל
 מולד ה' בשבת נרחה אותו יום
 משום מולד זקן ונרחה ביום ראשון
 משום ארז • וככן באותם השנים
 לא נעשה לא ר"ה ולא יה"כ ולא
 סכות בזמנם • אך יתנצלו חז"ל
 אם כן ובפרט על יה"כ שעגשו כרת
 שנאמר כי כל הנפש אשר לא
 תעונה בעצם היום הזה ונכרתה
 מעמיה ? נראה לי שזהו קושיא
 שאין לנו תשובה עליה :

אהח יש דיש תנה אדוני
 לבך לי • כבר הוכחתי
 (מס' ג' ו' ל"ג) שחדישינו חן וחרשי
 לבנה ושכל חדש הוא כ"ט ימים י"ב
 שעות ותש"צ חלקים סימנם במ"ב
 תש"צ • נמצא שאנו מונין למולד
 ואין אנו נוקקין לדאיה כלל •
 אבל בזמן שבירת המקדש קיים
 וכמה שנים אחר חרבנו היו מקדשן
 ע"פ חראיה בשהיה אפשר אמנם
 אמלא היה אפשר מחמת שנתקשרו
 שמים

ויקרא כ"ב

63. Cas. Esta es la norma de las Translaciones, con las cuales se transfieren las Fiestas del dia, que legitimamente les toca, al dia Siguiente, y tal vez al Tercero dia; Como, si hiziere el Novilunio en Sabat, en el punto del medio dia, o despues, no se celebra en el, por llamarse aquel Novilunio, Viejo, por haver ya passado las tres partes del dia de Sabat; no se celebrará tan poco en el dia siguiente, por ser uno de los 3. reprovados; Con que siguese, que en aquellos Años no celebraremos Rosassanah, ni Kipur, ni Cavañas, en su legitimo tiempo; Como pues se disculpan nuestros Sabios? Y particularmente sobre el dia de Kipur, que tiene pena de Tajamiento, diziendo el sagrado Texto. *Que el alma, que no se* Levit. 23: 29
astigiere en el proprio Dia, sera tajada de sus pueblos? Parece-me que no tenemos que responder à esta objeccion.

64. Ha. Tenemos, y tenemos, Señor; Atiende. Haviendo ya Enseñado (§. 28. y 32.) que nuestros meses son Lunares, y que cada mes consta de 29. dias, 12. horas, y 792. escrupulos; Siguese, que Nós nos governamos por la Conjuncion sin hazer cuenta de la Aparicion. Pero quando subsistia nuestro sagrado Templo, y muchos años despues, se governavan por la Aparicion, siendo possible; Quando no podia ser, por estar el cielo embara-

sta de 29. dias, 12. horas, y 792. escrupulos; Siguese, que Nós nos governamos por la Conjuncion sin hazer cuenta de la Aparicion. Pero quando subsistia nuestro sagrado Templo, y muchos años despues, se governavan por la Aparicion, siendo possible; Quando no podia ser, por estar el cielo embara-

embaraçado con Nubes, ò por estar la ciudad donde residia el Senado sitiada, ò por qualquier otro obstaculo, eran forçados à governarse por la cuenta de la Conjunction. Desto se colige tener la Luna dos Novilunios, uno Oculto, otro Manifiesto; el Oculto es la Conjunction, que es el punto, en el qual empieza la Luna à apartarse del Sol, quedando todavia invisible, hasta que se haya apartado 13. grados, y entonces se haze visible à todo el mundo. Haviendo pues la Ley llamado Mes, à todo el tiempo en el qual la Luna se aparta del Sol, hasta que vuelva à juntarse con èl, y que tiene dos modos de inovaciones, como hemos de hazer? y de qual de las dos, devemos empezar à contar, de la invisible, o de la visible?

65. *Cuz.* Mejor fuera contar por la visible, que es la Aparicion, por ser cosa sensible, donde no puede haver duda; lo que no sucede en la invisible, en la qual se puede errar en la cuenta; y por esta causa entiendo, que dixeron nuestros Sabios que. *Es precepto de celebrar el Rosbodes por la Aparicion.*

66. *Ha.* Deves dezir, que es precepto de celebrar por la Aparicion, quando se puede.

שמים בעבים או מפני שעד מושב הסנהדרין באה במצור או מפני איזה עיכוב אחר אז היו מוכרחי' להתנהג כפי החשבון דהיינו כפי המולד נמצא ששני חידושים יש ללכנה א' נעלם וא' נגלה הנעלם הוא המולד והוא הרגע שהלבנה מתחלת להתרחק מהחמה ואי אפשר לנו לראותה עד שתתרחק ממנה יג מעלות ואז תראה ותמצא לעיני כל חי וכיון שהתורה קראה הרש לכל הזמן אשר בו מתקשרת הלבנה מהחמה עד שתשוב ותתקרב לה ושיש בה שני מיני חידושים איכה נעשה? נתחיל למנות מחידוש הנעלם או מהנגלה?

ס"ו א"הכ הלא טוב לנו למנות מהנגלה דהיינו הראיה שהוא דבר מוחש שלא יפול בו ספק מש"אכ בנעלם שאפשר שימצא בו קלקול חשבונות ולכן נ"ל שאמרו חז"ל מצוה לקדש על הראיה :

ס"ז א"הח צריך שתאמר מצוה לקדש על הראיה היכא דאפשר :

ס"ח א"הכ

ע"ק ד"ס
דף כ' ע"א

פ"ז א'הב פשיטא דלא ניתנה תורה למלאכי השרת והיכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר :

פ"ח א'הח אם כן לפעמים היו מקדשין על פי המולד :
פ"ט א'הב צריך לומר כן בהכרח :

ע' א'הח וראי דאם באו עדים ביום ל' לאול וקדשוהו וביום ל' לתשרי לא נראה הירח מפני העבים וכן בסוף מרחשון ובסוף כסליו ובסוף מכת ושנש ואדר היתכן שיעשו ששה חדשים האו כולם מלאים ?

ע"א א'הב לא נכון לעשות כן כי בנידון כזה תראה חלבנה ד' ימים קודם ר"ח ניסן ותהי עלמא :

ע"ב א'הח כתב הרמ"ם בפ"ח מהלכו' קידוש החדש שאם אירע כך היו קובעין חדש מלא וחדש חסר כמו שאנו עושין היום ופעמים עושין מלא אחר מלא או חסר אחר חסר כפי מה שעולה להם מן החשבון :

ע"ג א'הב לא היה להם מציאות תקן אחר לא זה :

ע"ד א'הח נמצא שאפילו בזמן שהיו מקדשין עפי' הראיה

67. *Cuz.* Claro está ; por que Dios no diò su Ley à Angeles ; y assi no nos obliga à mas de lo possible .

68. *Ha.* Segun esto, à vezes celebrarian por la Conjunction.

69. *Cuz.* Es fuerça dezir assi.

70. *Ha.* Es cierto. Por que suponiendo, que huviessen venido Testigos en 30. de Elul, y huviessen celebrado en èl Roshassanah, y despues no pareciesse la Luna en el 30. de Tesri por las Nuves, como en el 30. de Hefuan, Kislèu, Tebèt, Sevàt, y Adàr ; era conveniente que hiziesen cada uno destes meses de 30. dias ?

71. *Cuz.* No por cierto. Por que en el mes de Nifsàn, apareceria la Luna 4. ù 5. dias antes de Roshodes, con grande confusion.

72. *Ha.* Escriue Rabenu Moseh, que en semejante ocasion, hazian un mes lleno de 30. dias, y otro cavo de 29. como hazemos oy, ò tal vez dos meses llenos successivos, y dos cavos, segun los obligava la Computacion.

73. *Cuz.* No podian hazer otra cosa.

74. *Ha.* Siguese luego, que aun en el tiempo, que se governavan por la Aparicion, celebra-

celebravan à vezes por la Con-
juncion; por donde se colige,
que ambos los tiempos eran ca-
pazes de empezar à numerar
dellos los dias del mes.

75. *Cuz.* Esta es legitima
Consequencia deduzida de sus
Antecedentes.

76. *Ha.* Con estas premiffas
responderè, con favor de Dios,
à la objeccion de las Transla-
ciones, despues de haverte re-
memorado, lo que yà faves;
que Roshodes no se puede ce-
lebrar sino es en el dia de 30.
à 31. ni antes, ni despues;
Pero se celebra en el dia 30.
solo, quando el mes passado
fue Cavo, y en el 30, y 31.
quando el mes passado fue Lle-
no. Sabes tambien, que la
Conjuncion precede à la Apa-
ricion; Y que la Conjuncion
puede hazerse en qualquiera
de las 24. horas del dia. Como
tambien no ignoras, que la
Aparicion es en el fin del dia
29. ù 30. del Mes, luego des-
pues de ponerse el Sol.

77. *Cuz.* Todo lo que apun-
tas me es notorio; Pero soy
forçado à atajar tu discurso,
por un caso trahido en el Tra-
tado de Roshassanàh. Donde se
narra, que haviendo dos hom-

bres atestado que havian visto
la Luna la Noche precedente al dia 30. y la noche siguiente no
apareció, R. Gamliel admitió su atestation, mandando que
se celebrasse la fiesta de Roshanàh en el dia 30. R. Dofsà

הראיה היו קובעין גם כן על פי
החשבון ואם כן שני העיתים ראוין
והגונוין להתחיל מהם מנין מי
החדש :

ע"פ אהב זוהי תולדה אמתית
של הקדמותיך :

ע"פ אהב בהקדמות הללו אשיב
בע"ה קושית הרחיות

אחר שאזכיר לך שכבר ידעת שאי
אפשר להיות ר"ח אלא כיום ל' או

ל"א לא לפניהם ולא לאחריהם
ונקבע ביום שלשים לבדו כשהחדש

שעבר חסר • וכיום שלשים ול"א •
כשהחדש שעבר מלא • וידעת ג"כ

שהמולד קודם לראיה • עוד ידעת
שכל כ"ד שעות היום ראויות

להיות בהם מולד • וכמו כן לא
נעלם ממך שהראיה היא בסוף

יום כ"ט או בסוף יום ל' לחדש
מיד אחר שקיעת החמה :

ע"פ אהב לא נבחר ממני כל זה
אמנם מוכרחני ליכנס

בתוך דבריך על מעשה שהובא
כ"ר'ה וז"ל • ועוד ב"זו פנים ואמרו ר'אננו

בזמנו ובגליל שיבדו לא נראים וקיבלן ר"ב א"ר
יוס

ע"פ דף
כ"ה רע"א

דוסא בן סרכינס עדי סקר הס סייך מעדין על
 פאסה שלדה ולמחר כריסה בין שינים אל רבי
 יהושע רויסה אני את דברך • שלח לו ר'ג גורני
 עליך שתבוא אללי במקלך ובמעותך ביום שחל י"ב
 להיות בחשבונך • סלך ומלאו ר"ט מינר אל' יש לי
 ללמד בכל מה שטעסה ר'ג עשי שנא' אלה מועדי ה'
 מקראי קדם אשר תקראו אותם בין בזמן בין
 שלא בזמן אין לי מועדות אלא אלו : ובגמרא
 הוסיפו שאל ר'ע לר'י אתם ג' פעמים
 אתם אפילו שובגין • אתם אפילו מודין • אתם
 אפילו מוטעין והשיב לו ר'י נחמתי :

אמור נח לי אנה נברם מרוח
 סועה מסער קושיות
 המכחישים שהרי אין להכחיש שר'ג
 עבר והעביר במזיד את כל העם
 מקצה על עונש כרת לפי שלא רצה
 לעשות יה'כ ביום שנורו ר' דוסא
 ור'י אדרבא הכריחו לר'י לבוא
 אצלו במקלו ובמעותיו ביה'כ שחל
 להיות בחשבונו • ואילו היתה
 מחלוקת בלי מציאות אשמרה לפי
 מחסום

ijo de Harhinàs dixo, que eran
 falsos, por atestar una cosa im-
 possible, por que assi como una
 muger que parió un dia, no
 puede ser que el siguiente estè
 para parir, assi no podia ser
 que huviessen visto la Luna el
 dia de 30. y no pareciesse el
 de 31. R. Yehosuah siguiò la
 opinion de R. Dofsà ; Mando-
 le pues R. Gamliel (*como cabeza
 del Senado*) precisamente, que
 fuesse à su casa con bengala,
 y dinero en 11 de Tefri, que
 venia a ser el dia de Kipur por
 la cuenta de R. Yehosuah ; fue
 R. Haquibà à visitarlo, y hallan-
 dolo disguftado, dixòle que se
 fofsegasse, por que Raban Gam-
 liel tenia facultad de hazer lo que
 havia hecho ; por que diziendo
 el S. T. *Estos son los Plazos de .A.* Levit. 23.
invocaciones de santidad, que in-
vocareis a ellos. quiere dezir,
 que invocandolos el Senado,
 sea en su tiempo, ò no, Dios no
 reconoce otros, que los invoca-
 dos. En la Guemará añaden,

que lo que dize el verso. *Que
 invocareis vos,* quiere dezir, que la invocacion del Senado
 constituie la Fiefta, aun que sea engañado, que haya errado,
 o que la haya transferido à otro dia, de Proposito.

Dime por merced, como hemos de evitar la furiosa tempestad de las objeciones de los Contrarios? no podiendose negar, que R. Gamliel incurriò, e hizo incurrir à todo el pueblo en pena de Tajamiento, por no haver celebrado el dia de Kipur enel dia señalado por R. Dofsà, y R. Yehosuah ; antes al opuesto forçado à este à parecer delante del con su bengala, y dinero ; y si la question no fuera de facto, callàra ; pero R.

Dofsà se le opuso con un Argumento irrefragable, siendo imposible que la Luna apareciesse la noche que entrava el 30. y no apareciesse en la noche siguiente? y todavia sufriera, y dexara passar esto; pero lo que no puedo tolerar, es lo de R. Haquibà, que quiso aprovar lo hecho por R. Gamliel, por el Verso, que dize, dar facultad al Senado de dislocar las divinas Fiestas del dia señalados en la Ley, aun que sea de Proposito, haziendo incurrir à todo Israel en muchas penas de Tazamiento, y preceptos negativos; como, comer, y hazer obra en el dia de Kipur, y hazer obra en las otras Fiestas del mes de Tefri; y comer pan fermentado, y hazer obra en Pessah; y todavia mas intolerable es para mi, el haverse dexado persuadir R. Yehosuah, y haver quedado confortado con la esplicacion del Verso que diò R. Haquibà, y haver por esso obedecido à R. Gamliel, quando devia openersele con todo conato, esponiendose à la muerte por no quebrantar las santissimas Fiestas de Dios. Pero lo que sobre todo siento es, que este successo dà bastante ocasion à los Karraitas de censurar, y negar lo que explicaste en lo que dizen los Sabios, que se deve seguir sus dictamenes, aunque parezca contra la Verdad. (*Dial.* 2. §. 80.)

מחסום אבל ר' דוסא התרים כנגדו והקשה לו קושיא שאין עליה תשובה כי איך אפשר שבסוף יום כ"ט נראתה הלבנה ולא נראתה בסוף יום ל' ? ואע"פ עדין נאמתי לא אפתח פיך אך אשר קדחה באפי על ר' ע שהביא ראיה שמה שעשה ר' ג' עשוי מדרשת אתם ג' פעמים ונמר אוסר שיש כח ביד כ"ד לרחות מועדי ה' מיום הראוי להם מדאורייתא אפילו מזדיין להעביר את כל קהל ערת ישראל על כמה כריתות ולאזין כגון אכילת חמץ ועשות מלאכה בפסח ואכילה זמלאכה ב'הכ ומלאכה בשאר מועדי תשרי ויותר ויותר הרה אפי על ר' שקבל תנחומין של הבל בדרשה זו ושמע בקול ר' ג' כשהיה לו להטיח דברים נגדו ולהערות למות נפשו שלא לחלל מועדי ה' מקראי קדש וצר לי כי בזה המעשה נתנו יד למכחישים לומר שלא דברת נכונה במה שפירשת על אפילו שאומרים לך על שמא שהוא ימין וכו' לא תסור במשל שהבאת : (ויכוח ג' ס' ע')

ע"ה א"הח

ע"ט **א'הה** צר לי עליך אדוני
המלך כי עלתה המתך
באפך על לא חסם בכפי חו"ל
יען לא כרו ימין ושמאל מכל אשר
ציה ה' את משה וחס אמרת
ורבריהם אמת :

ע"ט **א'הב** כבר אמרתי לך כמה
וכמה פעמים שאני
מאמין בדבריהם ושאני מעורר
הקושיות שיכולין להעיר מכחישי
אמתתם :

פ' **א'הה** עתה תראה אמתת
מה שתאמין ותגל אף
גילת ורנן גלוי וידוע שצונו
הק' כה שלא לעשות חג הפסח לא
בחדש האביב שהוא זמן חנות
השמש במזל טלה אשר נכנס
בו ביום כ"ו מא'רצו :

פ"א **א'הב** למה לא קבעת יום
ראש חדש האביב
בחדש שלנו ?

פ"ב **א'הה** משום דלא אפשר כי
הנה שנותינו הפשוטות
הן של שנ"ג שנ"ד ושנ"ה ימים
והמעוברות של שנ"ג שנ"ד שנ"ה
ובכן תקופת ניסן וכן כל התקופות
אינן נופלות ביום א' לחדש לעולם
שהרי פעם תפול בכ"ח אדר ופעם
בי"א ניסן ופעם בכ"א אדר ולכן
בחרתי

zes en 21. de Veadar ; Por esso

78. *Ha.* Mucho siento, Señor, que te hayas indignado contra nuestros Sabios sin causa, no habiendose ellos apartado de lo que Dios mandò à Mosèh, siendo *Ellos verdaderos, y sus palabras verdaderas.*

79. *Cuz.* Ya te tengo dicho muchas vezes, que yo creo todo lo que dizen ; y que las questiones que muevo, son las que pueden mover, los que niegan su verdad.

80. *Ha.* Agora experimentaràs la verdad de lo que crees, y se regozijarà tu Alma. Es pues notorio que Dios nos manda, que no celebremos la Pascua, sino es en el mes de la Primavera, que es el tiempo en que entra el Sol en el signo de Aries, el qual es en 26. de Março.

81. *Cuz.* Por que no le señalas un dia de nuestros meses ?

82. *Ha.* Por no ser possible, constando nuestros Años Comunes de dias 353. 354. 355. Los Embolifmicos de 383. 384. 385. Por donde, ni el Equinocio de Nissan, ni el otro Equinocio, y Solsticios, ò Sazonas, caen en un dia fixo de nuestros meses ; cayendo el Equinocio de Nissàn à vezes en 28. de Adàr ; a vezes en 11. de Nissàn ; Y finalmente à vezes la fixè en el mes de Março, por

por que constando inalterablemente para los Cristianos, tres Años de 365. dias, y el 4.º de 366. puede señalarse un dia fixo, para el Equinocio de Nifsàn, como para las demás fazones; Y desta manera queda muy facil de entender, y conservarse en la memoria.

83. *Cuz.* Por ti se puede decir lo que dize Kohelet. *El Sabio tiene los ojos en la cabeza.*

84. *Ha.* El Equinocio de Nifsàn pues, que es la Primavera, cae en el 26. de Março inalterablemente, como tengo dicho; por que el Sol entra en aquel dia en el Signo de Aries; el mes Solar consta de 30. dias y horas 10½. por donde se sigue, que des del dia 26. Março hasta el dia de 24. Abril, con mas horas 10½ del dia 25. es el mes Equinocial, capaz de celebrarse en la Pascua; mas algunas vezes celebramos en el principio del mes, otras en el medio, y otras en el fin; Como, en el Año 5469. celebramos en 26. Março; en el 5470. en 15. Abril; en 5471. en 4. dicho; en 5472. en 21. dicho; en el 5473. (que es el presente Año) en 11. dicho. Queda pues provado, que celebramos en todo el mes Equinocial, tanto en el principio, como en el me-

בחדתי בחדש מאר'צו לפי שהם עושין שלש שנים של שס"ה ימים והרביעית שס"ו. הילכך יכולין אנו לקבוע יום א' שתפול בו לעולם תקופת ניסן וכן כל התקופות. והוא קל מאד להבין ולהזכיר:

פ"ג א'הכ עלך אמר קרא יסחטס קבלת ב' עיניו בראשו ז'

פ"ד א'הח תקופת ניסן דהיינו חדש האביב תפול

ביום כ"ו מאר'צו לעולם כמ"ש. לפי שהשמש נכנס באותו יום במזל טלה וחדש החסה שיעורו ל' יום ועשר שעות ומהצה. נמצא שמיום כ"ו מאר'צו עד יום כ"ד אב'ריל ועשר שעות ומהצה של יום כ"ה הוא חדש האביב וראוי והגון הוא לחוג בו את חג המצות. אכל פעמים אנו חוגגין בתחלת החדש. פעמים באמצעיתו. ופעמים בסופו. שהרי בשנת ה'ת"סג הל' חג הפסח ביום כ"ו מאר'צו. בשנת ה'ת"עבש"ו אב'ריל. כהת'עא בד' בו. כהת'עב בכ"א בו. בהת'עג (סכ"ח שנתנו זאת) ב'א בו. הרי שאנו חוגגין בכל משך חדש האביב בין בתחלתו בין באמצעיתו בין בסופו:

פ"ס א'הכ

en el principio, como en el me-

ע"י אהב הנה אנכי עמך בכל
מה שאמרתי אמנם
איך תידעת בזה קושיתי הגדולה
והחוקה ?

ע"י אהה כבר הוכחתי (נמ' ע"ד)
במופת מספיק שבאותו
זמן עצמו שהיו מקדשין ע"פי
הראיה היו קובעין גם כן על פי
החשבון :

ע"י אהב כך היה מוכרח שיעשו
כודאי :

ע"י אהה כשם שרשאין אנו
לחוג את חג המצות

בכל ימי חרש האביב כן רשאין
אנו לקבוע ר"ח ביום ל' או ביום ל"א
וכשם שאין מי שיכול לערער על
שעשינו חג הפסח בשנת הת"ס
בכ"ו סאר'צו שהוא יום הכנס חרש
האביב ובהת'ענ בי"א אבר'יל שהוא
אמצעיתו ובהת'ף נעשה אותו בכ"ג
אבר'יל שהוא סופו מפני שה'שית

דברים י'
ח'

צוה עמור את חגם האביב ועמית פסח ולא
הקפיד אם נעשה הפסח באיזה יום
שיהיה פחדש התקופה כך אין
מי שיכול לערער על שאנו קובעין
ר"ח ביום ל' או ביום ל"א מפני
ששם חידוש יפול ויתכן בין על
המולד בין על הראיה :

ע"י אהב יפה טענת אבל
מכותלי דיבורך אני
? אהה

85. *Cuz.* Me conformo à todo lo que dizes ; pero como respondes mi grande, y terrible Objeccion?

86. *Ha.* Ya tengo suficiente provado (§. 74.) que enel mismo tiempo, que se governavan por la Aparicion, seguian tambien la Conjuncion.

87. *Cuz.* Es fuerça infaliblemente, que assi lo hizießsen.

88. *Ha.* Assi pues, como tenemos facultad de celebrar la Pascua, en todo el mes Equinocial, assi podemos celebrar el Roshodes enel dia 30. ù 31. y assi como no podemos ser censurados por haver celebrado la Pascua en el 5469. en 26. Março, que es el primer dia de la Primavera, ni en el 5473. en 11. Abril, que es el medio, ni en el 5480. en 23. dº. que es el fin ; porque Dios manda. *Gaurda el mes el Temprano, y haràs Pascua.* Sin reparar en que dia del mes Solar se celebra ; assi nadie nos puede censurar por que celebramos Roshodes enel dia de 30. ù 31. adaptandose el nombre de inovacion tan bien à la Conjuncion, como à la Aparicion.

Deut. 16.
1.

89. *Cuz.* Dizes bien. Pero reconozco de tu modo de hablar, que todavia te queda otra razon.

90. *Ha.*

מכיר שיש אתך עדין טענה אחרתי :

90. *Ha.* Affi es, Señor ; A-tiende pues, que puede ser que te guste. El mes Lunar consta de 29. dias, 12. horas. y 793. escrupulos, como tengo dicho ; (§. 28. y 34.) figuese pues, que la primera mitad del dia 30. de Adàr V. G. es de Adàr ; y la otra mitad es de Nifsàn ; Con que la primera mitad del dia de 31. es del dia de la Conjuncion ; que importa pues celebrar el Roshodes enel dia de 30. ù de 31. siendo que la mitad del uno, y del otro, es Roshodes ?

91. *Cuz.* Reconozco, fer todo lo que dizes fundamentos, para responder à mi objecion.

92. *Ha.* Favorecido de Dios penestrafte la verdad ; por que con lo dicho quedan refueltas todas tus dificultades sin quedarte minima duda ; por que la questtion de R. Gamliel, y R. Yehofsùah, no fue mas, que por el dia de 30. queriendo R. G. celebrarlo, quando R. Yehosùah no creia à los Testigos, y pretendia celebrar Rofassanah enel 31. de Elul. R. Haquivà lo confortò, alegando la esplicacion del Verso, no que entiendan que lo que ellos dizen fea el literal, mas la Verdad es, que el Din es Tradicion, señal ; mas la razon es por el

א'הה כן דברת • ולכן הטה
 אזנך אדוני ושמע ואולי
 תישב בעיניך • חדש הלכנה הוא
 כמ"ב תשצג (כמ"ס נסיון כ"ח ול"ד)
 נמצא שחציו הראשון של יום ל'
 של אדר ד"מ הוא של אדר וחציו
 האחרון הוא של ניסן • וכן חציו
 הראשון של יום ל"א הוא של יום
 המולד • אם כן מה לי לקבוע ר"ח
 ביום ל' או ביום ל"א כיון שחציו של
 זה וחציו של זה הוא ראש חדש !
 א'הה אני רואה שכל מה
 שאמרת הן יסודות

תשובת קושיתי :
 נ"נ א'הה כצל אל היית וידעת
 האמת כי באלה
 הותרו כל ספקותיך אין עיף ואין
 כושל בהם לפי שכל מחלוקת ר"ג
 ור"י לא היתה אלא על יום ל'
 שר"ג רצה לקדשו ור"י לא האמין
 לעדים והיה רוצה לקבוע ר"ה ביום
 ל"א לאלול ור"ע ניחם אותו מטעם
 ג"פ אתם הנאמר בפסוק שנכתב
 חסרוה"ל ליכתב מלא לא שיחשבו
 שזהו פשט הפסוק ח'ו ולא שלימדו
 הדין ממנו אלא חדין קבלה וקרא
 אסמכתא בעלמא אלא מהטעם
 שאמרת

y el Verso no es mas que por nombre de Inovacion, que tengo

שאמרתי על שם חדש ויש כח ביד
ב'ד לברור אחר מהשני ימים :

א'הב זהו אמת ואמונה אבל
מה תאמר על מ'ש

אתם אפילו מזדיין ?

א'הה לשון מזיד בעל-מא
נאמר על עובר עבירה

ביד רמה אע"פ שיודע שעובר אבל
כאן לא נאמר לא דרך השאלה ור'ל

שאע"פ שידעו ב'ד שהלבנה נולדה
ביום ל' ורצו לעברו הרשות בידם

וכן אם ידעו בוראי שלא תראה
הלבנה עד יום ל'א ורצו לקדש

יום ל' הרשות בידם כמ'ש (פ'י"ט)
ומזה הטעם עצמו הותר לעבר

או לחסר את אלול משום מיתיא
ומשום ירקיא אע"פ שנראה דבר

שאין הדעת סובלתו שכרי לאכול
ירקות רטובים או כדי שלא יסריח

המת ידחה יה"כ מיזמו הקבוע לו
בתורה ויעברו כל ישראל על עונש

כרת ולמה ? והלא טוב שיקברוהו
ע"י עממין וכן שיקנו הירקות על ידי

עממין ולא שיחללו את עצם יום
הכיפורים

הכיפורים

הכיפורים

הכיפורים

הכיפורים

go dicho; y el Senado tiene
autoridad de elegir uno de los
dos dias.

: 93. *Cuz.* Es Verdad. Mas
que dizes sobre lo que afirman,
que pueden dislocar las Fiestas
de proposito ?

94. *Ha.* Comunmente quan-
do se dize Fulano hizo tal, de
proposito, se fuele entender por
quien cometio algun delito,

sabiendo que lo cometia; pe-
ro en esta ocasion se deve en-
tender Transumptivamente, no

haviendo delito, ni transgres-
sion, por que aun que supies-
sen que huviesse havido Conjun-
cion enel dia de 30. y no qui-
sies- sen celebrar el Roshodes

hasta el 31. podian hazerlo.
Como tambien aun que su-
pies- sen cierto, que no havia

de haver Aparicion hasta el
31. y quisies- sen celebrar el 30.
podian hazerlo, como queda
dicho. (§. 88.) y por essa mis-
ma razon les era permitido ha-
zer el mes de Elul de 29. dias,

ò de 30. por los Muertos, y
por las Verduras, aunque pa-
rece cosa indigna de imaginar-
se solamente, que para que

comies- sen verduras frescas, o para que no se corrompies- se el
muerto, se dislocasse el dia de Kipur, del dia que le tiene fe-
ñalado la Ley, y que incurries- se todo Israel en pena de Taja-
miento; siendo mucho mejor, que lo enterrassen Es- traños, que

no hay otro pecado que el dezirlo al mismo Es- traño; Co-
mo tambien era mas conveniente mandar comprar las Ver-
duras por un Es- traño, que no quebrantar el santo, y terrible
E e c dia

dia de Kipur? Pero como puede caber en la imaginacion, que nuestros Sabios, que tanto apretaron en lo Trefo, que no està escrito en la Ley; en las Obras segundarias de Sabat, y en los Rincones de la Barba, diciendo, que assi enseñava la Tradicion, hayan dispensado en las tres divinas fiestas Roshafsanàh, Kipur, y Cavañas, no celebrandolas en su legitimo tiempo? Dios nos livre de tal creer.

95. *Cuz.* Ya tengo la noticia, y sè la razon de las Translaciones en General; pero deseo mucho, que me las esplices en particular, por que tengo terribles dificultades, que no sè como se han de responder.

96. *Ha.* Quiero satisfazerte, Señor.

Primera Translacion.

Si la Conjuncion se hiziere en el Primer dia de la semana, en Miercoles, o en Viernes, se deve transferir la Fiesta de Roshafsanàh al Lunes, Jueves, ò Sabat respectivamente. En estas tres no hay dificultad; por que habiendo hecho la Conjuncion, noche de Saliente fabat, aun que se transfiera la fiesta al dia

הכפורים הקדוש והנורא? והיכי תיסק אדעתין שר'זל אשר החמירו במרפיות שלא נכתבו בתורה ובתולדות מלאכות ובפאות הזקן זהורו לנו שכך קבלה בידם הקלו בשלשה מועדי ה' ר'ה ויה'כ וסכות שלא לקרוא אותם במועדס? הם ושלום:

ג' א'הב עתה ידעתי טעם הרחיות דרך כלל אמנם נגדך כל תאותי שתפרשם דרך פרט יען נראה לי שיש בהן קושיות עצומות אשר בקושי יש להן תירוץ:

ג' א'הח רצוני למלאת תאותך ואשמור סדר ההרוזים הנאמרים (ס' ס'ג):

הרחיה הראשונה

אד'ו ר'ל שאם יסיה מולד תשרי ביום ז' למכות או ביום ד' או ביום ו' ידקה ליום ב' או ליום ס' או ליום שנת . ובאר'ן השלש ליכא צד קושיא כלל לפי שאם היה המולד בליל יום א' דהיינו בתחלת ליל מוצאי שבת ונרחה ליום ב' משום א'דו נקבע ר'ה בזמנו . לפי שכל יום ראשון לא תראה הלבנה עד תחלת ליל יום שני ואז נקבע ראש השנה ומוצאי שעשינו ר'ה בליל שבו נראתה

נראתה הלכנר • וכן יש לומר
ברחיית יוס' ד' ויוס' • ובשנה הזאת
(שהיא הת'עג) עשינו דחיית יוס' ו'
כאשר כתבתי בחרוז וז'ל :

הת'עג ראש מחזור פ'רטונולד
ביום ששי ובכן נדחה לעברים :

ר'ל ששנת הת'עג היא ראשונה למחזור קטן
רפ"ט אבל מולדו היה ביום ששי ובק
נדחה לנו מפני דקייית א"ר' :

הדחיה השנייה

ה'י ר'ל כשהמולד היה באיום יוס' בח'י שעות
בנמנוס או אח"כ נדחה משום מולד זקן •
ואם היה בשנת נדחה מאותו יום משום מולד זקן
וביום שלאקריו דהיינו יוס' א' משום א"ר' :

ז"א **א'הב** עתה באתי בקושיתי
ואיך נמצאת רופה לה?
לפי שאנו מאחרין את י"ט שני ימים •
יום שבת משום מולד זקן • ויום א'
משום אד'ו :

ז"ח **א'הח** סורה אדוני סורה אלי
א תירא כיה' אתנו :
ז"ט **א'הכ** דברך לי לששון
ולשמחת לבבי :

ק' **א'הח** אם נולדה בח'י שעות
דהיינו ברנע הצי היום
לא תראה כליל מוצאי שבת' •
דקיימא

dia de Lunes, no por esso dexa
de celebrarse en su tiempo,
por que en la noche de
Rosassanah aparecerà la Lu-
na; la misma razon mi-
lita para el Miercoles, y Vi-
ernes.

Segunda Translacion.

Sucediendo la Conjuncion en
qual quier dia, enel punto del
medio dia exáctamente, ò des-
pues, se transfiere por ser la Con-
juncion Vieja. q. d. en la ultima
parte del dia. Y si esta fucediere
en Sabat, se transfiere la Fiesta
al Lunes, por ser el primer dia
de la semana incapaz de cele-
brar enèl.

97. *Cuz.* Aqui tiene lugar
mi dificultad, à la qual no
hallo remedio, viendo que tar-
damos la Fiesta dos dias; el Sa-
bat por ser la Conjuncion Vie-
ja, y el dia siguiente, por ser
uno de los tres incapaces.

98. *Ha.* Animate, Señor, no
temas, que .A. està con nos.

99. *Cuz.* Estas palavras me
halientan el Coraçon.

100. *Ha.* Si se hizo la Con-
juncion enel punto del medio
dia, ò despues, no havrà Apa-
ricion en la noche de Saliente
sabat, por una inconcussible

doctrina, que nos enseñan nuestros venerables Sabios, enel

ק 77
רע"ב

Tratado de Roshassanàh, donde afirman, que *Haziendose la Conjuncion despues del medio dia, no aparecerà la Luna enel Crepusculo Vespertino, precedente à la noche siguiente.* Siguese pues que se verà la noche precedente al dia de Lunes, y entonces celebraremos la Fiesta, con que venimos a celebrar enel dia de la Aparicion ; No sè pues Señor, que ocasion tienes de quexarte?

101. *Cuz.* No hubiera creido, que havia respuesta para esta objeccion, hasta haverlo visto con mis ojos.

Tercera Translacion.

102. *Ha.* Si huviere Conjuncion en un año Comun, o de 12. lunas, en Martes à 9. Horas, y 204. escrupulos de 1080. cada hora, ò en 205, ù 206. ù mas tarde, no se celebra aquel dia, ni el siguiente, por ser Miercoles, hasta Jueves.

103. *Cuz.* Donde huiremos del rigor de los Karraitas?

104. *Ha.* Por que dizes esto, Señor,?

105. *Cuz.* Por que escapamos de las objecciones en la Conjuncion, que llamamos Vieja, aun que le siga despues un dia incapaz, por que essa conjuncion es despues de medio dia, y no puede aparecer la Luna la noche siguiente;

דקיימא לן בר"ה נולד אחר הצות בידוע שאינו נראה כמוך לשקיעת החמה ואם כן לא תראה עד ליל שמחרתו יום ב' ואז אנו קובעין ר"ה נמצא שקבענו ביום הראייה ואם כן מה לך אדוני המלך כי נזעקת? ק"א **א"ה** לא האמנתי לדברים עד אשר באתי ותראנה

ענינ :

ק"ב **א"ה** כתוב בחרוני שארית יוסף :

הרחיה השלישית

זמן גמ' רד ועוד נמדר בפשוט :

ר"ל שאם יהיה מולד תשרי בשנה פשוטה בליל ג' ט' שעות ור"ד חלקים מתת"ק בשעה או בר"ה חלקים או בר"ז ועוד . נדחה מאותו היום ולפי שום שלאחריו הוא יום רביעי ועסלכיהו לקביעה משום א"ד לא נקבע ר"ה עד יום חמישי :

ק"ב **א"ה** אנה נברח מפני חמת המציק?

ק"ד **א"ה** ור"מרה יאמר אדוני כדבר הזה?

ק"ה **א"ה** כי הגר במולד זקן נצלנו מסער הקושיות

אף שיבוא אחריו אחר מימי א"ד לפי שנולד אחר הצות ובידוע שאינו נראה כמוך לשקיעת החמה (ס')

(ס' ק') ויראה ביום הקביעה
 אבל בגמ' ר' שיש טו' שעות
 מהמולד עד שקיעת החמה בידוע
 שנראה סמוך לשקיעת החמה ובכן
 היה לנו לקבוע ראש השנה ביום
 ד' אבל אנו דוחין אותו מפני א' דו'
 ואין אנו קובעין עד יום חמישי
 ונמצא שאנו קובעין אחר המולד
 ואחר הראיה וכן לא יעשה ?

ק' א' ההנה מאור עינינו ועטרת
 ראשנו הרב הגדול

הרמב"ם ז"ל הרגיש הקושיא הזאת
 בסוף פ"ז מהלכות קידוש החדש
 ותידצה בקיצור מופלג כדרכו לו
 ז"ל ולבני גילו אשר הם מועטים
 כבני עליה שלבן כפתחו של אולם
 והרב ר"ע מפרש שלו האריך
 למעניתו בצורות מחכימות
 למראית העין בטוב טעם ורעות אבל
 כל זה איננו שוה למי שאינו בקי
 בחכמת התכונה ולכן בחרתי
 בדרך קצרה וקלה אפילו למי
 שאינו מבין מהו מולד אמצעי ומהו
 אמיתי :

רע שבחדש תשרי אפשר
 שתראה אחר הראיה מן
 המולד כ" או כ"ב שעות ובוה הכלל
 אתרן קושיא גמ' ר' לפי שאם
 המולד

(§. 100.) pero en esta del Mar-
 tes, que quedan todavia 15.
 Horas des de la Conjuncion
 hasta el Crepusculo Vespertino,
 es fuerça que haya Aparicion;
 y assi deviamos celebrar enél
 Miercoles, pero quitamos la
 fiesta del, y la transferimos al
 Jueves; Con que celebramos
 despues de la Conjuncion, y
 de la Aparicion, que no de-
 viera hazerse.

106. Ha. El gran Rab
 Arambàm Luz de nuestros
 ojos, y Corona de nuestra
 cabeça, mueve esta misma di-
 ficultad en su Tratado del Ka-
 lendario, y la responde con
 suma brevedad, como fuele
 hazer èl, y otros Sabios co-
 mo èl, que son muy po-
 cos; y su Comentador R.
 Hobadiàh se dilata en esta ma-
 teria, esplicando sus palavras,
 y mostrando la fuerça dellas
 con figuras; pero todo esto no
 es inteligible, para el que no
 tiene cooncimiento de la Sci-
 encia del Astronomia; Ten-
 go elegido pues un camino
 breve, y facil, para el que no
 sabe, lo que es el movimiento
 Medio, y movimiento Ver-
 dadero.

Deves pues notar, que enel
 mes de Tefri, puede tardar la
 Aparicion despues de la Con-
 juncion 20. ù 22. horas. Con
 esta Doctrina pues respondo la
 objeccion de la Conjuncion
 hecha

hecha en dia de Martes à 9. horas, y 204. escrupulós, por que supuesta esta Dotrina, no se verá la Luna la noche siguiente; por que las 20. ù 22. horas, que empieçan enel Martes, no terminan hasta la noche precedente al Miercoles, à las cinco, ù 7. horas, quando la Luna esta junto al Sol, y ambos muy remotos de nuestro horizonte, y muy cerca del Nadir. (es un punto, que està debaxo de nuestros pies,) con que no se verá hasta la noche precedente al dia de Jueves, y entonces celebraremos; Siguese pues, que si no celebramos en el dia de la Conjunction, celebramos en el de la Aparicion.

107. *Cuz.* Bendito seas de Dios Bendito, pues me facaste de la confusion en que estava, con tus discretas razones.

Quarta Translacion.

108. *Ha.* Haziendo la Conjunction de Tefri, enel año que sigue al Embolismico, en Lunes a 15. horas 589. Escrupulos, ù 590. ú mas; se transfiere al dia siguiente, que es Martes.

109. *Cuz.* En esta Translacion, no me se ofrece dificultad.

110. *Ha.* Muy bien lo sè. Mas quiero comunicarte otra nueva razon, para provar la indispensable necesidad de las Translaciones.

המולד היה בליל ג' ט' שעות ור"ד חלקים כמ"ש אי אפשר שתראה הלכנה בליל ד' מפני שהכ' שעות או הכ"ב של גטרר כלות ליל ד' בה' שעות או ז' ואז הלכנה כמוכה לשמש ורחוקין שניהם מאופקנו ומקרובין לנקודת טבור הארץ ובכן לא תראה אלא עד ליל המישי ואז אנו קובעין ר"ה נמצא שאף אם דחינוהו מיום המולד קבענוהו ביום הראיה :

ק"ו א"הב תרחקך מפי רה' המבורך כי בחבלי שכלך העליתני מישי המבוכה :
ק"ז א"הח הרי לך :

הרחיה הרביעית

בטו' תק'פט אחר עיבור לזרים :

ר"ל אם יבוא מולד תשרי בשנה שאחר המעוברת ביום ב' ט"ו שעות תק'פט חלקים או תק"ז או יותר נדקה ליום שלאחריו שהוא יום ג' :

ק"ט א"הב אין ברחיה הזאת קושיא כלל :

ק"י א"הח גם אנכי ידעתי :
ואוסיף עוד שענה אחרת להכריח הרחיות הדשה עתה הצמח :

ק"יא א"הכ

ק"י א'הכ יריוון רעיוני מנחל
עדני חכמתך :

ק"י א'הח במולד גפ'רד אין אנו
קובעין עד יום חמישי

שהוא יום שלשים לאלול . ואם
כן יום רביעי היה כ"ט בו . יום

שלישי כ"ח בו ואם היינו קובעין
ביום ג' היינו עושין אלול של כ"ז

יום . הראית מימך חדש של לבנה
פחות מכ"טיב תשצ"ג ? וכן אשאל

על כל שאר הדחיות הראויות
לשאלה הזאת כל א' לפי

ענינה ?

ק"י א'הכ איך נחוג את הג
המצות בזמנו בשנה

החיא ?

ק"י א'הח צריך שתדע אדוני
המלך שכמה וכמה

תנאים וחילוקים תלויים בכללים
האלו אשר לכתבם לא יספיקו

אמרים ומגילות והרוצה לעמוד
עליהם ימצא מעט מועד בה'

קידוש החדש של הרמ"בם ז"ל .
וכולם בארוכה ובלשון צח ומובן

בכפר יסוד עולם כתיבת יד של
הח' יצחק ישראל ז"ל שחיבר

בשנת ה' אלפים ע' לה'ראש רבו
ושם הוא נותן טעם לשבח לכל

יסודות העיבור . עוד תמצא הכל
ברך

III. *Cuz.* Me farà de inef-
plicable gusto.

III. *Ha.* Quando la Con-
juncion se haze en Martes à
9. horas, y 204. Escrupulos,
no celebramos hasta el Jueves,
que es el 30. de Elul ; era pues
el Miercoles 29. dicho; el Mar-
tes 28. Si celebràramos pues en
Martes, constàra el mes de
Elul de 27. dias solamente. Hu-
vo jamàs mes Lunar que tuvi-
esse menos de 29. dias $\frac{1}{2}$. y 793.
escrupulos? La misma questio-
n se deve aplicar à las demas
Tranflaciones, à quien se les
adapta respectivamente.

III. *Cuz.* Como se cele-
brarà la Pascua de Pesah en su
tiempo aquel año?

III. *Ha.* Deves saber Se-
ñor, que estas reglas tienen
muchas Condiciones, y distinc-
ciones, muy largas, y dilata-
das ; el que quisiere pues saber-
las de raiz, hallarà alguna cosa
en el Tratado del *Kalendario*
de Arambàm ; pero difuso, y
dilatado, elegante, e inteligible,
enel *Tessod Holam del H. H.*
R. Isbac Israel, compuesto en-
el Año 5070. y dedicado al
gran Rab Aròs su Preceptor ;
Este Sabio pues, dà razon à to-
dos los principios del *Kalen-*
dario ; Hallanse las mismas
razones, pero en breve en un
libro

libro intitulado *Seerit Yosef*, muy bien escritas, pero no llega a lo intimo como el H. H. R. *Ishac Israel*. El H. H. R. *Abraham Bar hiya* tambien tiene escrito sobre la misma materia; pero no vino à mis manos mas que el tratado de la *Cosmographia*, mas no el del *Kalendario*. La verdad es, que ni *R. Ishac. Israel*, ni el Autor del *Seerit Yosef* apuraron todo igualmente, haviendonos dexado lugar à nos tambien de dezir, que por qual quiera parte que se ponderen las Translaciones, se hallarà que lo que tengo dicho, es cierto, y patente; à saber que quando no celebramos por la Conjunction, celebramos por la Aparicion; y con esto respondo à lo que preguntaste, que serà del *Pessah* en el Año de la Translacion del *Martes* al *Jueves*? siendo que si huvo translacion en *Tesri*, es fuerça la haya tambien en *Nissan*? Pero es cierto, que si se disloca del dia de la Conjunction, no por esso se disloca del de la Aparicion.

115. *Cuz.* Yo oï, que los *Kalendaristas* enseñan, que no se haze oy cuenta de la Aparicion.

116. *Ha.* Assi fueren dezir ellos, pero es necessario entenderlos; y quieren dezir, que puesto que Nòs celebramos por la

בדרך קיצור בספר שארית יוסף וגם הוא חכם ויבא טוב כל הענינים אבל לא הביא הטעמים הפנימיים כר' יצחק ישראל ור' אברהם בר הייא כתב גם כן על העיבור אבל לא בא לידי מחיבורו אלא החלק הנק' צורת הארץ ותכנית השמים והם כללי התכונה אך חלק העיבור לא ראיתיו עד הנה : והאמת היא שלא ר' יצחק ישראל ולא בעל שארית יוסף העמיקו בכל המקומות בשורה כי עדין הניחו לנו מקום לומר שמכל מקום הפוך ברחיות והפוך בהם ותמצא מה שאמרתי ודאי וברור : דהיינו שאם אין אנו קובעין לפעמים כפי המולד אנו קובעין ביום הראיה ובוה אשיב למה ששאלת מה יהיה חג הפסח בשנת גט'רד? שהרי אם נדחה ר"ה מיום הראוי לו ידחה גם כן הפסח אבל דע לך שאם ידחה מיום המולד לא ידחה מפני זה מיום הראיה :

ק"י א"ה אכל אני שמעתי שהמעברים אומרים

שאין אנו נזקקין לראיה כלל :

ק"י א"ה כן מרגלא בפומיהו אבל צריך להבין

דבריהם והיינו שכיון שאנו קובעין על

על פי המולד אין לנו לחפש אם
 תראה הלכנה או לא • אבל אין
 ספק שחכמי ישראל שיסדו כללי
 העיבור תקניוהו בסדר נאות באופן
 שלפעמים נקבע על פי המולד
 ופעמים על פי הראיה כגון ברהיות •
 ואם באולי ייטב בעיניך מה שהקשה
 הח'ר יצחק ישראל נגד הר' פנחס
 ז"ל בפ"ט ממצאמר הר' על מה
 שכתב בסוף פ"ו מהלכות קידוש
 החדש שהרחיות נתקנו כדי לפגוע
 ביום הקיבוץ האמיתי והוכיח שאי
 אפשר בשום פנים שיהיה מטעם
 הרמ"ם • בכללי חכמת התכונה
 שאין להרהר עליהם • קח לך את
 אשר אמרתי (סי' ק"ב) שהוצרכו
 לרחות מפני שאם היינו קובעין
 ביום המולד היינו עושין חרש אלול
 של כ"ו ימים ואין לך חרש של
 לבנה פחות מכ' ט"ב תש"צ :

ק"ו **אהב** הרב ר' אברהם אבן
 עזרא כתב בפרשת
 אמור על פסוק אלה מועדי ה'
 מדאינו פעמים רבות סלכנא בחדש ניסן בליל שני
 וכן היתה נראית בכל סעולס וקביעות המדע היה
 ליל שלישי וכו' גם פעמים היה הקביעות בתשרי ביום
 חמישי ולפי נראית סלכנא ביום שבת ושם נאמר דן •
 ור"ל

*precedente al dia de Lunes, y no celebramos Rosbodes hasta la noche pre-
 cedente al Martes; algunas vezes tambien celebramos Rosassanah en
 Jueves, y no aparece la Luna ni en Sabat, con estar el aire sereno.*

la Conjunction, no devemos examinar, si havrà Aparicion, ò no; pero no hay duda que los Sábios de Israel, que fundaron las reglas del Kalendario, lo ordenaron en tan buena forma, que unas vezes venimos a celebrar por la Conjunction, y otras por la Aparicion; como quando hay Translacion; y si te hiziere harmonia la Objeccion que haze el H. H. R. *Isaac Israel (Tratado 4. Cap. 9.)* contra Harambàm, el qual escribe (enel fin del Cap. 7. del *Tratado del Kalendario*) que las Translaciones se ordenaron, para dar tiempo, que el dia de Roshasanah caiesse enel dia de la Conjunction verdadera, y prueva contra Arambàm, con los mas solidos, e infalibles principios de la Astronomia, satisfazete con lo que tengo dicho, en el §. 112. à saber haver sido necessario dislocar, por que de no hazerlo, constàra el mes de Elul de 27. dias folamente, quando el mes Lunar no deve tener menos de dias 29. horas 12. 793. escrupulos.

117. *Cuz.* El Rab R. Abraham Aben Ezra, escribe en la Parassah de Emòr, que muchas vezes se ve la Luna enel mes de Nissan en todo el mundo, la noche

Quiere dezir, que se viò la Luna en Nifsàn un dia antes de Roshodes, y en Tefri, no se vè dos dias despues de Roshodes, con que parece que el dia en que celebramos, ni conresponde con la Conjunction, ni con la Aparicion. Con la Conjunction no, por que haviendo aparecido la Luna, la noche precedente al Lunes, y no haviendo nòs celebrado el Roshodes hasta el dia de Martes; fíguese que no celebramos por la Conjunction, la qual es fuerza que huviese hecho en el dia precedente al Lunes, si fue breve, y siendo larga havra sido en Sabat, y puede fer que en el fin del dia de Viernes. Con la Aparicion, no, por que esta fue en la noche de Lunes, y no celebramos hasta el Martes; y mas tu afirmas, que infaliblemente celebramos con una destas dòn?

118. *Ha.* Quando yo vivia en Liorne, apareció la Luna nueva de Nifsàn, en el fin del dia 28. de Adar. (no me acuerdo el Año.) Alborotòsse toda la Ciudad, preguntandome como celebravamos el primer dia de Passah en 16. de Nifsàn?

119. *Cuz.* Que les respondiste?

120. *Ha.* Dixeles, que de nuestra Aparicion, no se provava para la de Tierra Santa, siendo imposible, que aquella Noche,

וְדָל שֶׁנִּרְאִית הַלְּבָנָה בְּנִסָּן קוֹדֵם
 רַח יוֹם אַחֵר וּכְתוּשֵׁי לֹא נִרְאִיתָהּ
 עֲדִין שְׁנֵי יָמִים אַחֵר רַח וְאִכְ נִמְצָא
 שְׂאֵן קְבִיעוֹתָנוּ מִסְּכִים לֹא עִם
 הַמּוֹלֵד וְלֹא עִם הָרְאִיָּה • לֹא עִם
 הַמּוֹלֵד לְפִי שְׂכִיז שֶׁנִּרְאִיתָהּ הַלְּבָנָה
 בְּלֵיל שְׁנֵי וְלֹא קִבְעֵנוּ עַד יוֹם ג' •
 נִמְצָא שֶׁלֹּא קִבְעֵנוּ כְּפִי הַמּוֹלֵד לְפִי
 שֶׁהַמּוֹלֵד הָיָה בְּיוֹם רֵאשׁוֹן בְּהִכְרַח
 אִם הָרְאִיָּה הָיָה בְּקִצְרָה • אוֹ בְּיוֹם
 שַׁבָּת וְאִפְּלוֹ בְּסוֹף יוֹם ו' אִם כֵּן
 כִּאֲרוּכָה • וְלֹא עִם הָרְאִיָּה לְפִי
 שֶׁהָרְאִיָּה הָיְתָה בְּלֵיל שְׁנֵי וְאִנְחָנוּ לֹא
 קִבְעֵנוּ כּוֹ אֲלֵא בְּיוֹם ג' • וְאַתָּה
 אִמַּרְתָּ שֶׁחֲזַל קִבְעוּ עַל פִּי אַחֵר
 מֵהֵם ?

ק"י א' ה'ה כשהייתי תושב עיר
 ליו' רני נראית הלבנה
 החדשה בסוף יום כ'ח לחדש אדר
 (ואני זוכר באיו סנה) ותהום כל
 העיר עלי ויאמרו מה זה וכי נתחיל
 לחוג את חג המצות ביו' בניסן ?
 ק"ט א' ה'ה ומה תשובה החזרת
 להם ?

ק"כ א' ה'ה אמרתי להם שאין
 מראיתנו ראייה לראי'
 ארץ ישראל שאע"פ שנראית
 בעינינו לא היה אפשר שאותה
 הלילה

הלילה תראה בירושלם והטעם
 לפי שירושלם היא באורך ס'ו
 מעלות וליו'רני בל'ג נמצא
 שירושלם היא יותר מזרחית
 מליו'רני ל'ג מעלות והר'מבם
 כתב בפ'יה מהלכות קידוש החדש
 שאף שלא תראה בא'י אפשר דן י'ג
 שתראה במדינות אחרות שהן
 למערבא'י א"כ אע"פי שנראתה
 בליו'רני לא נראתה בא'י :

קכ"ח **א"ה** כמה הוא רוחב
 ליו'רני ?

קכ"ט **א"ה** עיר ליו'רני היא
 ברוחב ארבעים
 ושתים מעלות :

קל"ג **א"ה** אם כן אין ראיתך
 ראייה שהרי הרמ'בם

כ"ט דן י"ו כתב שצריך שרוחב המדינה יהיה
 משלשים עד שלשים וחמש ואז
 אפשר שתראה במדינה שהיא
 למערב ארץ ישראל ולא בא'י .
 ואם ליו'רני נוטה לצפון עשר מעלות
 יותר בירושלם או מארץ ישראל
 נמצא שאפשר שליל שנראתה
 הלבנה בליו'רני נראית ג'כ
 בירושלם . וכך הדרג קושיא
 לדוכתיה שלפעמים אין אנו קובעין
 לא ע"פי המולד ולא ע"פי
 הראיה ?

קכ"ד **א"ה** דברי הרמ'בם נכונים ואמתיים ואין מהם קושיא למת
 שאמרתי : לפי שכיון שירושלם היא ל'ג מעלות יותר

מזרחית

Noche, se vieffe en Jerufalem ;
 y la razon era, por que Jeru-
 falem està en 66. grados de
 Longitud ; Liorne en 33. Por
 donde se figue, fer Jerufalem
 33. grados mas oriental que
 Liorne ; y escribe Arambàm,
*Que aunque no se vea en Tier-
 ra Santa, se puede ver en las
 tierras situadas al poniente de
 Tierra Santa ; Luego aunque
 huvo Aparicion en Liorne, no
 la huvo en Tierra Santa.*

121. *Cuz.* Que Latitud tiene
 Liorne?

122. *Ha.* 42: Grados.

123. *Cuz.* Luego no prue-
 vas ; por que Harambàm, dize
 que para verse en una tierra Occi-
 dental à Tierra Santa, y no en
 Tierra Santa, es necessario que
 aquella tierra estè des de 30.
 hasta 35. grados de Latitud ;
 Si Liorne pues està 10. grados
 mas al Norte, que Jerufalem ;
 Siguefe que la Noche que se
 vió en Liorne, se veria tam-
 bien en Jerufalem ; Con que
 buelvo à instar, que no cele-
 btamos, ni por la Conjuncion,
 ni por la Aparicion ?

124 *Ha.* Lo que dize Ha-
 rambàm es cierto, y verdade-
 ro, y no implica a lo que ten-
 go dicho ; Porque siendo Jeru-
 falem 33. grados mas oriental
 que

que Liorne, nace y se pone el Sol en Jerusalem, dos horas $\frac{1}{2}$ antes que en Liorne; por donde se figue, que la Luna que se vio en Liorne en el fin del dia 28 Adár, no se pudo ver en Jerusalem, hasta el fin del 29. La razon es, por que la Luna no aperece despues de la Coniuncion, hasta apartarse del Sol 13. grados, y neecessita un dia natural de 24. horas, para andarlos; quando pues apareció la Luna en Liorne, en el fin del dia 28; fue luego despues de ponerse el Sol, y eran ya passados 2 horas $\frac{1}{2}$. que se havia puesto en Jerusalem; Con que estando entonces la Luna 33. grados debaxo del Horizonte de Jerusalem, era imposible uerse. Queda pues provado que no se vió en Jerusalem en la hora, que se vió en Liorne; Ni tampoco podia haverse visto en Jerusalem, quando se puso el Sol para la misma Jerusalem, por que todavia quedava muy cerca del Sol, y no se podia ver. No apareció luego en Jerusalem en el fin del dia 28. entrando el 29. por ninguna manera, pero la vieron la noche siguiente fin del 29. y entrando el 30. y entonces celebramos Roshodes todos juntos, como manda Dios. *Ley una serà a vos.* Queda pues provado, como à vezes celebramos por la Coniuncion, à vezes por la Aparicion, contra la opinion del Rab Aben Hezra.

מזרחיה מליו'רני יורה ויעריב השמש לה שתי שעות וחומש קודם ליו'רני. ובכן הלבנה שנראית בליו'רני בתחלת ליל כ"ט אדר ודאי שלא נהיתה ולא נראתה בירושלם עד ליל שלשים. והטעם הוא לפי שאין הלבנה נראית אחר המולד עד שנתרחקה מהשמש יג' מעלות וצריכה יום שלם כדי להגיע לסופם: והנה כשנראתה הלבנה בליו'רני בליל הכנס יום כ"ט היה מיד אחר שקיעת החמה ובירושלם כבר היו אז שתי שעות וחומש אחר שקיעת החמה והיתה אז היא והלבנה שלשים ושלוש מעלות תחת אופק ירושלם. ובכן לא תראה ולא תמצא ליושביה. נמצא שלא נראתה בירושלם בעת הראותה בליו'רני. ואי אפשר ג' שתראה בירושלם בעת שקיעת החמה שם לפי שערין היתה קרובה אל החמה ולא היתה יכולה לחרואת. אם כן לא ראוה אנשי ירושלם בליל כ"ט כלל ועיקר אבל ראוה בליל שלשים ואז קדשנוה כולנו יחד כאשר צוה ה' תורה אחת יהיה לכם. הרי שלפעמים אנו קובעין על פי הראיה ודלא כהרא' בע:

קב"ה א"ה כ

קב"ט **א'הב** הנה הוכחת לראיה
ואיך תוכיח למולד

או לחשבון?

קכ"ו **א'הח** איני צריך להביא
ראיה על קביעות

החשבון שזהו העיקר שאנו סומכין
עליו. אמנם כיון שהחשבון אינו
ידוע לכל רוצה אני להביא ראיה
עליו שאין עליה ערעור:

קכ"ז **א'הכ** הבא ראיה לדברך
והפטר:

קכ"ח **א'הח** כליל שני של חג
הסכות הת'סט שתי

שעות אחר שקיעת התמה ראיתי
לקות הלבנ' בעיר לונד' רישבוראי
הגמור שבאותו רגע שהתחיל
הלקות התחיל יום ט"ו לחדש
הראיה כידוע לבקי בחכמת
התכונה. ונפקא מינה שאם אז
התחיל יום ט"ו לראיה היה גם כן
יום י"ו למולד שהרי המולד קודם
לראייה כמ"ש (ס"י ע"ו) שהרי המולד
היה כליל של ראש השנה בשבת.
ובמ"ש ליל שני של יום טוב של ר"ה
נראתה הירח א"כ ליל שני של
סכות שבו היה הלקות היו ט"ו
לראיה. כי עת הלקות היא עת
תחלת הראיה האמיתית:

קכ"ט **א'הכ**

125. *Cuz.* Tienes provado para la Aparicion, quedate agora provar para la Conjuncion.

126. *Ha.* No me es necesario provar para la Conjuncion, siendo el articulo sobre el qual nos fundamos; Mas por que nuestra Computacion, no es à todos manifesta, quiero traher una prueba, que no sufra replica;

127. *Cuz.* Dila pues.

128. *Ha.* La segunda noche de la Fiesta de Cavañas del 5469. dos horas despues de anochecer, vi el Eclipse de la Luna en la ciudad de Londres; y es infalible, que enel mismo punto que empeçò el Eclipse, empeçò tambien el dia 15. de la Aparicion, como es notorio, a los que entienden la Astronomia. Por donde se infiere, que si entonces empeçò el dia 15. de la Aparicion, era tambien el dia 16. de la Conjuncion, precediendo siempre la Conjuncion à la Aparicion, como tengo dicho (§. 76.) haviendo sucedido la Conjuncion en Sabat noche primera de Roshafsanàh, y en saliente Sabat, segunda noche de la misma Fiesta, huvo Aparicion; sigue se pues, que la segunda noche de Cavañas, que huvo el Eclipse, fue el 15. de la Apari-

cion, por que la hora del Eclipse, es la hora del principio de la Verdadera Aparicion.

129. *Cuz.*

129. *Cuz.* Afirmando todos los Calendaristas, que todas las Translaciones, fueron reveladas à Mofeh en Sinay, no es necessario alegar pruebas para ratificarlas.

130. *Ha.* Y si se juntàren la Razon, y la Prueba con la Fè, te parecerà mal?

131. *Cuz.* Entonces ferà mejor.]

132. *Ha.* Yo añado las Razones a la Tradicion; pero no obligo à nadie que siga mi opinion; teniendo cada uno libertad de seguirla, ò dexarla.

133. *Cuz.* Haviendo ya tu manifestado lo necesario y satisfecho à mis questiones con respuestas solidas, y discretas, es ya tiempo de entrar en las Reglas del Calendario.

134. *Ha.* Estoy dispuesto Señor à hazer lo que me mandas; pero temo de darte enfado, por ser la Materia Profunda, y Dilatada.

135. *Cuz.* No te embarace esso, por que gusto mucho de oyrte.

136. *Ha.* Deves pues saber, que el Año Solar de Semuel, consta de 365. dia y $\frac{1}{4}$. que son 6. horas enteras; el de Rab Adà, de 365. dias, 5. horas,

קב"ט אה"כ אבל כל המעברים אמרו שכל אלו

הרחיות נמסרו למשה בסיני וא"כ אין אנו צריכין למופת:

ק"ל אה"ח ואם תתחבר הפענה והמופת עם האמונה

ירע בעיניך?

ק"ל אה"כ אזי יהיו תפוחי זהב במשכיות כסף:

ק"ל אה"ח אני הוספתי הטענות על הקבלה אבל איני

אומר קבלו דעתי ולכל אחד ואחד הרשות בידו להאמין בדברי או למאן בם:

ק"ל אה"ב הנה כבר הקדמת כל הצריך ותירצת

קושיותי בתירוצים נכוחים ונכונים ועתה הואל והתחל כללי העיבור:

ק"ל אה"ח לעשות רצונך אדוני הפצתי אך מתירא

אני להיות עליך למשא כי הענין עמוק וארוך:

ק"ל אה"ב אל ירע בעיניך את הדבר הזה כי נמלצו

לחכי אמרתך:

ק"ל אה"ח יש לך לדעת ששנת החמה של שמואל

היא שס"ה ימים ורביעי יום שהיא שש שעות תמימות ושל רב אדא

היא

היא שס"ה וחמש שעות ותתקצו
 חלקים מתת"רף בשעה שהן ג'ה
 דקים מס' בשעה שקורין בלע"ז
 מינו'טוש' ועוד ז' חלקים מתת"רף
 נמצא שהתת"קץ חלקים שוים
 לנ"ה דקים' והזהר שכל זמן
 שאומר חלקים הם מתת"רף וכל זמן
 שאומר דקים הן מס' בשעה וזכור
 הכלל הזה ואל תשכחנהו' ולפי
 שהשנה נחלקת לד' תקופות בין
 לשמואל בין לרב אדא נמצאת כל
 תקופה אליבא דשמואל צ"א יום וז'
 שעות ומחצה וזהו המרחק שבין
 תקופה לחברתה' ואליבא דרב
 אדא כל תקופה היא צ"א יום וז'
 שעות ותק"יש חלקים שהן כ"ש דקים
 פחות ג' חלקים' ומזה במספר שנים
 נולד הפרש גדול ביניהם על זמן
 התחלת התקופות' שלרב אדא
 תקופת תשרי חלה בזמן הזה (שם)

רב אדא

- תקופת תשרי — כ"ה שטי"מבתי :
- תקופת טבת — כ"ו דיו"מברי :
- תקופת ניסן — כ"ו מא"רנו :
- תקופת תמוז — כ"ה יוכ"ן :

שמואל

- תקופת תשרי — ו' חוקט"מבתי :
  - תקופת טבת — ס' יאכ"י'רו :
  - תקופת ניסן — ס' אב"ד"ל :
  - תקופת תמוז — ו' יל"ו' :
- קל"א חכ

ras, 997. escrupulos (que 1080. hazen una hora), que son 55. Minutos, de 60. cada hora, con mas 7. escrupulos de 1080. Con que los 990. escrupulos equivalen a los 55. Minutos. Advirtiendome, que Todas las vezes que nombro Escrupulos, son los de 1080. y todas las vezes, que digo Minutos, son los de 60. y fixa bien esta regla en la Memoria para que no la olvides. Dividiendose pues el Año en 4. Sazones, tanto para Semuel, como para Rab Adà, cada fazon de Semuel, consta de 91. dias, 7. horas $\frac{1}{2}$. y esta es la distancia, que hay de una Sazon à otra. Pero segun Rab Adà, cada fazon consta de 91. dias. 7. horas, 519. escrupulos, que son 29. Minutos menos 3. Escrupulos; Desto naciò en discurso de Años, gran discrepancia entre ellos, sobre el principio de las Sazones, empeçando en este tiempo (Año 5473.) la de.

Rab Adà.

- Equinocio de Tefri. — Setiembre — 25.
- Solficio de Tevet. — Diziembre — 26.
- Equinocio de Nifsàn. — Março — 26.
- Solficio de Tamuz. — Junio — 25.

Semuel.

- Equinocio de Tefri. — Octubre — 6.
- Solficio de Tevet — Henero — 5.
- Equinocio de Nifsàn. — Abril — 5.
- Equinocio de Tamuz. — Julio — 6.

137. *Cuz.* Qual destas dos Hipoteses es la preferida?

138. *Ha.* La de Rab Adà sin duda.

139. *Cuz.* Donde consta, que es mejor que la de Semuel?

140. *Ha.* Por que es la que seguimos; Haviendo Nòs empeçado la Pascua enel Año 5450. en 25. Março, y terminado enel primero Abril. Enel 5458. empeçò en 27. Março, y saliò en 3. Abril. Enel 5469. empeçò en 26. Março, y saliò en 2. Abril. por donde se ve que estas tres Pascuas se terminaron antes de entrar la Primavera de Semuel. De donde nace un irrefragable Dilema, à saber, que es fuerça, ò que celebramos la Pascua antes de su legitimo tiempo, ò que seguimos la hipotesis de Rab Adà.

141. *Cuz.* Por donde consta, que la cuenta de Rab Ada es mas adecuada que la de Semuel?

142. *Ha.* Por Experiencia; por que enel Ciclo decenovenal, ò Aureo numero de Semuel, sobra una hora, y 485. escrupulos; quando enel de Rab Adà el Sol y la Luna quedan ajustados, sin dever uno al otro.

143. *Cuz.* Des de quando empieza la raiz de la cuenta, ò Epoca destes dos Sabios? Por que tardan las Sazones de Semuel?

קל"א א'הב איזו היא הנבחרת משתי הסברות?

קל"ב א'הה אין ספק שסברת רב אדא:

קל"ג א'הב ומנין שהיא טובה משל שמואל?

קל"ד א'הה שהרי מפיה אנו היין יען בשנת הת"ן חל

חג הפסח ביום כ"ה מאדצו ויצא ביום א' אבריל . בשנת הת"ה חל בכ"ז בו ויצא בנ' אבריל ובשנת הת"ט חל בכ"ו בו ויצא ביום ב' אבריל . נמצא שאר'ו הנ' פסחים יצאו קודם דכנס אביב של שמואל . ואם כן אחת משתי לא ימנע או עשינו פסח קודם זמנו או אנו סומכין על השבון רב אדא :

קל"ה א'הב מאן מוכח שחשבון רב אדא מכוון יותר מחשבון שמואל ?

קל"ו א'הה הניסיון מוכיח שהרי במחזור קטן של שמואל ישארו שעה ות"פה חלקים ובשל רב אדא החמה והלבנה שוין לטובה ואין זה חייב לזה כלום :

קל"ז א'הב מהיכ' מתחיל השבון? ומדוע אחרו פעמי

תקופו' שמואל מתקופו' רב אדא ? ומדוע

ומדוע מספר עשרה ימים לא פחות
ולא יותר ?

קמ"ד **א"ה** תחלת השבונם היא

מיציאת מצרים

בשנת ב' אלפים תמ"ח ומאז ועד

עתה (שהיא שנת ה'ת"ל) עברו

מעט יותר מג' אלפים שנה וזוה

חזרו תקופות שמואל לאחוריהן

עשרה ימים :

והמעם לפי שמחזור קטן של

שמואל הוא של רל"ה

חרשים שהן ו' אלפים תתקל"ט יום

וי"ח שעות ולסכרת רב אדא חס'ו

אלפים תתקל"ט יום וי"ו שעות ול"ב

דקים מס' בשעה בקירוב . נמצא

שמחזור של שמואל ארוך מ"של רב

אדא בכל כ' שנה קרוב לשעה

וחצי . ובכן בק' שנים יתארך שמנה

שעות . כג' מאות שנים יום א'

שלם . כט' מאות ג' ימים . לג'

אלפים עשרה ימים .

קמ"ס **א"ה** א"כ נכופ' ו' אלפים

שנה תתאחר תקופת

ניסן של שמואל עשרים יום

ואחר ט' אלפים ל' יום . ומאז ואילך

לא יעשה פסח אלא אחר חרש

האביב ?

קמ"ו **א"ה** זאת הקושיא עצמה

העיר ר' עובדיה בר

דוד בפירושו בפ"ט להלכות קידוש החדש לרמ"בם ז"ל ותירץ שקודם

שיגיע

Semuel? y por que 10. dias,
y no mas, ni menos?

144. *Ha.* Su Epoca empieza des de la salida de Egipto, que fue en el Año 2448. y des de entonces hasta agora, (*que es el 5473.*) han pasado poco mas de 3000. Años; y en este tiempo retrocedieron las Sa- zónes de Semuel 10. dias.

La razon es, por que el Ciclo decenovenal de Semuel consta de 235. Meses, que tienen 6939. dias, y 18 horas. el de Rab Adà de 6939. dias 16. horas. y cerca 32. Minutos. Si- guese pues, que el Ciclo de Semuel tiene mas del de Rab Adà, cada 20. Años cerca de hora, y media. En 100. Años tendrá 8. horas mas; en 300. un dia entero; en 900. tres dias; y finalmente en 3000. tendrá más del de Rab Adà, 10. dias.

145. *Cuz.* Segun esto, pasando 6000. Años, tardará el equinocio de Semuel 20. dias; despues de 9000. tres dias; y de alli adelante no se celebrará fino despues del mes equinocial?

146. *Ha.* Esta misma ques- tion mueve el H. H. R. Hoba- diáh en el Comento que hizo al Tratado del Calendario de Harambàm; a la qual respon- de, que antes de llegar esse tiempo

דוד בפירושו בפ"ט להלכות קידוש החדש לרמ"בם ז"ל ותירץ שקודם שיגיע

G g

tiempo vendrà nuestro Bien ; mas yo juzgo que Semuel, co-
noscia que la Hipotesis de Rab
Adà era cierta, y verdadera ;
pero quiso buscar un modo
breve, y facil para el Vulgo,
y se lo enseñò, para que supie-
esse por mayor la duracion del
Año, sin quebrados de Minu-
tos, ni Escrupulos.

147. *Cuz.* De que nos sir-
ve pues la Hipotesis de Semuel ?

148. *Ha.* No de otra cosa,
que de indicarnos el dia en que
se pide la Lluvia, que es el dia
6o. despues de entrar el Equi-
nocio de Tefri de Semuel, com-
putando el mismo dia del Equi-
nocio en los 6o. Para saber pues
cada año su preciso tiempo, de-
vese saber en quantos del mes
de Tefri entrò el Equinocio de
Semuel, y en aquel mesmo dia
del mes de Kisleu se pide la
Lluvia ; pero constando el Año
de 355 ; ù de 385. devefe pe-
dir en el de Kisleu un dia antes
del de Tefri.

EXEMPLO.

*El Año 5472. entrò el Equino-
cio de Semuel en Simhatoráh 23.
Tefri, y enel 23. Kisleu se empecò
la peticion de la Lluvia ; mas
eneste año 5473, entrò el equino-
cio en 6. de Tefri ; y por que este
año consta de 355. dias, hubo me-
nester anticipar un dia ; y assi se*

שיגיע זמן זה יבוא מורה צדק. אבל
לפי דעתי שמואל היה יודע שיעור
שנת רב אדא ומכיר בו שהוא
אמיתי ונכון אך ביקש דרך קצרה
וקלה להמון העם ואותה נתן להם
למען ידעו בחשבון הגם שיעור
השנה בקירוב בלי דקים
וחלקים :

קמ"א **אָהב** מרה יתן לנו ומרה
יוסף לנו השבון
שמואל :

קמ"ב **אָהב** איננה שוה לנו אלא
לקבוע יום שאלת
מטר ששים יום אחר תקופת
תשרי של שמואל ויום התקופה
בכלל הם. וכדי לידע זמנה בכל
שנה ושנה דע בכמה בתשרי נכנסה
תקופת שמואל ובאותו היום עצמו
תהיה שאלת מטר בכסליו חוץ
משנה שלימה שצריך לחקר יום
אחר :

המשל

בשנת ה'תע"ג היתה התקופה ביום שבת
תורה שהוא כ"ג תשרי וביום כ"ד כסליו
היתה השאלה. ובשנה זו שהיא ה'תע"ג חלה
התקופה ביום ו' תשרי ולפי שהיא שלימה נרץ
לחקר יום אחד והיתה השאלה ביום ה' כסליו :
קמ"ט א"הב

*año consta de 355. dias, hubo me-
nester anticipar un dia ; y assi se empecò des del 5. Kisleu.*

קמ"ט **א'הב** ולמה צריך לחסר
בשנה שלימה ?

ק"י **א'הח** אם השנה חסרה או
כסדרה ותפול התקופה

בכ"ג תשרי כמו שאירע בשנת
הת"עב כיון שצריך למנות יום
תקופה ויום שאלה צריך למנות
יום כ"ג והרי בידך שמנה ימים של
תשרי וכ"ט של חשון הרי לז שהרי
השנה היתה חסרה וכ"ג של כסליו
הרי ששים ואפילו אם היתה השנה
סדורה יש לך לחשוב השון חסר
לפי שבה תשרי מלא וחשון חסר
אבל אם היא שלימה צריך לחסר
יום א' מהמספר כגון בשנת הת"עג
היתה התקופה ביום ו' תשרי ולפי
שתשרי לעולם מלא נשאר כה
ימים של תשרי ולפי שחשון מלא
מפני שקביעות השנ' וש"ג תוסף ל'
של חשון הרי נ"ה וה' של חדש
כסליו הרי ששים לפי שהיום
שניתוסף בחשון גורם שיגרע
בכסליו ואם היתה השנה חסרה
או סדורה כיון שאין לחשון בהן
אלא כ"ט ימים לא היתה השאלה
עד ו' כסליו :

קמ"א **א'הב** זהו כלל יפה וקל ולכן
אצרהו כאישון עיני :
קכ"ג א'הח

mas que de 29. dias, no se empezàra la peticion hasta 6. de Kisleu.

151. *Cuz.* Esta es una regla muy buena, y facil, y assi procurare
conservarla en mi memoria, como cosa preciosa. Ggg 2 152.

149. *Cuz.* Por que se anticipa un dia, quando el menor numero del Año es cinco ?

150. *Ha.* Terminando el Año con el numero tres, o quatro, y entrando el Equinocio V. G. enel 23. de Tefri, como enel 5472. siendo que en los 60. dias se incluien el dia que entra el Equinocio, y el dia de la Peticion, devefe incluir forçosamente el dia 23. con que tenemos 8. dias de Tefri, y 29. de Hefuan, fon 37. Digo 29 de hesuan, y no 30. por que siendo el Año de 383. no puede Hefuan tener mas de 29. y 23. de Kisleu, fon 60. y aun que el Año terminàra con 4. se devia contar Hefuan Cavo de 29. por que eneste genero de año, Tefri es Llenu, y Hefuan es Cavo, pero siendo el termino de 5. es menester anticipar un dia, por que el dia que se añade en Hefuan se deve disminuir en Kisleu. Como. Enel Año 5473. el Equinocio entrò en 6. de Tefri, y por que este mes es siempre Llenu, quedan 25. dias de Tefri, y por que Hefuan tambien es Llenu, por constar el año de 355. dias, devenfe añadir 30. por Hefuan, que hazen 55. y 5. de Kisleu, fon 60. Pero si el año constàra de 3. ù 4. enel menor numero, no constando Hefuan

152. *Ha.* Para la Peticion de la Luvia pues solamente, nos sirve la noticia de las Sazones de Semuel ; En esta consideracion, no puedo sufrir el ver, que los Calendaristas hayan llenado los papeles de palavras, que no son de provecho, habiendo indicado las Sazones de Semuel para muchos figlos, sin hazer mencion de las de Rab Adà, fino es muy compendiofa, y superficialmente. Y fi à cafo lo han hecho para cumplir con el Axiomà que dize, que *Las Sazones de Rab Adà se deven tener ocultas.* Como tengo apuntado (§. 58.) para que no llegue à Noticia de las otras Naciones, sepan que ya la tienen, estando tan versados en ellas como Nòs, por lo que he hallado en sus libros ; y si es que recelan, que figan su Hipotesis, yo les asseguro, que no sucederà tal, por dos razones. Primera, por que Ellos hazen su Año mas breve que el nuestro 6. Minutos, y juzgan, que vamos engañados, por alargar, quando deviamos abreviar. Segunda, por que supuesto que su Año fuese precisamente como el nuestro, todas las vezes que caiesse el primer dia de Pessah en el primer dia de la Semana, como sucediò en los años 5460. 5463. 5467. y sucederà del mismo modo en los Años 5487. 5490. 5494. feran necessitados à celebrar el

קני' א'הח לזו בלבד מועילו לנו
 תקופות שמואל .
 ובגלל הדבר הזה על המעברים
 חרה אפי אשר מלאו הניירות
 מלין לא יועיל כם בתקופות
 שמואל לכמה וכמה מאות שנים
 ולא העלו את שמות תקופות רב
 אדא על ספריהם אלא בקיצור
 מופלג ודרך העברה . ואם ככה
 עשו לקיים מה שנאמר תקופת רב
 אדא בצנעה כפי מה שפירשתי
 (ס' נ"ס) כדי שלא ילמדו א'ה כבר
 למדוה ובקיאים במוצאיה ומובאיה
 כמונו היום והרי היא בפרהסיא
 באשר ראיתי בספריהם . ואם
 מדאנה מדבר פן ילכו אחר דבריה
 ואחר עצתה אני ערב שלא יארע
 כזאת משני טעמים . חדא שהם
 עושים שנתם קצרה משנתנו ששה
 דקים וחושבים שאנו טועים במה
 שאמרנו להאריך במקום שהם
 אמרו לקצר . ב' שאם תהיה שנתם
 כשנתנו לא פחות ולא יותר .
 כשיחול יום ראשון של פסח ביום א'
 כמו שאירע בשנת הת"ס . הת"כג .
 והת"סו . ויארע גם כן בשנת התפ"ז .
 הת"ץ . והת"צד . יוכרחו להתחיל
 חגם

primer

הגם עמנו באותו יום עצמו מה שאין רוצין לעשות כרי שלא יראו כמתיהדים ולכן בכל השנים הגל ובכיוצא בהם יעשו הגם ח' ימי אחר תגנו ועוד ידי נטויה על המעברים שהטילו אימה יתרה על הצבור באמרם שהשותה מיס ברגע התקופה אחת דתו למות בהררוקן ואם הדברים עתיקים ומקובלים ועל כן מכריזים התקופה כמו שנוהגים בעיר מולדתי וינזיא מה הדעילו בתקנתן להכריז תקופת שמואל שהיא תקופה של תחו אפילו אליבא דיריה שהיה יודע האמת כמ'ש? (ס' קמ"ו) ולמה לא יכריזו ויודיעו בספריהם ובעריהם תקופת רב אדא שהיא האמיתית והמקובלת ועיני כל ישראל עליה להגיד להם מועדי ה' המקודשים? ואם יתנצלו באמור שמעלימים אותה מפני שהיודעה יכול לעשות כשפים הלא קיימא לן חמירא סכנתא מאיסורא ועוד שהסכנה בריא לפי סברתם והאיסור שמא אליבא דכולי עלמא? ואם ירצו להודיע

por que sabiendose, pueden hazerse Hechizos, no es razon suficiente, por que siendo Axioma recebido, que *mas se deve evitar lo Peligroso, que lo Prohibido*. Tanto mas en este caso, se deve evitar, por que segun ellos el Peligro es cierto, y el Pecado (*del Hechizo*) incierto? Si quieren pues manifestar las Sazones de Samuel.

primer dia de su Pascua enel primer dia de la nuestra, cosa que no quieren hazer, para que no entienda el Mundo que judaizan, *Nè videantur judaizare*. Y por esso en todos estos Años, y otros como ellos, celebran 8. dias despues de la nuestra. Quexome tambien por que han insinuado un gran miedo enel Vulgo, afirmando, que el que bebe Agua enel punto del mudarfe la Sazon, que llamamos *Tekufah*, deve morir indispensablemente de Hidropesia; y si esto es cosa antigua, y recebida, y por esso la pregonan, como hazen en Venezia mi Patria, que aprovechan con publicar la de Samuel, que no tiene ufo alguno, segun la opinion del mismo Samuel, que sabia la verdadera? (§. 146.) por que razon no publican, y manifiestan en sus Libros, y Ciudades, la de Rab Adà, que es la Verdadera, y la revelada, seguida por todo Israel, por que nos muestra quando devemos celebrar las divinas Fiestas, y Solemnidades? y si se disculparen diziendo, que la encubren,

Semuel en sus libros, haganlo, que no hay mal en esso, pero estas deven fer las Accessorias, y las de Rab Adà las principales, y dellas devian formar Calendarios para muchos mil años?

153. *Cuz.* Con mucha razon te queexas de los Calendaristas; pueden sin embargo disculparse contigo, y con todo Israel, diciendo, que sabiendose el Equinocio de Semuel, y retrocediendo Diez dias, pararán en el de Rab Adà.

154. *Ha.* Retuerço el Argumento, por que podian manifestar el Equinocio de Rab Adà, y añadiendole Diez dias encontrarian infaliblemente con el de Semuel.

155. *Cuz.* Tienes razon; Pero foffiega tu indignacion, y dame satisfaccion en lo que te pregunto. Y es, que yo veo la notable discrepancia que hay entre Rab Adà y Semuel; Veo tambien las consequencias destas discrepancias, que me tienes manifestado; figuese pues indispensablemente, por lo que me parece, que haviendo los Cristianos seguido el Calendario de Julio Cesar, que es el mismo de Semuel, hasta el Año 1582. de su Era, enel qual corrigieron, y emendaron su Calendario, havrán nacido grandes, y considerables alteraciones entre su Pascua à la

להודיע תקופות שמואל ולכתבן על ספר יודיעו ויכתבו כי אין שום נזק בזה אבל תהיה היא טפלה ושל רב אדא עיקר וממנה יעשו לוחות לאלפי שנים :

ק"ג **א"ה** כצדק כל תלונותיך על המעברים אך יכולים להשיב אותך דבר ואת כל עדת בני ישראל לאמר שכשיודע תקופת שמואל ויהזרו לאחוריהם ימי' יפגעו בתקופת רב אדא :

ק"ד **א"ה** מטונך אם כן יודיעו תקופות רב אדא ויוסיפו עליהם עשרה ימים ויפגעו בתקופת שמואל ?

ק"ה **א"ה** הדין עמך אבל שוב מחרון אפך והיה לי לעינים כמה שאני מבקש ממך • והיינו שאני רואה ההפרש הגדול שיש בין רב אדא ושמואל • ורואה אני גם כן תולדות ההפרש הזה שדעת שפתיך ברור מללו • ובכן מוכרח לפי דעתי שכיון שהנוצרים הלכו אחר חשבון יול'יו ציס'אר שהוא של שמואל עד שנת אלף תק"כ לחשבונם אשר אז עשו הגהות ותקונים ללוחותיהם צריך שזלדו מהן שינויים גדולים ועצומים לענין

à la
nuestra ?

לענין הגם והגנו ועוד יש לי שאלות
אחרות שאם באתי לפרטן ולבארן
יכלה הזמן והן לא יכלו ולכן פרשתי
באר היטב כל השינויים וההרחקות
שנולדו ביניהם ובינינו בענין זה
קודם תקון שנתם ואחר התקון :

ק"י **א'הח** כבר הודעתך
שחדשינו הם חדשי

הלבנה לפי שהם ממולד למולד
(ס' כ"ח) ושנותינו הם שנות החמה
לפי שאע"פ שאנו עושים שתי שנים
של שנ"ג או שנ"ד או שנ"ה הנה
בשנה הג' שאנו מעברין אותה
ומוסיפין עליה חרש אחר אם
תחבר יחד כל ימי השלש שנים
ותחלקם את"כ לג' חלקים שוים
תמצא לכל שנה שס"ה ימים
בקירוב * כגון בשנה זו הת"ענ
שהיא ראשונה למחזור קטן רפ"ט
קביעותה זש"ג וימיה שנ"ה * שנת
הת"עד קביעותה הכ"ז וימיה שנ"ד *
שנת הת"עה קביעותה בת"ה
מעוברת וימיה שפ"ג * תחברם יחד
ויהיו אלף צ"ב * תחלקם לג' ויבוא
לכל חלק דהיינו לכל שנה שס"ד
ימים ומפני שחסרים לכל א' משלש
שנים האלו יום א' וחמש שעות
ונ"ה רקים וז' חלקים מת"תרף
כדי שיהיו שנות רב ארא וכן
לצמצם מדי שנה בשנה מפני

ס"ח

nuestra ? Tengo mas todavia
otras muchas questiones, que las
omito, por que fuera muy pro-
lixo ; y assi esplicame por dis-
tincto todas las alteraciones,
y discrepancias, que hay, y
huvo entre Ellos, y Nös, antes,
y despues de la Correccion.

156. *Ha.* Ya te tengo dicho,
que nuestros Meses son Luna-
res, por que son de Conjunci-
on à Conjuncion, y nuestros
Años solares; por que dos años
consecutivos, constan de dias
353. ù 354. ù 355. enel Ter-
cer año que hazemos Embolif-
mico, añadimos un Mes;
Con que juntando todos los
dias de los 3. Años, y dividiend-
olos en 3. partes iguales, ven-
dran a cada año Cerca de 365.
dias. Como el (*presente*) Año
5473. que es primero del Cic-
lo decenovenal 289. consta de
355. dias. El 5474. de 354. El
5475. que es Embolifmico de
383. Sumandolos son 1092:
dividiendolos por 3. que son 3.
Años, tocarà à cada Año 364.
dias; y por que todavia falta
a cada uno destos Años, para
fer de Rab. Adà, un dia, 5:
horas, 55. Minutos, 7. escru-
pulos, como tambien en algu-
nos otros años, siendo impos-
fible distribuir cabalmente la
exacta
במקצת שאר השנים כי אי אפשר

exacta cantidad del Año anualmente, deviendo constar los meses de dias enteros, y no de quebrados, ò fragmentos, tenemos para esso el Ciclo deccenovenal, ò Aureo numero de Rab Adà, enel qual enel discurfo de 19. Años, quedan todos iguales, mediante hazer 12. Comunes, y 7. Embolifmicos ; de modo que fumando todos los dias del Aureo numero, y partiendolos despues por 19. partes iguales, hallaràs que tocarà a cada parte, ò a cada año, 365. dias, 5. horas, 55. minutos, y 7. Escrupulos, de 1080. cada hora, que es el Año de Rab Adà ; Partiendo-los por meses, hallaras tener 235. y cada mes constar de dias 29. horas 12. y 793. escrupulos, que son 44. minutos, y un escrupulo de 1080. por hora. Todo esto nos es necessario, por que siendo nuestros años Lunares, las Fiestas andúvieran vagando de un mes à otro, de forma que en 33. ù 34. años, no huviera mes, que en algun año no se huviesse celebrado fiesta enel, celebrando Pessah enel otoño, y Cavañas en la Primavera, como hazen los Mahometanos; los quales haziendo sus años Lunares, les fucede, que su Fiestta, que llaman *Bairàm*, rodea como observè en Liorne, que enel Año 5439. celebraron en Hefuàn, yendo el *Bairam* retrocediendo de un mes à otro,

שימים אתם מונה להדסים • וזו אתם מונה שעות קבלנו המחזו' של רב אדא שבמשך י"ט שנים ישתו השנים על ידי י"ב פשוטות וז' מעוברות באופן שאם תחבר כל ימי המחזור יחד ותחלקם אחר כך ל'ט חלקים שוים תמצא שנוגע לכל חלק דהיינו לכל שנה שס"ה יום וחמש שעות ונ"ה דקים וז' חלקים מת'תרף שהיא שנת רב אדא • ואם תחלקם לחדשים תמצא שהם ר"ל"ה וכל חדש הוא כט"ב תש"צג שהם מ"ד דקים וחלק א' מת'תרף • וצריכין אנו לכל זה מפני שאם היו שנותינו של לבנה בלבד היו המועדים נעים ונדים מחדש לחדש באופן שבמשך ל"ג או ל"ד שנה לא היה חדש אשר לא היה בו רגל בשנה מן השנים ונעשה חג הפסח בזמן האסיף וחג הסכות בחדש האביב כמו שעושין הישמעאלים שבוגין ללבנה בלבד שחגם הנק' בייר"אם טובב טובב והולך כל חדשי השנה כמו שראיתי בליו'רני שבשנת הת'לט חגנו בחשון והיה הבי"ראם חזר לאחוריו מחדש לחדש עד שבשנת

hasta

שבשנה הת'סא שיצאתי משם
ללונ'דריש עשאוהו בחדש אב :

עוד צריך שתדע שהאביב שלנו
קודם שנת הת'ס לחשבונו

היא אלף ת'ש לחשבונם היה נכנס
בכ"ה מאר'צו . אמנם מאז ועד

הת'קס לחשבונו שהיא אלף ת'ת
לחשבונם נכנס בכ"ו מאר'צו . ואל

תתמה על החפץ כי עלי להודיעך
דבר ונימוקו עמו על הסדר :

ק"ו **א"הב** עיני לך תלויות עד
שתחנני ותוציא לאור

תעלומות חכמה :

ק"ט **א"הח** הטה אונך ושמע
יש לך לדעת שבווד

כללי שלהם הנק' קונצ'יליאנו ניצ'נו
לפי שנעשה בניצי'ארה עיר

ביט'ניארה בשנת ש'כה לחשבונם
הסכימו שלא לעשות חגם אלא

ביום א' בשבת הבא תכף אחר
י"ד יום של לבנה ובלבד שי'ד של

לבנה יחול ביום כ'א מאר'צו שהוא
יום האביב לפי סברתם . ואז

יחוגו ביום אחר בשבת הסמוך לו
מלאחריו . בין שיהיה קרוב או

רחוק . נמצאו ג' תנאים צריכים להם
כדי לעשות חגם . א' שיחוגו יום א'

לפחות אחר כ'א מאר'צו שהוא יום
האביב

Pascua. 1^a. que deven celebrar

hasta que enel Año 5461. que
fali de allà para Londres,
la celebravan enel principio
del de Ab.

Deves mas notar, que nue-
stro Equinocio de Primavera,
que antes de nuestro 5460. que
es su 1700. entrava en 25.
Março, des de entonces hasta
el 5560. que es su 1800. en-
tra en 26. Março. Pero no te
admires desto, por que yo ten-
drè cuidado de esplicarte la ra-
zon, à su timpo.

157. *Cuz.* Quedo anhelan-
do, hasta que faques à luz, las
materias reconditas desta Sci-
encia.

158. *Ha.* Atiende pues, Se-
ñor. Deves faber que enel
Concilio llamado Niceno, por
que se celebrò en Nicea ciudad
de Bitinia (*Provincia del Asia
menor*) enel Año 325. de su
Epoca, decretaron. *Que no se
celebrasse su Pascua sino enel
primer dia de la semana.* (Que
llaman Domingo) *que sigue ime-
diatamente el 14 de la Luna;*
*qual 14. deve caer enel 21.
Março, que es su Equinocio,*
*y catendo assi, celebraran enel
primer dia de la semana, (ò
Domingo) que le sigue, sea me-
diato, ó inmediato.* Coligese
pues, dever concurrir tres cir-
cunstancias para celebrar su
por lo menos, un dia despues
H h h del

del 21 Março. 2^a. que la Luna llena hecha en 22. de Março, ò algunos dias despues, es capaz de celebrarse en ella. 3^a. que deven celebrar en el primer dia de la semana, (ò Domingo) precisamente, y no en otro. De aqui nace, que celebrando Nòs en el primer dia de la semana, transfiriran Ellos su Pascua al primer dia de la semana siguiente, por dos razones; 1. por que no se entienda que judaizan. *Nè videantur Judaeizare.* 2^a. por que sucediendo assi, afirman, no haver havido luna llena hasta el Lunes, y por esta causa aguardan hasta el Domingo siguiente, que viene à fer por su misma cuenta 7. dias despues de su plenilunio.

Deves todavia notar, que de dos circunstancias necessitamos Nòs, y Ellos, para celebrar respectivamente la Pascua; la Primera depende del Sol; La segunda de la Luna. La del Sol es, que ni Ellos, ni Nòs podemos celebrar hasta entrar el Equinocio, difiriendo, en que Ellos no celebran, sino es despues del dia de entrar el Equinocio, mas Nòs solemnizamos alguna vez en el mismo dia que entra el Equinocio; como sucediò el año 5469. que celebramos en 26. de Março, que es el primer dia de nuestro Equinocio. La segunda circunstancia, dependiente de la

האביב שלהם • ב' שהניגוד הבא בכ"ב מארצו או קצת ימים אחריו ראוי והגון לחוג בו : ג' שיהוגו ביום אחד בשבת דוקא ולא ביום אחד • ומזה יצא להם שכשאנו הוגגין ביום א' בשבת הם מאחרין הגם עד יום אחד בשבת שלאחריו משני טעמים • הרא כרי שלא יחשבו כמתיהדים • שנית שכשאירע כך הם אומרים שהניגוד לא היה בא' בשבת יום א' של פסח אלא ביום ב' של פסח שהוא שני בשבת ג' ולכן ממתניין עד יום א' בשבת שלאחריו שהוא ששה ימים אחר הניגוד •

עוד צריך אתה לידע ששני תנאים צריכין לנו ולהם כרי לחוג כל א' כפי דרכו • הא' תלוי בשמש • והב' בלבנה • התנאי התלוי בשמש הוא שאנו והם אין אנו יכולין לחוג ער שיכנס האביב • אבל יש הפרש בינם לבינינו שהם אינם עושים הגם אלא אחר יום הכנס האביב ואנחנו הוגגין לפעמים ביום האביב כמו שעשינו בשנת הת"ט ביום כז מארצו שהוא יום ראשון של אביב שלנו • התנאי התלוי

התלוי בלכנה הוא שאין אנו הוגנין
אלא ביום טו לה דוקא אבל הם
רוב חגיהם חוגנין אחר יום טו עד
ששה ימים אחריו • כמו שעשו
שנת הת"ס היא אלף ת"ל לשכונם
שחל פסחנו ביום א' ד' אב"ריל
והם לא עשו חגם עד יום אחר
בשבת שלאחריו שהיה יום שמיני
של פסח • מפני שאמרו שהניגוד
לא היה אלא ביום ב' של פסח
ואפילו היו מודים שהיה ביום ראשון
היו דוחין חגם ליום א' בשבת
שלאחריו כרי שבל יראה ובל ימצא
שהתחילו חגם ביום שאנו מתחילין
פסחנו • שני התנאים האלה הלא
הם כתובים בספר תורת ה'
דכתיב °שמור את חרש האביב
ועשית פסח • וכתוב °ובחמשה
עשר יום לחרש הזה חג המצות
לה' :

קט"ו **א'הכ** לפי דבריך נראה
שאין הפרש גדול
בינינו ובין הנוצרים לענין זמן
פסחנו וחגם :

ק"ס **א'הח** יש ויש יותר ממה
שיעלה על לב איש
משום תחלת האביב שהם קובעין
אותו ביום כ"א מארצו ואנחנו
קבענוהו

nocio, el qual Ellos fixaa enel

Luna es; que no podemos ce-
lebrar sino es en su oposicion,
enel dia 15. precisamente; mas
ellos celebran des del 15.
hasta 6. dias despues. Como,
enel Año 5460, que fue su
1700. que Nòs celebramos en-
el primer dia de la semana en
4. de Abril, no habiendo Ellos
empeçado su pascua hasta la
semana figuiente enel 8º. dia
de la nuestra, afirmando Ellos
que no hubo oposicion hasta el
Lunes, segundo dia de nuestra
Pascua; y quando convinie-
ran en que huviera hecho el
Plenilunio enel primer dia, no
huvieran celebrado enel, mas
transfirieran su Pascua à la se-
mana figuiente, para que no
huviesse exemplo, que havian
empeçado su Pascua quando
empeçavamos la nuestra. Es-
tas dos Circunstancias estàn
patentes en la Ley, por que
dize. *Guarda el Mes Tempra-* Deuter.
no, y haràs Pascua. Y en otra 16. 1.
parte. *Ten 15. deste mes, Pas-* Levit. 23.
cua de las Cencenñas à .A. 6.

159. *Cuz.* Por lo que tie-
nes dicho parece, que no hay
gran diferencia entre Nòs, y
Ellos en lo que concierne à la
Pascua.

160. *Ha.* Hay mucho mas
de lo que se puede imagi-
nar, por el principio del Equi-
21. de Março, quando Nòs lo

fixavamos en el 25. antes del año 5460. que fue su 1700. y en el 26. de entonces hasta el 5560. que es 1800.

161. *Cuz.* Mucho deseo saber las diferencias, y discrepancias, que huvieron, y havran. entre los Cristianos, y Nòs, en el celebrar nuestras Pascuas respectivamente.

162. *Ha.* Constando por lo passado su Año de 365. dias, y un quarto, y haviendo entre una fazon a otra 91. dia, y 7. horas $\frac{1}{2}$. como en el año, y Sazones de Semuel, y no constando nuestro verdadero Año, que es el de Rab Adà màs, que de 365. dias, 5. horas, 55. Minutos, y 7. escrupulos; y empeçandò nuestra Epoca des de là Salida de Egipto, haviendo passado des de entonces hasta agora 3000. años, y màs; procediò desto, que las Sazones de Semuel, vienen 10. dias despues, que las de Rab Adà, caiendo la de Semuel en 5 Abril, quando la de Rab Adà empeçò ya des del 25. Março. Esto mismo pues sucediò à los Cristianos con Nòs, por la misma causa; de modo, que el Equinocio, que segun Ellos, venia en tiempo del Concilio Niceno en 21. Março, retrocediò 10. dias, de forma que caia en 11.

Teniendo

קבענוהו ביום כ"ה בו קודם שנת
הת"ס ואלף ת"ש' וכיום כ"ו משם
ואילך עד הת"קס ואלף ת"ת :

קס"א א"הכ כאיל תערוג על

אפיקי מים כן נפשי

צמאה לידע השינויים וההרחקות

שהיו ושיהיו בין הנוצרים וכינינו

לענין זמן חגיגת הפסח ולענין

חגם :

קס"ב א"הח לזהות ששנתם היתה

מימי קדם קדמתה

מש"סרה יום ורכיע ובין תקופה

לתקופה היו צ"א יום וז' שעות

ומתצרה כבשנת ותקופות שמואל

ולזהות ששנתנו האמתית של רב

אדא שיעורה אינה אלא שס"ה יום

וה' שעות ונ"ה דקים וז' חלקים .

ולזהיות שתחלת חשבוננו לתקופות

בין לרב בין לשמואל היא מיציאת

מצרים ומאז ועד עתה עברו

ג' אלפים שנה ויותר . נמשך מזה

שתקופות שמואל מאוחרות

משל רב אדא עשרה ימים שהרי

של שמואל תחול בחמשה אבר"ל

ושל רב אדא בכ"ה מאר"צו . וזה

אירע לנוצרים עמנו מזה הטעם

עצמו באופן שהאביב שלפי

סברתם היה חל בזמן הקונציליאן

ניצינו בכ"א מאר"צו נסוג אחור

עשרה ימים באופן שהיה חל ב"א

בו :

בו וכן כיון ששנתם היתה ארוכה משנתנו ה' דקין וכיון שעברו מזמן הקונצ'יליאן שהיה בשנת שכה לחשבונם עד גריגוריאן יג אפיפיור שהיה בשנת אף תקפב לחשבונם אלף ורנז שנים נזורו אהור תקופותיהם לגבי תקופותינו עשרה ימים והאביב שלנו שבימי הקונצ'יליאן היה חל בכה מארצו חזר גם הוא לאחורין מעט מעט עד שנפל בטו בו ואילו לא עשו התיקונים שעשו היה הולך ונסוג אהור עד פכרירו ובמשך זמן הרבה היה סובב והולך בכל חדשי השנה :

קס"ג **א'הב** כמדומה לי שטעית בחשבונך :

קס"ד **א'הח** למה תאמר כן אדוני המלך ?

קס"ה **א'הב** מפני שדברך הנוצרים טעו

בחשבון ואנחנו עונותיהם סבלנו שהרי האביב שלהם נסוג אהור עשרה ימים מכא מארצו ליא בו והאביב שלנו גם כן לקה על לא חכם בכפיו כי גם תא חזר לאהורין מכה מארצו לטו בו :

קס"ו **א'הח** לא אדוני לא היו דברים מעולם שאם

גריגוריאן הסיר עשרה ימים על שהיו עורפים נמצא שהיום שהם היו קורין טו מארצו היה באמת כה

בו.

Teniendo pues su año 5. minutos mas que el nuestro, y habiendo corrido des del Concilio, que se celebrò en el 325. de su Era, hasta Papa Gregorio 13. que fue en el 1582, Años 1257. retrocedieron sus Sazones respecto de las nuestras, 10. dias, con que nuestro Equinocio que en tiempo del Concilio entrava en 25. Março, retrocediò tambien èl. poco a poco, hasta que se reduxo al 15. y si no huvieran corregido su Calendario, havia de retroceder hasta Febrero, y en discurso de mucho tiempo, havia de correr por todos los meses del Año.

163. *Cuz.* Creo que erraste en la Cuenta.

164. *Ha.* Por que dizes esto, Señor ?

165. *Cuz.* Por que segun me tienes representado, los Cristianos cometieron el ierro, y nos padecimos la pena, haviendo su Equinocio retrocedido del 21. Março al 11. Lo mismo sucediò al nuestro tambien sin culpa, havendose anticipado del 25. al 15.

166. *Ha.* No Señor, no hay, ni hubo tal ; por que si Gregorio quitò los 10. dias superfluos, viene a ser que el dia, que Ellos llamavan 15. Março, era verdaderamente 25. con que nuestro

שהיו עורפים נמצא שהיום שהם היו קורין טו מארצו היה באמת כה

nuestro Equinocio de Nissán, entrava siempre en su legitimo tiempo; figuese pues que Ellos padecieron, no Nòs.

167. *Cuz.* Dixiste, que en 3000. años, hubo diferencia de 10. dias entre Semuel, y Rab Adà. Y dixiste tambien, que la misma diferencia hay entre Julio à Gregorio; es totalmente imposible; por que des de la Salida de Egipto hasta oy, han corrido 3000. Años; Des de Julio Cesar à Gregorio, no tienen corrido mas de 1620. que son poco mas de la mitad de 3000. Luego la diferencia entre ellos, nõ podia ser mas que de cerca 6. dias?

168. *Ha.* La question es discreta, pero la respuesta està pronta, y es; que la discrepancia, que hay entre Semuel, y Rab Adà en la cantidad del Año, no es fino de 5. Minutos, como sabes; Constando el Año de Semuel de dias 365. y 6. horas cabales, y el de Rab Adà de 365. dias, 5. horas, 55. Minutos, quando entre Julio, y Gregorio hay 11. Minutos, siendo el Año de Julio, como el de Semuel de 365. dias, y 6. horas, y el de Gregorio, de 365. dias, 5. horas, y 49. Minutos. Cinco Minutos pues cada año, en 3000. años,

בו ובכן תקופת ניסן שלנו היתה חלה לעולם בזמנה הראוי וא"כ המלקות היה להם לא לנו אדוני לא לנו :

קס"א **אדהב** אמרת שבמשך ג' אלפים שנה נולד

ההפרש של עשרה ימים בין שמואל ורב אדא . ואמרת גם כן שזה ההפרש עצמו נולד בין שנות יולי'או ציס'אר לגריג'וריו . זה אי אפשר . לפי שמיציאת מצרים ועד היום יש ג' אלפים שנה . ומילי'או ציס'אר עד גריג'וריו לא עברו אלא אלף ות'רך שנים שהם יותר מעט מחצי ג' אלפים . אם כן ההפרש שלהם לא היה אלא קרוב לששה ימים ?

קס"ב **אדה** מחכמה שאלת על זה אדוני המלך אבל

תשובתך בצרך כי ההפרש בין שמואל ורב אדא בשיעור השנה אינו אלא של חמשה דקים כידוע כי של שמואל שס'ה ורביע בצמצום . ושל רב אדא שס'ה וה' שעות ונ'ה דקים . אך בין יולי'או וגריג'וריו י'א דקים . לפי ששנת יולי'או היא שס'ה ורביע כשל שמואל ושל גריג'וריו שס'ה וחמש שעות ומ'ט דקים . נמצא שתחמשה דקים בכל שנה

שנה לג' אלף שנים הם עשרה
 ימים ויא' רקים בכל שנה לאלף
 ות"ך שנים הם גם כן עשרה ימים
 לפי שמה שבין שמואל זרב אדא
 הוא חצי הדקים שבין זלי'או
 לגריגו'ריאו וכפל השנים ומה שבין
 זלי'או לגריגו'ריאו חצי השנים
 שבין שמואל זרב אדא וכפל
 הדקים . אך כל זה בקירוב כי אין
 לי צורך לצמצם עכשיו :

קט"א **א'הב** ברוך אתה לה' על
 דברך אין להוסיף
 ומהם אין לגרוע . ועתה חזור
 לענייננו :

קט"ב **א'הח** בזה החשבון של
 ציס'אר היה האביב
 הולך וחוזר לאחוריו מדי שנה
 בשנה מן המועד אשר יער לו אה"כ
 גריגו'ריאו האפיפיור ג' ימים לסוף
 כל ארבע מאות שנה . ומה יצא
 שלים שהיינו קורין כה מארצו
 היו קורין הם טו' . ולכן אם היה
 בא בניגוד בו ביים היינו עושין בו
 חג המצות אבל הם היו מנאסין
 בניגוד ההוא משום דסכירא להו
 שבא קודם כ"א מארצו שהוא ים
 האביב שלהם :

קט"ג **א'הב** ומאי נפקא ל
 מינה ?

קט"ד **א'הח** כיון שהיו ממאנין
 בניגוד שרנו היו
 צריבין

años, dan 10. dias; y 11. Mi-
 nutos cada año en 1620. años,
 dan los mismos 10. dias, siendo
 que los Minutos de diferencia,
 que hay entre Semuel, y Rab
 Adà, es la mitad de los Minu-
 tos que hay entre Julio y
 Gregorio, y el doble de años; y lo
 que hay entre Julio à Gregorio,
 es la mitad de los años, que hay
 entre Semuel, y Rab Adà, y el
 doble de los Minutos; Esto se
 deve entender, poco mas, o
 menos, no siendo neccessaria la
 exactitud.

169. *Cuz.* Bendito seas de
 Dios, que tan cabalmente dif-
 cures que no hay que poner,
 ni que quitar. Bolvamos ago-
 ra à nuestro primer Assumpto.

170. *Ha.* En este Calenda-
 rio de Cesar iva el Equinocio
 anualmente retrocediendo, del
 tiempo que le señaló despues
 Papa Gregorio 3. dias cada 400.
 años. y esta fue la causa que el
 dia, que Nòs llamavamos 25.
 de Março, llamavan Ellos 15.
 enel qual sucediendo haver
 Luna llena, celebravamos nuef-
 tra Pascua, mas ellos lo re-
 pulsavan, juzgando que venia
 antes del 21. que es el dia de
 su Equinocio.

171. *Cuz.* Que se deduze
 desto?

172. *Ha.* Rehufando Ellos
 aquel Plenilunio, eran neces-
 fitados aguardar hasta el de
 Yiar,

Yiar, con que celebravan su Pascua, un Mes, ò cinco semanas despues de la nuestra.

173. *Cuz.* Es cosa notable.

174. *Ha.* Esta Regla la hallé primero en los libros, despues la oy, y despues la vi. Aqui tienes los exemplos. Enel 1519. de su Era, que fue 5289. de la Nuestra, Nòs celebramos en Jueves 17. Março, pero Ellos no celebraron hasta 24. Abril. Enel 1527. que fue 5297. Nòs enel primer dia de la semana 17. Março, y Ellos 21. Abril. Enel 1538. 5308. Nòs en Sabado 16. Março; Ellos en 21. Abril.

175. *Cuz.* Mucho me alegro con esta Dotrina.

176. *Ha.* Otro yerro tenian, y era, que haviendo Ellos seguido el Calendario de Cesar, y haviendo hecho sus años de dias 365, y un quarto, y su Ciclo Decenovenal, ò sea Aureo Numero, de 6939. dias, y 18. horas, venia à constar su mes Lunar de 29. dias, 12. horas, y cerca de 800. escrupulos, por donde sobravan en cada Ciclo una hora, y 485. escrupulos, (*que llamarè una hora, y media.*) En cada 100. años cerca de 8. horas; en cada 300. cerca de un dia. y haviendo corrido 1300. años entre el Concilio Niceno, y Gregorio, dieron

צריכין להמתין עד ניגוד של אייד והיו עושין חנם חדש או חמשה שבועות אחר פסחנו :

קע"ג אהכ מי שמע כזאת מי ראה כאלה ?

קע"ד אהח אני מצאתיו בספרים וא"חכ באוני שמעתי

ובעני ראיתי והנה לך משלים שהרי בשנת אף תק"ט לחשבונם היא הר"פ לחשבוננו אנהנו הגננו את חג ה' ביום ה' י"ז מאר"צו והם לא עשו חנם עד כ"ד אבר"ל . בשנת אלף תק"ז היא הר"צו לנו חגנו ביום ראשון י"ז מאר"צו והם בכ"א אבר"ל . בשנת אלף תק"ל היא ה' אלפים ש"ח לנו אנהנו ביום שבת י"ז מאר"צו והם בכ"א אבר"ל .

קע"ה אהכ ששתי בלימוד הזה כעל כל הזן :

קע"ו אהח עוד אחרת היתה להם והיינו שכיון

ששמרו סידור יול"י צים"אר ועשו שנותם של שס"ה יום ורביע . ומחזור קטן שלהם של ו' אלפים וחת"קלט יום וי"ה שעות . נמצא חדש שלהם של כט"ב ת"ת בקירוב ובכל מחזור ומחזור עודפת שעה ות"פה חלקים . אשר לכל ק' שנה הן קרוב לה' שעות . ולכל שלש מאות שנה קרוב ליום א' . ולסוף אף וש' שנה שעברו בין הקונציליאון ניצ"נו

ניצ'ינו עד גריגור'ראו הן ד' ימים .
 אלו הד' ימים נתאחר מולד הלבנה
 להם באופן שלא היו מונים יום
 ראשון לחדש הלבנה עד ד' ימים
 אחר מולדה . ובכן כשהיינו מונין
 ראש חדש ניסן הם היו מונין כ"ה
 ללבנה . וכשהיינו מונין ט"ו הם היו
 מונין י"א . ולכן אם היה חל הפסח
 ביום ה' או ביום שבת לא היו עושים
 חגם ביום אחד בשבת הסמוך לו
 מלאחריו כמנהגם אלא היו רוחין
 אותו ליום א' בשבת השני לפי
 שהיו חושבים שהניגוד שהיה לפי
 חשבוננו ביום שבת לא יהיה עד יום
 ד' של שבוע הבא שהוא י"ט לחדש
 לנו . וכן כשבא הניגוד לנו ביום
 ה' הם היו מאחרין אותו עד יום ב'
 ובגלל קלקול חשבונות הללו היו
 מאחרין חגם ה' או עשרה ימים מיום
 הראוי לפי נימוסם . שהרי בשנת
 אלף תק"ח לחשבונם היא הר"פ ת
 לחשבוננו עשינו חג הפסח ביום
 ש"ק כ"ז מאר"צו ואע"פ שהיו
 יכולין לחוג חגם ביום ב' של פסח
 כ"ח מאר"צו כמו שעושים עכשיו
 איחרוהו עד ד' אב"ריל . זה הסדר
 עצמו נודגין כל העמים והאופות
 אשר עור היום מונין לחשבון הישן
 שלהם

dieron 4. dias. Estos 4. dias
 tardava la Conjuncion por
 fu cuenta, de modo, que quan-
 do contavan el primer dia de
 Conjuncion, ya eran 4. que
 havia empezado. De aqui pro-
 cedia que al dia que Nòs lla-
 mavamo primero de Nifsàn,
 llamavan Ellos 25. de la Luna
 del mes passado, y quando Nòs
 contavamo 15. Ellos contavan
 11. y assi si caia nuestro Pessah
 en dia de Jueves, o Sabado,
 no celebravan en su Domingo
 immediatè siguiente, como ha-
 zen oy, mas la transferian al
 segundo Domingo, por que
 juzgavan, que la Luna llena
 que por nuestra cuenta hazia
 en Sabado, no havia de hazer
 hasta el Miercoles de la sigui-
 ente semana, que era dia 19:
 para Nòs. Lo mismo hazian,
 haciendo el plenilunio en Jue-
 ves, que lo dilatavan hasta el
 Lunes siguiente, por la misma
 razon. Por esta confusion de
 guentas pues, tardavan su Pas-
 cua, del dia que legitimamente
 le tocava segun su Canon Pas-
 cual, 8. ù 10. dias. Como en-
 el 1518. que fue nuestro 5288.
 Nòs celebramos en Sabado 27.
 Março; y aun que podian ce-
 lebrar en el 28. como hazen
 agora, tardaron hasta 4. Abril;

Esta misma regla siguen todavia todos los Pueblos, y Naciones,
 que se gobiernan por el Estilo Viejo, que es el de Cesar;

como observè en Liorne en en nuestro 5450. que fue su 1690., que celebramos en Sabado 25. Março; los del Estilo Nuevo celebraron el dia siguiente 26. pero los del Estilo Viejo no celebraron hasta 20. Abril de su Estilo, que eran 30. del Nuevo. Enel año 5458. 1698. celebramos en Jueves 27. Março. Los del Estilo Nuevo en 30. Los del Viejo, no celebraron hasta 24. Abril E. V. que eran 4. Mayo del Nuevo. Esta es la mayor distancia; La menor la observè en Liorne tambien enel 5457. 1697. enel qual celebramos en Sabado 6. Abril. Los del E. N. el dia siguiente 8. dicho. Los del E. V. 8 dias despues dellos, à saber en 14. Abril E. N. que eran 4. Estilo Viejo.

177. *Cuz.* Estas reglas tienen muchos Articulos, Distinciones, y Condiciones; y affi pareceme impossibile acordarme de todas quando quisiere.

178. *Ha.* No tomes cuidado, por que despues de haver terminado todo este Tratado, harè un Epitome del, para facilitar la Memoria.

179. *Cuz.*

קעט אהה אל תחוש לזה כי אחר שאגמור כל הענין אעשה מהרורא בתרא בדרך קצרה וקלה כדי לסייע הזכירה:

קעט אהה

שלהם דהיינו של ציס'אר' כאשר דאיתי בלז'רני בשנת הת'ן שלנו אלף תר'ץ להם שאנו עשינו את הפסח ביום ש'ק כ'ה מאר'צו. והמונין לחשבון החדש כפי תקון גריג'וריאנו עשו חגם ביום שלאחריו כ'ז בו. אמנם המונין לחשבון הקדום לא עשאוהו עד כ' אבר'יל לחשבונם שהם שלשים אבר'יל לחשבון החדש. ובשנת הת'נח היא אלף תר'צח חל הפסח ביום ה' כ'ז מאר'צו. המונין לחדש עשו חגם כל' בו. אבל המונין לישן לא עשו חגם עד כ'ד אבר'יל לישן שהם ד' מא'יו לחדש. והו ההפרש הגדול. ההפרש הקטן ראיתו שם בשנת הת'נז היא אלף תר'צז להם אנחנו עשינו פסחנו ביום ש'קו' אבר'יל. בעלי התקון ביום שלאחריו ז' אבר'יל. אבל בעלי הישן עשו חגם ה' ימים אחר החדש דהיינו יב'ד אבר'יל לחדש שהם ד' לישן.

קעט אהה יש לכללים האלה משפטים וחילוקים ותנאים רבים ובכן נראה כלתי אפשר שאזכור כולם לכשאדצרה:

קט"ט אהב אשמה כי כביר מצאה
ידי :

179. Cuz. Me alegraré, por que con esso havré alcanzado mucho.

De las nuevas Discrepancias que nacieron entre los Cristianos, y Nós, enel tiempo de la celebracion de las Pascuas respectivamente, des de la Correccion Gregoriana, hasta el fin del 1699.

ק"י אהה כבר הצגתי לפניך כל
דהפרשות שאירעו
בינינו ובין הנוצרי' מימי הקונ' ציליאו
ניצי'נו בשנת שכה לחשכונם עד
ימי האפיפיאור גריגו' ריאוי'ג בשנת
אלף תק"כ להם והש'כג לנו
ועתה כונתי לפרש המחלוקות
שנולדו בינינו וביניהם מיום תקונם
עד שנת אלף ת'ש להם היא הת'ס
לנו ולא עד בכלל. וא'הכ אודיעך
מה שיארע משם עד סוף העולם
ואתחיל בשם ה' :

י'הי כראות גריגו' ריאוי' התקלות
והטעיות שנפלו בסדר
יולי' או ציס' אד בתקופות ובמולדות
ישתקופת האביב שזמנה לפי
דעתם היא בכ'א מאר'צו נסוגה
אהור לי'א בו ושעל כן לפעמים
היו עושין הגם אחר זמנו המיוהר
לו מהוער של ניצי'אה כגון כשהי'
היגין

180. Ha. Haviendote ya manifestado todas las Discrepancias, que nacieron entre Nós, y los Cristianos, des del Concilio Niceno enel 325. de su Era, hasta Papa Gregorio XIII. enel 1582. que fue nuestro 5343. Determino agora esplicarte las nuevas Discrepancias, que nacieron entre Nós, y Ellos, des del dia de la Correccion, hasta el principio del 1700. que fue nuestro 5460. Despues te comunicaré lo que deve suceder de ahi por delante en perpetuo.

Empeçando pues en nombre de Dios, digo. Que habiendo visto Gregorio las desordenes, y ierros ocurridos enel Calendario de Julio Cesar, en los Equinocios, Solsticios, y Novilunios, y que el Equinocio de la Primavera, que segun sus principios devia caer en 21. Março, havia retrocedido à 11. y que por esso celebravan

algunas vezes su Pascua despues del tiempo señaladole por el Concilio Niceno, como quando celebravan despues del

15. Abril, que es el fin de su mes Equinocial, resolvió de corregir estos ierros cometidos por sus Antecessores; à esse fin pues mandò a todos los Pueblos sus sequaces, que acortassen el mes de Octubre del Año 1582. de forma que no tuviessse mas de 21. dia, para disminuir los 10. dias, que sobra-
van des del Concilio Niceno hasta entonces; y para que en lo futuro no se reincidiesse en lo mismo, dispuso, que de entonces por delante, quitassen del año de Cesar 11. Minutos cada año; y por que es imposible hazer esso anualmente, conviniendo con Nòs, que los meses, (*y por consequencia el Año*) no deven constar de Fragmentos; inventò un Ciclo de 400. Anos, en los quales reconocì, que haziendolos Julianos tendrian 3. dias mas, de lo que El ideava hazer; para obviar pues à este inconveniente ordenò, que al fin de cada uno de 100. Años, quitassen un dia de Febrero, y lo hiziesse de 28. dias solamente, aun que por la disposicion de Cesar devia tener 29. y en el fin de la 4^a. centuria se hiziesse Bissiesto de 29. dias. Desto se sigue, que aunque tomando año

הוגנין אחר ט'ו אבריל שהוא סוף חדש האביב שלהם. גמר ברעתו לתקן את אשר עותו זקניהם וחכמיהם ולכן צוה לכל העמים השומעים בקול דברו שיקצרו חדש אוקטוברי של שנת אלף תקפ"ב ושרא יהיה אלא מכ"א יום כרי להחסיר העשרה ימים העודפים מזמן הקונציליאו ער זמנו. וכרי שלעתיד לא תקראנה אותם כאלה צוה שמשם ואילך יחסרו משיעור שנת ציס'אר אחר עשר רקים בכל שנה ולפי שאי אפשר לעשות זה מדי שנה בשנה כי כמונו כמורה מסכימים ימים אתה מונה לקדשים ואי אתה מונה שעת. המציית מחזור של ת' שנת וראה שאם יתנו להם שיעור שנת יוליאן דהיינו שס"ה יום ורביעי יהיו עודפים ג' ימים על תקונו. ולכן צוה שלסוף כל ק' מג' מאות שנים הראשונים של המחזור יחסירו יום א' מחדש פבר'ירו ויעשו אותו של כ"ח יום בלבד אע"פי שכפי סידור יוליאן ציס'אר היה משפס כ"ט ובסוף הק' הרביעי יעשוהו מכ"ט ובזה פיחת ג' ימים העודפים על שיעור תקונו בת' שנה. ונמשך מזה שאע"פי שאם תסתכל בכל שנה

שנה לברה תמצא שהיא של שס"ה
לג' שנים רצופים והשנה הרביעית
של שס"ו כשנורת יולי או עכו"אם
תחלק כל המחזור של גריגוריאן
לת' חלקים או שנים תמצא שיגיע
לכל שנה ושנה שס"ה יום חמש
שעות ומ"ט דקים :

קפ"א **אהב** כזה תקן לעתיד
תמצא כיצד תקן

לשעבר ?

קפ"ב **אהב** כיון שהסיר עשרה
ימים העודפים מזמן

הועד שלהם עד זמנו דהיינו משנת
שכ"ה לחשבונם עד שנת אלף
תק"פ לחשבונם נמצא שאלף ורנ"ו
שנים שעברו מאז ועד גריגוריאן
נתקצרו למפרע ונשארו כשעור
גריגוריאן :

קפ"ג **אהב** עתה אוכל לומר
באמת שירדתי

לעומקן של דברים האלו :

קפ"ד **אהב** מכח הסידור והתקון
הזה עשו פיבר"ירו של

שנת אלף ת"ש שהיא הת"ס של
כ"ה ימים וכן יעשו באלף ת"ת
ובאלף תת"ק אבל בשנת כ' אלפים
יעשוהו של כ"ט יום כמשפטו ויחזור
הלילה

pero enel 2400. lo haràn de
procede que no consta mas

año por año, consta cada
uno de 365. dias por 3. años
consecutivos, y el 4.º de 366.
como los años de Julio, dividi-
endo sin embargo todo el Cio-
lo de Gregorio en 400. partes,
ò años iguales, se hallarà to-
car a cada año 365. dias, 5
horas, 49. Minutos.

181. *Cuz.* Con esso queda
el Calendario corregido para lo
futuro, pero como lo corrigiò
por lo passado ?

182. *Ha.* Haviendo quitado
los 10. dias demasiados, des
del tiempo del Concilio hasta
el fuio, à saber, des del 325.
de su Era, hasta el 1582. Sigue-
se, que los 1257. años que cor-
rieron des de entonces hasta
Gregorio, se reduxeron à Gre-
gorianos.

183. *Cuz.* Agora podrè de-
zir con verdad, que entiendo
esta materia perfectamente.

184. *Ha.* En virtud pues desta
Orden, y Correccion, hizieron
el Febrero del 1700. que fue el
5460. de 28. dias. Lo mismo
haràn enel 1800. y 1900. pero
el 2000. lo haràn de 29. como
le toca, guardando la misma
orden enel subsequente Ciclo;
Por donde enel año de 2100.
haràn Febrero de 28. dias co-
mo tambien enel 2200. y 2300.
29. como acostumbran. Desto
su Ciclo decenovenal de

6939. dias, y 18. horas como antiguamente; mas de 6939. dias, 14. horas, 34. Minutos, que ocurriendo nombrarlos en lo adelante, los denominarè media hora para escusar la molestia de repetir quebrados. Aqui tienes pues los Ierros, y Enmienda de la cantidad del año, segun los que figuen la Correccion.

185. *Cuz.* Haviendome enseñado el Ierro, y Correccion del Sol, enseñame agora el Ierro, y Correccion de la Luna?

186. *Ha.* Ya te tengo dicho, que el Aureo numero de Julio Cesar consta de 6939. dias, y 18. horas, y el nuestro, que es el de Rab Adà, que es Luni solar, consta de 235. Meses, que contienen 6939. dias, 16. horas, 32. Minutos. Por donde consta, ser nuestro Aureo Numero menor que el fuio cerca de hora 1. $\frac{1}{2}$. (que es la misma hora 1 $\frac{1}{2}$. de Semuel.) Siguese pues, que en 76. años, que son 4. Aureos Numeros, anticipara el Novilunio a su Computacion, Horas 5. y 20. Minutos

שהמחזור שלנו הוא פחות משלהם שעה וחצי בקירוב (כן כנה טעם המפה של סמואל) אם כן בעו' שנים שהם ד' מחזורים יקדים המולד חמש

שעות

חלילה במחזור שלאחריו • ולכן בשנת שני אלפים ומאה יעשוהו של כ"ח וכן כב' אלפים ומאתים וכ' אלפים וג' מאות • אבל כב' אלפים ות' יעשוהו של כ"ט כראוי לו • ונמשך מזה כי לא יספרו ולא ימנו עוד ששה אלפים ותת' קלט יום וי"ח שעות כבראשונה אלא ששה אלפים ותת' קלט יום וי"ד שעות ול' דקים שאקראם לבוא להקל טורח בזכות הספרים בכל פעם שאננוך חזי טעם • הרי לך טעות ותקון שיעור השנה לפי דעה הנוצרים המחזיקים בתקון :

קפ"א **א"ה** כבר הודעתני טעות ותקון התמה להם • ועתה הודיעני נא טעות ותקון הלכנה ?

קפ"ב **א"ה** כבר אמרתי לך שמחזור קטן של יול' יאו' ציס'אר הוא של ששת אלפים ותת' קלט יום וי"ח שעות ומחזור שלנו שהוא של רב אדא שהוא שמישי וירחי ביחד הוא של ר"ה-הדרשים אשר יעלה מספר ימיהם לששה אלפים תת' קלט יום וי"ו שעות ול'ב דקים • הנך רואה שהמחזור שלנו הוא פחות משלהם

שעות ועשרים דקים בצמצום . ואם
תוסיף עד שי'ב שנים וחצי תמצא
שהקדים המולד יום א' שלם .
נמצא שמהועד שבו התחיל הטעות
עד התקון קדמו המולדות יותר
מד' ימים כאשר תראה מהמשל
שאציג לפניך אשר הוצאתי
מספריהם . והינינו שבשנת שלא
לחשבונם שהיתה ט' ממחזור קטן
שלהם המולד של מארצו היה
בכה' בו . ובשנת אלף תרכ"ג
לחשבונם שהיתה כמו כן ט' למק
שלהם היה המולד בכ"א מארצו .
נמצא שבמשך אלף רצ"ב שנים חזר
המולד לאחוריו ר' ימים וי"ג שעות
ולכן היה להם למנות יד של
לבנה ביום ג' אכר"ל אבל הם
לא מנו אותו עד יום שבעה בו :

קט"ו **א'הב** ומחיקן בא להם
הטעות הזה ?

קט"ז **א'הח** מפני שחשבו שכל
מולדות של רל"ה
חדשי מחזור קטן חוזרין חלילה
לעולם . ובכן כיון שראו שמולד
הינ"רו היה בשנה א' של מחזור
בכ"ג דיזימ'ברי . בשנה שניה בי"ב .
בשלישית כל' נובימ'ברי . כתבו
כל אלו הימים בלוחותיהם וכן
של כל הר"ה חדשים במולדותיהם
כסבורים שלעד לעולם יהיו
המולדות חוזרים חלילה על הכרר
הזה

Minutos precisamente ; y
añadiendo hasta 312. $\frac{1}{2}$. años,
anticipara el Novilunio un dia
entero. Por donde se colige,
que des del Concilio, que em-
peçò el ierro, hasta la Correcci-
on, se anticiparon los Novilu-
nios mas de 4. dias, como ve-
ràs del figuiente exemplo, tra-
hido en fus libros ; y es, que
enel año 331. de su Era, que
era 9. de su Aureo numero,
hizo Novilunio en 25. Março ;
y enel 1623. que fue similmen-
te 9. de A. N. hubo Novilunio
en 21. Março ; Con que en
1292. años, retrocedieron los
Novilunios 4. dias, y 13. ho-
ras ; Deviendo pues contar 14.
de Luna en 3 Abril, no lo con-
taron hasta el siete.

187. *Cuz.* De donde pro-
cediò este Abufo ?

188. *Ha.* Por que juzgaron,
que todos los Novilunios de los
235. meses del Aureo Numero,
terminada una buelta, bolvian
perpetuamente à servir. Por
donde viendo, que enel primer
año del A. N. el Novilunio
de Henera hizo en 23. Dizi-
embre ; enel segundo en 12.
enel 3º. en 30. Noviembre ; es-
crivieron todos estos dias en sus
tablas, con el resto de los 235.
meses con sus Novilunios, en-
tendiendo, que perpetuamente
se devian conservar dessa ma-
nera ;

nera ; Pero era manifesto abfurdo ; por que quien havia señalado termino à los Novilunios para que no hiziesfen fino es enel dia, y hora señalada por ellos ? Siendo todos los dias, horas, minutos, escrupulos, y momentos capaces de haver en ellos Novilunio ; ponderando pues esto, quitaron al Aureo Numero el oficio de indicar los Novilunios, como hazia por lo passado, substituyendole las Epactas, que son los *Onze dias, que tiene el Año Solar mas del Lunar*, formando dellas una tabla de 30. numeros, la qual se altera, añadiendo, ò disminuyendo segun la exigencia ; Estas Epactas pues indican poco mas, ò menos, el tiempo de los Novilunios mensualmente ; y por que, no les es necessario servirse de todos los numeros de la Tabla en un tiempo, tomaron 19. Epactas, de las quales se sirvieron des del 1582. y cessaron de servir enel fin del 1699. que fue nuestro 5459. Des del principio pues del 1700. quedaron ociosas, e inutiles las 19. Epactas primeras, entrando otras en su lugar, que serviran à indicar los Novilunios hasta el fin del 1899. Esto es cierto, e infalible, por que en las 19. primeras Epactas, enel año 10. de

הזה • אבל מעות הוא בידם כי מי שם חוק ונכול למולדות שלא יעשו אלא ביום ובעונה המיוחדת להם במחשבתם ? והלא כל ימי החדש ושעותיו ודקיו וחלקיו ורגעיו ראויין והגונין להיות בהן המולד ? ובכן כשהעלו על לבם הדברים והאמרו האלה סרו מהר מדרך המחזור קטן והורידוהו מגדולתו באופן שאינו מורה עוד יום ועת המולד כאשר היה עושה לשעבר וימליכו תחתיו את מותרות שנת החמה על שנת הלבנה שקורין ברעז איפאק'טאש ויעשו מהם לוח של ל' יום אשר משתנה לפחות או ליותר כפי הצורך • והמותרות האלה או איפאק'טאש מורות זמן המולדות בקירוב מדי חדש בחדשו • ולפי שאינן צריכין להשתמש בכל הלוח בזמן אחר לקחו י'ט מותרות שהתחילו משנת אלף תק"פב וסר כחם והוראתם בסוף שנת אלף תרצ"ט לחשבונם היא הת"נט לו • ומתחלת אלף ת"ש נפסלו י'ט מותרות הראשונות ונכנסו אחרות תחתיהן בתנאי שימשו עד סוף שנתם אלף תת"צט • וזה ברור ומפורסם שהרי ב'ט מותרות הראשונות בשנת עשר

עשר למחזור קטן שלהם היה
 מותרה עשר • אבל בשנת אלף
 ת'ש שהוא נ'כ עשר למחזור קטן
 שלהם מותרה הוא תשע וכן בכל
 המחזור • ובכן תקט המולדות כפי
 צרכם וכוננתם :

קט' א'הכ וכי המולדות שלנו
 אינן חוזרין חלילה

בכל מחזור קטן ?

קט' א'הח לא אדוני לא היתה
 כזאת בישראל :

קט' א'הכ דברים בלי ראיה
 כגוף בלי נשמה :

קט' א'הח במקלות של ספר
 תקון יששכר מצאתי

שבשנת הש'מ לחשבוננו שהיא
 ראשונה למחזור רפ"ב היה מולד
 תשרי ביום א' י'א שעות ותת'רעט
 חלקים • בשנת השנ"ט שהיתה
 ראשונה למחזור רפ"ג מולד תשרי
 היה ביום ד' ד' שעות ותק"צד
 חלקים • בשנת הש"ע שהיא
 ראשונה למחזור רפ"ד מולד תשרי
 ליל ז' ט' שעות וק"ט חלקים •
 בשנת הש"צג ראשונה למחזור
 רפ"ה מולד תשרי ליל ג' א' שעה
 ות"שד חלקים • בשנת ה'ת"י
 ראשונה למחזור רפ"ז מולד תשרי
 יום

al dia de Martes, à 1. hora, 704. escrupulos. El 5416.
 Primero del A. N. 286. Conjunction de Tefri, Jueves à 6.

K k k

horas,

de su Aureo Numero, conta-
 van 10. de Epacta; pero enel
 1700. que fue similmente 10.
 de A. N. tuvo 9. de Epacta,
 y assi va proporcionalmente
 figuiendo en todo el A. N.
 Desta manera pues corrigieron
 los Novilunios, ajustandolos
 à su necesidad, e intencion.

189. *Cuz.* Por ventura nu-
 estros Novilunios no buelven
 des del principio en cada Au-
 reo Numero?

190. *Ha.* No Señor; jamás
 huvo tal en Israel.

191. *Cuz.* Palavras sin Prue-
 va, son como Cuerpo sin Alma.

192. *Ha.* En los Noviluni-
 os de cierto libro intitulado
 Tikun Issahàr, hallè que el
 Novilunio, o Conjunction de
 Tefri de nuestro año 5340. que
 fue Primero de nuestro Ciclo
 decenovenal 282., hizo enel
 primer dia de la semana a 11.
 horas, 1079. escrupulos. Enel
 5359. que fue tambien prime-
 ro de nuestro A. N. 283. la
 Conjunction de Tefri hizo en
 Miercoles à 4. horas, 594. ef-
 crupulos. Enel 5378. prime-
 ro del A. N. 284. hizo la Con-
 junction de Tefri en noche de
 sabado, à 9. horas 109. Escru-
 pulos. Enel 5397. Primero del
 A. N. 285. la Conjunction de
 Tefri fue la noche precedente

horas, 219. escrupulos. Año 5435. Pº. del A. N. 287. Conjunction de Tefri noche de falliente fabat à 10. horas, 814. Escrupulos. 5454. Primero del A. N. 288. Conjunction de Tefri, la noche precedente al dia de Miercoles, à 3. horas, 329. Escrupulos; y finalmente enel (presente) año 5473. Pº. del A. N. 289. Conjunction de Tefri, dia de Viernes, à 7 horas, 924. escrupulos. Aqui tienes 8. principios de A. N. ò Ciclos Decenovenales con sus-Conjunciones, ò Novilunios, diferentes uno de otro; con que se prueba, no haver recelo de Abfurdo en nuestro Aureo Numero:

193. *Cuz.* Bendito el que nos diò Ley de Verdad. Agora es tiempo que trates de las nuevas discrepancias, que nacieron entre Ellos, y Nòs despues de la Correccion.

De las Nuevas Discrepancias, que nacieron entre los Cristianos, y Nòs, despues de la Correccion, hasta el fin del 1699.

194. *Ha.* Nacieron Notables Discrepancias, y Alteraciones nuevas, contrarias à las primeras.

195. *Cuz.* Narramelas, que deseo saberlas.

196. *Ha.* Enel Año 5. y 16. de su Aureo Numero, que son 8, y 19. del nuestro, cae su Pascua cerca de un mes antes de la nuestra.

197. *Cuz.* Hallome en un mar de Confusion.

ק"פ איהת

הנני טובע במצולות ים המבוכה :

א'הב

יום ה' ו' שעות רי"ט חלקים •
 בשנת הת"ל א' למחזור רפ"ז מולד
 תשרי ליל א' עשר שעות תת"ד
 חלקים • בשנת הת"נ א' למחזור
 דפ"ח מולד תשרי ליל ד' ג' שעות
 שכ"ט חלקים • וסוף דבר. נמנתנו זאת
 הת' עג ראשונ' למחזור רפ"ט מולד
 תשרי יום ו' ז' שעות תתקכ"ד
 חלקים • הרי לך שמנה ראשי שני
 מחזורים ושמונה מולדות משונים
 זה מזה • ובכן אין חשש טעות
 במחזור קטן שלנו :

ק"ג א'הב ברוך אלהינו שנתן
 לנו תורת אמת •

זעתה מה חידוש היה בינינו
 זביניהם אחר התקון?

ק"ד א'הב הדחקות ושינויים
 חדשים מקרוב באו
 הפך הראשונים :

ק"ה א'הב ספדה נא לי את
 החידושי האוזארה
 יאותם :

ק"ו א'הב בשנת ה' וי' למחזורם
 שהן ה' וי"ט למחזורנו
 חל חגם קרוב לחדש אחד קודם
 פסחנו :

ק"ז א'הב הנני טובע במצולות ים המבוכה :

קנ"ם **א'הה** והלא תולדה זו ברה
 כהמה מפני שכיון
 שהם החזירו אביב שלהם ליום
 כ"א מא' רצו האמיתי חזר ג"ב האביב
 שלנו לכה מארצו אע"פ שבאמת
 מעולם לא זו מהיום ההוא אלא
 מפני שהם שינו את שמו וקראו
 ט"ו ליום שהיה כה מארצו • וכך
 לאחר התיקון נולד שהניגוד הבא
 אחר כ"א מארצו הוא ראוי והגון
 להם לקבוע בו חגם אבל אנחנו
 מואסין בו מפני שממהר לבוא
 קודם האביב שלנו שקבוע בכה
 מארצו • ולכן כל זמן שהניגוד הוא
 בין כ"א וכ"ה מארצו הם עושים
 חגם עליו ואנו מוכרחין להמתין
 חדש א' עד הנגוד הבא אחריו •
 וזהו הטעם הנכון והאמיתי שבשנים
 הג' יקדימו חגם לפסחנו :
 קנ"ט **א'הב** משול משל כרי שאכין
 הדבר על בוריו :
 ל' **א'הה** בשנת אף תר"פב להם
 היא הת"מב לנו ה'
 למ"ק שלנו עשו חגם בכ"ט מארצו
 אבל אנחנו לא עשינו פסחנו עד
 כ"ג אב"ריל מפני שהניגוד היה בכ"ד
 מארצו יום א' קודם אביב שלנו •
 וכן אירע בשנת אלף תר"צג היא
 הת"נג

nuestro Equinocio. Lo mismo sucedio enel 1693. 5453.
 K k k 2 que

198. *Ha.* La Consequencia es clara como el Sol; por que ha-
 viendo ellos restituido su Equi-
 nocio à su verdadero 21. Mar-
 ço, se restituiò tambien el nu-
 estro al 25. Março, aunque en
 verdad jamás se apartò de a-
 quel dia, sino en quanto a
 nombre, llamando ellos 15. al
 dia que era realmente 25. De
 aqui procediò pues, que des-
 pues de la Correccion Gregori-
 ana, la Luna llena, que viene
 despues de 21. Março, es pas-
 cual à Ellos, pero no à Nòs, por
 venir antes del 25. Março, que
 es el dia de nuestro Equinocio.
 Toda vez pues, que la luna
 està en Opoficion, o Llena entre
 21. y 25. Março, Ellos cele-
 bran su Pascua, pero Nòs he-
 mos menester aguardar otro
 mes, hasta la Siguiete Luna
 Llena. Esta es pues la cierta, y
 verdadera causa, por que en los
 precitados años, precede su
 Pascua a la Nuestra.

199. *Cuz.* Propon un exem-
 plo, para que se comprehen-
 da bien esta Dotrina.

200. *Ha.* En su 1682. que fue
 nuestro 5442. Ocho de nuestro
 A. N. celebraron en 29. Mar-
 ço, mas Nòs no celebramos
 hasta 23. Abril, por que la Lu-
 na llena, ò Opoficion fue en
 24. Março, un dia antes de

que fue 19. de nuestro A. N. 287. por que la Oposicion fue segun Ellos en 22. Março, dia de nuestro Purim, y por que era el primer dia de la semana, celebraron enel; però Nòs no celebramos hasta la Luna llena. Siguiete, que fue en dia de Martes, 21. de Abril.

201. *Cuz.* Dios te pague tu buena obra de haver satisfecho à todas mis questiones con tanta sciencia, y discrecion, que ni me queda que preguntar, ni que arguir.

202. *Ha.* Hay todavia una grande, y terrible dificultad, que en apariencia subvierte todos los fundamentos, y reglas de nuestro Calendario.

203. *Cuz.* Espero que la respondas, como respondiste las demás.

204. *Ha.* Ya te tengo dicho dos, ò tres vezes, que nuestro Equinocio de Nissan, des del Año 1582. que fue nuestro 5343. (por que Rosassanah caid en Lunes 17. Setiembre) hasta el principio del 1700. que fue nuestro 5460. entrava en 25. Março, y de alli por delante en 26. Te dixi tambien, que no podiamos celebrar la Pascua hasta el dia del Equinocio; Pero reparando despues en los libros, hallè que enel Año 5412. 1652. que fue 16. de nuestro A. N. cele-

הת'נ' שהיתה י'ט למחזור רפ"ז
ספני שהניגוד היה להם בכ"ב
מארצ' יום פורים * ולפי שהיה
יום א' בשבת חגגו בו * אבל אנהנו
לא חגגנו עד הניגוד שלאחריו
שהיה ביום ג' כ"א אכ"ריל :

ר"ה **א'הב** ישלם ה' פעלך כי
תירצת כל קושיותי
בחכמה ובהשכל באופן שאין לי
עוד לשאול ולא להקשות :

ר"ב **א'הח** יש עדין קושיא גדולה
ונוראה אשר לכאורה
הורסת עד היסוד בם כל כללי
עיבורו :

ר"ג **א'הב** מוכטח אני כך שתתריך
אותה כמו שתירצת
האתרות :

ר"ד **א'הח** הנה השמעתין והגרתני
לך פעמים שלש
שתקופת ניסן שלמו משנת אלף
תק"פב היא חש"מג (לפי שר"ה היה
ביום ב' י"ז שישי מברי) עד תחלת
אלף ת"ש היא הת"ס היתה נופלת
בכ"ה מארצ' ומשם ואילך נופלת
בכ"ז בו * והודעתין ג"כ שאין אנו
רשאים להוג את חג המצות עד
יום התקופה * אחר זה בינותי
בספרים ומצאתי שבשנת הת"כ י"ו
למ"ק היא אלף תר"נב לחשמינ"ב
הנגנו

הגננו בכ"ד מאר'צו וכן נעשרה
 בשנת הת"פח היא אלף תש"כח
 ובשנת הת"קכו היא אלף תש"כו
 שיחול הפסח בשניהם בכ"ה מאר'צו
 שהוא יום אחד קודם התקופה
 ומזאת הקושיא נולדה אחרת חזקה
 וגדולה כמוה דהיינו כי בשנת
 הת"מב היא אלף תר"פב היתה
 הניגוד ביום כ"ד מאר'צו לפי שהיה
 המולד ליל שני ו' שעות ואעפ"כ
 נדחה מקדושתו ועיברנו את
 השנה שהיתה ח' למחזור. ובכן יש
 מקום לשאול מדוע עשינו פסח
 בשנת הת"יב בכ"ד מאר'צו ולא
 עשינו כן בשנת הת"מב? ואם
 הותר לנו לעבור את מצות ה'
 שמור את חרש האביב בשנת
 הת"יב למדא לא הותר בשנת
 הת"מב? וכן יש לשאול על שנת
 דת"פח ותת"קכו שיחול הפסח
 בכ"ה מאר'צו דהיינו יום א' קודם
 האביב?

ל"ס **א"הב** קדינא דאיגרתא איה
 ליהוי פרוונקא :

ל"ו **א"הח** ק"ל יום תקופה מתחיל
 כר' יוסי כדאיתא בפ"ק

דסנהדרין ° ובכן בשנת ח' למחזור
 שתקופת רב אדא נופלת ביו' ניסן
 י'

A. N. que el Equinocio de Rab

celebramos en 24. Março, como haremos tambien en el año 5488. 1728. y en el 5526. 1766. en los quales cae Pesah en 25. de Março, que es un dia antes de nuestro Equinocio. Desta dificultad nace otra tan fuerte, y terrible como la Primera, y es, que en el 5442. 1682. hizo el plenilunio en 24. Março (*por haver hecho la Conjuncion, la noche precedente al dia de Lunes.*) sin embargo le quitamos la preminencia, è hizimos aquel año. (*que era 8. de A. N.*) Embolismico. Pregunto pues con razon, por que celebramos en el Año 5412. en 24 Março, y no en el 5442. y si nos dispensamos de observar el precepto de Dios, que nos encarga, aguardar à la Primavera para celebrar la Pascua en el año 5412. por que no nos dispensamos tambien en el 5442? La misma question se puede hazer sobre el 5488. y 5526. que entrará la Pascua en 25. Março, que viene a ser un dia antes del Equinocio?

205. *Cuz.* Tu que propusiste la question, la responderás.

206. *Ha.* Siendo maxima assentada, que el dia en que se empieza à numerar la Sazon, se deve atribuir a la nueva Sazon, y que por esso en el año 8. del Adà cae en 16. de Nifsàn, a 16.

horas.

horas 783 escrupulos y 32. atomos, somos necessitados de hazer el año Embolifmico, para que entre el Equinocio en Luna Nueva, siguiendo la opinion de los Sabios de Neardehà que entienden, que todo el dia del 15. de la Luna se llama Nueva, y no mas; pero enel año 16. que entra el Equinocio la primera noche de Pessah 3. horas despues de anochecer, 457. escrupulos, y 36. atomos, viene a entrar el Equinocio de Nifsàn en Luna Nueva. De aquy es, que en los años 5412. 5488. 5526. que todos. 3. son 16. de A. N. y entra el Equinocio en la primera noche de Pessah, no tenemos necesidad de hazer Embolifmigo; pero enel 5442. que entraria el Equinocio enel 2º. dia de Pessah que es 16. de Luna, fuimos obligados à hazer Embolifmico; y esto es lo que embiò à dezir Rab unà hijo de Aben a Rabà. *Quando ves que la Sazon de Tebeth, que quiere dezir el Solsticio del Invierno, se dilata hasta 16. de Nifsàn, haz aquel año Embolifmico.* El qual se deve entender Inclusive como lo practicamos.

207. *Cuz.* Dime quantas vezes anticiparon su Pascua à la nuesta des del 5360. hasta el 5460. que viene a ser des del 1600. hasta el 1700?

208. *Ha.* Diez vezes; A saber enel 1606. 1617. 1625. 1636. 1644.

י'ו שעות תש"פנ חלקים ול"ב רגעים
 צריכין אנו לעבר את השנה כי היכי
 דיפול אביב בלבנה חדשה ואליכא
 דנהרדעי ° דכברי לכל יום ט"ו הוא
 חידוש של לבנה עד יום י"ו ולא
 עד בכלל ° אבל בשנת י"ו
 שהתקופה נופלת בליל א' של פסח
 ג' שעות תנ"ז חלקים לו רגעים הו"ל
 תקופת ניסן בחידוש של לבנה °
 הילכך בשנות הת"יב הת"פח
 והת"קכו ששלשתן הם י"ו למחזור
 קטן וחלה התקופה בליל א' של
 פסח אין אנו צריכין לעבר ° אבל
 בה'תמב שחלה ביום ב' של פסח
 שהוא י"ו הוצרכנו לעבר ° והיינו
 ° דשלח ליה רב הונא בר אבין לרבא
 כד קוית דמטבא תקופת טבת עד שיחסר בניסן
 עיברו להסיף טחא דהיינו עד ועד בכלל
 וכן אנחנו עושים :

כיו צוקין
 פ"ה
 דסנהדרין
 דף מ"א
 סע"ב

פ"ק דר"ס דף
 כ"א ע"א

ר"י **אה"ב** ספרה נא לי כמה
 פעמים הקדימו חגם
 לפסחנו משנת ה"שם עד שנת
 הת"ס דהיינו משנת אלף ת"ד
 לחשבונם עד אלף ת"ש ?
 ר"ס **אה"ח** עשבה פעמים דהיינו
 בשנת אלף תר"ו °
 תר"ן ° תר"כה ° תר"לו ° תר"מד °
 תר"נה °

207. *Cuz.* Dime quantas vezes anticiparon su Pascua à la nuesta des del 5360. hasta el 5460. que viene a ser des del 1600. hasta el 1700?

208. *Ha.* Diez vezes; A saber enel 1606. 1617. 1625. 1636. 1644.

תר'נה · תר'סג · תר'ער · תר'פב ·
 תר'צג · שהם לחשבוננו · הש'סו ·
 שע'ז · שפ'ה · שצ'ו · הת'ר · תצ'ו ·
 תכ'ג · תל'ד · תמ'ב · תנג' ·
 וכל אלו השנים הם ח' וי'ט למחזור
 קטן שלנו · ואחד עשר ושלוש של
 מחזור קטן שלהם :

ר'ט **א'הב** עתה נשאר לך לפרש
 מה שאירע ביניהם
 ובינינו לענין הפסח משנת הת'ס
 היא אלף ת'ש ואילך :

Nuevas Discrepancias des del

ד' **א'הח** כבר הודרתיך
 שגריגור'ראו אפיפיאור
 סידר שבשנת אלף ת'ש לא ימנו
 כ'ט לחדש פיבר'ירו כנהוג לפי
 סידור יוליאן ציס'אר · ועכשיו
 אוריע לך שזה הסידור גרם הפרש
 והפלגה גדולה בינינו וביניהם על
 זמן פסחנו וחגם · והיינו שמשנת
 אלף תק'פב עד אלף ת'ש היו
 מקדימין חגם לפסחנו חרש אחד
 בקירוב שני פעמים בלבד בכל
 מחזור קטן בשנת ח' וי'ט שלנו
 וי'א וג' שלהם · אמנם מאלף ת'ש
 ואילך מקדימים חגם ג' פעמים בכל
 מחזור וזה אינו לא ספני היום
 שפיתתו מחדש פיבר'ירו :

ר'ח **א'הב** באיז' שנה של המחזור
 יבוא השינוי הזה ?
 ר'ג א'הח

1644. 1655. 1663. 1674. 1682.
 1693. los cuales corresponden a
 los nuestros 5366. 377. 385.
 396. 5404. 415. 423. 434. 442.
 453. Todos estos Años son 8,
 ù 19. de nuestro Aureo Numero,
 y 11. ù 3. del fuio.

209. *Cuz.* Quedante agora
 por esplicar las Nuevas Discrepancias
 nacidas entre Ellos, y
 Nòs, des del Año 5460. que es
 fu 1700. por delante.

1700, por delante en perpetuo.

210. *Ha.* Haviendote ya dicho,
 que Papa Gregorio havia
 ordenado, que no se hiziesse
 Biffiesto el Febrero del 1700.
 como devia ser por el Calendario
 de Julio Cesar; Devote agora dezir,
 que esta nueva orden produjo grande
 diferencia, y discrepancia entre Nòs,
 y Ellos, por las pascuas respectivas.
 Y es, que des del 1582. hasta el
 1700. precedia su Pascua à la
 nuestra cerca de un mes, dos
 vezes folamente en cada Aureo
 Numero, enel año 8. y 19. nueffros,
 y 11, y 3. fuios. Pero del 1700.
 por delante, preceden 3. vezes en
 cada A. N; y esto procediò de
 haver quitado aquel dia al mes
 de Febrero.

211. *Cuz.* En que Año del
 A. N. sucede esta alteracion?

212. *Ha.*

212. *Ha.* Enel 14. fuio, que es 11. nuestro; y de aqui succede, que siendo, que des del 1582. en que se hizo la Correccion hasta el 1700. nos precedian dos vezes un mes solamente en cada A. N. à saber enel 11. y 3. fuio, que son 8. y 19. nuestro, despues del 1700. hasta el fin del 1899. nos precederàn tambien enel 14. fuio, que es 11. nuestro.

213. *Cuz.* Como puede ser, que por dexar un solo dia, nazca diferencia de un mes?

214. *Ha.* Aun hay mas, que nuestro Equinocio, que des del año de su Correccion hasta el 1700. tenia su entrada fixa enel dia 25. Março, despues del 1700. passa al 26. Dèsto procede gran discrepancia, y distancia de nuestro Equinocio al fuio, por que el fuio antes del 1700. entrava en 21. Março, el nuestro en 25. con que no havia mas distancia entre los dos, que de 3. dias; pero habiendose transferido el nuestro à 26, la distancia es de 4. dias.

215. *Cuz.* Estoy atento à oyr tus razones, que no dudo seran nuevas, y reales.

216. *Ha.* Governate pues por esta regla. Si su Novilunio hizo

ה'ג א'הה כ'ד של מחזורם שהיא י'א של מחזורנו • ומוח

נמשך שמשנת אלף תקפב שהיא שנת התקון עד אלף ת"ש היו קודמין לנו חדש א' ב' פעמים בלבד בכל מחזור ומחזור דהיינו בשנת י'א וג' למחזורם שהם ח' וי"ט למחזורנו ועכשיו אחר אלף ת"ס עד אלף תתצט דהיינו התרנט לנו יקדמונו גם כן בשנת י"ד למחזורם שהוא י"א לנו :

ה'ג א'הב וכי עזיבת יום אחד יוליד הפרש חדש

אחד ?

ה'ד א'הה ולא זו בלבד אלא שגם האביב שלנו

שמשנת תקנ"ט עד אלף ת"ש היה קבוע בכ"ה מארצו אחר אלף ת"ש נדחה לט' בו • ויצא מזה הפלגה והרחק יתרה מתקופתנו לתקופת' שקודם אלף ת"ש הייתה תקופתם נופלת בכ"א מארצו ושלנו בכ"ד ולא היו בינינו א' ג' ימים ועתה שתקופתנו נעתקה לכ"ז תמצא הרחקת ד' ימים :

ה'ו א'הב ה'גני מוכן לשמוע טענותיך שבודאי יהיו

חדשות ואמתיות :

ה'ז א'הה נקוט הואי כלל'א בדרך • אם המולד שלהם

שלהם היה קודם ח' מארצו אינם
 עושים חגם בחדש של לבנה
 ההוא מפני שיהיה הניגוד שלו
 בכ"א מארצו שהוא יום אביב
 שלהם ואינם חוגגין בו מפני שאינם
 חוגגין אלא בניגוד הבא אחר
 האביב אבל אנחנו אין אנו עושין
 פסח בחדש שמולד שלו היה קודם
 י"א מארצו מפני שהניגוד שלו יבוא
 קודם כ"ה מארצו וזהו על הרוב
 כי פעמים יועיל אם יהיה המולד
 ב' מארצו והניגוד בכ"ד בו כמ"ש
 (מ' ר"ז) ומפני שלא עיברו את חרש
 פיבר'ירו של אלהת' שנתק האביב
 שלנו מב"ה מארצו לכו' : ולפיכך
 המולד עתה קודם י"ב מארצו
 הוא פסול ובלתי ראוי לנו. להוב
 בו ולא יהיה ראוי אלא מ"ב
 מארצו ואילך ואם יבוא קודם יום
 זה מוכרחין אנו לעבר השנה וזה
 ראינו פעם ראשונה בשנת
 הת"סר אף תש"ה להם שהם עשו
 חגם בכ"ג מארצו ואנחנו לא
 עשינו פסח עד יום ש"ק י"ט אבר'יל
 וגרמא לזה השינוי היה מפני שלא
 עיברו את חרש פיבר'ירו של שנת
 אלהת' ש' : ויצא מזה שקראו ה'
 ליום שהיה באמת ז' ובכח לפי
 תקונם

de procedió que llamaron 8. al dia que era legitimamente
 7. Y assi por los Canones de su Correccion, el Novilunio

hizo antes de 8. Março, no ce-
 lebrarán su Pascua en aquella
 Luna, por que vendrà el Ple-
 nilunio enel 21. Março, que es
 dia de su Equinocio, no ce-
 lebrando Ellos, sino es enel
 Plenilunio, que sigue al Equi-
 nocio; mas Nòs, no celebra-
 mos en la Luna, cuio Novilu-
 nio hizo antes de 11. Março,
 por que su Plenilunio vendrà
 antes de 25. Março. Esto ié
 deve entender por la mayor
 parte, por que alguna vez es
 util, siendo el Novilunio en 10.
 y el plenilunio en 24. como
 tengo dicho. (§. 204.) y por
 que diffimularon el Bissiesto
 del 1700. passò nuestro Equi-
 nocio del 25. al 26. De aqui
 es, que el Novilunio que hizi-
 ere antes de 12. Março, no es
 Pascual para Nòs, ni celebra-
 mos enèl, no siendo à nuestro
 proposito, sino el de 12. por de-
 lante, y siendo anterior somos
 necessitados de hazer el año
 Embolismico, ò de 13. Lunas.

Esto se viò por 'la primera
 vez enèl año 1704. 5464. enèl
 qual Ellos hizieron su Fiesta en
 23. Março; mas Nòs no ce-
 bramos nuestro Pessah hasta el
 Sabado 19. Abril. y la causa
 desta alteracion fue la omiffion
 del Bissiesto del 1700; de don-
 de procedió que llamaron 8. al dia que era legitimamente
 7. Y assi por los Canones de su Correccion, el Novilunio

hizo en 8. y el Plenilunio despues del Equinocio, el qual entra en 21. Março, el Plenilunio en 22. con que celebraron en 23. Pero si huvieran hecho Febrero Biffiesto, huviera hecho el Novilunio en 7. y por consecuencia no fuera Pascual, y huvieran celebrado su Pascua despues de la nuestra, como fuelen hazer la mayor parte de los Años.

217. *Cuz.* Por que se transfirio nuestro Equinocio de Nifsàn del 25. al 26. de Março? y quien lo transfirió?

218. *Ha.* Nuestro Equinocio de Nifsàn jamas se apartò de su legitimo dia, y siempre caió enel verdadero 25. Março, aun despues del año 1700. mas es que el dia que Ellos llaman 26. por haver quitado un dia à Febrero, Nòs lo llamamos 25. y sin embargo procedió desto el preceder su Pascua à la nuestra una tercera vez en cada Aureo numero, como se experimentò por la primera vez enel Año 5464. 1704; y es la causa, que antes del 1700. precedia su Equinocio al nuestro 4. dias solamente, 21. 22. 23. 24. Março, pero agora hay entre nos 5. dias de distancia, no entrando nuestro Equinocio hasta el 26. por donde el 25. es en uno

תקונם המולד נעשה בח' וניגודו היה אחר האביב שלהם שהרי האביב חל כדרכו בכ"א מאר'צו והניגוד ביום כ"ב ועשו חגם ביום כ"ג. ואם היו מעברין את פיבר'ירו המולד היה חל ביום ז' מאר'צו שהוא פסול להם והיו עושין חגם אהר פסחנו כדרכם ברוב השנים:

ה"ו **א"ה** למה נדחית תקופת ניסן שלנו מכ"ה

מאר'צו לכ"ו ומי דחה אותה?

ה"ח **א"ה** תקופת ניסן שלנו מעולם לא זזה מיומה

הראוי לה ולעולם נופלת בכ"ה מאר'צו האמיתי ואפילו אחר שנת אלף ת"ש אלא שהיום שהם קורין אותו כ"ו מפני היום שהסירו לחדש פיבר'ירו אנו קורין אותו כ"ה.

ואע"פכ יצא מזה קרימת חגם לפסחנו פעם שלישית בכל מחזור קטן. כאשר ראינו ראשונה בשנת

הת"סר היא אלף תש"ד ור"ה

שקודם אלף ת"ש תקופתם היתה קודמת לתקופתנו ד' ימים בלבד

דהיינו כ"א כ"ב כ"ג וכ"ד מאר'צו אבל עכשיו יש ביניהן ה' ימים לפי

שתקופתנו אינה נופלת אלא עד כ"ו נמצא שכ"ה הוא ממנין הימים

שבין
delos dias interpuestos entre
los

שבין שתי התקופות. ועתה ראה
גם ראה איך היה הדבר. היום
שהם קורין כ"א הוא באמת כ'
וה"כ כ"א. וה"כ כ"ב. וה"כ כ"ג.
וה"כ כ"ד. וה"כ כ"ה. הרי לך
שאנו לא דחינו תקופת ניסן מיומה
הדאוי לזים אחר:

עוד יש אצלי ראייה אחרת שאין
כח ביד שום אדם לסתור
אותה והיינו שאנו מונין לעולם
איבא דרב אדא בין תקופה לתקופה
צ"א יום ו' שעות תק"ט חלקים ול' א'
רגעים ובמלאת הימים האלה עם
השעות החלקים והרגעים נכנסה
התקופ' החדשה ואילו היינו פוחתין
או מוסיפין מהזמנים האלו אז
היינו יכולין לומר שנרחתת תקופתנו
לאחור או לפנים. אבל מימי ר'
הלל בנו של רבי יהודה נשיאה
שתקן עיבור שנותינו בימי אבי
ורבא זה כמו אלף ושס' שנים
ועד השנה הזאת סה"כ כ"ע לינים
לא נצינו אשורינו מני ארצות תקונו
ומפיו אנו חזין ולא גרענו ולא
הוספנו עליו אפילו כמלא נקודה.
אם כן אין כאן לא שינוי ולא
חידוש לגבי דידן. אלא הכל לגבי
דירהו. ולפיכך כשאמרתי בשעבר
ואומר

parte dellos. Por esso pues, quando dixè por lo passado, y
L 1 1 2 dire

los dos Equinocios. El caso es
pues, que el dia que ellos lla-
man 21. es verdaderamente el
20.; el 22. es 21; el 23. 22; el
24. 23; el 25. 24. y finalmen-
te, el 26. 25; queda pues pro-
vado, como Nòs no trespassa-
mos nuestro Equinocio de Nif-
sàn de su legitimo dia à otro.

Otra prueba tengo, la qual es
irrefragable; y es, que figui-
endo Nòs el Systema de Rab
Adà, contamos entre una fa-
zon a otra 91. dia, 7. horas,
519. escrupulos, 31. puntos, ò
atomos de 76. en cada escrupu-
lo, y passados estos dias, horas,
y fragmentos entra la nueva
fazon; si añadieramos pues, o
diminuiéramos alguna cosa des-
tos tiempos, entonces se pudi-
era dezir, que nuestras fazo-
nes se havian dislocado, y que
tardavan, o anticipavan; Pe-
ro des del tiempo de R. Hilel
ijo de R. Yehuda el Principe,
el qual (*R. Hilel*) dispuso la
forma de nuestro presente Ca-
lendario en tiempo de Abayè, y
Rabà, son ya 1360. años hasta
este presente año (5473.) no nos
apartamos poco, nimucho dessa
orden, governandonos por ella,
sin acrecentar, ni disminuir un
punto; figuese pues, que de
nuestra parte, no hubo altera-
cion, ni novedad, mas solo de
quando dixè por lo passado, y
dire

dirè en futuro, que nuestro equinocio de Primavera v. g. passo del 25. Março al 26. o à otro dia, como en efecto succederà (§. 126.) sabe que todo se deve entender respecto la computacion, y disposicion de los que figuen la Correccion Gregoriana, no de las nuestras.

219. *Cuz.* En que Años precede su Pascua à la nuestra des del 1700. hasta el 1800. que es des del 5460. hasta 5560?

220. *Ha.* Aqui los tienes. Son pues, el 1701. 704. 712. 720. 723. 731. 739. 742. 750. 758. 761. 769. 777. 780. 788. 796. 799.

Que corresponden à los 5461. 464. 472. 480. 483. 491. 499. 502. 510. 518. 521. 529. 537. 540. 548. 556. 559.

221. *Cuz.* Es imposible conservar todos estos Años, quisiera pues, que me dieras una regla para confortar la memoria.

222. *Ha.* Aqui tienes una muy propria, con la qual fabricas anualmente sin recelo de engañarte, qual de las dos Pascuas precede.

Haviendote pues dicho, que en 3. Años del A. N. solamente nos preceden, à saber en el

וְאוֹמֵר לְעֵתִיד בַּעֲהוּ שְׁהֵאֵכִיב
שְׁלֵנוּ נִדְחָה ד' מ' מוֹיִם כ"ה מֵאַרְצוֹ
לְיוֹם כ"ו אִו לְיוֹם אַחֵר כֹּאֲשֶׁר יֵאָרֵעַ
(ס' ה'כ"ו) דַּע שֶׁהַכֹּל לְפִי חֲשׁוֹן
וְסוֹדֵר הַשּׁוֹמְרִים תִּקּוֹן גִּרְיָו רִיאֵו לֹא
אֶפֶי סְדוּרָנוּ וְחֲשׁוֹנָנוּ :

ר"ט **אָהֵב** בְּאַיִזָּה שְׁנַיִם מִקְרִימִין
חָגָם לְפִסְחָנוּ מִשְׁמַת

אֶפֶי ת'ש' וְעַד שְׁנַת אֶפֶי ת'ת' דִּהְיִינוּ
מִשְׁנַת הַת"ס וְעַד שְׁנַת הַח'קס ?

ד'ו **אָהֵב** הֵנָּה הֵגָם • וְהֵם אֶפֶי
ת'ש'א' ת'ש'ד' ת'ש'י'ב'

ת'ש'ך' ת'ש'כ'ג' ת'ש'ל'א' ת'ש'ל'ט' •

ת'ש'מ'ב' ת'ש'ן' ת'ש'נ'ה' ת'ש'ס'א' •
ת'ש'ס'ט' ת'ש'ע'ו' ת'ש'ף' ת'ש'פ'ח' •

ת'ש'צ'ו' ת'ש'צ'ט' :
זֶלְחֲשׁוֹנָנוּ הֵם • דִּהְת'ס'א' •

ת'ף' ת'פ'ג' ת'צ'א' ת'צ'ט' ת'ק'ב' •
ת'ק'י' ת'ק'י'ח' ת'ק'כ'א' ת'ק'כ'ט' •

ת'ק'ל'ז' ת'ק'ס' • ת'ק'מ'ח' ת'ק'נ'ו' •
ת'ק'נט' :

אָהֵב אִי אֲפֹשֶׁר לִי לְחַזְזוֹק
כֹּלָם וּלְכַן תֵּן לִי כֹלָל

לְמַבְטָח מִזְכִּיר :
ד'כ"ג **אָהֵב** הֵרִי לְךָ כֹּלָל גְּרוּל

שְׁבוּ תִדַּע מִדֵּי שְׁנָה
בְּשָׁנָה בְּלִי חֲשֵׁשׁ טַעוֹת אִם יִקְרִימוּ

חָגָם לְפִסְחָנוּ אִו לֹא • כִּבְר הוֹדַעְתִּיךָ
שְׁבַשְׁלֵשׁ שְׁנוֹת הַמַּחְזוֹר בְּלִבְר הֵם

קוֹדְמִים

קודמים לנו והיינו בשנת ג' י"א
 וי"ד למחזורם שהם י"ט ח' וי"א
 למחזורנו א"כ המרחק בין קדימה
 לקדימה הוא ז' ב' ז' שנים
 ועכשיו אומר לך שכל אחד מג'
 שנים האלו של מחזורם יש לו מותרו
 הנקרא איפק"טא ומולדו קבועים
 כמו שאסדר לפניך :

מולד	מותר	מחזור קטן
ק' מ"ד ט :	כ"ג :	י"ד :
ט' נ :	כ"ב :	ג' :
י"א נ :	כ' :	י"א :

הלא אתה רואה שנ' מולדות
 אלו פסולים לנו מפני

שנעשים קודם י"ב מאר'צו :

וכ"ג **א"ה** לפי דבריך קודם
 שנת אלף ת"ש היו

קודמין אותנו שני פעמים בכל
 מחזור קטן ואחר השנה ההיא מפני
 שלא עיברו את חדש פיבר'ירו
 יקדמונו ג' פעמים שהם טו פעמים
 בכל ק' שנים . עוד אמרת שלא
 יעברו את פיבר'ירו של שנת אלף
 ת"ת ולא של שנת אלף תת"ק .
 אם כן מת'ת עד תת"ק יקדמונו
 עשרי' פעמי' ומת"ק עד כ' אלפים
 כ"ה פעמים בק' שנה ואתה אמרת
 שלא יהיה עוד שום חידוש והפרש
 בינינו וביניהם . עד שנת אלף

וכ"ג א"ה

3. 11. 14. de su A. N. que son
 19. 8. 11. del Nuestro, figuese
 que la distancia, que hay: de
 una precedencia à la otra, es de
 7. 2. 7. Años. Digo agora, que
 cada uno de estos 3. Años de
 su Ciclo decenovenal tiene su
 Epacta, y Novilunio fixos,
 enel modo que figue.

Años Numero.	Epacta.	Novilunio.
14.	23.	8. Março.
3.	22.	9. dicho.
11.	20.	11. dicho.

De aqui pues reconoces ser
 estos tres Novilunios inutiles
 para Nòs, por venir antes de
 12. Março.

223. *Cuz.* Por lo que tienes
 dicho, antes del 1700. nos pre-
 cedian dos vezes en cada A. N.
 despues del 1700. nos preceder
 3. vezes, por que no hizieron
 Bissiesto aquel Febrero, que
 viene à ser 15. vezes, en cada
 100. Años. Dixiste tambien,
 que no haràn Bissiesto tam-
 po los Febreros del 1800, ni
 del 1900. Siguese pues que
 des del 800. al 900. nos pre-
 cederàn 20. vezes, del 900. al
 2000. 25. vezes. cada 100.
 Años; Como Dixiste pues, que
 no haurà entre Ellos, y Nòs
 nuevas discrepancias hasta el
 1900. No es manifesta con-
 tradicion?

224.

תת"ק . והלא דבריך סותרין זה את זה ?

224. Ha. No Señor, no será tal; como harè conftar por Experiencia, y por razon. En lo que toca à la Experiencia digo; Que affi como des del 1700. hafta el 1800. no nos preceden fino 15. vezes, affi haran des del 1800. hafta el 1900. Estos fon los Años.

1807. 815. 818. 826. 834. 837. 845. 853. 856. 864. 872. 875. 883. 891. 894.

Que fon nuestros 5567. 575. 578. 586. 594. 597. 605. 613. 616. 624. 632. 635. 643. 651. 654.

Por lo que toca à la Razon, debes rememorar lo que tengo dicho muchas vezes, que el numero de los dias del A. N. de Julio Cefar, es el mismo precisamente que el de Semuel, ni mas, ni menos, à saber dias 6939 y horas 18. El de Rab Adà por quien se gobierna todo Israel para todas sus solemnidades, fon 6939. dias, 16. horas, 32. Minutos: El de Papa Gregorio, 6939. dias, 14. horas, y 34. Minutos. (dexasè

ויכ' א'הח לא אהוני המלך לא תקום ולא תהיה

כאשר אנדר תחלה בניסיון וא'הכ בראיה ועל הראשונה אומר שלשם שמשנת אלף ת'ש עד שנת אלף ת'ת אינן קודמין אותנו אלא טו פעמים כך משנת ת'רז עד תת'ק והרין לך השנים ערוכים לפניך :

אלף תת'ז . תת'טו . תת'יה . תת'כו . תת'לר . תת'לו . תת'מה . תת'נג . תת'נו . תת'סד . תת'עב . תת'עה . תת'פג . תת'צא . תת'צד .

שהם לנו התק'סז . תק'עה . תק'עה . תק'פו . תק'צד . תק'צז . תר'ה . תר'יג . תר'יו . תר'כד . תר'לב . תר'לה . תר'מג . תר'נא . תר'נד .

ועל הראיה צריך שתזעלה על לבך מה שאמרתי פעמים רבות דהיינו שמספר ימי מהזור קטן של יול'יאו ציס'אר הוא כשל שמואל לא פחורת ולא יותר והן ששה אלפים ותת'קלט יום וי'ח שעות . ושל רב אדא שעליו

סומך כל אשר בשם ישראל יכונה ועל פיו נצא ועל פיו נבוא לקבוע כל חגי חרשי ומועדי השנה מספר ימיז ו' אלפים ותת'קלט יום וי'ז שעות ול'ב דקים מס' בשעה . שקורין ברעז מינו'טוש . של האפיפיוה גרינו'ריאו ו' אלפים ותת'קלט יום כמו כן וי'ד שעות ול'ד דקים מס' בשעה

בשעה ורע שאעזוב הימים לפי שמספרם שוין לכל הסברות ואעזוב ג' השברים לפי שאינן מעלין ולא מורדין לענין זה :

ועתה פקה עיניך וראה כי

מחזור יוליאן ציס'אר

הוא ארוך ממחזורנו שעה וחצי .
ושל רב אדא ארוך משל גריגוריאן שתי שעות . נמצא שמחזור יוליאן הוא ארוך ממחזור גריגוריאן ג' שעות וחצי . (סימן קמ"ד)

עוד צריך שתדע שכשגריגוריאן

תקן השנה לא תיקנה מדי

שנה בשנה כי זה אי אפשר יען ששנתו היא שס"ה יום ה' שעות ומ' דקים וסבירא להו לנוצרים כמונו יום אחת מונה למדעים וזו אחת מונה שנת . כמ"ש (בסימן ק"ף) וכן אנהנו עושים . לפי שאם תקח שנותינו ותשתכל בהן שנה שנה לא תמצא גם אחת שתהיה מש"ס ה' יום ה' שעות ג' דקים או תתקצו חלקים ומ"ח רגעים אלא מש"ג . שנה שנה ימים כפשוטות ומש"פג . שפ"ד ש"פה . במעברות כמו שהודיעתיך . (בסימן פ"ג) וכשאני אומר ששנתנו היא שס"ה יום ה' שעות ונ"ה דקים ר"ל שאם תחלק המחזור קטן ל' חלקים

ממנו יצא מחזור אחד עשר

(dexarè los dias por que son los mismos en todos los tres Systemas, como tambien los quebrados, por seren insignificantes en la materia).

Deves pues reparar, que el Ciclo decenovenal, ò Aureo-Numero de Julio Cesar, tiene mas que el Nuestro, ò que el de Rab Adà, que es lo mismo, una hora $\frac{1}{2}$. El de Rab-Adà tiene mas que el de Gregorio 2. horas. Con que el de Cesar viene à tener 3. horas $\frac{1}{2}$. mas que el de Gregorio. *Vide* §. 144

Deves mas reparar, que Gregorio no corrigiò el Calendario anualmente, siendo imposible hazerlo; Por que constando su Año de 365. dias, 5. horas, 49. minutos, y conviniendo con Nòs, que el mes no deve constar de quebrados, como tengo dicho (§. 180.) como hazemos Nòs tambien, que tomando Año por Año, no se hallarà ninguno que conste de 365. dias, 5. horas, 55. minutos, y 48. puntos; mas de dias 353. 354. 355. siendo communes, y de 383, 384, 385. siendo Embolismicos, como tengo dicho, (§. 82.) y assi quando digo, que nuestro Año se compone de 365. dias, 5. horas, y 55. minutos, se entiende tomando un Ciclo Decenovenal, y repartiendolo en 19. partes iguales,

iguales, que entonces se hallará tocar à cada parte los dichos dias, horas, y minutos; Lo mismo es en los Años Gregorianos, que tomándolos uno por uno, se hallaràn 3. seguidos de 365. dias, y uno de 366. como los de Julio Cesar; Pero tomando 400. y dividiéndolos en 400. partes iguales, tocará à cada parte, o Año 365. dias, 49. minutos. Mas teniendo el A. N. de Cesar màs que el de Gregorio horas $3\frac{1}{2}$. Siguese que en cada 100. años tiene cerca de 18. horas mas; y por que 4. vezes 18. hazen 72. figuese tambien, que 400. años de Cesar, tienen 72. horas, o tres dias mas, que 400. años Gregorianos; por esso pues quitò el Papa Gregorio esos dias, mandando, que se omitiessen los Bisiestos de los Febreros del 1700. 1800. 1900. para que los 400. años corridos consten de 365. dias, 5. horas, 49. minutos, y no de Seis horas, como constavan antes de la Correccion.

225. *Cuz.* Todavía persiste mi dificultad.

226. *Ha.* Ya vacila para caer, como verás. Segun lo que tengo assentado; si nuestro A. N. tiene dos horas mas, que el de Gregorio, en 100. años

חלקים שוין דהיינו שנים יגיע לכל שנה ושנה הימים והשעות והימים הנל (סימן קנ"ו) וכן שנות גריגוריאן אם תקחם שנה בשנה תמצא ג' רצופים של שס"ה יום וא' של שס"ו כשנות יל' או ציס' אר אבל אם תקח ד' מאות ותחלקם לחלקים שוים יגיע לכל חלק או שנה שס"ה ימים ה' שעות ומ"ט דקים וכוון שמחזור קטן של יל' או גדול משל גריגור' או ג' שעות וחצי נמצא שבכל ק' שנים עודף של יל' או הנל יח שעות בקירוב ולפי שד' פעמים יח הם ע"ב נמשך שבת' שנים של יל' או תמצא ע"ב שעות או שלשה ימים יותר ממה שתמצא בת' שנים של גריגור' או ולכן הסירם האפיפיור הנל וסידר שלא יעברו את חדש פיבר'יו של אלף ת"ש ת"ת ותת"ק כדי שהת' שנה שעברו יהיו של שס"ה וה' שעורו ומ"ט דקים ולא של שש שעות כמו שהיו קודם התקן :

רכ"ט **א'הכ** ערין קושיתי במקומה עומדת :

וכי' **א'הח** כבר הרמפוררה והתמטטה מאשר

תראה יען לפי מה שהצעת אי המחזור שלנו ארוך משל גריגור' או שתי שעות בק' שנים עודפות עשר

עשר שעות • במאתים שנים •
 עשרים • בשלש מאות • ל' • בד'
 מאות • מ' • ואם המתזר קטן של
 ציס"אר ארוך משלנו שעה וחצי •
 בק' שנים • יערף ה' שעות • ואינן
 בצמצום (כי איני חוסס למנרים) במאתים •
 י' : ב'ג מאות • כ'ד' בד' מאו' • ל"ב •
 נמצא שכשגריג'וריאנו פוחד ע"ב
 שעות מת' שנים • פוחדת ל"ב בין לפי
 חשבוננו בין לפי חשבוננו יען אננו
 מודים שהן יתרות • אבל הארבעים
 הנשארות פוחדתן לפי חשבוננו לא
 לפי חשבוננו • כי מ' שעות הללו
 נתהו ונתחברו מהששה דקים
 שיתר שנתנו על שנתם והן עושין
 ההפרש שיש בין ת' שנות גריג'וריאנו
 לת' שנות ישראל • ר"ל שבת'
 שנים שלנו יש מ' שעות יותר כמה
 שיש בת' שנים של גריג'וריאנו •

ונמשך מזה שאחר עבור ת'
 שנה נתחיל מחזור קטן

שלנו מ' שעות אחר התחלת
 מחזור גריג'וריאנו וזה יארע ראשונ'
 בב' אלפים לחשבונם • ובב' אלפים
 ת' יאחר מחזורנו פ' שעות
 ממחזורם • בב' אלפים ת'ת' קך
 שעות שהם ה' ימים ואז תקופת
 ניסן שלנו שהיא קבועה היום בכז'
 מאר'צו תרחה ללא בו • אבל
 בעגלא ובזמן קריב יבוא לציון
 רכז אהב

M m m

años tendrá 10. horas mas;
 en 200, 20; en 300; 30. en 400,
 40. Si el de Cesar tiene mas
 que el nuestro hora $1\frac{1}{2}$, en
 100. años tendrá cerca de
 8. horas; en 200. 16; en 300.
 24; en 400, 32; De aqui se
 sigue, que quando Gregorio
 quita 72. horas de 400. años,
 las 32. son quitadas de cuenta
 comun, Suia, y Nuestra, con-
 fessando Nós, que las 32. son
 superfluas; pero las 40. las
 quitò por Su cuenta, no por
 la Nuestra; formandose estas
 de los Seis minutos, que tiene
 nuestro año mas que el suio, y
 es la diferencia que hay entre
 400. años Gregorianos, y 400.
 años Judaicos, teniendo los
 Nuestros 40. horas mas de lo
 que tienen los Gregorianos.

De donde Procede, que pas-
 fados 400. años, empercare-
 mos nuestro A. N. 40. horas
 despues del de Gregorio. Esto
 sucederà por la primera vez
 enel año 2000. de su Era. En-
 2400. tardarà nuestro A. N.
 80. horas; enel 2800. tardarà
 120. horas que son 5. dias; y
 entonces nuestro equinocio de
 Nifsàn, que agora entra en 26.
 de Março, entrará enel 31.
 Pero vendrà con bien de prissa
 nuestra Redencion. Y sera .A.
 por Rey sobre toda la Tierra, &c.

227. Cuz.

גוף והיה ה' למלך על כל הארץ :

227. *Cuz.* Infinitas Bendiciones te vengan del Cielo, pues assentaste esta materia con sus razones, y descubriste los misterios de una Sciencia, que fue hasta oy incognita.

228. *Ha.* Quedame todavia por representarte la Correccion de la Luna. Deves pues saber, que haviendo Gregorio corregido los ierros que se havian cometido respecto del Sol, quedavale todavia por corregir los que se havian cometido por la Luna ; cuia cuenta tardava del Novilunio, que se hazia enel Cielo, un dia cada 312 años y medio, como queda explicado, (§. 186.) y por que des del año 325. hasta el 1582. de su Era precedia la Conjuncion enel Cielo 4 dias à su cuenta, de forma que el dia que juzgavan ser el Primero de la Luna, era ya el Quinto, para corregir este grande abuso, dispuso que para lo futuro no indicasse mas el Ciclo Decenovenal, al Novilunio, como solia, mas que en su lugar se formasse un Ciclo de 30, Epaetas (*son los 11. dias que tiene el Año Solar, mas que el Lunar.*) Y que se sirviessen dellas por cierto tiempo ; y no sirviendo mas aquellas, se le subrogassen otras en su lugar, mayores,

גז' אהב יחולו על ראשך
 ברכות שמים מעל
 עד שיכלו שפתותיך מלומר די יען
 העמדת כל זה הענין דבר דבור
 על אפניו מילתא בטעמא והוצאת
 לאור תעלומות חכמה אשר עד
 כה לא שזפתן עין כל חי :
 גכ"ח אהח עדין צריך אני להציג
 לפניך מרה שתקן
 גריגוריאנו בחדש הלכנה . דע
 איפוא שאע"פ שהוא גריגוריאנו
 תקן סידור שנתם באופן שפירשתי
 לענין החמה נשאר לו עדין לתקן
 את אשר עותו באיחור השבון
 המולד אשר בכל ש"ב שנים
 וחצי היה מתאחר יום אחד כמ"ש
 (כסיון קפ"ג) ולפיכך משנת ש"כה עד
 שנת אלף תק"פב לחשבונ' היה קוד'
 המולד ברקיע ד' ימים לחשבונם .
 באופן שהיום שהיו קודין ראש
 חדש הלכנה היה באמת יום
 חמישי למולד . הילכך כדי לתקן
 הטעות הגדול הזה סדר שמשם
 ואילך לא יורה עוד מחזור קטן
 יום המולד כמלפנים אלא שבמקומו
 יעשו מחזור של שלשים מתרורת
 חמה על הלכנ' שקורין איפאקטאש
 וישתמשו מי"ט מהם לזמן מה .
 וכשיפסלו הראשונים יכנסו אחרים
 תחתיהם

תחתיהם גדולים או קטנים בהם
כפי הצורך כדי להשוות החשבון
למולד וכן הוזרין חלילה לעולם :

כ"ט **א'הב** אי אפשר להבין הענין
הזה בלי משל ועדין
כולי האי ואולי :

ל"ג **א'דה** כן אעשה בזמן הראוי
ועתה אומר כי כיון
שראה שהיו קודמי המולדו ברקיע
לחשפונם יום אחד בכל ש"ב שנים
וחצי ראה גם כן שהיה הגון וראוי
שיעשה התקון בכל ש"ב שנים וחצי
אלא שפקש לו דרך אחרת והכל
הולך אל מקום אחד :

והוא שמצא שנכל כ' אלפים
ות"ק שנים היה קודם
המולד לחשכונם ח' ימים ולכן
עשה מחזור של שני אלפים ות"ק
שנים וחילקו אח"כ לשמונה מחזורי
קטנים • שבעה מג' מאות שנים •
והשמיני מד' מאות באופן שיעשה
התקון ח' פעמים בב' אלפים ות"ק
שנים אשר אם תחלקם לת'
חלקים שוים יגיע לכל חלק ש"ב
שנים וחצי :

ל"ד **א'הב** מאימתי התחיל זה
התקון ?

ל"ה **א'דה** עדין לא התחיל • כי
הראשון יתחיל בשנת
אף

M m m 2

mayores, o menores segun la exigencia, para que se ajustasse la cuenta con el Novilunio, y que deste modo se siguiesse perpetuamente.

229. *Cuz.* Es imposible comprehender esta materia sin exemplo, y aun con el, quiera Dios que baste.

230. *Ha.* Lo harè a fu tiempo. Digo pues, que haviendo observado que los Novilunios precedian enel Cielo en cada 312. años, un dia por su cuenta, era conveniente, y razonable, que se hiziesse la Correccion tambien en los mismos 312. Años, pero tomò otro camino, si bien viene à parar en lo mismo ; y es que.

Hallò que en cada 2500. años precedia el Novilunio enel Cielo 8. dias à su cuenta ; para corregir pues este abuso, instituiò un Ciclo de 2500. años, y lo dividiò despues en 8. menores, 7. de 300. años, y uno de 400. de modo que se harà la Correccion 8. vezes en 2500. años, quales dividiendolos en 8. partes iguales, vendrà à cada parte, años $312. \frac{1}{2}$.

231. *Cuz.* Des de quando empeçò esta Correccion ?

232. *Ha.* Todavia no empecò ; ni empearà hasta el 1800.

1800. de su Era; que serà la Primera Correccion; La segunda, enel 2100. La Tercera enel 2400. La 4^a. enel 2700. La 5^a. enel 3000; La 6^a. enel 3300. La 7^a. enel 3600. Y finalmente la 8^a. enel 4000. que son 400. años despues de la 7^a. Esta Correccion sirve para anticipar, o tardar los Novilunios segun lo pidiere la necesidad. Aqui tienes el exemplo, que deseas.

Si enel año 1700. no se huviesen rejeitado las Epactas, que havian fervido des del 1582. la Epacta desse año, fuera 10., mas como se omitieron las antiguas, y se subrogaron otras por ellas, de un dia menos, la Epacta de aquel Año, fue 9. no 10. Deviendo notarfe, que no solo la Epacta de aquel año fue un dia menos, mas cada Epacta destas nuevas tiene un dia menos, de las que corrieron des del 1582. hasta el 1700. y para que se comprehenda esta materia, presento Tablas para lo passado, presente, y futuro.

Tabla

לף ת'ת לחשבונם 'הב'מב' אלפים
ק' הנ'מב' אלפים ת' הרביעי מב'
לפים ת'ש' הה'מג' אלפים 'הו'מג'
לפים ש' 'הז'מג' אלפים ת'ר' הח'
מר' אלפים דהיינו ת' שנים אחר
השביעי . ויועיל זה התקון כדי
להקדים או לאחור המולדות כפי
צרכם : וחרי לך המשל שבקשת
ממני :

אם בשנת אלף ת'ש לא נפסלו
הי'ט מותרות או איפא'קמאש
ששימשו משנת אלף תק'פב .
המותר של שנת אלף ת'ש היה
עשר' אבל מפני שנפסלו הראשונים
תכנסו אחרים תחתיה' קצרים מהם
יום א' . מותר אותה שנה היה ט'
זלא עשרה . ודע שלא בלבד
מותר אותה שנה הוא קצר משנה
שקרמה אלף שכל ארבע וא'
מהמותרות החדשים קצר יום א'
מהי'ט שקרמו משנת אלף תק'פב
עד שנת אלף ת'ש . וכדי שתבין
הענין על בוריו הנני נתן לפניך
לוחות המותרות ערוכות על העבר
על ההווה ועל העתיד :

לוח

לוח המותרות הנקראים איפק'טאש משנת אלף תקפ"ב עד תחלת שנת אלף ת"ש •

טו	יד	יג	יב	יא	י	ט	ח	ז	ו	מחזור קטן
ס	כ"ד	י"ג	ב'	כ"ח	י'	כ"ט	י"ח	ז'	ב"ו	מותר
ה	ד	ג	ב	א		י"ט	י"ה	ח	יו	מחזור קטן
ט"ו	ד'	כ"ג	י"ב	א'		י"ט	ס'	ב"ז	י"ו	מותר

Tabla de las Epactas, que sirvieron des del 1582. hasta el principio del 1700.

Aureo Numero.	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV
Epacta.	26	7.	18	29	10	21	2	13.	24	5
Aureo Numero.	XVI	XVII	XVIII	XIX	I	II	III	IV	V	
Epacta.	16	27	8.	19	1	12	23.	4	15	

לוח המותרות מתחלת שנת אלף ת"ש עד תחלת אלף תת"ק •

יט	יח	יז	יו	טו	יד	יג	יב	יא	י	מחזור קטן
י"ח	ז'	כ"ו	ט"ו	ד'	כ"ג	י"ב	א'	כ'	ט	מותרות
	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א	מחזור קטן
	כ"ח	י"ז	ו'	כ"ה	י"ד	ג'	כ"ב	יא'	*	מותרות

Tabla de las Epactas, que sirven des del 1700. hasta el principio del 1900.

Aureo Numero.	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX
Epacta.	9	20	1	12.	23.	4	15	26	7	18
A. Numero.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	
Epacta.	*	11	22	3	14	25	6	17	28	

לוח

לוח המזרחות מחלפת שנת אלף תת"ק עד תחלת ב' אלפים ומאתים *

י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א	מחזור קטן
ק	בז	יז	ה'	כד	יג	ב'	כ"א	י'	כט	מותר
	יט	יח	יז	יז	טו	יד	יג	יב	יא	מחזורקטן
	יז	ו'	ב"ה	יד	ג'	כ"ג	יא'	*	יט	מותרות

Tabla de las Epactas, que devien correr des del 1900. hasta el principio del 2200.

Aureo Numero.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Epacta	29	10	21	2	13	24	5	16	27	8
A. Numero.	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	
Epacta.	19	*	11	22	3	14	25	6	17	

Agora comprehenderás todo facilmente ; por que reparando en el primer numero de la primera Tabla, que es 6. de A. N. hallaras en la Epacta, que le corresponde debaxo 26. Reparando en la segunda Tabla, hallarás 25. debaxo del 6. en la 3ª. 24; y la misma proporcion guardan todos los numeros de las 3. Tablas ; Por donde reconoces, que las Epactas de la segunda Tabla tienen un numero menos, que la primera, y las de la 3ª. un numero menos de la 2ª., y Dos de la Primera.

עתה תבין הכל בנקלה שהרי אם תעיין במספר ראשון של לוח ראשון שהוא ד' של מחזור קטן תמצא תחתיו במותרות כו' עיין בלוח השני ותמצא תחת ד' כ"ה עיין בלוח הג' ותמצא תחת ד' כ"ד וכן בכל מספרי שלשה הלוחות והנה עיניך רואות שמותרות לוח השני פחותין מהראשון אחד ומספרי לוח שלישי פחותין מן השני אחד ומן הראשון שנים :

רל"ג **א'הב** ולמה איחרו תקון
הלבנה עד אלף ת"ת

והלא דבר הנראה לעין הוא
טעותם שהיו קורין ר"ה ליום ה'
בחדש וכבר הלבנה נראית בעליל
מכמה ימים? ועוד שאם לא תקנה
מיד באלף תק"פב איך כשחל
הפסח ביום ה' או ביום שבת קדש
עושין חגם ביום ראשון הסמוך לו
מלאחריו? היה להם להמתין עוד
שבוע אחר?

רל"ד **א'הח** על ידי לוח המותרות

תקנו חמעות מאלף
תק"פב עד אלף ת"ת ומאלף ת"ת
ואילך ירחיל התקון החדש
והראיה שקודם אלף תק"פב היו
מאחרין חגם מפסחנו חרש ימים
ועוד כמ"ש (בסימן קע"ג)

רל"ה **א'הכ** אכתי קשיא במקומה
עומדת דאיך אפשר

שלא תקנו מולד הלבנה ולא יקדים
לחסר' או ה' ימים?

רל"ו **א'הח** על ידי המשל תבין
חענין בנקלה דע

שתקון הלבנה הנעשה בשנת אלף
ת"ת התחיל מאלף ת' ובאלו חת'
שנים יקדים מולד הלבנה ברקיע
יום אחד בלבד לחשבונם כגון
מולד הלבנה ברקיע הוא בשנת
אלף

para Ellos; V. G. El Novilunio

233. *Cuz.* Por que dilataron la Correccion de la Luna hasta el 1800; siendo el ierro tan manifesto, pues al 5. de Luna llamavan Novilunio, quando ya eran dias, que se via la Luna? Ademas, que no habiendo hecho uso de la Correccion luego enel 1582. Como es, que entrando nueftra Pascua en dia de Jueves, o Sabado, celebran Ellos el primer dia de la semana imediatè siguiente? y por que no la dilatan à la segunda semana?

234. *Ha.* Con la Tabla de las Epactas queda corregida la Luna des del 1582. hasta el 1800. y deste año por delante empezará la nueva Correccion. Pruevase, por que antes del 1582. celebravan algunas vezes despues de Nòs un mes, y mas, como tengo ya mostrado §. 173.

235. *Cuz.* Todavía permanece mi question, siendo forzoso, que no habiendo corregido la Luna, anticipe el Novilunio para ellos, 4. ù 5. dias?

236. *Ha.* Con un exemplo entenderàs todo facilmente; deviendo notar, que la Correccion de la Luna, que deven hazer enel 1800. empezò des de el 1400. y enestos 400. años, precederà el Novilunio enel Cielo un solodia enel Cielo deve ser enel año 1800.

1800. en 29. Febrero, quando segun la cuenta dellos, no devria fer hasta primero de Março, pero como no haràn Febrero mas que de 28. dias, por la Correccion Solar dizen, que el Novilunio viene a fer en primero de Março, y con esto corrigen el Novilunio, y el Calendario. El Novilunio, por que verdaderamente haze en 29. Febrero, que Ellos llaman primero de Março; Corrigen el Calendario, por que indica el Novilunio, en primero de Março, sin tener necesidad de hazer otra correccion.

237. *Cuz.* Agora me enseñaràs las reglas necessarias para entender las Tablas de las Epaetas,

238. *Ha.* Quando quieren saber en que dia del mes haze la Conjuncion, o Novilunio, cuentan la Epaeta, que corre aquel Año, y cuentan tambien un dia por el mes, des de Março, hasta el mes en que buscan el Novilunio inclusivè, y despues sacan esta suma de los dias del mes, y en el dia, que termina, es el dia de la Luna, que se busca.

239. *Cuz.* Ya te tengo dicho otra vez, que Reglas sin Exemplo, son como Cuerpo sin Alma.

240. *Ha.*

אלף תת ביום כ"ט לפיכך ירו וכפי חשבונם לא יהיה המולד אלא באחד לחדש מארצו אבל מפני שאינם חושבין לפיכך ירו אלא כ"ח יום מפני תקון החמה אומרים שהמולד יהיה בא' מארצו ועל ידי זה תקנו המולד והלוח שלהם יום המולד לפי שבאמת היה ביום כ"ט פיכך ירו שהם קורין א' מארצו ותקנו הלוח לפי שמורה המולד באחד לחדש מארצו בלי שיצטרט לעשות לוח חדש :

ל"א א"ה עתה תלמדני הכללים להבין לחות

המותרות :

ל"ב א"ה כשמבקשים לידע באיזה יום מחדש

החמה נכנס חדש הרבנה מונין מותר אותה שנה ומונין גם כן יום לחדש מחדש מארצו עד החדש שמבקשין בו החידוש ועד בכלל וכן מונין לידע יום הניגוד או יום אחר מימי חדש הרבנה ומחברין הכל יחד וא"ה מוציאין מספר המקובץ מן ימי החדש וביום שכלה בו הוא יום של לבנה המבוקש :

ל"ג א"ה כבר אמרתי לך פעם אחרת שכללים בלי

משל כגוף בלי נשמה :

ל"ד א"ה

ר"מ **א'הח** בוא יבוא ולא יאחר •
 מי שרוצה לידע בכמה
 לחדש יוני'ו יהיה מולד הלבנה
 להם בשנה (סוף ס'ה) אלף תשי"ג
 להם והת'עג לנו • יקח מותר
 השנה שהוא ג' • וד' ימים עוד
 בשביל הד' חדשים שממ'ארצו ועד
 יוני'ו ועד בכלל ויחברם יחד והרי
 שבעה • יסיר'ז משלשים שהם כל
 ימי חדש יוני'ו וישארו כג' • ובכ
 כג' יוני'ו יהיה מולד הלבנה • אבל
 דע כי זה החשבון אינו מדוייק ולא
 אמיתי אלא קרוב אל האמת •
 והטעם הוא שלפי חשבון זה הם
 עושים מותר כל שנה ושנה יא ימים
 גמורים ובאמת שאינן מגיעין שהרי
 לפי חשבון שמואל וזל'יו ציס'אר
 אינן אלא עשרה ימים כ"א שעות
 וד' חלקים • ולפי חשבון רב ארא
 עשרה ימים כ"א שעות וק"נא
 חלקים • אם כן אינו מכוון זה
 החשבון לא לנו ולא להם • וכ"ש
 לדקדוק חילוקי חכמת התכונה :
 רמ"א **א'הכ** נפשי צהלה ושמחה
 במה שהודעתני
 ההפרש שיש בין זמן הגם לפסחנו
 באופן שלא נשאר לי שום ספק
 בזה ולא שום פקפוק • אבל עדין
 צריך שתגיד לי ההפרש שיש בין
 הנוצרים עצמם לענין הגם • כי הנני
 רואה

240. *Ha.* No tardará el Ex-
 emplo. Quien quisiere saber
 en quantos de Junio ferà No-
 vilunio eneste año (1713. *Suia,*
 5473. *Nuestro.*) tome la Epacta
 del Año, que es 3. y 4. dias
 mas por los. 4. mefes que hay
 de Márço à Junio inclusivè,
 cuja suma es 7. deve quitar es-
 tos 7. de 30. dias que tiene el
 mes de Junio, quedan 23. y
 assi en 23. de Junio, ferà No-
 vilunio. Pero devefe notar;
 que esta cuenta, ni es exacta,
 ni verdadera, mas solo cerca
 de la verdad; la razon es por
 que por esta cuenta, señalan à
 cada año 11. dias de Epacta,
 quando realmente no son mas
 segun Semuel, y Cefar, que
 10. dias, horas 21. y 204. es-
 crupulos; segun Rab Adà,
 10. dias, 21. horas, y 121.
 Escrupulos, y segun la Correc-
 cion deve fer aun menos que
 el de Rab Adà, con que, ni es
 precisa para Nòs, ni para Ellos,
 y mucho menos para la exacti-
 tud Astronomica.

241. *Cuz.* Mucho me alegro,
 que me hayas informado
 de la diferencia que hay entre
 el tiempo de su Pascua à la
 Nuestra, de forma que no me
 queda duda, ni hesitacion;
 Pero quedate todavia por in-
 struirme de las Discrepancias
 que hay entre Ellos mismos fo-
 N n n bre

bre su Pascua, pues veo, que mas difieren Ellos entre si, de lo que difieren de Nòs. Que me causa grande admiracion.

רואה שהם יותר רחוקים זה מזה
ממה שרחוקים ממנו וזה נראה לי
תמיהה גדולה :

De las Discrepancias nacidas entre los Latinos, y Griegos, despues de la Correccion Gregoriana.

242. *Ha.* Aunque hay entre ellos muchas Controversias en los articulos de su Fè, Yo los dividirè folamente en dos partes, ò classes, llamandolos, Griegos, y Latinos; Debaxo del titulo de Griegos, comprehenderè todas las Naciones, y Provincias, que celebran su Pascua con los Griegos, aunque no convienen con ellos en algunos Articulos, como son los Reinos de la gran Bretaña, è Irlanda; Por el mismo estylo llamarè Latinos à todos los que celebran con ellos, aunque no les otorgan en todos los Articulos de su Fè, como la Holanda, y parte de la Alemania, que des del 1700. empezaron à celebrar con los Latinos, aunque hay muchos Principes grandes, y potentes, y muchas Ciudades, que no obedecen al Papa; se determinaron pues celebrar con los Latinos por ser de mucha molestia, y daño à los Mercaderes por el tiempo que perdian, celebrando unos en dos diferentes semanas, y à

ה'ג א'הה אע'פי שיש בין
הנוצרים כמה סברות
חלוקות בעיקרי אמונתם. הנה לפי
צרכי אהלק אותם לשתי כתות
בלבד ואקרא אתהן בשם יונים
ורומיים. תחת סוג היונים אכנים
כל האומות והמדינות שעושין חגם
עם היונים אע'פי שאינן מסכימים
עמהם בקצת עיקרי אמונתם כגון
מלכות אינגלא'טרא. וכן אקרא
רומיים לכל החוגגים עם הרומיים
אע'פי שאינם מודים להם בכל
עיקרי אמונתם. כגון מדינת
הזל'א'נדא וקצת אשכנז היא
גירמ'ניא שמשנת אלף ת'ש החלו
לעשות חגם עם הרומיים אע'פי
שיש בה שרים רבים ועצומים
וכרכים ועיירות גדולות שאינם
שומעים בקול האפיפוד ועשו כן
מפני שהיה צער גדול לסוחרים
שהיו מפסידים זמן הרבה לפי שזה
היה חוגג בשבוע זו וזה בשבוע
אחר.

אחר ולפעמים זה בחדש זה וזה
 בחדש אחר ולכן נעדרו ונברו להם
 העשרה ימים העודפים לפי חשבון
 גריג'וריו ולמנות השנה כסידורו
 ומלך שויצ'ייה צוה שיסירו בכל
 ד' שנים העיבור של פיבר'ירו עד
 שישתוו לרומיים וכך הם עושין
 באופן שהסירו כבר ד' ימים ואין
 ביניהם ובין הרומיים אלא ששה
 ובכן בשנת אלף תש"ם ימנו ג'כ
 השנה ויעשו הגם עם הרומיים
 לא נשאר באיבר'ופה אלא מלכות
 אינג'ל'אטיר'א ומושק'ווי'א ודר'ו'סי'א
 וארץ יון ששומרין עדין חשבון
 הישן :

עתה דע שמיד שהאפיפיור
 גריג'וריו יג' הסיר
 העשרה ימים מחדש אוקט'וברי
 כמ'ש (סימן ק"ף) נולדו בין הרומיים
 והיונים ד' הפרשות גדולות
 ועצומות :

הא' שלרומיים אותו החדש לא
 היו לו אלא כ'א יום אבל
 היונים עשו אותו של לא
 כמשפטו :

הב' כי קודם התקן היו מבקשין
 ר'ה הלכנה ע'י המחזור קטן
 אבל אחר התקן מבקשין אותן על
 ידי המתחרות או אפ'ת'קמ'אש
 (סימן קפ"ט.)

à vezes en dos diferentes me-
 ses, por donde se resolvieron
 hechar los 10. dias superfluos,
 y seguir el Calendario de Gre-
 gorio. El Rey de Svecia mandò
 que se omitiessa cada 4. Años
 el Biffiesto de Febrero, hasta
 que se conformassen con los La-
 tinos, lo qual se và executan-
 do, y haviendo ya omitido 4.
 Biffiestos, no queda mas di-
 ftancia que de 6. dias; Con
 que enel 1740. su Año, y Pas-
 cua serà segun el Estilo Nuevo;
 No queda mas en la Europa,
 que Inglaterra, Moscovia, y
 Ruffia, que figuen con los Grie-
 gos el Estilo Viejo.

Deves agora notar, que lue-
 go, que Papa Gregorio 13. qui-
 tò los 10. dias al mes de Octu-
 bre (§. 180.) Nacieron entre
 los Latinos, y Griegos, 4. dif-
 crepancias grandes, y nota-
 bles.

1. Que para los Latinos,
 aquel mes no tuuo mas, que
 21. dia, quando los Griegos lo
 hizieron de 31. como solian
 hazerlo.

2. Antes de la Correccion,
 buscavan los Novilunios por el
 Ciclo Decenovenal, ò Aureo
 Numero, mas despues de la
 Correccion los buscan por las
 Epactas.

3. Des de la Correccion em-
peçaron à contar los Novilu-
nios, 4: dias antes delos Griegos.

4. El Equinocio de los Lati-
nos se estableció en 21. de
Março; el de los Griegos, que-
dò en fu 21. como antes, lla-
mado por los Latinos 31: Esto
se entiende des del 1582. que
fue nuestro 5343. hasta el prin-
cipio de 1700; por que de alli
adelante, huvieron otras no-
vedades, como irè esplicando,
con el favor divino.

243. *Cuz.* Estremamente
deseo saber las consequencias
de la Correccion.

244. *Ha.* De la Correccion,
nacieron grandes Discrepan-
cias entre Latinos, y Griegos,
respecto de celebrar su Pascua;
por que en cada Aureo Numero
(*que es comun à ambas las
Naciones*) preceden los Lati-
nos à los Griegos, un mes, ò
cinco semanas, y algunas ve-
zes solo 8. dias, celebrando jun-
tos en los de mas Años; Como
enel 1700. 703. 706. 707. 710.
713. Sucediendo juntarse las
dos distancias de un mes, y
de 8. dias, produze la Distancia
que yo llamo Grande, que
consta de 5. semanas, ò de 35.
dias; lo qual causava grande
espanto, antes que yo manife-
stasse la razon dello.

245. *Cuz.*

רמ"ט אהכ

::

הג' שמעת התקון התחילו לחשוב
המולדות ארבעה ימים קודם

היונים :

הד' שהאביב של הרומיים נקבע
ביום כ"א מאר'צו ושל יונים

נשאר קבוע בכ"א בו כבראשונה
שהרומיים קודין ל'א חה משנת
אלף תקפ"ב לחשבונם היא תחלת
הש"מג לחשבוננו עד תחלת אלף
ת"ש . כי משם ואילך נולדו עוד
חידושים אחרים ביניהם כאשר

אפרש בע"ה :

הודיעני נא תולדות

רמ"ג אהב

זה התקון :

רמ"ד אהה מזה התקון נולדו
מחלוקות גדולות בין

הרומיים והיונים לענין זמן חגם
ובתתו גוי בגוי. לפי שבכל מחזור
קטן שלהם שהוא א' לשניהם קודמין
הרומיים ליונים ד' פעמים חדש
או חמשה שבועות ולפעמים ח'
ימים כלכד ובשאר שני המחזור

עושים חגם יחד כגון בשנת אף
ת"ש . ת"שג . ת"שו . ת"שו . ת"שי .

תשי"ג . ואם אירע שיתחברו יחד
שני המרחקים האלו של חדש
ושל ח' ימים אזי יוליד משניהם
המרחק אשר אני קורא מרחק
גדול שהוא של ה' שבועות או

ל"ה ימים . וזה גורם תמיהה
גדולה לעולם עד שלא גליתו טעמו

רמ"ו **א'הב** מי הכניסך בתגר
זרה ?

רמ"ו **א'הה** בשנת הת'נג היא
אלף תר'צג לחשבונם

הנוצרים עשו הגם ככ"ב מאר'צו
יום פורים ואנחנו לא חגגנו את
הג הפסח עד יום ג' כ"א אב'ריל ואני
הייתי אז תושב בעיר המפוארה
ליו'רני ויתמהו כל יושבי העיר איש
את רעהו כי לא ידעו מה הוא
ויבואו אלי כולם כאחד גוים
ויהודים ויאמרו עליך המלאכה
לבקש טעם החידוש הזה .
ואומרה להם זה אינו חידוש כי
זכרני שאירע כזה כמה פעמים
ואע"פכ אני אעשה כדבריכם .
אזי שנסתי מרתי ובינתי
במחברינו ובמחבריהם ואין גולה
את אזני עד שכרכ השקירה
והעיון מצאתי טעם קדימת חגם
לבסחנו בקצת שני' כאשר הודעתך
כבר (בס' קנ"ח) אבל עם כל זה לא
שקטו ולא נתו כי אמרו שהיו רוצין
לידע גם כן טעם שינוי הרומיים
והיונים . אז אמרתי הנה באתי
במגלת ספר כתוב כלשון איטלקי
אשר בו פירשתי כל הנוגע לענין
הזה ומשם הוצאתי כל מה
שאמרתי ושאומו לעתיד בויכוח
הזה .

245. *Cuz.* Que motivo tu-
viste para ponerte en esto ?

246. *Ha.* Enel Año 5453.
que fue 1693. dela Era Chri-
stiana, Ellos celebraron en 22.
Março en dia de Purim, y Nòs
no hizimos nuestro Pessah,
hasta el martes 21. Abril. Vi-
viendo yo entonces en la her-
mosa ciudad de Liorne, que-
daron todos admirados, no sa-
biendo de donde procedia esta
estravagancia ; Acudieron pues
à mi Cristianos, y Judios, pre-
guntandome la causa desta no-
vedad ; Respondiles no fer co-
sa nueva pues me acordava ha-
ver fucedido otras vezes ; pero
que sin embargo, yo veria la
materia. Inquirì pues nue-
stros Autores, y los fuios sin
hallar quien me diese luz, haf-
ta que despues de mucha apli-
cacion, y estudio, hallè la ra-
zon de la precedencia de su
Pascua a la nuestra en algunos
años, como ya tengo manifes-
tado eneste Dialogo (§. 198.)
No se fofsegaron con esto, in-
stado, que querian saber
tambien la causa de la discre-
pancia, que hay entre Latinos,
y Griegos ; Para satisfazerlos
pues hize un libro en idioma
Italiano, enel qual espliquè to-
do lo concerniente à esta ma-
teria ; y de èl faquè todo lo
que

que dixè, y dirè enefte; con esta sola diferencia, que en aquel me fue necessario manifestar à los Cristianos algunas cosas nuevas para Ellos, y viejas para Nòs, como son los Testigos de la Aparicion, la celebracion del Roshodes por el Senado enel dia de 30. Pero aqui omiti estas cosas, y otras semejantes, supliendo con otras cosas de mucho provecho para nos, y nuestros sucesores, con algunas novedades que hallè despues.

247. *Cuz.* Por ti dixeron nuestros Sabios, que diziendo un hombre canfè, y alcancè, es digno de creerse.

248. *Ha.* Estas distancias se hallan en los Años 3. 8. 14. 19. de su Aureo Numero; Esto se entiende des del Año 1582. hasta 1700. mas despues deste hay otro mas como explicarè. Haviendo pues en 100. Años 5. A. N. sucediò esta diferencia 20. vezes des del 1600. hasta el 1700.

249. *Cuz.* Qual es la causa proxima desta grande alteracion?

250. *Ha.* Los 10. dias quitados à Octubre; Por que assi como los Latinos deshechan el Novilunio, que viene antes de 8. Março, por que haze su Plenilunio en 20. que es antes

הזה י לא ששם הוכרחתי לחוריע לנוצרים קצת דברים חדשים מקרוב באו להם וישנים נושנים לנו כנון עירי ראייה קידוש ב'ד ביזם ל' וכו' אכל כאן השמטתי כל אלו וכיוצא בהן והכנסתי תהתיזן עניינים אחרים רבי התועלת לנו ולבנינו עד עולם וחידושים שעלו בדעתי אחר כך :
א'הכ עלך אמרו חז"ל יגעת ומצאת האמן :

א'הה המרחקי האו תמצאם בשנת ג' ה' י'ד :

ו'ט : למחזור קטן שלהם ודוקא משנת אלף תקפ"ב עד אלף ת"ש לפי שמשם ואילך הוסיף עוד פעם אחרת כמו שאפרש נמצא שבזון שבכל מאה שנה יש ה' מחזורים אירע זה השינוי בהכרח עשרה פעמים משנת אלף ת"ר עד אלף ת"ש :

א'הכ איזו היא הסבה הקרובה של שינוי

הגדול הזה ?

א'הה העשרה ימים שהוחסרו מחדש

אוקט'וברי משום שכשם שהרומיים פוסלין מולד הבת קודם ה' מאדצו מפני שהנינוד של חל בעשרים בו דהיינו קודם האביב

האניב שלהם שהוא בכ"א בו כך
 היונים פוסלים המולד הבא קודם
 י"ח מארצו שהם קורין אותו ח'
 מפני שהניגוד שלו חל קודם ל"א
 מארצו שהם קורין אותו כ"א
 ולפיכך כיון שבשנות ג' ח' י"ד
 וי"ט המולדות נעשין לפי הרומיים
 קודם י"ח מארצו היונים מעברין
 את השנים ההם ואין עושין חנם
 אלא בחדש שלאחריו וכרי
 שתשמור הכלל הזה בדרך הרילך
 לוח :

מחזור קטן	מותר או איפא קטא	מולד
ג' :	כ"ג :	ק' מארצו :
ס' :	י"ח :	י"ג בו :
י"א :	כ"א :	י' בו :
י"ט :	י"ט :	י"ב בו :

הרי לך שד' מולדות האלו
 פסולין ליונים מהטעם
 שאמרתיו ודוקא משנת אף תק"פ
 עד תחלת אלף ת"ש :
 רכ"א **א"ה** ולמה לא חשבת בין
 המולדות הפסולים
 ליונים הנעשים גם כן בט' וב"א
 מארצו כיון שהם בין הח' והי"ח ?
 ועוד למה לא חשבת אלא י"ב ?
 ועל מי נטשת הי"ד ט"ז י"ו
 וי"ז אשר גם המה פסולין להם
 כפי מה שהוריתני ?

הגב' א"ה

antes del Equinocio, que es en el 21. assi los Griegos rehufan el Novilunio, que viene antes del 18. Março, que ellos llaman 8. porque su Plenilunio, viene antes de 31. Março, que llaman 21. y por que en los dichos Años 3. 8. 14. 19. los Novilunios hazen segun los Latinos antes de 18. Março, por effo digo, los Griegos hazen aquellos Años Embolifmicos, no celebrando su fiesta hasta el figuiente mes; y para que conferves esta regla, aqui te presento un Catalogo.

Aureo Numero.	EpaHa.	Novilunio.
3	23	8 Março.
8	18	13 dho.
11	21	10 dho.
19	19	12 dho.

De aqui consta que estos 4. Novilunios son inutiles para los Griegos, por la razon, que tengo alegado; esto pero se entiende des del 1582. hasta el principio del 1700.

251. Cuz. Por que no contaste entre los Novilunios inutiles a los Griegos, los de 9. y 11. Março, puesto que estan colocados entre el 8. y 18. y mas por que no contaste mas, que el 12? y como omitiste el 14. 15. 16. 17. que tambien son inutiles, por lo que me tienes mostrado?

252. Ha.

252. *Ha.* Ya te tengo dicho (§. 188.) que aunque el numero de las Epactas son 30. sin embargo no firven mas que 19. dellas por un cierto tiempo, como por 100. 200. ù 300. Años, quedando despues inutiles. y entrando otras en su lugar segun la neccessidad; Por esto pues en las 19. Epactas, que firvieron des del 1582. hasta el 1700. no hay Epacta que indique Novilunio en 9. ni 11. Março, y por essa causa no las cologuè enel Catalogo.

A lo que preguntas porque no cologuè tambien enel Catalogo los 14. 15. y 16. 17. devote advertir, que aunque tengo dicho, que el Novilunio, que haze antes de 18 Março es inutil à los Griegos; sin embargo el que viene despues del 15. firve para Latinos, y Griegos.

253. *Cuz.* Te contradizes.

254. *Ha.* No Señor; Por que el Novilunio, que se haze en 15. de Março, es util para los Griegos, porque juzgan, que no se haze hasta 4 dias despues, como el 4. que es en 18. el 16. en 19; el 17. en 20; mas la verdad es, que no lo admiten por hecho en 15. mas porque dizen, que se hizo en 18. pero sin embargo celebran enèl.

255. *Cuz.*

מפני שנעשה בט"ו לא מפני שאומרים שנעשה ב"ח . אבל מכל מקום

מ"ס א"הב

רנ"ג **א"הה** כבר אמרתי לך (ס')
קע"ח שא"עפי שמספר

המותרות או איפא קטאש הם
שליש אע"פכ אינם משמשים
אלא י"ט מהם לקצת זמן . כגון
לק' או לר' או לש' שנים . וא"חכ
נפס"ן ונכנסין אחרים לשמש
תהיהם כפי הצורך . הילכך ב"ט
מותרות ששימשו משנת א"ף
תק"פכ עד א"ף ת"ש לא יש מותר
שזרה שום מולד בט' וי"א מאר'צו
ולכן לא הזכרתים בלוח :

ועל מה ששאלת למה לא
הזכרתי גם כן ה"ד . ט"ו .
י"ו . וי"ז . צריך אני להודיעך שאע"פי
שאמרתי שהמולד הנעשה קודם
י"ח מאר'צו פסול ליונים עם כל
זה הבא מט"ו ואילך כשר לאלו
ולאלו :

רנ"ג **א"הב** קשיא דידך ארידך
דהא אמרת שקודם
י"ח מאר'צו פסול להם :

רנ"ד **א"הה** לא אדוני . והטעם
הוא לפי שהמולד

הנעשה ביום ט"ו מאר'צו כשר
ליונים מחמת שהם חושבים שלא
נעשה אלא ד' ימים אחר כך דהיינו
ב"ח . וכן היו ב"ט . היו בכ' אך
האמת היא שאינן מכשירין אותו

מפני שנעשה בט"ו לא מפני שאומרים שנעשה ב"ח .
חיגגין בו :

רנ"ס **א'הב** משורל משרל לקיים
הענין בזכירה :

רנ"ו **א'הח** בשנת ארלף חרפ'נ
שלהם וי'ו למחזורם

היה המולד ביום שבת מ'ו מאר'צו
לפי הרומיים שהוא ה' כפי היונים :
ואע"פכ חשבו היונים שאותו המולד
היה בח' מאר'צו לחשבונם ובכך
הרומיים עשו חגם בל' בו . והיונים
בכ"ז בו לפי חשבונם הישן שהוא ו'
אבר'יל לרומיים :

רנ"ז **א'הב** ולמה לא עשו חגם
יחדיו ?

רנ"ח **א'הח** מפני שכפי הרומיים
הניגוד היה ביום

שבת כ"ט מאר'צו ועל כן חגגו
ביום א' בשבת שלאחריו ל'
בו כמשפטם . אבל היונים חשבו
שהניגוד לא נעשה עד יום ג' א'
אבר'יל ולכן המתינו עד יום א'
בשבת שלאחריו ו' אבר'יל :

רנ"ט **א'הב** הוספת חכמה וטוב
ברוך טעמך וברוך
אתה לה' :

255. *Cuz.* Trahe un exemplo para conservar lo que me dixiste.

256. *Ha.* En su 1687. que era 16. de su. A. N. fue Novilunio en Sabado 15. Março segun los Latinos, que eran 5. segun los Griegos. Y sin embargo juzgaron los Griegos, que aquel Novilunio havia hecho en 8. de Março, por su cuenta, y assi los Latinos celebraron en 30. dº. Los Griegos en 27. Estilo Viejo, que son 6. Abril del Estilo Nuevo.

257. *Cuz.* Por que no celebraron juntos ?

258. *Ha.* Porque segun los Latinos, el Plenilunio hizo en Sabado 29. Março, y por esto celebraron enel Domingo siguiente, que fue el 30. como fuelen. Mas los Griegos juzgaron, que el Plenilunio no hizo hasta el Martes 1. Abril. y por esto aguardaron hasta la semana siguiente 6. Abril.

259. *Cuz.* Siempre te adelantas en Sciencia, y bien; bendito sea tu Entendimiento, y bendito seas tu de Dios.

De las Discrepancias, que nacieron entre Griegos, y Latinos des del 1700. en perpetuo.

ר"ס **א'הח** הנה ער הנה דברתי
במחלוקות הנולדות
בין הרומיים והיונים לענין חגם
משנת

260. *Ha.* Haviendo hasta aqui discurrido de las Discrepancias nacidas entre Latinos, y Griegos, respecto de Su
O o o Pascua

Pascua, des de la Correcion del Año 1582. hasta el 1700. devo manifestar agora las Discrepancias, que huvieron des del 1700. y que havran en perpetuo.

Digo pues Primero; Que el Equinocio de los Griegos que hasta el 1700. entrava en 21. Março E. V. que son 31 E. N. se transfirió des del 1700. al Primero de Abril E. N. sucedió tambien, que donde antes del 1700. celebravan los Latinos antes de los Griegos 4. vezes en cada A. N. con la gran distancia, como tengo enseñado, (§. 244.) despues del 1700. preceden los Latinos 5. vezes en cada A. N; y así des del principio del 1700. hasta el principio del 1800. celebran los Latinos 27. vezes antes que los Griegos; a saber 25. necessariamente, y dos accidentalmente, como ves por el Catalogo.

משנת התקון אף תק"פב עד שנת אף ת"ש • צריך לדעת עכשיו מה יהיה משפט מחלוקתם משנת אף ת"ש עד סוף העולם :

ואומר ראשונה שהאביב של היונים שער אף ת"ש

היה נופל בכ"א מארצו ליונים שהם ל"א לרומיים נדחה משם והלאה ליום ראשון של אב"ריל • ונמשך גם כן שאם שלעבר קודם אף ת"ש היו קודמין הרומיים ליונים בתגם ד' פעמים במרחק הגדול בכל מחזור קטן כמו שהוריתי (בס' רמ"ד) •

אחר שנת ת"ש קודמין אותם ה' פעמים בכל מחזור קטן • ובכן כתחלת אף ת"ש עד תחלת אף ת"ת קודמין הרומיים ליונים כז' פעמים דהיינו כ"ה בהכרח ושתיים במקרה • וגרי לך הלוח :

לוח השנים שמג הרומיים קודם למג היוונים משנת אלף ת"ם עד שנת אלף ת"ח :

ימי חדשי הרומיים	הג הוינים	הג הרומיים	שנורר חשבונם	במחזור קמן	
מסבן חדש	מסבן יסן	מסבן חדש			
מא"ו	אב ר"ג	מא"רט"ב	כ"ז	אלף תש"א	י"א
אב ר"ב	אב ר"ד	מא"רט"ו	כ"ח	תש"ד	י"ד
מא"ט	אב ר"ה	מא"רט"ז	כ"ח	תש"ט	י"ט
מא"ו	אב ר"א	מא"רט"ב	כ"ז	תש"יב	ג'
מא"ו	אב ר"ב	מא"רט"א	כ"ח	תש"ו	ה'
אב ר"ג	אב ר"ג	ומא"רט"ז	כ"ח	תש"ך	י"א
אב ר"ג	אב ר"ה	מא"רט"ד	כ"ח	תש"כב	י"ד
מא"ו	אב ר"ב	מא"רט"א	כ"ח	תש"כח	י"ט
אב ר"ג	אב ר"ג	מא"רט"ח	כ"ה	תש"לא	ג'
מא"ו	אב ר"ג	אב ר"ג	כ"ה	תש"לו	ה'
מא"ו	אב ר"ב	מא"רט"ב	כ"ט	תש"לט	י"א
אב ר"ג	אב ר"ג	מא"רט"ח	כ"ה	תש"מב	י"ד
אב ר"ג	אב ר"ג	אב ר"ג	ג'	תש"מו	י"ט
אב ר"ג	אב ר"ב	מא"רט"ו	כ"ט	תש"פ	ג'
מא"ו	אב ר"ד	מא"רט"ב	ל'	תש"נה	ה'
אב ר"ג	אב ר"ג	מא"רט"ט	כ"ו	תש"נח	י"א
אב ר"ג	אב ר"ב	מא"רט"ו	כ"ב	תש"סא	י"ד
מא"ו	אב ר"ג	מא"רט"ב	ל'	תש"סו	י"ט
אב ר"ג	אב ר"ג	מא"רט"ט	כ"ו	תש"סט	ג'
מא"ו	אב ר"א	אב ר"ג	ג'	תש"עד	ה'
אב ר"ג	אב ר"ב	מא"רט"ו	ל'	תש"עו	י"א
אב ר"ג	אב ר"ג	מא"רט"ט	כ"ו	תש"ף	י"ד
מא"ו	אב ר"ג	מא"רט"ב	כ"ז	תש"פ"ה	י"ט
אב ר"ג	אב ר"ג	מא"רט"ו	כ"ב	תש"פח	ג'
מא"ו	אב ר"ה	מא"רט"ד	א	תש"נ"ג	ה'
מא"ו	אב ר"א	מא"רט"ב	כ"ז	תש"נו	י"א
אב ר"ג	אב ר"ג	מא"רט"ז	כ"ד	תש"נ"ט	י"ד

Catálogo de los Años, en los quales preceden los Latinos a los Griegos, desde el 1700. hasta el 1800.

A. N.	Años.	Pascua de Latinos.	Griegos E. V.	Estilo nuevo.
11.	1701.	Março 27.	Abril 20.	Majo 1.
14.	1704.	Março 23.	Abril 16.	Abril 27.
19.	1709.	Março 31.	Abril 24.	Mayo. 5.
3.	1712.	Março 27.	Abril 20.	Mayo. 1.
8.	1717.	Março 28.	Abril 21.	Mayo 2.
11.	1720.	Março 31.	Abril 17.	Abril 28.
14.	1723.	Março 28.	Abril 14.	Abril 25.
19.	1728.	Março 28.	Abril 21.	Mayo. 2.
3.	1731.	Março 25.	Abril 18.	Abril 29.
8.	1736.	Abril 1.	Abril 25.	Mayo. 6.
11.	1739.	Março 29.	Abril 22.	Mayo. 3.
14.	1742.	Março 25.	Abril 18.	Abril. 29.
19.	1747.	Abril 2.	Abril 19.	Abril 30.
3.	1750.	Março 29.	Abril 15.	Abril 26.
8.	1755.	Março 30.	Abril 23.	Mayo. 4.
11.	1758.	Março 26.	Abril 19.	Abril 30.
14.	1761.	Março 22.	Abril 15.	Abril 26.
19.	1766.	Março 30.	Abril 23.	Mayo. 4.
3.	1769.	Março. 26.	Abril 19.	Abril 30.
8.	1774.	Abril 3.	Abril 20.	Mayo. 1.
11.	1777.	Março 30.	Abril 16.	Abril 27.
14.	1780.	Março 26.	Abril 19.	Abril 30.
19.	1785.	Março 27.	Abril 20.	Mayo. 1.
3.	1788.	Março 23.	Abril 16.	Abril 27.
8.	1793.	Março 31.	Abril 24.	Mayo. 5.
11.	1796.	Março 27.	Abril 20.	Mayo. 1.
14.	1799.	Março 24.	Abril 17.	Abril 28.

רס"ח **א'הב** אל יהיה עליך למשא
להודיעני העיקרים

הכללים אשר הלוח נכון עליהם :

רס"ז **א'הה** הטעם שאחר אלף
ת"ש יש שינוי אחר

יותר ממה שהיה קודם לו הוא
מפני שמתחלתו נפסלו המותרות
הראשונים ונכנסו אחרים תחתיה
ובכן באלו החדשים נכנסו המשה
שהן מכל וכל פסולים ליונים ואלו
הן :

מחזור קטן	מותר או איפאקטא	מולד
ב :	כ"ג :	ט"ז מא"ג :
ק' :	י"ו :	י"ד ב' :
י"א :	כ' :	י"א ב' :
י"ד :	כ"ג :	ק' ב' :
י"ט :	י"ח :	י"ג ב' :

רס"ח **א'הב** הנה אמת נכון הדבר
אמנם אשאלך והודיעני

אם יהיו עוד שינויים חדשים בין
היונים והרומיים משנת אלף ת"ת
עד כ' אלפים :

רס"ז **א'הה** כודאי לפי שהרומיים
עושים את פיבר יהו

של שנות ת"ת ות"תק חסר של
כ"ח ימים בלבד ובכן יארע
שהאביב של יונים שהיה חל לפי
חשבון החדש בא' אבריל יחול
בשנת

261. *Cuz.* Espero no te fe-
rà trabajo de instruirme de las
reglas en que se funda este Ca-
talogo.

262. *Ha.* La razon por que
despues del 1700. hay nueva al-
teracion, es por que des del fin
del 1699, quedaron inutiles
las antiguas Epactas, havien-
dosele subrogado otras nue-
vas; en las quales se compre-
henden 5. que son totalmente
inutiles para los Griegos
à faber.

A. N.	Epacta.	Novilunio.
3.	22.	Marco. 9.
8.	17.	Mar. 14.
11.	20.	Mar. 11.
14.	23.	Mar. 8.
19.	18.	Mar. 3.

263. *Cuz.* Es cierto, e indu-
bitable. Mas quedame toda-
via que preguntar, si havrà
nuevas Discrepancias entre La-
tinos, y Griegos, desde 1800.
al 2000. ?

264. *Ha.* Es indubitable,
porque los Latinos omiten los
Bisfiestos de los Febreiros del
1800. y 1900. no haziendolos de
mas que de 28. días; de donde
procederà, que el Equinocio
de los Griegos, que por el Ef-
tilo Nuevo entrava en 1. Abril,
entrará

entrará en él .1800 en 2; en el 1900. en 3. y sin embargo no habrá entre ellos novedad en la Pascua; Por que, aun que en el 1900. se mudarán las Epactas, como se uè en la 3^a. Tabla (§. 232) no produzirán sin embargo nueva alteracion, por no indicar los Novilunios en tiempos inútilés para los Griegos. Y con esto es suficiente, no teniendo necesidad de alargarme más, bastando estas reglas para indicar el tiempo de su Pascua para muchos Siglos.

265. *Cuz.* No intento molestarte mas, sino saber, si habrá alguna alteracion entre Nòs, y los Griegos?

266. *Ha.* No Señor; sino irá continuando la retrocession del Equinocio, y Novilunios como folia.

267. *Cuz.* Siendo para mi inesplicable fatiga, y trabajo el acordarme de todo este tratado, con todas sus circunstancias, y difirencias, estimarè en mucho, que lo repitas en epilogo.

268. *Ha.* Señor, mi gusto es cumplir el tuyo, no teniendo yo mayor grandeza, ni honra, que obedecerte. Empieço pues diziendo, que los Latinos convienen con nos, en algunas circunstancias del tiempo dela cele-

בשנת אלף ת'ת כב' בו ובאלף ת'תק כג' בו ואע"פכ לא יהיה ביניהם שינוי חדש לענין זמן הגם . לפי שא'עפי שבשנת אלף ת'תק ישנתו המותרות או איפא'קטאש כאשר הראית (בלוח ג' סימן ר"לג .) לא יולידו עם כל זה שום שינוי לפי שאינם מורים המולדות בימים הפסולים ליונים . ובוה די ואין לי להאריך יותר בענין הזה מפני שאלו העקרים כראים ומספיקים להורות זמן הגם ושינוייהם לכמה וכמה מאות שנים :

רס"ה **א'הב** אין דעתי להטריחך יותר אלא לידע אם

יתודש דבר בין היונים ובינינו?

רס"ו **א'הח** לא אדוני אלא יתמידו איחור יום האביב

והמולדות כימי קדם :

רס"ז **א'הכ** יש לי טורח ועמל גדול לזכור כל זה

הענין עם תנאיו וחילוקיו כי הוא קשה לשמוע ונוה לאבד ובכן אם אמצא חן בעיניך חזור עליו בקיצור נמרץ :

רס"ח **א'הח** אדוני המלך רצוני לעשות רצונך כי אין

לי אלא גדולה וכבוד לשמוע בקול דברך . ובכן ארתהיל ואומר שהרומיים מסכימים עמנו במקצת תנאים

הנאים לענין זמן חגם וחגנו
וחולקים במקצת :

מסכימים

א' שלא לחוג חגם קודם האביב :
ב' ולא קודם הניגור :
ג' שאנו וחם נוכל לחוג בכל חרש
האביב ואפילו בסופו . אף שלא
יכנס כל החג בחרש האביב כמו
שאירע להם בשנת אלף תרף שחל
חגם בכ"א אב' ר"ל . ויארע גם כן
בשנת אלף תש"ט ולנו בשנת
התנ"ג חל הפסח בכ"א אב' ר"ל .
ובשנת הת"עא בכ"ג בו :
ד' א"ה ב' זוהי דרך נכוחה וקלה
ללמוד וללמד :
ה' א"ה ב' באלו התנאים מסכימים
עמנו : אבל

חולקים

א' בקביעת יום האביב שחל לפי
תקון גריגוריאנו לעולם בכ"א
מא' רצו . אע"פ שקודם התקון היה
חל ב"א בו . אמנם האביב שלנו
היה חל בזמן הקונצ'יליאנו ניצ'ינו
בכ"ה מא' רצו . אבל אח"כ היה
חולך ונסוג אחור עד שהגיע לט"ו
ב' . ואילו לא נעשה התקון היה
חוזר לאחוריו עד שהיה חוזר
מלילה בכל חרשי השנה . אחר

celebracion de su Pascua, y de
la nuestra, y difieren en otras.

Acuerdan.

1. En no celebrar antes del
Equinocio.

2. Ni antes del Plenilunio.

3. Que se puede celebrar en
todo el mes Equinocial, aunque
sea en el fin, y aun que no quede
toda la Pasqua comprehendida
en esse mes; como en el 1680.
que celebraron en 21. Abril. y
celebraran en el 1715. Nos tam-
bien en el 5453. celebramos en
21. Abril. En el 5471. en 23. d^o.

269. *Cuz.* Este es un meto-
do adecuado, y facil de apren-
der, y enseñar.

270. *Ha.* Eneftos Articulos
acuerdan con nos; Mas

Difieren.

1. En el dia del Equinocio,
qual segun la Correccion
de Gregorio entra siempre in-
alterablemente en 21. Março,
quando antes entrava en 11. d^o.
Mas el nuestro, en tiempo del
Concilio Niceno entrava en
25. de Março, pero despues
fue retrocediendo hasta que
se puso en el 15. Y si no se hu-
viese hecho la Correccion, hu-
viera corrido por todos los me-
ses del Año. Despues de la
Correccion, que se hizo en el

1582, principio de nuestro 5343. hasta el principio del 1700. bolvio à ponerse en 25. Março. des de entonces hasta el 1900. en 26. Desse año hasta el 2100. entrará 40. horas, ò un dia, y dos tercios, despues del 25. y assi al fin de cada 400. años ira tardando 40. horas, como tengo explicado. §. 226.

2. Ellos no pueden celebrar enel dia del Equinocio; Nòs actualmente celebramos enel; como hizimos enel 5450. que celebramos enel 25. Março, y enel 5469. 1709. enel 26., dia en que entra nuestro Equinocio despues del 1700.

3. Ellos celebran tanto enel dia del Plenilunio, como despues; Nòs precisamente enel dia del Plenilunio, pero no antes, ni despues.

4. Algunas vezes Ellos celebran despues de su mes Equinocial, para que venga el primer dia de su Pascua enel primer dia de la Semana que llaman Domingo; Como enel 1666, que celebraron en 25. Abril, como tambien enel 1685. y enel 1696 celebraron en 22. dicho. Esto no hazemos Nòs, por que no podemos celebrar, sino entran por lo menos los primeros tres dias enel mes Equinocial; Como sucedió enel 5442. que celebramos en 23. Abril. Enel 5461. en 22. y enel 5480. celebraremos en 23.

שנת הרקון אלף תקפ"ב וראש הש"מ עד תחלת אלף ת"ש חזר להיות נקבע בכ"ה מארצו מאז עד אלף תת"ק לחשבונם בכ"ו בו' מאז ועד כ' אלפים ק' יבוא מ' שעות (דמינו יוס' א' וסני שלשים) אחר יוס' כ"ה וכן לסוף כל ת' שנה יתאחר מ' שעות כמו שפירשתי (בסימן רכ"ו.)

ב' הם אינן רשאי' לחוג ביום האביב שלהם אבל' אנו חוגגין בו כמו שעשינו בשנת הת"ן שחל הפסח ביום כ"ה מארצו. ובשנת הת"סט שהיא אלף תש"ט בכ"ו בו יום אביב שלנו אחר אלף ת"ש :

ג' הם חוגגין בין ביום ניגוד הלבנה בין בחסרונה. אבל' אין אנו חוגגין אלא ביום הניגוד דוקא לא לפניו ולא לאחריו :

ד' פעמים הם חוגגין אחר עביר חדש האביב שלהם כרי שיפול יום ראשון של חגם ביום א' בשבת כאשר עשו בשנת אלף תר"סו לחשבונם שחגו בכ"ה אב"ריל וכן עשו באלף תר"פה ובאלף תר"צו בכ"ב בו' מה שאין כן לנו כי לא נוכל לעשות הפסח אם לא יכנס לפחות ג' ימים הראשונים בחדש האביב. וכן עשינו בשנת הת"מב בכ"ג אב"ריל. בשנת הת"סא בכ"ב בו' ובשנת הת"ף נעשה בכ"ג בו' :

ה'

ה' זמן הראוי להם לחוג בו מתחיל
 בכ"ב מאר'צו ומסיים בכ"ה
 אבר'ל ושניהם בכלל . ובתוך זה
 הזמן נכללים ל'ה ימים או ה'
 שבועות אשר כל יום א' בשבת
 שלהם ראוי לחוג בו . אבל לנו אין
 לנו אלא חדש א' . שקודם תקונם
 היה מתחיל בט"ו מאר'צו ומסיים
 בי"ג אבר'ל ושניהם בכלל . אהה
 התקון עד אלף ת"ש היה מתחיל
 בכ"ה מאר'צו ומסיים בכ"ג אבר'ל .
 מאלף ת"ש עד תחלת אלף ת"ת
 מתחיל בכ"ז מאר'צו . ומסיים בכ"ד
 אבר'ל וכולן בכלל . ומשם ואילך
 יתאחר מ' שעות כידוע . ואם
 תרצה להתחיל מ'ד מאר'צו קודם
 התקון . מ'כ"ד מאז ועד אלף ת"ש .
 ומ"כה משם ועד אלף ת"ת תק הרשות
 בידך . אלא שמגמת דברי אינה
 אלא על הרוב ולכן השמטתים .
 אבל לך הרשות נתונה :

ד' המולד הראוי להם לחוג בחדשו
 מתחיל מה' מאר'צו . אבל
 הראוי לנו קודם תקונם היה מתחיל
 בא' בו . אחר התקון בי"א בו עד
 אלף ת"ש . מאז עד אלף ת"ת
 בי"ב בו . ומשם ואילך יולד ההפרש
 הידוע של מ' שעות כאשר אמרתי
 כמה פעמים :

רע"א א"ה כ
 el 1900. en 12; de alli adelante haurà la diferencia de las 40.
 horas tantas vezes alegadas.

5. El tiempo capaz de celebrar, empieça para ellos en 22. Março, y termina en 25. Abril, ambos inclusivè. Este tiempo comprehende en si 35. dias, ò cinco semanas, en qualquiera de cuios Domingos se puede celebrar; mas Nòs no tenemos mas de un mes; qual antes de la Correccion empeçava en 15. Março, y terminava en 13. Abril inclusivè; Despues de la Correccion hasta el 1700., empeçava en 25. Março, y terminava en 23. Abril; Des del 1700. hasta el principio del 1900. empieça en 26. Março, y termina en 24. Abril, todos inclusivè; De alli adelante tardarà las prealegadas 40. horas; y si quisieres suponer que empiece des de 14. Março antes de la Correccion; de 24. des de entonces hasta el 1700; des del hasta el 1900. en 25., podras hazerlo; Pero como lo que supongo es por la mayor parte, los omito, aunque en verdad, se pueden contar.

6. El Novilunio en cuio mes pueden celebrar, empieça en 8. de Março: el nuestro, antes de la Correccion, empeçava en el Primero; despues de la Correccion hasta el 1700. en 11; des de entonces hasta

271. *Cuz.* Agora cumpliste aquel precepto de Sabios, que enseña, deverse hablar siempre a los Discipulos con Estilo Laconico.

272. *Ha.* Por esta diferencia reconceràs, quando celebran Ellos antes de Nòs, ò Nòs antes dellos; Lo qual Sabràs con esta regla; Si fu Novilunio haze de 8. hasta 11. Março inclusivè, es cierto, que nos preceden un mes; Pero haziendo despues, Nòs los precedemos.

Deves notar tambien, que des del 1582. hasta el 1700. los precediamos 17. vezes en cada Ciclo Decenovenal, y Ellos nos precedian dòs vezes solamente; Mas despues del 1700. Nòs los precedemos 16. vezes en cada Aureo Numero, y Ellos, nos preceden 3. vezes; Como vimos enel Año 5461. que fue el 1701. que ellos celebraron en 27. Março, Nòs en 23. Abril. Enel 5464. 1704. Ellos en 23. Março, Nòs en 19. Abril. Enel 5472. 1712. Ellos en 27. Março, Nòs en 21. Abril.

Mas debes faber, que las 16. vezes, que los precedemos, son con 4. pequeñas distancias. 1.ª. quando entra Pessah en Sabado, que Ellos celebran el dia

ime-

ת"ז א'הב הרי שמדת את מצות חז"ל שאמרו לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה :

י"ע א'הח מזה החילוק תדע ותשכל אם אנו

קודמין להם בחגיגת פסחנו או אם קודמין לנו . ויהא כלל זה מסור בידך שאם המולד שלהם בא מח' ועד י"א מאר'צו ועד בכלל דע בודאי שהם קודמין אותנו חדש א' אבל אם יבוא אח"כ אנחנו קודמים אותם :

גם תדע כי משנת אלף תקפ"ב עד אלף ת"שהיינו קודמין אותם פעמים בכל מחזור קטן והם היו קודמין לנו ב' פעמים בלבד . אבל עכשיו אחר שנת אלף ת"ש אנחנו קודמים י' פעמי' בכל מ'ק והם שלש פעמים כאשר שמענו וכן ראינו בשנת הת"סא היא אלף תש"א שהם חגגו בכ"ז מאר'צו ואנחנו בכ"ג אב'ריל . בשנת הת"סד היא אלף תש"ד הם בכ"ג מאר'צו ואנחנו ב'ט אב'ריל . ובשנת הת"עב היא תש"ב . הם בכ"ז מאר'צו ואנחנו בכ"א אב'ריל :

דע שהיו פעמים שאנו קודמין הן על ידי' מרחקים קטנים דא' כשחל נסח ביום שבת שהם חוגגין

התגין ביום א' בשבת הסמוך לו
 מיד • השני כשחל פסח ביום ה' •
 הג' כשחל ביום ג' • הד' כשחל
 ביום א' בשבת • שאז ממתנין עד
 יום א' בשבת הסמוך לו מלאהריו
 כרי שלא יראו החוצה כמתיהדים
 ושעושים חנם זכר ליציאת מצרים
 כמונו :

רע"ג **א'הב** אל שדי יברכך ברכות
 שמים מעל כי חבאת
 עלי ועל ממלכתי הדורה גדולה
 בעוצם טענותיך ובאמת' ראיותיך :
 רע"ד **א'הח** עוד יש לי לחודיעך
 חידוש גדול אשר
 נעלם מעיני כל חי עד היום הזה •
 ובוראי שיפלא בעיניך ובעיני כל
 בקי במלאכת העיבוד כי לא שמעו
 כזאת ולא ראה כאלה מימיו :

רע"ה **א'הכ** חזול כטל אמרתך
 ואקבלנה כשעדים
 עלי דשא :

רע"ו **א'הה** בשנת הרח"פ
 להשבתנו היא
 אף תשכר לחשבתם אנהנו עם בני
 ישראל נחוג את חג ה' ביום שבת
 ח' אב'ריל אבל הם לא יחוגו חגם
 עד י'ו בו שהוא אכרו חג לנו • וזהו
 נגד מה שהצעת בחילוק הששי •
 וכן יעשו גם כן בשנת התק"ד לנו
 היא אף תשמד להם שחל הפסח ביום
 שבת כ"ח באר"צו והם לא

יחוגו

immediate siguiente; la 2^a. quan-
 do cae en Jueves ; la 3^a. quando
 cae en Martes ; la 4^a. quando
 cae en Domingo, que entonces
 aguardan al Domingo, imedia-
 te siguiente, para no most-
 rar que Judaizan, y que ce-
 lebran en memoria de la fa-
 lida de Egipto, como Nòs.

273. *Caz.* Dios te dè inu-
 merables bendiciones, por la
 mucha alegria, que insinuafe
 en mi, y en mi Reyno, con lo
 folido de tus razones, y con lo
 verdadero de tus pruebas.

274. *Ha.* Tengo todavia
 que participarte una grande
 novedad incognita à todo el
 mundo hasta oy ; la qual
 causarà grande admiracion a ti,
 y a todos los mas versados en
 la Sciencia del Calendario.

275. *Caz.* Manifiestala, que
 la oirè con indicible gusto.

276. *Ha.* Enel Año 5484.
 que ferà 1724. celebraremos
 en Sabado 8. Abril ; pero Ellos
 no celebrarán hasta el 16. que
 es el dia despues de nuestra
 Pascua, que llamamos *Isrà Hag*.
 Esto viene à ser contra lo que
 tengo assentado en la diferencia
 6^a. Lo mismo ferà enel 5504.
 que es su 1744. que entrará
 nuestro Pessah en Sabado
 28. Março ; Ellos no celebrarán
 hasta

hasta 5. Abril, que son 9. dias despues de Nòs. Esto no sucediò des de la Correccion hasta los dichos Años. Confieffote Señor, que esta novedad me causò grande confusion, y la considerè muchas vezes sin penetrar la causa, por donde me persuadia, que yo havia errado en la cuenta; mas despues de haver buelto a considerar, hallè (Loores à Dios) la razon; Y espero que te guste, por que es cierta, y verdadera

277. *Cuz.* Di pues.

278. *Ha.* Es patente, que el primer dia de Pessah, es para Nòs 15. de Luna, y para ellos suele ser el 14., mas en los precitados dòs Años, reputan el Sabado, que es el primer dia de Pessah, y 15. para Nòs de Luna, 13. para Ellos; con que el Segundo dia de Pessah, que es su Domingo, es 14. para Ellos; El Lunes 15; Y por que Ellos no celebran sino es en Domingo precisamente, son forçados à aguardar hasta el siguiente Domingo, que es el *Isrù Hag*, ò dia despues de Pessah; y esta es la razon de esta tardança, que es fuera de lo que acostumbran.

279. *Cuz.* Deves provar, que nuestro 15. es su 13. Ademas pregunto; Por que no sucediò

יחנו אלא עד ה' אבר'ל ט' ימים אחרינו. וזה לא אירע משנת התיקון אף תק"פ עד השנים הנ"ל. ומודה אני לפניך אדוני המלך כי זה החידוש גרם לי מבוכה גדולה ואשתומם על הדבר פעם ושתיים ואין מבין ואמרתי בלבי אולי קלקול השבונות יש כאן אבל אח"כ נתיישבתי על הדבר ומצאתיו (תהלות לאל) ונימוקו עמו ומובטחני כך שייטב בעיניך כי אמת ויציב הוא :

רע"ו **א"הב** פתח פיך ויאירו דבריך :

רע"ז **א"הח** כבר ידוע כי יום א' של פסח אנו מונין

ט"ו ללבנה והם י"ד אבל בשתי השנים האלו אינם מונים אלא י"ג ביום שבת שהוא א' של פסח ויום ט"ו לנו. נמצא שיום א' בשבת שהוא שני של פסח הם מונים י"ד ללבנה ויום שני בשבת הוא ט"ו ללבנה לפי מניינם. ולפי שאינם חונגין אלא ביום אחד בשבת דוקא צריכין להמתין עד יום אחד בשבת שהוא אסרו חג של פסח והיו טעם האיתור הזה שהוא נגד מנהגם :

רע"ח **א"הב** הבא ראיה שיום ט"ו שלנו בשנים ההם הוא

הוא י'ג שלהם ועוד למת לא אירע
 כך משנת התקון עד השנים הנ'ל?
 ר"י **א'הח** נקל לי לתת טעם
 לשתי שאלותיך ועל
 השניה אומר ראשונה שכבר אירע
 כזה בשנת הת'סח היא אלף תש'ה
 שחל הפסח ביום ה' ה' אב'ר'ל
 והם עשו חגם ביום א' בשבת הסמוך
 לו מלאחריו ח' אב'ר'ל :

ר"י **א'הכ** וכי אתה מביא
 ראיה לסתור ?

ר"י **א'הח** אינה ראיה לסתור
 אלא לחזק מר

שאמרת'י שהנר' יום א' של פסח
 שהיה ט'ו של לבנה לנו היה להם
 י'ג וביום שבת היה הניגוד לפי
 חשבונם . הרי שאינן מסכימין עמנו
 לא כמולד ולא בניגוד ואילו חגגנו
 באותה שנה ביום שבת לא היו
 חוגגין הם אלא ביום אסרו חג .
 וזוהי פתח פתוח ליכנס בהבנת
 הפרש או חידוש שנת הת'פד
 ודח'קד לנו הן תש'כד ותש'מד
 להם . כי בשנת הת'פד היא
 תש'כד נחוג ביום שבת ח' אב'ר'ל .
 אבל הם לא יחוגו עד י'ו בו .
 והטעם הוא מפני שיזם א' של פסח
 שאנו מונין ט'ו ללבנה הם מונין י'ג .
 ולפי שחל פסחנו ביום שבת הם לא
 חגגו

man 13. y por haver entrado

cedió esto des de la Correccion
 hasta los precitados Años ?

280. *Ha*, Muy facil es re-
 sponder a tus dos questiones.
 Por la Segunda, digo primero,
 que ya sucedió caso semejante
 enel 5468. 1708; que celebra-
 mos enel Jueves 5. Abril, y El-
 los enel primer dia de la semana
 imediatè figuiente, 8. de A-
 bril.

281. *Cuz*. Esta prueba es
 contra ti.

282. *Ha*. No lo es por cier-
 to, antes corrobora lo que ten-
 go-dicho; por que el primer
 dia de Pessah, que fue nuestro
 15. de Luna, fue su 13. y por
 su cuenta el Plenilunio hizo en
 Sabado; Por donde consta, que
 no acuerdan con Nòs, ni enel
 Novilunio, ni enel Plenilunio;
 Con que si huvieramos celebra-
 do aquel año en dia de Sabado,
 no huvieran Ellos celebrado
 hasta el dia despues de nuestra
 Pascua. Esta pues es una puer-
 ta por donde se puede entrar
 en la inteligencia de la discre-
 pancia, o novedad de los años
 5484. y 5504. Nuestros, que
 son sus 1724, y 1744. Por
 que enel año 5484. que es el
 1724. celebraremos en Sabado
 8. Abril; quando Ellos no cele-
 brarán hasta el 16. La razon
 es, por que el dia que Nòs lla-
 mamos 15. de Luna, Ellos lla-
 man nuestro Pessah en Sabado, Ellos
 no

no celebrarán el dia figuiente, Segundo de Pessah, contandolo por 14., y como no celebran fino es en dia de Domingo, es necessario dilatar su Pascua, hasta el dia despues de la nuestra; Lo mismo haran enel Año 5504. que entra Pessah en Sabado 28. Março, que juzgan ser 13. de Luna; y por la misma razon enel año 5484. no celebrarán hasta el dia despues de nuestra Pascua 5. Abril.

283. *Cuz.* Por donde te consta, que no acuerdan con Nòs, ni en los Novilunios, ni en los Plenilunios?

284. *Ha.* Por sus mejores Libros, y Autores, à quienes creen, y figuen.

285. *Cuz.* Como pues no sucediò cosa semejante, hasta el 1708. 1724. 1744?

286. *Ha.* Si sucediò por cierto; pero fue insensible, ò invisible, por los muchos dias interpuestos entre nuestro Pessah à su Fiesta.

287. *Cuz.* No penetro lo que quieres dezir.

288. *Ha.* Respondiendo à la Segunda Questión digo; que tambien antes del 1700. llamavan 13. de Luna al dia que Nòs llamamos 15. como fue en nuestro año 5444. que fue su 1684. enel qual celebramos en

הגנו ביום אחד בשבת שהוא שני על פסח לפי שלחשבונם לא היו אלא י'ד ללכנה ולפי שאינן חוגגין אא ביום א' בשבת הוצרכו לאחר חנם עד אסרו חג של פסח וכן יעשו בשנת הת'קד שחל הפסח ביום שבת כ'ח מאר'צוהם יאמרו שהוא י'ג ללכנה ומהטעם שאמרתי בשנת חת'פר לא יחוגו עד אסרו חג שהוא חמשה לחדש אבד'ל :

רפ"ג א'הב מי הגיד לך שאינם מסכימים עמנו

במולדות ובניגורים?

רפ"ד א'הח כך מצאתי במכתב ספריהם ומחמדיהם

אשר סמכין עליהם וחיינ מפיהם: רפ"ה א'הב ולמה לא אירע כזה

עד תש"ח ותש"כ ותש"מ?

רפ"ו א'הח אירע ואירע אלא שנבלע ברוב הימים

שבין פסחנו להגם :

רפ"ז א'הב אני שמעתי ולא אבין מה אחרית דברך :

רפ"ח א'הח עתה אשוב על השאלה הראשונה

לאמר שגם קודם שנת אלף ת"ש מנו י'ג ללכנה כשאנו מונין ט"ז :

וזה היה בשנת הת"מדר לנו היא אלף תר"פד להם שחל פסחנו ביום

ה'

ה' ל' מארצו שהוא ט' ללבנה
 לנו והם קראוהו י' ג' ויום ששי
 מני י' ד' יום שבת ראשון של חש'מ
 ט' ו' וחגגו ביום א' בשבת שני של
 חש'מ ואילו היו קורין ליום שבת
 שהוא א' של חש'מ י' ג' וראי שהיו
 מאחרין חגם עד יום א' בשבת ב'
 ימי' אחר הפסח כמו שאירע בשנת
 הת'מה אלף תר'פה שחל הפסח
 ביזם ה' שמנוהו הם י' ג' ללבנה וכן
 בשנת הת'נט אלף תר'צט שחל
 הפסח ביום ג' ולכן לא איתרו חגם
 כי ברוב הימים שבין יום א' של
 פסח לא' בשבת שהוא יום חגם בא
 הניגוד בזמן שיכולים לחוג ביום א'
 בשבת של חש'מ אבל מאלף ת'ש
 ואילך לפעמים חל כבראשונה י' ג'
 ללבנה שלהם ביום ט' לנו שהוא יום
 ה' א' של פסח וכיון שהניגוד נעשה
 לפי חשבונם בשנה ההיא ביום ש'ק
 כמו בשנת הת'סח היא א'ף תש'ח
 עשו חגם ביום א' בשבת הסמוך לו
 בלי הפסק וכן היה ראוי להיות
 בשנת הת'פד היא תש'כד אבל
 מפני שחל הפסח ביום ש'ק שהם
 מונים בו י' ג' ללבנה נמצא שיום א'
 בשבת הוא י' ד' ואינו חונק בו מפני
 שהוא קודם ניגוד הבא אחר האביב
 ומפני

en Jueves 30. Março, 15. de
 Luna para Nòs, que Ellos lla-
 mavan 13; el Viernes conta-
 ron 14; el Sabado que fue
 primero de Mediànos 15. cele-
 brando el dia figuiente, Segun-
 do de Medianos; si huvieffen
 pues llamado al Sabado, que
 era el primer dia de Medianos
 13. era fuerça, que aguardaf-
 fen a celebrar hasta dos dias
 despues de nuestro Pessah; co-
 mo les sucedio enel 5448. 1688:
 que nuestra Pascua caidò en
 Jueves, contado por ellos, por
 13. de Luna; como tambien
 enel 5459. 1699. que cayò
 Pessah en Martes, y la razon
 de no haver celebrado despues
 de la nuestra fue, por que ha-
 viendo muchos dias entre Mar-
 tes al Domingo, hizo el Ple-
 nilunio en dia, que tuvieron
 lugar de celebrar enel Doin-
 go, que era mediano de nue-
 tra Pascua; Pero del 1700. por
 delante, cae à vezes como an-
 tes, fu 13. de Luna en nuestro
 dia 15. que es Jueves prime-
 ro de Pessah, haviendo he-
 cho el Plenilunio por su cuenta
 en Sabado; Como tambien enel
 año 5468. 1708. celebraron en-
 el Domingo imediatè figuiente,
 sin interposicion de tiempo.
 Lo mismo sucederà pues enel
 5484. 1724; Pero como en-
 tra Pessah en Sabado, que Ellos
 llaman 13. de Luna, siendo el
 Domingo 14. no pascual, por
 ser antes del plenilunio, que
 sigue

figue al Equinocio, y no siendo permitido por sus Canones celebrar en otro qual quiera dia, es fuerza que aguarden hasta el Domingo despues de nuestra Pascua. Lo mismo sucederá en nuestro 5504. que es su 1744. por la misma causa; Quise pues manifestarte esto, por que sè, que nadie tiene tal noticia, ni de los Nuestrros, ni de los Suios, y por esso en aquel tiempo causarà grande admiracion à todos.

289. *Cuz.* Scientificas cosas tienes sacado de tu entendimiento.

290. *Ha.* Todo lo que tengo dicho, es cierto, claro, è infalible; por que yo vi su Calendario, y el Nuestro, y los coteje; con que despues de mucho trabajo, fatiga, y atencion puesta por mi en su Martirologio, hallè lo que te dixè. Buélvo agora a nuestro Tratado.

7. Ellos no celebran fino es enel Primer dia de la Semana; Nòs celebramos en esse, en Martes, Jueves, y Sabado; rehusando los dias de Lunes, Miercoles, y Viernes.

Agora voi a presentarte el Catalogo de los años, en los quales nos preceden, des del 1700. hasta el 1800. à saber des de nuestro 5460. hasta 5560.

Catalogo

ומפני שלפי נימוסם אינם יכולין להוג
לא ביום א' בשבת צריכין להמתין
עד יום א' בשבת השני שהיא
אסרו חג לנו . וכן יארע בשנת
התקד לנו היא תשמר להם
מהטעם הזה עצמו ורציתי להודיעך
זה כי ידעתי שלא עלה על לב איש
לא מישראל ולא מאומות העולם
החידוש הזה ולכן בימים ההמה
ובעת ההיא יגרום תמיהה גדולה
להם ולנו :

דפ"ט **א'הכ** שאבת כטוב עיונך מי
החכמה ממעיני

שכלך :

ל' **א'הת** כל מה שאמרתי ודאי
וברור וקיים כי ראיתי
לוחותינו ולוחותיהם וערכתי אלו
לאלו ובכן אחר עמל וטורח
ושקידה רבה בספר הנקרא מהם
מארטי'רולוגיו זאת מצאתי ועתה
אשוב אל הענין :

ז' הם אינם עושים חגם אלא
ביום א' בשבת רוקא אבל אנחנו
חוגגין בימי אג'ו ופוסלין ימי בר'ו
כדאמרין בעלמא לא גד'ו עסק :

והרי לך הלוח מהשנים שקודמין
אותנו משנת אלף ת"ש עד
אלף ת"ת דהיינו משנת הת"ס עד
שנת הת"קס :

לוח

לוח השנים שקודם חנם לחגנו משנת אלף ת"ש היא הת"ם עד אלף ת"ח
 היא הת"ק :

שנים	חנם	ת"ק שלהם	הרשים	פסח	שנים	ת"ק שלנו
אלף תש"א	מח רטו	כ"ז	י"א	כ"ג	הת"א	ח'
תש"ב	בז	כ"ג	י"ד	י"ט	הת"ב	י"א
תש"ג	בז	כ"ז	ג'	כ"א	התע"ב	י"ט
תש"ד	בז	ל"א	י"א	כ"ג	הת"ד	ח'
תש"ה	בז	כ"ח	י"ד	כ"ז	הת"ה	י"א
תש"ו	בז	כ"ה	ג'	כ"א	הת"ו	י"ט
תש"ז	בז	כ"ט	י"א	כ"ג	הת"ז	ח'
תש"ח	בז	כ"ה	י"ד	י"ט	הת"ח	י"א
תש"ט	בז	כ"ט	ג'	כ"א	הת"ט	י"ט
תש"י	בז	כ"ו	י"א	כ"ג	הת"י	ח'
תש"יא	בז	כ"ז	י"ד	י"ט	הת"יא	י"א
תש"יב	בז	כ"ו	ג'	כ"א	הת"יב	י"ט
תש"יג	בז	ל'	י"א	כ"ג	הת"יג	ח'
תש"יד	בז	כ"ו	י"ד	כ"ז	הת"יד	י"א
תש"טו	בז	כ"ג	ג'	כ"א	הת"טו	י"ט
תש"טז	בז	כ"ז	י"א	י"ט	הת"טז	ח'
תש"טז	בז	כ"ג	י"ד	כ"ז	הת"טז	י"א
תש"טז	בז	כ"ז	ג'	כ"א	הת"טז	י"ט
תש"טז	בז	כ"ג	י"א	כ"ג	הת"טז	ח'
תש"טז	בז	כ"ז	י"ד	י"ט	הת"טז	י"א
תש"טז	בז	כ"ג	ג'	כ"א	הת"טז	י"ט
תש"טז	בז	כ"ז	י"א	כ"ג	הת"טז	ח'
תש"טז	בז	כ"ג	י"ד	כ"ז	הת"טז	י"א
תש"טז	בז	כ"ז	ג'	כ"א	הת"טז	י"ט

רנ"א **א'הב** עדין צריכים אנו
 למודעי :

רנ"ב **א'הח** דעת העיבור קניית
 מה חסרת ?

רנ"ג **א'הכ** באלו הכללים שמסרת
 לי מובטח אני שהבנתי

ענין העיבור על בוריו לענין הפסח
 אבל כרי לידע כל מה שיש
 לידע בזה הייתי רוצה שתגיד לי
 לי המחלוקות שנולדו אחר
 התקון

291. *Cuz.* Todavía me falta que faber otra cosa.

292. *Ha.* Ya fabes todo lo que hay que faber enel Calendario; que te falta pues?

293. *Cuz.* Con las reglas que me tienes enseñado, entenderè bien el Cálendario sin duda, para lo que toca à la Pascua; Pero para tener perfecta noticia de todo lo que pertenece a esto, quisiera, que me relataras en breve las Discrepancias,

Catalogo de los Años, en los quales nos preceden los del Estilo Nuevo, en la celebracion de la Pascua, des del 1700. hasta el 1800.

A.N.Crit.	Años	P. Crit.	A.N. heb.	Años	Pessah.	Mes.
11.	1701.	Março 27.	8.	5461.	Sabado.	Abril 23.
14.	1704.	Março 23.	11.	5464.	Sabado.	Abril 19.
3.	1712.	Março 27.	19.	5472.	Fueves.	Abril 21.
11.	1720.	Março 31.	8.	5480.	Martese.	Abril 23.
14.	1723.	Março 28.	11.	5483.	Martes.	Abril 20.
3.	1731.	Março 25.	19.	5491.	Sabado.	Abril 21.
11.	1739.	Março 29.	8.	5499.	Fueves.	Abril 23.
14.	1742.	Março 25.	11.	5502.	Fueves.	Abril 19.
3.	1750.	Março 29.	19.	5510.	Março.	Abril 21.
11.	1758.	Março 26.	8.	5518.	Domingo.	Abril 23.
14.	1761.	Março 22.	11.	5521.	Domingo.	Abril 19.
3.	1769.	Março 26.	19.	5529.	Sabado.	Abril 22.
11.	1777.	Março 30.	8.	5537.	Martes.	Abril 22.
14.	1780.	Março 26.	11.	5540.	Fueves.	Abril 20.
3.	1788.	Março 23.	19.	5548.	Martes.	Abril 22.
11.	1796.	Março 27.	8.	5556.	Sabado.	Abril 23.
14.	1799.	Março 24.	11.	5559.	Sabado.	Abril 20.

pancias, que nacieron entre Latinos, y Griegos en lo que toca a su Pascua.

294. Ha. Los Latinos, y Griegos.

Conuenen.

En todas las circunstancias del Canon Pascual del Concilio Niceno. §. 158.

Difieren.

התקן בין הרומיים והיונים לענין חגם בקיצור :

א'הח' הרומיים והיונים אחר התקן :

מסכים

בכל החילוקי הנמצאים בהסבמ' הסידור של קונצ' ל'איו ג'צ'ע' : (כלל הם כתובים במין ק"ח)

א'

חולקים

Difieren.

א' כמה שהיונים קורין י'א מאר' צו ליום שהרומיים קורים כ'א' ומאלף ת' ש' ואילך הרומיים קבעו האביב בכ"ב בו מפני יום כ"ט של פיבר' ירו שחסרו באותה שנה . על כן יש ביניה' מרחק של י'א יום עד תחלת אלף ת' ת' .

ב' האביב שלהם שמיר אחר התקון נדחה ליום ל'א מאר' צו של רומיים משנת אלף ת' ש' ואילך נדחה ל'א אבר' יל ונוסף אז המרחק עד י'א יום ועד בכלל . באלף ת' ת' ידחה לב' אבר' יל ואז יתרחקו י"ב יום . באלף ת' ת'ק לג' בו ואז יתרחק האביב שלהם משל רומיים י"ג ימים :

ג' חולקים גם כן ביום חגם ועל זה יש ביניהם ג' מרחקים . גדול . בינוני . וקטן . גדול כשיעשה המולד קודם ט' מאר' צו לרומיים וקודם יום חמישי בשבת שאז היונים עושים חגם ה' שבועות שהם ל'ה ימים אחר הרומיים . כמו שאירע בשנת ארף תר' צח לחשבונם שהרומיים חגגו בל' מאר' צו והיונים בכ"ד אבר' יל שלהם שהיה יום ד' מא' יז לרומיים .

el Año de su Era 1698. que los Latinos celebraron en 30. de Março; los Griegos en 24. Abril Estilo Viejo, que son 4.

1. En que los Griegos llaman 11. de Março al dia que los Latinos llaman 21., y por que des del 1700. los mismos Latinos tienen señalado el 22. para su Equinocio, habiendo aquel año omitido el Biffiето, hay entre ellos distancia de 11. dias, hasta el principio del 1800.

2. El Equinocio, que despues de la Correccion Gregoriana entra en 31. de Março del Estilo Nuevo, despues del Año 1700. pasó al primero de Abril, y entonces se aumentò la diferencia del Año hasta 11. dias; Enel 1800. passará al 2. y entonces será la diferencia de 12. dias; Enel 1900. passará el 3. y entonces tendran los Griegos su Equinocio 13. dias despues de los Latinos.

3. Difieren tambien enel dia de su Pascua; Para la qual hay 3. distancias, Grande, Mediana, y Pequeña. La grande sucede quando el Novilunio haze antes de 15. Março Estilo Nuevo, y antes del dia de Jueves; Y en tal caso los Griegos celebran su Pascua 5. Semanas, que son 35. dias despues de los Latinos; Como en

Latinos celebraron en 30. de Abril Estilo Viejo, que son 4.

haurà la Mayor distancia de 5. Semanas, porque se juntan entonces la Distancia de un Mes, y la del Plenilunio, que son 8. dias. Pero haziendo el Plenilunio en Lunes, ò Martes, no haurà mas que la Media; haziendo en qual quier Año aunque no sea de los dichos cinco, en Jueves, ò despues, haurà la Menor de 8 dias. Aqui tienes pues Epilogadas todas las reglas de Griegos, y Latinos.

295. *Cuz.* Todavía te queda, que relatarme compendiosamente las Discrepancias, que hay entre Nòs, y los Griegos.

Conviene.

296. *Ha.* Con Nòs en todo lo que convienen los Latinos, exceptuados los Novilunios, y Plenilunios.

Diferen.

En que Ellos rejeñtan el Plenilunio que haze entre el 15. y 21. Março, E. V. y entonces Nòs los precedemos con la Mayor distancia; Como sucedió enel 1698. que Nòs celebramos en Jueves 27. Março E. N. y 17. E. V; como tambien enel 1709. que celebramos en Martes 26 Março E. N. 15. E. V. quando ellos celebraron en ambos Años en 24. Abril E. V. que fueron 5. Mayo

הגרול של ה' שבועות מפני שמצטרפי' מרחק חודש ומרחק ניגוד הלבנה שהוא ח' ימים . ואם יהיה הניגוד ביום כ' בשבת או ג' לא יהיה אלא הבינוני . ואם יהיה הניגוד ביום ה' בשבת אפילו בשנה חוץ מחמש שנים ה"ל יהיו ביניהם ח' ימים . והרי לך בקיצור כל כללי חזנים והרומיים :

ה' א'הב ערין יש לך להגיד בקיצור ההפרש שיש בינינו ובין חזנים :

ה' א'הח מסכימים בכל מה שמסכימים עמנו כת הרומיים חוץ מן המולדות והניגודים :

חלקים

במה שהם פוסלים חניגוד הבא בין ט' וכו' א מאר'צו שלהם דהיינו לחשבון הישן . ובכן אזי קודמין אנו להם במרחק הגרול כמו שאירע בשנת אלף תר'צה אשר אנחנו עשינו את חג הפסח ביום ה' כ'ו מאר'צו הרומיים ה'ז מ ליונים . וכן בשנת אלף תש"ט אנחנו חגגנו ביום ג' כ'ו מאר'צו הרומיים ט'ו בו ליונים . והם עשו חגם בכ' אבר'יל להם שהיה לרומיים

לרומיים ה' מא'ו כאשר ראיתי
בעיר הגדולה לונדריש וזה דרכם
ב' פעמים בכל מחזור קטן שלהם
בשנת ה' וי"ט שהם ה' וי"ו שלנו
ושנת ארץ תרצה היא התנח
היתה ה' למ"ק שלהם וה' לנו
ושנת ארץ תש"ט היא הת"ט
היתה י"ט למחזור קטן שלהם וי"ז
למחזורנו : והרי לך לוח :

Mayo E. N. como reparè en la
Gran ciudad de Londres. Esto
fuele suceder dós vezes en cada
A. N. enel 8. y 19. Suios, que
son 5. y 16. Nuestros, siendo el
1698. que fue 5458. nuestro, 8.
de su A.N. y 5. del nuestro, y el
1709. que fue nuestro 5469. el
19. de su A. N. que es el 16.
del Nuestro. Aqui tienes el
Catalogo.

לוח השנים שמגנו קודמת להג האנים מפנת אלף ה"ט עד שנת אלף ה"ת :

מק שלנו	שנות הנוצרים	הג הפסח	חשבון חדש	מ"ק שלהם	הגם חשבון יסן	חשבון חדש
י"ו	אלף תש"ט	יום ג'	מא"רטו כ"ו	י"ט	אב"ריל כ"ד	מא"יו ה'
ה'	אלף תש"י	יום ט"ק	מא"רטו כ"ז	ק'	אב"ריל כ"ה	מא"יו ב'
י"ו	אלף תשכ"א	יום ה'	מא"רטו כ"ח	י"ט	אב"ריל כ"ה	מא"יו ב'
ק'	אלף תשכ"ב	יום ג'	מא"רטו כ"ז	ס'	אב"ריל כ"ה	מא"יו ו'
י"ו	אלף תשכ"ג	יום א'	מא"רטו כ"ו	י"ט	אב"ריל י"ט	אב"ריל ל'
ה'	אלף תשכ"ד	יום ה'	מא"רטו כ"ז	ק'	אב"ריל כ"ג	מא"יו ד'
י"ו	אלף תשכ"ה	יום ג'	מא"רטו כ"ח	י"ט	אב"ריל כ"ג	מא"יו ד'
ה'	אלף תשכ"ו	יום א'	מא"רטו כ"ז	ק'	אב"ריל כ'	מא"יו א'
י"ו	אלף תשכ"ז	יום ט"ק	מא"רטו כ"ח	י"ט	אב"ריל כ'	מא"יו א'
ה'	אלף תשכ"ח	יום ה'	מא"רטו כ"ח	ק'	אב"ריל כ"ה	מא"יו ה'

רנ"ז **א"ה** היש חידוש לענין
איחור המולדות
והניגודים שלהם משלנו ?

297. *Cuz.* Hay novedad en
el tardar sus Novilunios, y Ple-
nilunios ?

רנ"ח **א"ה** אם הניגוד שלנו יהיה
ביום חמישי בשבת או
אחריו אנו קורמ' אותם בעשר או ט'
ימים

298. *Ha.* Si nuestro Pleni-
lunio fuere en dia de Juêves, ò
despues, los precedemos 9. ù
10. dias. Pero siendo en Do-
mingo,

Catalogo de los Años, en los quales precede Nuestra Pascua à la de los Griegos, des del 1700. hasta el 1800.

A. N. heb.	Peñah	Mes E. N.	A. N. gr.	Pascua. gr. E. V.	E. N.
16.	1709.	Martes	Março. 26.	19.	Abril 24. Mayo 5.
5.	1717.	Sab.	Mar. 27.	8.	Abril 21. Mayo 2.
16.	1728.	Fue.	Mar. 25.	19.	Abril 21. Mayo 2.
5.	1736.	Mar.	Mar. 27.	8.	Abril 25. Mayo 6.
16.	1747.	Dom.	Mar. 26.	19.	Abril 19. Abril 30.
5.	1755.	Fue.	Mar. 27.	8.	Abril 23. Mayo 4.
16.	1766.	Mar.	Mar. 25.	19.	Abril 23. Mayo. 4.
5.	1774.	Dom.	Mar. 27.	8.	Abril 20. Mayo. 1.
16.	1785.	Sab.	Mar. 26.	19.	Abril 20. Mayo 1.
5.	1792.	Fue.	Mar. 28.	8.	Abril 24. Mayo 5.

mingo, ò Martes, no haurà mas de las Menores distancias de 5. ù 7. dias.

299. *Cuz.* Entendi que havia alguna nueva Discrepancia, entre los Griegos, y Nòs.

300. *Ha.* No puede haverla; por que, ni Nòs alteramos nuestro Calendario, ni Ellos el fuio, pues no admitieron la Correccion de Papa Gregorio 13. Y aqui termino el discurso de nuestro Calendario, y de los Cristianos; siendo que con lo agudo de tu entendimiento podràs deduzir de lo que he dicho, para lo futuro, hasta el fin del Mundo.

301. *Cuz.*

לעתיד עד סוף העולם :

ש"א א'הב

ימים אבל אם יהיה ביום א' או ג' לא יהיו כינינו וכניהם לא המרחקים הקטנים מחמשה או שבעה ימים :

רנ"ט **א'הב** הייתי חושב שהיה כינינו וכניהם אזה הפרש חדש :

ס' **א'הח** אי אפשר להיות כן שהרי אנחנו לא שנינו

את לוחותינו והם עדין עומרים בשלהם כי לא שמעו בקול התפיפור גריגוריאנו י"ג. ובוהו אשים קנצי למילין בענין עיבורנו ועיבורם כי אתה בחריפות שכלך

חדע ותשכל מן מוצא דברי

ט"א **א'הב** דע אהובי החבר כי
 לא אעזבך עד אשר
 תגיד לי טעם שני כללים ששמעתי
 על עיבורנו :

ט"ב **א'הח** דבר אדוני כי רצוני
 רצונך ומחשבותי
 מהשבותיך :

ט"ג **א'הב** כלל גדול אמרו °בנמ' פ"ק ד"ה
 אדר הסמוך לניסן לעולם הסר דף י"ט ע"ב

ועוד כלל אחר אמרו °מימות עודא ואילך
 לא תנינו אלול מעובר . וקשה לי למה
 אדר ואלול שניהם חסרים לעולם
 מה פשעם ומה חטאתם ?

ט"ד **א'הח** דבר ותקן גדול עשו
 חז"ל בזה :

ט"ה **א'הב** הלא תגיד לי מה
 התקון הגדול הלז ?

ט"ו **א'הח** כבר ידעת שכשעלת
 עזרא מן הגולה לא
 עלה עמו אלא מעט מזער מעם
 ישראל ככתוב בנחמיה כל הקהל וט'

כאחר ארבע רבוא אלפים שלש
 מאות ושישים . ושאר כל העם שהיו
 אלפי אלפים ורבי רבבות היו
 מפוזרים בכל רוחות העולם אחר
 הנה ואחר הנה ובפרט במלכות
 בבל ובארץ מצרים היה מספר
 גדול

Y lo de mas de Israel que era un imenso numero, vivian der-
 ramados por todo el Mundo, unos acá, y otros allá; pero
 particularmente en Babilonia, y Egipto havia inumerable

301. *Cuz.* Sábe Amigo Sa-
 bio, que no te he de dexar,
 hásta que me manifieses la ra-
 zon de Dòs Reglas, que oì que
 tenemos en nuestro Calenda-
 rio.

302. *Ha.* Dì lo que llevàres
 gufio, Señor, pues no tengo
 otra voluntad, que la tuia, ni
 otros pensamientos, que los
 tuios.

303. *Cuz.* Dizen en la Gue-
 marà, que. *El Adar imediato à
 Nifsàn deve ser siempre Cavo,
 ò de 29. dias;* Por Elul dizen
 que. *Des del tiempo de Hezrà
 hasta la Guemarà, siempre se
 hizo de 29. dias.* Pregunto
 pues, que delito cometieron es-
 tos dòs meses, que no se ha-
 zen por tantos figlos, de 30.
 dias ?

304. *Ha.* Notable cosa, y
 admirable concierto hizieron
 nuestros Sabios de F. M. en
 esto.

305. *Cuz.* En que consiste
 este gran concierto ?

306. *Ha.* Bien sabes, Señor,
 que quando Hezrà pafsò de la
 Captividad de Babilonia à Ti-
 erra Santa, passaron con èl muy
 pocos de Israel, como escribe
 Nehemiah. *Toda la Congrega
 junta, 4. millarias, dos mil 360.* 7. 66

cantidad, como se lee en Josepho, y Philon.

Sabes tambien, que en Jerusalem, el Senado celebrava el Roshodes en el 30. del mes, afirmando los Testigos haver visto la Luna en la noche antes; quando no, quedava el 31. de suio siendo Roshodes, sin que el Senado lo promulgasse tal. Como pues los dos dias de 30. y 31. son capaces de celebrarse en ellos Roshodes, y Roshaffana, como podian saber los que vivian muy distantes de Jerusalem, en que dia devian celebrar las Fiestas? por que mandándonos Dios. *Ley una sera à Vos.* No nos es permitido celebrar en dos dias diferentes; Como, unos en el primer dia de la Semana, y otros en el Segundo, teniendo todos nos un Padre, y un Dios. Para esto pues nuestros divinos Sabios que todo penetraron, instituieron este gran remedio, para los que vivian remotos de Tierra Santa, para que no tuviessem recelo de no haver celebrado con sus Hermanos; A este fin pues mandaron, que los que vivian fuera de Tierra Santa, no hiziessem jamas Adar, ni Elul de 30. dias, y que su Fiesta constasse de dos dias, para que estuviessem ciertos de haver celebrado infaliblemente con los de Tierra Santa.

גדול ועצום כידוע מדברי היוסיפון לרומיים וידידיה אלכסנדררי הנקרא פילון :

ידעת גם כן שבירושלם היו ב'ר מקדשין יום ל' על פי הראיה אם באו עידי ראיה ואם לאו היו עושין ר'ח ביום ל'א מבלתי העדרת עדים כי יום ל'א מקדש מעצמו שכבר קדשוהו שמים ולפי ששני ימים או דהיינו ל'ול'א ראויים והגונים לקבוע בהם ר'ח ור'ה כמה יודע איפוא לבני ישראל הרחוקים אימתי ר'ה ואימתי יום הכפורים וסוכות ופסח והכרוב אומר תורה חמת ימים לנס ? ובכן אין אנו יכולין לחוג את מועדי ה' בשני ימים חלוקין כגון קצת ביום א' בשבת וקצת ביום שני כי אב אחד לכלנו ואל אחד בראנו ולכן חז'ל שכל יקר ראתה עינם עשו תקון גדול לרחוקים כדי שלא יהיה לבם נוקפם והיינו שצו שבני חוצה לארץ לא עיברו מעולם לא את אדר ולא את אלול ושיעשו שני ימים יום טוב ויזכה מובטח להם שיהונו את חגי ה' עם בני ארץ ישראל בהכרח :

א'הכ

א'הב כבר אמרתי לך פעם
אחרת שענין בלי משל

כנוף בלי נשמה :

א'הח הגנו הנגע עצמך שבני
הל עיברו את אלול .

ועתה כמה נפשך או עושים שני
ימים יום טוב או יום אחד אם עושין
יום אחד וראי שיעשו יום ל'א
ואפשר שבני א'י עשו יום ל'
נמצא שלא חגגו יחד והכתוב אומר
תורה אחת יהיה לכם . זאת יעשו שני ימים
עדין לא יצאו מידי ספק כי שמא
בא'י חגגו ביום ל'והם עשו ר'הבל'א
ול'ב הרי שאין דרך לחג כולנו יחד
לא על ידי חסרון אול ועשות שני
ימים . והוא הדין באדר לגבי
פסח :

א'הב צריך לומר שרחה ה'
דבר במ ומלתו על

לשונם . אבל תמהני איך לא עשו
תקון הזה בחג השבועות ?

א'הח הרי הוא מתקן ועומר
מעצמו כי אייר שהוא

קודם לסיון בסדר החדשים הוא
חכר

mente con los de Tierra Santa.

307. *Cuz.* Ya te dixe otra vez, que un discurso sin Exemplo, es como un Cuerpo sin Alma.

308. *Ha.* Aqui lo tienes. Supongamos pues, que los de fuera de T. S. hizieron el mes de Elul de 30. dias. Propongamos segun esto, que celebren la Fiesta un dia solo, ò dós. Si hazen un dia, es fuerça que sea el 31 ; y puede ser que en T. S. hayan celebrado el 30. Con que no hauran celebrado juntos, contra el Precepto. *Ley una será à vos.* Si celebraron dós, ni por esso salen de escrupulo, por que haviendo hecho el Elul de 30. es fuerça que celebrassen el 31. y 32. quando en T. S. pueden haver celebrado en el 30. No havia pues otro camino para evitar este abuso fino es, que los de fuera de T. S. hiziesen los meses de Adàr, y Elul Cavos de 29. dias, y celebrassen dós dias por cada Fiesta.

309. *Cuz.* Es fuerça pues dezir, que el Espiritu Divino les

assistiò, y que lo que dicen es palabra de Dios. Mas me admiro como no aplicaron el mismo remedio à la Fiesta de Sebuhot ?

310. *Ha.* Esta Fiesta queda concertada de fuio sin necesidad de precaucion, por que el mes de Iyàr, que es el que precede à Sivàn, es ya por constitucion de los meses, Cavo, ò de 29. solamente; Por que todos los meses des de Nifsàn

ta: Tefri, van regularmente, uno Llenu, y otro Cavo; Como Nifsàn Llenu, Iyàr Cavo; Sivàn Llenu, Tamùz Cavo; Ab finalmente Llenu, Elul Cavo.

311. *Cuz.* Como regularon las Fiestas en los 70. Años de la Captividad Babilonica?

312. *Ha.* No sè, porque no se haze mencion desto en ningun Autor; Pero juzgo, que todo Israel se regulavan por la Conjuncion como hazemos oy, con aprobacion de los Prophetas de aquel tiempo; y puede ser, que Dios lo haya aprobado, como aprovò los 4. Aïunos, como consta de Zehariàh. 8. 19.

313. *Cuz.* Como? no crees tu, que el celebrar (*Roshodes*) por la Conjuncion, fue recedido de Sinay por nuestro Legislador Mofeh?

314. *Ha.* Es infalible, que el celebrar por la Conjuncion, y Aparicion fue recibido de Sinay.

315. *Cuz.* Porque dizes pues, que Dios confirmò, y ratificò su resolucion, que parece, que ellos lo instituyeron primero, y despues quedò aprobado por Dios.

316. *Ha.* De Sinay recibieron, que se devian gobernar por la Aparicion siendo possible, como

חסר מעצמו כידוע • כי מניסן עד תשרי כל החדשים כסדרן א' מלא ואת חסר • כגון ניסן מלא אייר חסר • סיון מלא תמוז חסר • אב מלא אלול חסר •

א'הב א'ך ר'יו נוהגין בע' שנה של גלות כבל

לגבי המועדים ?

א'הה איני יודע כי לא נמצא כתוב בספר סדר

הנהגתם בימים ההם • אבל כל ישראל לפי דעתי היו קובעין כפי המולד כמונו היום בהסכמת נביאים שביניהם • ואפשר שהש'ית קיים הסכמתם כמו שקיים ואישר ה' צומות כנראה ב'זכריה :

א'הב וכי אי אתה מאמין שהקביעה על פי

המולד נתקבלה מסיני ממר'עה ?

א'הה אין ספק שבין החשבון ובין הראיה נתקבלו

שניהם מסיני :

א'הב למה אמרת אם כן שהק'בה קיים ואישר

הסכמתם שנראה שהם הסכימו תחלה וא'הכ נתקיימה הסכמתם מאת הק'בה ?

א'הה מסיני קבלו שמצורה לקדש עפ'י הראיה

היכא

היבא דאפשר כראיתא בפ' דר'ה דף כ' ט"ב
 וכשאי אפשר מפני העבים או מפני
 המלחמה וכו' יתנהגו על פי
 החשבון. והנה כשגלו לבבל היו
 מסתפקים כדת מה לעשות ובחרו
 בחשבון בהסכמת הנביאים. ועל
 בחירת החשבון אמרתי שהק' כה
 קיים על ידם לא על החשבון עצמו
 שכבר נתקבל מסיני.

מ"ז **א'הכ** מאן מוכח שישראל
 בחרו בחשבון ועזבו

הראיה?

מ"ח **א'הח** השכל והסברא.

שהרי אחר חרבן
 בית ראשון חיו בבבל מספר גדול
 ועצום של ישראל וכן במדי ופרס
 כנראה במגלת אסתר. ורבים
 מהם ידו מצרימה עם יותנבן
 קרה ככתוב בירמיה מ"ג. ומלכות
 מצרים הוא באורך ס"ב מעלות.
 ובבל בס"ט. ופרס קרוב לתשעים.
 נמצא אורך הרצוע' הזאת ממצרים
 לנרס דהיינו ממערב למזרח קרוב
 לשלשים מעלות ובכן במלכות פרס
 יזרח השמש ויעריב שתי שעות
 קודם מצרים ולכן אפשר שתראה
 הלבנה

היא, que es de Occidente à Oriente, contiene cerca de 30. gra-
 dos; de donde se sigue, que en Persia amanece, y anochece
 dós horas antes de Egipto; puede suceder pues, que apa-

como escriven enel primer Cap.
 de Rosshaffanàh; mas quando
 no pudieffen por Nubes, Guer-
 ra, ò por otra causa, se regulassen
 por la Conjuncion. Quando en-
 traron pues en Babilonia, esta-
 van perplexos, sin saber qual
 de las dós havian de seguir,
 determinaron pues la Conjun-
 cion, con acuerdo de los Pro-
 phetas. Por la eleccion de la
 Conjuncion pues digo, que Dios
 la aprovò, no por la misma
 Conjuncion, la qual ya la ha-
 via mandado en Sinay.

317. *Cuz.* De donde consta,
 que eligieron la Conjuncion,
 omitiendo la Aparicion?

318. *Ha.* Por la Razon, y
 por el Discurso. Porque des-
 pues de quedar destruido el
 primer Templo, havian en
 Babilonia, y en Media, y Per-
 sia infinito numero de Judios,
 como consta por la historia de
 Ester. Havian tambien mu-
 chos en Egipto, que havian
 seguido à yohanàn hijo de Ca-
 reah, como se lee enel Cap.
 43. de Irmiahu. Egipto pues
 està situado en 62. grados de
 Longitud; Babilonia en 69;
 Persia cerca de 90; esta cinta
 de Tierra pues de Egipto à Per-
 sia,

rezca la Luna en Egipto entrando noche de Sabado, siendo la noche precedente al dia 30. y que no se vea en Persia hasta el fin del dia de Sabado; Regulandose pues por la Aparicion, los de Egipto celebrarian v.g. Roshassanah en Sabado, y los de Persia en el dia siguiente, quebrantando el Precepto. *Ley una fera à uos.* Es fuerza pues dezir, que se governavan por la Conjuncion, la qual es la misma para Egipto, para Babilonia, para Persia, y para todo el mundo.

319. *Cuz.* Tu discurso es muy discreto, muy acertado, y muy adaptado à la razon; pero no lo otorgaran sin que lo prueves.

320. *Ha.* Yo juzgo assi, pero no persuado à nadie, que lo admita; mas es cierto, que havian de tener algun orden en el Cautiverio, y a mi parecer no havia mejor que esta, por que era universalmente la misma.

321. *Cuz.* Des de quando juzgas, que se empezaron à guardar Dòs dias de Fiesta?

322. *Ha.* Despues que passò Hezrà de Babilonia a T. S. con los Cautivos, y despues que se asentaron en T. S. nacieron forçosamente las dudas, à los

הלבנה במצרים בשקיעת החמה של ליל שבת שהוא ליל שלשים ולא תראה בפרס עד שקיעת החמה של מוצאי שבת כמ'ש (סימ קד) ואם היו קובעין על פי הראיה נמצא שבמצרים עשו ראש השנה ביום שבת ובפרס ביום א' בשבת והיאך אני מקיים תורה אחת יהיה לכם? אלא ודאי צריך לומר שהיו קובעין ע"פי דהחשבון דהיינו המולד שהוא שוה למצרים לבבל ולפרס ולכל העולם כולו:

ש"ט **א'הב** דברוך שבים ונכוחים ומת"שבים על חלב אבל לא יאמנו כי יאמרו הבא ראה ותאמן:

ש"ן **א'הח** כך נראה לי. אבל אע"פ אומר קבלו דעתי אמנם אין ספק שהיו צריכין לאיזה סדר בגלות. ולפי דעתי אין סדר נכון מזה מפני שהוא שוה לכל:

שכ"א **א'הב** ומאימתי נראה לך שהתחילו לעשות שני ימים טובים של גלויות?

שכ"ב **א'הח** אחר שעלה עזרא מבבל וגלותו עמו ואחר שנתיישבו בארץ ישראל נולדו הספקות

הספקוה בהכרח לבני ח'ל אם
בני א'י קדשו יום ל' או קבעו ביום
ל' א :

שכ' אהב ואי אפשר שהתחילו
השני ימים משהושיב
ירבעם בן נבט פרדסאות על
הדרכים כרי שלא יעלו לרגל
והורטיקין שבהם גמרו ביניהם
בהסכמת ורשות הסנהדרין לעשות
שני ימים ?

שכ' אהה איני יכול לחלוק עליך
ולא אתה יכול לחלוק

עלי כי שנינו טוענין שמא :

שכ' אהב והשתא דבקיאינן
בקבועא דירחא מאי

טעמא עברינן תרי יומי ?

שכ' אהה כבר החזרתני לך
תשובה על זה (וביא

ג' סימן ק"ל) ואע"פי שאמרתי אז
שאאריך כאן אין לי להאריך כי שם
טענתי כל מה שיש לי לטעון ואין
לי להוסיף .

שכ' אהב ומה נשיב לקראים
הטוענים עלינו שאנו

עוברים על כל תוסיף ?

שכ' אהה אין להם תפיסה
עלינו כלל ועיקר .

כי אין כוונתנו לעשות שני ימים יום
טוב אלא יום א' בלבד . והראיה
שבכל יום שני של יום טוב מפטיר

קורא

à los que vivian fuera della ; à
faber ; Si en T. S. havian cele-
brado el dia de 30. ù 31. ?

323. *Cuz.* Puede ser tam-
bien, que empecassen à celebrar
Dòs dias, des de que Jerob-
ham puso rigurosas Guardias
en los caminos, para que no
fuesen Iſrael à celebrar las
tres Fiestas à Jerusalem ; y que
los Devotos resolvieffen con
acuerdo, y licencia del Senado,
de guardar Dòs dias ?

324. *Ha.* Ni yo puedo con-
tradzirte, ni tu puedes contra-
dezirme, por que ambos à dos
hablamos conjeſtualmente.

325. *Cuz.* Agora, que to-
dòs fabemos uniformemente
quando es Rosshodes ; por que
guardamos dòs dias ?

326. *Ha.* Ya tengo respon-
dido à esta queſtion, (*Dialogo*
3. §. 130.)

327. *Cuz.* Que responderem-
os a los Carraitas, que argui-
en ser esto contra el precepto
de Dios, que manda, no dever-
se añadir à su palabra ?

328. *Ha.* No tienen ocaſi-
on de arguirnos por ninguna
manera, no siendo nueſtra in-
tencion de hazer dòs dias, mas
solo uno ; Lo que consta de
ver, que enel Segundo dia de
Fiesta se leen los Sacrificios,
que se ofrecian enel Primero ;
y en

y en Cavañas no se leen los Sacrificios del Segundo dia, hasta el Tercero.

329. *Cuz.* Enel Sabado, hay notable diferencia, entre los Orientales, y Occidentales, por que quando se termina el Sabado enel ultimo extremo de Oriente, entonces empieza la mañana del Sabado enel extremo del Occidente ; y dessa manera no se satisfaze al precepto que impone. *Ley una será à vos?*

330. *Ha.* He visto una proposicion semejante à esta, enel Primer Cuzari, (*Dialogo 3. §. 38.*) donde el H. H. R. Jehuda Moscato su Comentador, alega las palabras de un cierto Carray, que nos censura diciendo en substancia ; *Que assi como en Sabado, habiendo entre un lugar à otro, dos, ò tres horas de diferencia, no impide, que cada judio tome Sabado segun su lugar, y hora, assi deve ser tambien enel Rosbodes, que cada uno deve celebrarlo segun la Aparicion de su Tierra ; y quando el cielo està cubierto de Nubes, se deve celebrar segun dicha la razon.*

331. *Cuz.* Esplicame primero lo que dize el Carraita, y despues me diras lo que tienes que responder.

332. *Ha.* Hay gran Controversia, entre el H. H. R. Jehudàh Levi Autor del Cuzari, el H. H. R. Abraham

קורא וכיום הראשון • ובסכות אינו קורא וכיום השני עד יום ראשון של חול המועד :

שכ"ט **א"ה** הנה ביום שבת יש הפרש גדול בין יושבי המזרח ובין יושבי המערב • כי כשכלה יום שבת בקצה המזרח אזי מתחיל שחרית של שבת בקצה המערב וא"כ היאך אני מקיים תורה אחת יהיה לכם ?

ש"ל **א"ה** קרוב לזה מצאתי בס' הכוזרי הראשון (מאמר ג' סימן ל"ח) שה'חר יהודה מוס'קאטו ז"ל מפרשו הביא דברי קראי המפפפט נגדנו והבל יפצה פיהו לאמר סכסס שנשנת יש בין מקום לעקום שעה ופתיס טלס ולא איכפת לן כי כל איס ישראל מקדש סשנת כפי מקומו ושפתו כן ראו' להיות בקדוש סכסס שלל מקום ומקום יקבע ביום ראייתו ואס הסגים מתקשרים בעבים יעשו כפי שסקרנה ר"ל כפי מה סהסכל נותן : ע"כ תמצית דבריו :

ש"ל **א"ה** הרחב פיק בפירוש דברי הקראי וא"ח תודיעני מה בידך להשיב :

ש"ל **א"ה** יש מחלוקת גדולה בין ה'חר יהודה הלוי בעל הכוזר והרב ר' אברהם בר חייא

חייא וה'חר יצחק ישראל בעל יסוד
 עולם אם הבקר והערב מתחילין
 מירושלם שהיא סמוכה לטבור
 הארץ בכרי כ"ד מעלות לפאת
 מערב דהיינו שעה וחצי בקירוב
 או מקצה המזרח? ולפי שאין עסק
 למחלוקת זו בענין שאנו בו אניה
 הדבר כמו שהוא :

א"ה עשה כל אשר בלבבך
 כי ה' עמך :

א"ה דע ראשונה שהמשלים
 שאביא מיום ולילה
 אני מדבר בתקופת ניסן שהימים
 והלילות והשעות שוין כרי שלא
 תטריה עצמך להפוך שעורת בלתי
 שוות לשוות : ואומר

כי מקצה המזרח לקצה המערב
 יש ק"ף מעלות אשר השמש
 הולך עליהם בי"ב שעות היום
 וכשהשמש יוצא על הארץ בקצה
 המזרח אזי הוא תחלת הלילה בקצה
 המערב של היום שהוא במזרח לנו
 בני ישראל שהיום הולך אחר
 הלילה • כגון תחלת ליל שבת
 במזרח היא תחלת בקר של ערב
 שבת במערב • חצי ליל שבת
 במזרח הוא חצי יום ערב שבת
 במערב

Que del extremo del Oriente al extremo del Occidente hay 180. Grados, en los quales anda el Sol las 12. horas del dia, y quando amanece en el ultimo extremo del Oriente, entonces es en el extremo Occidente, el principio de la noche precedente al dia que amanece en Oriente, para nos ijos de Israel, que entendemos que el dia empieza des de la noche ; Como, quando empieza noche de Sabado en Oriente, entonces es mañana de Viernes en Occidente ; quando es media noche de Sabado en Oriente, es medio dia de

ijo de Hiya, y el H. H. R. Izhak Israel, sobre si el Dia, y la Noche deven empezar de Jerusalem, que está cerca del medio del mundo 24. grados házia Poniente, que importa hora, y media de diferencia, ò si se deve contar del ultimo Oriente ; Pero como esta question no tiene relacion con el articulo en que tratamos, la dexaré en su estado.

333. *Cuz.* Haz lo que te pareciere, que Dios está con tigo.

334. *Ha.* Deves pues saber primero, que quando digo Dia, y Noche, hablo por el tiempo del Equinocio de Primavera, enel qual los dias, y noches son iguales, para que no te canfes en convertir horas desiguales en iguales. Digo pues.

Que del extremo del Oriente al extremo del Occidente hay 180. Grados, en los quales anda el Sol las 12. horas del dia, y quando amanece en el ultimo extremo del Oriente, entonces es en el extremo Occidente, el principio de la noche precedente al dia que amanece en Oriente, para nos ijos de Israel, que entendemos que el dia empieza des de la noche ; Como, quando empieza noche de Sabado en Oriente, entonces es mañana de Viernes en Occidente ; quando es media noche de Sabado en Oriente, es medio dia de

Viernes en Occidente ; quando es medio dia de Sabado en Oriente, es media noche de Sabado en Occidente ; y finalmente quando sale Sabado en Oriente, amanece el Sabado en Occidente ; Con que todo Israel tienen juntos 12. horas Sabado, no habiendo otra diferencia, fino que quando es noche de Sabado en Occidente, es dia de Sabado en Oriente ; pero es Sabado para unos, y otros. Otra ventaja hay tambien, y es, que si un hombre del extremo Oriente, dixere à otro del ultimo Occidente V. G., el dia de Sabado de 5. Nifsàn del año 5473. lei el libro de psalmos, en espacio de una hora ; ò que lo dixere el de Occidente al de Oriente, comprehenderà, y convendrà que el 5. de Nifsàn fue en Sabado, para uno, y otro, porque el primer Sabado de Nifsàn desse Año, caió en 5. del mes para todo el mundo ; con que se cumple el Precepto *Ley una serà a vos* ; Pero si cada uno celebrà la Fiesta de Pef-fah, ò otra, segun la Aparicion de su Tierra, hizieramos Pef-fah en dós dias diferentes.

335. *Cuz.* Dame un exemplo para ratificar tu discurso.

336. *Ha.* Acuerdate lo que observè en Liorne, de haver aparecido Luna Nueva en noche 29, Adar.

במערב • בקר של שבת במזרח
הוא תחלת ליל שבת במערב • הצי
יום שבת במזרח הוא הצי ליל
שבת במערב • וסוף דבר מוצאי
שבת במזרח הוא שהרית של שבת
במערב • הרי לך שכל ישראל
שובתין יחד י"ב שעות ואין הפרש
בניהם אלא שכשחזא ליל שבת
במערב אזי הוא יום שבת במזרח •
אבל הוא שבת קדש לאלו ולאו •
עוד יש יתרון אחר והוא שאם איש
היושב בקצה המזרח יאמר ליושב
בקצה המערב יום שבת ה' ניסן של
שנת הת"עג קריתי ספר תהילים
בשעה אחת או שיאמר כך היושב
במערב לבא מן המזרח באנני
ישמע ולכבו יבין שיום ה' ניסן
הל ביום שבת לזה ולזה • כי שבת
ראשונה של ניסן של שנה זו היתה
ה' לחדש אלימא דכולי עלמא
ונמצינו מקיימין תורה אחת יהיה
לכם • אמנם אם כל אחד ואחד
היה מקדש על פי הראיה כפי
מקומו ושעתו חיינו עושין הג הפסח
בשני ימים חלוקין זה אחר זה :

מ"ב א"ה ב משול לנו משל
ויאמנו דבריך :

מ"ג א"ה זכור אל תשכח את
אשר ראיתי בעיר

ליו רני שנראתך • הלכנא החדשה
בליל

בליל כ"ט אדר (פ"ק"ח) * העתה
 חנני מחדש המעשה ההוא במשל
 אחר לחכריה שאי אפשר שישרא
 יקדשו כל א' ואחד עפ"י הראיה
 כפי מקומו * הסכת ושמע :

הנע עצמך שהמולד היה בקצה
 חמשה ביום שבת אחר

חצי היום מיד ואז הוא במערב
 אחר חצי ליל שבת מיד * ולפי כלל
 נולד אחר חמשה בידע שא"כ נראה סמוך לקיעת
 סמיה בראי הנמר שלא תראה
 הלכנה בליל מוצאי שבת במורה
 מפני שאין לה זמן להתרחק מהשמש
 בפחות משש שעות * באופן שחראה
 אורה ליושבי המורה * וכסן אינן
 יכולין לקדש את החדש במוצאי
 שבת וצריך שימתניו עד ליל יום שני
 בשבת שאז יראה ויקדשוה * אבל
 יושבי המערב ששעת המולד היא
 להם אחר חצי ליל שבת כיון שיש
 קרוב ל"ח שעות מחמולר ללילה
 יראה ויקדשוה במוצאי שבת *
 נמצאו יושבי מערב חתגין ביום א'
 בשבת ויושבי מזרח ביום ב' בשבת *
 הלזה תקרא תורה אחת יהיה
 לכם ?

ט"ז א"ה

de la Conjuncion à la noche, la
 en Saliendo Sabado ; y assi los
 en el Segundo ; Es pues esto
 una serà à vos ?

Adar. (§. 118.) Agora renuevo ef-
 fa observacion con otro exem-
 plo, para mostrar, no ser possible,
 que Israel celebrassen las Fiestas
 cada uno por la Aparicion de sus
 Tierras respectivas. Atiende
 pues:

Supongamos, que la Con-
 juncion hizo enel extre-
 mo Oriente, en Sabado des-
 pues de media noche, por
 la regla que nos enseñan nues-
 tros Sabios, que *Haziendo la
 Conjuncion despues de medio dia,
 no puede haver Aparicion en la
 noche siguiente.* Es pues infal-
 lible, que no haurà aparecido
 la Luna en Oriente la no-
 che Saliendo Sabado, por
 que no tiene tiempo en
 menos de seis horas de a-
 partarse tanto del Sol, que
 pueda dexarse ver en Oriente ;
 segun esto no podrán los Ori-
 entales hazer Roshodes en Salien-
 do Sabado ; es fuerça pues, que
 aguarden hasta la noche prece-
 dente al dia de Lunes, que en-
 tonces la veràn, y constituiràn
 Roshodes, ò Roshassanàh ; Pe-
 ro los Occidentales, à quien les
 viene esta Conjuncion despues
 de media noche de Sabado, ha-
 viendo espacio de 18. horas des-
 pues, y constituiràn Roshodes

337. *Cuz.* Instarán nuestros Adversarios, persistiendo, que se deven celebrar los Roshodes, y Fiestas, como el Sabado?

338. *Ha.* No pruevan del Sabado; porque aunque la noche de Sabado de Oriente, es el dia de Viernes de Poniente, no se muda por esso, ni el nombre del dia de Sabado, ni el del dia del Mes, fino es en horas; lo qual es insensible; Pero en lo de Roshodes, y Fiestas, fuera cosa visible, y notable ver, que una parte de Israel celebrassen v. g. Pessah enel Primer dia de la Semana, y otra enel Segundo; y que el dia, que es 14. para unos, fuesse 15. para otros.

339. *Cuz.* Esta misma dificultad nos aprieta à Ambos; porque quando se governavan por la Aparicion, sucedia muchas vezes, que el dia que para los de fuera de T. S. era 15. era para los de T. S. 14. Como se lee enel Tratado de Roshassanah; *Que Ravá solia aiunar dos dias por Kipur, y que una vez se hallò que en Tierra Santa havian celebrado despues de los de fuera, llamando 10. al dia que los de fuera llamavan 11. Más lee se, que haviendo Rab Nahman aiunado todo el dia de Kipur, vino un hombre la noche salida del Aiuno, y afirmó, como entonces lo empezavan en*

פ"ג. אהב יכחו אויבני לך ויאמרו דלעולם אימא

לך דכקידוש שבת כן קידוש ראש חרש והתגים:

פ"ה. אהה אין משבת ראיה שאע"פ שיל שבת

של מזרח הוא יום ע"ש של מערב ויום שבת של מזרח הוא ליל שבת של מערב אע"פ אינו משתנה לא שם יום השבת ולא שם יום החדש אלא בשעות ולא אושא מלתא מש"אכ בקידוש החדש ראושא מילתא טובת לומר שקצת בני ישראל יעשו את הפסח ביום א' וקצתם ביום ב' ושנים י' ד לקצתם הוא יום ט' לקצתם:

פ"ט. אהב ור' רידן מי ניהא? והלא בזמן שהיו

מקדשין ע"פ הראיה מעשים בכל יום שט' של ח"ל היה י' לבני א"י כדאיתא בפ"ק דר"ה רבא כוס יתיב בתעניתא תרי יומי וימנא מלא אשתכח כותים י רב נחמן יתיב בתעניתא פולג יומא דכפורי לאורתא אחא סהא גברא ח"ל למחר יומא רבא בתערבא ח"ל וכו' :

וכתב רבי ז'ל תרי יומי עם לילתיהם סמא עיברו ב' ד את הקדש ווס י'א סלנו הוא עשרי טבס •

לוי
T. S: y por fin narran, que
Levi

לוי חיקלע לבבל נקד סר בתמרי אחר נסיע
תבטילא דבבלאי ביומא רבא דמערכא *

ר' שי :

בסיס תבטילא דבבלאי • אכלו לקס למעדניס
ז'יכ' של ח' סרי ב'ד עיברו את הקדש
וכיו מתעניס :

הרי שפעמים כשהיה י' את שרי
בה'ל היח' י' בא' ואע' פכ אין
פוצרה פה ומצפצף • ולמה לא
יהיה כך כשכל א' וא' יקדש ע' פי
ראיתו ולא יסמוך על ראית ארץ
ישראל ?

א'הח אין לרמות זה לזה כי
בזמן שהיו מקדשין על
פי הראיה כל מגמת בני ח'ל
היתה לחוג יחד עם בני א' ואם
כאולי לפעמים לא עלתה בידם
אין להאשימם כי היבא האפשר
אפשר היבא דלא אפשר לא אפשר
ועוד דלגבי צום כפור אי אפשר
לעשות שני ימים משום פיקוח
נפש : ועל זה וכיוצא בזה אמרו
לא ניתנם תורה למלאכי השמם אבל אם
היו מקדשין כרצון חקראי אזי היתה
נעשית תורה כשתי תורות :

א'הב אכתי קושיא במקומה
עומדת :

א'הח כיון ולא ניתא לך
בכל אלו התירושים :

הרי

Levi (insigne Sabio) llegò a Babilonia en 11. de Tefri de los de fuera, y viendo que comian, dixoles, muy bien comeis en dia de Kipur de T. S. Defotos casos consta, que algunas vezes quando contavan 11. de Tefri fuera de T. S. contavan 10. en T. S. sin haver quien censurasse ; Porque pues no fuera lo mesmo, si cada uno dependiera de la Aparicion de su respectiva Tierra, y no de la Aparicion de Tierra. Santa.

340. *Ha.* No tiene comparacion una cosa con otra ; Porque quando se governavan por la Aparicion, todo el anhelo de los de fuera de T. S. era celebrar juntos con los de T. S. y si à caso alguna vez no conseguian el intento, no havia ocasion de culparlos, porfer cosa imposible ; Además que fuera riezgo de muchas viudas el mandar hazer dos dias de Kipur, adaptandosele lo que dizen nuestros Sabios, que. *Dios diò la Ley à Hombres, no à Angeles ;* pero si figuramos la opinion del Carray, pareciera que teniamos dos Leies.

341. *Cuz.* Todavia queda la dificultad.

342. *Ha.* Si no te satisfazes con todas estas respuestas te darè

darè otra nueva, que no admite replica.

343. *Cuz.* Ya estoy anhelando por oyrla.

344. *Ha.* dize el Sagrado Texto, que Dios nos derramaria en las gentes; y mas advierte que no se ofrezcan los Sacrificios, sino es enel lugar elegido por Dios. Coligese pues, que assi como Dios mandò que no se sacrificasse, sino enel lugar por èl señalado, que subsista el Templo, ò no subsista; assi tambien quando nos amenaçò con el Cautiverio, nos enseñò mediante la Tradicion, como nos haviamos de gobernar enèl, para el Calendario.

345. *Cuz.* Esto es opinar, no provar.

346. *Ha.* La respuesta, que te dixe, que no tiene replica, es la que dize el Verso, que en ocasion de duda recurramos al Senado, y que hagamos lo que èl determinare. Supongamos pues, que esta duda nació en tiempo de Jarobhàm, ò despues de la Transmigracion de los 10. Tribos à Lahlah, y Habor, Rio de Gozan, y ciudades de Media; y no podian saber, quando el Senado constituia Roshodes por la gran distancia del camino, que havia dellos à Jerusalem; Embiaron pues. Deputados al Senado,

מדי לך תדוין חרש אשר אין להררר אחריו :

א'הכ לקראת צמא חושה והבא מי תשובתיך :

א'הח כתיבוהפיץ ה' אתכם בעמים . וכתיב השמר

לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה נמצא שכשם שהש'ית צוה שלא יקריבו אלא במקום אשר יבחר ה' בין בזמן שב'ה קיים בין בזמן שאינו קיים כך כשהגזים לנו גלותנו הורנו גם כן ע'י הקבלה אופן הנהגתנו בו בעובד החדש והשנה וקידוש המועדים :

א'הכ זוהי סברא בעלמא ואינה ראייה :

א'הח התשובה שאמרתי לך שאין להררר

אחריה היא מה שאמר הכתוב כי יפלא ממך דבר למשפט וגו' על פי התורה אשר יורוך . הגע עצמך שגולד הספק בימי ירבעם או אחר גלות עשרת השבטים או באיזה זמן שיהיה כי לא מן השם הוא זה . וגלו י' השבטים ללחלה ולתבור . מהריגוון וערי מדי ולא היו יכולין לידע מתי קירשו ב'ד את החדש כי רב הדרך ביניהם לירושלם ושלחו שלוחים לב'ד

לְבַד הַגְּדוּל לַחֲדוּיֵע לָהֶם אֵיךְ
 יִתְנַהֲגוּ בְּדַבַּר הַזֶּה וְהַסְּנֵהֲדָרִין
 שֶׁלָּחוּ לָהֶם שִׁיעֵשׂוּ שְׁנֵי יָמִים
 לְהַסְתַּלֵּק מִן הַסֶּפֶק וְיִוְרוּ לָהֶם
 סֵדֵר הַעֵיבוֹר שִׁישׁ בִּידְנוּ הַיּוֹם
 אֲמֹר לִי אֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ הֵישׁ מִי
 שִׁיכּוֹל לֹמַר דָּבָר נֶגֶד תִּקְנַת
 הַסְּנֵהֲדָרִין מִכָּה הַכְּתוּב עַל פִּי
 הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יִרְוֹךְ ?

סמ"ז **אָהֵב** אַתָּה מְצִיֵּד הַדָּבָר
 בְּאוֹפֵן שִׁיחִידָה לְעוֹד
 וְלִהְיוֹעִיל לָךְ אֲבָל אֲפֶשֶׁר שֶׁלֹּא כֵךְ
 הִיָּה הַמַּעֲשֶׂה :

סמ"ח **אָהֵה** אִם כֵּן אֵיךְ הִיָּה
 הַדָּבָר ?

סמ"ט **אָהֵב** שְׂמָא יְהוּדִים מִיִּשְׂרָאֵל
 עֲשׂוּ כֵךְ :

ס"ן **אָהֵה** וְהַסְּנֵהֲדָרִין מִהָ עֲשׂוּ
 הַסְּכִימוּ עַל יָדָם אִו
 לֹא ?

סמ"א **אָהֵב** וְהִיאֵךְ אֲרַע אִם
 הַסְּכִימוּ אִו לֹא

הַסְּכִימוּ ?

סמ"ב **אָהֵה** אִם כֵּן אַתָּה טוֹעֵן
 שְׂמָא וְאִין טַעֲנָה

שְׂמָא טַעֲנָה כְּמוֹ שְׂאֲמַרְתִּי (בְּרִיכַת ב')

טִיָּן כְּלוֹס' כְּמָה פְּעָמִים :
 סמ"ג **אָהֵב** וְכִי אַתָּה טוֹעֵן
 בְּרִיא ?

סמ"ד **אָהֵה** וְכִי יַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שִׁיחִידִים מִיִּשְׂרָאֵל חִידְשׁוּ אִיזָה דִין מַעֲצָמִם
 בְּזִמָּן

Senado, para saber como se
 havian de gobernar en un Ar-
 ticulo de tanta importancia,
 el Senado mandò que celebraf-
 sen dós dias para quitarse de
 dudas, y le dieron el Calenda-
 rio que tenemos oy. Dime
 agora Señor, hay quien pueda
 oponerse à la regulacion y or-
 den del Senado, quando Dios
 manda que figamos sus Decisio-
 nes en las dudas?

347. *Cuz.* Tu describes el
 caso de fôrma, que venga à tu
 favor; pero puede ser, que no
 haya fucedido desta manera.

348. *Ha.* Como fue pues?

349. *Cuz.* Puede ser, que
 algunos particulares hayan or-
 denado effo.

350. *Ha.* Y El Senado que
 hizo? aprovò, ò nõ?

351. *Cuz.* Como puedo fa-
 ber yo si aprovò, ò no apro-
 vò?

352. *Ha.* Luego lo que a-
 legas es dudoso, y lo dudoso
 no tiene fuerza de prueba, co-
 mo tengo dicho muchas vezes.
 (*Dialogo. 2. §. 26. 60.*)

353. *Cuz.* Y lo que tu ale-
 gas es cierto?

354. *Ha.* Es creible, que
 hombres particulares inventaf-
 sen un rito nuevo de su proprio
 motivo,

DIALOGO QUINTO

ויכוח חמישי

motivo, subsistiendo el Senado, sin que este tomase noticia ?

355. *Cuz.* Confieso, que no lo dicta el entendimiento.

356. *Ha.* Siguese pues, que si los dos dias de Fiesta no fueron recibidos de Sinay, fueron ordenados por el Senado, y aprovados por Dios, que manda que sigan las ordenes del mismo Senado.

357. *Cuz.* Es verdad, que tu respuesta no tiene replica.

358. *Ha.* Cada vez que leo las palabras del precitado Car-ray, citadas por el H. H. R. Jehudah Moscato enel Comento del Cuzari, me causa grande indignacion, por que dize, que enel Cautiverio deve celebrar cada uno segun la Aparicion de su Tierra. Pregunto à este Hombre, quien son los engañados, y los falaces, si Nòs, ò Ellos? Digo esto porque veo, que positivamente afirma, que cada Kahal de Israel celebrava segun la Aparicion de su Ciudad; Pregunto pues por donde le consta? donde estàn los testigos, que lo justifican? Si teniendo Nòs Testigos los Sabios de la Misnàh, y Guemarà, que escriven que hazian assi en su tiempo, y enel de sus Antecessores, y sin embargo los Carraitas no les creen, porque hemos

בזמן שסנהדרין קיים וחכמי הסנהדרין לא שתו לב ?

מורה אני דל"א א"הכ מסתברא :

א"ו א"הה אם כן שני ימי טובים של גלויות אם לא

נתקבלו מסיני נתקנו במצורת הסנהדרין ובהסכמת הש"ת שצוה ע"פ התורה אשר ירוך . לא תסור וגו' :

ס"ו א"הכ יפה אמרת שאין להרהר על תשובתך :

ס"ז א"הה תעלה חמתי באפי כשאני קורא בדברי

הקראי הנ"ל הכתובים בפירוש הח"ד יהודה מוסקאטו ז"ל שאמר בידוע כי ישראל היו מקדשין ע"פ הראיה כפי המקום וכו' . ועתה אשאל מאת האיש הלזה מי הם המשובשים ומי הם הטועים אם אנחנו או הם ? שהרי הוא אומר שבידוע שישראל היו מקדשין כפי ראית המקום . מי הגיד לו ומהיכא תיתי יהנו עידיהם ויצדקו ? ואם אנחנו נתנים עידינו חכמי המשנה והגמרא שכתבו שכך היו נוהגין בימיהם ובימי אבותיהם ואע"פ אינם מאמינים בדבריהם למה נאמין אנחנו

אנחנו ברכייתם שהם רבדים
בעלמא בלי עדות לא ממנו ולא
מחס עצמם ? ועוד שמובטח
חזא שישראל היו מקרשין כפי
ראית המקום והנה חכמת שלחם
לא התחילה אלא מזמן המודדים
ענן ושאויל זה התקנן שנה
בימי הגאון רב יהודאי בשנת ר'
אלפים תקך ואם כן היכן היא
הקבלה שאבות אל בניס יודיעו
אמתתה ? ואם אומר כך דרך
השערה הטובה השערתו מערותנו
אשר צריך שידה בו בעל בריתו
שהוא אינו יכול להכחיש שהיו
גוחזין כך בימי התנאים וקצת
האמוראים ? אלא ודאי שכל דבר
אינן אלא רבל ורעיון רוח
ואם מרגלא בפום חבמינו זל
הרוצה לשקר מרחיק עידיו מה יש
לנו לומר על מי שאין לו עדים
כל עיקר ורוצה להכחיש כמה
וכמה עדים כשרים ונאמנים
באמרם בלי ראיה אלא שודון לבם
השיאם לאמר רוח ה' דבר בני
והרבנים הלכו אחרי שרירות
לבם ?

מנ"ט **אדב** אל תטריח עצמך
יותר כי כבר גלויה
ומפורסמת פתיחתם וסבלותם וגילית
לעיני

mos de creer Nòs à Ellos, que no
alegan otra cosa, que palavras
sin Testigos, ni de Nòs, ni de
Ellos? Además de donde les vie-
ne la certidumbre, que cada
uno se governava por la Apa-
ricion de su lugar, puesto que
su secta no empeçò sino es de
los Rebeldes Hanèn, y Saul,
ha 953. Años, en tiempo de
Rab Jehuday Gaon, que flo-
reció enel 4520.? Donde està
pues la Tradicion de Padres á
hijos? Como no manifiestan,
y hazen constar su verdad? Y
si dizen esso por Conjectura,
que razon hay, que prevalezca
su Conjectura à nuestros
Testigos, que son los Tanaym,
y parte de los Emoraym? Mas
la verdad es, que todo lo que
dizen es vano, y quimerico; y
si nuestros Sabios dizen, que el
que miente alega con Testigos
remotos, que diremos Nòs del
que no los tiene por ninguna
manera? Queriendo confutar
muchos Testigos Fidedignos, y
Verdaderos, diziendo sin prue-
va, mas solo de presumpcion,
que ellos tienen la verdadera
palavra de Dios, y que nues-
tros Sabios figuen sus proprios
dictámenes?

359. *Cuz.* No te canfes
mas, pues es notorio à todo
el mundo su torpeza, e igno-
rancia, y que sus palavras son
vanas,

vanas, y sin fundamento, pues se arriman al vacilante apoyo de Hanèn, y Saul; los quales apartandose del camino enseñados, por nuestros santos communes Padres, emplearon su tiempo en cosas inútiles. Dios por sus piedades, alumbre la ceguedad de su entendimiento, y locura, y los restitua al seno de la verdad como antes.

360. *Ha.* Dios confirme tu peticion. Pero habiendo yo cumplido mi promessa, y terminado mis Dialogos, te suplico, me concedas licencia de bolverme à mi tierra.

361. *Cuz.* Si quisieres quedar en mi Reino, te señalarè una rica renta; por que siento mucho tu ausencia.

362. *Ha.* Aunque me diaras todo el oro del mundo, no puedo detenerme mas, siendo forçoso encaminarme à la gran ciudad de Londres; para ir à servir la santa Congrega de Portuguezes, como lo he hecho des del principio del Año 5462.

363. *Cuz.* Todo mi estado està à tu disposicion; elige pues el mejor parage, por que tengo reuelto de hazerte mi Mayordomo, y mi Lugarteniente.

364. *Ha.* Es imposible, Señor; por que tengo prometido

לעני כל חי הבל ותהו דבריהם
יען בטחו על משענת קנה רצון
ענן ושואל וסרו מהר מן הדרך
אשר למדום אבותינו ואבותם
הקדושים וילכו אחרי ההבל והבלו
האל ברחמיו יפקח עורות שכלם
וכסלם וישיבם אל כן האמת
כבראשונה :

ס"ה א"הה יקם ה' את דבריך .
והנה היום שלמתי

נרד והשלמתי ויכוחי . ועתה תפול
נא תחנתי לפניך אדוני המלך
שלחני ולאכה אל מקומי ולאדצי :

ס"ו א"הב רצונך שתדור עמנו
במקומנו ואני אתן

לך אלף אלפים דינרי זהב כי קשה
עלי פרידתך מאד ?

ס"ז א"הה אפילו אתה נותן לי
כל כסף וזהב שבעולם

איני יכול להתעכב יותר כי צריך
אני לשים לדרך פעמי לילך לעיר
הגדולה לונד' ריש לעמוד לשרת
לפני ק"ק של ספרדים יצ'ו . כאשר
עשיתי מתחלת שנת הת"ס :

ס"ח א"הב הלא כל הארץ לפניך
כטוב בעיניך שב והיה

לי לאב ולכהן כי אתה תהיה על
ביתי ועל פיך ישק כל עמי :

ס"ט א"הה אי אפשר אדוני המלך
כי נדר נדר עבדך

לק"ק

לק'ק הנ'ל לשוב שם • ומי שפרע
מדור • המכול ומדור הפלגה הוא
עתיד ליפרע ממי שאינו עומד
ברבורו :

מס"ב **א'הב** אם כן לך לשלום •
והאל ברוב רחמיו
וחסדיו ידריךך בדרך זו תלך כאשר
הדרכת אותי ואת עמי בדרך הטובה
והישרה להבין אמרי בינת תורתנו
הקדושה והתמימה על ידי אמתת
קבלת חכמי המשנה והגמרא • הוא
יהיה בעורך ויצילך מכף כל אונב
ואורב בדרך :

מס"ג **א'הת** הק'בה יתן לך ארוני
המלך חיים ארוכים
חיים של שלום • של טובה • ושל
ברכה • וימלא כל משאלות לבך
ותנשא מלכותך ויגדל את כבודך
מעל כסא אכותיך • ער
מנוע ישי ויורה צדק לנו בעגלא ובזמן קריב אכ"ר :

à aquella santa Congrega-
de bolver à servir-la ; y Dios
castiga à quien no cumple con
su palabra.

365. *Cuz.* Vete pues en
hora buena. Y Dios por sus
piedades, y misericordias, te
encamine como tu nos pusiste
enel bueno, y recto camino,
para entender nueftra fanta,
y perfecta Ley, mediante la
verdadera Tradicion de los
Sabios de la Misnah, y Gue-
marà. El sea en tu aiüda, y
te livre de todo enemigo, y
traidor, en tu camino.

366. *Ha.* Dios te conceda
vida larga, con paz, bien, y
bendicion, te cumpla todos tus
deseos, amplifique tu Reyno,
y engrandezca tu Trono sobre
el de tus Antecessores, hasta
que venga nueftró Massiah,
que sea prontamente. Amen.

מנוע ישי ויורה צדק לנו בעגלא

תושלבע

